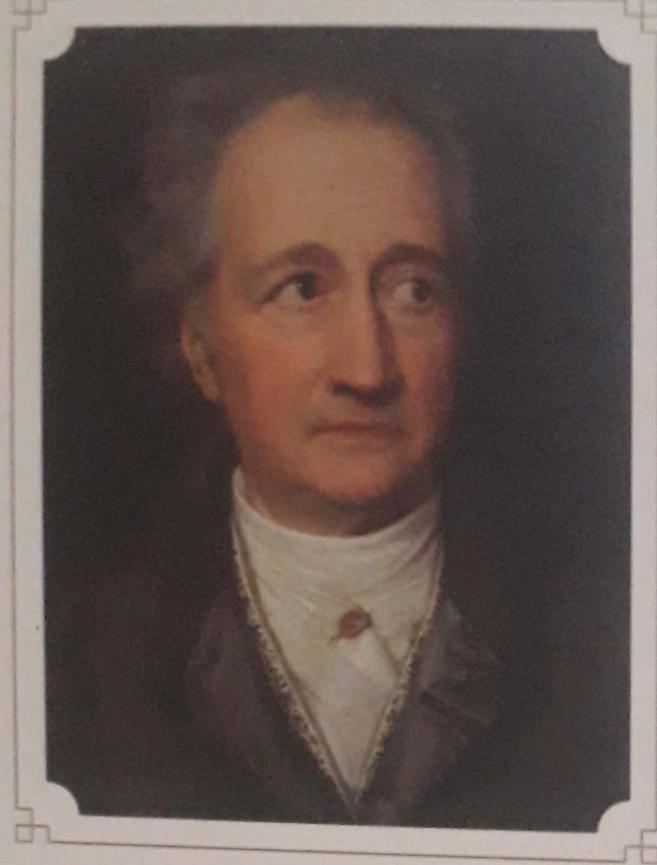

JOHANN WOLFGANG VON GOETHE

FAUST

vh
BÃA KÌM NHÀ XUẤT BẢN VĂN HỌC

JOHANN WOLFGANG VON GOETHE

(1749-1832)

là nhà thơ, nhà viết kịch, tiểu thuyết gia, nhà văn, nhà khoa học, họa sĩ của Đức, đồng thời được coi là một vĩ nhân thông thái. Hầu hết các tác phẩm của ông trường tồn với thời gian, trong đó tiêu biểu nhất là tiểu thuyết dạng thư tín *Nỗi đau của chàng Werther* và vở kịch thơ *Faust* – được đánh giá là kiệt tác vô song của nền văn học cổ điển Đức và thế giới, tác phẩm mà ông viết trong 60 năm cuộc đời, từ lúc ngoài đôi mươi cho đến tận khi lìa đời ở tuổi 83.

Sinh thời, Goethe là bạn thân và quân sư của Quận công Charles Augustus xứ Saxe-Weimar trong Đế quốc La Mã Thần thánh. Ông mất ở thành phố Weimar năm 1832, và được chôn cất tại Nghĩa trang Lịch sử Weimar.

FAUST

Dịch từ nguyên bản tiếng Đức *Faust* của J.W. Goethe.

Ấn bản có kèm minh họa.

Bản quyền bản tiếng Việt © Công ty Văn hóa & Truyền thông Nhã Nam, 2015.

Bản quyền tác phẩm đã được bảo hộ. Mọi hình thức xuất bản, sao chụp, phân phối dưới dạng in ấn hoặc văn bản điện tử, đặc biệt là việc phát tán trên mạng Internet mà không có sự cho phép bằng văn bản của Nhà xuất bản là vi phạm pháp luật và làm tổn hại đến quyền lợi của nhà xuất bản và tác giả. Không ủng hộ, khuyến khích những hành vi vi phạm bản quyền. Chỉ mua bán bản in hợp pháp.

JOHANN WOLFGANG VON GOETHE

FAUST

QUANG CHIẾN *dịch*

GIAO LUU - BEGEGNUNG

Tuyển tập văn học của Hội Giao Lưu Đức - Á
Với sự bảo trợ của Hiệp Hội W.P Schmitz, - Stiftung

Chủ trương:

Volkmar Hansen, Heike Spies, Thái Kim Lan và Ulrich Winko

*

Schriftenreihe des Deutsch - Asiatischen Begegnungszentrums
Mit Förderung der W.P. Schmitz - Stiftung

Herausgegeben von:

Volkmar Hansen, Heike Spies, Kim Lan Thai und Ulrich Winko

ĐẾN VỚI TIẾN SĨ FAUST...

J.W. Goethe (1749-1832) được vinh danh là người Đức vĩ đại nhất. Ông là nhà thơ xuất chúng, nhà nghiên cứu lý luận văn học nghệ thuật, triết học và nhiều ngành khoa học tự nhiên nổi tiếng của công quốc Weimar trong thế kỷ XIX và là người đại diện tiêu biểu nhất của nền văn học cổ điển và văn học quốc gia Đức. Hơn nữa, với tư cách là một quan thương thư của triều đình Weimar, ông cũng đã có những đóng góp quý báu cho sự phát triển của vương quốc, nhất là trong lĩnh vực văn hóa, nghệ thuật, tài chính, giao thông, khai thác mỏ...

Ở tuổi 25, với tiểu thuyết đầu tay *Nỗi đau của chàng Werther*, Goethe sớm trở thành ngôi sao sáng trên vòm trời văn chương châu Âu, tạo nên những dư chấn sâu ở nhiều nước ngoài biên giới Đức, khiến trong nhiều thập kỷ, bạn đọc trẻ tuổi đua nhau ăn mặc theo mốt thời trang của hai nhân vật chính là Werther và Lotte, cũng như hành hương đến mộ chí của Jerusalem là hình mẫu của tác phẩm.

Ở tuổi 83, trước khi khép lại một cuộc đời đầy sáng tạo và cống hiến, Goethe để lại cho dân tộc Đức một tác phẩm vô cùng sâu sắc và uyên bác, một công trình văn chương đậm chủ nghĩa nhân văn và nhân học triết học mà ngày nay được suy tôn là tượng đài uy nghi và đặc sắc của nền văn học cổ điển Đức: tác phẩm *Faust*, một vở kịch thơ với 12.111 câu thơ hết sức phong phú và đa dạng về thể loại, và về mặt nội dung... được giới nghiên cứu nhiều quốc gia nhìn nhận như một bách khoa thư, hàm chứa trong nó toàn bộ tri thức của thời đại tác giả đã sống cũng như những dự báo về xu thế phát triển của xã hội trong tương lai.

Hơn hai thế kỷ đã trôi qua, từ khi *Faust - Bi kịch, phần thứ nhất* được xuất bản (1808). Hàng vạn công trình nghiên cứu văn hóa ở Đức, các hiệp hội Goethe trong nước và quốc tế vẫn tiếp tục tìm hiểu và khám phá những điều mà vĩ nhân Goethe đã đề cập đến trong tác phẩm của ông. Thực tế là, việc lý giải, cắt nghĩa, bình luận về *Faust* không dễ, bởi vì Goethe không viết vở kịch trong một khoảng thời gian nhất định, mà ông sáng tác gần như

theo suốt cuộc đời mình: 60 năm! Bản thảo đầu tiên được viết cùng thời gian với tiểu thuyết *Nỗi đau của chàng Werther*, theo tinh thần của trào lưu văn học *Bão táp và xung kích*. Đó là bản thảo *Faust khởi nguyên* (*Urfaust*), viết năm 1773. Nhưng Goethe không hài lòng với bản thảo này, và ông đã vứt bỏ. Mãi đến khi có quan hệ mật thiết với Schiller, Goethe mới quyết tâm viết *Faust* và kịp kết thúc công trình đồ sộ này trước khi qua đời vào năm 1832.

Sáu mươi năm là một khoảng thời gian dài với biết bao biến động lịch sử lớn song hành cùng quá trình hình thành nền dân chủ tư sản và thế giới bước vào thời đại công nghiệp. Tất cả những biến động lịch sử ở Đức và châu Âu đã được Goethe cùa gắng đưa vào hệ thống đề tài đa dạng đa tầng của tác phẩm, khiến cho vở kịch *Faust* có tính chất tổng hợp, và khái quát lịch sử rất lớn. Tuy nhiên, xử lý các dữ kiện lịch sử trong quãng thời gian trải dài nhiều thế kỷ là việc khó. Chúng ta thấy Faust trong màn độc thoại mở đầu tác phẩm hiện thân là một học giả thời Trung cổ, nhưng đến cuối tác phẩm đã trở thành ông chủ của thời kỳ tiền tư bản, có các thương thuyền và những lao công đắp đê chắn biển. Suốt con đường đời của Faust luôn ẩn hiện nhiều sự kiện lịch sử, qua nhiều thời đại khác nhau: chẳng hạn như nghệ thuật hùng biện vốn được coi như lý tưởng giáo dục của thời kỳ Baroque cuối thế kỷ 17, khát vọng bay vào vũ trụ bằng khinh khí cầu của anh em nhà Montgolfier (1783), cách mạng tư sản Pháp, sự kiện phát minh ra tiễn giấy hoặc sự lớn mạnh về kinh tế của giai cấp tư sản châu Âu...

Để có thể chuyển tải lịch sử cũng như nhiều tri thức uyên thâm của mình về triết học, xã hội, văn chương, khoa học tự nhiên... vào tác phẩm, Goethe sử dụng vô số hình ảnh, biểu tượng, sự tích thần thoại, các phép ẩn dụ, phúng dụ hoặc tục ngữ, cách ngôn xuất xứ từ văn hóa nghệ thuật thời cổ đại, từ *Kinh Thánh*, từ truyền thống văn hóa xã hội châu Âu, các nghi lễ tôn giáo, tín ngưỡng dân gian, văn học dân gian... Điều này cũng lý giải vì sao ngày nay, tác phẩm tâm huyết của Goethe, nhất là phần thứ hai của bi kịch, không dễ đọc, dễ hiểu đối với bạn đọc Đức trẻ tuổi. Hay nói một cách khác, tác phẩm uyên bác của thiên tài văn chương Đức rất kén chọn độc giả, đòi hỏi người đọc phải có một tầm cao văn hóa, phải đọc nhiều biết rộng, thì mới đạt sự tiếp cận sâu và thấu đáo với *Faust*.

Ngoài nội dung phê phán sâu sắc, hóm hỉnh và đôi khi mang màu sắc châm biếm hài hước của tác giả đối với xã hội đương thời, chế độ phong kiến bắt nhân và các đại diện tham lam, lạm quyền của Thiên Chúa giáo, tác phẩm có đề tài xuyên suốt là *con người*, mà Faust chính là đại diện. Thông qua nhân vật này, Goethe đã kết hợp thể hiện tư tưởng của F. Schiller, người bạn văn chương của ông, về đặc tính nhí nguyễn của bản

chất con người và sự cố gắng đầy bí kịch để hòa hợp cái thần thánh và cái
thần xác tràn tục trong con người. Hơn nữa, Faust còn thể hiện quan điểm
và tư tưởng của Goethe. Theo ông, sự đối lập biện chứng trong bản chất
“có hai linh hồn cùng túc trực” của con người cũng hàm chứa sức mạnh
sáng tạo, hướng đến một cấp độ phát triển cao hơn, nếu khát vọng sinh
tồn bao toàn được tiềm năng không ngừng vươn lên, và nếu con người
không tự mãn buông mình vào sự tĩnh lặng không cơ hội tiến hóa và phát
triển... Faust của Goethe trong tác phẩm không được anh hùng hóa hay lý
tưởng hóa, mà thực sự là một con người đại diện của nhân loại, một bản
thể không ngừng vươn lên và không ngừng phạm sai lầm, đường đời (của
Faust) gắn liền với tội lỗi. Faust là một kẻ lầm lạc, nhưng chính nhờ bản
chất không ngừng vươn lên mà cuối cùng đã đạt đến chân lý, tìm được
mục đích cuộc sống có ý nghĩa trong hành động vì cộng đồng, trong khát
vọng “muốn được cùng nhân dân tự do đứng vững trên mảnh đất tự do”.
Nói theo ngôn ngữ của Chúa Trời trong màn “Khúc dạo đầu trên thiền
đường” thì Faust, hình ảnh đại diện cho nhân loại, chính là:

*Một người tốt, trong khát vọng tối tăm
Vẫn ý thức được con đường chính nghĩa!*

Và Faust của Goethe là hiện thân cho chân lý

CON NGƯỜI TRƯỞNG THÀNH TRONG BỊ KỊCH!

Hà Nội, 31 tháng Bảy năm 2015
QUANG CHIÉN

ĐẾ TẶNG

Các ngươi lại đến, kia những bóng hình lảng đãng,^(*)

Mà thuở xưa, trước mắt ta từng hiện ra ảm đạm.

Còn giờ đây, nên chăng ta tìm cách lưu giữ các ngươi?

Mộng tưởng ngày xa, nào biết trái tim còn mê đắm?

5 Các ngươi đến dập dồn! Được, hãy cứ ngự trị quanh ta

Như lúc hiện lên từ khói sương bảng lảng;

Quanh bước các ngươi đi, tỏa rạng khí thiêng

Bồi hồi lòng ta nỗi xúc động thanh xuân.

*

Các ngươi mang trở lại đây ảnh hình những ngày vui
tháng cũ,

10 Bao hình bóng thân thương lại hiện về;

Tình ban sơ và bạn bầu xưa cũ^(*)

Sống lại giữa lòng ta, như điệu đàn dở dang trong

truyện cổ;

Ta đau lại nỗi niềm xưa, khúc oán ca ngày cũ,

Lưu lạc trầm luân giữa mê lộ cuộc đời,

15 Bị hạnh phúc dối lừa, bao con người nhân hậu

Đã vắng bóng trên đời, đã xa khuất non khơi.

*

Bao tâm hồn, ta đã hiến dâng những khúc hát đầu tiên,

Họ không nghe được nữa - những lời ca tiếp nối;

Bao tình thân từng sát cánh kề vai, nay tan tác muôn

người muôn ngả,

20 Tiếng vang vọng buối đầu, ôi! tắt lặng, còn đâu.
Khúc hát ta giờ cất lên cho đám người xa lạ,
Họ vỗ tay reo mừng nhung lòng ta lo âu,
Nhưng ai đã mừng vui vì thơ ta ngày ấy,
Nay có còn chăng, cũng phiêu bạt, cơ cầu.

*
25 Và một nỗi u hoài - tưởng quên lãng đã lâu -
Cuốn ta vào cõi thần linh trang nghiêm, lặng lẽ,
Như tiếng phong thu cầm, tiếng thơ ta cũng thế^(*)
Thầm thầm, chơi voi trong âm sắc mơ hồ,
Nước mắt ta tuôn, lòng xúc động vô bờ,
30 Con tim ta uy nghiêm bỗng dịu hiền, êm ái;
Nhưng gì ta có đây, giờ lùi xa, xa mãi,^(*)
Nhưng gì ta mất đi, nay sống lại trong lòng.^(*)

MÀN GIÁO ĐẦU Ở NHÀ HÁT

Giám đốc nhà hát, nhà thơ kịch tác giả, diễn viên sắm vai hè.

GIÁM ĐỐC:

- Ô, hai ông bạn hiền
Vân sát cánh bên tôi trong nguy khó, ưu phiền,
Xin hãy nói đi, các vị hy vọng gì
Về nghề nghiệp của chúng ta trên nước Đức?
Tôi rất muốn chiều lòng cái đám người đông đúc
Bởi họ sống cùng ta và nuôi sống chúng ta.
Thấy rạp được dựng lên^(*) nhao nhác
Ai cũng mong một buổi hội diễn ra.
Kia, họ đã ngồi kia đến thản nhiên, nhuóng mắt nhìn
nhao nhác
Và chỉ mong được trầm trồ, kinh ngạc.
Tôi biết cách nuông chiều thị hiếu của chúng dân
Nhưng chưa bao giờ như hôm nay, tôi bối rối
bội phần:
Thực ra, họ đâu có sành những áng văn tuyệt cú
Nhưng mà khốn thay, họ lại đọc quá nhiều sách vở.
Ta phải làm gì đây
Để diễn trò vừa tươi mới, vừa hay,
Vừa ý nghĩa, lại vừa lòng khán giả?
Lẽ dĩ nhiên, tôi rất khoái được nhìn thấy họ
Lũ lượt kéo nhau đến rạp của chúng ta
Chịu đau đớn trăm chiều, vẫn cứ cố lách qua
Khuôn cửa hẹp dẫn vào nơi thụ phước;^(*)
Trời còn sớm, chưa bốn giờ, mà người người chén chúc
Kín cả quầy bán vé, xô đẩy, đấm huých nhau
Giành tấm vé vào xem, suýt gãy cổ, buou đầu,

Nhu giành chiếc bánh mì thời xảy ra nạn đói.
Với đám người hồn tạp này, điều diệu kỳ chỉ nhà thơ
làm nổi;
Nào, ông bạn của tôi: ông hãy trả tài đi!

NHÀ THƠ:

Ô, cái đám người tạp nham kia, ông nói đến làm gì!
60 Chỉ thấy bóng họ thôi là hồn xiêu phách lạc.
Hãy che khuất mắt tôi lớp sóng người chen chúc,
Họ kéo chúng ta vào dòng xoáy, trái ngược cả ý mình.
Ô, không đâu! Xin hãy đưa tôi tới góc trời riêng
tĩnh lặng, yên bình,
Noi với thi nhân, đời chỉ trả bông một niềm vui
thuần khiết;
65 Noi phước lành của con tim là tình bạn
và tình yêu tha thiết
Được bàn tay các thánh thần vun xới, sáng tạo ra.

Ôi, những gì được khơi nguồn trong sâu thẳm hồn ta
Mấp máy trên làn môi điệu ngập ngừng, e ấp,
Có thể giờ đây được tác thành, hoặc là tan biến mất,
70 Chỉ một thoáng phū phàng là tất cả tiêu tan.
Tác phẩm sẽ hiện lên với dáng vóc vẹn toàn
Chỉ khi đã kinh qua bao tháng năm thử thách.
Vẻ hào nhoáng ánh lén chỉ dành cho khoảnh khắc
Còn Cái Đẹp chân thuần nguyên vẹn đến mai sau.

DIỄN VIÊN HÈ:

75 Thôi thôi, chuyện đời sau, tôi chẳng muốn nghe nói
đến nó nữa đâu.
Bởi nếu chính tôi cũng lo về hậu thế
Thì còn ai cho khán giả đương thời những lớp trò giải trí?
Họ muốn có trò vui và cần được mua vui.
Có được một gã trai sot sắng, giỏi gây cười
80 Như thế, theo tôi, cũng đủ là quý giá.
Ai biết cách phô diễn mình thực tự nhiên, rôm rả
Thì công chúng cũng chẳng để anh ta phải ngâm đắng
nuốt cay;
Anh ta sẽ ước mong phỏng khán giả chật đầy,
Để càng thêm vững lòng làm người xem xúc động.
Vậy nên, xin thi nhân hãy can trường và trả tài cao rộng,

Hãy để Trí tưởng tượng vang lên mọi cung bồng,
 cung trầm
 Với Lý trí, với Thông minh, với Xúc cảm lẩn Mê cuồng,
 Nhưng cũng xin nhớ cho, đừng có quên sự Khôi hài,
 Rồ dại!

GIÁM ĐỐC:

- Và nhất là, trò diễn nên thừa thãi!
 90 Người ta đến để xem, và thích nhất được nhìn.
 Cứ diễn thực nhiều trò trước con mắt người xem
 Khiến đám đông há hốc mồm, kinh ngạc,
 Thế là Ông đã là người thắng cuộc,
 Ông thành một người được lăm kẻ mến yêu.
 95 Muốn chinh phục Số nhiều phải dùng đến Số nhiều,
 Để mỗi người có thể chọn cho mình cái mà mình ưng ý.
 Ai có nhiều đem cho, sẽ cho được mỗi người một tí,
 Để đến lúc ra về, ai cũng thấy hân hoan.
 Một vở diễn đưa ra nên nhiều cảnh, nhiều màn!
 100 Cái món hổ lốn này chắc là Ông làm được,
 Vừa dễ cho diễn trò, vừa nhẹ nhàng sáng tác.
 Diễn một vở vẹn toàn, đâu có ích cho đời?
 Công chúng cũng xé tan thành muôn mảnh tả tơi.

NHÀ THO:

- Ông không thấy hay sao, làm như thế quả là trò nhơ nhuốc!
 105 Nó đâu xứng với nghệ nhân chân thực!
 Hóa ra, cách làm ăn tắc trách của những kẻ đai bối
 Đã trở thành phương châm hành động của Ông rồi.

GIÁM ĐỐC:

- Ông có chê trách tôi, tôi cũng chẳng phiền lòng:
 Người nào muốn hành nghề cho đắc sách
 110 Thì phải biết dùng đồ nghề tốt nhất:
 Xin Ông nhớ cho: Ông phải chè gõ mềm,
 Ông viết cho ai nào? Kia, Ông hãy nhìn xem!
 Kẻ đến rạp vì nhàn cư, buồn chán,
 Người thì đến để tiêu com sau bữa ăn thịnh soạn,
 115 Và, tôi tệ nhất lại là - có những kẻ đến đây
 Sau khi đọc no nê các báo chí hàng ngày.
 Như đi hội hóa trang, họ đứng dung đền rạp,
 Chỉ vì tính tò mò họ mới đi xem hát.
 Các quý bà thì khoe mình, ăn diện thật thời trang,

- 120 Họ diễn kịch cùng chúng ta, nhưng không lấy tiền công.
Vậy thì nơi đâu cao, hỏi thi nhân, ông còn mơ chi nữa?
Một nhà hát chật người, hỏi còn gì mới làm ông
thích thú?
- Ông ngắm kỹ họ xem, đấy, đấy, rất gần -
Toàn là người bảo trợ với ân nhân.
Một nửa thì lạnh lùng, một nửa thì thô lỗ.
- 125 Kẻ thì mong, sau buổi diễn, lao vào trò đèn đỏ,
Kẻ nghĩ đến một đêm thác loạn bên ngực ả giang hồ.
Để đạt mục đích này, hỏi các bạn điên rồ,
Làm gì phải đọa đày Nàng Thơ nhiều đến thế? (*)
Tôi bảo này, cứ cho họ xem nhiều vào, nhiều hơn,
nhiều vô kể,
- 130 Thế là ông không trật đích bao giờ,
Cứ làm cho người xem thấy rối tít, rối mù,
Còn thỏa mãn họ ư? Chà! Rất khó -
Ông làm sao thế kia? Đau lòng hay thích thú?
- NHÀ THƠ:**
- Ông đi đi! Đi mà tìm cho mình một tay hầu bút khác,
135 Chẳng lẽ lại vì ông nhà thơ sinh đốn mạt,
Để mất đi cái quyền cao quý nhất trần gian,
Là quyền làm con người mà Tạo hóa đã ban?
Nhờ đâu mà nhà thơ làm xúc động mọi con tim, khối óc?
Nhờ đâu mà mọi vật bị anh ta thu phục?
- 140 Chẳng phải vậy sao? Sự hòa điệu từ lồng ngực phát sinh
Đã thâu tóm cả thế gian về với trái tim mình!
Và nếu như Thiên nhiên vô tình quay, quay mãi
Bắt tơ trời vô tận cuộn tròn vào ống sợi,
Nếu như âm thanh của tạo vật muôn loài
- 145 Hỗn độn vang lên nhức nhối bên tai -
Hỏi ai đã tách dòng thanh âm vốn đều đều vang vọng
Thành tiết tấu nhịp nhàng, ngân rung đầy sức sống?
Ai đã gọi cái Riêng hòa nhập với cái Chung
Để trong khúc hòa âm tuyệt diệu nó cất tiếng hào hùng?
- 150 Ai đã biến phong ba thành si mê cuồng nộ?
Nơi tâm trí nao núng, ai đã khiến hoàng hôn
rừng rực lửa?
Và trên nẻo đường người yêu vẫn bước chân,
Ai rắc lên muôn vạn cánh hoa xuân?
Từ những chiếc lá xanh bình thường và vô nghĩa,

155 Ai đã đan mừng công biết bao vòng nguyệt quế?
Ai gìn giữ đỉnh Olymp? Ai tụ hội các thánh thần?^(*)
Chính là sức mạnh của loài người thể hiện ở thi nhân!

DIỄN VIÊN HÈ:

Vậy xin Ông hãy sử dụng sức mạnh tài hoa ấy,
Ông hãy tiến hành đi, việc của thi nhân đấy,
160 Như thể dẫn thân vào tình ái phiêu lưu:
Tình cờ gặp gỡ nhau, lòng cảm thấy yêu yêu,
Rồi cứ thế lần hồi bị cuốn vào mê mải;
Hạnh phúc lớn mãi lên, rồi tình đầy ngang trái,
Người ta sướng ngất ngây, tiếp đến chuyện đau lòng,
165 Ông chua kịp hoàn hồn thì... tác phẩm đã xong.
Hãy cho chúng tôi được diễn trình một vở trò như vậy!
Ông cứ xọc mạnh tay vào kiếp người mà vùng vẫy!
Đời ai cũng sống qua, nhưng mấy kẻ đã biết đời,
Ông tóm bắt vào đâu là chỗ ấy thành lý thú ngay thôi!
170 Hình ảnh nhiều sắc màu; một đôi phần sáng tỏ,
Chân lý một tí ti, nhưng nhiều pha lầm lõ,
Đó là cách chế ra thứ nước uống tuyệt vời,
Giải khát cả nhân gian, làm tươi tỉnh mọi người.
Rồi gái sắc, trai tài sẽ đua nhau hăm hở
175 Đến xem kịch của Ông, nghe điều Ông tâm sự,
Mỗi tâm hồn đã cảm sẽ cố uống vào lòng
Chất dinh dưỡng ưu sâu từ tác phẩm của Ông,
Rồi người ta xúc động xem màn này, cảnh nọ,
Ai cũng thấy cái mình xem, trong tim mình sẵn có.
180 Giờ thì đám thanh niên còn dễ khóc, dễ cười,
Còn quý sự bốc đồng, còn thích vẻ bên ngoài;
Nhưng chẳng có gì làm vừa lòng kẻ lối đời, từng trải,
Trừ kẻ đang trưởng thành là biết ơn Ông mãi.

NHÀ THƠ:

Nếu vậy, hãy trả lại cho tôi những năm tháng xuân xanh,^(*)
185 Khi chính tôi đang ở tuổi trưởng thành,
Khi nguồn suối thi ca,
Luôn tuôn trào, giục giã,
Khi thế giới quanh tôi còn mơ màng sương phủ
Và mỗi chồi non còn hứa hẹn sự thần kỳ,
190 Khi các lòng thung rực rõ bởi hoa kia
Tôi đã hái biết bao là hoa thơm, cỏ lạ.

Khi tôi chẳng có gì mà đủ đầy tất cả:
Khát khao tìm chân lý, thích thú cõi huyền mơ.
Hãy trả lại tôi những động lực ngày xưa,
195 Niềm hạnh phúc thẳm sâu nhưng cũng đầy đau khổ
Sức mạnh của căm thù, uy lực của tình yêu đôi lứa,
Hãy trả lại cho tôi cả tuổi trẻ của tôi!

DIỄN VIÊN HÈ:

Ô, ông bạn hiền ơi, ông chỉ cần tuổi trẻ,
Khi ông bị quân thù uy hiếp ngoài chiến địa,
200 Khi có các cô nàng đáng yêu nhất trần gian
Ôm ghì lấy cổ ông thực mãnh liệt, nồng nàn.
Khi có vòng nguyệt quế từ phía xa vẫy gọi;
Mà cái đích cuộc đua ông khó lòng vuon tới,
Hay sau khi ông khiêu vũ cuồng điên
205 Còn tiếp tục tiệc tùng, uống cho cạn trời đêm.
Nhưng mà chơi bẩn đần vốn quen tai thiên hạ
Vẫn với vẻ can trường, phong nhã,
Vẫn với cả điệu đàm lạc phách thực hào hoa,
Mà đến được mục tiêu chính mình đã vạch ra,
210 Thì đó là phận sự của các ông, thua quý ngài già cả!
Vì lẽ đó, chúng tôi sẽ kính trọng các ngài chẳng kém
phản danh giá,
Tuổi già - như thường nói, không làm ta thành con
trẻ ngày ngô,
Mà ở tuổi già ta mới thực trẻ thơ.

GIÁM ĐỐC:

Thôi, lời qua tiếng lại, thế đã là quá đủ;
215 Hãy để cho tôi thấy các ông hành sự!
Trong lúc các ông mải tán tung lẩn nhau
Lẽ ra có thể làm việc hữu ích từ lâu.
Nào có ích chi đâu, khi nói mãi về chuyện tìm thi tú?
Nó đâu có viếng thăm một con người do dự.
220 Ông đã nhận mình là thi sĩ kia mà,
Xin hãy chỉ huy truyền lệnh gọi thơ ra.
Hắn ông rõ điều chúng tôi cầu cạnh:
Chúng tôi muốn uống rượu ngon cực mạnh;
Xin hãy bắt tay ngay, nấu rượu đó cho nhanh!
225 Việc không làm hôm nay, ngày mai cũng chẳng thành,
Chó có để một ngày nào uống phí,

Hãy đem Quyết Tâm ra và mau lẹ,
 Nắm bắt lấy Khả Năng, tóm chặt lấy tóc tai,
 Không để nó qua đi, vuột mất khỏi bàn tay,
 Và tiếp tục vận hành, vì phải làm bằng được.

*

Ông biết đấy, trên các sân khấu Đức
 Ai thích gì cứ thể nghiệm tha hồ;
 Vậy từ nay xin ông chớ đắn đo,
 Cứ sử dụng phông màn cùng máy móc!
 Cả ánh sáng mặt trăng, mặt trời dùng thỏa sức,
 Cứ việc vung tay phung phí các vì sao;
 Rồi vách đá, sườn non, lửa cháy, nước trào,
 Không được thiếu cả chim trời, thú dữ,
 Sàn diễn chật trong một khung nhà gỗ
 Ông mặc sức trung ra cả vũ trụ, nhân寰,
 Và bước đi thận trọng, nhanh chân
 Từ thiện đường qua trần gian vào địa ngục! (*)

Scan by tudonald78

KHÚC DẠO ĐẦU TRÊN THIÊN ĐƯỜNG

*Chúa Trời, các thiên thần, rồi đến Mephisto,
Ba thánh tiến lên phía trước.*

THÁNH RAPHAEL:

Vâng thái dương, theo điệu đàn vạn cổ
Cất tiếng đua ca cùng anh em tinh tú; (*)
245 Vẫn hành trình theo đường Chúa phán truyền,
Hoàn tất chuyến đi bằng sấm rền, chớp giật.
Quang cảnh ấy cho quần tiên sức lực.
Dù không ai đủ trí tài để hiểu;
Bao công trình cao cả, bí huyền
250 Vẫn tuyệt vời như trong buổi đầu tiên.

THÁNH GABRIEL:

Và Trái Đất nguy nga rực rỡ
Vẫn quay nhanh, nhanh quá, khôn lường; (*)
Vừa chói chang ánh sáng thiên đường
Đã chuyển sang đêm dày, khủng khiếp;
255 Và biển cả sôi trào gào thét
Nơi cửa sông, bên ghềnh đá cheo leo,
Ghềnh đá, biển khơi cùng bị cuốn theo
Vào vòng quay vĩnh hằng Trái Đất.

THÁNH MICHAEL:

Và bão tố đua nhau gầm thét
260 Từ biển khơi vào bờ, từ bờ tới biển khơi,
Cuồng nộ tạo ra liên tiếp khắp nơi
Những tác động hủy tàn, sâu xa nhất.
Cánh tàn phá sáng lên trong ánh chớp

Đến soi đường cho sét nổ, sấm vang;
265 Nhung tói tú của Người, hởi Chúa vinh quang
Vân tôn kính bước nhịp nhàng trong mỗi ngày của Chúa.

CÀ BA THÁNH:

Hình ảnh Chúa cho quần tiên sức lực,
Cho dù họ chẳng tài nào hiểu được
Bao công trình của Chúa thực cao cả, bí huyền
270 Vân tuyệt vời như trong buổi đầu tiên.

MEPHISTO:

Lạy Chúa, bởi lẽ Người đã có lòng hạ cố
Và hỏi thăm cơ sự chốn trần gian,
Với riêng tôi, thường tình ra Chúa vẫn ưa nhìn,
Nên Chúa cũng thấy tôi đứng trong hàng tôi tú.
275 Xin lỗi, tôi không biết nói những lời cao nhã,
Dù mọi người thường hay chế nhạo tôi;
Tôi mà nói văn hoa chắc Chúa cũng phi cười,
Nếu Người chưa bở được thói quen cười thích thú.
Tôi chẳng biết nói gì về Thái dương hay vũ trụ
280 Mà chỉ thấy cõi người đang khốn khổ ra sao.
Cái ông Thánh con của trần gian chẳng thay đổi chút nào,^(*)
Vẫn như buổi đầu tiên thực lạ lùng, kỳ dị;
Lẽ ra hắn có thể sống khác hon như thế,
Nếu Chúa không ban cho hắn thứ ánh sáng thiên linh;
285 Mà hắn gọi đó là Lý trí và sử dụng riêng mình
Để rồi cõi súc sinh hon mọi loài súc vật.
Tôi thấy hắn, vâng; xin Người thử tất,
Chẳng khác một loại ve ngoảng ngoảng bộ chân dài,
Vừa bay vừa nhảy lại vừa nhảy vừa bay
290 Rồi rúc xuống cỏ hôi ca bài ca cổ lỗ;
Chà, giá như hắn biết thân cứ nằm yên trong cỏ!
Đằng này, không, mọi chốn bùn nhơ hắn đều cắm
Mũi vào.

CHÚA:

Ngươi không còn gì khác để nói nữa hay sao?
Sao lần nào đến đây cũng không ngoi khiếu nại?
295 Phải chẳng đối với ngươi, chốn trần gian luôn là điều
ngang trái?

MEPHISTO:

Thưa Chúa, vâng! Tôi thấy trần gian vẫn tội tệ khôn lường
Và ái ngại cho con người trái thê lương ngày tháng,
Nên cũng thật mủi lòng, không nỡ nào đày đọa.

CHÚA:

Thế còn Faust, người biết chứ?

MEPHISTO:

Tay tiến sĩ ấy à?

CHÚA:

Là bồ tôi của ta! (*)

MEPHISTO:

300 A, phải rồi! Hắn thờ Chúa theo cách riêng kỳ cục!
Uống cũng như ăn, gã điên ấy chẳng nhu người phàm tục.
Lòng bốc men say, hắn khát khao toàn những chuyện

Mà hắn cũng phần nào nhận biết hắn điên rồi;

Hắn đòi lấy của Trời những vì sao đẹp nhất,

305 Đòi hướng mọi sướng vui tột cùng trên trái đất.

Nhưng mọi cái ở gần hay ở chốn xa xôi

310 Cũng không sao thỏa mãn một trái tim đầy khát vọng

Trong đời.

CHÚA:

Cho dù hôm nay hắn chỉ phụng sự ta trong mê đai,

Nhung ta sẽ sớm dẫn hắn đi tới quang minh, chính đại,

310 Người làm vườn thấy mầm cây non xanh

Đã biết chắc mai sau hoa trái sẽ đầy cành!

MEPHISTO:

Chúa đánh cược gì nào? Người mất hắn, đó là cái chắc!

Nếu như tôi được phép,

Tôi sẽ dẫn hắn đi vào con đường của tôi!

CHÚA:

315 Một khi hắn còn sống ở trên đời

Ta không cấm đoán người, cứ việc làm thỏa sức.

Chừng nào còn vươn lên, con người còn làm lạc.

MEPHISTO:

Xin đội ơn Người! Vì quả thật
Tôi chẳng bao giờ thích cái xác con người,
320 Tôi yêu nhất má hồng còn đầy đặn, xinh tươi.
Còn cái xác khô rồi, tôi chẳng mong đón tiếp.
Tôi cũng giống chú mèo không ua vòn chuột chết.

CHÚA:

Thôi, được rồi! Ta để cho ngươi thỏa sức tung hoành
Lôi kéo linh hồn kia rời khỏi cội nguồn mình,
325 Nếu ngươi có khả năng dụ hắn ta quy phục,
Thì cứ dẫn hắn đi theo ngươi vào địa ngục,
Rồi ngươi sẽ hổ thẹn khi phải thú nhận rằng:
Một người tốt, trong khát vọng tối tăm
Vẫn ý thức được con đường chính nghĩa.

MEPHISTO:

330 Vâng, để coi! Không lâu đâu, thưa Chúa!
Trong cuộc thách đố này, tôi chẳng sợ cho tôi,
Nhưng nếu tôi đạt cái đích kia rồi,
Chúa hãy cho phép tôi hả hê mừng thắng lợi.
Hắn sẽ phải vui mừng ăn cát bụi.
335 Như dì tôi, một con rắn lùng danh.^(*)

CHÚA:

Còn ngươi, vẫn được phép lên dây theo ý mình,
Với những kẻ như ngươi, ta chẳng bao giờ giận,
Trong cả đám quý ma chuyên phủ nhận
Thì Quý Khôi hài ít phiền nhiễu ta hơn.
340 Hoạt động của con người hay uể oải là thường,
Hắn chỉ thích sờm an nhàn, tĩnh tại;
Bởi vậy, ta cho hắn một bạn đường ngang trái
Là quý sứ tác thành, kích thích hắn không ngừng.
Còn các ngươi, hối bầy con chân chính của thánh thần,^(*)
345 Hãy vui mừng vì Cái Đẹp sinh sôi và thiên hình vạn trạng!
Và cái Sinh thành, cái Sáng tạo vĩnh hằng, sống động
Vây bọc các con trong âu yếm, yêu thương,
Còn những gì là hình ảnh chập chờn,
Các con hãy mãi khắc sâu vào tâm tưởng.
(Của thiên đường khép lại. Các thiên thần tan đi)

MEPHISTO (một mình):

350 Thỉnh thoảng được thấy mặt cụ già, cưng thú,
Mình cố giữ không tuyệt giao với cụ.
Kẻ cưng hay hay: có một Đẳng Tối cao
Nói chuyện với quỷ ma mà nhân ái biết bao!

FAUST
- BI KỊCH
PHẦN THỨ NHẤT

Học giả trong phòng làm việc
Tranh của Rembrandt van Rijn (1606-1669)

ĐÊM

Trong một gian phòng chật hẹp kiểu gỗ tích, vòm trần cao, Faust ngồi trên ghế, cạnh bàn viết, vẻ bồn chồn không yên.

FAUST:

Bởi vậy, môn Ma thuật kia, ta hiến thân cho nó,
Để xem, nhờ sức mạnh và ngôn ngữ của thần linh

Ta có thể biết được chẳng điều bí ẩn, u minh;
Để không còn toát mồ hôi chua loét
Nói mãi về những điều mà chính ta chẳng biết;
Để có thể nhận ra từ sâu thẳm bên trong
Cái gì đã kết liên gắn bó cả thế gian,
Để nhìn thấy mọi sức mạnh tác thành và mầm sinh vạn thuở,
Khỏi phải nhọc công bối tìm trong câu chữ.

385

*

Ôi, trăng ngà, ánh trăng viên mãn quá!
Bạn tới đây vào buổi cuối cùng,
Soi thấu lòng ta bao đau đón, lao lung,
Bên chiếc bàn này, biết bao lần,
ta thúc đến đêm khuya chờ đợi,
Rồi - vượt qua đồng sách vở, giấy tờ, ánh vàng kia rời tới,
Bạn hiền sâu muộn oi, bạn đã đến cùng ta!
Ôi, ta ước được bước chân lên những đỉnh non xa
Trong ánh trăng thân thương,
Cùng thần linh tiêu dao miền sơn động,
Phiêu diêu trên đồng cỏ lung linh trăng tỏa bóng
Trút bỏ những tri thức ùn lén như sương khói mịt mờ,
Để tắm mình thanh khiết trong trăng sáng, sương khuya!

390

395

*

Trời ơi! Vậy mà ta vẫn còn tự giam mình trong ngực thất?
Một hang ổ đáng rủa nguyên, tối tăm và ẩm mốc,
Qua tấm kính tô màu
Đến cả nắng trời cũng mù đục rời tới đây!
Lại còn bị che đi bởi cả đồng sách dày
Nơi sâu một đang nhấm mòn và phủ đầy cát bụi;
Sách chất lên cao tận vòm nhà, như núi,
Lớp giấy phủ che đã ám khói, úa vàng,
Rồi lọ, rồi bình,
Bao dụng cụ ngắn ngang,
Lại còn chồng chất cả đống nghề do tổ tiên để lại -
Trần gian của mi đây! Thế cũng gọi là trần gian kia đấy!

400

405

*

Vì sao trong lòng ngục, trái tim mi khắc khoải, au lo?
Vì sao một nỗi đau mơ hồ
Lại kiềm chế trong mi mọi âm vang cuộc sống?
Lê ra phái đầm mình vào thiên nhiên sống động,
415 Bởi Chúa tạo ra con người để hòa hợp với thiên nhiên,
Thì mi lại hãm mình trong rêu mốc, khói đèn
Và những bộ xương người, xương thú vật.

* * * * *

Hãy trốn đi! Vùng dậy mau! Hãy ra với noi
mệnh mang trời đất!

Và đây, một cuốn sách chứa đầy bí mật
420 Do chính tay Nostradamus viết thuở nào^(*)
Lại không đủ dẫn đường, chỉ lối cho mi sao?
Mi sẽ hiểu sự vận hành của các vì tinh tú,
Và nếu được thiên nhiên bảo ban, phù trợ
Thì sức mạnh linh hồn mi sẽ bừng dậy quang minh.^(*)

425 Sẽ như một thần linh nói với một thần linh
Còn suy tưởng khô khan mong tìm lời giải thích
Những dấu hiệu linh thiêng, đó là điều vô ích.^(*)
Hỡi các thần linh đang bay lượn quanh tôi,
Nếu nghe tiếng tôi, xin hãy trả lời!

(Faust mở sách, nhìn thấy các hình vẽ, ký hiệu về vũ trụ)

430 Chao ôi! Sao mới thoáng nhìn qua
Mà mọi giác quan tràn trề niềm hân hoan đến thế!
Ta cảm thấy niềm hạnh phúc thiêng liêng và tươi trẻ
Mới bùng lên, rần rật trong mạch máu, trong thần kinh.
Những ký hiệu này, có phải chính Người,

hỏi Đấng Tối linh

435 Đã viết ra để xoa dịu lòng ta đang nổi sóng,
Để rót đầy niềm vui vào trái tim khát vọng,
Và bằng cả động năng thôi thúc bí huyền
Hé mở quanh ta sức mạnh của thiên nhiên?
Có phải ta cũng là một vị thần? Ta thấy mình biết bao
thông tuệ!

440 Nhìn đường nét thanh tao Người đã vẽ,
Ta thấy trước hồn mình
Cả thiên nhiên vận động, sinh thành:
Giờ thì ta hiểu ra lời của nhà thông thái:
"Thế giới các thần linh không bao giờ khép lại;"

Chỉ có trí tuệ mi khép cửa, trái tim mi héo úa mà thôi!
445 Hồi đệ tử, hãy vùng lên, chờ do dự trong đời
Hãy tăm tắp thân trần tục kia trong bình minh xán lạn!"
(Faust nhìn các hình vẽ)

Kia xem, vạn vật kết giao thành một khối nguyên lành,
Cái nọ trong cái kia cùng tồn tại, tác thành!
Những sức mạnh thiên linh khi thăng, khi giáng
450 Chuyền tay nhau các âu vàng ánh sáng!(*)
Và nhịp nhàng truyền ân đức ngát hương
Từ trời cao xuống đến cõi trần gian,
Cả vũ trụ ngân vang khúc hài hòa tuyệt mỹ!

*

Cảnh trí tuyệt vời thay! Nhưng than ôi! Cũng chỉ là
cảnh vẽ!

455 Hồi thiên nhiên khôn cùng, ta biết bám vào đâu?
Nguồn sống mọi sinh linh tìm thấy nơi nào,
Bầu vú của người đâu, nơi cả Đất lẫn Trời đều hấp thụ?
Lồng ngực ta héo khô thô thô thúc về nơi đó -
Người tưới mát, người tuôn trào, người để ta khô
khát mãi hay sao?

(Bực đọc, lật giờ các trang sách, bỗng nhìn thấy hình vẽ
thần Đất)

460 Ô, hình vẽ này tác động đến ta thật khác thường!
Hồi thần Đất, chắc chắn Người gần gũi với ta hơn.
Ta cảm thấy sức mạnh trong ta tăng gấp bội,
Hùng hực lửa trong lòng, như uống vào rượu mới.
Ta cảm thấy can trường, dám dấn thân vào thế giới,
hăng say,

465 Để gánh mọi khổ đau, hạnh phúc của cả trái đất này,
Ta sẵn sàng vẫy vùng, vật lộn cùng bão tố,
Không ngại ngùng dù thuyền tan, tàu vỡ.
Kia mây phủ trên đầu ta -
Trăng khuất bóng -

470 Đèn vụt tắt!
Mù mịt khói xông!
Quanh đầu ta
Rắn rật lóe lên những tia chớp rực hồng -
Từ vòm nhà nỗi kinh hoàng tràn xuống
Bám riết lấy ta!

Ta cảm nhận ra
475 Người lượn quanh ta, hối vị thần ta vừa khấn nguyệt,
Hãy xuất đầu lộ diện!
A ha! Trong tim ta đang vò xé nát tan!
Đang sục sôi, đảo lộn mọi giác quan!
Để vuon đến cảm xúc đầy mới lạ
Hồi thần linh, ta cảm thấy tim ta muốn dâng Người tất cả.
Hãy hiện ra! Hãy hiện ra! Ta chết cũng cam lòng!
(Faust cầm lấy cuốn sách, miệng niệm thần chú đầy vẻ bí ẩn.
Một ngọn lửa đỏ bùng lên. Thần Đất hiện ra trong vầng lửa)

THẦN:

Ai gọi ta?

FAUST (*ngóanh mặt đi*):

Ôi, bộ mặt khủng khiếp!

THẦN:

Mi đã lôi cuốn ta mãnh liệt
Và xứ sở của ta, mi níu kéo về mình,
485 Còn bây giờ -

FAUST:

Ôi, khiếp kinh,
Ta không sao chịu nổi!

THẦN:

Mi hồn hển van nài ta tối,
Mong được nghe ta nói, thấy dung mạo của ta;
Ta xiêu lòng, vì hồn mi đã cầu khẩn thiết tha,
Ta đây! Ô, xem kia, cả một nỗi kinh hoàng khủng khiếp
490 Đã xâm chiếm con người mi, kẻ gọi là siêu việt!
Và đâu rồi, tiếng gọi của hồn thiêng?
Đâu rồi một trái tim biết tạo cõi trời riêng
Và mang nó với niềm vui đầy xúc động,
Muốn nâng mình lên ngang tầm thần thánh?
Faust đâu rồi,
495 Kẻ đã gọi ta, vuon tới ta với tất cả sức mình?
Mi đó ư?
Kẻ bị hoi thở ta búa vây đến run rẩy thất kinh,
Một con giun co rúm đầy khiếp sợ?

FAUST:

- Ta tránh né Người ư,
Hồi vị thần tạo lửa?
500 Không, Faust đây, kẻ đúng ngang tầm với Người đây!

THẦN:

- Trong biển cả cuộc đời, trong bão động hành động,
Ta thăng-giáng liên hồi,
Ta đan dệt ngược xuôi!
Từ cái Sinh, cái Tử,
505 Đến một đại dương đời đời sóng vỗ,
Một cuộc đời rực lửa nồng say,
Hay một sự tác thành liên tục đổi thay,
Ta đều tạo ra
Bên khung cửi của Thời gian ầm ầm chuyển động,
Ta dệt cho hóa công tấm áo đầy sự sống.

FAUST:

- Hồi vị thần hăng say công việc,
Bay lượn đó đây khắp bốn phương trời,
Ta cảm thấy ta rất gần gũi với Người!

THẦN:

- Mi chỉ ngang tầm vị thần nào mà chính mi hiểu được,
Chú không thể là ta. (*bien mất*)

FAUST (*ngã gục xuống*):

- Không phải Người!
515 Vậy thì ai?
Ta hiện thân cho bóng hình của Chúa
Mà cả Người, ta cũng không giống nữa?!
(*Có tiếng gõ cửa*)
Trời ơi! Biết ngay mà -
Lại cái anh chàng làm trợ giáo của ta,
Niềm hạnh phúc tuyệt trần thế là thành mây khói!
520 Một mòn đệ khô khan đã lén vào phá rối
Bao ảnh hình huyền ảo bỗng tiêu ma!
(*Wagner bước vào, choàng áo ngủ, đội mũ ngủ, đèn trong tay.*
Faust khó chịu quay người lại)

WAGNER:

- [30] Xin lỗi! Tôi nghe tiếng thầy sang sảng ngâm nga,

Chắc đang đọc bí kíp thơ Hy Lạp?
Môn nghệ thuật này tôi ước mong được học
525 Vì nó đang gây tác động sâu xa.
Tôi thường nghe thấy thiên hạ ngợi ca:
Một anh kép diễn trò vẫn có thể dạy khôn cho cha cố.

FAUST:

Phải, nếu cha cố cũng giống anh hề đó,
Như đôi khi vẫn thấy ở đời này!

WAGNER:

Ôi! Nếu cứ giam thân trong thư phòng với bốn bức
tường vây,
Hầu như chỉ nhìn đời qua một ngày lễ hội,
Qua một chiếc ống nhòm, lại từ xa hướng tới,
Làm sao thuyết phục được người đời mà dẫn dắt họ đây?

FAUST:

Nếu lòng anh vô cảm, anh chẳng đạt mảy may,^(*)
535 Nếu lời không thoát ra từ tâm hồn tốt đẹp,
Chỉ chính phục được trái tim
Bằng chân thành thầm thiết.
Còn không, anh cứ việc mà ngồi nhặt nhạnh chắp vá đi!
Cứ nấu món ragu từ những suất ăn thừa,
540 Từ nhúm tro đồi anh,
Hay thổi lên lửa mong manh, thảm hại!
Nếu khẩu vị đời anh theo hướng ấy -
Anh sẽ được lũ nhóc con và lũ khỉ trầm trồ,
Còn đến với trái tim, điều đó chẳng bao giờ,
545 Không xuất phát từ trái tim, anh đến với trái tim sao được!

WAGNER: Nhưng với diễn giả, thì chính bài diễn văn làm anh ta
hạnh phúc;
Tôi biết vậy, nhưng thấy mình còn kém cỏi vô cùng.

FAUST:

Chó có như anh hề âm ī tiếng chuông rung!
Anh hãy tìm sự thành công chính đáng!
550 Lý trí và lẽ phải đã tự mình tỏa sáng
Nó chỉ cần chút ít nghệ thuật thôi.

- Anh có điều nghiêm túc nói với đời
 Cần chi phải săn tìm lời văn hoa, mỹ tự?
 Diễn văn của các anh, dù lung linh câu chữ
 555 Hiển cho đời bao sáo ngỡ hay ho,
 Nó cũng ngán như mùa thu cảnh gió lạnh sương mù
 Xạc xào thổi qua cành khô, lá úa!

WAGNER:

- Ôi, Chúa ơi! Nghệ thuật thì dài,^(*)
 Mà đời người lại ngắn!
 560 Khi nỗi lực vươn lên theo tinh thần phê phán,
 Trong óc, trong tim tôi vẫn thấy âu lo.
 Để đến được cội nguồn của các cổ thư,
 Tim phuong tiện, lối đi, thật khó khăn vô hạn!
 565 Và biết đâu mới nửa đời nửa đoạn
 Thì con ma đói này đã phải chết nhăn răng.

FAUST:

Ô, cổ thư đâu có phải Giếng thần,
 Để ta uống một lần, trọn đời không khát nữa?
 Con mát lòng, anh không thể có,
 Nếu nó không tuôn trào từ chính cõi hồn anh!

WAGNER:

- 570 Xin lỗi thầy! Nhưng đúng là một hung thú tuyệt trần,
 Nếu hòa mình vào tinh thần thời đại;
 Hiểu được bậc hiền tài đã nghĩ gì khi ấy,
 Rồi đến ta, ta vươn lên tới những đỉnh cao nào!

FAUST:

- Phải, phải! Đến tận các vì sao!
 575 Nhưng, anh bạn ơi, những thời kỳ quá khứ,
 Đối với ta, vẫn là sách niêm phong chưa được mở;
 Cái anh gọi là tinh thần của thời đại đã qua,
 Thực ra chỉ là tinh thần của các tác gia,
 Mà thời đại được phản quang trong đó.
 580 Và nhiều khi, nó làm ta khốn khổ!
 Mới thoát nhìn đã phải chạy trốn rồi,
 Một kho đồ vật cũ, một thùng rác mà thôi!
 Hay cùng lấm giống tích trò về cung vua, phủ chúa^(*)
 Đầy đạo lý với luân thường trong đó
 585 Vẫn do mồm các con rối nói ra!

WAGNER:

Nhung thế giới! Tinh thần và cả trái tim ta,
Ai cũng muốn nhận thức ra một điều hư thực!

FAUST:

Phải, cái mà người đời gọi nó là nhận thức!
Ai dám gọi đích danh đứa trẻ ấy ra đâu?
Một ít người, hiểu rộng biết sâu
Không giữ kín được trái tim, đem phô ra đại dột
Với đám người ngu dốt
Những suy tư và cảm xúc của mình,
Nên đã bị người ta thiêu sống, bị đóng đinh, (*)
Nhưng, anh bạn ơi, đêm khuya rồi đấy
595 Chuyện đến đây thôi, ta cũng nên dừng lại.

WAGNER:

Thực tình, tôi chỉ mong thức mãi
Để được đàm đạo cùng thầy thật uyên bác, cao minh.
Nhưng thôi, mai đã là ngày đầu lễ Phục sinh,
Tôi lại xin phép thầy hỏi điều kia, lẽ nọ,
600 Bấy lâu, tôi nghiên cứu hăng say và chịu khó,
Tuy hiểu biết nhiều, nhưng lại mong hiểu biết tất cả kia!
(Vào)

FAUST (*một mình*):

Mọi cuồng vọng trong đầu y đâu có chịu biến đi,
Y bám riết vào những điều vô nghĩa,
Bàn tay tham lam bói đào tìm của quý
605 Nhưng tìm thấy con giun, y đã rất vui mừng!

*

Người như thế có quyền lên tiếng ở đây không,
Nơi thế giới thần linh vây quanh ta ẩn hiện?
Nhưng thôi, lần này cảm ơn mi đã đến,
Hồi đứa con thảm hại nhất trần gian!
610 Mi kéo ta ra khỏi tuyệt vọng miên man
Đang xui khiến cõi lòng ta tan nát
Ôi, hình bóng Thần hiện ra thật lớn lao, to tát
Khiến ta cảm thấy mình như một tí hon thôi.

- 615 Ta, hình bóng của Chúa Trời,
Tưởng mình đã cận kề tấm gương soi của đời đời Chân lý,
Tự hoan thường trong Anh minh và Hào quang

Thượng đế,

Nhung, đã bị gạt ra ngoài, đưa con của trần gian!
Ta, hon cả Thiên thần, với sức sống ứ tràn^(*)
Đã cháy hòa vào mạch sống của thiên nhiên vô lượng,
Sáng tạo nhu Hóa công, nhu Hóa công thụ hưởng.
Kẻ tiên cảm ngông cuồng trả giá nặng nề thay!
Lời phán tựa sấm vang, ta bị gạt phăng ngay...

*

620

Vậy là, với Người, ta không được đặt mình cùng thứ bậc!
Triệu được Người về ta đây đủ súc,
Nhưng lại không đủ lực để giữ Người.
Trong khoảnh khắc thoáng qua niềm hạnh phúc tuyệt vời
Ta cảm thấy ta vừa lớn lao, vừa vô cùng nhỏ bé;
Người đã nhẫn tâm đẩy ta về cõi thế
Trở lại với lệnh đênh, vô định của kiếp người.

625 Ai chỉ giáo cho ta? Và điều chi ta phải tránh trong đời?
Và niềm Khát vọng kia, ta có nên tiếp tục theo đuổi nữa?
Ôi! Mọi hành động của ta cũng như bao nỗi khổ
Đều cản trở ta đi trên mỗi bước đường đời.

*

630

Khi Tinh thần tiếp thu cái Cao cả, Tuyệt vời
Vật chất lại chen vào biến nó thành xa la;
Khi đạt tới cái Tốt lành trong thiên hạ
Thì cái Tốt đẹp hơn lại bị coi là điên dại, dối lừa.
Những cảm xúc diệu kỳ mang sự sống cho ta
Nơi trần thế hồn mang liền trở thành khô cứng.

*

635

Trí Tưởng tượng thường khi cất cánh bay hùng dũng
Và hy vọng chúa chan vuôn tới cõi Vĩnh hằng,
Vậy mà, một căn phòng nhỏ hẹp đủ cho nó vầy vùng,

645

650

Và náu mình dưới biết bao mặt nạ,
Khi hiện thân thành vợ con, nhà cửa,
Lúc là dao găm, thuốc độc, lửa cháy, nước tràn;
Những điều không xảy ra, ta vẫn thấy kinh hoàng
Những gì không hề mất, ta khóc than không dứt.

*

Phải, ta cảm nhận sâu xa, với thánh thần ta không
cùng thứ bậc!

655

Ta chỉ giống con giun đào cát bụi, thế thôi!

Chết dưới chân khách qua đường, lại vùi trong cát bụi.

660

Chẳng phải cát bụi sao - bức tường cao như núi
Với hàng trăm ngăn sách bó chặt lấy cuộc đời?
Hàng ngàn thứ linh tinh, toàn những của chợ Trời,
Đồn ép ta trong không gian sâu mọt?

665

Hay phải đọc hàng ngàn bộ sách thì ta mới tường minh:

Răng khẩn nới con người đều hành hạ chính mình,

Hoa hoắn lăm mói có người hanh phúc? -

Mi cười gần đó ư, chiếc so người trống hốc?"(*)

Phải chăng đầu óc mi tùng bối rối nhu ta.

Ngày le làng, lòng trùu nǎng lúc chiều tà.

Ta say sùm Chân lý và lạc đường thảm hãi

Kia, các ngươi! cần gạt con lăn, bánh xe, lu

670

Nha, các người cần gặt, cày lũy, bứt xé, rước chia
Những dụng cụ đồ nghề, các người chế nhào ta!

Ta đóng trước cổng trời, các người làm chìa khóa.

Ta dùng tructong tron, eae kig duc kinh chua kieu kieu

675

Ngoài khóa cong vênh, nhung then cửa các người

không bật nổi.

Thiên nhiên vẫn bí huyền trong ngày vàng chói lọi

Không để ai tước bỏ tấm màn che.

Những gì thiên nhiên không muốn tiết lộ ra,

Thì ốc vít, đòn xeo cũng không chinh phục

Bởi cha ta đã dùng nén mi mới đứng đây.
Và cả mi - cuộn giấy quá lâu ngày,
Mi sẽ còn ố vàng, chùng nào trên bàn kia ngọn đèn
còn le lói.

- 680 Lẽ ra, ta nên phát tán đi chút gia tài ít ỏi,
Hon là vã mồ hôi vác nặng nó trên mình!
Nhưng gì ta thừa kế của cha anh,
Muốn sở hữu, hãy đem ra sử dụng,
Cái gì ta không dùng sẽ trở thành gánh nặng;
685 Cái gì Thời khắc sáng tạo ra mới hữu ích cho người.
Ô hay, sao ta cứ nhìn về phía đó mãi không ngoi?
Chiếc bình nhỏ nơi kia, phải chăng là nam châm thu
hút mắt?
Vì sao trong lòng ta bỗng sáng lên, dịu mát
Như giữa rùng đêm, vây quanh ta, lai láng ánh trăng ngà?

- 690 Ta chào mi, hối chiếc bình quý nhất của ta!
Ta thành kính đón mi, ta trân trọng những gì mi chưa chất:
Trò ma quái của con người và nghệ thuật.
Mi là sự hiện thân cho thuốc ngủ tuyệt trần đời,
Là tinh hoa mọi sức mạnh giết người,
695 Chủ mi đây, hãy hết lòng phụng sự!
Ta nhìn mi, lòng dịu đi nỗi khổ,
Ta nâng mi trong tay, khát vọng vuơn lên đã lắng
xuống đôi phần,
Và triều dâng trong hồn ta đang rút nước dần dần.
Ta được đưa về xa với mènh mang biển rộng,
700 Dưới chân ta, nước cuốn đi, rạng ngời muôn lớp sóng,
Một ngày mới vẫy gọi ta tìm đến bến bờ xa. (*)

- Trên đôi cánh lẹ làng, cỗ xe lửa đang luốt tới đón ta! (*)
Ta cảm thấy đã sẵn sàng
Xuyên qua không trung, theo con đường tươi đẹp,
705 Đến những miền mỏm mẻ của hành vi thanh khiết.
Ôi, niềm hoan lạc thần thiêng, một đời sống thanh cao!
Mới là một con giun, mi đời hướng hay sao?
Thôi đi, hãy bền gan quyết chí,
Quay lưng lại với vầng dương cõi thế!
Hãy can trường mở toang hai cánh cổng kia ra,

Noi mà bất kỳ ai cũng cố lánh cho xa!
Đây là lúc chúng minh bàng hành động,
Rằng: phẩm giá con người không thua gì thần thánh,
Nó cũng chẳng sợ run trước một cõi u Minh,
Được tưởng tượng ra để dày ải chính mình.^(*)
Nào, dấn lên, lối vào chốn đó,
Quanh miệng nó, địa ngục bùng ánh lửa;
Hãy quyết tâm bước vào và hoan hỉ trong lòng:
Dù có nguy cơ tan biến thành Hu không.

ĐỒNG CA CÁC THIÊN THẦN:

Chúa Giêsu sống lại rồi! (*)
Mang niềm vui cho con người trần tục,
Thoát khỏi vòng trói buộc,
Tôi lỗi xấu xa
Tiên tổ lưu truyền.

FAUST:

- Ôi, tiếng ca sao trầm hùng, giọng ca cát lên
biết bao trong sáng,
Sức mạnh nào đã giật khởi môi ta ly rượu cuối cùng?
Có phải những hồi chuông trầm lắng ngân rung
745 Báo hiệu giờ đầu lễ Phục sinh đã tới?
Có phải dàn đồng ca cát lên lời an ủi,
Hát lại điệu thiên thần từng ngân lên trong bóng tối mồ sâu
Hát về một niềm tin, thời vận mới bắt đầu?

DÀN ĐỒNG CA PHỤ NỮ:

- Chúng con xúc lên Người
750 Hương thơm và dầu lật,
Những tóe trung thành
Đã đưa Người xuống mộ.
Chúng con khâm liệm Người
Bằng khăn, bằng dải lụa,
755 Than ôi! Giờ nơi đây
Chúng con không thấy Chúa!

ĐỒNG CA CÁC THIÊN THẦN:

- Chúa Giêsu sống lại rồi!
Phúc cho ai mến yêu Người
Đã vượt qua cơn thử thách
760 Thương đau, khắc nghiệt
Mà hết tội trời.

FAUST:

- Hỡi tiếng vọng từ trời cao dịu êm và mãnh liệt,
Tim gọi ta làm chi chốn cát bụi trần gian?
Hãy đi tìm những con người mềm yếu để cứu mang,
765 Còn ta, ta nghe thấy truyền tin, nhưng đức tin chẳng có;^(*)
Đứa con cưng nhất của đức tin; với ta là phép lạ.
Ta không dám vươn lên tới xứ sở các thánh thần,
Noi vang vọng về đây những tin tức tốt lành.
Vậy mà, lời ca ta đã quen nghe từ thời thơ bé
770 Nay gọi ta trở về với cuộc đời trần thế.
Nhớ xưa, trong giây phút trang nghiêm của ngày lễ

Tình yêu của Trời cao đã hôn mát hôn ta;
Sabbath,^(*)
Và trong ta, tiếng chuông ngân nga đầy tiên cảm

775

Lời cầu nguyện là niềm vui thường ngoạn;
 Rồi, một khát vọng diệu huyền, không hiểu nổi, vì đâu
 Thời thúc ta lang thang giữa đồng cỏ, rừng sâu,
 Và hàng ngàn giọt lệ bỗng tuôn trào, nóng hổi,
 Ta cảm thấy nảy sinh cả một trời đất mới.
 Bài hát kia báo hiệu những trò vui hào hứng tuổi

... thanh tân,

780

Niềm hạnh phúc tự do trong lễ hội mừng xuân.
 Ôi, ký ức tuổi thơ với biết bao xúc động
 Đã ngăn ta trước bước đi cuối cùng và nghiêm trọng.^(*)
 Hãy ngân vang nữa đi, hồi khúc ca dịu ngọt của Cõi Trời!
 Giọt lệ đầy voi, Trái Đất ơi, ta ở lại với đài!

ĐỒNG CA CÁC TÔNG ĐỒ:

790

Người được chôn dưới mộ
 Đã uy nghi về trời,
 Đăng Cao minh
 Sống mãi với đời,
 Trong an lạc Sinh thành
 Người đã gần Niềm vui sáng tạo;
 Than ôi! Còn chúng tôi
 Áp vào ngực trần gian
 Để héo hon, sầu não,
 Người đã bỏ lại đây;
 Chúng tôi khóc than
 Mừng hạnh phúc của Thầy!

795

ĐỒNG CA CÁC THIỀN THẦN:

800

Chúa Giêsu sống lại rồi,
 Từ chiếc nôi hủy diệt
 Các người hãy mừng vui, quả quyết.
 Rút tung dây trói cuộc đời!
 Hỡi ai đương tung ca Người
 Bằng biết bao công việc,
 Đang minh chứng tình yêu thương tha thiết,
 Đang tiệc tùng trong nghĩa đệ huynh,
 Đang truyền đạo trong các cuộc hành trình,
 Đang hứa hẹn niềm vui bất tận,
 Chúa luôn luôn kề cận,
 Chúa luôn đến vì ta!

805

Tranh khắc gỗ của Wilhelm Hecht (1843-1920),
điều theo tranh của Alexander von Liezen-Meyer (1839-1898)

TRƯỚC CỔNG THÀNH.

*Những tốp người đi dạo thuộc mọi tầng lớp
kéo nhau ra ngoài thành.*

MỘT TỐP THỢ THỦ CÔNG:
Sao lại đi hướng đó?

TỐP KHÁC:
Cánh này đến quán Người thợ săn

TỐP TRƯỚC:
810 Bọn mình đến chỗ Cối xay gió.

MỘT NGƯỜI THỢ:
Này, tú khuyên các cậu; sang Đầm nước hay hơn.

NGƯỜI THỢ THÚ HAI:
Nhưng đường đất khó đi.

CÀ HAI (*hỏi một người*):
Thế còn cậu, làm gì?

NGƯỜI THỢ THÚ BA:
Mình đi cùng đám khác.

NGƯỜI THỢ THÚ TƯ:
Này, hay đến Burgdorf chơi,
815 Ở đó có bia ngon hảo hạng, có gái đẹp nhất đời,
Chuyện gai gổ cũng đúng đầu thiên hạ.

NGƯỜI THỢ THÚ NĂM:

Chà, cậu đúng là một tay chơi bạt tử,
Lại ngứa chân ngứa tay,
muốn choảng nhau lần thứ ba nữa chứ?
Không, tú rất chòn noi ấy, tú chẳng chơi.

ĐÀY TÓ GÁI:

820 Thôi, mặc tao, tao về phố cho rồi!

MỘT CÔ KHÁC:

Thì cứ đi, chõ những cây phong kia, thế nào ta cũng gặp.

CÔ ĐẦU TIÊN:

Nhung với tao, gặp hắn đâu phải là hạnh phúc;
Hắn sẽ cắp với mày,
Hai đứa sẽ nhảy nhót với nhau,
825 Trò vui thú của mày, tao có thiết chi đâu!

CÔ KIA:

Nhung hôm nay chắc hắn không đi lẻ,
Có cả gã tóc quăn, nghe anh chàng nói thế.

MỘT HỌC TRÒ:

Này, mấy cô ả ra trò đang rảo bước đằng kia!
Nhanh chân lên, anh em! Ta hộ tống họ đi!
830 Khẩu vị của tú đây: một cô nàng diêm dúa,
Một cốc bia ngon, một điếu thuốc hút vào khé cổ.

MỘT CÔ THỊ DÂN:

Ô, trông kia, mấy anh chàng rõ thực điển trai!
Vậy mà, nhục nhã thay,
Có thể tìm hoa khôi ở những nơi danh giá,
835 Lại chạy bám đuôi đám con sen hèn hạ!

HỌC TRÒ THÚ HAI (*nói với trò thứ nhất*):

Này, thong thả đã nào, đừng vội vã!
Phía sau chúng mình có hai ả sắp tới đây,
Ăn vận cũng hay hay,
A, phải rồi, một cô là hàng xóm,
Mình vẫn thường săn đón,
[42] 840 Họ bước đi đúng đinh, lẹ làng,

Cuối cùng chúng ta vẫn có bạn đồng hành.

HỌC TRÒ THÚ NIIẤT:

Không, bạn ơi! Tớ không thích trò phân vân lưỡng lự,
Không khéo lại mất toi chú chim rì rùng, nào,
nhanh chân lên chú!
Bàn tay ai thứ Bảy biết cầm chổi quét nhà
Thì Chủ nhật rất tuyệt vời khi ve vuốt chúng ta.

845

MỘT THỊ DÂN:

Không! Tay thị trưởng mới này tôi rất ốn!
Chiếm được ghế rồi, hắn ngày càng táo tợn.
Hắn đã làm gì cho thành phố chúng ta?
Hay chỉ khiến mỗi ngày thêm xấu xa tồi tệ?
Chưa có thời nào dân phải nghe theo lệnh nhiều đến thế,
Hon cá xưa kia, tiền cổng nộp cũng nhiều lên vô kể.

850 MỘT HÀNH KHẮT (hát):

Lạy ông nhân đức, lạy bà hào hoa,
Xứng xinh xiêm y, má đào rạng rỡ,
Xin rủ lòng thương, để mắt đoái hoài,
Giúp kẻ cơ hàn đỡ phần khổn khó!
Lời tôi kêu cầu xin chó bỏ qua!
Làm phúc cho người, phúc đến với ta.
Hôm nay mọi người đều vui hưởng lộc,
Xin cho tôi gặt một ngày ấm no.

MỘT THỊ DÂN KHÁC:

Những ngày lễ hội tôi chẳng thích gì hơn
Là nói chuyện về chiến tranh và tiếng thét ở chiến trường,
Trong lúc ở nước Thổ tận đâu đâu chẳng biết
Các dân tộc lao vào nhau chém giết!
Còn ta, đứng bên cửa sổ, cạn chén rượu nồng,
Đua mắt nhìn tàu thuyền sắc sảo luôt trên sông;
Và chiều đến về nhà hân hoan ta cầu phước,
Cám tạ hòa bình và tháng ngày an lạc.

860 THỊ DÂN THÚ BA:

Phải, ông bạn ơi, tôi cũng chẳng ước gì hơn
Họ muốn ché đầu nhau thì mặc họ,
Mọi sự trên đời cứ việc rối tung lên, tôi kệ nó,

870

Miễn là ở nhà tôi tất cả vẫn yên!

MỘT MU GIÀ (với mấy đ thi dân):

- Ôi chà chà, đóm đáng thay, mấy cô nàng xinh đẹp!
Ai thấy các cô chẳng chết mê chết mệt?
Thôi, thế đủ rồi! Chớ lên mặt ta đây!
875 Các cô muốn gì nào, già sẽ thỏa ước ngay!

MỘT THIẾU NỮ THỊ DÂN:

- Đi thôi, Agathe! Ta hãy nêu thận trọng
Gặp phù thủy ở những nơi công cộng;
Nhưng, trong đêm thánh Andrea, mụ đã giúp em nhìn^c
Thấy người yêu tương lai như người thật hiện lên -

THIẾU NỮ KHÁC:

- 880** Còn em, trong chiếc bình pha lê, mụ cho chàng hiển hiện,
Cùng nhiều gã ngang tàng, trông cứ như lính chiến,
Hôm nay em đã để mắt tìm quanh,
Nhưng người ta đâu có muốn gặp mình!

MỘT TOÁN LÍNH:

- Những lâu đài, thành quách,
885 Cùng ụ súng, tháp canh,
Những cô nàng kiêu hãnh
Hay nhạo báng, hơm mình;
Ta quyết chiếm bằng được!
Can trường và nỗ lực,
890 Phần thưởng thật tuyệt vời!

- Kèn giục giã liên hồi
Ta xông vào Niềm vui,
Như xông vào Tử địa,
Đây chính là Tấn công
895 Cuộc đời là như thế!
Thành quách và các nàng,
Đều sẽ phải quy hàng
Ta can trường, cố gắng
Phần thưởng thực xứng đáng!
900 Chiến thắng rồi lính ta

Lại lên đường đi xa. (Faust và Wagner bước ra)

FAUST:

Đây mới thực là nhân quần đang sống,
Già với trẻ đều thỏa lòng, đều hoan hỉ mừng vui:
940 Đến đây, ta mới được là ta, ta mới thực là người!

WAGNER:

Thưa tiến sĩ, được cùng ngài đi dạo
Thực vinh hạnh cho tôi và có lợi biết bao,
Nhưng giá mình tôi, tôi không đến đây đâu,
Bởi tôi chẳng ua gì thói cục cằn, thô lỗ.
945 Trò đẩy con lăn, tiếng vĩ cầm, tiếng rú
Là thú âm thanh tôi ghét đắng ghét cay;
Họ cuồng cả lên như ma xúi, quý bày,
Thế cũng gọi là vui là ca hát.

NÔNG DÂN (*múa hát dưới cây bồ đề*):

Gã chăn cừu sắm sanh đi nhảy múa,
950 Áo màu, vòng hoa cùng dải lụa,
Chà! Anh chàng ăn vận thật bánh bao!
Quanh gốc bồ đề người quây chật từ lâu,
Tất cả nhảy điên cuồng ngây ngất:
Giô-hê! Giô-hê!
955 Giô-hê-da! (*)
Đàn vĩ cầm réo rắt.

Gã chăn cừu chen đám đông, vội vã
Cùi tay hích luôn vào một ả
960 Cô gái non tơ quay phắt lại, cự ngay:
- "Cái anh này, thực quá đáng lăm thay!
Liệu hồn đấy, đừng có mà sàm sỡ!"
Giô-hê! Giô-hê!
Giô-hê-da!

965 Nhưng đám người vẫn quay vòng, hối hả
Bên phải, quay này, bên trái quay,
Áo váy tít mù bay,
Người nóng ran, mặt mày ửng đỏ,
Họ ngừng nhảy, khoác tay nhau để thở,

970 Giô-hê! Giô-hê!

Giô-hê-da!

Bàn tay ai áp lấy mông người.

Này, đúng có mà suông sǎ đỗi với tôi!

Có vợ chưa cưới rồi

975 Khối kẻ còn dối lừa, phụ bạc!

Nhưng anh chàng cứ vuốt ve, đưa ả đi ngả khác,

Phía cây bồ đề vẫn rộn rã, ngân vang:

Giô-hê! Giô-hê!

Giô-hê-da!

980 Tiếng hò reo cùng với tiếng đàn.

MỘT LÀO NÔNG:

Ô, quý hóa quá, thưa ngài tiến sĩ,

Đối với chúng tôi, ngài không khinh rẻ,

Một nhà thông thái như ngài cũng có mặt hôm nay

Hòa với bà con trong cuộc vui vầy.

985 Đây, xin ngài nhận cho, chiếc bình này đẹp nhất,

Chúng tôi đã rót đầy thứ rượu ngon, thơm mát,

Tôi xin dâng ngài và cầu chúc chân thành:

Rượu không chỉ giải khát cho ngài,

Mà có bao nhiêu giọt rượu chứa trong bình,

990 Sẽ bằng bấy nhiêu ngày cộng thêm vào tuổi thọ!

FAUST:

Tôi xin nhận thức uống này mát bő,

Xin cảm ơn, chúc sức khỏe mọi người!

(đám đông quây lại xung quanh Faust)

LÀO NÔNG:

Quả vậy, đúng ngày vui hôm nay

Ngài lại đến với chúng tôi, thực vô cùng quý hóa;

995 Nhớ xưa kia trong những ngày khốn khó

Ngài đã hết lòng giúp đỡ chúng tôi!

Biết bao kẻ hôm nay còn được sống trên đời,

Vào những phút cuối cùng, được cụ nhà cứu chữa

Khỏi con sốt như thiêu đang nổi xung thịnh nộ,

1000 Cụ nhà đã đương đầu với trận dịch tràn lan.

Ngày ấy ngài còn rất trẻ trung,
Mà đã đến từng nhà thương, bệnh xá,
Đây đó xác người được khiêng đi hối hả,
Nhưng mà ngài vẫn khỏe mạnh bình an,
1005 Đã vượt qua mọi thử thách gian nan;
Kẻ biết giúp đỡ người lại được Trời phù hộ.

TÁT CÀ:

Chúc quý nhân mạnh lành, trường thọ
Để giúp chúng tôi mãi mãi bền lâu!

FAUST:

Trước Đấng Tối cao xin cúi xuống nguyện cầu
1010 Người dạy ta giúp đời, ta được Người giúp lại.
(Faust cùng Wagner đi tiếp)

WAGNER:

Trước đám đông cung kính như thế này, ôi, con người vĩ đại,
Chắc lòng thầy đầy xúc động khôn nguôi!
Hạnh phúc thay ai đó sống trên đời
Biết gặt hái bằng tài năng, trí tuệ!
1015 Người cha chỉ vĩ nhân cho con trẻ,
Người nở kháo người kia xô nhau tới vội vàng,
Kẻ múa nhảy dùng chân và im bặt tiếng đàn,
Họ đứng dàn thành hàng, còn thầy thì đi giữa,
Mũ tung lên cao, và chỉ cần chút nữa
1020 Là họ quỳ lạy thầy,
Như trước kiệu rước mình Chúa đi qua.

FAUST:

Chỉ còn vài bước thôi, lên tới tảng đá kia,
Ta hãy tạm dừng chân để nghỉ ngoi chốc lát.
Chính nơi đây, ta vẫn thường ngồi một mình trầm mặc
1025 Và tự hành mình bằng cầu nguyện, ăn chay.
Ta đã vững lòng tin và hy vọng tràn đầy,
Ta chấp tay nguyện cầu, thở than và trào lệ,
Tưởng chấm dứt nỗi nạn dịch kia
Nhờ bàn tay Thượng đế.
Giờ đây, nghe dân chúng ngợi ca,
1030 Ta tưởng nghe lời mai mỉa xót xa.
Ôi, giá anh thấu hiểu cõi lòng ta sâu thẳm,

Sẽ thấy vinh quang kia
Cha con ta chẳng mảy may xứng đáng!
Cha ta là một học giả âm thầm^(*)
Và theo cách của mình, ông rất mực tận tâm,
Với nỗ lực dị thường, ông nghiên cứu thiên nhiên
và bao điều huyền bí,
Cùng hội cùng thuyền với Luyện đan thuật sĩ,
Ông tự giam mình trong Nhà bếp tối đen,^(*)
Dựa vào vô vàn các đơn thuốc kê lên,
Và pha chế thành thứ hàng khó ngửi.
Nào là Hồng Mân Sư, kẻ cầu hôn tài giỏi,^(*)
Trong nước tăm vừa tay cùng Bạch Huệ kết duyên
Rồi cả hai họ trên ngọn lửa đèn,
Chạy quần quại từ phòng hoa chúc này
Sang phòng hoa chúc khác.
Khi trong bình thủy tinh bỗng lung linh màu sắc
Một nữ hoàng trẻ đẹp hiển hiện lên,
Là thuốc tê đã xong, người ốm vẫn quy tiên,
Có ai khỏi bệnh không? Chẳng ai thèm hỏi tới.
Vậy là, với thứ ma dược kia,
Chúng ta đến khắp thôn quê, rùng núi
Còn gây tai ương hơn nạn dịch kéo dài,
Thuốc độc được chính ta đưa đến cả ngàn người:
Họ đều chết cả rồi, còn ta đang cảm thụ,
Người ta ngồi ca kể giết người man rợ.

WAGNER:

Sao lại phải đau lòng đến như thế, thua tiên sinh?
Một kẻ thiện tâm cố gắng hết sức mình
Thực hành phương thuật được gia truyền kịp thời
và cẩn thận,
Há chẳng phải đã làm tròn bốn phận?
Nếu ngài tôn quý phụ thận trong lúc thiếu thời
Thì đương nhiên, ngài muốn tiếp thu mọi tri thức
của Người;
Và lúc thành nhân, nếu ngài lại làm giàu thêm
cho khoa học,
Thì con ngài sẽ vươn tới một cái đích cao hon về tri thức.

FAUST:

Thật phúc thay cho ai vẫn còn nuôi hy vọng, [49]

- 1065 Cố nhô lên từ biển cả những lõi lâm!
 Ôi chao, cái ta hiểu biết thì ta lại chẳng cần,
 Cái ta cần, ta lại không hiểu biết.
 Nhưng thôi, những giờ khắc hôm nay biết bao diễm tuyệt,
 Chờ để chúng tiêu tan vì ý nghĩ thê lương!
- 1070 Xem kia, những mái lều vây bọc bởi sắc xanh
 Đang lấp loáng trong ráng chiều đỏ rực.
 Mặt trời xuống, lặn dần, ngày đã tắt,
 Nhưng để tạo ra những cuộc đời mới, mặt trời vẫn du hành,
 Ôi, ước gì ta có cánh bay nhanh
- 1075 Để lao theo mặt trời!
 Không bao giờ tắt bóng,
 Ta sẽ thấy, dưới chân ta, cả thế gian tĩnh lặng,
 Những đỉnh núi rực hồng, những thung lũng bình an,
 Những suối bạc long lanh chảy đến với sông vàng.
- 1080 Dù núi non dữ dằn cùng biết bao vực thẳm,
 Cũng không sao ngăn cản
 Cuộc du hành như thần thánh của ta;
 Và kia rồi, biển cả đã hiện ra
 Voi những vịnh đẹp tươi và ấm nồng ánh nắng
- Trước mắt ta ngỡ ngàng và say đắm
 Kia, hình như mặt trời cuối cùng đã lặn rồi;
- 1085 Nhưng khát vọng mới trong ta đã bùng dậy trào sôi,
 Ta lao đi, để lại uống ánh thái dương bất tử,
 Trời ta đội trên đầu, dưới chân ta sóng vỗ,
 Ngày sáng phía trước ta, còn đêm tối sau lưng
 Ôi, lúc tà dương, sao mong đẹp vô cùng!
- 1090 Nhưng tiếc thay, cánh bay của tấm thân trần tục
 Đâu có thể dễ dàng cùng nhịp đập
 Voi cánh bay mạnh mẽ của tinh thần.
 Tuy thế mỗi người đều có sẵn bản năng
 Để cảm xúc, tinh thần, luôn vươn lên cao mãi,
- 1095 Khi thấy trên đầu ta, tan trong không gian xanh
 Có tiếng són ca lảnh lót trong lành;
 Khi thấy đại bàng dang đôi cánh rộng
 Bay lượn trên hàng thông nơi đỉnh non, vách dựng;
 Khi thấy qua sông hồ, qua bát ngát đồng nương
 Có con chim hạc bay về cố hương.

WAGNER:

Faust và Wagner du ngoạn trong ngày lễ Phục sinh
Tranh của August von Kreling (1819-1876)

- Nhưng khát vọng như thảy tôi chưa bao giờ có
 Con mắt sớm chán chê cảnh đồng ruộng rùng cây,
 Nên chẳng bao giờ tôi ước có cánh bay.
 Nhưng khoái lạc của tinh thần đã giúp tôi đủ sức
 1105 Bay từ sách này sang sách kia, trang này sang trang khác!
 Những đêm đông sẽ dễ chịu, diệu kỳ,
 Niềm hạnh phúc cuộc đời sưởi ấm cả tứ chi,
 Nếu như ta mở ra một cổ thư cao quý,
 Thì cả thiên đường xuống với ta, noi tràn thế.

FAUST:

- 1110 Anh mới biết một khát vọng mà thôi,
 Chớ có biết thêm khát vọng nào khác nữa!
 Ôi! Trong lồng ngực ta đây hai linh hồn cùng trú ngụ,(*)
 Mà linh hồn này muốn tách bỏ linh hồn kia;
 Một bên, khát tình đời đến bạo liệt, si mê
 1115 Bằng mọi giác quan bám riết vào trần thế;
 Một bên, quyết dứt khỏi bụi trần, vươn mình lên mạnh mẽ
 Đến với tổ tiên cao quý chốn thiên đường.
 Ôi! Nếu có các vị thần đang ngự trị không gian,
 Đang lên xuống tác thành giữa cõi Thiên, cõi Địa,
 1120 Xin hãy rời cõi mây vàng xuống với noi dương thế
 Đưa ta đến một cuộc đời mới mẻ, sắc màu tươi!
 Phải, giá có chiếc áo thần để ta khoác lên người
 Đưa ta tới những miền xa, xứ lạ!
 1125 Thì, ví có những xiêm y dẫu muôn vàn quý giá,
 Ta chẳng đổi làm gì, kể cả hoàng bào của đức vua!

WAGNER:

- Ô, xin thầy chớ làm kinh động lũ quỷ ma,
 Chúng ẩn hiện khắp nơi trong mịt mù sương khói,
 Từ mọi phương trời chúng sẵn sàng lao tới
 Gây cho con người ngàn vạn tai ương.
 1130 Chiếc răng sắc của con quỷ Bắc phương
 Sẽ lao tới nhanh như tên bắn.
 Quý đến từ phương Đông gây bối bê khô hạn,
 Nó ăn ruỗng phổi ta để mà tự nuôi thân;
 Từ sa mạc phương Nam lũ quỷ tối hoành hành
 1135 Đổ xuống đầu ta nồng thiêu cùng lửa đốt;
 Phương Tây tối, quỷ mang nguồn dịu mát
 Rồi nhấn chìm con người cùng đồng bãi, ruộng nương.

Chúng luôn luôn nghe ngóng để giội xuống tai ương,
Chúng sot sắng vang lời để dể bê lừa dối.

1140 Chúng tự xưng mình được Trời phái tới,
Và lừa ta bằng cái giọng thiên thần.

Nhưng ta phải về thôi, trời đất đã tối dần!

Trời trở lạnh và suông sa mờ mịt!

Càng về tối, nhà ta ở càng trở nên thân thiết -

Nhưng kia, sao thầy đứng sững sờ, mắt nhìn m

1145 Nhưng Kia, sau đây đang sang ta, Hán LÂM
Có chuyện chi gây xúc động lúc chiều tà?

FAUST:

Anh thấy không, con chó đen kia đang lách qua ruộng rạ?

WAGNER:

Tôi thấy nó lâu rồi, chẳng có gì là lạ.

FAUST:

Anh nhìn kỹ mà xem! Anh thấy nó ra sao?

WAGNER:

1150 Một con mực lồng xù bị lạc của nhà nào,
Theo kiểu chó, nó đánh hơi, tìm dấu chân của chủ.

FAUST:

Anh không nhận thấy sao? Con vật đó
Chạy theo một vòng tròn xoáy tròn ốc đến gần ta?
Nếu ta không làm thì nơi nó chạy qua
Còn kéo theo sau cả một luồng lửa đỏ.

WAGNER:

Tôi chẳng thấy gì hon ngoài con chó;

Có lẽ thầy hoa mắt mới thế thôi.

FAUST:

Hình như, vì một mối quan hệ nào đó trong tương lai,
Nó quấn quanh chân ta những sợi dây huyền bí.

WAGNER:

1160 Tôi thấy nó hoang mang, hãi hùng mới chạy quanh
như thế,
Khi thấy hai người lạ không phải chủ nhân mình.

FAUST:

Kia, vòng hẹp lại rồi, con vật đã tới gần!

WAGNER:

Đấy, thầy xem! Chó đấy chứ, đâu phải là ma quỷ.
Nằm áp bụng, hồ nghi, nó gầm gừ khe khẽ,
1165 Lại ve vẩy cái đuôi, toàn kiểu chó thôii mà!

FAUST:

Nào, đến đây! Cho nhập bọn cùng ta!

WAGNER:

Chà, một con mực lông xù, ranh ma đấy!
Mình dừng chân, nó ra chiều chờ đợi,
Mình chuyện trò với nó, nó nhảy tối, kiêng chân lên,
1170 Mình đánh mất cái gì, nó tìm lại cho mình,
Thầy ném gậy xuống sông, nó sẽ nhào xuống lấy.

FAUST:

Anh nói đúng, nó chẳng có vẻ gì ma quái,
Tất cả là do được rèn luyện mà thôi.

WAGNER:

Chó mà được tập rèn cho đến chốn đến nơi,
1175 Thì có thể làm hài lòng cả một nhà thông thái.
Vâng, nó xứng đáng được tiên sinh ưu ái,
Đó là một môn đồ giỏi nhất đám môn sinh.
(Họ đi vào trong cổng thành)

PHÒNG LÀM VIỆC

Faust bước vào cùng con chó

FAUST:

Ta già từ nội cỏ, ruộng đồng,
Nơi đã phủ lên màn đêm dày sâu thẳm,
1180 Đêm ròn rợn thiêng liêng đầy dự cảm
Đã thúc tỉnh trong ta phần hồn tốt đẹp hơn.
Ngủ yên rồi bao dục vọng mê cuồng
Với những hành vi như gió dông bạo liệt;
Giờ xao xuyến lòng ta tình yêu người da diết,
1185 Và trong ta, lòng mến Chúa trào dâng.

- Chó, yên nào! Đừng có chạy tứ tung!
Mi đánh hơi tìm chi bên ngưỡng cửa?
Hãy đến sau lò sưởi kia, nằm xuống đó,
Chiếc gối mềm nhất của ta đây, ta sẽ để cho mi.
1190 Trên nẻo đường đồi núi ở ngoài kia
Mi tiêu khiển cho ta bằng những trò chạy nhảy,
Giờ hãy nhận của ta sự chăm nom, chiều đãi,
Hãy làm một vị khách yên bình được chào đón nơi đây.

Ôi, trong phòng nhỏ hẹp này,
Khi ngọn đèn kia lại ân cần tỏa rạng,
1195 Thì trong lòng ta cũng bừng lên ánh sáng,
Và trái tim ta, tự nó hiểu mình thôi.
Hy vọng lại nở hoa
Lý trí lại cất lời,
Những dòng suối của đồi lại xui người khát vọng,
1200 Ôi! Ta khát khao thay tìm ngọn nguồn mạch sống.
Đừng có gầm gù như thế, chó xù kia!

Faust trong phòng làm việc
Tranh của August von Kreling (1819-1876)

- Tiếng kêu của loài vật nhu mi,
 Đâu có hợp với âm điệu thiêng liêng trong hồn ta lai láng.
 1205 Ta đã quen rồi, người đời thường nhạo báng
 Chính những điều họ chẳng hiểu biết chi,
 Cái Đẹp và cái Thiện ở đời, họ chỉ thấy nặng nề
 Và họ hay cắn nhăn, khó chịu về điều đó;
 Chả lẽ mi, muốn học người, mi gầm gù hả chó?
- 1210 Nhưng than ôi, ta cảm thấy rồi, dù ý muốn thiết tha,
 Vẫn cứ tắt lặng dần sự mẫn nguyện trong ta.
 Vì sao dòng sông kia sóm cạn nguồn nước mát
 Để ta lại phơi mình trong khô khát?
 Ô, cơ sự như thế này, ta đã trải nhiều phen,
 1215 Nhưng hôm nay, sự thiệt thòi kia cũng có cách đáp đền;
 Ta sẽ suy tư về Siêu thế,
 Với khát khao được mở mang trí tuệ.
 Vậy thì không gì hay và đẹp hơn.
 Là *Tân Ước Thánh Kinh*
- 1220 Ta muốn mở ngay nguyên bản trước mắt mình,
 Với xúc cảm nhiệt thành
 Ta muốn được một lần dịch *Thánh Kinh* từ bản gốc,
 Sang ngôn ngữ ta yêu là tiếng Đức.
 (*Faust mở pho sách, bắt đầu làm việc*)
 Sách có ghi: "Khởi thủy là *Lời!*"
 Ngay ở đây ta đã vuông mắc rồi!
 1225 Ai có thể giúp ta tiếp tục?
 Ta không thể đề cao *Lời* quá mức,
 Câu này ta phải dịch khác đi,
 Nếu được thần linh rời ánh sáng tự duy.
 Sách có ghi: "Khởi thủy là *Tu tưởng.*"
 1230 Dòng đầu này phải nghĩ suy kỹ lưỡng,
 Chớ vội vàng hạ bút viết liền tay!
Tu tưởng có tạo ra tất cả thực không đây?
 Hay ta nên ghi: "Khởi thủy là *Sức mạnh?*"
 Nhung khi viết lòng ta còn canh cánh,
 1235 Có gì nhắc ta phải tiếp tục nghĩ thêm
 Thần linh giúp ta! Ta bỗng có lời khuyên
 Và vững tâm ta viết: "Khởi thủy là *Hành động!*"

Này chó, muốn cùng ta một nhà chung sống,

- Mi phải thôi ngay đi
 Không sửa nữa, không rú gào!
 Một bạn chung phòng phá rối
 Ta không chịu nổi đâu.
 Nếu không, một trong hai ta
 Phải rời đi nơi khác.
- Rất tiếc, ta phải thu hồi quyền ưu tiên của khách,
 Cánh cửa mở toang, mi cú việc ra đi.
 Nhưng mà, mắt ta nhìn thấy cái gì kia?
 Lê nào tự nhiên xảy ra như thế được?
 Bóng ma ư? Hay đó là hiện thực?
- Kìa, con mực của ta cứ dài rộng mãi ra!
 Nó vuon lên hết sức,
 Không còn là hình hài của một con chó mực!
 Giống ma quái nào đây ta đã dắt về nhà?
 Ôi cha,
 Giờ nó giống một con hà mã,
 Mắt nẩy lửa và hàm răng dễ sợ.
 Được, ta biết mi rồi! Ta có cách trị mi
 Thứ yêu quái nửa mùa từ địa ngục âm ty,
 Ấn quyết Salomon, đó chính là diệu kế.^(*)

CÁC TIÉU YÊU (*ở ngoài hành lang*):

- Một kẻ bị giam rồi!
 Đừng vào, ở ngoài thôi!
 Như cáo trong cùi sắt,
 Ma già sợ xanh mắt
 Coi chừng đó, anh em!
 Hãy lượn qua, lượn lại,
 Hãy bay xuống, bay lên.
 Hắn đã tự giải thoát,
 Giờ đến lượt cánh ta
 Cùng ra tay trợ giúp,
 Hắn giúp ta nhiều rồi,
 Ta không được bỏ rơi!

FAUST:

Muốn biết bản tướng quái vật kia,
 Trước tiên ta phải niệm chú Bốn Vì:^(*)
 Hỏa thần, nổi lửa mau!
 Thủy thần, sóng thét gào!

Phong thần, mau biến hóa!

Thổ thần, trổ tài cao!

Kẻ nào không tường minh

Uy lực

Và tính chất

Bốn nguyên tố tối linh,

Kẻ đó không phải thầy

Trí ma quý, yêu tinh.

Hơi hỏa thần,

Mau biến thành ngọn lửa!

Hơi thủy thần,

Mau gầm gào sóng dữ!

Hơi phong thần,

Mau rực rõ sắc mây!

Hơi thổ thần,

Gia sự giúp một tay!

Incubus! Incubus!"

Hãy tiến lên, hoàn tất!

Ô, lạ chua, không có nguyên tố nào

Náu mình trong con vật.

Nó vẫn nằm yên, mặt nhăn nhó cười gằn.

Ta chua làm nó đau đón tới thân.

Được, mi sẽ phải nghe ta

Gọi linh thần trùng trị.

Nào, có phải mi là quý

Đã sống từ địa ngục lên đây?

Hãy xem bùa dấu này!"

Bọn hắc quỷ xưa nay

Đều cúi đầu quy phục!

Kia, nó đang phình lên, lồng khắp mình dựng ngược.

Đồ nghiệt súc xấu xa!

Hắn mi đã nhận ra?

Đáng không sinh, không diệt,

Không lời nào tả xiết,

Uy linh khắp vòm trời

Guom giáo đâm khắp người?

Náu mình sau lò sưởi,

Yêu quái phình lên như con voi,

Rồi choán cả không gian

Nó muốn thành suông khói để tiêu tan!

Trần nhà kia, không được lên tới đó!

- 1315 Mi hãy đến đây, nằm dưới chân Ông chủ!
 Mi biết đó, ta đâu có dọa mi một cách hão huyền,
 Ta sẽ thiêu cháy mi bằng ngọn lửa thiêng!
 Đừng có đợi
 Ánh sáng kia ba lần rực đỏ!
- 1320 Chó có chờ,
 Phép thuật tuyệt chiêu ta mang ra thi tho!
 (Mephisto từ phía sau lò sưởi bước ra trong làn sương khói
 đang tan đi, ăn mặc như một chàng sinh viên đi du học)

MEPHISTO:

Làm chi mà ôn ào dữ vậy?
 Ngài có điều chi sai bảo, thua tôn sư?

FAUST:

A, hóa ra đây là chân tướng chú chó xù!
 Một sinh viên lảng du? Chuyện tức cười đấy chứ?

MEPHISTO:

1325 Xin kính chào học giả!
 Ngài làm tôi vã cả mồ hôi.

FAUST:

Anh tên gì?

MEPHISTO:

Ô, câu hỏi xem chừng thật nhỏ nhoi
 Với một người vẫn coi khinh lời nói,
 Văn lánh xa vẻ bẽ ngoài giả dối,
 1330 Chỉ nhìn nhận việc đời theo bản chất sâu xa!

FAUST:

Nhung với các anh thì bản chất lộ ra
 Ngay từ cái tên mà người ta thường gọi,
 Lũ ruồi nhặng, tên phá bĩnh, kẻ lừa dối,
 Bản chất hiện ra rõ tựa ban ngày.
 1335 Thôi được rồi, vậy thì anh là ai?

MEPHISTO:

Là một phần của uy lực nó,
 Nó luôn mong điều ác, lại luôn tạo điều lành.

FAUST:

Có hàm ý gì đây
Trong lời đáp như đánh đố của anh?

MEPHISTO:

Tôi là yêu ma luôn luôn phủ định!
Mà điều này phải lầm,
Vì mọi cái sinh ra,
Đều đáng phải tiêu ma.
Cho nên tốt nhất là
Chẳng có cái gì sinh thành hết cả.
Mọi cái mà các ngài gọi nó là tội nợ,
Là phá hủy, diệt vong, tóm lại là cái Ác trên đời,
Đó chính là bản chất của tôi.

FAUST:

1345 Anh tự xung chỉ là một phần thôi,
Sao đúng trước ta anh lại là Toàn bộ?

MEPHISTO:

Một chân lý khiêm nhường tôi xin thưa ngài rõ:
Trong lúc con người, một cõi nhỏ, cuồng điên
Vẫn tự cho mình là Toàn thể vẹn nguyên
Thì tôi là một phần của cái phần xưa là Toàn thể,
Tôi thuộc phần Tối tăm, đó chính là bà Mẹ.
Đã sinh ra Ánh sáng kiêu hùng.
Và giờ đây Ánh sáng ấy tranh công
Với bà Mẹ màn Đêm, đòi không gian thứ bậc,
Nhưng nó vẫn cứ thua dù dốc bao công sức,
Vì luôn phải gắn mình với muôn vật trên đời.
Từ vật thể chiếu ra, Ánh sáng làm cho vật thể rạng ngời,
Nhưng vật thể nào cũng ngăn được bước đường đi
của nó.

Tôi hy vọng chẳng còn bao lâu nữa,
Với vạn vật lui tàn, Ánh sáng cũng tiêu tan.

FAUST:

Giờ thì ta tỏ tường cái nghiệp cùi của anh!
Không hủy diệt được gì ở tầm cao, cỡ lớn,
Nên thi thố tài hèn trong những gì nhỏ mọn!

MEPHISTO:

Nhung có làm được gì mấy cho cam,
Đối lập với Hư vô là một cõi trần gian,
Là thế giới này đây nặng nề, thô kệch,
1365 Tôi đã tìm không biết bao nhiêu cách,
Vẫn không làm nó sút mẻ mảy may.
Dù bằng bão tố, sóng cồn, động đất, hỏa tai,
Biển cả và đất liền vẫn tro tro ra đó!
Thật đáng rủa nguyền, vật và người cứ sinh sôi nẩy nở,
1370 Cũng chẳng làm được gì ngăn nổi họ sinh sôi.
Tôi đã chôn vùi vô số vật với người!
Nhung dòng máu thấm tươi vẫn tuần hoàn liên tục.
Và tiếp tục sinh sôi, thật phát điên lên được!
Mầm sống cứ thoát ra
1375 Từ đất, nước, khí trời,
Từ ẩm ướt, khô hanh, giá lạnh, nắng nôi!
Tôi mà không giữ cho mình con Hỏa
Thì tôi chẳng còn gì là độc chiêu nữa cả.

FAUST:

Thế ra, anh đương đầu với quyền năng vạn thuở,
1380 Voi sức mạnh luôn sáng tạo mạnh lành,
Bằng cách giơ ra bàn tay quý lạnh tanh
Rồi nắm lại gian hùng một cách vô tích sự!
Hời đưa con lạ lùng của hồn mang vũ trụ
Hay kiếm ăn bằng cách khác đi thôi!

MEPHISTO:

Quả tình chúng tôi cũng suy nghĩ tìm tòi,
Nhưng sẽ nói nhiều hơn trong lần sau hội ngộ!
Còn bây giờ, liệu tiên sinh cho phép tôi ra chứ?

FAUST:

Ta không hiểu, sao anh phải hỏi ta điều đó?
Ta với anh đã quen biết nhau rồi,
1390 Muốn thăm ta lúc nào là tùy ý anh thôi.
Cửa sổ đây, còn kia là cửa lớn,
Hay cả ống khói kia, anh tha hồ lựa chọn.

MEPHISTO:

Tôi phải thú thật thôi! Dù có muốn ra ngoài,

1395 Tôi vẫn bị cấm đường bởi vật cản nhỏ nhoi,
Đó là cái đạo bùa yểm ở nơi ngưỡng cửa .^(*)

FAUST:

A, cái hình năm cánh sao làm cho anh khốn khổ?
Hỡi đứa con địa ngục kia, nào hãy nói ta hay,
Ngôi sao ấy chặn đường, vậy làm sao anh có thể vào đây?
Ma quỷ như anh sao lại còn mắc bẫy?

MEPHISTO:

1400 Hình vẽ chưa xong, ngài nhìn tinh sẽ thấy!
Ở góc hướng ra ngoài của một cánh sao,
Có chỗ hở mở ra, đó là lối đi vào.

FAUST:

Thật tình cờ, không ngờ hay đến thế!
Vậy ra anh là tù binh đấy nhỉ?
1405 Ngẫu nhiên thôi mà ta thắng cuộc chơi!

MEPHISTO:

Con chó nhảy vào nhà không để ý đường lui,
Nhưng sự việc lúc này lại hoàn toàn khác trước:
Muốn thoát ra, quý không sao thoát được.

FAUST:

Cửa sổ kia, sao lối ấy không ra?

MEPHISTO:

1410 Đây là luật lệ riêng của quý sú, yêu ma;
Vào lối nào lại phải ra lối đó.
Vào thì tự do, nhưng khi ra luật lệ cần tuân thủ!

FAUST:

Sao kia, địa ngục mà cũng có luật pháp để tuân theo?
Thật là hay, nghĩa là ta có thể ký giao kèo
1415 Với ma quỷ các anh và yên tâm đó chứ?

MEPHISTO:

Ngài được hưởng nguyên xi những gì ma quỷ hứa,
Không may may bị cắt xén tơ hào.
Nhưng vấn đề không đơn giản thế đâu

Xin để lần sau ta sẽ bàn chi tiết,
1420 Còn bây giờ tôi có lời khẩn thiết,
Xin phép ngài cho tôi được ra về.

FAUST:

Hãy ở chơi thêm chút nữa, vội chi,
Kể cho ta một đôi điều lý thú.

MEPHISTO:

Thôi, hãy để tôi đi! Tôi còn quay lại nữa,
1425 Ngài muốn hỏi gì, lúc ấy, xin tùy lòng.

FAUST:

Đâu có phải ta đưa anh vào tròng,
Mà chính anh tự chui vào bẫy chứ?
Giữ chắc vào, chờ buông tha quý sứ!
Không dễ gì bắt được nó lần sau.

MEPHISTO:

Ngài muốn vậy, tôi xin theo yêu cầu,
Sẵn sàng ở lại đây cho có bầu có bạn;
Nhưng để giết thời gian cho xứng đáng
Tôi xin hầu ngài ngón nghệ thuật của tôi.

FAUST:

Được, ta muốn coi, nhưng tùy ý anh thôi;
1435 Chỉ có điều: nghệ thuật phái làm ta vừa ý!

MEPHISTO:

Vâng, thưa ông bạn quý,
Mọi giác quan của ngài, chỉ trong một giờ thôi,
Thu lợi được nhiều hơn là cả một năm dài.
Những gì đám tiếu yêu dịu hiền hát cho ngài thưởng thức,
1440 Những hình ảnh dâng ngài thực xinh tươi, ngoạn mục,
Không phải trò ảo thuật rẻ tiền đâu.
Cả mũi ngài cũng khoan khoái xiết bao,
Rồi cái miệng sẽ khát khao thèm muốn,
Cảm xúc của ngài sẽ ngất ngây sung sướng.
1445 Tôi chẳng cần phải chuẩn bị gì đâu,
Đông đủ cả rồi, nào, ta hãy bắt đầu!

CÁC TIẾU YÊU:

- Những vòm tối trên kia
Hãy mau mau tan biến!
Cho trời xanh mê ly
- 1450 Rạng soi
Đầy thân thiện
Đã tan trong thinh không
Đám mây mù ảm đạm!
Cho muôn sao
- 1455 Tỏa sáng,
Những mặt trời dịu êm.
Với nhan sắc thiên tiên
Các con Trời - tiên nữ,
Uốn mình trong loi lá
- 1460 Luót qua nhẹ lâng lâng.
Cho thèm muốn bâng khuâng
Theo gót bầy tiên-nữ;
Và xiêm y rực rõ
Phất phói dài dây lung
- 1465 Che phủ lên ruộng đồng,
Lên vòm cây tươi mát,
Cho tình nhân ngây ngất
Chìm đắm trong tâm tình,
Và vì nhau trọn kiếp
- 1470 Trao tặng nhau hết mình.
Những vòm xanh, vòm xanh!
Sum suê vươn cành lá!
Những chùm nho trĩu quả
Xô nhau vào bể chúa
- 1475 Của người ép nguồn say,
Và rượu vang tràn đầy
Trào lên như suối lũ,
Lách mình qua
Ghềnh đá,
- 1480 Và để lại phía sau
Những đồi đất, non cao,
Rồi hóa thành biển cả
Với đồi xanh cây lá
Bao bọc bốn phương trời.
- 1485 Kìa đàn chim bay tới
Uống lấy bao nguồn vui,

- Rồi với niềm hoan lạc
 Bay về phía mặt trời,
 Bay về miền đảo sáng,
 Đang chao đưa trên sóng
 1490 Bồng bềnh giữa khơi xa;
 Nơi chúng ta được thấy
 Rộn ràng khúc ca vui,
 Những vũ nữ nhảy múa
 Trên cánh đồng xanh tươi,
 1495 Tự do dưới vòm trời
 Họ tản đi các ngả
 Kẻ thì đang vất vả
 Cố trèo lên đỉnh non,
 Kẻ bay lượn, chòn vòn,
 1500 Kẻ bơi qua biển rộng,
 Tất cả đều vui sống,
 Đầu nhìn về xa xôi,
 Đầu hướng về một cõi
 Nơi phước lành cứu rỗi,
 1505 Nơi sao trời yêu nhau.

MEPHISTO:

- A, lão ngủ rồi! Hồi các tiểu yêu dịu dàng như làn gió!
 Các em đã hát ru lão già kia ngủ!
 Ta mặc nợ các em buổi hòa táu hôm nay..
 Mi chưa phải hạng người giữ nổi quý trong tay!
 1510 Nào, hãy đem những hình bóng yêu kiều vây kín lão,
 Dùm lão xuống biển mênh mang mộng ảo;
 Nhưng, để phá được đạo bùa bên nguồng cửa chặn lối ra,
 Ta rất cần có răng chuột giúp ta.
 A, chẳng cần niệm chú lâu hơn nữa,
 Có tiếng chuột sột soạt gần ta đó,
 1515 Ta chỉ cần sai khiến hắn là xong.

*

Ta, chúa tể của muôn loài chuột cống, chuột đồng,
 Của chấy, rận, rệp, ruồi cùng cỏ, nhái
 Lệnh cho mi hãy mau mau tiến tới
 Hãy gậm ngay nguồng cửa
 Nơi lão phết dầu kia!

À, mi bò ra khỏi hang!
 Vậy hãy bắt đầu đi!
 Cái góc nhọn giam giữ ta ở phía trên bậc cửa,
 Hãy gặm đi, nào, và gặm thêm miếng nữa,
 Thôi, xong rồi - cho đến khi tái ngộ ở trần gian,
 Thế nhé, Faust, ngài cứ việc mơ màng.

FAUST (tỉnh dậy):

Có lẽ ta lại bị đánh lừa chăng?
 Đã tan biến cảnh yêu ma rộn rã,
 Không chừng trong mơ ta đã nhìn thấy quý,
 Nhưng con chó xù, nó biến mất rồi sao?

PHÒNG LÀM VIỆC.

Faust, Mephisto.

FAUST:

Ai gõ cửa đó? Cứ vào!
1530 Ai lại muốn làm khổ ta đây nhỉ?

MEPHISTO:

Tôi đây.

FAUST:

Cứ vào!

MEPHISTO:

Ông cần nói ba lần như thế.

FAUST:

Thì cứ vào!

MEPHISTO:

Thế là ông đã làm đẹp lòng tôi,
Chắc chúng ta sẽ hợp ý nhau thôi;
Để xua đuổi giúp ông mọi ưu tư buồn bực,
1535 Tôi xuất hiện trước ông như một chàng quý tộc.^(*)
Với trang phục màu hồng thêu những nét vàng tươi,
Áo choàng ngoài bằng lụa quý hàn hoi,
Và trên mũ gài chiếc lông gà trống,
Thanh guom bên mình vừa dài vừa sắc nhọn.
1540 Tóm lại là,
Tôi khuyên ông nên ăn mặc như tôi,

Để nếm trải cuộc đời
Được tự do thoái mái.

FAUST:

- Dù mặc trang phục nào ta cũng luôn cảm thấy
Nỗi đọa đày của kiếp sống trần ai.
Ta đâu còn trẻ nữa để ham hố vui chơi,
Ta cũng chưa quá già để không còn dục vọng.
Liệu trần thế còn có gì tặng cho ta vui sống?
An phận vậy thôi! Đành an phận mà thôi!
Cái điệp khúc kia vẫn có từ ngàn đời
Vang bên tai mỗi người
Và ngân dài trọn kiếp,
Từng phút, từng giờ nó ngân lên thao thiết.
Và ta kinh hoàng tinh dậy mỗi sớm mai,
Mắt muốn trào tuôn bao giọt lệ đắng cay,
Khi thấy một ngày theo lộ trình diễn tiến,
Sẽ lại không làm cho ta mãn nguyện.
Một ước vọng nào, dù chỉ một mà thôi,
Những phê phán nhỏ nhẹ, ngang trái của người đời
Làm người lạnh niêm vui ngay từ trong cảm nghĩ,
Hàng ngàn điều giả nhân giả nghĩa
Ngăn chặn trong ta trào dâng nguồn sáng tạo.
Ngay cả khi đêm phủ xuống mènh mông,
Ta nằm trên giường mà lòng đầy sợ hãi;
Đêm đâu có cho ta sự yên bình, thư thái,
Ác mộng khiến ta luôn thảng thốt giật mình.
Vì chúa trong ta ngự trị chốn tâm linh
Làm xáo động hồn ta tối tận cùng sâu thẳm,
Chúa trị vì trên mọi nguồn sức mạnh,
Nhưng lại chẳng mấy may tác động đến bên ngoài.
Vậy nên, Hiện hữu đối với ta là gánh nặng trần ai,
Cái Chết ta ước mong, cuộc Đời ta oán ghét.

MEPHISTO:

Nhưng thần Chết chẳng bao giờ được đón mừng
nồng nhiệt!

FAUST:

Ôi, thật phúc cho ai đang rạng rỡ chiến công
Được thần Chết đội lên vòng nguyệt quế đậm máu hồng,

1575 Phúc cho ai, sau cuộc nhảy điên cuồng mê dại,
Được thần Chết tìm ra trong vòng tay cô gái!
Ôi, giá như ta trước uy lực thánh thần
Được siêu thoát linh hồn, ngây ngất, tắt lặng dần!

MEPHISTO:

Vậy mà có người trong cái đêm hôm đó,
1580 Thú chất lỏng màu nâu không nuốt qua khỏi cổ.

FAUST:

A, do thám xem chừng là cái thú của nhà anh.

MEPHISTO:

Tôi không hiểu mọi điều, nhưng biết lầm sự tình.

FAUST:

Cho dù tiếng ca xưa ngọt ngào và thân thuộc
Đã giải thoát hồn ta khỏi hoảng loạn, hãi hùng,
1585 Đã lừa gạt chút tình cảm ấu thơ còn sót lại trong lòng
Bằng dư âm của một thời tươi vui không còn nữa,
Thì giờ đây ta cũng đều nguyên rủa:
Tất cả những gì đã trói buộc hồn ta
Bằng cám dỗ si mê, bằng giả trá ranh ma,
Đã dày ải hồn ta vào tấm thân thế tục^(*)
1590 Bằng hình ảnh chói lò và phỉnh phờ hạnh phúc!
Ta nguyên rủa trước tiên cái ý tưởng lớn lao
Mà tinh thần tự giam hãm mình vào!
Nguyên rủa vẻ hào nhoáng bên ngoài đầy khêu gợi,
Hướng vào các giác quan của con người mà lấn tới!
1595 Nguyên rủa sự dối lừa mon trón lúc mơ màng,
Nào muôn thuở lưu danh, nào rạng rõ vinh quang!
Nguyên rủa cái gọi là sở hữu vẫn vuốt ve, cám dỗ,
Nào vợ con, nào ruộng vườn, nào con hầu người ơi!
Nguyên rủa thần Mammon đem châu báu bạc vàng^(*)
1600 Xúi giục con người làm những chuyện táo gan,
Hay trải sẵn mèn loan, nệm thủy
Dụ dỗ ta thích an nhàn, vô vị!
Ta nguyên rủa chùm nho có chất rượu say lòng!
Nguyên rủa thú yêu đương với mê đắm tột cùng!
1605 Ta nguyên rủa Niềm tin, nguyên rủa niềm Hy vọng!
Và trên hết,
Ta nguyên rủa tính Kiên trì trong cuộc sống!

DỒNG CA CÁC TIỀU YÊU (vô hình):

1610

Than ôi! Than ôi!
Cõi thế đẹp tươi,
Nắm tay bạo liệt
Nguoi phá tan rồi!
Cõi thế sụp đổ,
Cõi thế nát tan!
Một á thần đập nó tan hoang!
Chúng ta mang mảnh vỡ
Về Hu vô hoàn vũ.
1615
Chúng ta tiếc khôn nguôi
Cái Đẹp mất đi rồi.
Hỡi ai kiêu dũng,
Con của trần gian,
Hỡi kẻ hiên ngang,
Hãy mau dựng lại,
Ngay trong lòng mình,
Cõi thế hồi sinh!
Nào hãy bắt đầu
Một cuộc đời mới,
Với hồn sáng trong,
Những bài ca mới
Ngân vang trong lòng!

1620
1625

MEPHISTO:

Đây là lũ Nhóc
Thuộc hạ của tôi.
Hãy nghe, chúng khuyên ông hành động
và tìm đến thú vui,

1630

Lời khuyên ấy quả là khôn ngoan quá!
Chúng muốn lôi kéo ông vào cuộc đời rộng mở,
Muốn ông thoát ra khỏi cảnh ngộ cô đơn
Khiến tư duy ngưng trệ,
Khiến nhựa sống cạn nguồn.

1635

Thôi đi, xin ông chớ đùa dai với ưu tư sầu muộn,
Nó như con kền kền ăn đời ông mục ruỗng;(*)
Dù đánh bạn với đám dân tối tệ nhất trên đời,
Ông vẫn cảm thấy ông được sống giữa con người.
Nói vậy không có ý đấy ông

1640

Đứng vào hàng vô lại.
Tôi không thuộc vào hàng các vị thần vĩ đại;

Nhưng nếu ông vui lòng cùng liên kết với tôi,
Bước chân đi qua mọi nẻo đường đời,
Thì tôi nguyện vì ông mà gắng sức,
1645 Tôi xin thuộc về ông ngay lập tức.
Tôi sẽ là người bạn đường của ông,
Và để ông an lòng,
Tôi xin làm người hầu, tôi xin làm đầy tôi!

FAUST:

Nhưng, để đáp lại, ta phải làm gì?

MEPHISTO:

1650 Ô, để làm việc này, ông còn khơi thời gian.

FAUST:

Không! Không đâu! Quý vốn là kẻ ích kỷ lừng danh,
Nó đâu dễ dàng làm vì tấm lòng mến Chúa
Để mang lợi cho một ai, ngoài nó!
Thôi thì, cứ nói rõ ràng điều kiện của anh,
1655 Đầy tớ mà như anh chỉ rước họa vào nhà!

MEPHISTO:

Tôi muốn cam kết rằng, ở đây, nơi Cõi thế;
Xin hầu hạ ông hết sức chẳng nghỉ ngơi,
Nhưng sang Cõi bên kia, khi gặp lại nhau rồi,
Tôi hầu ông ra sao, ông đáp đèn như vậy...

FAUST:

Cái Cõi bên kia, anh biết đấy,
1660 Đâu có làm ta phải suy nghĩ băn khoăn;
Thế giới này, nếu như anh phá nó tan tành,
Thì sau đó, dù cái khác có hình thành, ta cũng mặc.
Niềm vui suông đời ta trào dâng từ Trái Đất,
Và chính mặt trời này thấu nỗi khổ lòng ta.
1665 Khi cả đất trời ta vĩnh viễn lìa xa,
Thì cái gì muốn xảy ra, cứ xảy ra, ta đây, không cần biết.
Liệu con người mai sau còn yêu nhau hay thù ghét,
Hay ở những tinh cầu xa
Có đẳng cấp hay không,
1670 Ta đâu có muốn nghe chuyện đó để bận lòng.

MEPHISTO:

Nghĩa là, theo ý Ông, Ông dám làm chuyện đó?
Vậy Ông cam kết đi, rồi tha hồ vui thú”)
Xem tài nghệ của tôi đem thi thố nay mai,
Tôi hiến Ông những gì chưa ai biết trên đời.

FAUST:

MEPHISTO:

FAUST:

- Nếu có khi nào ta yên lòng trên giường nằm lười nhác,
Đấy là khi ta đánh mất ta rồi!
Nếu anh phỉnh phờ lừa ta thấy bùi tai,
Khiến với bản thân ta, ta hài lòng, tự đắc,
Nếu anh lừa được ta bằng thú vui hưởng lạc -
Thì ngày ấy với ta là ngày cuối cuộc đời!
Ta đánh cược với anh!

MEPHISTO.

Vâng, tôi xin nhận lời!

FAUST:

- Nào, đập tay giao ước! (*)
Nếu có khi nào ta nói cùng Thời khắc:
1700 Xin hãy dừng chân! Ôi, người đẹp quá chừng!
Thì anh cứ việc khóa ta vào xiềng xích cùm gông,
Ta xin sẵn lòng bước chân vào Hủy diệt!
Chuông cầu hồn sẽ ngân lên thao thiết,
Còn phần anh, anh sẽ được tự do,
1705 Sẽ vĩnh viễn đứng im kim phút, kim giờ,
Và với ta, thời gian sống trên đời không còn nữa!

MEPHISTO:

Xin ông nhớ cho: chúng ta sẽ không quên chuyện đó!

FAUST:

- Đúng, anh sẽ có toàn quyền khi điều ấy xảy ra, (**)
Ta đâu có cam kết với anh một cách hàm hồ,
1710 Hễ ta ngừng vuon lên, ta sẽ là nô lệ, (**)
Dù là của anh hay của ai cũng thế. (**)

MEPHISTO:

- Vậy thì ngay hôm nay, trong bữa tiệc của tiên sinh
Tôi, một kẻ hầu, xin làm trọn phận mình.
Duy có một điều, tôi mong ông hạ cố,
1715 Sống chết gì cũng xin ông vài chữ!

FAUST:

- A, kẻ nhở nhen đời ta viết văn bằng?
Quân tử và quân tử nhất ngôn, anh chưa biết đến chăng?
Một lời ta nói ra, nó can hệ đến cả đời ta chứ,
Chả lẽ đối với anh thế vẫn còn chưa đủ?
1720 Thế giới chẳng đứng yên giữa bão giật sóng trào?
Thì một lời hứa hẹn trói buộc nổi ta sao?
Vậy mà trong tim, sự điên rồ kia cứ ăn sâu, bám chặt.
Nào đã mấy ai biết tìm đường giải thoát?
Sung sướng thay ai đó giữ trọn vẹn thủy chung,
1725 Dù mấy hy sinh cũng không chút sờ lòng!
Nhưng mảnh da lừa viết lên rồi đem niêm phong lại,
Lại là bóng ma để bao người sợ hãi.
Ngọn bút viết xong thì Lời đã chết rồi,

- *Faust lấy máu ký hợp đồng với quỷ*
Tranh của Roger Viollet, dựa theo tranh của Eugéne Delacroix (1798-1863)

Còn xi gắn và miếng da sẽ thống trị trên đồi.
1730 Nào, đồ quỷ ác nhà anh, anh muốn gì kia đấy?
Muốn đá, muốn da, tấm sắt hay tấm giấy?
Muốn ta viết bằng bút, bằng đục hay bằng dao khắc đây?
Anh tha hồ lựa chọn những thứ này

MEPHISTO:

Ô, sao ông vội nổi xung
1735 Và quá lời như thế?
Bất luận là thứ nào đối với tôi cũng quý,
Miễn là ông ký tên bằng một giọt máu đào.

FAUST:

Nếu anh thấy thế là đủ rồi, thôi được, cũng chẳng sao,
Ta bằng lòng với trò chơi quái dị.

MEPHISTO:

1740 Nhưng thưa ông, máu người rất quý!

Để cái riêng ta mở rộng ra thành cái chung nhân loại,
Và cuối cùng, như loài người, ta cũng thành cát bụi.

1775

MEPHISTO:

Ô, xin ông hãy tin tôi, kẻ có hàng ngàn tuổi
Đã phải nhai mãi thứ thức ăn khô cứng khó nhai này,
Từ lúc nằm trong nôi đến lúc xuống quan tài,
Không một ai tiêu nổi thứ bột chua đã cũ càng như thế!
Hãy tin lũ chúng tôi, cái gọi là Toàn thể,
Chỉ được dành riêng cho một Chúa mà thôi!
Ngài ngự trong một Cõi Sáng ngàn đời,
Và sắp xếp chúng tôi vào Cõi Tối,
Giữa ngày đêm hai cõi,
Đó chính là noi chốn của các ông.

FAUST:

Nhung ta muốn điều đó!

MEPHISTO:

1785 Đành thôi, vâng, nghe rõ!
 Nhưng mà tôi còn e ngại điều này:
 Nghệ thuật thì dài mà đời lại ngắn thay
 Hay là ông chịu nghe tôi góp ý:
 Ông hãy kết thân với một tay thi sĩ^(*)

1790 Cứ để hắn phiêu diêu trong ý nghĩ lông bông,
 Hắn sẽ chụp hết lên cái đầu được tôn quý của ông
 Mọi đức tính vô cùng cao quý:
 Bầu nhiệt huyết sục sôi của anh chàng người Ý,
 Đức tính kiên trì, bền bỉ của người xứ Bắc phương,

1795 Sụ nhanh nhẹn của một chú hươu rừng,
 Lòng can đảm của một con sư tử.
 Cứ để hắn tìm cho ông điều bí huyền kỳ lạ
 Có thể gǎn thói gian manh với tấm lòng hào hiệp,

1800 bao dung,
 Để ông yêu nồng nàn với khát vọng trẻ trung,
 Mà vẫn theo một phác đồ đã được mưu tính kỹ.
 Tôi cũng muốn làm quen với một tay nhu thế
 Và sẽ tôn hắn là ngoài "Vũ trụ vi mô".

FAUST:

Vây ta là cái gì, nếu như mọi ước mơ

Muốn vươn đến đỉnh cao nhân loại
1805 Mà vương miện của loài người không thể nào với tới?

MEPHISTO:

Thì cuối cùng ông vẫn cứ là ông.
Dù chụp lên đầu bộ tóc giả uốn bồng,
Dù có xỏ chân trong đôi giày cao gót,
Ông vẫn cứ là ông như thuở trước.

FAUST:

Ta cảm thấy ta đã phí sức, uổng công
1810 Thu lượm cho mình bao kho báu tinh thần,
Để cuối cùng, ngồi tĩnh tâm nhìn lại,
Chẳng thấy nguồn sức mạnh mới nào ở trong ta bừng dậy;
Ta cũng chẳng cao hơn được một tấc, một phân,
1815 Cõi vô cùng kia cũng chẳng đến được gần.

MEPHISTO:

Ông đã nhìn sự vật
Như người ta vẫn nhìn, không hề khác;
Phải khôn ngoan hon mới được, ông chủ của tôi ơi,
Kéo sê tiêu ma mọi vui thú cuộc đời
1820 Thật quái quỷ! Hiển nhiên rồi, vẫn của ông cả đấy,
Của ông: chân tay; của ông: cái đầu và cái... ấy;
Nhưng tất cả những gì ông hưởng thụ ngon tươi
Chả lẽ lại kém phần, không thể gọi: *của tôi*?
Nếu ta có tiền bỏ ra mua sáu ngựa,
1825 Thì sức chúng là sức ta đấy chứ?
Ta đóng ngựa vào xe, ta là một quý nhân,
Chẳng khác gì ta có hai mươi bốn cái chân.
Vậy, hãy tươi tỉnh lên đi! Vứt bỏ mọi trầm tư mặc tưởng,
Hãy lao thẳng vào trần gian mà tận hưởng!
1830 Tôi nói thật: anh chàng nào cứ toan tính, đợi thời cơ
Cũng chẳng khác gì con vật sống giữa bãi cỏ khô,
Cứ chạy quanh vòng tròn bởi quỷ ma dẫn lối,
Trong lúc bốn xung quanh cỏ xanh rộn đồng nội.

FAUST:

Ta phải bắt đầu ra sao đây?

MEPHISTO:

Đi khỏi chỗ này ngay!

- 1835 Sao lại có một nơi đọa đày ông đến thế?
 Sống như vậy còn gì là nghĩa lý?
 Ông chỉ làm tội mình và bọn trẻ mà thôi.
 Cú mặc gã láng giềng bụng phệ sống yên vui!
 Sao ông lại hành mình, đập rom tìm thóc lép?
- 1840 Tốt nhất là những điều ông hiểu biết
 Ông không nên nói ra cho bọn trẻ đó nghe.
 Có tiếng người đi lại ở ngoài kia!

FAUST:

Ta không thể tiếp ai bây giờ nữa!

MEPHISTO:

- Nhưng hắn đợi lâu rồi, gã sinh viên khốn khổ,
 1845 Không thể để hắn về mà chẳng thỏa ước mong.
 Nào, hãy đưa tôi muộn mõ áo của ông;
 Trò giả trang thế này tôi vô cùng thích thú.
 (Hắn thay áo quần)
 Giờ thì để mặc tôi chơi trò hài hước đó!
 Tôi chỉ cần mươi lăm phút mà thôi,
 1850 Còn ông, hãy chuẩn bị xong xuôi để du hý vào đời!
 (Faust vào)

MEPHISTO (*xứng xinh trong bộ áo khoác dài của Faust*):

- Cú để hắn coi khinh khoa học và lý trí
 Là sức mạnh tối cao của con người trần thế,
 Cú để quỷ Dối Lừa làm hắn thêm vững tin
 Vào vẻ hào nhoáng bên ngoài, vào ma thuật bí huyền,
 1855 Và thế là, ta đã tóm được hắn một cách vô điều kiện
 Số phận ban cho hắn một tinh thần cầu tiến,
 Nó luôn luôn bất kham, vươn lên mãi không ngừng.
 Nhưng khi hắn vươn lên chân bước gấp với vàng
 Thị hắn cũng bỏ qua bao thú vui trần thế,
 1860 Nay ta dẫn hắn đi qua cuộc đời dâu bể,
 Qua những cảnh chán chường, vô vị ở trần gian;
 Cú cho hắn dính đòn, giãy giụa, mắt trân trân;
 Và trị thói tham lam không bao giờ mãn nguyện,
 Ta cho những đồ ăn, thức uống treo lủng lơ trước miệng,
 1865 Hắn thèm khát, van lơn, cũng vô ích uống công,
 Thế thì, dù không chịu kết giao với quỷ, bán linh hồn,
 Hắn vẫn phải bước chân vào Hủy diệt!
 (Một sinh viên bước vào)

SINH VIÊN:

- Tôi mới đến đây thôi
Và với lòng ngưỡng mộ,
1870 Tôi xin được yết kiến một người mà nhắc đến cao danh
Thiên hạ ai ai cũng cung kính chí thành.

MEPHISTO:

Ta rất vui thấy nhà anh lẽ phép!
Người ấy đây, anh thấy chưa, cũng giống bao người khác,
Vậy nhà anh đã tầm sư học đạo ở đâu chưa?

SINH VIÊN:

- 1875 Da, tôi đánh bạo tìm đến cửa tôn sư,
Với ít bạc giắt lưng, với sức xuân trong máu,
Xin tôn sư thương tình nhận tôi, cho thụ giáo!
Mẹ tôi thương tôi không muốn phải chia tay,
Nhưng tôi quyết vào đời để học lấy điều hay.

MEPHISTO:

- 1880 Thế thì anh đã vào đúng chỗ.

SINH VIÊN:

- Nói thực tình, tôi muốn bỏ đi ngay rồi đó.
Trong những gian phòng như thế này, giữa bốn
bức tường vây,
Chẳng làm tôi có hứng thú mảy may,
Một khoảnh không gian vô cùng chật hẹp;
1885 Chẳng thấy một bóng cây, không một màu lục diệp,
Ngồi giữa các gian phòng, trên những ghế dài kia
Sẽ hết thấy, hết nghe, hết luôn cả tư duy.

MEPHISTO:

- Đã chẳng qua vì chưa quen mới thế.
Một đứa bé mới sinh
1890 Đâu đã muốn rúc ngay vào vú mẹ,
Nhưng rồi chả bao lâu nó thích bú tối ngày,
Anh cũng vậy thôi, được ngậm vào bầu tri thức căng đầy
Sẽ càng ngày càng đắm say thèm khát.

SINH VIÊN:

- [80] Tôi rất muốn hân hoan ôm siết bầu tri thức

1895 Nhưng xin thầy nói cho, bằng cách nào có thể đạt ước mơ?

MEPHISTO:

Trước khi bàn xa hon, anh hãy nói cho ta
Anh định chọn khoa nào làm sự nghiệp?

SINH VIÊN:

Tôi muốn thành người uyên thâm, minh triết,
Tôi muốn hiểu được mọi điều
1900 Nơi cõi Địa, cõi Thiên
Hiểu khoa học và cả giới tự nhiên.

MEPHISTO:

Vậy là anh chọn đúng đường rồi đó;
Nhưng mà anh phải nhớ
Chớ để mình bị phân tán viển vông.

SINH VIÊN:

Bằng cả phần xác lẫn phần hồn tôi xin nguyện dốc lòng;
1905 Nhưng, thưa thầy, quả tình tôi cũng rất mong thoái mái,
Có được chút tự do và thời gian nhàn rỗi
Trong những buổi đẹp trời có lễ hội mùa hè.

MEPHISTO:

Hãy tận dụng thời gian đang vùn vút qua đi,
Muốn giành được thời gian phải sống cho ngăn nắp,
1910 Anh bạn quý mến ơi, tôi khuyên anh rất thật
Anh nên bắt đầu môn logic trước tiên.
Tinh thần của anh sẽ được nó luyện rèn
Như đóng khuôn trong giày Tây Ban Nha nẹp sắt,
Đến nỗi tinh thần luôn đắn đo cân nhắc
1915 Khi lê bước đi trên quỹ đạo tư duy.
Không như ma troi.
Cứ chấp chói đi về.
Rồi có ngày, anh sẽ được người ta lên llop
Rằng: bất kể việc gì, dù một lần hoàn tất,
1920 Như việc ăn, việc uống của chúng ta,
Cũng phải qua ba bước một! hai! ba!
Rõ ràng là cái công trình trí tuệ
Nó cũng giống chiếc máy dệt của một tay tài nghệ,
Một cái giậm chân, ngàn đường sợi chuyển mình,

- 1925 Sợi chảy trôi trong loang loáng vô hình,
Thoi đó, thoi đây, vút qua nhanh chóng,
Hàng ngàn mối kết liên, chỉ một lần hành động.
Và triết gia bèn bước đến chứng minh
Rằng sự thế phải thế thôi, đó là lẽ thường tình:
Cái thứ nhất như thế này, cái thứ hai như thế nọ,
Suy ra: cái thứ ba và cái thứ tư như thế đó;
Ngoại lại, nếu không có cái thứ nhất và cái thứ hai,
Thì cái thứ ba, cái thứ tư không tồn tại mảy may.
Sinh viên khắp nơi tụng ca thầy dạy triết,
Cũng chẳng thấy ai trở thành anh thợ dệt.
Còn ai muốn tìm hiểu một vật thể hữu sinh
Trước hết, phải đuổi được cái hồn ra khỏi cái thân hình,
Và sẽ có trong tay các cấu thành chi tiết,
Nhưng lại thiếu, hối ôi! Sợi-dây-hồn liên kết!
1940 Hóa học gọi đó là "Thiên nhiên học vận hành"^(*)
Hóa học đâu có hay nó phi báng chính mình.

SINH VIÊN:

Trời, tôi không sao hiểu hết lời thầy dạy.

MEPHISTO:

- Cái tiếp sau sẽ dễ dàng hơn đấy,
Nếu anh biết cách khử ôxy
1945 Biết sắp xếp đàng hoàng, biết phân loại, phân kỳ.

SINH VIÊN:

Nghe mọi điều, tôi thấy mình ngốc ơi là ngốc,
Như có bánh cối xay quay cuồng trong đầu óc.

MEPHISTO:

- Sau đó, trước khi lao vào những thú khác linh tinh,
Anh phải dấn thân vào môn học siêu hình!
1950 Anh phải cố dùng tâm linh linh hôi,
Những gì mà óc người không tài nào hiểu nổi;
Phải có sẵn trong tay những từ ngữ hào hoa
Để nói về cái gì thì vào được, cái gì phải bật ra.
Nhưng trước hết nửa năm đầu ăn học
1955 Anh phải biết ghép mình vào khuôn vàng thước ngọc;
Anh phải lên lớp đúng năm tiếng mỗi ngày
Hễ dứt tiếng chuông là có mặt tại đây!
Trước khi dự giờ phải dày công chuẩn bị

Tùng mục, tùng chương, anh phải nghiên cứu kỹ,^(*)
1960 Để sau đó dễ dàng trong việc nhận thức ra
Rằng thầy giảng y sì như trong sách giáo khoa;
Mặc dù vậy anh phải chăm ghi chép,
Như thể có Chúa thiêng đang đọc cho anh viết!

SINH VIÊN:

Việc đó thầy khỏi phải dặn tới hai lần!
1965 Tôi biết rõ rồi, nó ích lợi thiết thân.
Vì những gì ta có được bằng mực đen trên giấy trắng
Ta có thể mang về nhà, mà không cần lo lắng.

MEPHISTO:

Nhưng anh hãy chọn một khoa đi!

SINH VIÊN:

Cái khoa pháp lý kia tôi chẳng thích thú gì.

MEPHISTO:

1970 Ta không trách anh về điều đó
Môn học này ta đâu có lạ
Luật lệ và pháp quyền
Như chứng bệnh kinh niên^(*)
Từ thế hệ này sang thế hệ khác, căn bệnh cứ lưu truyền,
1975 Nó lây lan từ xứ này sang xứ nọ.
Lý trí thành giàn dở, điều tốt thành tội nọ;
Khốn nạn cho ta, llop con cháu sinh sau!
Cái quyền tự nhiên ta có được từ tiếng khóc ban đầu,
Đáng tiếc chẳng còn ai nói tới!

SINH VIÊN:

1980 Nhờ thầy, nỗi kinh tởm của tôi càng tăng lên gấp bội.
Thật phúc cho ai được thầy đã dắt dùi!
Lòng tôi dường như thấy xiêu xiêu
Muốn để tâm nghiên cứu khoa thần học.

MEPHISTO:

Tôi không muốn dẫn anh vào lầm lạc,
Nhưng cái điều liên quan đến khoa này
1985 Lại chính là: ta muốn tránh lầm đường, thực cũng
khó lầm thay.

Bói lẽ, thuốc giết người được giấu ngầm trong đó
Lẫn với thuốc cứu người, khó lòng phân biệt rõ.
Tốt nhất là ở đây anh chỉ học *một người*,
Nhất nhát theo thầy từng chữ, từng lời.
1990 Tóm lại là, anh cứ dùng *Lời* mà tiến thủ
Rồi anh sẽ đi qua noi cổng vào kiên cố
Bước tới đền Xác thực mà thôi.

SINH VIÊN:

Nhưng ý niệm phải có ở trong *Lời*.

MEPHISTO:

Đúng rồi! Nhưng tội chi hành hạ mình khốn khổ;
1995 Vì, cứ ở đâu thiếu ý niệm,
Thì ở đó đã có *Lời* chiếm chỗ
Dùng *Lời* để cãi nhau mót thỏa chí đã đòi,
Một hệ thống được dựng lên nhanh chóng, cũng bằng *Lời*,
Và bằng *Lời*, ta rất dễ xui người đòi tin cậy,
Một *Lời* được nói ra, anh sẽ thấy
2000 Chẳng ai dám cướp đi một chút xíu mà lo.

SINH VIÊN:

Tôi hỏi quá nhiều, xin thầy thứ lỗi cho:
Nhưng vẫn muốn phiền thầy thêm chút nữa.
Thầy có thể ban cho tôi một đôi lời dạy dỗ
Cá về môn y học hay không?
2005 Ba năm trời, thời gian ngắn quá chừng,
Mà, Chúa ơi! Cánh đồng thuốc lại mênh mông quá đỗi.
Giá được thầy chỉ đường, mách lối
Thì cuộc hành trình cảm thấy đỡ gian nan.

MEPHISTO (*nói riêng*):

Ta đã chán ngấy rồi giọng học giả khô khan,
2010 Thôi, giờ ta lại quay về đóng vai anh quý sứ.
(Nói to)
Nội dung môn y học muốn hiểu ra, cũng dễ,
Thế giới nhỏ, thế giới to, khi anh học qua rồi,
Thì quên phép nó đi,
Phó mặc nó cho Trời.
2015 Làm khoa học mà lượn quanh chỉ uổng công phí sức,
Mỗi người chỉ nên học cái gì mình học được;

Nhung người nào biết nắm lấy thời cơ,
Người đó mới là kẻ tài ba.
Anh là một chàng trai, trông cũng ra dáng lâm,
Và chắc anh không thiếu lòng dũng cảm,
Nếu anh tin vào chính bản thân mình
Thì người đời rồi cũng sẽ tin anh.
Và nhất là, anh phải học cách nuông chiều phụ nữ;
Họ đau trăm ngàn thứ,
2020 Luôn thở ngắn than dài,
Điều trị ở một nơi là họ sẽ khỏi ngay.
Và nếu anh phản nào tỏ ra mình quân tử
Thì tất cả đàn bà sẽ nghe anh chui vào trong chiếc mũ.
Anh phải chung ra học vị để trước hết họ tin rằng:
Anh hơn hẳn nhiều người bởi tài nghệ tuyệt trần.
Rồi, để chào mừng họ nhiệt thành, anh sờ lần đầu thú,
Nơi kẻ khác bao năm chỉ mon men do dự;
Phải biết cách bắt mạch sao cho thật dịu dàng,
Ánh mắt đón đưa thật tình tứ nồng nàn,
2030 Rồi đưa tay ôm eo lung thon thả,
Như thể muốn thử xem cô á
Thắt đáy lưng ong, dây buộc chặt hay chưa.

SINH VIÊN:

Môn này hay hơn cả, thua tôn sư!
Ta còn thấy được cái Ở đâu và Vì sao, không chán ngán.

MEPHISTO:

Anh bạn quý mến ơi,
Mọi lý thuyết đều là màu xám
Chỉ có cây vàng Cuộc Đời là mãi mãi tươi xanh.

SINH VIÊN:

Thú thật với thầy,
2040 Tôi như người vừa qua giấc mộng lành,
Thầy có cho phép tôi được có lần trở lại
Để thụ giáo đến tận cùng sự uyên thâm, thông thái?

MEPHISTO:

Sức ta tối đau, ta rất sẵn lòng.

SINH VIÊN:

Nhung thua thầy, tôi chẳng thể về không,

2045 Sổ lưu niệm của tôi xin trình thầy hạ cõ,
Mong thầy ghi ơn cho tôi vài chữ!

MEPHISTO:

Sẵn lòng!
(Viết rồi trả lại cuốn sổ)

SINH VIÊN (đọc):

Ngươi sẽ được như Chúa
Biết được điều Hay và điều Dở.^(*)
(Kính cẩn gấp sách lại và cáo lui)

MEPHISTO:

Hãy theo lời khuyên cao quý tự ngàn xưa
Lời của Rắn là bà cô ta đó.
Hồi kè sinh ra giống ánh hình của Chúa
2050 Sẽ có ngày ngươi khốn khổ, lo âu!
(Faust bước ra)

FAUST:

Bây giờ ta đi đâu?

MEPHISTO:

Xin tùy Ông lựa chọn.
Trước thăm Thế giới con, sau thăm Thế giới lớn.
Ông theo học trường đời bằng cái thú tiêu dao,
Thật ích lợi biết bao và vui thú biết bao!

FAUST:

2055 Nhung mà, cùng với bộ râu dài theo năm tháng,
Ta đâu có quen một lối sống nhàn cư, phóng đãng.
Cuộc thử nghiệm này chắc sẽ thất bại thôi;
Ta chưa quen cách ứng xử với đời,
Trước mặt mọi người, ta cảm thấy sao mình còn bé bỗng,
2060 Chắc rồi đây ta sẽ luôn lúng túng.

MEPHISTO:

Ông bạn ơi, mọi việc sẽ êm xuôi;
Chừng nào Ông tự tin Ông sẽ biết mùi đời.

FAUST:

[86] Những ta ra khỏi nhà bằng cách nào kia chứ?

Anh để đâu ngựa, xe cùng tôi tí?

MEPHISTO:

- 2065 Ta chỉ cần trải chiếc áo này ra
Nó sẽ đưa ta qua trời rộng bao la;
Nhưng trong cuộc viễn du quá táo gan nhu thế,
Ông không nên đem theo nhiều hành lý.
Một ít không khí nóng tôi chuẩn bị sẵn sàng^(*)
Sẽ nâng ta lên khỏi mặt đất lẹ làng.
2070 Càng nhẹ người, càng lên nhanh, chóng tối,
Xin chúc mừng ông đã bước vào đời mới!

QUÁN AUERBACH Ở LEIPZIG

Một bữa nhậu của những chàng vui tính.

FROSCH:

Không ai thèm uống ư? Không đứa nào cười à?
Được, tao sẽ cho tụi bay mặt cứ chảy mãi ra!
2075 Mọi khi thì bùng bùng lửa đùốc,
Mà hôm nay ỉu xìu như rơm ướt.

BRANDER:

Tại mày thôi, chẳng đưa ra được thứ quý quái gì!
Không có trò tục tĩu, chẳng có chuyện ngu si!

FROSCH (*trút một cốc rượu lên đầu bạn*):
Thì đây, cả hai mày có cả!

BRANDER:

Đồ chó má!

FROSCH:

2080 Mày muốn gì được nấy, rõ suóng ghê!

SIEBEL:

Đứa nào cãi nhau hãy xéo ra cửa kia!
Nào, anh em ơi, uống cho say, hát cho vang lồng ngực!
Hô la, hô la, hô!

ALTMAYER:

Trời ơi, tao chết mất!
Cho tao tí bông! Nó hét thủng màng tai!

Quán Auerbach ở Leipzig, khắc gỗ theo tranh của Andreas Lindenschmidt

SIEBEL:

2085 Trần nhà có rung thì thiên hạ mới hay
Cái giọng trầm chứa chan bao sức mạnh.

FROSCH:

Phải rồi, ai khó chịu thì xéo luôn cho ránh!
A! tara, lara, la!

ALTMAYER:

A! tara, lara, la!

FROSCH:

A! Các cổ họng đã bắt đúng giọng rồi!
(Hát)
2090 Hỡi đế quốc Roma thần thánh mến yêu ơi,
Sao đến tận ngày nay mi vẫn còn đứng đó?

BRANDER:

Xì! Lại ca khúc chính trị rồi! Bài hát này quá dở!
Một khúc ca khốn khổ!
Ôi, ôn Chúa, cứ sáng ra,

Ta chẳng phải lo cho đế quốc Roma!
 2095 Ít ra, ta có thể xem đây là phước lớn
 Vì ta không phải làm vua, chẳng phải làm thủ tướng.
 Nhưng ở đây bọn ta lại cần có thủ lĩnh cuộc chơi;
 Chúng ta phải bầu một vị giáo hoàng thôi^(*)
 Tất cả bọn ta ngồi đây đều biết rõ
 2100 Bản lĩnh nào làm nên người quân tử.

FROSCH (*hát*):

Nàng họa mi ơi, hãy cất cánh bay cao^(*)
 Đem đến người ta yêu ngàn vạn lời chào.

SIEBEL:

Đừng có hỏi với chào!
 Tao không nghe chuyện đó.

FROSCH:

Tớ chào người tớ yêu, lại còn hôn nữa chứ!
 Cậu không sao ngăn cản nổi tớ đâu!

(*Hát*):

2105 Mở cửa ra, đêm về yên tĩnh quá!
 Mở cửa ra, người yêu đợi lâu rồi!
 Đóng cửa vào, cho đến sáng, em ơi!

SIEBEL:

Phải, cứ hát đi, cứ việc ngọt ca, tăng bốc nó!
 Rồi sẽ đến lúc ta không nhịn được cười,
 2110 Nó đã xổ mũi tao, nó sẽ gạt mày thôi.
 Làm người yêu nhất của nó ư? Ma nào mà chẳng được!
 Nói ngô tắt đường ngang, ve nó là xong tuốt!
 Con dê già từ núi Bock trỏ về^(*)
 Cũng chúc nó ngủ ngon với cái giọng be be!
 2115 Huống chi, một gã trai ra tuồng, thịt xương đều tốt cả,
 Thì quả là quá xôm với một người như ả.
 Cho nên, ngữ ấy tao chẳng thèm chào hỏi chỉ phí lời,
 Tao chỉ muốn ném tan cửa kính của nó thôi!

BRANDER (*đấm tay lên bàn*):

2120 Chú ý! Chú ý này! Tất cả nghe tớ nói!
 Ai cũng biết tớ là tay lọc lõi;
 Ở chỗ bọn ta có lầm kẻ si tình,

Đúng phép ra, ta phải hết sức mình
Để tặng họ một đêm lành, ngày ngất.
Chú ý nào!

- 2125 Đây là một bài ca mới nhất!
Tất cả hãy hát vang điệp khúc thực hùng hồn!
(Anh ta hát)

Trong nhà hầm có chàng chuột cống,
Mở béo, bơ ngon tha hồ vui sống,
Cái bụng ngày ngày vỗ béo to phè,
Chẳng kém gì ngài tiến sĩ Luther.
2130 Chuột ăn phải bả cô nhà bếp,
Cảm thấy trần gian biết bao chật hẹp,
Khi bụng căng phồng một khối tương tư.

ĐỒNG CA (*hát to*):

Khi bụng căng phồng một khối tương tư.

BRANDER:

2135 Chuột lao tú tung, lao lên lao xuống,
Thấy vũng nước nào cũng nhao vào uống,
Cào cắn khắp nhà, sôi máu, nổi xung,
Cũng chẳng ích gì, phí sức, uống công;
Khiếp đảm, hãi hùng, nhảy lên chói với
2140 Con vật khốn cùng không sao chịu nổi,
Khi bụng căng phồng một khối tương tư.

ĐỒNG CA:

Khi bụng căng phồng một khối tương tư.

BRANDER:

2145 Sợ quá, ban ngày, chạy ngay vào bếp,
Rơi vào bếp lò, giãy giụa rồi chết,
Chuột thở hắt ra, thảm thiết lì đòn.
Cô đánh bả kia thấy thế còn cười:
A ha, a ha, mi còn huýt gió
Cái lỗ cuối cùng dành cho mi đó,
Khi bụng căng phồng một khối tương tư.

ĐỒNG CA:

Khi bụng căng phồng một khối tương tư.

SIEBEL:

2150 Phường nhạt nhẽo, thế cũng vui thích được!
Đánh bả giết lũ chuột đáng thương
Mà cứ xem như điệu nghệ phi thường!

BRANDER:

Dễ với cậu, chuột hưởng nhiều ân huệ?

ALTMAYER:

Đúng rồi! Gã hói đầu, bụng phệ!
2155 Bất hạnh vì tình khiến gã dễ cảm thương;
Nhìn con chuột chết truồng
Gã thấy hình ảnh kia sao giống mình y hệt!
(Faust và Mephisto cùng xuất hiện)

MEPHISTO:

Theo tôi, điều trước hết,
Tôi tìm nơi vui thú dẫn ông vào,
2160 Để ông thấy đời thật dễ sống biết bao.
Với dân chúng ở đây
Thì ngày nào mà chẳng là ngày hội.
Một chút ít khôi hài và tấm lòng xởi lởi
Đủ để mỗi người cứ xoay tít vòng quanh,
Như những chú mèo con đùa giòn với đuôi mình.
2165 Nếu họ không phải đau đầu khổ sở,
Và chủ quán tiếp tục cho chịu nợ,
Thế là họ khoái đời, phồn chí, chẳng lo âu.

BRANDER:

Đám người này mới đến từ xa,
Xem cung cách lạ lùng của họ,
Là tờ đây đủ rõ.
2170 Họ đến đây mới ngót một giờ thôi.

FROSCH:

Cậu có lý đấy! -
Ôi, tôi ngợi ca thành Leipzig của tôi!
Nó là một Paris nhỏ bé và đào tạo con người! (*)

SIEBEL:

FROSCH:

Thôi, chuyện này để tôi!
Chỉ cần một cốc rượu đây là mọi chuyện xong xuôi,
2175 Tớ sẽ moi ruột, moi gan họ, dễ thôi,
Như trò nhổ răng cho lũ Nhóc.
Họ có vẻ là đám người quý tộc,
Trông ra bộ bất bình và khinh khỉnh, vênh vang.

BRANDER:

Tớ cược đây!
Họ là bọn buôn hàng,
Vẫn hò hét bán rao ngoài bãi chợ!

ALTMAYER:

Có thể như vậy đó.

FROSCH:

2180 Nào, để tớ trêu cho bọn họ một phen!

MEPHISTO (*nói riêng với Faust*):

Ô, cái đám dân hèn,
Chẳng bao giờ đánh hơi ra quý sứ,
Ngay cả khi bị quý ma tóm cổ.

FAUST:

Xin kính chào các vị!

SIEBEL:

Không dám! Xin chào lại quý nhân!

(Liếc nhìn Mephisto và nói nhỏ)

Ô, thằng cha kia sao thot một chân?

MEPHISTO:

2185 Chắc cho phép chúng tôi được ngồi cùng các vị?
Ở đây không thể có nổi một bầu rượu quý,
Thôi thì có bạn hiền, cũng khuây khỏa ít nhiều.

ALTMAYER:

Xem ra ông là người được nuông chiều.

FROSCH:

Hắn các vị rời Rippach quá khuya, giờ mới tối?
2190 Chắc trước khi đi còn cùng ông Hans ăn bữa tối?"

MEPHISTO:

Không, hôm nay chúng tôi chỉ qua cửa, không vào!
Bữa trước chúng tôi đã có dịp tâm giao.
Ông Hans kể nhiều về anh em môn phái,
Nhờ chuyển đến mỗi ông nhiều lời chào thân ái.
(Y cui chào trước Frosch)

ALTMAYER (*nói nhỏ*):

2195 Trò của cậu! Hắn biết tống ra rồi!

SIEBEL:

Một thằng cha ma mẫn!

FROSCH:

Hay đợi đấy, tờ sẽ còn tóm hắn!

MEPHISTO:

Nếu tôi không lầm, khi chúng tôi mới đến
Đã được nghe giọng đồng ca đài luyện.
Nhất định rồi, hát dưới mái vòm kia,
2200 Tiếng hát ngân lên, dội lại, thật diệu kỳ.

FROSCH:

Không chừng ông cũng là một danh ca có hạng?

MEPHISTO:

Ô không! Hứng thú thì nhiều, nhưng tài có hạn.

ALTMAYER:

Xin ông cho nghe thử một bài!

MEPHISTO:

Muốn bao nhiêu cũng chiều ý các ngài.

SIEBEL:

Nhưng phải mới toanh, chưa bóc vỏ!

MEPHISTO:

2205 Chúng tôi từ Tây Ban Nha vừa trở về xứ sở,
Đó là một đất nước tuyệt vời của rượu, của hát ca.
(Hát)

Ngày xưa có một ông vua,^(*)
Nuôi con bọ chó rõ to -

FROSCH:

Bọ chó! Bọ chó! Các cậu nghe thấy chứ?
2210 Vị khách bọ này mới sạch sẽ, thơm tho.

MEPHISTO (hát):

Ngày xưa có một ông vua
Nuôi con bọ chó rõ to,
Vua mến, vua thương con bọ
Như quý, như yêu hoàng tử.
2215 Vua liền cho gọi thợ may,
Thợ đến, vua truyền:- bớ thợ!
Mau cắt áo cho ông Bọ!
Cắt quần cho ông Bọ ngay!

BRANDER:

Nhung chớ quên căn dặn lão thợ may,
2220 Phải đo chính xác, may đúng cỡ,
Nếu lão muốn đầu không lia khỏi cổ
Thì cái quần không có được nếp nhăn!

MEPHISTO (hát):

Áo quần toàn lụa toàn nhung
Bọ ta đàng hoàng thăng bộ,
2225 Áo đeo dài băng xanh đỏ,
Lại mang thánh giá trên mình,
Được ban Bắc đầu bội tinh,
Được phong luôn làm thừa tướng.
Anh em nhà bọ rõ sướng
2230 Đều thành quan lòn hoàng gia.

Nhung đám đúc ông, đúc bà
Hoàng hậu cùng là cung nữ,
Sống trong cung đình khốn khổ,
Suốt ngày Bọ đốt, Bọ châm,
2235 Đốt đau, miệng vẫn phải câm,

Ngứa mẩy cũng không dám gãi.
Còn lù chúng ta, trái lại:
Bọ chó mà đốt ta đây,
Ta đập cho nó tan thây.

DÒNG CA (*hát vang*):

Bọ chó mà đốt ta đây,
Ta đập cho nó tan thây!

FROSCH:

Hoan hô! Hoan hô! Bài ca rất tuyệt!

SIEBEL:

Con bọ chó nào cũng đều đáng chết!

BRANDER:

Hãy nhón ngón tay, tóm cổ chúng, băm vằm!

ALTMAYER:

Tự do muôn năm! Rượu nho muôn năm!

MEPHISTO:

Để suy tôn tự do, tôi sẵn sàng cạn cốc,
Giá như rượu của các ngài ngon miệng hơn một chút.

SIEBEL:

Tôi không muốn nghe câu nói ấy nữa đâu!

MEPHISTO:

Tôi chỉ e ông chủ quán càu nhậu,
Nếu không, tôi xin thiết các ngài thử rượu ngon đặc biệt,
Rượu từ nhà hầm của chúng tôi rất tuyệt.

SIEBEL:

Cú đưa ra, tôi vạ có tôi đây.

FROSCH:

Ông đưa đến được một ly rượu đầy,
Chúng tôi sẽ khen ông tài giỏi.
Nhưng có điều, rượu nếm thử chờ nên ít ỏi,
Vì muốn phán xét xem có phải rượu thơm ngon,

2255 Phải cho tôi được uống đây mồm.

ALTMAYER (*nói nhỏ*):

Họ người vùng sông Rhein, mình nghĩ vậy.

MEPHISTO:

Kiếm cho một cái khoan!

BRANDER:

Làm gì bằng thứ ấy?

Dễ ông có thùng rượu đặt trước cửa ra vào?

ALTMAYER:

A, chủ quán có một hòm dụng cụ ở phía sau!

MEPHISTO (*cầm lấy chiếc khoan, hỏi Frosch*):

2260 Nào, ông muốn thứ rượu nào, ông bạn?

FROSCH:

Ông bảo sao? Chả lẽ rượu gì ông cũng săn?

MEPHISTO:

Xin cứ tự do, tùy sở thích mỗi người.

ALTMAYER (*với Frosch*):

A ha! Chưa chi cậu đã liếm môi rồi.

FROSCH:

Được, nếu được chọn, tôi thích rượu vùng sông Rhein
thơm mát,

2265 Tổ quốc ban cho xứ sở này những gì ngon lành nhất.

MEPHISTO (*khoan một lỗ vào mép bàn, nói Frosch ngồi*):

Cho xin tí sáp ong để làm cái nút chai!

ALTMAYERL:

A, toàn mánh khóe bịa đòn.

MEPHISTO (*với Brander*):

Thế còn ông?

Quán Auerbach ở Leipzig, tranh của Peter von Cornelius (1784-1867)

Bảo tàng nghệ thuật thành phố Düsseldorf

• BRANDER:

Tôi khoái rượu sâm banh,
Nhưng phải thú rượu lên hơi thực muốt!
(*Mephisto khoan vào mép bàn, một người lấy sáp làm nút bịt vào các lỗ khoan*)

BRANDER:

2270 Tôi không sao bài trừ được thú hàng ngoại quốc,
Đối với chúng tôi, vật lạ của ngon thường ở tít mù khơi.
Bạn Pháp thì dân Đức chúng ta chẳng ưa rồi,
Nhưng vang Pháp, dân Đức thường thích uống.

SIEBEL (*khi thấy Mephisto đến gần chỗ mình*):

2275 Phải thú thực, tôi không ưa thứ rượu chua như giấm,
Hãy mang cho tôi thứ dịu ngọt, êm say.

MEPHISTO (*khoan*):

Vậy ông túc khắc được uống rượu Tokay. (*)

ALTMAYER:

[98] Không, hãy nhìn thẳng mặt tôi!

Chó đùa dai như thế.

MEPHISTO:

Đâu dám! Đâu dám! Vói những người cao quý
2280 Làm thế e quá liều lĩnh, thua ông.
Nào, xin các vị hãy cứ nói thẳng thùng!
Các vị uống rượu gì để tôi còn thết đãi?

ALTMAYER:

Rượu gì mà chẳng được! Đừng lầm lời, hỏi mãi!
(Sau khi đã khoan xong cái lỗ và bịt nút sáp)

MEPHISTO (với những điệu bộ kỳ cục):

Giàn nho mang quả!
2285 Dê đực mang sừng;
Rượu nho béo bở,
Thân nho là gỗ,
Gỗ nho là bàn,
Bàn có rượu vang,
Hãy nhìn, hãy tin
Thiên nhiên thế đấy!
Ở đây được thấy
Một chuyện thần kỳ!

Nào, các vị mở nút ra
2290 Và hãy thưởng thức đi!

TẤT CẢ (mở nút, mỗi người thấy thứ rượu mình mong ước chảy vào
cốc của mình):

A! Cái giếng tuyệt vời, rượu tuôn như suối chảy!

MEPHISTO:

Các ngài hãy coi chừng,
Chó có để giọt rượu nào rơi vãi!

TẤT CẢ (uống liên tục, hết cốc này đến cốc khác; hát):

Lũ chúng ta khoái oi là khoái,
Như năm trăm lợn nái! Sướng như điên!

MEPHISTO:

Dân chúng được tự do, kia ông hãy nhìn xem,
2295 Họ mới hả hê, thoái mái làm sao chứ!

FAUST:

Nhung ta có hứng thú
Rời ngay khỏi nơi này!

MEPHISTO:

Ấy chết, đừng!
Xin ông chú ý cho, giờ mới đến trò hay:
Thú tính của con người sẽ lộ ra kỳ thú.

SIEBEL (*uống, vô ý để rượu chảy xuống đất, lửa bùng lên*):

Ôi! Cứu tôi với! Địa ngục cháy rồi! Lửa! Lửa!

MEPHISTO (*khấn lửa*):

2300 Hỡi nguyên tố thân tình, nào, xin hãy bình yên!
(*Với cả bọn*)
Lần này, lửa thanh trùng mới nhỏ giọt đầu tiên.

SIEBEL:

Thế là nghĩa lý gì? Đợi đấy! Các người rồi trả giá!
Chắc chưa biết bọn ta nên giờ trò đó hả?

FROSCH:

Xỏ chúng ta lần nữa thì cứ việc liệu hôn!

ALTMAYER:

2305 Tớ nghĩ, ta cứ để yên mặc cho bọn họ chuồn.

SIEBEL:

Thế nào, ông? Sao lại dám to gan lồn mặt,
Định tới đây để giờ trò ma thuật?

MEPHISTO:

Im đi, hỡi cái thùng chứa rượu chẳng ra hôn!

SIEBEL:

A, còn người, đồ rế rách chối cùn!
Lại còn dám cộc cằn sinh sự?

BRANDER:

2310 Đợi đấy! Hãy nẹn cho tên này nhử tử!

ALTMAYER (*rút một nút sáp ra khỏi bàn, lửa phun ngay vào người*):

Cháy! Tôi bị cháy, các cậu ơi!

SIEBEL:

Lại trò ma thuật rồi!

Thằng cha này sống ngoài vòng luật pháp!

Đâm cho hắn chết không kịp ngáp.

(*Tất cả rút dao ra, xông đến Mephisto*)

MEPHISTO (*với điệu bộ trang nghiêm*):

Ảo huyền ảnh, ảo huyền lời,

Biến tâm tính, biến chốn nơi!

2315 Ai ở đâu, ở đó thôi!

(*Mọi người sững sờ dừng cả lại, nhìn nhau*)

ALTMAYER:

Tôi ở đâu đây? Xứ sở nào kia mà đẹp vậy!

FROSCH:

Ô, những đồi nho! Tôi thấy thật hay mơ.

SIEBEL:

Ngay trong tầm tay ta có những chùm nho!

BRANDER:

Còn đây, dưới giàn nho xanh ngát,

Cây nho đẹp biết bao! Ô, trái nho này chín mập!

(Anh ta tóm lấy mũi Siebel; những người khác cũng luân phiên
tóm mũi nhau và giơ dao lên)

MEPHISTO (*điệu bộ nhu trên*):

2320 Nhảm to rồi! Thôi, hãy cắt dây băng che mắt họ!

Và các ngươi hãy nhớ

Quý trêu người ra sao!

(Y cùng Faust biến mất. Đám trai rời nhau ra)

SIEBEL:

Có chuyện gì thế nhỉ?

ALTMAYER:

Sao kia?

FROSCH:

Ô, hóa ra là cái mũi của mày?

BRANDER (với Siebel):

Còn mũi cậu ở trong tay tờ đây!

ALTMAYER:

Nhu bị một cú đòn, chân tay run bần bật!

2325 Cho mình chiếc ghế nào, kéo không mình quy mất!

FROSCH:

Cậu nói đi, chuyện gì đã xảy ra?

SIEBEL:

Thằng quái áy đâu rồi? Nếu tóm được hắn ta,
Hắn đừng hòng sống sót ra khỏi cửa!

ALTMAYER:

Chính tôi thấy hắn cưỡi chiếc thùng rượu nho

2330 Qua cửa sổ nhà hầm, cứ thế hắn bay đi - như cưỡi ngựa,

Mà chân tôi lúc ấy nặng như chì.

(Ngoảnh lại nhìn chiếc bàn)

Chúa ơi! Nào, rượu vang còn chảy chứ?

SIEBEL:

Chỉ là chuyện hão huyền, lọc lừa và dối trá.

FROSCH:

Tớ vẫn ngờ mình được uống rượu hắn hoi.

BRANDER:

2335 Thế còn những chùm nho, vậy chuyện ấy sao rồi?

ALTMAYER:

Hãy nói hộ điều này: chớ tin vào phép lạ!

BẾP PHÙ THỦY

Trên một bếp lò thấp đang cháy đỏ đặt một chiếc vạc lớn. Người ta thấy trong làn hơi bốc lên chập chờn ẩn hiện nhiều hình thù khác nhau. Một con khỉ cái ngồi cạnh vạc, hót bọt, canh chừng không để sôi trào. Khi đục và lũ khỉ con ngồi cạnh đó sưởi ấm. Trần và tường nhà treo đầy các đồ gia dụng kỳ quái nhất của phù thủy.

FAUST và MEPHISTO

FAUST:

Trò ma thuật điện rồ, ta thấy mà ghê tởm!
Chẳng lẽ nơi đây, trong cái cảnh nháo nhào hỗn độn
Ta sẽ được mạnh lành, như anh hùa với ta?
2340 Ta đâu cần lời khuyên của một mụ khom già?
Dễ thường cái trò đun nấu kia, nhuốm nho, tanh tưởi
Lại có thể hóa thân ta trẻ đi ba chục tuổi?
Và nếu anh chẳng có cách gì hơn,
Thì với ta, thế là thôi, mọi hy vọng chẳng còn!
2345 Chẳng lẽ thiên nhiên hay tinh thần cao quý
Mà lại không tìm ra phương thuốc nào cứu thế?

MEPHISTO:

Ông bạn ơi, giờ thì ông ăn nói khôn ngoan!
Có đấy! Có một phương thuốc rất tự nhiên ở trần gian,
Khiến ông trẻ mãi ra - nhưng ở pho sách khác,
2350 Đó là cả một chương khá lạ lùng, kỳ quặc.

FAUST:

Ta muốn biết nó ngay.

MEPHISTO:

Được thôi! Phương thuốc ấy thế này;

*Tranh của Theodor Hosemann,
dựa theo tranh của Peter von Cornelius (1784-1867)*

Ông không phải mất tiền mất bạc,
Không cần đến thầy lang, cũng chẳng cần ảo thuật,
Ông chỉ việc ra ngay nơi đồng ruộng làng quê
Và bắt tay vào cày cuốc ngay đi,
Ông sẽ giữ được mình và bảo tồn trí tuệ
Trong một không gian quẩn quanh và hạn chế,
Ông chỉ dùng thức ăn không pha tạp nuôi mình,
Sống như một súc sinh cùng với đám súc sinh,
Không coi đó là thấp hèn, bất cập,
Hãy tự tay bón phân thửa ruộng mình sẽ gặt,
Hãy tin tôi, phương thuốc ấy tuyệt vời
Ông sẽ trẻ đi được tám chục tuổi đời.

2355

2360

FAUST:

Ta không quen việc này, thoái mái làm sao được
Khi phải cầm lên tay cái mai hay cái cuốc,
Cuộc sống tù túng kia không hợp với ta đây.

MEPHISTO:

[104] 2365 Vậy thì phù thủy phải ra tay.

FAUST:

Sao cứ phải cầu mù già mới được?
Đích thân anh không thể bào chế thuốc?

MEPHISTO:

Tôi không giết thời gian bằng những chuyện không đâu!
Trong lúc có thể xây xong ngàn vạn chiếc cầu.
Và chẳng, chỉ có khoa học với nghệ thuật không thôi
thì chưa đủ,
Việc luyện đan cần phải kiên nhẫn nữa.
Phải tĩnh lặng tâm linh, cần mắn tháng năm ròng,
Thời gian chỉ tác thành cho men ủ thêm nồng.
Mà mọi thứ cần dùng cho thuốc quý
Đều rất mực lạ lùng và kỳ dị!
Quý dạy cho phù thủy phép luyện đan,
Nhưng luyện đan thì quý chẳng biết làm.
(Nhìn thấy mấy con vật)
Kia, ông xem, một giống nòi xinh tươi đấy chứ?
Đây là con hầu, kia là đứa ớ.
(Nói với mấy con vật)
Bà chủ của chúng mày đi vắng phải không?

NHỮNG CON VẬT:

Qua ống khói,
Ra khỏi nhà,
Chắc đang bận tiệc tùng!

MEPHISTO:

Thường rong ruổi bao lâu rồi trở lại?

NHỮNG CON VẬT:

Hãy chúng tôi hơ ấm chân là bà ta về đấy.

MEPHISTO (với Faust):

Những con vật thật dịu dàng, ông thấy thế nào?

FAUST:

Trông chúng mới đáng tóm làm sao!

MEPHISTO:

Ô, không đâu, nhưng tôi lại lấy làm thú vị,

Khi cùng chúng chuyện trò như thế.
(Nói với mấy con vật)
Nào, hãy nói cho ta hay
2390 Lù búp bê tội nợ,
Món cháo gì bọn bay đang khuấy đó?

NHỮNG CON VẬT:

Chúng tôi nấu cháo hoa bối thí kẻ ăn mày.^(*)

MEPHISTO:

Cái đám công chúng này chắc đồng đảo lăm thay!^(*)

KHÌ ĐỨC (*lại gần, gần gần Mephisto*);

2395 Nào, chơi trò súc sắc,
Hãy cho tôi thắng cuộc,
Biến tôi thành giàu sang!
Tôi nghèo xơ nghèo xác,
Giá có tiền có bạc.
Tôi cũng thành người khôn.

MEPHISTO:

2400 Con khỉ này chắc vô cùng thích thú
Giá như nó được chơi trò xổ số.
(Trong khi đó lù khỉ con vẫn một quả cầu lớn ra đùa nghịch)

KHÌ ĐỨC:

Đây là thế giới,
Lẩn vòng sẩm tối,
Khi giáng, khi thăng
2405 Kêu như thủy tinh -
Rất là dễ vỡ!
Bên trong của nó
Rỗng tuếch cả thôi,
Chỗ này óng ánh
Chỗ kia rạng ngời:
Ta sống đời đời!
Con trai của ta
Hãy tránh chó xa!
Không con sẽ chết
2410 Đấy là đất sét
Sẽ vỡ tan tành.

MEPHISTO:

Cái rây bột kia để làm gì trong bếp?^(*)

KHÌ ĐỨC (*lấy cái rây xuống*):

Để ta mau nhận biết

Nếu như mi là kẻ cắp tới đây.

(*Đến bên khì cái, cho nhìn qua cái rây*)

Này, hãy nhìn qua rây!

2420

Nếu nhận ra kẻ cắp

Mụ có dám vạch mặt

Gọi tên nó ra không?

MEPHISTO (*đến gần bếp lửa*):

Thế còn cái nồi?

KHÌ ĐỨC VÀ KHÌ CÁI:

Đồ ngốc nghếch dở hơi!

2425

Cái vạc không hay,

Cái nồi không biết!

MEPHISTO:

Đồ súc sinh láo toét!

KHÌ ĐỨC:

Thì cầm lấy quạt này,

Và ngồi xuống ghế đây!

(*Nó ép Mephisto ngồi xuống ghế*)

FAUST (*suốt thời gian đó đứng trước một chiếc gương; khi thì tiến lại gần, lúc lại lùi ra xa*):

Ta nhìn thấy gì kia? Một hình ảnh thiên thần

2430 Mà lại hiện ra trong tấm gương ma thuật!^(*)

Ôi Tình yêu, cho ta mượn đôi cánh bay nhanh nhất,

Mau đưa ta đến với nàng ngay!

Ô, nếu ta không đứng yên tại một chỗ thế này,

Nếu ta muốn bước chân lại gần nàng hơn nữa,

2435 Ta lại chỉ thấy nàng trong nhát nhòa sương phủ! -

Ôi, một ánh hình đẹp nhất của mỹ nhân!

Có thật thế chăng, nàng đẹp tuyệt trần?

Nhìn tấm thân diễm kiều nằm kia ta như thấy

Tinh hoa của mười phương cùng tụ về nơi ấy.

2440 Vẻ đẹp nhuờng kia lẽ nào lại có ở trần gian?

MEPHISTO:

Tất nhiên, nếu Chúa phải sáu ngày khổn khổ nhọc nhằn
Để cuối cùng tự khen rằng: đẹp quá!
Thì chắc Ngài đã tạo ra được cái gì kha khá.
Đấy, ông cứ xem đi cho sướng mắt, sướng lòng,
2445 Một báu vật giống trong gương tôi sẽ kiếm cho ông.
Thật phúc cho ai làm hôn phu tốt số
Ruốc được mỹ nhân về làm vợ!
(Faust vẫn tiếp tục nhìn vào gương. Mephisto ngồi người trên
ghế bành, tay phe phẩy quạt, nói tiếp)
Ta đây, như một đúc vua chẽm chệ trên ngô,
Quyền trượng nắm trong tay, đầu chỉ thiểu kim khôi.

NHỮNG CON VẬT (cho đến lúc đó vẫn nhảy nhót, làm những động tác
kỳ dị, nhốn nháo, giờ mang đến cho Mephisto một chiếc vương miện,
cùng nhau la hét):

2450 Dám xin ngài hạ cố
Gắn giùm chiếc kim khôi
Bằng máu và mồ hôi! (*)
(Chúng khiêng chiếc mũ, lồng nga lóng ngóng, đánh roi vỡ làm
hai, mỗi con cầm một mảnh, chạy nhảy quanh phòng)
Ôi, thôi, vỡ rồi!
Chúng tôi nói,
Chúng tôi coi,
Chúng tôi nghe,
2455 Chúng tôi ghép vẫn thôi. (*)

FAUST (vẫn đứng trước gương):

Ôi, khổ ta rồi, ta phát điên lên mất!

MEPHISTO (trò lú vặt):

Ta cũng thấy đầu óc mình váng vất.

NHỮNG CON VẬT:

Nếu chúng tôi gặp may,
Nếu mọi cái đều hay,
2460 Thì đó là tư tưởng.

FAUST (như trên):

Ôi lòng ta lửa bùng cháy lên rồi!

Hãy mau mau rời khỏi chốn này thôi!

MEPHISTO (vẫn tư thế như trên):

Thôi thì, ít nhất ta cũng nên thú nhận

Rằng bọn họ là thi nhân thành khẩn.^(*)

(Con khi cái ngồi cạnh vạc, sơ ý để cháo trào ra; một ngọn lửa bùng lên cao, thoát ra theo ống khói. Mụ phù thủy qua ống khói trở về, chui qua lửa, kêu thét thắt thanh)

PHÙ THỦY:

2465 Ôi! ôi! ôi! ôi!

Con vật chếttoi! Con lợn khốn kiếp!

Vạc cháo không canh, để bà cháy hết!

Trời tru đất diệt con vật chếttoi!

(Nhìn thấy Faust và Mephisto)

Cái gì thế kia?

2470 Bọn mì là ai?

Bọn mì muốn gì?

Vào đây làm chi?

Hồi lửa địa ngục

Thiêu đốt chúng đi!

(Mụ cầm ngay lấy cái muối vục vào vạc cháo, hất tung những giọt lửa về phía Faust và Mephisto và các con vật. Chúng kêu rên thảm thiết)

MEPHISTO (cầm ngược cái quạt lại, lấy giá quạt đập vỡ các bình, nồi, chai lọ):

2475 Nay tan này! Nay vỡ này!

Nay cháo này!

Nay bình này!

Thật khoái trá thay

Ta đây gõ nhịp

Theo nhạc của mày

2480 Cái đồ thối thây!

(Trong lúc ấy, mụ phù thủy đầy tức giận và sợ hãi lùi lại)

Không nhận ra ta ư? Con khomers! Khốn kiếp!

Chủ mì đây, sư phụ đây, tại sao mì không biết?

Ai cản đường ta, ta sẽ đập tan tành,

Nghiến vụn xác mì cùng lũ khỉ yêu tinh!

2485 Trước tấm áo đỏ này, mì không còn kính trọng?

Mì cũng không nhận ra cả chiếc lông gà trống?

Đâu phải ta đã che giấu mặt mình?

Hay mì đợi ta lên tiếng, xung danh?

PHÙ THỦY:

- Thưa sư phụ, lời chào thô lỗ, dám xin ngài xá tội!
2490 Không thấy bàn chân ngựa của thầy nên sinh ra lầm lỗi,
Cả đôi quạ theo hẫu, không thấy chúng ở đây? (*)

MEPHISTO:

- Thôi được, ta tha cho lần này,
Vả lại, cũng đã lâu, ta với mi chưa từng gặp lại,
Trong lúc nền văn minh
2495 Liếm láp toàn nhân loại,
Cũng đã lây sang cả quý sú, yêu tinh;
Quý Bắc phương không xuất hiện nguyên hình,
Mi làm sao thấy được cái sừng, cái đuôi và móng vuốt?
Nhưng chân ngựa của ta, ta không rời bỏ được,
2500 Nó chỉ làm hại ta trước con mắt mọi người,
Vì thế, ta bắt chuốc đám trai trẻ ở đồi,
Đã nhiều năm nay ta vẫn dùng chân giả.

PHÙ THỦY (nhảy múa):

Ôi chao, ta như dại như ngây, ta suông quá,
Lại được ngài Satan hạ cổ tới nơi đây!

MEPHISTO:

- 2505 Ngày, mụ kia, ta cấm mụ nhắc đến cái tên này!

PHÙ THỦY:

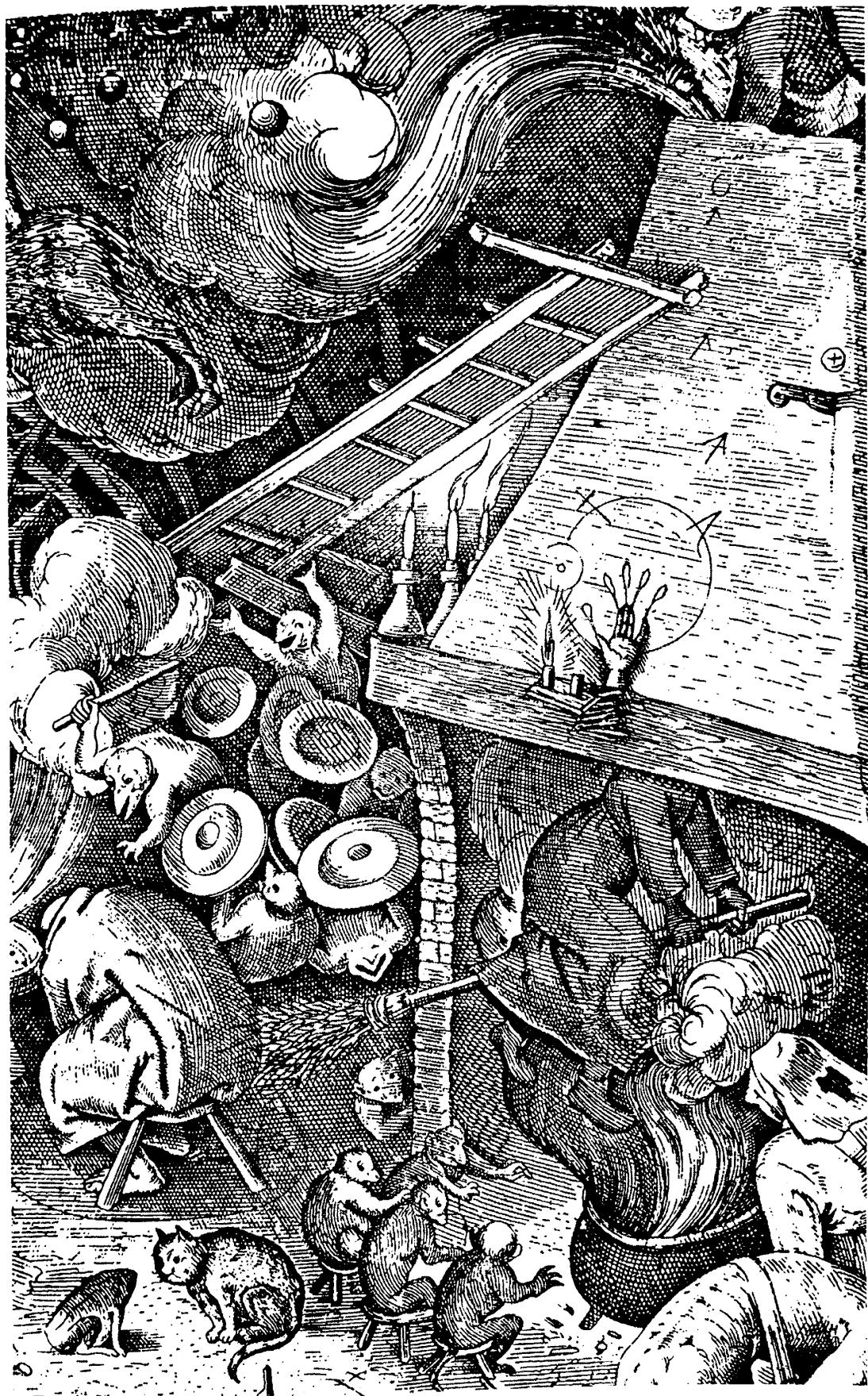
Sao vậy, thầy? Sao tên ấy lại làm thầy không thích?

MEPHISTO:

- Cái tên ấy bị đưa vào cổ tích;
Nhưng mà con người vì thế cũng chẳng tốt đẹp hơn,
Một kẻ Ác chết đi, nhiều kẻ Ác vẫn còn.
2510 Thôi thì, để êm xuôi, mụ cứ gọi ta là ngài bá tước;
Ta là một nhà quý tộc, như biết bao kẻ khác,
Dòng máu cao quý ở trong ta, mi ngờ vực hay sao?
Này gia huy của ta đây, ta rất đỗi tự hào!
(Hắn làm một cử chỉ thô tục)

PHÙ THỦY (cười phá lên mãi không thôi):

- Ha! ha! Đúng cái điệu của ngài, thua ông chủ!
2515 Một kẻ bông lon và ma manh xưa nay!

Tranh của Hieronymus Cock,
dựa theo tranh của Pieter Breughel d.Ä

MEPHISTO (với Faust):

Này, ông bạn, xin hiểu rõ điều này,
Đây là cách giao du với những tay phù thủy!

PHÙ THỦY:

Nào, các ngài muốn gì xin chiều ý.

MEPHISTO:

Cho ta một ly đầy thứ thuốc quý lừng danh!
2520 Nhưng phải là thứ cất kỹ lâu năm
 Càng để lâu thuốc càng thêm công hiệu.

PHÙ THỦY:

Xin vui lòng! Tôi vẫn còn một chai thần diệu
Thỉnh thoảng tôi vẫn lấy uống cho vui,
Thuốc đã bay hết sạch cả mùi hôi;
2525 Xin biến mỗi ngài một ly con, dùng thử.
(Nói nhỏ với Mephisto)
Nếu ông kia uống thuốc mà tôi không khấn khứa
Chắc không sống nổi một giờ đâu, ngài biết chuyện đó rồi.

MEPHISTO:

Đây là ông bạn hiền cần nảy lộc đâm chồi;
Ta muốn mụ dành cho ông hưởng thứ gì tốt nhất.
2530 Mụ vẽ vòng tròn đi, niệm chú cho lưu loát,
Rồi dâng lên ông một cốc thuốc thật đầy!
(Bằng những điệu bộ kỳ quái, mụ phù thủy vẽ một vòng tròn,
đặt vào trong đó đủ thứ đồ vật lạ lùng. Trong khi đó cốc chén
bắt đầu kêu lanh canh, các chảo, các vạc rung lên tạo thành
tiếng nhạc. Sau đó mụ lấy một cuốn sách lớn, đặt lù khỉ vào
trong vòng để làm giá sách và cầm được cho mụ. Mụ ra hiệu
cho Faust lại gần.)

FAUST (với Mephisto):

Không, hãy nói ta hay, rồi cái gì sẽ đến?
Trò luồng gạt vô cùng tro trên,
Những điệu bộ điên rồ, và thứ thuốc gồm ghê,
2535 Ta căm ghét từ lâu, ta cũng chẳng lạ gì!

MEPHISTO:

[112] Trò vui đấy mà! Cốt để cười cho thú!

Xin Ông đừng khắt khe như thế nữa!
Mụ phải như thây lang cũng khấn khuya tú phuong,
Để thuốc Ông đừng càng công hiệu khác thường.
(Hắn ép Faust bước vào vòng tròn)

PHÙ THỦY (*lớn tiếng trình trọng đọc những câu trong sách*):

- 2540 Hãy nghe cho tôi!
Một biến thành Mười,
Con Hai để đó,
Thêm con Ba nữa,
Mi thành giàu có,
Con Tư vất bỏ!
Mụ Đồng bảo rồi,
Biến Năm, biến Sáu,
Thành Bảy, Tám thôi,
Thế là xong xuôi:
Biến Chín thành Một,
Biến Mười thành Không.
Đấy là cửu chương^(*)
Của nhà phù thủy.

FAUST:

Hình như mụ già nói mê trong con sốt.

MEPHISTO:

- Bài chú dài dòng còn lâu mới dứt,
2555 Tôi biết cuốn sách này toàn giọng điệu ấy thôi.
Tôi cũng mất công với nó khá nhiều rồi,
Bởi lẽ những áng văn càng tuyệt vời mâu thuẫn
Thì càng cao siêu và càng đầy bí ẩn
Đối với thằng khôn cũng như với thằng điên.
Ông bạn ơi, nghệ thuật này vừa cổ lại vừa kim.
2560 Vẫn cái cách ấy thôi, bao đời nay vẫn thế,
Gieo rắc những sai lầm để thay cho chân lý,
Với Ba và Một lại với Một và Ba,
Cứ thế bôi đen và giảng dạy ba hoa,
Nào ai để tâm đến lũ hèn ngốc ấy?
2565 Cứ nghe thấy Lời là con người tin cậy,
Và nghĩ rằng Lời chưa đựng cả tư duy.

PHÙ THỦY (*lại tiếp tục tụng niệm*):

Khoa học huyền vi

Cao siêu sức mạnh,
Vẫn thường lẩn tránh
Thế giới con người!
Chỉ đem trao tặng
2570 Cho ai ở đời
Sống không suy nghĩ
Chẳng cần âu lo.

FAUST:

Mụ nói cái gì thật vô nghĩa, hồ đồ?
Đầu óc ta tưởng chừng như muốn vỡ,
2575 Ta nghe thấy cả một bầy lố nhố,
Hàng vạn thằng điên hò hét bên tai.

MEPHISTO:

Thôi, thôi, đủ rồi! Hỡi mụ bói cao tay!
Mau mang thuốc lại đây, rót cho đầy, chờ ngại;
Giờ với ông bạn ta thuốc không còn gây hại,
2580 Ông đây còn là người,
Lắm học vị, chúc danh,
Cũng đã nhiều phen cạn chén thật ngon lành.
(*Mụ phù thủy làm điệu bộ rất trịnh trọng, rót thuốc vào chén, bưng đến cho Faust. Faust vừa đưa chén lên miệng uống thì một ngọn lửa mỏng manh bốc lên*)

MEPHISTO:

Nào, uống một hơi hết đi! Hãy gắng lên chút nữa!
Ông sẽ thấy con tim reo mừng hồn hở.
2585 Đã chơi với quý rồi, tới cả mức mày - tao,
Trước một ánh lửa quèn, ông còn sợ hay sao?
(*Mù phù thủy xóa vòng tròn, Faust bước ra*)

PHÙ THỦY:

Ông sẽ được thỏa lòng nhờ một ly rượu quý!

MEPHISTO (với mụ phù thủy):

Mụ muốn ta giúp gì để có lại có qua,
2590 Mụ chỉ được nói ra trong đêm hội yêu ma.

PHÙ THỦY:

[114] Đây là một bài ca! Nếu như ngài hát nó,

Ngài sẽ thấy có nhiều công dụng lạ.

MEPHISTO (với Faust):

Nào, nhanh lên, theo hướng dẫn của tôi,
Ông rất cần phải vã hết mồ hôi
2595 Để thuốc ngấm hết trong - ngoài cơ thể.
Rồi tôi tập cho ông sống an nhàn cao quý,
Chẳng bao lâu ông sẽ khoái vô cùng:
Thần dục tình cựa quậy và nhảy nhót trong lòng.

FAUST:

Khoan! Hãy để ta ngó qua gương một tí!
2600 Hình ảnh nàng quả là tuyệt mỹ!

MEPHISTO:

Không! Đi thôi! Ông sắp được tỏ tường
Thấy hình ảnh khách má đào bằng cả thịt lân xương.
(Nói nhỏ)
Khi thuốc kia đã ngấm vào cơ thể
Thì với hắn, đàn bà nào chẳng thế,
Đều là Helena, là tuyệt thế giai nhân! (*)

NGOÀI PHỐ

Faust, Margarete^() (đi qua).*

FAUST:

2605 Thưa tiểu thư xinh đẹp, tôi xin mạn phép
Đưa cô về nhà, liệu có được hay chăng?

MARGARETE:

Tôi không phải tiểu thư, cũng chẳng đẹp chẳng xinh,
Tôi có thể về nhà không cần ai tiễn bước.
(Nàng gạt tay ra và đi thẳng)

FAUST:

Trời, cô bé này xinh thực!
2610 Vẻ đẹp nhuờng kia ta chưa thấy bao giờ.
Nàng đúng là người đúc hạnh nết na,
Lại pha chút kiêu ngoa trong ý tú.
Làn môi hồng và má đào rạng rõ,
Suốt đời ta chắc không thể nào quên!
2615 Đôi mắt nàng e lệ chẳng nhìn lên,
Sẽ in dấu vào trái tim ta mãi;
Cung cách nàng vùng vằng cự lại
Chỉ khiến ta càng thích thú, thiết tha!
(Mephisto xuất hiện)

FAUST:

Này, anh phải tìm cô gái ấy cho ta!

MEPHISTO:

[116] Nhung mà ai kia chứ?

Gretchen đến nhà thờ
Tranh của W. von Kaulbach (1805-1874)

FAUST:
2620 Cõi năng vĩnh quan đó!

MEPHISTO:
Ai chà, con bé chia tay với cha cõi vừa rồi,
Nó được Ông ta rửa sạch mọi tội lỗi,
Tôi đã lén vào, đứng sát ngay tòa giải,
Chà, một cõi bé ngày thơ và trăng trong biếc mây,
2625 Chẳng có tội gì cũng đến đó mà xung;
Với hạng người này tôi mất phép thần thông!

FAUST:
Nhưng cô ta chắc trên mươi bốn tuổi.

MEPHISTO:
Ô, Ông nói năng như một thằng vô lại,
Thấy bát cú hoa đẹp nào cũng muốn hái cho mình,
2630 Nhưng lại làm cao, ra cái vẻ coi khinh,
Hoa không xứng với mình, không bô hái.
Nhưng sự đời có đâu dễ dãi!

FAUST:
Thôi đi, Ông thánh phán viễn vọng⁽¹⁾
Hãy để ta được yên với đạo lý nhà Ông!
2635 Nhưng ta nói thẳng đây, anh hãy nghe cho rõ;
Nếu cô gái ngọt ngào, xuân sắc đó
Không nằm trong tay ta ấp ú tối hôm nay,
Thì đúng nữa đêm hai ta phải chia tay!

MEPHISTO:
Khoan đã, để nghĩ xem cái gì có thể và cái gì không thể
2640 Nhưng tôi cần ít ra hai tuần lễ
Chỉ cốt tìm cho Ông có được một thời cơ.

FAUST:
Trời đất! Giá như ta bình tâm được bảy tiếng đồng hồ
Thì ta đâu cần bàn tay quý sú,
Mới quyến rũ được người con gái đó.

MEPHISTO:
2645 Ô, Ông nói gần như một người Pháp chính tông⁽²⁾

Nhưng xin Ông, chó có vội sâu lòng:
Sướng nỗi gì, nếu Ông cứ nhăm nhăm vào thường ngoạn?
Niềm vui thú sẽ kém phần hung phẫn,
Sao bằng trước đó Ông khéo léo gợi tình,
2650 Bằng rào trước, đón sau, bằng mon tròn, dỗ dành,
Con búp bê được vuốt ve, khích lệ,
Như những truyện phong tình người ta thường chỉ vẽ.^(*)

FAUST:

Không cần có cái kia ta vẫn cứ ăn ngon!

MEPHISTO:

Thôi, không đùa cợt nữa, đừng nói chuyện bông lon,
Ông nghe tôi nói đây: với đứa trẻ đẹp xinh, trong trắng,
2655 Đâu có thể vội vàng giành chiến thắng,
Như bão táp tiến công cũng chẳng thể thành công,
Mà phải bày mưu, phải tính kế mới xong.

FAUST:

Vậy hãy kiếm cho ta một chút gì của người ta khao khát!
Đưa ta đến nơi nàng thường ngon giắc!
2660 Lấy cho ta chiếc khăn vẫn e ấp ngực nàng,
Hay chiếc dây người đẹp vẫn buộc chân.

MEPHISTO:

Để ông thấy tôi sẵn sàng phục vụ
Muốn giúp ông làm dịu đi nỗi khổ,
2665 Chúng ta không được phí thời gian, nào, ta hãy ra tay,
Tôi đưa ông tới nhà nàng ngay trong tối hôm nay.

FAUST:

Ta sẽ được gặp nàng? Và được ôm ấp chứ?

MEPHISTO:

Không!
Cô bé sẽ sang chơi láng giềng, chỉ mình Ông ở đó,
2670 Bầu không khí ôm ấp nàng Ông hít thở no nê,
Nghĩ đến thú vui sau này, lòng hy vọng tràn trề.

FAUST:

Ta đi chứ?

MEPHISTO:

Khoan, hãy còn quá sớm.

FAUST:

Vậy hãy kiếm cho ta một món quà để tặng.
(Vào)

MEPHISTO:

Chưa chi đã tặng quà? Ranh thật!

Chắc hắn sẽ thành công!

2675 Ta biết một đôi nơi cảnh trí đẹp vô cùng,
Và báu vật lâu đời được chôn sâu dưới đất.
Ta phải đảo qua xem chúng có còn hay mất.

BUỔI TỐI

*Một căn phòng nhỏ, sạch sẽ, ngăn nắp.
Margarete (tết tóc thành bím rồi quấn quanh đầu)*

MARGARETE:

Ôi, mất gì mình cũng ưng, giá như mình biết được
Người đàn ông ban sáng ấy là ai!
Rõ là người cũng khá bảnh trai,
Và chắc thuộc gia đình quyền quý,
Nhìn diện mạo mình biết ngay như thế,
Nếu không người ta đâu dám sốt sắng.
(Nàng ra khỏi phòng. Mephisto và Faust bước vào)

MEPHISTO:

Nào, vào đi, vào đi, nhưng hãy thực nhẹ nhàng!

FAUST (*sau một hồi im lặng*):

Ta xin anh, hãy để một mình ta ở lại!

MEPHISTO (*nhìn soi mói khắp nơi*):

Chà, không phải cô gái nào cũng gọn gàng như vậy.

(Hắn ra)

FAUST (*nhìn khắp lượt căn phòng*):

Xin chào, hỡi ánh hoàng hôn êm ái, dịu hiền,
Mi len lỏi vào đây tạo nên chốn thâm nghiêm!
Hồi nỗi khổ ngọt ngào của tình yêu xui lòng ta xáo động,
Mi đang sống vật vờ bằng giọt sương hy vọng!
Ôi, nơi đây, cái cảm giác bình yên lan tỏa khắp căn phòng,
Sự mẫn nguyện trong lòng cùng nền nếp, gia phong!

- Trong cảnh sống thanh bần mà đời bao sung túc!
 Ở nơi tù túng này mà biết bao diêm phúc!
 (Ngồi xuống chiếc ghế bánh bọc da cạnh giường)
 2695 Hồi chiếc ghế bánh hãy đón nhận ta đây!
 Như mi tùng dang rộng cánh tay
 Đón lấy bao buồn vui của lớp người đi trước!
 Ôi, bên chiếc ngai này của tổ tiên còn giữ được
 Đã biết bao lần lớp con cháu vây quanh!
 Và biết đâu, trong ngày lễ Chúa giáng sinh,
 2700 Người ta yêu, với đôi má trẻ thơ, với tấm lòng sùng mộ,
 Lại chẳng đến bên ông già hôn bàn tay héo úa.
 Ôi, cô em, giữa chốn phòng loan ngắn nắp, gọn gàng này,
 Ta cảm thấy như hồn em phảng phất đâu đây,
 Ta như thấy mẹ em vẫn ngày ngày dẫn dắt
 2705 Chỉ bảo em trải khăn bàn trông sao cho đẹp mắt,
 Ta như còn nghe cát lạo xạo dưới chân.
 Ôi, bàn tay em mến thương! Bàn tay tựa thiên thần!
 Biển cù xá thanh bần thành thiên đường mãn nguyện.
 Và còn đây!
 (Nâng cánh màn che giường nằm)
 Ôi, một khoái cảm lạ lùng khiến lòng ta xao xuyến!
 2710 Ta muốn ở lại đây trọn vẹn cả ngày giờ.
 Hồi thiên nhiên! Chính ở noi đây trong êm dịu mộng mơ
 Người đã tạo ra một thiên thần cho cõi thế.
 Cô bé ấy nằm đây! Và bộ ngực mịn màng con trẻ
 Được bồi đắp mãi lên bằng sự sống nồng nàn,
 2715 Hình ảnh Chúa hiện ra ngay giữa chốn trần gian
 Chính nơi đây, nhờ công sức thần thiêng và thanh khiết!
- Còn mi! Ai xui mi tới đây?
 Ôi lòng mi sao xốn xang, tha thiết!
 Mi muốn gì? Trái tim mi sao ưu uất khôn nguôi?
 2720 Ô, Faust đáng thương, ta không nhận ra mi nữa rồi!
- Hay nơi đây, vây quanh ta là màn sương mà lực?
 Nó thôi thúc ta nhao vào tìm khoái lạc,
 Ta cảm thấy muối tan ra trong giấc mộng ái ân,
 Hay đó là trò chơi của áp lực không gian?
- 2725 Nếu chính lúc này, đột nhiên nàng bước tới,
 Mi sẽ đèn tội ra sao đây bởi hành vi lầm lỗi?

Bậc vĩ nhân ba hoa, ôi, ti tiện làm sao!
Sẽ nằm mọp dưới chân nàng, nhục nhã biết nhường bao!

MEPHISTO (*vào*):

Nhanh lên! Tôi thấy cô ta đang về dưới đó.

FAUST:

2730 Đi thôi! Ta sẽ không bao giờ trở lại đây lần nữa!

MEPHISTO:

Đây, chiếc hộp nhỏ này, nhắc cũng khá nặng tay,
Từ một nơi xa tôi mang nó về đây.
Ông hãy mau để nó vào trong tủ,
Tôi dám quyết cô ta sẽ ngây người thích thú;
2735 Tôi bỏ vào trong vài thứ vật vãnh thôi
Đủ cho ông giành cái khác cho đời.
Đành rằng chơi là chơi,
Và con trẻ vẫn cứ là con trẻ.

FAUST:

Ta không biết, liệu có nên làm thế?

MEPHISTO:

Ông do dự nữa ư? Hay là ông muốn giữ hộp cho mình?
2740 Vậy tôi khuyên ông bỏ cái chúng dâm tình
Hãy biết tiếc thời gian vàng ngọc,
Tránh cho tôi khỏi cất công khó nhọc.
Tôi chắc rằng ông không keo kiệt thế đâu!
Tôi đã phải xắn tay, tôi đã phải gãi đầu -
(Hắn đặt chiếc hộp con vào trong tủ rồi khóa lại)
2745 Nào, đi thôi, nhanh chân lên một tí!
Muốn được gái tơ ngọt ngào chiều theo ý
Sớm ngã lòng theo ước muốn của ông,
Mà lại cứ ngây ra như trời trồng,
Như sắp phải bước chân vào giảng đường đại học.
Thấy lù lù hiện ra ngay trước mặt
2750 Hai mụ già thiểu não Vật lý với Siêu hình!
Thôi, ra nhanh! Ra nhanh!
(Họ cùng ra)

MARGARETE (*vào, tay cầm đèn*):

Ở đây mới nặng nề, mới ngọt ngạt biết bao!

(Nàng mở cửa sổ)

Mà ngoài trời có nóng thế này đâu.

- 2755 Giá mẹ về bấy giờ, ôi, mình mong mẹ quá,
Chẳng hiểu vì sao, người mình rõ lạ -
Bỗng ón lạnh rùng mình và lo sợ vu vơ,
Ôi, mình đúng là đứa nhát gan, rõ thực đên rõ!

(Nàng bắt đầu hát trong khi cởi áo)

Có ông vua xứ Thule^(*)

- 2760 Chung tình tối giờ vĩnh quyết,
Ái phi trong lúc lâm chung
Nàng dâng chén ngọc tặng ông.

Từ đấy chỉ yêu chén ngọc,

Tiệc nào vua cũng đem dùng;

- 2765 Mỗi lần kè môi nhấp rượu,
Mắt buồn lệ lại rung rung.

Biết mình tối ngày ly biệt

Vua đem phố xá, ruộng đồng,

Trao hết cho người kế nghiệp,

- 2770 Nhưng còn chén ngọc thì không.

Giữa đoàn bá quan văn võ,

Vua ngự bữa tiệc cuối cùng,

Trong lâu dài bên biển cả,

Tại phòng xưa của cha ông.

- 2775 Chén ngọc, rượu nồng lần cuối,
Vua già uống cạn một hơi,
Rồi quăng chén tình xuống biển,
Triều dâng sóng bạc chói voi.

Nhin chén ngọc lao xuống nước

Chìm dần vào đáy biển khơi,

Từ đấy rượu không nhấp nữa,

Mắt buồn nhăm lại thiêng thu.

(Nàng mở tủ, cất áo vào, bỗng nhìn thấy chiếc hộp nữ trang)

Chiếc hộp nhỏ đẹp chưa, sao ở đây được nỗi?

Thực rõ ràng tủ này mình khóa kỹ.

- 2785 Kỳ lạ thay! Trong hộp đựng gì đây?
Hay có ai tìm đến mẹ mình vay

Để nó lại làm thứ đồ cầm cổ.
Kia, đâu dải băng có chiếc chìa khóa nhỏ,
Có lẽ mình cứ mở thử coi!

2790 Cái gì kia! Ôi, lạy Chúa trên trời!
Suốt cả đời chưa bao giờ mình thấy!
Một đồ nữ trang! Đến một bà quý phái
Cũng muốn đeo khi lễ hội linh đình.
Sợi dây chuyền liệu có hợp với mình?
Vật báu này là của ai không biết?

(Nàng tự trang điểm cho mình rồi ra đứng trước gương)

Ôi, giá đôi hoa tai là của mình thì tuyệt!
Chỉ đeo vào là trông khác ngay thôi.
Nhan sắc giúp được gì, cô bé ơi?
Có nó cũng hay, cũng là điều đáng giá,
2800 Nhưng người ta rồi bỏ qua tất cả;
Họ khen vì thương hại, có gì đâu.
Tất cả chạy theo vàng
Chen lấn, đẩy xô nhau,
Tất cả bám vào vàng.
Ôi, chúng ta, những con người khốn khổ!

MỘT CUỘC ĐI DẠO

Faust trầm ngâm đi dì lại lại. Mephisto đến gần.

MEPHISTO:

2805 Chà, thứ địa ngục cõi trần!
Cái trò yêu đương đáng muôn lần phi nhổ!
Giá ta biết có gì tồi tệ hơn thế nữa
Để cho ta nguyên rủa, chửi thề!

FAUST:

Có chuyện gì? Sao cau có thể kia?
Cả đời ta, chưa thấy bộ mặt nào lại khó coi như thế!

MEPHISTO:

Hù, giá như chính tôi không là quý
2810 Thì cũng muốn bán mình cho quý sứ cho xong!

FAUST:

Đầu óc anh bị hỏng hóc phải không?
Anh cư xử như một thằng hóa dại!

MEPHISTO:

Đấy, ông xem, đồ nữ trang kiếm về cho cô gái
Bị một tay linh mục nâng mất rồi!
2815 Mẹ cô ta vừa thấy vật đó thôi
Là trong lòng đã lo âu canh cánh:
Quả là mụ đánh hơi rất thính,
Cái mũi vốn quen hít ngửi sách kinh mà!
Đồ đạc nào đến tay, mụ cũng ngửi ngay ra.
Biết nó là vật thiêng hay là đồ nhơ nh López.

Cảm lén hộp nữ trang mụ biết ngay lập tức
Rằng của này không phải phước Chúa ban.
Mụ kêu lên: của phi nghĩa thế gian
Nó giam giữ hôn ta, làm tiêu tan khí huyết
2825 Ta đem dâng Đức Mẹ của Chúa Trời cao khiết,
Ta sẽ được niềm vui hưởng phước lộc thiên đường!
Cô bé Gretchen miệng méo xệch, tần ngần,
Cô thầm nghĩ: ngựa đã tặng cho mình, đúng thế! (*)
Người mang nó tới đây chắc là người tế nhị,
2830 Đâu phải đồ vô đạo, vô thần.
Bà mẹ mời linh mục tới thăm,
Chưa nghe hết ngọn ngành,
Lão hau háu mắt nhìn, rồi hả hê, miệng nói:
Bà nghĩ vậy quả là chí phải!
2835 Ai chiến thắng được mình, người ấy phúc no đầy.
Nhà thánh ta vốn khỏe cái dạ dày,
Đã nuốt gọn bao đất đai, xứ sở, (*)
Nhưng chẳng bao giờ thấy bụng mình no đủ;
Hỡi các bà ngoan đạo, chỉ nhà thánh ta thôi
2840 Mới tiêu hóa nhu không của phi nghĩa trên đời.

FAUST:

Đó là tập quán chung trong thiên hạ,
Do Thái hay đế vương cũng đều như thế cả.

MEPHISTO:

Rỗi lão vơ luộn: vòng xuyến, hoa tai lắn dây chuyền,
Coi chúng như đồ vô dụng, rẻ tiền,
2845 Như thể xách lên tay một làn đầy hạt dẻ,
Cũng chẳng nói lời cảm ơn lấy lệ.
Lão húa cho mẹ con hưởng nhiều phúc trên trời,
Vậy là, cả bà ta lẫn linh mục đều vui.

FAUST:

Thế còn Gretchen?

MEPHISTO:

Cô bé đúng không yên, ngồi cũng không yên chõ,
2850 Chẳng biết mình muốn gì hay nên làm chi nữa,
Đêm ngày tơ tưởng tới món nữ trang,
Nhất là tới ai kia đã đem tặng cho nàng.

FAUST:

Ôi, nỗi buồn của người yêu làm lòng ta nhức nhối,
Anh phải kiểm ngay cho nàng cái mới!
2855 Nào có đáng kể chi hộp trang sức vừa rồi!

MEPHISTO:

Phải, với ông thì dễ đấy, như trò trẻ con thôi!

FAUST:

Thôi, đi đi! Hãy làm theo ý chủ,
Cú bám theo mụ hàng xóm của nàng mà hành sự!
Nào, đỗ quỷ sứ nhà anh, chó nhút nhát hoang mang,
2860 Hãy kiểm ngay cho ta món quà khác tặng nàng.

MEPHISTO:

Dạ vâng, tôi xin nguyện hết lòng, thưa ông chủ!
(Faust vào)

Chà, một thằng điên si tình như thế đó,
Không chừng sẽ đốt cả trăng sao, đốt cả mặt trời,
Cho người tình tiêu khiển, chứ chẳng chơi!
(Vào)

NHÀ HÀNG XÓM

MARTHE (*một mình*):

- 2865 Xin Chúa tha tội cho người chồng yêu quý của tôi,
Anh ấy chẳng làm gì cho tôi vui sướng cả!
Cứ biền biệt tháng ngày nơi trời xa đất lạ
Bỏ mặc tôi cô quạnh nằm trên chiếc đệm rom.^(*)
Tôi chẳng làm chi để anh ấy giận hờn,
2870 Chúa chứng giám cho tôi, tôi yêu chồng hết mực.
(*Chị ta khóc*)
Hay anh ấy chết rồi! Ôi chao, bao cơ cực!..
Giá có tờ báo tử để làm tin!

MARGARETE (*xuất hiện*):

Bác Marthe ơi!

MARTHE:

Kia, Gretchen, có gì thế, cô em?

MARGARETE:

- Tôi bủn rủn cả tay chân, bác ạ!
2875 Vì lại thấy chiếc hộp con này nữa,
Hộp bằng gỗ mun, đựng toàn thú tuyệt vời,
Còn quý báu hơn chiếc hộp trước của tôi.

MARTHE:

- Nhung này, đừng có nói với mẹ cô chuyện đó,
2880 Kéo bà lại đi cáo tội cùng cha cô.

MARGARETE:

Nhung bá^cxem đi! Bá^cnìn k^yđi n^y!

MARTHE (*deo n^u trang v^{ào}*):

Ôi, c^ô em, c^ôt^{ot}số l^ăm thay!

MARGARETE:

Nhung em kh^{ông}đ^{ược} mang nh^{ững}đ^ồtrang s^{ức}đó
Xuất hiện ở nhà th^ờ hay ở trên đ^{ường}ph^ố.

MARTHE:

- 2885 Thì em cứ sang đây, sang với chị thường xuyên,
Đeo trang s^{ức}lên người, em thỏa s^{ức}ng^ăm nh^{ìn},
Hàng giờ liền soi gương, em dạo lui dạo tới,
Thế là chị em mình cùng sướng vui, h^ồ h^{ởi};
Rồi thiếu gⁱdⁱ may, ngày l^ễ, hội hè,
2890 Cho thiên hạ xem dần thứ n^ođến thứ kia.
Trước là sợi dây chuyền, rồi tai đeo ngọc quý,
Rồi ta bịa chuyện gⁱnghe ra như có lý,
Chắc m^ẹ c^ô kh^{ông}đ^ể ý, s^e cho qua.

MARGARETE:

Nhung hai chi^c h^ộp kia, ai mang nó tới nhà?
Việc này xem ra có điều kh^{ông}ph^{ải} l^ẽ!
(Có ti^ếng g^õc^{ủa})

2895 Ch^úa oⁱ! C^ó ph^{ải} m^ẹ t^{ôi} sang kh^{ông}nhⁱ?

MARTHE (*nhìn qua rèm*):

Không đâu! Một khách lạ! - Dạ, xin mời!
(Mephisto vào nhà)

MEPHISTO:

Xin bà và c^ô đây hãy thử l^ăi cho t^{ôi},
Tự ý bước vào nhà, thực quâ^a là m^{ạo}muội.
(H^{án} t^óv^ekính c^{ần}, l^ùi b^uc^utr^oc^uMargarete)
Tôi chỉ xin được hỏi
Nhà bà Marthe Schwerdtlein!

MARTHE:

2900 Ch^ăng hay ông hỏi gⁱ? Marthe? Chính t^{ôi}đây!

MEPHISTO (nói nhở với Marthe):

Được gặp bà đây thế là tôi mãn ý,
Bà đang có khách sang, rất mực là cao quý,
Xin thứ lỗi cho tôi đã đường đột tới đây.
Cho phép tôi được trở lại chiều nay.

MARTHE (nói to):

2905 Ô, sự lạ trên đời, ai oí có thấy,
Ông đây coi Gretchen là tiểu thư cơ đấy!

MARGARETE:

Tôi chỉ là một cô bé nghèo thôii;
Lạy Chúa! Ông đã khen quá lời,
Những vật trang sức này tôi đây không phải chủ.

MEPHISTO:

2910 Ô! Đâu có phải vì đồ trang sức đó;
Cô có đôi mắt rất tinh anh và tư chất thanh cao!
Tôi được phép ở lại đây thực vui sướng biết bao.

MARTHE:

Tôi muốn biết, ông có tin tức gì mang lại?

MEPHISTO:

Ôi, tôi uốn ao, giá tôi có tin lành đưa tôi!
2915 Chỉ xin bà hãy thứ lỗi cho tôi:
Ông gửi lại lời chào - ông nhà đã qua đời.

MARTHE:

Chết rồi ư? Trời ơi! Một trái tim chung thủy!
Chồng tôi chết rồi! Than ôi! Tôi chết đi luôn thế!

MARGARETE:

Ôi, xin bác đừng tuyệt vọng, bác ơi!

MEPHISTO:

2920 Câu chuyện đau lòng, tôi xin kể đầu đuôi!

MARGARETE:

Trọn đời mình, tôi không muốn sê yêu ai hết,
Những mất mát đau thương khiến tôi buồn đến chết.

MEPHISTO:

Nhung vui át sinh buồn, và buồn át sinh vui.

MARTHE:

Xin ông cho nghe về phút cuối của chồng tôi!

MEPHISTO:

2925 Ông nhà được chôn cất ở Padua, bà ạ! (*)

Ngay cạnh thánh Anton cao cả.

Đó là nơi được thờ phụng thiêng liêng

Để nghìn thu mát mẻ giấc bình yên.

MARTHE:

Ngoài ra, ông không mang về cho tôi một thứ gì khác nữa?

MEPHISTO:

2930 Có! Một ước nguyện lớn lao và nặng tình nặng nghĩa,

Ba trăm lẻ - hát, bà lo liệu cho ông!

Còn trong túi tôi đây, tình thực, nó rỗng không.

MARTHE:

Cái gì kia? Không có một quan tiền,

không một đồ trang sức?

Người thợ nào mà lại không nỗ lực

2935 Dành dụm trong đáy bao chút kỷ vật làm tin,

Thà mình chịu đói lòng, thà mình phải ăn xin!

MEPHISTO:

Thưa bà, tình cảnh của bà thực xót xa, ái ngại;

Nhung quả tình ông nhà không tiêu tiền bừa bãi.

Về lỗi lầm phạm phải ông cũng rất ăn năn,

2940 Và rên xiết khôn nguôi về bất hạnh của mình.

MARGARETE:

Ôi, con người sao khổ đau đến thế!

Thế nào tôi cũng xin cho ông nhà vài lẻ.

MEPHISTO:

Ô, cô bé, cô đáng yêu vô cùng

Cô xứng đáng là người sờm có một tấm chồng!

MARGARETE:

2945 Không đâu, chưa phải lúc để nói về chuyện ấy!

MEPHISTO:

Chưa có chồng, có tình nhân cũng vậy!
Được ôm trong vòng tay một người đẹp nhường này,
Quả là hưởng phúc trời lớn lao nhất xưa nay.

MARGARETE:

Đấy không phải là tục lệ ở xứ này, ông ạ.

MEPHISTO:

2950 Tục lệ hay không, sự đời đều thế cả.

MARTHE:

Thôi, ông kể tiếp đi, tôi xin ông!

MEPHISTO:

Tôi đứng bên giường ông ấy lúc lâm chung,
Giường rom mục hôi rình chảng kém chi phân bẩn,
Ông đã chết như một giáo dân,
Nhưng lòng còn ân hận,
Vì trả chưa xong bao món nợ trên đời.
2955 Ông kêu lên: "Tôi căm ghét thân tôi!
Phải rời khỏi vợ tôi, phải bỏ nghề bỏ nghiệp!
Nghĩ chuyện cũ đủ làm tôi phải chết!
Trong cõi đời này, chỉ mong nàng hãy thứ lỗi cho tôi!"

MARTHE (*khóc*):

Anh thân yêu! Đã từ lâu em tha thứ cho anh rồi!

MEPHISTO:

2960 "Nhưng mà, tội mực nặng hơn tôi, có Chúa Trời
chứng giám!"

MARTHE:

Hắn nói dối! Kẻ miệng lồ mà vẫn còn nói nhảm!

MEPHISTO:

Tôi chỉ hiểu nửa vời.

Chắc trong con hối hả nhà nói thế thôi.
Ông còn bảo: "Tôi chẳng được rảnh rang để mà
ngồi thở nữa,

- 2965 Phải cho à có con, rồi phải kiếm bánh mì nuôi chúng nó,
Mà bánh mì theo nghĩa rộng nhất đời,
Tôi đâu có được yên nuốt phần bánh của tôi."

MARTHE:

Hóa ra hắn quên rồi, tình yêu, lòng chung thủy,
Tôi quần quật đêm ngày, đâu sá kể!

MEPHISTO:

- 2970 Không, ông nhớ chú, ông nhà rất nhớ bà,
Ông kể rằng: "Khi rời khỏi Malta,"
Tôi rất nhiệt tâm nguyện cầu chỉ vì con, vì vợ,
Nên Chúa thấu tình đã ra on tri ngộ,
Tàu chúng tôi cướp của Thổ Nhĩ Kỳ được một chiếc tàu to
2975 Chở đầy đồ châu báu của nhà vua.
Lòng dũng cảm đã được trời ban thưởng,
Tôi cũng được chia một phần xứng đáng
Như lẽ thường tình theo công sức của tôi."

MARTHE:

Thế à? Đâu? Của cải kia ông ấy giấu đâu rồi?

MEPHISTO:

- 2980 Gió thổi bốn phương, có trời biết phương nào nổi gió!
Khi qua chơi Napoli, đang lang thang đây đó,
Ông được một cô nàng xinh đẹp rủ lòng thương,
Nàng đã tặng cho ông nhiều chung thủy, yêu đương,"
Đến nỗi tối trót đời ông vẫn còn khốn khổ.

MARTHE:

- 2985 Thằng đốn mạt! Ăn cướp cả con để chơi bời bặt tử!
Biết bao phen khốn cùng, biết bao nỗi xót xa,
Mà vẫn không chừa cái thói sống bê tha!

MEPHISTO:

- Vâng, chính vì thế mà ông nhà mất mạng.
Giá ở địa vị bà, tôi thiết tưởng
2990 Tôi cúi tóc tang một năm cho trọng nghĩa vụ tình,
Và để mắt tìm một bạn mới cho mình.

MARTHE:

Lạy Chúa! Người chồng cũ của tôi thì như thế,
Nhưng tìm một người khác như hắn ta đâu phải dễ!
Hắn là một thằng khùng bé bỗng, dẽ thương,
2995 Chỉ phải tội quá mê say trò bay nhảy bốn phương,
Thích mê mẩn vợ người, thích rượu nho chốn khác,
Và cái trò chếttoi: chơi thò lò súc sắc.

MEPHISTO:

Được, được lắm, như thế xem ra có thể sống hài hòa,
Nếu từ phía ông cũng rộng lượng như bà,
3000 Có lại có qua, như vậy đấy,
Tôi xin thề là trong điều kiện ấy,
Tôi cũng dám cùng bà trao chiếc nhẫn kết hôn!

MARTHE:

Rõ khéo cái ông này, cứ nói chuyện bông lon!

MEPHISTO (*nói riêng*):

Không khéo mụ tin vào lời nói giòn
3005 Của quỷ sứ thì nguy! Thôi mau chuồn cho sớm!
(Với Gretchen)
Thế còn cô em, trái tim đập thế nào?

MARGARETE:

Ông nói gì kia, tôi chẳng hiểu ra sao!

MEPHISTO (*nói riêng*):

Chà, con bé rõ ngoan, trong trắng quá!
(Nói to)
Xin tạm biệt và chào tất cả!

MARGARETE:

Dạ, chào ông!

MARTHE:

À này, xin ông nói ngay cho tôi yên dạ:
Tôi muốn có một ván bàng làm chúng cứ về sau,
3010 Chỗ tôi chết ra sao, chết bao giờ và mai táng ở đâu
Tôi xưa nay vốn là người nền nếp,
Muốn báo chí đăng tin là chồng tôi đã chết.

MEPHISTO:

Vâng, thưa bà, cứ có hai người cùng làm chứng cho bà
Thì sự thật này sáng tỏ khắp gần xa.
3015 Tôi có người bạn đường rất hiền lành tốt bụng,
Có thể đưa anh ta đến tòa làm nhân chứng.
Tôi sẽ dẫn anh ấy đến đây.

MARTHE:

Vâng, ông giúp cho như thế, rất hay!

MEPHISTO:

Còn cô, cô cũng trở lại đây chứ ạ?
Anh ấy rất hào hoa, thường chui du thiên hạ
3020 Đối xử với các bà thật lịch duyệt vô cùng.

MARGARETE:

Trước mặt một quý ông chắc tôi rất ngượng ngùng.

MEPHISTO:

Không, chẳng có gì đáng ngại,
Dù có là một ông vua nòi hạ giới!

MARTHE:

Vâng, tối nay chúng tôi chờ hai vị tới chơi
Ở tại khu vườn, ngay sau phía nhà tôi!

NGOÀI PHỐ

Faust, Mephisto.

FAUST:

3025 Thế nào? Công việc trôi chảy chứ? Liệu có sóm xong không?

MEPHISTO:

A, hoan hô! Chắc là trong ông đang ngùn ngút lửa lòng?

Chẳng mấy nữa đâu, Gretchen sẽ do ông làm chủ.

Còn tối nay, tại nhà mụ Marthe, ông gặp nàng ở đó:

Mụ này như thể được trời sinh

3030 Để làm chuyện ranh ma và chắp mối tình!

FAUST:

Tốt lắm!

MEPHISTO:

Nhưng mụ muốn được chúng ta giúp đỡ!

FAUST:

Thì có lại có qua, sự đời nhu vậy đó.

MEPHISTO:

Ta phải đứng ra làm nhân chứng hắn hoi,

Rằng thi thể chồng mụ ta nằm thẳng cẳng thành thoi

3035 Ở xứ Padua, tại một nơi Thánh địa.

FAUST:

Ta phải cất công đi! Ôi chà, khôn ngoan nhỉ!

MEPHISTO:

Ô, ý nghĩ thánh thiện thay! Làm chi phải vē vời!
Chẳng cần phải biết nhiều, cứ chúng nhận bừa thôi.

FAUST:

Nếu không có cách nào tốt hơn là chuyện đó
Thì kế hoạch của chúng ta đành xé bỏ.

MEPHISTO:

FAUST:

- 3050 Anh vẫn là tên ngụy biện, là một tay lường gạt.

MEPHISTO:

Phải, nếu như người ta không hiểu biết ngọn ngành.
Chả lẽ mai đây, để giữ trọn thanh danh
Ông sẽ không làm u mê cô Gretchen tội nghiệp,
Không thể thoát với nàng một tình yêu tha thiết?

FAUST:

- ### 3055 Nhung mà tụ đây lòng.

MEPHISTO.

Tốt đẹp đấy, thưa ông!
Thế còn chuyện ngàn thu vẫn yêu nhau, chung thủy,
Sự thôi thúc trăng hoa không sức nào kiềm chế,
Cũng là tự đáy lòng mà ra cả, phải không?

FAUST.

- Thôi đi! Đúng thế đấy! Khi lòng ta xao xuyến khôn cùng,

3060 Không tìm được tên gọi cho cảm xúc đang trào dâng ào ạt,
Khi ta phiêu diêu với biết bao cảm giác,
Ta nắm bắt ngôn từ cao đẹp nhất nhân gian,
Gọi ngọn lửa rực hồng thiêu cháy tâm can
Là vô biên, vĩnh hằng, là đời đời bất tử")
3065 Thì đâu phải trò đồi lừa của yêu ma, quý sú?

MEPHISTO:

Nhưng tôi vẫn có lý kia mà!

FAUST:

Nghe đây, và hãy nhớ giúp ta
Hãy gìn giữ giúp ta lá phổi!
Ai muốn tranh lấy lý và đồng thời có lưỡi,
3070 Xin cứ việc già mồm, cãi lý át được thôi,
Cái trò tào lao kia, ta đã chán ngấy rồi,
Thôi được, anh có lý, bởi vì ta... phải thế!"

TRONG VƯỜN

Margarete khoác tay Faust.

Marthe cùng Mephisto dạo qua dạo lại.

MARGARETE:

Em thấy rõ là ông đã ưu ái hạ mình
Cố tránh cho em khỏi ngượng ngùng, tủi hổ.
3075 Một lữ khách nay đây mai đó
Vẫn thường quen độ lượng bởi từ tâm;
Em chắc một người từng trải như ông
Khó ưa được chuyện của em, nó nghèo nàn quá đỗi.

FAUST:

Một ánh mắt em nhìn, chỉ một lời em nói
3080 Còn hay hơn mọi điều thông thái chốn trần gian.
(*Hôn tay nàng*)

MARGARETE:

Ôi đúng! Bàn tay em như thế, sao đáng để ông hôn?
Nó vừa xấu lại vừa thô tháp!
Biết bao việc trên đời tay em từng gánh vác!
Bà mẹ em thực riết róng, cắn cơ.
(*Họ đi qua*)

MARTHE:

3085 Ô, thế ra ông, cứ ngược xuôi sông mãi kiếp giang hồ?

MEPHISTO:

Biết sao được, thưa bà! Công việc và nghĩa vụ
Xô đẩy chúng tôi phải lang thang tứ xứ!

Có nơi phải xa rời mà lòng nặng đón đau,
Muốn ở lại cùng người nhưng nào có được đâu!

MARTHE:

Năm tháng thanh xuân thì tung hoành thỏa chí
3090 Nay đó mai đây nơi chân trời góc bể;
Rồi cái thời nghiệt ngã nó đến chẳng ai ngờ,
Chàng trai trở về già đơn chiếc lết tối mồ,
Cánh ngô ấy xem chừng chàng làm ai khoan khoái.

MEPHISTO:

Phải, nhìn sự thế từ xa mà lòng tôi khiếp hãi.

MARTHE:

3095 Vì thế, ông bạn ơi, ông cứ nên lo liệu trước cho xong.
(Hẹp đi qua)

MARGARETE:

Vâng, khuất mặt thì xa lòng!
Phép lịch sự này chắc các ông quen biết;
Ông chàng thiếu những bạn bè thân thiết,
Họ trí tuệ hơn em nhiều và có ở khắp nơi.

FAUST:

3100 Ôi, em tốt nhất đời! Xin em hãy tin tôi:
Cái mà người ta gọi nó là trí tuệ
Thường chỉ là sự hờn mỉnh và thiển ý.

MARGARETE:

Ông nói sao cơ?

FAUST:

Ôi, tấm lòng trinh bạch, sự thuần phác ngây thơ
Lại không nhận ra mình là thiêng liêng quý giá!
Sự nhẫn nhục, lòng khiêm nhường là món quà cao cả
3105 Mà thiên nhiên ưu ái tặng cho người -

MARGARETE:

Ông chỉ nghĩ đến em một thoáng lát mà thôi,
Thế là em suốt đời nghĩ đến ông rồi đó!

FAUST:

Chắc là em thường một mình vò vò?

MARGARETE:

- Vâng, gia đình em cũng bé nhõ thõi,
Nhưng việc nhà vẫn cứ phải trông coi.
Nhà không có con hầu, nên sớm khuya tất bật
Em phải nấu ăn, quét nhà, vá may, lo chu tất,
Mẹ em lại là người rất mực cẩn cõi,
Để mắt đến từng kẽ tóc chân to!
- Mà nhà em đâu đến nỗi phải chắt chiu, khổ sở;
Vẫn còn dễ xở xoay hơn nhiều người đấy chứ:
Cha em để lại một gia tài cũng khá ở ngoại thành,
Một nếp nhà con với một mảnh vườn xinh.
Giờ thì em được an nhàn đôi chút:
- Anh em là quân nhân,
Em gái em đã mất
Ôi, vì đứa em, em phải trải qua biết bao cảnh khốn cùng,
Giá lại được vì nó mà nhọc nhăn, em cũng rất vui lòng,
Vì thực tình em rất yêu đứa bé.

FAUST:

Ôi, thực là một thiên thần, nếu cô em giống như cô chị.

MARGARETE:

- Em nuôi nó, nên với em, nó cũng rất bén hói,
Cha em mất đi, đứa bé mới ra đời.
Cả nhà tưởng mẹ em không thể nào sống nổi,
Đau đớn khôn cùng, sức mẹ ngày càng đuối,
Lại phục hồi rất chậm, nên cũng chẳng nghĩ gì
Đến việc trông nom, nuôi bú đứa bé tội nghiệp kia.
Thế là một mình em phải nuôi con thay mẹ,
Nó thành con em.
Em pha sữa cho nó ăn, cánh tay em bỗng bế,
Nó lớn lên trong lòng em,
Nó chập chững tươi vui.

FAUST:

Và em cảm nhận được niềm vui thanh khiết nhất trên đời!

MARGARETE:

Vâng, nhưng cũng biết cả những giờ khốn khổ,

Ban đêm, ngay sát giường em là chiếc nôi của nó;
Hãy thấy nó cưa mình
3140 Là em dậy rất nhanh;
Khi thì cho nó ăn, lúc đặt nó cạnh mình,
Nó vẫn khóc, lại phải bồng trên tay và đi đi lại lại,
Đạo bước khắp căn phòng vừa ru vừa nhún nhảy,
Và hôm sau, sớm tinh mơ đã phải giặt áo quần;
3145 Rồi đi chợ, rồi lại về đúng bên bếp nấu ăn,
Hôm nay rồi ngày mai, mọi ngày đều thế cả,
Không phải lúc nào cũng vui đâu, ông ạ.
Chỉ được mỗi điều em ăn ngủ rất ngon.
(Họ đã qua)

MARTHE:
Tôi nghiệp cho đàn bà, cái thân phận rõ buồn:
3150 Một trai tân về già cũng khó lòng cảm hóa!

MEPHISTO:
Giá ai cũng như bà đây cảm hóa không được
Thì tôi xin sẵn lòng cải hóa để tốt hơn.

MARTHE:
Ông nói thực đi: có phải lòng ông chưa hề bị vấn vương?
Hay chưa tìm được người thương trong thiên hạ?

MEPHISTO:
3155 Tục ngữ có câu: ai có riêng bếp lửa,^(*)
Lại có vợ hiền, người ấy sướng như tiên.

MARTHE:
Tôi muốn hỏi: có phải ông không thích chuyện tơ duyên?

MEPHISTO:
Ở đâu người ta cũng tiếp tôi lịch sự.

MARTHE:
Tôi muốn nói: ông chưa từng nghiêm túc muốn được
cùng phụ nữ?

MEPHISTO:
3160 Vói cánh đàn bà, chó đùa cợt lôi thôi.

MARTHE:

Ô, ông không hiểu ý tôi!

MEPHISTO:

Vâng, tôi thực đau lòng!

Nhưng tôi hiểu lòng bà... thực mènh mông đức độ.

(Họ đi qua)

FAUST:

Ô, thiên thần bé nhỏ,

Chắc em nhận ra tôi ngay lúc bước chân vào?

MARGARETE:

3165 Em cúi mặt ngượng ngùng ông không thấy hay sao?

FAUST:

Và em cũng rộng lòng tha thứ

Cho một kẻ đã táo gan, sàm sỡ

Khi em ở nhà thờ, vừa mới bước chân ra?

MARGARETE:

Chuyện như thế em chưa từng trải qua

Nên em rất sững sờ bối rối;

Xưa nay chưa hề có một ai nói tới.

3170 Một điều gì không tốt về em.

Em tự nhủ thầm phải soi xét mình xem

Hay có xứ có điều chi hồn hào, vô ý tú?

Để người ta dám ngang nhiên xử sự

Coi mình như một cô gái hành nghề.

3175 Phải thú thật rằng, em không hiểu điều chi

Nhủ thầm em, đối với ông, em sẵn lòng lượng thứ.

Nhưng riêng em, em giận mình lắm đó,

Bởi không tỏ ra giận dữ với ông hon.

FAUST:

Ôi, bé thương!

MARGARETE:

Hãy khoan!

(Nâng ngắt một bông hoa cúc, bứt tung cánh hoa thả xuống)^(*)

FAUST:

Làm gì thế em? Kết hoa thành một bó?

MARGARETE:

3180 Không đâu, một trò chơi nho nhỏ.

FAUST:

Em nói sao cơ?

MARGARETE:

Ông tránh xa ra đi! Kéo ông lại cười cho...

(Nàng bút cánh hoa và thì thầm)

FAUST:

Em làm rầm rầm gì vậy?

MARGARETE (*nói nhỏ*):

Chàng yêu tôi - chàng không yêu tôi.

FAUST:

Ôi, gương mặt thần tiên xinh đẹp nhất trên đồi!

MARGARETE (*tiếp tục*):

Chàng yêu - không - chàng yêu - không -

(Bút cánh hoa cuối cùng, mừng rõ thật đáng yêu)

A, chàng yêu tôi!

FAUST:

Đúng thế đấy! Cô bé ơi!

3185 Hãy coi lời hoa kia như lời truyền của Chúa,

Em biết chàng? Chàng yêu em đó!

Chàng yêu em! Em có thấu tình không?

(Nắm lấy hai tay nàng)

MARGARETE:

Ô, em run quá chừng!

FAUST:

Em yêu ơi đừng sợ!

Hãy để ánh mắt nhìn thấu tôi,

3190 Hãy để đôi bàn tay nắm chặt, nói thay lời:

Ta trao nhau trọn vẹn cuộc đời,
Hãy tận hưởng cùng nhau niềm khoái lạc,
Niềm vui đời đời, không thể khác!
Mà kết thúc sẽ là niềm tuyệt vọng, đau thương.
Không! Không kết thúc đâu! Không có phút sau cùng!
(Margarete siết chặt tay chàng, rồi gỡ ra chạy trốn.
Faust băng hoàng giây lát rồi chạy theo)

MARTHE (buồn ra):

3195 Trời tối rồi!

MEPHISTO:

Vâng, chúng tôi cũng xin cáo từ thôi.

MARTHE:

Tôi rất muốn mời các vị ở lại lâu hơn nữa,
Hiếm một nỗi nỗi này là đất dữ,
Hình như người ta chẳng còn có việc gì.
3200 Ngoài việc để ý tới láng giềng từng lời nói, bước đi;
Minh giữ mấy, họ vẫn cứ xì xào bàn tán.
Đôi bạn trẻ đâu rồi, ông bạn?

MEPHISTO:

Đôi bướm tung tăng bay lượn ở đằng kia! (*)

MARTHE:

Ông ấy xem ra cũng quyến luyến say mê.

MEPHISTO:

Cô ấy cũng vậy thôi. Sự đời như thế đấy!

NGÔI NHÀ NHỎ TRONG VƯỜN

*Margarete nhảy vào, trốn sau cánh cửa,
một ngón tay đặt trước miệng, nhìn qua khe hở.*

MARGARETE:

Anh ấy đến!

FAUST (*bước vào*):

A, cô em tinh nghịch! Em lại định trêu tôi!

Anh bắt được em rồi!

(*Hôn nàng*)

MARGARETE (*ôm siết chàng và hôn lại*):

Ôi, người yêu quý nhất!

3205 Em yêu anh với cả trái tim mình!

(*Mephisto gõ cửa*)

FAUST (*giậm chân*):

Ai đó?

MEPHISTO:

Một bạn tốt đấy thôi!

FAUST:

Đồ súc sinh!

MEPHISTO:

Đã đến giờ phải từ biệt nhau rồi!

MARTHE (*đến*):

Vâng, thưa ông, giờ này đã muộn.

FAUST:

Ta không được phép tiễn em như ước muốn?

MARGARETE:

Ôi, anh, nhớ mẹ em... Thôi, ta tạm biệt nhau!

FAUST:

Tôi đã phải đi sao?

Đành tạm biệt!

MARTHE:

Xin chào ngài!

MARGARETE:

3210 Hẹn sớm ngày tái ngộ!
(Faust và Mephisto vào)

MARGARETE:

Lạy Chúa tôi! Một người như thế đó
Có thể nghĩ mọi điều thật tường tận sâu xa!
Trước mắt anh, mình nguợng, đứng ngây ra,
Anh nói gì, mình cũng chỉ biết “vâng”, không suy xét.
3215 Ôi, mình đúng là một con bé ngu si tội nghiệp,
Cũng chẳng hiểu vì sao anh ấy lại thương mình.
(Vào)

RỪNG VÀ HANG ĐỘNG

- FAUST (một mình):
- Hỡi thần linh cao cả,^(*)
Người đã ban cho tôi mọi thứ
Tôi cầu khẩn xin Người;
Người cũng không uổng công đã hạ cố đến tôi
Khi hiện lên trong lửa hồng bùa trước.
- 3220 Người cho tôi một thiên nhiên tuyệt vời làm vương quốc,
 Cho tôi sức mạnh để cảm nhận và thụ hưởng thiên nhiên,
 Không phải sự lạnh lùng, kinh ngạc của một kẻ đi xem
 Mà cho tôi nhìn thấu nỗi lòng của thiên nhiên huyền bí,
 Nhu nhìn thấu tâm can của một người bạn quý.
- 3225 Người đã dẫn qua mắt tôi biết bao cõi sinh linh,
 Dạy tôi nhìn nhận ra các huynh đệ của mình
 Sống trong các bụi cây âm thầm, trên trời và dưới biển.
 Và khi bão tố về, rùng gầm gào, rung chuyển,
 Khi những cây thông cao to đổ sập xuống tan hoang
- 3230 Kéo theo bao nhánh cành cùng cây cối xung quanh,
 Khi tiếng cây đổ ầm ầm hòa với tiếng sấm rền nơi đồi núi
 Thì Người lại đưa đường dẫn lối
 Đưa tôi vào noi hang động yên bình,
 Người đã dạy tôi sự hiểu biết chính mình
- 3235 Và bao sự thần kỳ tiềm ẩn trong lòng tôi hé mở.
 Và trước mắt tôi, khi hiện lên một vầng trăng thanh tú,
 Tôi lại thấy chập chờn noi vách núi, lùm cây
 Những hình bóng người xưa băng bạc hiện về đây
 Làm dịu những suy tư trang nghiêm khi thường ngoạn.

Ôi, tôi cảm nhận được rằng:
3240 Đối với con người không có gì trọn vẹn!
Người đã đưa tôi đến Hoan lạc tuyệt trần
Nhờ đó tôi gần thêm, gần hơn nữa các thánh thần,
Người đã ban cho tôi một bạn đồng hành không sao
từ bỏ được,

3245 Ngay cả khi hồn lạnh lùng, hồn xược
Hạ nhục tôi trước con mắt của chính tôi,
Ngay cả khi hồn chỉ nói một lời,
Là ân huệ Người ban đã biến thành mây khói.
Hồn khơi cháy trong tôi ngọn lửa cuồng tình ái,
Một hình bóng yêu kiều tôi khắc khoải chờ mong.
Tôi loạng choạng từ thèm muốn, khao khát

3250 sang thụ hưởng say lòng,
Và trong khi hưởng thụ lại héo hon vì khát khao thèm
muốn.
(Mephisto xuất hiện)

MEPHISTO:

Sống mãi thế này, ông vẫn còn chưa chán?
Đời đâu có cho ông kéo dài mãi niềm vui?
Nếm thử choi một lần, điều đó cũng tốt thôi,
Nhưng sau đó lại phải tìm cái mới!

FAUST:

3255 Ta muốn anh có việc làm sớm tối
Để khỏi quấy phá ta trong ngày mới tốt lành!

MEPHISTO:

Vâng, vâng, tôi để ông an hưởng thái bình!
Nhưng không thể nói tôi nặng lời như thế được.
Bạn như ông, khó tính, gắt gặt và ngang ngược,
3260 Dù có sao, đâu có thiệt thòi nhiều.
Người ta suốt ngày vất vả biết bao nhiêu!
Phải biết cái không nên làm và cái ông thích chí,
Chủ như ông đâu dễ dàng chiều ý.

FAUST:

3265 Hay, hay! Giọng điệu lúc này nghe có vẻ hợp hơn!
Hồn làm ta chán chường, lại còn muốn cảm ơn!

MEPHISTO:

Ô, tội nghiệp thay cho đứa con trần thế!
Không có tôi, Ông sống ra sao nhỉ?
Chính tay tôi đã cứu chữa cho Ông
Khỏi cái bệnh hão huyền và mơ mộng viển vông;
3270 Không có tôi, chắc Ông không còn nữa,
Đã từ giã địa cầu làm một người thiên cổ.
Vậy có sao Ông ngồi mãi lâu bàu
Như một con cú già nòi hốc đá hang sâu?
Nào có ai bắt Ông phải sống như con cóc,
3275 Hít nước rỉ tanh tao, liếm láp loài rêu mốc?
Trò tiêu phí thời gian rõ dịu ngọt, say lòng!
Cụ tiến sĩ năm xưa vẫn còn sống trong Ông!

FAUST:

Phải, anh làm sao hiểu nổi,
Chính cuộc du ngoạn này nơi hoang sơ đồi núi
Đã mang đến cho ta sức sống mới ra sao?
3280 Dẫu có biết ta hạnh phúc đến nhường bao
Thì quý sứ nhà anh chẳng cho ta hưởng thụ!

MEPHISTO:

Chà, một niềm vui thực siêu phàm, kỳ thú! ..
Nằm trên đỉnh non cao khi đêm xuống, suông roi,
Đầy khoái cảm, dang tay ôm cả đất trời ..
3285 Rồi lâng lâng tưởng mình đã ngang tầm thánh chúa,
Bằng mong tưởng đào bới sâu hơn nữa
Đến tận xương, tận tủy trái đất này,
Cả công trình Chúa sáng thế sáu ngày"
Cũng cảm thấy ở ngay trong lồng ngực,
Và với sức kiêu hùng, người ta đòi thưởng thức
Niềm hoan lạc ái ân, nhu con nước dâng tràn
3290 Cuốn mắt tầm đứa con của trần gian
Rồi kết thúc sự cao siêu, chiêm nghiệm
Bằng...
(Hắn làm một cử chỉ thô tục)()
Ô không! Tôi nói ra không tiện!

FAUST:

Phù! Đồ nhơ nhuốc!

MEPHISTO:

Phải rồi, chuyện đó ông chẳng ua;

Ông có quyền nói năng cho phái đạo.

FAUST.

A, con rắn! Mi đúng là loài rắn!

MEPHISTO (*nói riêng*):

- 3325 Được lám! Mi bị ta đang quấn!

FAUST:

Đồ khốn kiếp! Mau cuốn xéo ngay đi!
Và đừng có nhắc hoài đến cô bé đẹp kia!
Đừng khơi gợi lòng ta đang như ngây như dại
Nỗi thèm muối khát khao tấm thân ngà ngọc ấy!

MEPHISTO:

3330 Thế là sao? Nàng tưởng ông đã bỏ trốn mất rồi,
Mà thực ra, ông gần như đang chạy trốn đó thôi!

FAUST:

Không, ta vẫn ở bên nàng, dù là cách muôn trùng
sông nước,
Ta không thể mất nàng, không thể quên nàng được;
Ôi, đến cả với Chúa ta cũng nỗi lòng ghen
3335 Nếu mình Chúa được nàng khe khẽ đặt môi lên.

MEPHISTO:

Ô, tuyệt lẩm, ông bạn ơi! Tôi cũng phát ghen vì ông đó,
Vì cặp nai sòng sinh dưới khóm hồng gấm cỏ.

FAUST:
Cút đi, đồ mồi lái ma cô!

MEPHISTO:
Được thôi! Ông cứ chửi, còn tôi cứ cười trù.
Bởi Chúa tạo ra con trai và con gái
3340 Chúa cũng nhận ra cái nghề sang nhất ấy
Nến chính Người có dịp cũng xe to.
Nào, đi thôi! Rõ thực khốn khổ chưa!
Đưa ông đến phòng khuê của người yêu tha thiết,
Chứ đâu phải ông đi vào cõi chết.

FAUST:

3345 Trong vòng tay người yêu, niềm hạnh phúc thiên đàng?
Hãy để ta suối ấm bên ngực nàng!
Chẳng phải ta luôn cảm thông với nàng biết bao điều
thống khổ?
Chẳng phải ta đó sao, kẻ trốn chạy? Kẻ không nhà,
không cửa?
Một kẻ vô loài, không mục đích, không bình an,

- 3350 Nhu thác nước dữ dằn qua ghềnh đá xối tràn,
Cuồng nộ, khát khao, ầm ào lao xuống vực?
Còn nàng, ôi cô bé thơ ngây, thuần phác
Sóng trong túp lều con noi thung lũng yên bình,
Chỉ quẩn quanh với công việc gia đình,
- 3355 Với thế giới của mình đơn sơ và nhỏ hẹp.
Còn ta, kẻ đã bị Chúa Trời oán ghét,
Vẫn chưa đủ hay sao
Mà còn nâng tảng đá lên cao
Ném vào đời nàng cho tan hoang, đổ nát?
- 3360 Sự yên tĩnh nơi nàng đã bị ta cướp mất!
Hồi địa ngục, mi muốn nàng phải làm vật hy sinh!
Nào, quý đâu, hãy đến giúp cho nhanh,
Rút ngắn thời gian đầy lo âu cơ cực!
Cái gì phải xảy ra hãy xảy ra lập tức!
- 3365 Hãy để số phận nàng đổ xuống đời ta máu!
Để nàng và ta cùng lao xuống vực sâu!

MEPHISTO:

- Ôi cha cha, lại sôi máu lên rồi, lại bùng bùng lửa cháy!
Thôi, đi mà an ủi nàng, thưa quý ông điện đại!
Khi đầu óc cỏn con không tìm ra được lối thoát chò đời,
Người ta liền tưởng mình đã mạt vận đến nơi.
- 3370 Chỉ có kẻ can trường là đời đời bất tử!
Tôi thấy ông sắp biến thành quý sú,
Nhưng không có gì vô vị, chán ngán hơn,
Bằng một tên quý sú lại thất vọng, u buồn.

BUỒNG RIÊNG CỦA GRETCHEN

GRETCHEN (*ngồi một mình bên giường sợi*):

3375 Sự bình yên đã mất,^(*)
 Không tìm thấy nữa đâu,
 Chẳng bao giờ thấy nữa,
 Lòng em nặng ưu sầu.

3380 Em không thấy bóng chàng,
 Đời buồn như nấm mồ,
 Em thấy cả thế gian
 Đầu đắng cay ngọt thở.

3385 Đầu óc em khổ sở
 Như điên dại mê cuồng,
 Tâm hồn em tan vỡ
 Thành muôn vàn đau thương.

Sự bình yên đã mất,
Không tìm thấy nữa đâu,
Chẳng bao giờ thấy nữa,
Lòng em nặng ưu sầu.

3390 Em nhìn qua cửa sổ
 Chỉ cốt tìm tình lang,
 Em bước chân ra phố,
 Chỉ để đến với chàng.

3395 Bước chân chàng hiên ngang,
 Dung mạo chàng cao quý,

Ánh mắt chàng rõ ràng,
Miệng chàng cười ý vị.

3400

Lời chàng bao êm ái
Khiến lòng em ngất ngây,
Bàn tay chàng siết chặt
Ôi, nụ hôn nồng say!

3405

Sự bình yên đã mất,
Không tìm thấy nữa đâu,
Chẳng bao giờ thấy nữa,
Lòng em nặng ưu sầu.

3410

Chàng ơi, lòng khắc khoải,
Khao khát chàng khôn nguôi;
Ước gì em giữ mãi
Chàng bên em suốt đời.

Ước gì hôn chàng mãi
Như lòng em ước mong,
Ước gì em được chết
Trong những nụ hôn nồng!

VƯỜN NHÀ MỤ MARTHE

Margarete, Faust.

MARGARETE:

Heinrich, anh hứa với em đi! (*)

FAUST:

Nhưng gì anh có thể!

MARGARETE:

3415 Vậy nói đi anh: anh nghĩ về tôn giáo rà sao?
Anh là người nhân hậu biết bao,
Nhưng em nghĩ, anh đâu có để tâm nhiều đến Chúa!

FAUST:

Bỏ qua chuyện đó đi! Em biết anh yêu em là đủ;
Vì người yêu anh sẵn sàng đổ máu, chẳng tiếc thân,
3420 Còn tình cảm ai ra sao, ai đi tới nhà thờ,
anh đâu có cản ngăn!

MARGARETE:

Như thế không nên, người ta còn phải tin nữa chứ!

FAUST:

Phải tin ư?

MARGARETE:

Ôi, với anh... giá như em có thể!
Mà hình như anh không coi trọng các thánh lễ nhà thờ.

FAUST:

Anh tôn trọng đó mà!

MARGARETE:

Nhung không hề khát khao, đòi hỏi.

3425 Đã lâu, anh không đi lễ, không xung tội;

Anh có tin Chúa không?

FAUST:

Em yêu, nào mấy ai dám nói thực lòng

Là tôi đây tin Chúa?

Hãy thử hỏi thầy tu cùng học giả,

Câu trả lời của họ sẽ là sự chê cười

Ngay chính người đưa câu hỏi ra thôi.

MARGARETE:

3430 Nghĩa là anh không tin?

FAUST:

Đừng hiểu sai lời anh, ôi gương mặt dịu hiền!

Ai dám gọi đích danh Người ra đó?

Và có ai tự thú

Là: tôi tin ở Người?

3435 Hỏi có ai dám cảm nghĩ rạch ròi

Và ngang nhiên tuyên bố

Rằng: tôi không tin Chúa?

Người là đấng bao trùm lên tất cả,

Là sự chở che, gìn giữ muôn loài,

3440 Chẳng phải chính Người đang gìn giữ hai ta

Và gìn giữ chính Người?

Và trên cao kia vòm trời vẫn muôn đời bao phủ?

Trái đất dưới chân ta vẫn vững bền muôn thuở?

Chẳng phải những vì sao ngàn đời vẫn lấp lánh hiện lên

3445 Nhìn xuống chúng ta thân thiết, dịu hiền?

Chẳng phải anh đang nhìn em đó sao, mắt soi trong mắt,

Tất cả hướng về em, con tim và khối óc?

Chẳng phải cái điều muôn thuở vẫn bí huyền

3450 Khi hữu ánh, lúc vô hình đang vuông vắn bên em?

Và khi lòng em tràn đầy bao cảm xúc,

Khi em thấy mình ngất ngây trong hạnh phúc,

Em muốn gọi đó là gì, là tùy ý em thôi,

Gọi nó là Trái tim! Là Hạnh phúc! Là Tình yêu!

Là Chúa Trời!

- 3455 Anh không biết gọi tên nào đích thực!
Tất tất cả đều là cảm xúc;
Tên gọi chỉ là âm thanh, chỉ là khói sương thôi,
Nó phủ che vầng sáng của bầu trời.

MARGARETE:

- Tất cả những cái đó đều hay và chí lý,
3460 Cha xứ cũng nói ra những điều gần như thế
Chỉ hơi khác nhau cách dùng chữ, dùng lời.

FAUST:

- Dưới ánh sáng mặt trời và ở khắp nơi nỗi
Mọi tấm lòng đều nói lên như thế,
Bằng thứ ngôn ngữ riêng, mỗi người mỗi vẻ,
3465 Tại sao anh lại không nói ra bằng ngôn ngữ của mình?

MARGARETE:

- Nghe anh nói cũng thuận lý, đạt tình
Nhưng vẫn luôn có điều không phải đạo;
Bởi vì anh không theo Thiên Chúa giáo.

FAUST:

- Ôi, bé thương yêu!

MARGARETE:

- Đã từ lâu em khổn khổ trăm chiều
3470 Khi thấy anh có bạn bè như vậy.

FAUST:

- Sao kia em?

MARGARETE:

- Người đàn ông vẫn ở bên anh ấy,
Trong sâu thẳm hồn em, em ghét hận quá chừng!
Trên đời chẳng có chi làm em nhức nhối lòng,
3475 Bằng cái bộ mặt đáng gờm kia, trông thấy mà ớn lạnh.

FAUST:

- Em bé bóng của anh, em chó nê sợ hãi!

MARGARETE:

Thường tình ra em tốt với mọi người,
Nhưng thấy hắn là trong em khí huyết lại rối bời;
Em mong gặp anh, biết bao thương nhớ,
3480 Nhưng thấy hắn là lòng em lại hoang mang ghê sợ,
Em cho hắn là một tên rất quý quái, ranh ma!
Chúa xá tội cho em, nếu em quá đáng với người ta!

FAUST:

Nhưng đời cũng cần những con người quái dị.

MARGARETE:

Em không muốn sống gần những hạng người nhu thế!
3485 Hê hắn bước chân qua cửa vào đây
Là mắt nhìn đầy vẻ mỉa mai,
Hắn có vẻ dửng dung
Lại nữa như giận dữ,
Nhu thế noi trán hắn in hằn lên dòng chữ
3490 Rằng hắn không thể yêu thương ai ở trên thế gian này...
Trong vòng tay anh, em cảm thấy đắm say,
Thấy thoái mái tin yêu, lòng biết bao ấm áp,
Nhưng hê hắn ló mặt ra là tim em có thắt.

FAUST:

Ôi thiên thần đầy tiên cảm của anh!

MARGARETE:

3495 Cảm giác đó ám ảnh em, kiềm tỏa mọi tâm tình
Đến nỗi, khi hắn chợt bước vào noi hai ta tình tự,
Em bỗng cảm thấy mình không còn yêu anh nữa.
Em cũng không sao tâm niệm cầu kinh,
Khi hắn luôn luôn ẩn khuất ở quanh mình,
Và điều đó làm lòng em khổ sở,
3500 Heinrich, anh cũng thấy như em vừa nói chứ?

FAUST:

Em ác cảm đó thôi!

MARGARETE:

Giờ em phải đi rồi.

FAUST:

Ôi, thế ra anh chẳng bao giờ có được
Một giờ bên em bình yên hạnh phúc,
Để ngực kề bên ngực, để hôn quyện lấy hôn?

MARGARETE:

3505 Giá em ngủ riêng phòng!
Thì đêm nay, chiều anh, không cài then, sập cửa;
Nhưng mẹ em thường chập chờn giấc ngủ
Bà mà thấy hai người...
Chắc là em sẽ chết đứng mất thôi!

FAUST:

3510 Thiên thần của anh, khỏi phải lo điều đó!
Em cầm chiếc lọ này, chỉ cần ba giọt nhỏ
Đem hòa vào nước uống cho mẹ em,
Bà sẽ rất say sưa một giấc ngủ êm đềm.

MARGARETE:

Vì anh, anh bảo gì mà em không chiều ý?
3515 Chỉ mong thú thuốc kia không hại gì cho mẹ!

FAUST:

Ôi, cô bé dịu hiền,
Nếu có sao, lẽ nào anh lại còn dám khuyên em?

MARGARETE:

Cứ nhìn thấy anh, anh yêu quý, là em không hiểu nổi
Điều gì thôi thúc em làm theo anh đòi hỏi;
Em chiều anh quá thực đã quá nhiều,
3520 Hầu như chẳng còn gì để chiều chuộng anh yêu!
(Nàng vào. Mephisto ra)

MEPHISTO:

Thế nào, nhóc con đi rồi ư, ông bạn?

FAUST:

Mi lại vừa tối đây do thám?

MEPHISTO:

Phải, tôi đã nghe tường tận cả rồi,

Ông tiến sĩ bị thẩm tra về tín ngưỡng đấy thôi!
Cầu mong ông được thỏa lòng mong ước.
3525 Chà; đám con gái bây giờ chỉ mong sao biết được
Anh có theo lệ cũ, anh có mộ đạo không?
Họ nghĩ: ở chốn kia anh ngoan ngoãn phục tòng
Thì với họ anh cũng vào khuôn phép.

FAUST:

Đồ yêu nghiệt!
Mi không sao hiểu được
2530 Một tâm hồn yêu quý, thủy chung,
Đức tin mang cho nàng niềm hạnh phúc khôn cùng,
Và vì nó, nàng khổ đau dần vặt,
Sợ phải mất người mình yêu quý nhất.

MEPHISTO:

Ô hô, kẻ cầu hôn đa tình ơi!
3535 Cô em bé bóng kia đã dắt mũi ông rồi!

FAUST:

Mi là giống yêu ma
Kết liên từ bùn nhơ với lửa!

MEPHISTO:

Mà cô em cũng rất sành xem tướng số!()
Hễ cứ thấy mặt tôi là khó ở trong người,
Ý nghĩ ẩn tàng sau mặt nạ của tôi
3540 Cô cũng đoán ra, chắc coi tôi là thiên tài cao quý,
Hoặc không chừng coi chính tôi là quý.
Thế nào, còn đêm nay?

FAUST:

Bạn gì đến mi nào?

MEPHISTO:

Tôi cũng có thú vui trong chuyện ấy chứ sao!

BÊN GIẾNG

Gretchen và Lieschen cầm vò lấy nước.

LIESCHEN:

Cô không nghe nói gì về con Bärbel chứ?

GRETCHEN:

3545 Không. Tôi ít gặp mọi người.

LIESCHEN:

Thảo nào! Hôm nay Sibylle nói chuyện đó với tôi:

Cô á Bärbel cuối cùng đã bị người xỏ lá.

Đấy, cứ làm bộ cao sang, quý giá!

GRETCHEN:

Nhưng sao cơ?

LIESCHEN:

Cô á ấy bốc mùi!

Ăn uống một miệng thôi mà nuôi những hai người.

GRETCHEN:

3550 A!

LIESCHEN:

Có thể moi biết thân, rõ đáng đời đáng kiếp!

Cú bám mãi thằng cha kia róng riết

Nào rủ nhau đi nhảy, nào kéo xuống làng chơi,

Nào cùng nhau đi dạo hóng gió trời,

3555 Ở đâu cũng muốn mình là người xinh nhất đám,

Cú rượu thịt chào mời, thằng cha kia ve vãn,
Cô á hốm mình lại càng tưởng mình xinh,
Rõ cái đồ vô liêm sỉ, đáng khinh,
Nó tặng cho cái gì cũng quơ cho bẳng hết.
3560 Rồi một cái vuốt ve đến một phen hôn hít,
Và bông hoa kia chẳng biết rụng bao giờ!

GRETCHEN:

Tội nghiệp chua!

LIESCHEN:

Chà, thế mà cô lại còn thương hại ả!
Trong lúc bọn ta phải quay tơ vất vả
Tối đến mẹ không cho bước ra khỏi nhà mình,
3565 Còn nó thì sao? Hú hí với nhân tình, / HUH /
Trên ghế trước cổng nhà, hay ở trong ngõ vắng,
Thời khắc như thế nào cũng coi là quá ngắn!
Giờ thì ả ta mới lùi thui, bơ phờ, / HUH /
Khoác áo tội nhân xung tội giữa nhà thờ! (*)

GRETCHEN:

3570 Chắc anh ấy cưới cô ta làm vợ. / HUH /

LIESCHEN:

Có mà điên! Kẻ trai lơ bạt tử,
Thiếu gì nơi hóng gió, hít khí trời.
Vả chăng, hắn cũng đã chuồn rồi.

GRETCHEN:

Thực là tồi tệ quá!

LIESCHEN:

Dẫu có lấy hắn ta, ả cũng còn khổn khổ. / HUH /
3575 Trai tráng sẽ rút tung vòng hoa cưới trên đầu! (*)
Bạn mình sẽ rắc rom trước cửa ngõ cô dâu!
(Vào)

GRETCHEN (đi về nhà):

Ôi, trước kia, sao mà mình hăng hái / HUH /
Chê trách một cô gái đáng thương đã có lần trót đại!
Mình nói đến lỗi lầm của kẻ khác mãi thôi,

- 3580 Nói gay gắt bao nhiêu vẫn còn thấy thiếu lời!
Chuyện đã là bùn nhơ, mình trát bùn thêm nữa,
Trát đến mấy cũng cho là chưa đủ,
Rồi mình tự khen mình, ra cái vẻ hon đời,
Giờ thì chính mình đang nặng tội đấy thôi!
Nhưng mà, ôi, lạy Chúa!
- 3585 Điều đã thôi thúc con bước chân vào lầm lỡ
Nó tốt đẹp vô cùng! Em ái biết nhường bao!

CHÂN TƯỜNG THÀNH

Trong một hốc tường có bức tượng của Đức Mẹ Thương khó,
phía trước có mấy bình hoa.

GRETCHEN (*cắm hoa tươi vào bình*):

Ôi, Đức Mẹ đau thương,⁽⁴⁾
Xin hãy gia ân
Cứu rỗi đời con xót xa, khốn khổ!

- 3590 Người đã từng đau thương vô độ
Trái tim nhu guom chém, giáo xuyên,
Khi ngược mắt nhìn lên
Thấy cái chết của con mình trước mặt.

Người nhìn lên Đức Chúa cha,
Với tiếng than oan khuất
3595 Về nỗi đau của con trai, về nỗi khổ của Người.

- Nào có ai cảm nhận được, than ôi!
Trong lòng con đây nỗi đau quằn quại?
Trái tim con biết bao tê tái.
Run rẩy, hãi hùng
3600 Nó đói đoạn khôn nguôi,
Chỉ có Người mới thấu hiểu con thô!
Dù con đi đâu về đâu chẳng nữa,
Lòng vẫn khổ đau, khổ đau, đau khổ!
Hễ một bóng một mình là con lại sụt sùi,
3605 Con khóc, con than, khóc mãi, khóc hoài,
Trái tim con, thương ôi, đang tan vỡ!

Gretchen cầu nguyện Đức Mẹ
Tranh của Peter von Cornelius (1784-1867)

Những khóm hoa bên cửa sổ phòng con,
Con đã tươi lên, ôi! Bao giọt lệ buồn,
Để sớm hôm nay hái hoa đầm nước mắt
Dâng Đức Mẹ, tấm lòng con héo hắt.

3610

Khi mặt trời vừa mới hé rạng lên,
Mang đến phòng con những tia sáng đầu tiên,
Là đã thấy con trên chiếc giường đơn chiếc
Ủ rũ một mình với nỗi đau khôn xiết.

3615

Cứu con với, Mẹ ơi!
Cho con khỏi chết, khỏi ô nhục trên đời!
Ôi, Đức Mẹ đau thương
Xin hãy gia ân
Cứu rỗi đời con xót xa, khốn khổ!

)

BAN ĐÊM

Đường phố trước cửa nhà Gretchen

VALENTIN (quân nhân, anh của Gretchen):

- 3620 Xua kia trong những lần tiệc rượu,
Nơi bạn bè ra sức huênh hoang,
Và lón tiếng tán dương
Những cô nàng kiều diễm
Cùng những vòng hoa các nàng trang điểm,
Rồi nâng cốc chúc mừng họ nốc cạn một hơi,
Thì mình vẫn cứ thản nhiên ngồi,
Chống khuỷu tay lên bàn
Nghe người ta khuếch khoác,
Với lấy chén rượu đầy, tay nâng lên chậm chạp,
Mình khẽ vuốt râu cầm, túm tím nhếch mép cười;
Mình nói: - Chà mỗi người mỗi ý thôi!
Nhưng thử hỏi khắp nơi liệu có ai xinh đẹp
Bằng Gretchen, em gái mình không biết
Hay cứ gọi là xách dép cũng không xong?
Và thế là lại lanh canh, cốc chạm cốc, một vòng;
Có đứa kêu lên: phải, đúng rồi, chí phải!
Cô ấy là hoa khôi làm vể vang nữ giới!
Còn bọn huênh hoang bỗng im bặt, ngó người.
Nhưng bây giờ? Ôi, khốn khổ thân tôi,
Chỉ muốn đâm đầu vào tường kia mà chết!
- 3630 Thằng khốn nạn nào cũng chửi mình được hết!
Nào là nhăn nhúm mũi, nào nói xỏ nói xiên,
Mình như kẻ tội đời phải câm lặng ngồi yên,
Nghe câu nói vu vơ cũng vã mồ hôi trán!
Mình muốn già cho bọn kia một trận,
Nhưng không thể bảo rằng bọn chúng nói điêu toa.
- 3640 [169]

Cái gì thế nhỉ? Ai len lén đằng kia?
Nếu mình không lâm thì bọn này hai đứa
Phải chi hắn ở đây mình sẽ túm lấy cổ
Cho hắn chầu tiên tổ ngay trên mảnh đất này!
(Faust và Mephisto đến)

FAUST:

3650 Hình như qua cửa sổ nhà thờ ánh sáng rọi tới đây
Ngọn đèn nhỏ vĩnh hằng vẫn bập bùng nơi đó,
Ánh sáng yếu dần, nhạt nhòa, mờ nhạt nữa,
Rồi bốn bên là đêm tối mịt mùng!
Trong lòng ta đêm buông mênh mông.

MEPHISTO:

3655 Còn tôi, tôi lại thấy mình như chú mèo bé nhỏ,
Rón rén leo lên chiếc thang cứu hỏa,
Men theo tường nhẹ nhẹ;
Và nhân đức rình mồi,
Lòng chỉ thèm thuồng được ăn vụng, được chơi.
3660 Thế là người tôi từ chi đậm dật,
Nghĩ đến Hội yêu ma lại tha hồ ngây ngất.
Theo lệ thường, hội mở tối ngày kia,
Đến đó ta sẽ hay thức trắng để làm gì!

FAUST:

Phải chăng kho báu được đưa lên, lóe sáng
3665 Mà ta thấy phía sau kia có gì đang lấp loáng?

MEPHISTO:

Chẳng bao lâu ông sẽ có niềm vui
Tự tay mình đưa báu vật lên thôi.
Mới đây tôi có dịp ngó mắt nhìn nơi đó.
Chà, toàn là thứ tiền vàng đúc hình con sư tử.

FAUST:

3670 Không có đồ nữ trang, không có chiếc nhẫn nào
Để cho người ta yêu được làm đẹp hay sao?

MEPHISTO:

Có, rõ ràng tôi có thấy
Hình như chuỗi ngọc trai thì phải.

FAUST:

Hay rồi! Vì ta rất đau lòng,
3675 Nếu ta đến với nàng mà lại đến tay không.

MEPHISTO:

Ông chẳng nên phiền lòng thái quá,
Khi được hưởng thú đời mà tiền không phải trả.
Nhưng kia, muôn vì sao rạng rõ cả bầu trời,
Tôi để ông thưởng thức một nghệ thuật tuyệt vời.
3680 Tôi sẽ hát cho nàng nghe một bài ca đạo đức
Mà lại khiến nàng đê mê, rạo rực.
(*Hắn vừa hát vừa dệm đàn lục huyền*)
Hỡi cô em Kathrin bé nhỏ^(*)
Trước cửa nhà người tình
Cô làm chi ở đó
3685 Mà thơ thẩn từ lúc ban mai?
Đi đi, cô bé ơi!
Kéo người ta mời em vào trong đó,
Khi vào, em còn là trinh nữ,
Nhưng khi ra, trinh nữ ấy còn đâu?

3690 Hãy giữ mình, ai ơi!
Khi chuyện xảy ra rồi,
Họ sẽ chào tạm biệt,
Các cô em tội nghiệp!
Dẫu yêu tha thiết
Nhưng chờ nể tình,
3695 Đừng để cho kẻ cắp lấy mất mình,
Trừ khi chiếc nhẫn cưới
Em đã đeo trên ngón tay xinh.

VALENTIN (*tiến ra*):

Mi nhủ mỗi ai thế? Đồ chết tiệt!
Quân bắt chuột, bẫy chim khốn kiếp!^(*)
3700 Quỷ tha ma bắt đi chiếc đàn nó hành nghề!
(*Đập đàn*)
Thằng ca sĩ vô loài, ma quỷ bắt nguoi đi!

MEPHISTO:

Thôi rồi, đàn vỡ đôi! Biết làm chi với nó?

VALENTIN:

Giờ đến lượt cho chúng bay vở sọ!

MEPHISTO (*với Faust*):

Ông tiến sĩ ơi! Đừng lùi lại, tiến lên đi!

3705 Cú đứng sát vào tôi, tôi chỉ dẫn, sợ gì!

Tuốt kiếm ra! Đâm tôi đi! Tôi đõ!

VALENTIN:

Này thì đõ.

MEPHISTO:

Chú sao, ta đâu sợ?

VALENTIN:

Cả miếng này!

MEPHISTO:

Được đấy, có ta đây!

VALENTIN:

Chà, mi đấu guom cú y như ma quỷ!

Lạ chưa, có chuyện gì thế nhỉ?

3710 Cánh tay ta đã tê dại mất rồi!

MEPHISTO (*với Faust*):

Đâm đi!

VALENTIN (*ngã xuống*):

Ôi, tôi chết! Hỡi trời!

MEPHISTO:

Thế là thằng cha ngỗ ngược này đi đứt!

Ta phải chuồn thôi! Phải biến ngay lập tức:

Đã thấy vang lên tiếng thét: kẻ giết người!

Với bọn cảnh binh tôi xử trí dễ thôi,

3715 Nhưng khó xoay, khi tòa tuyên xử nhân danh Chúa.

MARTHE (*bên cửa sổ*):

Lại đây, bà con ơi, nhanh lên chớ!

GRETCHEN (*bên cửa sổ*):
Mang đèn tới đây mau!

MARTHE:
Mắng nhiếc, chửi bới nhau,
Rồi đấu guom quyết liệt.

DÂN CHÚNG:
Kia, có người đã chết!

MARTHE (*bước tối*):
Bạn giết người đã xa chạy cao bay?

GRETCHEN (*bước tối*):
3720 Người nằm đó là ai?

DÂN CHÚNG:
Con trai mẹ cô đó!

GRETCHEN:
Ôi, hỡi Đáng Toàn năng! Trời ơi, rõ khổ!

VALENTIN:
Tôi chết đây!
Lời chưa xong chắc tôi đã lìa đời,
Bạn đàn bà kia, sao kêu khóc mãi thôi?
3725 Lại cả đây mà nghe ta nói!
(*Mọi người vây quanh*)
Em Gretchen của anh, thấy chưa, em còn trẻ tuổi,
Chưa đủ khôn ngoan trong mọi việc đời,
Việc em đã làm quả thực rất tồi.
Tôi nói riêng cho em nghe, một mình em thôi nhé:
3730 Giờ thì em đúng là con đĩ
Như thế thật đáng đời.

GRETCHEN:
Lạy Chúa! Sao nói em như thế, anh ơi?

VALENTIN:
Đừng có đùa với Chúa!
Việc xảy ra đáng tiếc xảy ra rồi,

Cát chết của Valentin
Tranh của Peter von Cornelius (1784-1867)

- 3735 Việc phải đến ắt rồi sẽ đến.
 Cô khởi đầu với một thằng còn kín,
 Nhưng chẳng bao lâu nhiều đứa khác tiếp ngay,
 Rồi cả tá đàn ông cô lần lượt qua tay,
 Cô sẽ là của chung toàn thành phố.
- 3740 Khi cái nhục đến kỳ sinh nở
 Người ta sẽ giữ kín để đưa nó ra đời,
 Lấy cả màn đêm che phủ lên người,
 Lại bịt kín tai, kín đầu, kín tóc,
 Thậm chí còn mong giết nó cho tiệt nọc.
- 3745 Vậy mà nó cứ phình ra, lớn mãi, lớn hoài,
 Rồi sẽ tráo trắng đi lại giữa ban ngày,
 Nhưng đâu có đẹp hơn, hay hơn trước.
 Cái mặt càng xấu xa, nhơ nhuốc,
 Càng tìm cách chưng ra trước người đời.
- 3750 Phải, tao đã nhìn thấy trước cái ngày ấy đến rồi,
 Thấy tất cả mọi người thiện lương, tử tế
 Đều gom cái mặt mày, đồ con dí!
 Như ghê sợ một thây ma bị bệnh dịch thối tha,
 Trái tim mày sẽ khốn khổ, xót xa
- 3755 Khi người ta nhìn mày vào tận mắt!
 Mày sẽ không còn dám đeo dây chuyền vàng trước ngực! (*)
 Chốn giáo đường, mày không còn được đứng trước bàn thờ!
 Dù lòng lấp trong áo choàng với cổ áo ren hoa
 Thì lòng mày vẫn nặng nề ở mọi nơi vũ hội!
- 3760 Dẫu giấu mặt ở nơi tăm tối
 Trốn giữa đám ăn mày hay những kẻ tật nguyền,
 Dẫu Chúa có xá tội cho mày, mày cũng chẳng được yên,
 Cả thế gian này vẫn đòi đòi nguyền rủa!

MARTHE:

- Anh nên phó thác linh hồn cho lòng lành của Chúa,
 3765 Lê nào còn mang thêm tội phỉ báng theo người?

VALENTIN:

Chà, đồ bợm già, quân mồi lái tanh hôi,
 Tao mà đập chết được mi, cái thân tàn ma bại,
 Thì mọi lỗi lầm ta mắc phải
 Chắc sẽ được Chúa Trời xá tội cho thôi!

GRETCHEN:

3770 Ôi, tội hình địa ngục, đau đón lấm; anh ơi!

VALENTIN:

Thôi đi, đừng có mà khóc nữa!

Cô đã trát trấu bôi tro vào danh dự,

Đã đâm vào tim tôi một nhát kiếm chết người.

Tôi đi đây bằng giấc ngủ ngàn đời,

Tôi về với Chúa Trời,

3775 Vói tư cách một quân nhân chính trực.

(Chết)

TRONG NHÀ THỜ

*Buổi lễ, có dàn đồng ca và nhạc đại phong cầm.
Gretchen trong đám người dự lễ, sau lưng là một bóng ma.^(*)*

BÓNG MA:

- Gretchen, giờ thì mi biết bao khác lạ,
So với thời gian còn trong trăng thơ ngây,
Mi đến trước bàn thờ, cũng tại nơi đây,
Mi cầu nguyện bi bô,
3780 Giờ sách kinh cũ sòn,
Nửa phần như chơi trò trẻ nhỏ,
Nửa phần như Chúa ngự trong lòng!
Gretchen!
Đầu óc mi để đâu?
3785 Trong tim mi
Chứa chất tội ác nào?
Mi cầu nguyện cho ai, cho vong hồn mẹ chú?
Người mẹ vì mi mà vĩnh hằng giấc ngủ
Đời đời kiếp kiếp chịu đọa đày.
Trước cửa nhà mi lênh láng máu của ai?
3790 Trong lòng mi
Một mầm sống đang cựa mình trỗi dậy?
Tiên cảm nỗi đau khi tồn tại
Nên cả nó, cả mi đều khắc khoải lo âu?

GRETCHEN:

- Ôi, thương đau! Thương đau!
3795 Uớc gì tôi thoát khỏi
Bao ý nghĩ dập dồn dội tôi
Trong đầu tôi và chống lại tôi!

Tranh của Eugéne Delacroix (1798-1863)

ĐỒNG CA:

Vào ngày nỗi giận của Chúa Trời^(*)
 Cả thế gian sẽ biến thành tro bụi.
 (Có tiếng đại phong cầm)

BÓNG MA:

- 3800 Con thịnh nộ nhầm đầu mi giáng tối!
 Kèn rền vang!
 Mồ mả chuyển rung!
 Tim mi yên nghỉ
 Trong tro tàn,
 3805 Bị dựng dậy
 Cho lửa kia hành hạ,
 Run rẩy
 Trong giờ phán xử!

GRETCHEN:

- Ôi, giá tôi thoát khỏi chốn này!
 Tiếng phong cầm
 3810 Như làm tôi ngột thở,
 Và dàn đồng ca đó
 Làm lòng tôi xót xa.

ĐỒNG CA:

- Khi quan tòa đã ngự lên tòa,^(*)
 Mọi cái giấu đi cũng đều lộ mặt,
 3815 Tội ác nào cũng bị tòa trừng phạt.

GRETCHEN:

- Tôi nghẹt thở, trời ơi!
 Hàng cột
 Vậy lấy tôi!
 Vòm trần
 Ép xuống mãi!
 3820 Ôi, khí trời, khí trời!

BÓNG MA:

Mi giấu mặt đi thôi!
 Tôi lõi và vết nhơ
 Không thể nào che đậy!
 Ánh sáng? Khí trời ư?
 Liệu cái thân mi đây!

ĐỒNG CA:

3825 *Tôi, kẻ khốn cùng, biết ăn nói sao đây?
Biết cầu khẩn ai, biết xin ai làm phúc?
Khi chính kẻ công minh chính trực
Còn thấy mình chưa chắc được yên bình?*

BÓNG MA:

Đưa tay cho mi bắt -
3830 Kẻ tiết hạnh rùng mình,
Thấy mặt mi
Người lành đều tránh mặt.
Ôi, khốn thay!

ĐỒNG CA:

Tôi, kẻ khốn cùng, biết ăn nói sao đây? ()*

GRETCHEN:

Ói, chị ơi! Lộ dầu đâu... Làm phúc! (ngã xuống ngất đi)

ĐÊM HỘI YÊU MA

Dãy núi Harz, vùng Schierke và Elend^().*

Faust và Mephiso.

MEPHISTO:

3835 Ông có cần một chiếc cán chổi không?^(*)
Chà, tôi mà được một chú dê hung hăng thì thật thích.
Đi đường này còn lâu ta mới về tới đích.

FAUST:

Không, chiếc gậy này với ta cũng đủ rồi,
Chừng nào ta còn thấy khỏe trong người,
3840 Rút ngắn đường đi có ích gì kia chú!
Ta cứ theo đường thung quanh co nhu mê lộ,
Trèo qua ghềnh đá kia nghe sóng nước sôi trào,
Từ cội nguồn ngàn năm vẫn đổ xuống ầm ào,
Đấy là cái thú riêng nơi nẻo đường sơn dã!
3845 Xuân đã về kia hàng bạch dương xanh lá,
Cả cây bách cây tùng cũng cảm thấy sắc xuân;
Lẽ nào, xuân không đến trong ta, không thăm đượm
tay chân?

MEPHISTO:

Thật tình, tôi chẳng cảm thấy gì hết cả!
Trong người tôi là mùa đông băng giá,
3850 Trên đường đi, tôi chỉ mong thấy rét buốt, tuyết sương.
Mảnh trắng ngần đó kia trông rõ thực thảm thương,
Giờ mới nhô lên muộn màng sắc úa,
Mờ không ra mờ, tỏ không ra tỏ,
Đến nỗi ta bước chân hết vấp đá lại vấp cây.
3855 Thôi, để tìm chú ma troi, tôi gọi nó lại đây!

A, kia rồi, một đứa đang chập chờn vui thú.
Này! Lại đây với chúng tớ được không, anh bạn nhó?
Cứ nhấp nháy bập bùng chẳng uống phí đó sao?
Làm ơn soi đường đua bọn tớ lên cao!

MA TROI:

Vì kính trọng đại ca, em tin mình làm được,
Khắc phục cái bản chất của em là bồng bềnh hư thực;
Nhưng đường chúng em đi thường ngoắt ngoéo chű chi.

MEPHISTO:

Ái chà chà! Lại muốn bắt chước cả giống người nữa kia!
Nhân danh quỷ ma, hãy liệu hồn, mi đi cho thẳng lối!
3865 Không ta thối cho một hơi đòi mi thành mây khói!

MA TROI:

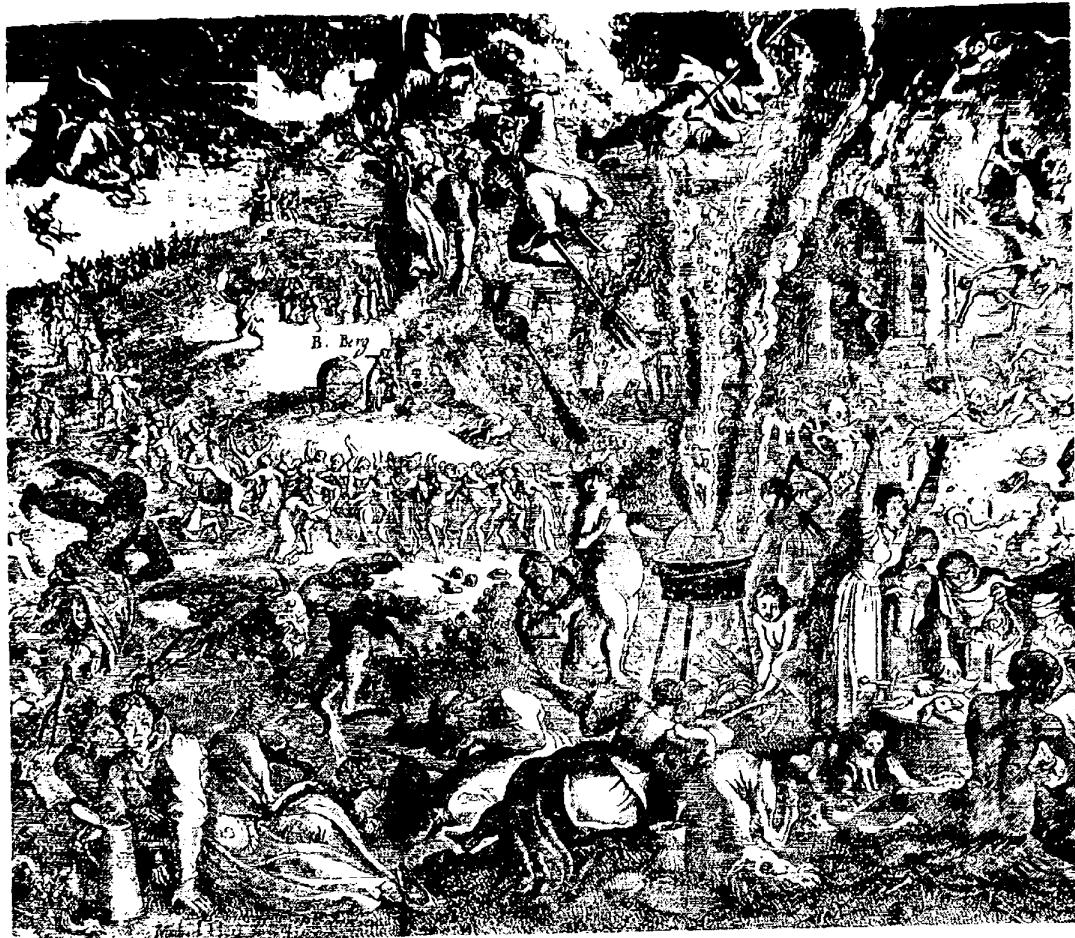
Dạ vâng, em nhận ra rồi, ngài là chủ chốn này,(*)
Em xin sẵn sàng phụng sự các ngài.
Chỉ xin ngài hiểu cho: rừng núi hôm nay vui mở hội,
Vậy mà ma troi phải soi đường, dẫn lối,
. 3870 Ngài chớ nên khe khắt quá làm chi.

FAUST, MEPHISTO, MA TROI (*luân phiên nhau hát*):

Hình như ta đã tới
Xứ sở Mộng mơ, xứ sở Diệu kỳ,
Vinh hạnh thay cho kẻ dẫn đường đi!
Hãy dẫn đường cho giỏi
Để ta mau lên tới
3875 Miền hoang vắng, xa xôi!

Tôi thấy cây chạy ngược lại phía người,
Cây tiếp cây lao qua vội vã,
Dáng núi nghiêng đầu
Lô nhô bao móm đá,
3880 Đang ngủ say, ngáy mạnh, thở yên bình!(*)

Qua đồng cỏ, qua thác ghềnh,
Suối lớn, suối con dập dồn, hối hả
Ta nghe tiếng suối reo? Hay khúc ca ngày cũ?
Có phải tiếng tình yêu oán trách kêu than,
Hay ngày tháng sướng vui dội lại, ngân vang?

*Tranh của Matthäus Merian d.Ä (1593-1650)
 Đây là tác phẩm đã gợi ý cho Goethe viết màn "Đêm hội yêu ma"*

Những gì ta yêu, những gì ta hy vọng!
 Như câu chuyện cổ xưa, thời xa vắng
 Giờ hồi âm vang vọng tới nơi đây!

- Hú hu, hú hu! Tiếng kêu nghe gần thay!
 Phải chăng quạ, diều hâu, cú vẹo
 Vẫn thức cầm canh đây đó?
 Có phải kỳ nhông luồn lách giữa lùm cây?
 Những chiếc chân dài, những cái bụng béo quay!
 Và rễ cây, như muôn loài rắn độc
 3890 Oằn mình trườn ra từ suồn non, hang hốc,
 Vươn tay ra hăm dọa, chộp bắt người,
 Cành lớn, cành con, lởm chởm, sần sùi
 Đầu tim kẻ trèo non mà vươn tay, nghển cổ.
 Rồi chuột lớn, chuột con
 3900 Tùng đàn, tùng lũ,
 Muôn sắc muôn màu, nháo nhác chạy tứ tung,
 Qua khoảnh đất hoang, qua những bãi rêu phong!

3905

Đom đóm lấp lóe
Hàng đàn dây đặc,
Làm ta rời mắt.

3910

Này, chúng ta đang đứng yên
Hay là đang đi đó?
Tất cả hình như quay vòng, nghiêng ngửa,
Ghềnh đá, rìng cây, méo mó mặt người,
Nhán nhán trước sau toàn lúa ma troi,
Chúng ủa tối càng đông, càng phình to lên mãi.

MEPHISTO:

Ông hãy nấm chắc vạt áo tôi, đừng ngại!
Đây mới là đỉnh núi cõi trung bình,
Nhưng người ta đã có thể ngạc nhiên
3915 Thấy kho của thần Mammon sáng rực trong lòng núi.¹⁰

FAUST:

Ô, lạ chưa, từ lòng thung nhập nhòa bóng tối
Một vầng sáng tỏa ra nhu lúc mới rạng đông!
Lan tỏi cả những noi ngóc ngách mịt mù
Của vực thăm nằm sâu trong lòng đất.
3920 Đây, hơi nước ủn lên, kia, dài suông phảng phất,
Ráng đỏ chὸn vὸn trong chuồng khí sơn lam,
Rồi lúa trùn ra thành nhánh lúa mỏng manh,
Và kia nữa: ánh sáng rực lên nhu từ nguồn thác lúa.
Phía này: lúa ngoằn ngoèo thành trăm nhánh nhỏ
3925 Trùn mình qua nội cõi, lòng thung,
Còn phía kia, trong một góc tận cùng,
Những mạch sáng bỗng tách ra, đứt đoạn.
Kia, ở gần đây, những đốm lúa phun lên láng
Như những hạt vàng đem rắc khắp tùng khồng,
3930 Cả vách đã ngút cao
Đều cháy rực sắc hồng.

MEPHISTO:

Chẳng phải thần Mammon trang hoàng cho đêm kẽ
Khiến lâu đài bừng sáng lên tráng lệ?
Được chiêm ngưỡng cảnh này, ông có phước lâm thay!
3935 Kia, tôi đã nghe, khách thập phương hối hả kéo về đây!

FAUST:

Chà, con bão lốc thật là dữ dội!
Cứ đập mạnh vào gáy ta nhức nhối!

MEPHISTO:

- Phải bám chắc vào thành đá! Hỗn loạn tay,
Là bão quăng ông xuống vực thẳm ngay.
- 3940 Suông mù càng dày, màn đêm càng đen đặc.
Ông nghe kìa, rùng cây vặn mình rãnh rắc!
Cú vọ hoảng hồn bay loạn xạ lên không.
Nơi lâu đài của vạn thuở sắc xanh,
Giờ tan tành, trụ cột đều nứt toác.
- 3945 Ông có nghe thấy không, tiếng cành cây gãy rắc!
Thân cây đổ ầm ầm vang động cả không trung!
Gốc rẽ bị bật tung há hốc miệng hãi hùng!
Cành trĩ bốn bề đều đảo điên khùng khiếp,
Tất cả ầm ầm đổ lên nhau liên tiếp;
- 3950 Và, qua các hẻm núi đã vỡ vụn, tả tai,
Đông bão vẫn thét gào, vẫn gầm rít không ngoi.
Ông có nghe thấy không, có tiếng ca vọng tối?
Khi gần, khi xa, khi ở cao vời vời?
Phải rồi, khắp triền núi vang xa
- 3955 Tiếng hát dữ dằn của các yêu ma!

PHÙ THỦY (*đồng ca*):

- Đoàn phù thủy kéo nhau lên núi,
Mặt thì xanh, rom thì vàng ối,
Yêu tinh lớn bé hàng đàn,
Đến đây xúm xít quây quần,
Urian ngồi trên ngôi Chúa^(*)
- 3960 Qua rừng cây, qua ghềnh đá,
Mụ đồng xả khí, dê già thối inh.

TIẾNG NÓI:

Mụ khộm Baubo đến có một mình,^(*)
Mụ cười trên lưng một con lợn nái.

ĐỒNG CA:

- Ai đáng kính thì mình phải vái!
3965 Nào, mời bà Baubo lên trước! Xin bà dẫn đầu cho!
Bà trùm cười lên con lợn oách ra trò,
Phù thủy theo sau cả đàn cả lũ.

TIẾNG NÓI:

Mi từ đâu tới đó?

TIẾNG ĐÁP:

Tù Ilsenstein!

Qua tổ cú mèo, tớ ngó mắt nhìn

Mụ quắc mắt lên!

MỘT TIẾNG KHÁC:

3970 Hãy xéo đi cho rảnh!

Vội vội vàng vàng, đi với đúng!

TIẾNG ĐÁP:

Mụ rỉa cho một trận rõ kinh

Xem đây, thương tích vẫn đầy mình!

PHÙ THỦY (*đồng ca*):

Đường thì rộng, đường thì dài,
 3975 Sao lại chen nhau khốn khổ thế này?
 Đinh ba thì đâm, chổi cầm cào mặt,
 Mẹ muối nút tung, con chùng chết ngạt.^(*)

ĐOÀN CÁC THẦY PHÙ THỦY (*nửa nhóm đồng ca*):

Lũ ta như sên trên đường
 Bọn đàn bà đã đi lên trước,
 3980 Hễ đến ngôi nhà Bất Lương,
 Là họ hon ta ngàn bước.

NỬA NHÓM ĐỒNG CA KHÁC:

Việc gì ta phải bắn khoăn,
 Đàn bà dù đi ngàn bước;
 Mặc họ ráo gót, mau chân,
 3985 Một nhảy là ta thắng cuộc.

TIẾNG NÓI (*phía trên*):

Hồi ai từ Hồ Đá Núi

Đến đây, nào, lên đây mau!

TIẾNG ĐÁP (*từ phía dưới*):

Chúng em rất muốn lên cao

Nhung dẫu tăm tinh tuom, sạch sẽ,

Văn vinh viễn là phường không sinh đé.

CÀ HAI NHÓM ĐỒNG CA:

3990

**Gió đã im rồi,
Sao lặn trên trời,
Trăng ảm đạm chỉ mong giấu mặt
Phù thủy luốt qua, khúc ca réo rắt,
Tung ra ngàn đốm lửa yêu tinh.**

TIẾNG NÓI (*tù phía dưới*):

Xin dùng chān! Dùng chān!

TIẾNG NÓI (*tù bên trên*):

3995 Từ hốc đá nào, tiếng ai í ói?

TIẾNG NÓI (*tù phía dưới*):

Mang em theo với! Cho em theo với!
Em leo, em trèo ba trăm năm rồi,
Mà đỉnh núi kia vẫn chưa tới noi
Em muốn lên cao bằng anh, bằng chị.

CÀ HAI NHÓM ĐỒNG CA:

4000

Cuối cây gậy, cuối lung đê,
Cuối đình ba, cuối lên cán chổi,
Ké nào hôm nay lên cao chǎng nổi,
Ké đó bỏ đi, vô dụng suốt đời.

PHÙ THỦY NỬA VỜI (*từ phía dưới*):

Đã từ lâu chúng tôi theo đuổi
Nhưng bọn kia đi đã quá xa!
Không thể ngồi yên ru rú ở nhà,
Nhưng đến đây lại không lên được hội.

PHÙ THỦY (*đồng ca*):

Thuốc cao làm ta bạo phổi,
Máng lợn làm thuyền ra khol,
4010 Giẻ rách làm buồm tuyệt vời;
Hôm nay không bay, không bao giờ bay nữa!

CÁ HAI NHÓM ĐỒNG CA:

Luon quanh đỉnh núi đã có bọn ta,

Lượn quanh mặt đất bọn mì la đà,
Đồng bái mông mènh hây mau che phủ
4015 Hàng đàn hàng lù phù thủy, yêu ma.
(Tất cả cùng đồ xuống)

MEPHISTO:

Nó chen, nó huých, nó trườn, lắp bắp!
Nó rit, nó huýt, nó co, nó lắc!
Lóe sáng, tóe tung, bốc cháy, thổi inh!
Đích danh phù thủy, đúng là yêu tinh!
4020 Hãy đi sát bên tôi kéo lạc nhau rất dễ!
Ông bạn đâu rồi?

FAUST (*từ phía xa*):

Đây!

MEPHISTO:

Bị cuốn đi xa thế?
Ta đến phải dùng quyền chúa tể nơi đây.
Chúa Quý đến! Hồi dân đen, máu mau dẹp lối ngay!
Đây, thua tiến sĩ, ngài hãy nắm tay tôi cho chắc!
4025 Ta nên thoát khỏi đây ngay tức khắc.
Ngay cả với tôi cũng thấy quá loạn cuồng,
Kia, chỗ kia, có ánh sáng lạ thường,
Nó như cuốn hút tôi về phía lùm cây đó.
Nào, đi thôi! Ta ghé vào coi thử!

FAUST:

Rõ con ma mâu thuẫn, tính thất thường!
4030 Nào thì đi! Người cứ việc dẫn đường.
Ta nghĩ: thoát khỏi đây là khôn ngoan, chí lý.
Lên núi Brocken, đi trong đêm Hội Quý,
Đâu phải để mình bị vây hãm nơi đây!

MEPHISTO:

Ông nhìn xem: những ngọn lửa muôn màu ở chốn kia!
4035 Một đám yêu ma tươi vui đang quần tụ,
Không ai thấy cô đơn, dù chỉ là hội nhỏ.

FAUST:

Nhung ở trên cao kia, ta vẫn thích hơn!

Ta đã thấy lửa hồng, thấy cuộn cuộn khói tuôn.
Chốn Tà thắn, đám đông ùa lên đó,
4040 Chắc nơi ấy giải được nhiều câu đố.

MEPHISTO:

Nhung lại có thêm câu đố khác, ông ơi!
Cái thế giới huyền náo kia, ông vứt quách cho rồi!
Ta cứ ở đây thôi bình yên mà vui thú.
Xưa nay lẽ đời nhu thế đó:
4045 Trong thế giới lớn bao la, ta tạo ra thế giới nhỏ cho mình.
Chà, tôi thấy bao phù thủy trẻ trắn truồng, đến là xinh,
Thấy mấy mụ đồng già ranh khôn che kín lại,
Xin ông hãy vì tôi mà vui tươi, thoải mái,
Chẳng mấy tốn công mà thú tuyệt trần đời.
4050 Tôi nghe khắp nơi đã tấu nhạc lên rồi!
Chà, loạn trống loạn kèn! Ta cứ phải nghe quen mới thú.
Tiến lên đi! Chẳng thể nào khác nữa,
Tôi bước lên trước nghe, rồi sẽ dẫn ông vào,
Lại thêm một lần tôi mai mối chúa sao!
4055 Ông nói gì cơ? Ô, gian phòng đâu có nhỏ,
Ông nhìn kỹ mà xem, đâu có thấy tận cùng!
Cả một dãy dài trăm ánh lửa bập bùng:
Chỗ nấu nướng, chỗ làm tình, chỗ rượu chè, nhảy múa...
Ông nói đi, còn đâu hon thế nữa!?

FAUST:

4060 Khi chúng ta vào trong, anh hãy nói ta hay,
Anh tự xưng là quỷ hay là thầy pháp đây?

MEPHISTO:

Tôi vốn quen giấu danh ẩn tích,
Nhưng khi hội hè thì người ta vẫn thích
Đem huân chương hay phù hiệu ra khoe.
Đối với tôi, một Dải Nhung Xanh nào có thẩm tháp gì! (*)
4065 Ở xứ quỷ ma, giờ mõng ngựa mới làm nên danh giá.
Ông thấy không? Một ả ốc sên đang bò tới đó;
Đưa cái cổ dài nghêu ra dò dẫm, lần hồi,
Chắc ả thính hơi đã phát hiện ra tôi.
Vì thế ở đây, tôi muốn giấu cũng không sao giấu được.
4070 Nào, ta đi! Từ bếp lửa này sang bếp khác,
Ông là kẻ cầu hôn, tôi là đứa mối manh.

(Đến chỗ mấy yêu ma ngồi quanh bếp than sấp tàn)

Chào các vị lão thành!

Sao lại ngồi riêng một góc trời như thế?

Ta sẽ ngợi khen, nếu các vị hòa mình vào lớp trẻ,

Cũng hét hò, cười nói, vui chơi,

4075 Ở nhà đã cô đơn, như thế quá đủ rồi!

LÀO TUỐNG^(*):

Nào ai còn muốn tin vào quốc gia, quốc sự?

Dù đã hiến dâng bao sức mình cho nó!

Bởi lòng dân đâu khác bụng đàn bà,

Yêu thích tuổi trẻ hơn là cánh mày ông già.

THƯỢNG THU:

4080 Giờ thì người ta quá xa rời chính đạo,
Nên tôi ngợi khen mấy ông già nhân hậu;
Tất nhiên rồi, khi còn có chức quyền,
Với chúng tôi là thời buổi hoàng kim.

KÈ HÀNH TIẾN:

Ngày trước chúng ta chẳng phải lú ngu,
4085 Nhưng chuyện chẳng nên làm, ta vẫn cứ làm bừa;
Giờ tất cả đều đảo điên, lộn ngược,
Khi ta mong vững bền như thuở trước.

TÁC GIÁ^(*):

Sách hay vừa vừa, trí tuệ cũng vừa vừa,
Giờ chẳng còn ai lại muốn đọc nhu xưa!
4090 Còn cái đám trẻ trung, thân yêu ấy
Chưa bao giờ lại hờn mình nhu vậy!

MEPHISTO (*bỗng hiện ra với vẻ rất già nua*):

Chà, tôi cảm thấy nhân gian đã chín muồi
Cho ngày phán xử cuối cùng rồi!
Vì là lần cuối cùng tôi dự định Hội Quỷ,
Vì thùng rượu đục ngầu, chẳng còn đâu rượu quý,
4095 Thị thế giới này ngày tận thế đến nơi!

PHÙ THỦY BÁN DỒNG NÁT:

Chó vội đi qua nhu thế, các ông ơi!

Đến đây nào, dịp may này hiếm có!

Xin hãy nhìn cho rõ,
Hàng của em đây muôn vẻ muôn màu.
4100 Chẳng có hàng nào trần thế sánh nổi đâu,
Bởi hàng của em đây
Không có thứ nào lại chua gây tác hại
Cho con người, cho trần gian khổ ải.
Không con dao găm nào lại chua đẫm máu hồng,
4105 Không chiếc cốc nào chưa chứa đựng bên trong
Thú thuốc độc tiêu ma những tấm thân lực lưỡng.
Không có đồ nữ trang nào lại chua làm hư hỏng
Một cô nàng khả ái, đáng say mê,
Không có thanh gurom nào chưa phản bội lời thề
Hay đâm lén vào sau lưng đối thủ.

MEPHISTO:

4110 Ngày, bà dì ơi, thời thế bây giờ dì hiểu sai rồi đó,
Hãy để cho qua việc đã qua, cho rồi việc đã rồi!
Dì hãy chuyển sang mặt hàng mới đi thôi!
Chỉ có cái tân kỳ mới được người ngưỡng mộ.

FAUST:

Không khéo đến chính ta, ta cũng không nhớ nữa!
4115 Ta gọi cảnh này là hội chợ yêu ma!

MEPHISTO:

Tất cả ùn ùn kéo lên đỉnh cao kia,
Mình tưởng xô đẩy người hóa bị người xô đẩy.

FAUST:

Ai kia?

MEPHISTO:

Ông nhìn kỹ xem nào! Chính nàng Lilith đấy!"

FAUST:

Nhưng là ai?

MEPHISTO:

Vợ trước của Adam.
4120 Nhưng hãy coi chừng mái tóc đẹp của nàng,"
Thú trang sức duy nhất này đã khiến nàng rực rỡ,

Chàng trai nào bị cuốn vào trong đó
Thì còn lâu nàng mới chịu buông tha.

FAUST:

Có hai áng đài kia một trẻ, một già;
4125 Chắc nhảy múa chán chê rồi đấy nỉ?

MEPHISTO:

Đêm nay chẳng có ai chịu nghỉ,
Điệu múa mới bắt đầu! Ta vào cuộc đi thôi!

FAUST (*nhảy với một phù thủy trẻ*):

Một hôm mơ thật tuyệt vời,^(*)
Anh nhìn thấy cây táo ấy,
4130 Hai quả tròn xinh, mây mẩy,
Giục anh lên hái cho đời.

NGƯỜI ĐẸP (*phù thủy trẻ*):

Anh thèm táo đã lâu rồi,
Từ thuở thiên đường gấp gối,
Vườn em táo kia cũng có,
4135 Em mừng, mời bạn tới chơi.

MEPHISTO (*nhảy với mụ phù thủy già*):

Một hôm mơ thực gớm ghê
Ta thấy cái cây nứt toác,
Cây có cái lỗ toang hoác.
To thế mà ta vẫn mê.

PHÙ THỦY GIÀ:

4140 Em xin nhiệt liệt chào mừng
Hiệp sĩ kiêu hùng chân ngựa!
Xin chàng săn sàng cái đó
Nếu không sợ cái to này.

HẬU MÔN TIỀN TRI:

Lũ khốn kiếp! Chúng bay táo tợn thế kia à?^(*)
4145 Chẳng phải người ta đã chứng minh rằng quỷ sứ, yêu ma
Không bao giờ lại đứng bằng hai chân hết cả.
Chúng bay lại nhảy nhót như người, đõ quái gở!

NGƯỜI ĐẸP (*nhảy múa*):

Lão ấy muốn gì noi vũ hội của chúng ta?

FAUST (*nhảy múa*):

Thì chỗ nào lão chẳng ló mặt ra!

4150 Người ta múa còn lão ta thì phán.

Nếu có bước nhảy nào lão ta chưa xét đoán

Thì coi như bước nhảy ấy bằng không.

Điều làm lão ta thường bức tức trong lòng

Là thấy chúng ta cứ tiến lên phía trước.

Nếu ta cam lòng quanh vòng tròn cất bước

4155 Như lão vẫn thường chạy quanh chiếc cối xay^(*)

Thì lão ta ưng ý, tán đồng ngay;

Và nhất là nếu ta lại còn ca ngợi lão.

HẬU MÔN TIỀN TRI:

Lũ bay vẫn còn đây? Đồ lếu láo!

Hãy cút mau! Chúng ông đã khai sáng cả rồi!

Đồ ma quỷ các người

4160 Không đưa nào chịu tuân theo luật lệ.

Chúng ông đầy trí tuệ,

Vậy mà ma vẫn hiện ở Tegel^(*)

Thói dị đoan mê tín, ta quét dọn nhiều phen

Mà có sạch được đâu, rõ thực là quái đản!

NGƯỜI ĐẸP:

Thôi đi cụ ơi! Đừng có làm cho chúng tôi phát ngán!

HẬU MÔN TIỀN TRI:

4165 Ta nói thẳng vào mặt ma các người:

Rằng: áp chế tinh thần, cái ấy ta không chơi,

Bởi tinh thần của ta không thể chuyên chế được.

(*Thấy bọn kia vẫn cứ nhảy múa*)

Ta biết, hôm nay ta không sao thắng cuộc,

Nhung sách về hành trình ta luôn sẵn bên người,^(*)

4170 Hy vọng rằng, trước khi ta vào chặng cuối cuộc đời

Ta sẽ thắng yêu ma và thắng loài thi sĩ.

MEPHISTO:

Chà, lão sẽ chạy ngay đi để giải con tức khí

Bằng cách ngồi ngay xuống vũng nước tanh hôi,

- Khi đia đã no say noi xương cụt lão rồi
 4175 Lão sẽ hết sợ ma, bệnh tinh thần cũng khỏi.
 (Hồi Faust vùm ra khỏi sàn nhảy)
 Nay, sao ông bỏ người ta ở lại,
 Một cô nàng xinh đẹp, múa giỏi, lại hát hay?

FAUST:

Ôi, khi cô ta há miệng hát mê say
 Ta thấy nhả ra chú chuột con đỏ hòn.

MEPHISTO:

- 4180 Hay quá rồi còn gì! Con chuột không màu xám,
 Khe khắt làm chi, thế là được lầm rồi.
 Sao cứ phải bắn khoán trong giờ khắc ăn chơi?

FAUST:

Nhung lại còn...

MEPHISTO:

Gì vậy?

FAUST:

- Mephisto, nhìn kia, anh có thấy
 Cô gái xinh xinh, nhợt nhạt, ở đằng kia?
 4185 Trơ trọi một mình đang cố lết thân đi,
 Mả hình như chân nàng trong xích xiềng trĩu nặng.
 Ôi, ta không thể nào không nhận
 Nàng giống Gretchen nhân hậu, chung tình.

MEPHISTO:

- Thì mặc người ta cứ đứng đó một mình!
 Thấy cảnh tượng này chẳng ai khoan khoái hết.
 4190 Một ảo ảnh đó thôi, chỉ là thần tượng chết.
 Đâu có hay gì khi gặp nó ngoài đời:
 Mắt nó nhìn trân trân làm đong đác máu người.
 Và dễ khiến người đời thành hóa đá,
 Chuyện nàng Meduse chắc là ông biết rõ. (*)

FAUST:

- 4195 Phải đó, đôi mắt vẫn mở kia là của kẻ chết rồi,
 Không được một bàn tay âu yếm đến vuốt xuôi.

Nhung bộ ngực kia là của Gretchen đã làm ta sung sướng,
Tâm thần dịu ngọt kia ta đã từng thụ hưởng.

MEPHISTO:

Ôi, ông ngốc cả tin,
Đấy chỉ là trò ma thuật bí huyền!
4200 Khiến ai nhìn cũng ngỡ người yêu mình đúng đó.

FAUST:

Ôi, hoan lạc biết bao và biết bao đau khổ!
Ta không sao rời khỏi ánh mắt nàng.
Mà cái cổ xinh kia trang điểm thực lạ lùng
Chỉ bằng duy nhất một sợi dây như máu đỏ
4205 Không nhỉnh hon lung sống dao, hằn quanh cổ!

MEPHISTO:

Tôi cũng nhìn thấy thế, đúng rồi!
Cũng có thể ả xách dưới tay một chiếc sọ người
Vì Perseus đã chặt đầu của ả.^(*)
Ông lúc nào cũng có cái thú viển vông và gàn dở!
4210 Thôi đi, ta lên đồi kia chơi,
Cũng giống Prater, ở đấy lăm tróc vui;^(*)
Và nếu tôi nhìn rõ
Thì trên ấy có cả sân khấu nữa.
Này, hôm nay diễn vở gì?

NGƯỜI MÁN CÁN^(*):

Sắp diễn rồi, vào đi
Một vở mới toanh vừa bóc vỏ
4215 Vở kịch cuối cùng trong bảy vở;
Cho người xem xem rõ nhiều là cái lệ ở đây.
Một gã nghiệp dư viết vở kịch này,
Và đào kép nghiệp dư thì sắm vở,
Tôi xin phép rút lui, mong các ngài lượng thứ,
4220 Tôi đây cũng nghiệp dư, thủ vai kéo phông màn.

MEPHISTO:

Có lẽ hợp tình hơn
Nếu ta gặp các người ở trên núi Brocken,
Vì các người rất yêu ma, quỷ quái!

GIẤC MƠ ĐÊM HỘI YÊU MA

Hay là Đám cưới vàng của Oberon và Titania.

Màn xen kẽ.

ÔNG BẦU:

- Hồi con em can đám của Mieding^(*)
Hôm nay chúng ta được nghỉ,
4225 Núi trọc và thung lũng xanh
Cũng đủ thay phần trang trí.

NGƯỜI TRUYỀN TIN:

- Đám cưới vàng kia nếu ai muốn có,
Phải trải qua nửa thế kỷ kết hôn,
Nhưng khi vợ chồng hết trò cãi cọ
4230 Thì vàng kia mới thực quý hơn.

OBERON:

- Hồi các thần linh quanh noi ta đứng
Giờ phút này xin hãy hiện lên,
Chúng giám cho quốc vương, hoàng hậu
Đã cùng nhau chấp lại tơ duyên.

PUCK:

- 4235 Chàng Puck đến quay ngang quay ngửa,^(*)
Chân lê đi theo lối, theo hàng;
Hàng trăm bạn kéo theo chàng nữa.
Để cùng chàng vui thú, hân hoan.

ARIEL:

- [196] 4240 Ariel cất lên tiếng hát^(*)
Khúc mê ly, trong sáng tuyệt vời;

Làm mê mẩn những thân hình xấu xí,
Làm say lòng người đẹp trahi noi.

OBERON^(*):

Hỡi ai muốn thuận chồng thuận vợ
Hãy noi theo gương sáng chúng ta!
4245 Muốn đôi bên yêu nhau đầm thắm
Thì hai người cứ phải sống cách xa.

TITANIA^(*):

Chồng cau có, vợ càu nhàn
Hãy tóm lấy cả hai tức khắc:
Ném con vợ lên tận cùng phương Bắc,
4250 Quẳng thẳng chồng xuống mãi cuối trời Nam!

DÀN NHẠC TUTTI (*mạnh mẽ*):

Cái mõm của ruồi, cái vòi của muỗi,
Cùng bao thân thích họ hàng,
Dế dưới cỏ, ếch trong hang:
Đó là các nhạc công dự hội!

DƠN CA:

4255 Kia trông, kèn hơi có túi!^(*)
Y như bong bóng xà phòng,
Phì phò từ hai lỗ mũi
Khúc ca ậm ạch pháp phồng.

BÓNG MA ĐANG THÀNH HÌNH:

4260 Lấy chân nhện cùng bụng cóc,
Ghép cánh cho gã tí hon!
Dẫu không ra hình nòng nọc
Cũng được bài thơ con con.

MỘT CẶP TIẾU YÊU:

4265 Bước nhảy thì cao, bước đi thì ngắn
Qua hương thơm phức qua làn sương roi,
Dẫu mi lon ton chập chững
Cũng không bay được lên trời.

DU KHÁCH TÒ MÒ^(*):

Một trò chế nhạo hay sao?

Hay ta nhìn nhầm chẳng biết,
Oberon, vị thần cao đẹp
4270 Lê nào có mặt nơi đây?

TÍN ĐỒ CHÍNH GIÁO^(*):

Không có vuốt, chẳng có đuôi!
Ai ơi đừng nghi ngờ nữa:
Như thần thánh Hy Lạp xưa,
Chính hắn ta là quý sú.

NGHÈ SĨ PHƯƠNG BẮC^(*):

4275 Những thú ta đã làm rồi
Chỉ là phác thảo mà thôi;
Hiện giờ ta đang chuẩn bị
Cho chuyến du hành sang Ý.

NGƯỜI SÍNH TU TÙ^(*):

Ôi, nỗi bất hạnh đưa ta đến đây,
4280 Nơi diễn ra cảnh đói phong bụi tục!
Cả đoàn mỵ đồng đồng lúc nhúc
Mà chỉ có hai biết đắp điểm trên người.

PHÙ THỦY TRẺ:

Phấn với son cũng nhu quần với áo
Dành cho ai tóc bạc da mồi;
4285 Đây cứ tòng ngồng cười dê đực đi chơi.
Khoe với người đời tấm thân mạnh khỏe.

BÀ GIÀ ĐÚNG ĐÁN:

Đây có thửa cách đối nhân xử thế
Đâu có thèm cãi cọ với chúng bay;
Giờ hơ hó non to, xuân trẻ
4290 Nhưng rồi ra thối ruỗng có ngày.

NHẠC TRƯỞNG:

Vòi của muỗi, mõm của ruồi,
Không được xúm quanh cô át tòng ngồng đó!
Ếch cứ ở trong hang và dế mèn dưới cỏ
Hãy giữ cho đúng nhịp đi nào!

CỜ BÁO GIÓ^(*) (*quay về một hướng*):

4295 Dám đồng thật đáng ước ao,

Toàn là cô dâu tuyệt mĩ!
Đàn ông đều là trai trẻ,
Tràn trề hy vọng tương lai.
(quay sang hướng khác):
Đất kia mà không nút toác
4300 Chôn vùi cả lũ chúng bay,
Thì ta nhanh chân rảo bước
Lao mình xuống địa ngục ngay.

THƠ CHÂM BIẾM^(*):

Chúng ta là lũ côn trùng
Với những bộ càng sắc, nhỏ,
4305 Gọi quỷ Satan là bối
Tôn thờ ngài đúng uy danh.

HENNINGS^(*):

Kia xem một bầy chen chúc,
Cười đùa với vẻ thơ ngây!
Cuối cùng vẫn còn dám nói
4310 Rằng mình nhân đức lắm thay.

NGƯỜI CHỈ ĐẠO NGHỆ THUẬT^(*):

Ta muốn hòa mình vào đó
Cùng bầy phù thủy, yêu ma;
Ta biết cách điều khiển họ
Giỏi hơn điều khiển Thi ca.

THIỀN TÀI TRƯỚC KIA CỦA THỜI ĐAI^(*):

4315 Đi với kẻ sang mình dễ nêng người.
Nào, trèo lên, bám chắc vặt áo tôi!
Núi yêu ma cũng như Thi son Đức
Đỉnh thênh thang còn rộng chỗ ngồi.

DU KHÁCH TÒ MÒ:

Này, thằng cha kia, tục danh là gì nhỉ?
4320 Người cứng đơ, bước khệnh khạng, mặt vênh lên.
Hắn ngủi ngủi mọi chỗ nào có thể
“Hắn đánh hơi mùi tu sĩ dòng Tên.”

CON SÉU^(*):

Nơi nước trong, ta thích buông cần,

- Nơi nước đục, ta ua câu cá,
 4325 Nên anh thấy giữa yêu ma, quỷ sứ
 Một quỷ ông ngoan đạo đúng xen hàng.

DÚA CON TRẦN THẾ^(*):

- Hãy tin ta đi: đối với người mộ đạo
 Tất cả chỉ là phuong tiện thôi mà;
 Ngay ở đây, trên núi của yêu ma,
 4330 Có thể họ lập hội đoàn thuyết giáo.

NGƯỜI TRONG ĐỘI MÚA:

Có phải có thêm một dàn đồng ca mới?
 Mà tôi nghe tiếng trống nổi từ xa.
 Bình tĩnh nào! Đó là trong lau sậy
 Lũ vịt trời đang cất tiếng hòa ca.

THẦY DẠY MÚA:

- Đứa rút cẳng, đứa co chân!
 Cố nhắc mình, cố thoát thân!
 Thằng Xệ nhảy, thằng Công nhảy
 Múa máy ra sao chúng bất cần.

NGƯỜI KÉO VĨ CẦM:

- Lũ giẻ rách thù ghét nhau góm ghiếc,
 4340 Chỉ lăm lăm tặng cho nhau cái chết;
 Kèn túi da liên kết chúng một đàn
 Như của Orpheus tập họp lũ thú rừng.^(*)

NHÀ GIÁO ĐIỀU:

- Ta không để tiếng kêu làm rối trí,
 Ta phớt mặc phê bình, phớt mặc sự hổ nghi.
 4345 Quỷ phải có nghĩa lý gì chứ nhỉ,
 Nếu không đời có quỷ để làm chi?

NHÀ DUY TÂM:

- Trí tưởng tượng trong óc ta chế ngự
 Nhưng lần này quá hống hách, cậy quyền;
 Ví bằng ta là bao nhiêu thứ đó
 4350 Thì hôm nay chắc chắn ta điên.

NHÀ DUY VẬT:

Bản chất, với ta, thành ra sự đọa đày;

Ta thấy lòng thật bất bình, khốn khổ:
Lần đầu tiên, trên núi quý ma này,
Chân ta đúng thấy không còn vững nữa.

NHÀ SIÊU TƯ NHIÊN:

4355 Ta đến đây với niềm hứng khởi
Và mừng vui dự đêm hội yêu tinh,
Tù quỷ ma có thể suy ra được
Sự hiện tồn của các vị thần linh.

NHÀ HOÀI NGHI:

Họ lần theo dấu vết đốm lửa con,
4360 Và tưởng mình đã tới gần kho của.
Cùng một vẫn với "hoài nghi", đó chính là "quỷ sứ",
Ta ở đây là đúng chỗ rồi!

NHẠC TRƯỞNG:

Đáng nguyên rủa thay là lũ nghiệp dư!
Ếch nhái trong hang, dế mèn dưới cỏ.
4365 Rồi cả mõm ruồi, cả vòi muỗi nữa
Thế mà cũng đòi làm các vị nhạc công!

BỘN CƠ HỘI:

Vô tư là chúng ta đây
Những kẻ tươi vui hồn hở,
Không thể đi bằng chân nữa,
4370 Thì chúng ta đi bằng đầu.

LŨ BẤT LỰC^(*):

Ta đã từng ăn bám kiếm miếng ngon,
Giờ thì thôi, phó thác mình cho Chúa!
Chạy chọt mãi để giày mòn,toi tả,
Chân không giày ta cố lết bước đi.

MA TROI:

4375 Ta sinh ra từ nước đọng bùn lầy,
Ta đến đây từ bùn lầy nước đọng;
Giữa chốn quỷ ma ta thuộc hàng trọng vọng
Lũ ta là những vị khách hào hoa.

SAO BĂNG^(*):

Từ trời cao ta lao xuống đó

4380 Trong vệt lửa dài sáng ánh sao băng,
Nay ta bị nambi vùi trong cỏ,
Ai giúp ta lại đứng dậy được chăng?

KHỐI DỒNG:

Dẹp ra nào! Dẹp tất cả xung quanh!
Và cỏ cây rạp mình héo úa,
4385 Thần linh đến, cả ma quỷ nữa,
Tất cả đều mập mạp tú chi.

PUCK:

Chớ bước đi nặng nề như vậy
Đừng làm như lũ voi con ấy,
Kẻ béo tròn, mập nhất hôm nay
4390 Là ma rùng thô kệch, chính Puck đây.

ARJEL:

Cầu mong thiên nhiên, cầu mong thần thánh
Ban cho các người có thêm đôi cánh;
Để các người theo kịp gót ta đây,
Về núi Hoa Hồng, nào, ta cất cánh bay!

DÀN NHẠC (nhè nhẹ):

4395 Mây trôi nhẹ và làn sương bảng lảng
Bỗng bừng lên trong ánh sáng trời cao,
Gió lách qua lùm cây, lay động những hàng lau;
Và tất cả tan đi trong mộng ảo.

NGÀY U ÁM

*Cánh đồng.
Faust và Mephisto.*

FAUST:

Trong khốn cùng! Tuyệt vọng! Bấy lâu nay, trên trái đất này, nàng phiêu dạt thực thảm thương, và giờ bị bắt giam! Là hung phạm bị tống giam để chịu đựng những cực hình khủng khiếp, ôi, con người kiêu diễm, bất hạnh biết bao! Cho đến ngày ấy! Ngày ấy! - Trời, đồ phản phúc, giống quý ma khốn kiếp. Chuyện như thế mà mi đã giấu ta! - Phải, cứ đúng đấy, cứ đúng tro ra đấy! Cứ việc mà hàn học trọn tròn con mắt quý noì đầu mi! Phải, cứ đúng đấy, cứ việc chọc tức ta bằng sự hiện diện của mi mà ta không sao chịu đựng nổi! Nàng bị bắt giam! Bị dày ải trong sự khốn cùng không gì bù đắp được! Bị giao phó cho yêu ma ác nghiệt, cho loài người vô tâm phán xét! Thế mà trong khi đó mi đã phỉnh phờ ta vào những trò giải trí vô vị, đã che giấu ta nỗi thống khổ ngày một chồng chất lên đầu nàng, và mặc nàng chết dần không một ai cứu vớt!

MEPHISTO:

Cô ta không phải người đầu tiên!

FAUST:

Đồ chó! Giống quái vật ghê tởm! Hồi vị thần cao cả vô song, xin hãy biến hóa hắn đi, xin lại biến đồ dòi bọ kia trở lại nguyên hình là con chó, như hắn vốn từng thích thú chạy lon ton trước tôi vào cái buổi tối ấy, lăn tròn dưới chân kẻ dạo chơi vô tư và bám lên vai con người vấp ngã. Xin hãy

Tranh của Eugène Delacroix (1798-1863)

biến hắn trở lại hình hài hắn ưa thích xưa nay, để hắn lê lết
cát bụi trườn mình trước mặt tôi, để tôi giẫm đạp lên hắn,
cái quân khốn kiếp ấy! - Không phải người đầu tiên! - Ôi,
thương thay! Thương thay! Không ai hiểu nổi rằng: đã có
hơn một sinh linh chìm vào đáy sâu của nỗi khốn cùng kia,
rằng không phải người đầu tiên - trong con hấp hối quẫn
quại của mình trước ánh mắt của Thượng đế luôn luôn tha
thú - đã chịu tội đầy đủ thay cho bao kẻ khác! Chỉ riêng nỗi
khổ của con người duy nhất ấy cũng đã làm đau đớn tới tột
cùng xương tủy và cả cuộc đời ta; còn mi, mi lại nhếch mép
cười gằn thản nhiên trước số phận của ngàn vạn con người!

MEPHISTO:

Giờ thì chúng ta đã lại bước tới giới hạn của sự khôi hài,
tới cái nơi mà trí tuệ làm cho loài người các ông thành ngớ
ngẩn. Tại sao ông lại kết bạn với chúng tôi, nếu như ông
không thể làm việc đó? Ông muốn bay mà sợ chóng mặt
ư? Chúng tôi thúc bách ông hay là ông thúc bách chúng
tôi?

FAUST:

Đừng có nhe mãi cái hàm răng quý đói nhà mi ra với ta như thế! Ta tóm lầm! Hồi vị thần tuyệt vời vĩ đại, Người đã hiện lên trước mắt tôi, đã thấu hiểu tim tôi và hồn tôi, vậy sao Người lại ghép buộc tôi với phuờng ô trọc kia, một kẻ chỉ vui thú trong sự tác họa, chỉ khuây khỏa trong sự suy tàn?

MEPHISTO:

Ông nói xong chưa?

FAUST:

Hãy cứu nàng! Không thì mi liệu hồn! Lời nguyền rủa cay độc nhất sẽ đổ xuống đầu mi thiên niên vạn đại!

MEPHISTO:

Tôi không thể cởi bỏ dây trói của kẻ báo thù, không thể mở then cài cửa ngực. - Hãy cứu nàng! Ai đã xô đẩy cô ta vào trại lạc? Ông hay tôi?

(Faust giận dữ nhìn quanh)

Ông tìm búa rìu sấm sét phải không? May mà bọn phàm trần khốn khổ các ông lại không được trao vào tay thứ đó! Nghiền nát kẻ vô tội đi ngược lại đường mình, đó là cái cách bạo chúa vẫn thường làm khi lúng túng, phân vân.

FAUST:

Hãy đưa ta đến đó! Nàng phải được tự do!

MEPHISTO:

Thế còn những hiểm họa đang chờ ông thì sao? Nên biết rằng, tôi giết người của ông vẫn còn trùm lên thành phố đó. Trên nóc kẻ bị sát hại những hồn ma báo oán vẫn chờ vòn, rình rập đợi kẻ sát nhân quay trở lại.

FAUST:

Mi còn dám nói điều đó với ta ư? Giết người và chết chóc của cả thế gian này, tôi đổ xuống cả đầu mi, đồ quái vật! Dẫn ta tới đó, mi nghe thấy chứ, và phải giải thoát nàng!

MEPHISTO:

Tôi dẫn ông đi, còn những gì tôi có thể làm được thì xin

Ông hãy nghe đây! Tôi đâu có được mọi quyền năng ở trên trời và dưới đất? Tôi có thể làm u mê tên cai ngục, còn ông phải đoạt lấy chìa khóa, dẫn nàng thoát ra bằng bàn tay của kẻ phàm trần! Tôi đứng canh! Ngựa yêu ma sẵn sàng đứng đợi. Tôi sẽ dẫn các người trốn chạy. Cái đó tôi có thể làm.

FAUST:

Vậy thì mau lên, ta lên đường!

Faust và Mephisto trên đường về cứu Gretchen
Tranh của Peter von Cornelius (1784-1867)
Bảo tàng nghệ thuật thành phố Düsseldorf

ĐÊM

Giữa đồng trống.

Faust và Mephisto cưỡi ngựa ô phóng như bay.

FAUST:

Quanh noi hành hình, bọn kia làm gì đó?"

"Nhìn rõ không?"

MEPHISTO:

4400 Chúng nấu nướng hay làm gì, tôi cũng không biết nữa.

FAUST:

Dâng lên, hạ xuống, nghiêng ngả, cúi người.

MEPHISTO:

Phù thủy đấy mà, chúng tụ hội đó thôi.

FAUST:

Rắc hương, cúng vái.

MEPHISTO:

Qua rồi! Qua rồi!

NHÀ GIAM

*Faust (cầm một chùm chìa khóa, tay xách một cây đèn,
đứng trước một cánh cửa sắt nhỏ)*

FAUST:

- 4405 Một con rùng mình, ta quên mất từ lâu, giờ lan tỏa khắp người,
Giờ đây, xâm chiếm hồn ta là nỗi đau thương. (Hát vọng)
Mà tôi lỗi của nàng chỉ là sự mê cuồng êm ái!
Nàng đang ở đây, sau bức tường ẩm uớt rêu phong.
Đến với nàng, vậy mà mi còn ngần ngại trong lòng!
Mi lo sợ gặp lại người thương nhó!
Tiến vào đi! Nếu mi do dự
Thì với nàng, cái chết đến gần hơn.
(Chàng cầm ổ khóa. Bên trong có tiếng hát vọng ra)
Mẹ tôi, một con đĩ,"
Người đã giết chết tôi!
Cha tôi, một đứa tôi,
Đem tôi ra ăn thịt!
Em gái tôi nhặt xương,
Nơi mát lành chôn cất;
Tôi mới biến ra ngay
Con chim rùng bay mất;
Tôi bay lên, bay lên!
- 4415 4420

FAUST (*mở khóa*):

Nàng không ngờ người yêu nàng đã nghe thấy hết.
Tiếng loạt soạt trong ổ rom, tiếng xích xiềng rên xiết.
(Chàng bước vào)

Tranh của Peter von Cornelius (1784-1867)

MARGARETE (*nép trên ô nầm*):

Trời ơi! Chúng đến rồi. Cái chết thật đáng cay!

FAUST (*nhẹ nhàng*):

Khẽ chúc em! Im nào! Anh đến cứu em đây!

MARGARETE (*lần lợn trước chàng*):

425 Nếu đúng là người, ông ơi, xin ông thương đời con cõi cực!

FAUST:

Em kêu thế bọn lính canh sẽ thúc!

(*Chàng nầm lấy xiềng để mở khóa*)

MARGARETE (*vẫn quỳ trước Faust*):

Hỡi đao phủ

Ai cho người được quyền

Đến bắt tôi vào giữa lúc nửa đêm?

430 Hãy rủ lòng thương để tôi được sống!

Đến sáng sớm mai, đâu đã muộn?

(*Nàng đứng dậy*)

Tôi vẫn còn trẻ, còn trẻ lắm, hỡi Trời!

Lẽ nào lại phải sớm lia đời!

Tôi còn xinh đẹp nữa, đó chính là cái chết.

435 Xưa người yêu ở gần, giờ cách xa biền biệt,

Vòng hoa cô dâu đã bị rút tung rồi.

Những cánh hoa rơi rụng tả tơi.

Đừng có kéo tay tôi quá phũ phàng như thế!

Hãy nhẹ tay! Tôi có làm gì ông đâu nhỉ?

Đừng để tôi phải tuyệt vọng khẩn cầu,

440 Trong cả cuộc đời tôi có gặp ông đâu!

FAUST:

Trời ơi! Tình cảnh thảm thương này lòng ta sao chịu nổi!

MARGARETE:

Tính mạng tôi hoàn toàn trong tay ông chi phổi,

Xin hãy để tôi cho con bú đủ đầy,

Để tôi ôm ấp nó nốt đêm nay.

445 Chúng đã cướp con tôi làm cho tôi đau khổ,

Giờ lại nói rằng chính tôi giết nó.

Tôi chẳng bao giờ vui sướng được nữa đâu.

Họ còn đem tôi ra đặt câu hát rêu rao!
Miệng lưỡi người đời sao mà độc địa!
Một câu chuyện cổ xưa kết cục y như thế,
4450 Họ ghép tôi vào chuyện ấy, ai xúi họ việc này?

FAUST (*quỳ xuống*):
Đây, người yêu em quỳ dưới chân em đây,
Để giải thoát cho em khỏi đọa đày, khổ sở.

MARGARETE (*quỳ bên cạnh chàng*):
Ôi, chúng ta hãy quỳ xin thánh thần che chở!
Kia, ông coi! Dưới bậc thềm,
4455 Dưới nương cửa
Địa ngục sục sôi!
Quỷ dữ
Đang thét đòi
Đang nổi xung đáng sợ!

FAUST (*gọi to*):
4460 Gretchen! Gretchen!

MARGARETE (*lắng tai nghe*):
Ôi, đúng tiếng chàng rồi!
(Nàng nhảy lên, xích xiềng roi hết xuống)
Chàng ở đâu? Tôi vừa nghe chàng gọi,
Tôi được tự do rồi! Không ai kìm giữ nổi.
Tôi muốn bay đi ôm riết lấy cổ chàng,
4465 Và nằm áp mình bên bờ ngực yêu thương!
Chàng vừa gọi Gretchen! Chàng ở ngay bậc cửa.
Giữa nơi địa ngục đầy tiếng gào, tiếng rú,
Và tiếng cười gằn nhạo báng của loài quỷ hung cuồng,
Tôi nghe thấy tiếng gọi ngọt ngào, êm ái của người thương.

FAUST:
4470 Anh đây mà!

MARGARETE:
Ôi, đúng anh rồi! Hãy nói lại cho em nghe lần nữa!
(Ôm ghì lấy chàng)
Anh đây rồi! Anhơi!
Đã biến đi đâu rồi bao đọa đày khổn khổ?

Đã biến đâu xích xiềng? Cảnh tù dày khiếp sợ?
Anh đây rồi! Anh đến cứu em ra!
Em được cứu thoát rồi!

- 4475 Và phố cũ, ngày qua
 Em lại được thấy anh trong ngày đầu gặp gỡ.
 Em thấy lại cả khu vườn thuở đó
 Nơi em với Marthe cùng chờ đón các anh.

FAUST (*cố kéo nàng đi*):

Đi nào! Đi với anh!

MARGARETE:

- Ô, đừng đi, anh ạ.
4480 Ở nơi nào có anh, em đều sung sướng cả! (*âu yếm chàng*)

FAUST:

Mau lên em!
Nếu em không rảo bước,
Thì chúng ta sẽ ân hận suốt đời.

MARGARETE:

- Ô, sao thế? Anh không biết hôn em nữa rồi!
4485 Anh thân yêu, mới xa em ít bữa,
 Mà hôn em, anh không còn nhớ nữa?
 Áp người vào anh, sao em thấy cứ lo sợ, ngại ngần?
 Mà khi xưa, một ánh mắt nhìn, một lời nói của anh
 Đủ mang cho em một thiên đường rạng rỡ,
4490 Khi anh hôn em, em tưởng mình ngạt thở.
 Hôn em đi chú!
 Không thì... em hôn anh đây này!
 (*Nàng ôm hôn Faust*).
 Trời ơi! Mỗi anh băng giá thay!
 Ngậm câm, mím chặt.
4495 Tình yêu của anh nơi đâu?
 Ai cướp của tôi đi mất?
 (*Nàng rời chàng, ngoảnh mặt đi*)

FAUST:

Nào, can đảm lên em! Hãy ra với anh đi!
Anh yêu em cháy lòng còn gấp vạn lần kia!
4500 Nhưng em phải theo anh! Anh chỉ xin có thể!

MARGARETE (*quay lại*):

Nhung có thật là anh? Có đúng anh không nhỉ?

FAUST:

Anh đây mà! Nào, em hãy theo anh!

MARGARETE:

Chính tay anh mở xích tháo xiềng,
Lại ôm em vào lòng anh ưu ái,
Sao thấy em anh lại không khiếp hãi?

4505 Anh có biết mình đã giải thoát cho ai?

FAUST:

Nào, đi thôi! Trời sắp sáng mát rồi!

MARGARETE:

Mẹ em, em đã giết,
Con em, em đã dìm nó chết.
Chẳng phải là tình yêu đã tặng nó cho hai ta?
4510 Cũng là con anh. - Anh đó ư? Sao em vẫn cứ ngờ!
Anh đưa tay xem nào! Ô, không phải mơ, đúng là anh thực!
Bàn tay yêu thương! - Ôi, nhưng sao mà ẩm ướt!
Lau khô đi anh!
Chao ôi, tay anh máu dính đầy.^(*)
4515 Lạy Chúa! Anh đã làm gì vậy?
Tra guom vào vỏ ngay
Em van xin anh đấy!

FAUST:

Hãy để qua đi, những gì xảy ra rồi,
Em làm anh đến chết mất thôi.

MARGARETE:

4520 Không, anh cần sống chứ?
Em muốn nói cho anh nơi đặt mộ
Để ngay từ mai anh lo giúp việc này;
Mẹ, đặt ở nơi tốt nhất, hon tất cả mọi người,
Ngay cạnh mẹ,
4525 Anh trai em yên nghỉ.
Còn em, đặt kế bên, cách xa một tí,
Nhưng cũng dùng quá cách biệt, xa lìa!

Hay đặt kề em, bên ngực phải, đưa hài nhi -
Ngoài ra, bên cạnh em, sẽ không còn ai hết!
4530 Ôi, anh, được ngả người vào anh thân thiết
Đã từng là niềm hạnh phúc ngọt ngào!
Nhưng từ nay không thể có nữa đâu,
Em cứ phải dằn lòng mới đến gần anh được,
Anh như muốn đẩy em ra, thoái thác;
Vậy mà đúng anh đây
4535 Mắt nhìn em âu yếm, dịu hiền thay!

FAUST:

Nếu nhận ra anh rồi, ta đi thôi, em ạ!

MARGARETE:

Ta ra ngoài kia hả?

FAUST:

Phải, đến với tự do.

MARGARETE:

Ngoài ấy là nấm mồ,
Cái chết rình ngoài đó;
Nào thì ra với nó!
4540 Ra với noi yên nghỉ ngàn đời.
Chẳng cần đi tiếp nữa, người ơi!
Anh đi ư? Ôi, anh Heinrich,
Giá như em có thể theo cùng!

FAUST:

Được mà, em! Em chỉ muốn... là xong!
Cửa kia đang để ngó.

MARGARETE:

Em không đi được đâu; em chẳng còn gì để mà hy vọng nữa.
4545 Trốn được ích gì? Chúng rình bắt khắp nơi.
Phải sống kiếp ăn mày thật khổn khổn thân đời,
Thêm vào đó là lương tâm giằng xé!
Lại phiêu bạt quê người, còn khổ nào hơn thế,
Rồi cuối cùng chúng cũng bắt em thôi!

FAUST:

4550 Anh ở bên em, nhất quyết không rời.

MARGARETE:

Ô, nhanh lên anh! Nhanh chân lên chứ!
Mau cứu lấy đứa con xấu số!
Đi đi! Ven theo suối,
Ngược dòng,
4555 Qua chiếc cầu con
Đi thẳng vào rừng,
Đến chỗ có ván ngăn, bên trái,
Trong ao
Kia, anh ơi, vót lấy!
4560 Nó muốn nhoai lên,
Nó đang vùng vẫy!
Cứu lấy con! Cứu vớt nó, anh ơi!

FAUST:

Tỉnh lại đi, em!
Chỉ cần một bước thôi
Là em sẽ tai qua nạn khói.

MARGARETE:

4565 Ôi, giá chúng ta đã qua bên kia núi!
Nơi ấy, trên một tảng đá kia, mẹ em vẫn đang ngồi,
Em ôn lạnh khắp người!
Trên một tảng đá kia, mẹ vẫn ngồi lặng lẽ,
Và đầu bà lắc lư nhè nhẹ;
4570 Cái đầu triu nặng; bà không vẫy, bà cũng chẳng gật đầu,
Bà không dậy nữa rồi, bà đã ngủ quá lâu,
Bà ngủ mãi để chúng ta hoan lạc;
Ôi chao, đó chính là những phút giờ hạnh phúc!

FAUST:

Anh van, em cũng mặc; anh nói, em chẳng chịu nghe lời,
4575 Anh phải bế vác em để ta chạy trốn thôi.

MARGARETE:

Buông tôi ra! Tôi không chịu nổi sự phũ phàng hung dữ!
Đừng có nắm lấy tôi như một tên hung thủ!
Chỉ vì yêu, tôi chẳng đã chiều anh đủ mọi thứ đấy thôi!

FAUST:

Em yêu! Em yêu! Trời sắp sáng mất rồi!

MARGARETE:

- 4580 A, sắp sáng rồi! Ngày cuối cùng đang tối,
Lẽ ra đối với tôi nó sẽ là ngày cưới!
Anh đã đến với Gretchen, xin đừng nói với ai.
Ôi, vòng hoa cỏ dâu!
Đã tan tác, tả tơi!
- 4585 Nhưng chúng ta sẽ có ngày tái ngộ,
Không phải gặp nhau nơi khêu vũ.
Kia, đám đông chen chúc, họ nói gì ai hay,
Quảng trường, đường phố
Chật ních người.
- 4590 Chiếc đũa đã bẻ đôi, chuông ngân giọng giả,(*)
Chà, chúng tóm lấy tôi, trói tôi như thế đó!
Tôi bị đẩy đi, ăn xuống ghế hành hình,
Bất kỳ ai cũng lạnh gáy, rùng mình,
Khi guom sắc loáng lên nhầm vào tôi chém cổ.
- 4595 Cả thế gian lặng im như nấm mộ!

FAUST:

Trời ơi! Giá như tôi đừng cất tiếng chào đời!

MEPHISTO (*hiện ra ở phía ngoài*):
Ra đi thôi, không sẽ chết cả đôi!
Toàn nói chuyện tào lao! Chắn chừ vô tích sự!
Ngựa cứ rùng mình,
4600 Và ban mai càng sáng rõ.

MARGARETE:

Ai mới chui từ dưới đất lên kia?
Đúng hắn rồi! Mau xua đuổi hắn đi!
Giữa chốn thiêng liêng này, hắn muốn gì đấy nhỉ?
Hắn muốn bắt tôi đi, đúng thế!

FAUST:

Không, em cần sống, em ơi!

MARGARETE:

Hồi Thiên tòa của Đức Chúa Trời!

4605 Tôi xin phó thác tôi cho Chúa!

MEPHISTO (*với Faust*):

Nào, đi thôi! Không tôi bỏ mặc cả hai người lại đó!

MARGARETE:

Hỡi Chúa Cha, tôi tớ của Người đây, xin hãy cứu vớt tôi!

Hỡi các thiên thần, những binh lực trên trời,

Hãy vây lại quanh tôi và ra tay gìn giữ!

4610 Heinrich! Thấy anh, tôi ghê sợ!

MEPHISTO:

À bị kết tội rồi!

TIẾNG NÓI (*tù trên cao*):

Linh hồn kia được cứu rỗi ngàn đời!

MEPHISTO (*với Faust*):

Hãy theo tôi!

(Kéo Faust ra, cùng biến mất)

TIẾNG GỌI (*vang lên từ bên trong nhà giam*):

4612 Heinrich! Heinrich!

HẾT PHẦN MỘT

FAUST
- BI KỊCH
PHẦN THÚ HAI

Hồi Một MIỀN ĐẤT HỮU TÌNH

*Faust nằm trên một bãi cỏ hoa, mệt mỏi, lòng bất an,
cố tìm giấc ngủ. Hoàng hôn. Một tốp thần linh, dáng hình bé nhỏ,
yêu kiều, chập chờn bay lượn.*

- ARIEL (hát, có đàn phong thu cầm hòa theo):
- Khi xuân về trời mua hoa xuân
Hoa lung lơ rơi trên mọi vật,
4615 Khi phuốc lành tươi xanh noi đồng đất,
Lấp lánh vẩy chào muôn vạn sinh linh,
Thì các nữ thần thiên nhiên bé xinh
Vội bay đi, tới nơi cần giúp đỡ;
Dù kẻ gặp tai ương thiện lương hay hung dữ,
4620 Các nàng đều thương xót, cứu mang.

- *
- Hồi các em đang lượn bay quanh mái đầu chàng,
Hãy tỏ ra mình là thiên tinh hào hiệp,
Hãy xoa dịu một trái tim đang giận hờn, day dứt,
Hãy nhổ đi mũi tên oán trách mình hùng hục lửa
đắng cay,^(*)

- 4625 Hãy rửa sạch lòng chàng khỏi những điều
khủng khiếp bấy lâu nay.
Đêm có bốn canh ngắn ngủi,^(*)
Hãy làm cho đêm vui, chó chằn chờ, chờ đợi.
Trước hết, hãy đặt đầu chàng lên chiếc gối dịu êm,
Rồi tắm chàng bằng móc băng sương từ Suối Lãng Quê,^(*)

4630 Chặng bao lâu, từ chi tê cứng của chàng sẽ trở nên thư giãn,
Nếu chàng được nghỉ ngơi, bình phục cho tới sáng;
Chúc phận cao siêu các em hãy hoàn thành,
Rồi trả chàng về cho Ánh sáng thiêng linh.

ĐỒNG CA (đơn ca, song ca, tốp ca, luân phiên nhau và cùng hát):

Khi gió về man mác cả không gian
4635 Tỏa khắp đồng quê bốn bề xanh thẳm,
Thì hoàng hôn cũng dần dần buông xuống
Làn hương ngọt ngào cùng với sương giăng.
Làn điệu thầm thì, dịu ngọt yên bình,
Ru trái tim vào giấc ngủ thời thơ dại;
4640 Trước đôi mắt của con người mệt mỏi;
Hãy khép cổng lại đi, hối ánh sáng ban ngày!

*

Trời tối rồi, màn đêm buông xuống,
Sao bên sao, cùng thánh thiện hiện ra;
Long lanh khi gần, lấp lánh khi xa;
Những đốm lửa con, những vầng sáng lớn;
Sao lung linh trên mặt hồ phảng lặng;
Đêm sáng trong sao lấp lánh trên cao,
Hạnh phúc sinh thành trong Tình lặng thầm sâu;
Và trên đó, Trăng nguy nga ngự trị.

4650 Thời khắc xóa nhòa trong tâm trí,
Hạnh phúc, khổ đau đều đã tiêu tan;
Hãy dự cảm đi! Rồi người sẽ mạnh lành;
Hãy tin tưởng vào một ngày mới mẻ,
Thung lũng lại tươi xanh, núi đồi thêm hùng vĩ;
4655 Mọi khóm cây tỏa bóng mát cho đời;
Sóng lúa dập dòn ánh bạc chói voi
Lô xô ủa về một mùa gặt mới;

Mọi ước nguyện nếu mong đạt tới,
Thì hãy nhìn kia: vầng ánh sáng huy hoàng!

4660

Mi mới chỉ bị búa vây một chút ít nhẹ nhàng,
 Giác ngủ chỉ là vỏ ngoài, mi hãy mau rũ bỏ!
 Hãy gắng sức vuơn lên, đừng phân vân do dự
 Khi đám đông còn luồng lụ, so đo;
 Hiểu biết rồi, mau nắm chắc thời cơ,
 Người quân tử có thể làm mọi việc.
 (Tiếng vang động dữ dội báo hiệu mặt trời mọc).

4665

ARIEL:

Hãy nghe kia! Cổng trời đang mở, ầm ầm nhu đồng bão!
 Chỉ có tai thần linh mới nghe thấu âm thanh,
 Ngày mới đã sinh thành.
 Cổng đá mở ầm ầm, xe của thần Thái dương rền vang lao bánh tới.
 Ánh sáng tạo nên bao thanh âm dữ dội!
 Tiếng trống khua vang, inh ỏi tiếng kèn,
 Sững sốt tai nghe, hấp háy mắt nhìn,
 Thanh âm hư không, khó lòng nghe thấu.
 Hồi các em, mau tìm hoa ẩn náu,
 Hãy rúc sâu; sâu nữa, lánh cho xa,
 Vào khẽ đá, lùm cây, kéo tiếng vang ập tới,
 Tai các em sẽ điếc mọi âm ba!

FAUST:

4680

Mạch sống lại sôi trào, tươi trẻ đập trong ta,
 Xin êm ái chào bình minh ló dạng;
 Hồi trái đất, đêm qua người vẫn luôn bền vững,
 Nay dưới chân ta người hít thở thanh tân;
 Bất đầu vây quanh ta niềm hứng thú vô ngần,
 Người thức tỉnh trong ta một quyết tâm mạnh mẽ,
 Để mãi mãi vuơn lên một cuộc đời cao quý. -
 Kìa trông, cả thế gian đang rạng ánh bình minh,
 Rừng cây ngân nga ngàn vạn âm thanh,
 Thung lũng đó đây màn sương còn lẩn khuất,
 Nhưng ánh trời đã rơi tối những nơi sâu thẳm nhất,
 Nơi vực thẳm ngát hương cây cối ngủ yên lành
 Đã vuơn dậy hân hoan, tươi tắn vạn lá cành;
 Nơi đây vực thẳm u muôn sắc màu hé mở,
 Hoa lá rung rinh những giọt sương rạng rõ -
 Ôi, quanh ta là cả một thiên đường!
 Kìa, hãy trông lên! Nơi đỉnh núi, đầu non

4685

4690

4695

Đang báo hiệu khoảnh khắc đây trang trọng;
Núi hướng trước ánh vĩnh hằng chiểu rạng,
Rồi dần dần lan tỏa tới nơi ta,
Giờ đến triền cỏ xanh bên sườn núi non xa,
4700 Được đón nhận nắng trời ánh lên màu sắc mới,
Và tùng bạt, xuồng sâu dần, ánh sáng trời rọi tới; -
Kia, mặt trời đã lên! - Nhưng thấy chói mắt rồi,
Con mắt ta nhức đau, ta đành phải quay người.

*

Như vậy, đây, khi trong ta niềm khát khao hy vọng
4705 Muốn vươn tới tận cùng của mơ ước cao xa,
Được thỏa lòng, Cửa-Mân-Nguyễn mở toang;
Ta lại đứng sững sờ trước biển lửa trào dâng.
Từ nguồn cội vĩnh hằng bỗng bùng lên tỏa sáng;
Ta chỉ muốn thấp lén ngọn đuốc cho sự sống.
4710 Nhưng vây bọc quanh ta cả biển lửa chói lòa!
Tình yêu? Hay Hận thù? đang rực cháy quanh ta,
Với Nỗi đau và Niềm vui luôn đổi thay khủng khiếp,
Đến nỗi ta phải quay đầu nhìn trở về Trái Đất
Để giấu mình trong sương sớm ban mai.

*

4715 Vậy là mặt trời ở sau lưng ta đó!
Trước mắt ta, qua đá ghềnh, âm ào dòng thác đổ,
Ta càng nhìn, càng xao xuyến khôn nguôi.
Tùng đợt, tùng đợt sóng nối nhau lao xuống giữa lung trời
Thành ngàn vạn dòng con cùng chảy tuôn dào dạt,
4720 Bọt trắng tung lên không, nối tiếp nhau, ào ạt.
Cánh trí tuyệt vời thay, nơi thác nước bão bùng
Bỗng ẩn hiện trước ta một ngũ sắc cầu vồng,
Lúc hiện rõ ràng, lúc tan giữa thinh không,
Tùng làn nước mát lành tỏa lan về mọi phía.
4725 Chính ánh cầu vồng kia phản ánh nỗ lực của con người,
Suy ngẫm sâu xa, ta sẽ hiểu ra thôi:
Ta chỉ có cuộc đời
Trong ánh phản quang muôn sắc màu của nó! (*)

HOÀNG CUNG

*Phòng thiết triều. Hội đồng vương triều chờ đợi hoàng đế đến.
Kèn hiệu nổi lên. Triều thần đủ loại trong trang phục lộng lẫy tiến ra.
Hoàng đế ngự lên ngai vàng, bên phải là quan chiêm tinh.*

HOÀNG ĐẾ:

Ta chào các trung thần yêu quý,
Tụ hội về đây từ khắp gần xa;
Nhà thông thái đã có mặt bên ta,
4730 Nhưng còn tên hễ đâu, sao chẳng thấy?"

QUÝ TỘC TRẺ:

Bẩm tâu, y bám sau dải áo bào chúa thượng,
Đến giữa cầu thang bỗng gục xuống, lăn quay,
Người ta đã khiêng đi khỏi thịt mỡ màng này
4735 Hắn chết hay hắn say? Chưa ai rõ.

QUÝ TỘC TRẺ THÚ HAI:

Ngay tức khắc và nhanh kỳ lạ,
Một đứa khác sán vào đã thế chỗ tên hestate.
Hắn ăn vận tinh tuom, nhưng mặt mũi góm ghê,
Khiến ai ai cũng lấy làm kinh ngạc.
4740 Lính ngự lâm chặn hắn bằng giáo mác
Ngay tại cửa ra vào, không cho hắn bước đi -
Nhưng kìa, thằng điên táo tợn đó đến kia!

MEPHISTO (*quỳ trước ngai vàng*):

Cái gì ta nguyên rủa, ta lại luôn đón chào?
Cái gì ta khát khao, ta lại luôn xua đuổi?
4745 Cái gì được chở che sóm tối?

Cái gì bị kêu ca, bị mắng nhiếc góm ghẽ?
Kẻ nào đúc vua chó nén cho triệu vè?
Kẻ nào có tên ai cũng mong nhắc tới?
Cái gì thấy ngai vàng sán lại?
4750 Cái gì đã tự lánh đi xa?

HOÀNG ĐẾ:

Thôi, lần này ngươi hãy tiết kiệm lời!
Ra câu đố ở đây quả là không đúng chỗ,
Các vị đây đang làm công việc đó. -
Ta cũng sẵn lòng nghe: - "Hoàng thượng giải quyết đi!"
4755 Tên hề cũ của ta sợ đi mãi, không về;
Nào, hãy đến đứng cạnh ta, cho ngươi thay chân nó!
(Mephisto leo lên, đứng sang phía bên trái)

TIẾNG XÌ XÀO TRONG ĐÁM ĐÔNG:

Một tên hề mới - mới nỗi đọa dày -
Hắn từ đâu đến? - Sao vào được đây? -
Hè cũ ngoéo rồi - Đi đòi nhà nó -
4760 Trước là cái thùng - Giờ là mảnh gỗ -

HOÀNG ĐẾ:

Vậy là, ta chào các khanh yêu quý, trung thành,
Đã tụ tập về đây từ khắp chốn gần, xa!
Các khanh quây quần có sao lành chiếu tỏ,
Hạnh phúc của ta trời đã định rõ.
4765 Nhưng vì sao, nào, các khanh hãy nói mau
Trong lúc chúng ta đã trút bỏ ưu sầu,
Đã đeo vào bộ râu hóa trang cho dạ hội,
Ta chỉ muốn hưởng thú vui sôi nổi,
Sao còn họp với bàn để hành hạ lẫn nhau?
4770 Vì các khanh cho rằng: không làm khác được đâu,
Thôi thì chuyện đã rồi, hãy làm cho xong chuyện.

TẾ TUỐNG^(*):

Ân đức cao dày, như hào quang thánh thiện
Tỏa quanh đầu chúa công, và chỉ có riêng Người
Mới có thể làm được công việc đó thôi:
4775 Đó là sự công bằng! - Mọi người đều mong ước,
Đều đòi hỏi, mến yêu, không thể nào thiếu được,
Điều này - chỉ có chúa công mới ban phát được cho dân.

- 4780 Khi vuông quốc đang nước sôi, lửa bùng,
Khi cái xấu xa làm nảy nòi ngàn vạn cái xấu xa?
Từ chốn thanh cao này ta nhìn xuống dưới kia:
Đất nước mênh mông như giấc mơ triu nặng,
Nơi cái dị hình sản sinh ra dị dạng,
Nơi sự phi pháp đang điều hành hợp pháp ở khắp nơi,
Một thế giới lối lầm đang nảy nở, sinh sôi.

2

- Kẻ thì cướp đàn bà, kẻ cướp đàn gia súc,
 Nơi bệ thờ, cướp thánh giá, cướp đèn, chén, cốc,
 Chúng vênh vang bao năm về chuyện cướp bóc này
 Vì chúng vẫn vẹn toàn, không sút mẻ chân tay.
 Giờ thì kẻ kêu oan xô nhau vào phòng án,
 Nơi quan tòa oai phong trên ghế cao nem gấm,
 Trong khi khắp nơi dân chúng đã nổi lên,
 Sóng oán hòn trào dâng, càng hỗn loạn, rối ren.
 Kẻ nào có tòng phạm để nương nhờ, ý sức,
 Kẻ đó cứ ngang nhiên làm những trò ô nhục.
 Và lời phán: "Có tội!" - như bệ hạ đã nghe,
 vang lên chốn pháp đình,
 Nơi kẻ vô tội kia có tội vì đã bảo vệ mình.
 Và thiên hạ tự bầm vầm, xắn nhỏ,
 Tự hủy hoại chính mình như vậy đó;
 Vậy biết làm sao đây để phát triển tinh thần,
 Cái duy nhất dẫn ta đến với lẽ công bằng?
 Và cuối cùng, một chính nhân quân tử
 Cũng ngả theo kẻ phỉnh phò, hối lộ.
 Một quan tòa không xử phạt công bằng,
 Thì cuối cùng đồng lõa với phạm nhân.
 Cảnh thần vẽ ra đây quả thật là đen tối,
 Thần cũng muốn kéo rèm che đây lại.
(Ngừng một lát)
 Ta phải quyết định thôi, không né tránh được đâu,
 Nếu tất cả đều khổ đau, tất cả đều phá phách,
 Thì hoàng thương có phen nguy khốn mất!

THƯƠNG THU BỘ BINH:

- Những ngày náo loạn này, đâu cũng cảnh sục sôi!
Kẻ thì đánh đập người, kẻ bị người đánh chết,
Nghe lệnh truyền, họ giả câm giả điếc.
- 4815 Gã thị dân ẩn náu tại nhà mình,
Nơi son động, bọn hiệp sĩ án binh,
Chúng mưu mô bảo toàn lực lượng,
Để mặc ta kéo dài con khốn đốn.
- Lính đánh thuê thì sốt ruột nóng lòng,
4820 Hung hăng đòi ta trả hết tiền công,
Một khi ta không nợ nần hấn nữa,
Hắn sẽ nhanh chân rời quân ngũ.
Nếu cấm đoán những điều ai cũng muốn cũng mong,
Nào có khác gì chọc tay phá tổ ong!
- 4825 Một vương quốc mà họ cần bảo vệ,
Bị cuồng bóc trui tro, thành hoang phế.
Người ta để mặc chúng cứ tàn phá điên cuồng,
Và một nửa giang son đã tan tác;
- 4830 Ngoài biên ải, vua chư hầu còn đó,
Ai cũng nghĩ việc nước ta chẳng liên quan đến họ.

THƯƠNG THU COI NGÂN KHỐ:

- Còn ai dám trông mong vào đồng minh nữa chứ!
Họ đã hứa giúp ta tiền viện trợ,
Như nước trong ống ngầm, chẳng có nước bao giờ!
Tâu chúa công, giang son của ngài rộng khắp bốn cõi bờ,
- 4835 Nhưng tài sản vào tay ai chiếm giữ?
Đến đâu, ta cũng thấy chủ mới cùng dinh thự,
Ai cũng muốn mình được hùng cứ một phương.
Ta cứ phải làm ngo mặc cho chúng nhiễu nhuong,
Biết bao quyền hành đã được đem ban phát,
- 4840 Rốt cuộc ta chẳng còn quyền nào hết.
Các đảng phái bây giờ - với tên gọi khác nhau,
Ta chẳng thể nào tin cậy họ được đâu;
Dù họ có ngọt ca hay buông lời trách cứ,
Họ ghét hay yêu, với ta đều thế cả.
- 4845 Bọn Ghibellin cũng nhu bọn Guelfen,(*)
Đều náu mình để ngoi nghỉ bình yên;
Với hàng xóm láng giềng, nào còn ai giúp đỡ?
Ai cũng lo cái thân, cũng vì mình hành sự.
Các cửa kho giấu vàng được khóa chặt, cài then,

4850 Ai cũng lo đầu cơ, cũng vơ vét thản nhiên.
Còn ngân quỹ của chúng ta thì rỗng tuếch.

QUAN THÁI GIÁM:

Ôi, những gì thản biết được, thực bất hạnh lắm thay!
Chúng ta mong tiết kiệm từng ngày,
Nhưng mỗi ngày lại càng thêm tiêu tốn,
Ngày qua ngày thản càng thêm khốn đốn.
4855 Chỉ có đám đầu bếp thiếu cũng chẳng phiền lòng;
Vì hươu nai, thỏ hoảng, lợn rừng,
Gà tây, gà ta, vịt nhà, ngan ngỗng,
Và địa tô, các khoán thu chắc chắn,
4860 Vẫn tiếp nhận về còn tương đối đủ đầy.
Nhưng cuối cùng, món rượu nho lại thiếu, thật khó xoay.
Trong hầm nhà, trước đây, các thùng rượu được chất đầy san sát,
Toàn rượu ngon của các vùng, các vụ nho quý nhất.
Nhưng các cuộc tiệc rượu triền miên của các quý ông,
4865 Đã nốc sạch sành sanh tới giọt rượu cuối cùng.
Hội đồng thành phố phải mở kho dự trữ,
Chộp chén vại, cốc to, người ta say thả cửa,
Còn đồ ăn thì gạt xuống gầm bàn.
Rồi thản phải trả tiền, mọi thứ phải lo toan;
4870 Gã Do Thái đổi với thản chẳng nể nang e sợ,
Gã tạm ứng cho vay bắt ngày sau thế nợ,
Năm này qua năm khác ta ăn trước, trả sau.
Đến con lợn trong chuồng cũng không béo nổi đâu,
Cả chăn đệm trên giường cũng phải đem cầm cố,
4875 Trên bàn là bánh mì ăn trước rồi trả nợ.

HOÀNG ĐẾ (*ngẫm nghĩ giây lát rồi nói với Mephisto*):

Thế còn mi, hè, nói đi!
Mi còn thấy nỗi khốn cùng nào nữa?

MEPHISTO:

Thần ư? Ô không! Thần chỉ thấy ánh hào quang rạng rỡ
Quanh chúa công và tôi tớ của chúa công!
Sao có thể thiếu niềm tin nơi chúa ngự oai phong;
4880 Nơi quyền uy sẵn sàng đập tan lòng thù ghét?
Nơi thiện chí mạnh cường nhờ thông minh hiểu biết,
Nơi hoạt động diễn ra thực muôn vẻ muôn hình?

Bóng tối và tai ương đâu có thể hợp thành
Noi có những vì sao như thế này chiếu rọi?

TIẾNG XÌ XÀO:

4885 Đúng là đứa ranh ma - Kẻ am tường, lọc lõi -
 Chừng nào còn có thể - Hắn ta còn lừa dối -
 Cái hắn giấu海棠 sau - Ta đây biết tống rồi -
 Và cái gì tiếp theo? - Một dự án mà thôi -

MEPHISTO:

Trên thế gian này, chẳng phải thiếu khắp nơi?
4890 Kẻ thiếu cái này, người cái kia,
 còn ở đây thì thiếu tiền, thiếu bạc.
Dẫu không thể moi tiền dưới nền nhà lên được,
Nhưng trí khôn có thể moi nó lên từ những chốn thăm sâu.
Dưới chân tường và những mạch núi cao,
Có thể thấy tiền vàng hoặc thấy vàng nguyên khối,
4895 Ai lấy được nó lên, chắc các ngài sẽ hỏi,
Xin thưa: - Sức mạnh vật chất và tinh thần
 của một kẻ tài ba.

TÉ TUỐNG:

Vật chất và tinh thần - chó nói thế
 với những người Thiên Chúa! (*)
Vì chuyện này, kẻ vô thần bị thiêu trên giàn lửa,
Bởi cái giọng điệu kia rất nguy hiểm đối với ta.
4900 Vật chất là Tội lỗi, Tinh thần là Quý ma,
Ngờ vực nhau, chúng sinh ra một ái nam ái nữ,
Đó là sự Hoài nghi - một đứa con quái gở.
Chó có nói với chúng ta như thế nữa, nghe không!
Trên mảnh đất ngàn đời yêu quý của chúa công,
4905 Chỉ có hai hạng người là xứng danh phù tá ngô hoàng đế.
Đó là các đức cha và các chàng hiệp sĩ; (*)
Họ luôn vững vàng trước gió cả, sóng to
Và được trả công bằng nhà nước với nhà thờ.
Từ đâu óc đám dân đen với tinh thần rắc rối
4910 Đã nảy sinh ra cái mầm chống đối:
Đó là bọn tà giáo! Bọn phù thủy gom ghê!
Chúng đã làm suy đồi thành thị với thôn quê.
Vậy mà mi đám hồn hào, cợt nhả
Muốn đưa chúng len vào chốn tôn nghiêm, cao cả;

4915 Lù các người tìm thúi thời mất rồi,
Tà giáo với thằng hè, cùng một giuộc cá thời!

MEPHISTO:

HOÀNG ĐẾ:

Nhung điều mi nói ra,
 đâu có trang trải xong các khoản tiền thiếu nợ,
Giảng mãi kinh mùa chay, mi muốn gì nữa chứ?
Trẫm nghe mãi chữ “Thế nào”, chữ “Nếu...” chán cả tai;
Đấy, đang thiếu tiền, có giỏi hãy mang nó đến đây!

MEPHISTO:

Các vị đây muốn gì, thắn kiếm cho, còn nhiều hon thế nǔa,
Điều ấy cũng dễ thôi, nhưng dễ mà lại khó;
Vàng bạc nằm noi kia, nhưng làm sao đem được nó về đây,
Là cả một nghệ thuật cao siêu, ai am hiểu việc này?
Các ngài hãy nghĩ xem: biết bao thuở loạn ly, đáng sợ,
Lớp lớp sóng người đã nhận chìm lê dân cùng xứ sở,
Nhưng vẫn có kẻ này, kẻ nọ, dù sợ hãi, khiếp kinh,
Cố cất giấu đi những báu vật của mình.
Thời La Mã hùng cường thì chuyện này đã có,
Cú thế tiếp diễn đến hôm qua, và cả hôm nay nǔa.
Tất cả được chôn vùi dưới lòng đất lặng yên,
Mà đất đai lai là của chúa công, ngài có quyền đến lấy nó lên.

THƯƠNG THỦ COI NGÂN KHỐ:

Chà, một thằng hè mà nói đâu ra đấy,
Đúng, đấy là quyền của chúa công, của cải kia cũng vậy.^(*)

TÉ TUÓNG:

Bằng dây thòng lọng vàng, quý đánh bầy các ngài:
Không phải là ngoan đạo, là chính nghĩa ở đời.

QUAN THÁI GIÁM:

Nếu hăn đem cho triều đình những gì ta khao khát,
Thì riêng thắn cũng mong có chút đồ phi pháp.

THƯƠNG THỦ BỘ BINH:

- 4945** Hè khôn ngoan. Ai ước gì, hẵn cũng hứa mang cho;
Tiền bạc ở đâu ra, lính không hỏi bao giờ.

MEPHISTO:

Nếu các ngài nghĩ rằng đang bị tôi lừa dối -
Thì quan chiêm tinh đây, xin các ngài cứ hỏi!
Người này biết mọi giờ các tinh tú chuyển vận,
Nào, xin cho biết ý Trời, điểm dữ hay điểm lành?

TIÉNG XÌ XÀO;

Rõ hai kẻ gian manh - Hiểu nhau cùng hành sự -
Bám sát bên ngai vua - Thằng hề và thây số -
Một bài hát cũ càng - Hát mãi đến chán tai -
Nhà thông thái nói ra - Gã điên ấy móm lời -

QUAN CHIÈM TINH (*nói, Mephisto móm lời*):

HOÀNG ĐẾ:

Trẫm nghe thấy *hai lần* mỗi một lời khanh nói,
Nhưng đâu sao, lòng vẫn thấy nghi ngờ.

TIẾNG XÌ XÀO:

- Nào có ý nghĩa gì? - Trò đùa nghịch vụ vơ -
Cuốn sách lịch dối lừa - Trò luyện đan ảo mộng -
4975 Ta đã từng nghe theo - Và đã từng thất vọng -
Nhà thông thái đến đây - Vẫn là kẻ hão huyền -

MEPHISTO:

- Rồi họ sẽ vây quanh và trổ mắt ra nhìn,
Của báu được tìm ra không ai tin là thực,
Kẻ thì nói huyền thuyễn về một con chó mục,^(*)
4980 Người nói cây ngải sâm có phép một hóa hai.^(*)
Nhưng có ích gì đâu, nếu ai đó khôi hài
Hoặc kêu ca về các trò ma thuật,
Khi bỗng thấy bàn chân mình tê giật,
Khi bước đi bỗng loạng choạng, ngả nghiêng.
4985 Đó chính là tác động của thiên nhiên,
Bí ẩn ngàn đời, mà các ngài cảm nhận,
Bởi từ dưới vùng đất sâu thăm thẳm
Đang vươn lên dấu hiệu của sức sống diệu kỳ.
Nếu các ngài thấy bủn rủn từ chi,
4990 Thấy ròn ròn ngay nơi mình đứng đó,
Thì quyết chí ra tay đào bới cho thực kỹ,
Bởi dưới sâu nhất định có kho tàng!

TIẾNG XÌ XÀO:

- Ô, bàn chân tôi nặng như chì, khổ thật -
Chuột rút ở cánh tay - Đấy chính là phong thấp -
4995 Ngón chân cái của tôi thấy buồn buồn, tê tê -
Cả cái sống lưng tôi nhức nhối ê chè -
Cứ theo dấu hiệu này thì chính đây, cầm chắc
Có kho báu dưới chân, thuộc loại giàu có nhất.

HOÀNG ĐẾ:

- Vậy thì mau lên! Mi chó hòng trốn thoát khỏi tay ta,
5000 Hãy thử làm những gì mi khoác lác ba hoa,
Mau chỉ cho chúng ta những kho đầy báu vật,
Trẫm sẽ gác quyền trọng, sẽ buông gươm xuống đất,
Sẽ sử dụng đôi tay cao quý này để công việc hoàn thành,
Nhưng nếu mi lừa dối tinh ranh,
5005 Chính tay trẫm cho mi về âm phủ!

MEPHISTO:

Bẩm chúa công, thần tự biết tìm đường về nơi đó -
Nhưng cũng xin nhắc lại mãi điều này:
Của vô chủ đợi người năm rải khắp đó đây!
Bác nông phu đang mải mê cày vỡ,
5010 Hất đất lên, thấy lọ vàng dưới đó;
Kẻ lấy diêm tiêu tìm đến cao vách tường,
Lại thấy cuộn giấy tròn, vàng lá giấu bên trong,
Bàn tay nghèo run lên vừa mừng và vừa sợ.
Rồi biết bao vòm nhà phải phá đi lấy cửa,
5015 Người đi tìm kho vàng phải khốn khổ dấn thân,
Nơi hẻm núi, vực sâu, nơi tăm tối đường hầm
Xuống tới chốn thẳm sâu gần với noi âm phủ!
Nơi những nhà hầm thênh thang từ vạn thuở,
Sẽ thấy trước mắt mình xếp thành bộ, thành hàng
5020 Những cốc, những ly, đĩa ngọc với âu vàng...
Cả những chiếc ly to làm bằng hồng ngọc nữa,
Nếu ai muốn cầm ly lên uống thử
Ở ngay cạnh đấy thôi có thùng rượu lâu đời.
Thế nhưng - là một kẻ am tường, các ngài hãy tin tôi -
5025 Ván khum đóng thùng đã từ lâu mục rữa,
Rượu vang kết tinh tạo nên lớp vỏ,
Thành chiếc thùng thay thế chúa thứ rượu cao sang,
Đâu chỉ có châu báu với bạc vàng,
Mà cả rượu vang cũng náu mình trong đêm đen kinh dị;
5030 Nhà thông thái phải thăm dò, không nản chí,
Tim ra báu vật giữa ban ngày, điều ấy chẳng khó chi,
Nhưng bóng tối là giang sơn của muôn chuyện thần kỳ.

HOÀNG ĐẾ:

Chuyện đó dành cho mi! Còn bóng tối hỏi có gì hữu ích?
Cái gì có giá trị, cái đó phải bước ra noi thanh thiên

bạch nhật.
5035 Hỏi có ai đã rõ mặt thằng gian trong sâu thẳm màn đêm?
Nơi bóng tối bùa vây, con mèo nào cũng xám,
con bò nào cũng đen.
Nhưng mà ở dưới kia, những chiếc hũ vẫn đầy vàng,
quá nặng,
Mi hãy cày lên đi, hãy đào bới đưa nó ra ánh sáng!

MEPHISTO:

Xin bệ hạ hãy cầm cuốc, cầm mai và tự mình đào lấy!
5040 Công việc nhà nông làm cho ngài vĩ đại,
Và từ nỗi lòng đất tối đen,
Cả một lũ bê vàng sẽ lũ lượt kéo nhau lên.
Khi ấy, xin ngài chờ chán chờ, và với lòng xao xuyến
Ngài trang điểm cho mình, cho người tình yêu mến;
5045 Có ngọc châu óng ánh với màu sắc diệu kỳ
Mỹ nhân càng mỹ lệ, bệ hạ càng uy nghi.

HOÀNG ĐẾ:

Vậy thì làm ngay đi! Mau lên! Còn lần khân chi nữa!

QUAN CHIÊM TINH (*nhus trên*):

Tâu bệ hạ, nỗi khát khao thô thiển kia, dám xin ngài
kiềm chế,
Đợi qua hội hóa trang vui vẻ, hãy bắt đầu;
5050 Tâm trí còn tản漫, không đến đích được đâu.
Trước hết ta phải xin Đức Chúa Trời ban phuort, (*)
Phải nhờ cái Trên Cao thì cái Dưới Sâu
ta mới mong lấy được.
Ai muốn điều tốt lành, trước hết phải tốt lành;
Ai muốn hưởng niềm vui, phải kiềm chế máu mình;
5055 Ai muốn uống rượu vang,
phải cất rượu từ chùm nho triều quả;
Phải cung cố lòng tin, nếu ai đó hy vọng vào phép lạ.

HOÀNG ĐẾ:

Thôi được, ta hãy giết thời gian
bằng muôn cuộc sướng vui!
Ngày Thứ Tư Lễ Tro ao ước sắp đến rồi,
Trong lúc đợi chờ, ta tung bùng vào lễ,
5060 Hội hóa trang mê cuồng, lại càng thêm vui vẻ.
(Tiếng kèn đồng nổi lên, mọi người rời sân khấu)

MEPHISTO:

Hạnh phúc và Công lao luôn gắn chặt với nhau,
Lũ người điên kia chẳng thể nghĩ ra đâu!
Dù viên ngọc trí khôn có nằm trong tay chúng,
Ngọc lại thiếu người khôn đem ngọc ra sử dụng! (*)

PHÒNG LỄ HỘI RỘNG LỚN VÀ CÁC PHÒNG PHỤ

Trang hoàng lộng lẫy cho đêm hội hóa trang.

NGƯỜI TRUYỀN TIN^(c):

- 5065 Xin chó nghĩ rằng, các ngài sống trong vùng biên giới Đức
Nơi chỉ có những điệu múa *tử thần*, múa *hề*,
và múa *quý* mà thôi;
Ô không, một lễ hội tung bừng đang chờ đón các ngài!
Hoàng đế của chúng ta, trong những chuyến công du
- Vì lợi ích của ngài, vì thú vui thiên hạ,
5070 Đã vượt rặng Alpen cao chót vót lung trời,
Và giành được cho mình một vương quốc tươi vui.
Hôn gót giày linh thiêng của giáo hoàng cao quý^(d)
Ngài cầu xin có được quyền thống trị,
Và khi ra đi nhận vương miện cho mình,
5075 Ngài cũng mang về cho chúng ta một chiếc mũ trá hình.
Giờ thì chúng ta, như trẻ mới chào đời, thơ dại,
Mỗi một kẻ mày râu noi thế gian từng trải
Cũng khoan khoái chụp kín đầu một chiếc mũ hóa trang;
Mũ biến anh ta thành một gã điên gàn^(e).
- 5080 Dù có thông minh như thế nào đi nữa,
À, kia rồi, tôi nhìn thấy những đám người quần tụ,
Họ chuench choạng tách ra, kết đôi lại, thân tình;
Các tốp ca hối hả xếp đội hình,
Đi vào, đi ra, không hề nản chí;
- 5085 Nhưng cuối cùng thì trước sau vẫn thế:
Thế gian, với ngàn vạn chuyện khôi hài,
Là thằng điên vĩ đại, chỉ có một không hai.

CÁC CÔ GÁI LÀM VUỜN^(*) (hát, có đàn măng đón dệm theo):

- Để được các ngài dây vỗ tay,
Chúng em đã trang điểm xinh tươi cho ngày lễ,
Những cô gái xứ Florenz xuân trẻ
Theo Đức triều hùng lè vè đây;
- Chúng em gài lên mái tóc màu hạt dẻ
Vẻ diễm kiều của hoa thắm sắc tươi,
Chỉ điệu, búp tơ cùng dải lụa
Đều góp phần làm đẹp cho đời.
- Hoa của chúng em, hoa nghệ thuật rạng ngời,
Liên tục nở quanh năm suốt tháng,
Chúng em cho rằng mình xứng đáng
Được các ngài lên tiếng ngợi ca.
- Những mảnh giấy nhuộm đủ màu, đủ loại
Xếp thành hoa, thực cân xứng, hài hòa;
Mỗi mảnh riêng, tách ra, bị các ngài giêu cọt,
Nhưng sự tổng hòa lại thu hút hồn ta.
- Chúng em trông rõ là xinh xắn,
Gái làm vườn thật thanh lịch, hào hoa;
Bởi bản chất tự nhiên của đàn bà
Là rất gần với mọi ngành nghệ thuật.
- NGƯỜI TRUYỀN TIN:**
- Nào, hãy cho chúng tôi xem những giờ hoa muôn sắc
Mà các cô em đang đội trên đầu,
Nơi cánh tay xinh hoa đua nở muôn màu;
Nào, ai thích thứ gì, xin hãy chọn cho mình thứ đó.
Nhanh chân lên các cô để vườn hoa nở rộ
Trên lối đi, dưới vòm lá sum suê!
Thực đáng chen chúc nhau quanh vẻ đẹp nhuường kia
Các cô gái bán hoa cùng món hàng của họ.

CÁC CÔ GÁI LÀM VUỜN:

Chốn lễ hội tung bừng, hãy mua đi, các vị
Nhưng xin chờ cò kè mặc cả kiểu bán buôn,
Xin nói ra lời ngắn gọn, rõ ràng
Ai cũng biết cái mà mình muốn có.

CÀNH Ô LIU TRĨU QUẢ:

- 5120 Với hoa kia, tôi chẳng hề ganh tị,
Tôi lánh xa chuyện cãi cọ trên đồi,
Bởi điều này trái bản chất của tôi:
Tôi là cốt túy của mọi miền đất nước
Là vật chúng không gì lay chuyển được -
5125 Là dấu hiệu hòa bình của mỗi cánh đồng.
Và hôm nay, tôi hy vọng thành công,
Được trang điểm những mái đầu xinh đẹp.

NHÀNH LÚA (*vàng*):

- Để làm đẹp các ngài, món quà tặng của nữ thần Ceres^(*)
Sẽ đúng đây thực duyên dáng, đẹp tươi:
5130 Cái ta ước mong lại có ích cho người
Chính là cái đẹp mà các ngài đã có!

VÒNG HOA TUỔNG TUỢNG:

- Trông tựa cẩm quỳ - hoa muôn sắc muôn màu,
Từ rong rêu tạo thành một vòng hoa kỳ lạ!
Trong thiên nhiên thứ hoa này chẳng có
5135 Nó được sinh ra là bởi mốt thời trang.

BÓ HOA TUỔNG TUỢNG:

- Nói tên tôi cho các ngài, quả là việc khó khăn,
Đến Theophrast cũng chẳng hề thấu tớ,^(*)
Nhưng tôi mong - dù tôi không làm vừa lòng tất cả
Cũng vừa lòng đẹp ý một cô nàng.
5140 Đó là người tôi muốn chiếm cho mình,
Nếu như nàng gái tôi lên mái đầu xinh đẹp,
Và nếu nàng lại có lòng kiên quyết,
Dành cho tôi một chỗ cạnh con tim.

NHỮNG NỤ HỒNG (*thách thức*):

- Trí tuồng tượng muôn màu, mặc chúng nở bừng lên
5145 Cho đúng mốt của một ngày lễ hội,
Cứ để chúng tạo ra trò lả lùng kỳ quái
Mà thiên nhiên chưa từng có bao giờ;
Từ những mái tóc xoăn dày rậm đã ló ra
Những cuống hoa sẫm xanh, những cánh hoa vàng ối! -
5150 Còn chúng ta hãy náu mình chờ đợi:
Ai phát hiện ra ta, kẻ ấy được sướng vui!

Khi mùa hạ tối nolt
Khi nụ hồng thấp lửa,
Một hạnh phúc nhường kia, ai lại không muốn có?

5155 Sứ Hứa hẹn và Bảo đảm với đời

Trong xứ sở hoà tươi
Sẽ chinh phục được trái tim, giác quan và ánh mắt.

(Trong các lối đi dưới tán cây xanh, những cô gái làm vườn sửa sang lại các mặt hàng cho đẹp)

NGƯỜI LÀM VƯỜN (hát, có dàn hồ cầm đệm theo):

Các vị nhìn đây: những bông hoa lặng yên bừng nở,
Trang điểm cho mái đầu các vị thêm quyến rũ.

5160 Còn trái cây chẳng muốn cám dỗ ai,
Nhưng mà ta cứ nên ném thử coi.

Những người làm vườn mặt nau vì nắng gió
Chào mời đào, anh đào, mận chúa,
Mua đi nào! Bởi mắt ta dẫu là một quan tòa
So với lưỡi, với mồm, mắt còn kém thua xa.

Nào, đến đây! Trái cây chín nhường kia, ta hưởng thụ,
Hãy ăn thực ngon lành và húng thú!
Về hoa hồng, ta sáng tác thơ văn,
Nhưng táo kia, ta phải cắn, phải ăn.

5170 Hãy cho phép bọn chúng tôi nhập hội
Với các cô tuổi xuân phơi phới,
Cạnh hàng của các cô, hãy cho phép chúng tôi
Được chất đầy những trái chín ngon tươi.

Để dưới các vòm nhà tươi vui từ lá, hoa kết lại,
Dưới những lùm cây được trang hoàng lộng lẫy,
Cùng lúc có thể tìm thấy mọi thú cho ta:
Cả lá xanh, nụ hồng, quả chín với muôn hoa.
(Trong khi luân phiên nhau ca hát, có dàn ghi ta và hồ cầm đệm theo, hai dàn đồng ca tiếp tục xếp các món hàng của mình lên cao và chào mời khách)
(NGƯỜI MẸ và CON GÁI xuất hiện)

NGƯỜI MẸ:

Con gái ơi, khi con mới chào đời,

- Mẹ đợi cho con mũ trùm đầu nhô nhẩn;
 5180 Trông con mẹ rõ là xinh xắn,
 Thân hình con mảnh dẻ biết bao.
 Mẹ nghĩ tối ngày con là một cô dâu,
 Lấy một người chồng giàu nhất trong thiên hạ,
 Mẹ tưởng tượng ra con đã trở thành người vợ.
- Ôi! Vậy mà bao năm ròng
 5185 Đã trôi qua vô ích, uổng công,
 Bao nhân ngãi nhân tình thực đủ màu, đủ sắc...
 Qua đời con, rồi nhanh chân biến mất,
 Trong khi con nhảy múa với người này
 5190 Lại khẽ khàng cố ý đựng cùi tay
 Và ra hiệu cho một chàng trai khác.
- Dù thêm lễ hội nào được người đời tổ chức,
 Cũng chẳng ích lợi gì, lễ hội lại đi qua,
 Dẫu choi "Trò ký phạt" hay trò "Người thứ ba"^(*)
 5195 Cũng chẳng thấy anh chàng nào sa bẫy;
 Nhưng lễ hội hôm nay nhiều gã khờ lầm đầy
 Con gái ơi, cứ he hé háng ra
 Chắc sẽ có một chàng mắc vào lưới nhà ta.
- CÁC BẠN CHƠI NỮ xinh đẹp, trẻ trung ra nhập bọn. Một cuộc trò chuyện thân mật nỗi lên râm ran. NHỮNG NGƯỜI ĐÁNH CÁ và BÂY CHIM xuất hiện, mang theo lưới, cần câu, que dính nhựa và các vật dụng khác, trà trộn vào đám con gái xinh đẹp. Họ tìm cách đuổi bắt nhau, trốn tránh nhau và nắm giữ nhau, tạo cơ hội cho những cuộc đối thoại dễ chịu nhất:
- THỢ ĐỐN GỖ^(*) (buộc vào, hùng hổ và thô tháp):
- 5200 Dẹp ra nào! Tránh ngay!
 Chúng tôi đang cần chở,
 Chúng tôi đốn cây rừng,
 Âm âm cây cối đỗ.
 Khi chúng tôi khiêng gỗ,
 Sẽ va đập các người.
 Phải khen ngợi chúng tôi
 5205 Mới êm xuôi mọi chuyện.
 Nếu những người thô thiển
 Không làm việc nặng nề,

Thì những kẻ sang kia
Làm sao sang trọng nổi?
Dù thông minh, tài giỏi!
Bài học cho các người:
Nếu chúng tôi không đổ mồ hôi,
Thì lũ các người đều chết cóng!

CHÀNG HÈ (*loạng choạng, gần như ngô nghê*):

5210
Các ngươi - lũ rồ dại,
Sinh ra đã khom lưng;
Chúng tôi, lũ người khôn
Chẳng bao giờ mang vác.
Khăn khổ cùng áo khoác,
Mũ hè trên đầu mình,
Tất cả nhẹ tênh tênh;
Và với lòng hỉ hả,
Chúng tôi luôn nhàn nhã,
Chân xỏ trong dép lê
Đi khắp chợ cùng quê
Qua những nơi đông đúc,
Đứng lại, mồm há hốc,
Hát như gáy vào tai;
Bằng những âm thanh này
Chúng tôi như lươn lách
Qua đám đông chật ních,
Cùng nhảy nhót bên nhau,
Cùng huyên náo, ồn ào.
Dù các người khen ngợi,
Hay các người la lối,
Chúng tôi để ngoài tai.

BỌN ĂN BÁM (*vé nịnh nọt, thèm muối*):

5215
Các anh, những thợ rùng can đảm
Cùng đám người anh em
Là những thợ đốt than,
Với chúng tôi, tất cả đều là bạn.
5220
Vì gật đầu tán thưởng
Hay khom lưng, cúi người,
Dù ba hoa bốc trời,
Hay chơi trò luồng lợi:
5225
Làm nóng và làm nguội,

- Ta cảm thấy bấy lâu
Nào có ích gì đâu?
Cho dù có ngọn lửa
Thật kinh hoàng, khiếp sợ,
Trời đổ xuống trần gian,
Nhưng nếu không có than,
Và bếp không có củi
Thì làm sao nhóm nổi
Cho bếp lò rực hồng!
Để xào, rán thơm lừng,
Ninh, hầm sôi sùng sục.
Kẻ sành ăn đích thực,
Kẻ liếm đĩa quen thân,
Ngửi thấy mùi món ăn,
Hắn biết ngay cá rán;
Điều này xui khiến hắn
Tìm đến bàn ăn nhân.
- 5250
- 5255
- 5260

GĀ SAY (*lơ mơ*):

- Mong đừng có gì trái ý tôi hôm nay!
Tôi cảm thấy thực tự do, thoả mái,
Không khí trong lành, những bài ca sôi nổi
Chính tay tôi đã đem chúng tới đây.
Giờ thì tôi uống! Uống nhiều, uống cho say.
Leng keng, lanh canh! Các bạn ơi, chạm cốc!
Lên đây nào, anh bạn ngồi phia góc!
Chạm cốc đi, anh bạn, thế, tốt rồi!
- 5265
- 5270

- Mụ vợ tôi, ả gào lên giận dữ,
Nhăn nhúm mũi, vì áo tôi sặc sỡ,
Nhưng mà tôi lại hanh diện hả hê,
Vì mụ mắng nhiếc tôi đích thị một thằng hè.
Tôi uống đây! Uống rồi, uống nữa!
Leng keng, lanh canh! Tiếng ngân vang, rõ thú!
Lũ hè ơi, ta chạm cốc đi thôi!
Cốc ngân vang, ô, nhu thế, tốt rồi!
Chó có bảo tôi là lầm đường lạc lối,
Lạc mà lại ở nơi khoan khoái đến nhuường này!
Chủ quán không cho vay; vợ chủ quán cho vay,
Rồi cuối cùng, ta vay cô đầy tớ.
- 5275
- 5280

Tôi cứ uống liên hồi! Uống rồi, uống nữa!
Lanh canh, leng keng nào! Các bạn, nâng cốc lên!
5285 Người chạm cốc với người! Cứ thế uống triền miên!
Tôi cho rằng, thế là ta hoàn tất.

Tôi giải trí ở đâu, như thế nào, bất chấp,
Cứ mặc cho mọi chuyện xảy ra thôi;
Tôi muốn nằm đâu, cứ để đó, kệ tôi,
5290 Tôi không thể đứng lâu hơn được nữa.

ĐỒNG CA:

Nào, anh em, hãy uống đi, uống nữa!
Lanh canh nào, chạm cốc, thật vui tươi!
Hãy ngồi vững trên ghế dài, trên đất!
Kẻ nào nằm dưới bàn, kẻ đó đã xong xuôi.

NGƯỜI TRUYỀN TIN thông báo các nhà thơ khác nhau xuất hiện, các thi sĩ ca ngợi thiên nhiên, ca ngợi cung đình, hiệp sĩ, những nhà thơ dịu dàng và hăng hái nhiệt thành. Trong sự chen lấn của các ứng cử viên đủ loại, không ai chịu nhường lời cho ai. Chỉ có một người luôn lách qua, nói được đôi lời.

NHÀ THƠ TRÀO PHÚNG^(*):

5295 Đố các người biết được, đối với ta - thi sĩ
Điều gì làm cho ta thực vui sướng hả hê?
Đó là ta được quyền nói năng và ca hát
Về những gì kẻ khác chẳng buồn nghe.^(*)

Các nhà thơ tung ca bóng đêm và mồ má có lời xin lỗi, vì họ đang có cuộc nói chuyện cực kỳ lý thú với một cái xác hút máu người vừa mới hồi sinh, hy vọng qua đó có thể phát triển được một thể thơ mới; người truyền tin dành phải để mặc họ và cho gọi thần thoại Hy Lạp xuất hiện, chúng tuy đeo mặt nạ tân kỳ, nhưng không mất đi tính cách và vẻ đẹp.

CÁC NỮ THẦN DIỄM KIỀU^(*)

Aglaia, Hegemone, Euphrosyne.

AGLAIA:

5300 Chúng ta đem vẻ kiều diễm cho đời;
Hãy đặt nó về bên Trao Tặng,

HEGEMONE:

Hay đặt nó về bên Đón Nhận,
 Đời thật đáng yêu, khi ước vọng hoàn thành.

EUPHROSYNE:

Trong giới hạn của ngày tháng yên bình
 Thì Cám Ơn lại diễm kiều hơn cả.

CÁC NỮ THẦN SỐ MÊNH^(*)

Atropos, Klotho, Lachesis.

ATROPOS:

5305 Vị nữ thần già lão nhất là ta,
 Họ đã mời đến đây xe sợi
 Có nhiều điều phải suy tư, nghĩ ngợi
 Về sợi tơ đời quá đỗi mảnh mai.

*

Để với các người nó mềm mại, dẻo dai
 5310 Nên ta chọn những sợi tơ nhỏ nhất;
 Và ngón tay thông minh sẽ vuốt
 Cho nó bóng tròn, thanh mảnh, đồng đều
 Nếu các người lại muốn được rõ nhiều
 Trong lạc thú và múa may bất tận,
 5315 Thì hãy nhớ: sợi tơ đời có hạn,
 Hãy coi chừng! Nó dễ đứt như chọi!

KLOTHO:

Nhưng mấy ngày vừa rồi
 Chiếc kéo đã được trao cho ta, đầy tin cậy;
 Bởi người ta không còn ưng ý mấy
 5320 Với cách làm ăn, ứng xử của mụ già.

*

Những sợi tơ đời vô dụng, mụ cứ kéo dài ra
 Đưa chúng vào không trung và ánh sáng,
 Còn Hy vọng bao tuổi xuân lai láng
 Mụ lại cắt phăng đi, đẩy chúng xuống mồ sâu.

Mà cũng lẩn, cũng lâm hàng trăm lần như thế,
Nên hôm nay tự ta kiêm chế
Và vui lòng cất giữ kéo trong bao.

- Vậy là chính ta tự trói tay mình lại,
5330 Nhìn nơi đây với ánh mắt thân tình;
Trong những giờ được tự do, thoái mái
Các người cứ vui đi, vui nữa, thỏa súc mình.

LACHESIS:

- Ta là người duy nhất hiểu lẽ đời,
Được trao quyền phân chia số mệnh;
5335 Guồng tơ của ta luôn sống động,
Chưa bao giờ hấp tấp, vội vàng.

- Tơ đến đây, tơ được cuộn vào guồng,
Từng sợi một đều do ta dẫn lối,
Ta không để một sợi nào bị rối,
5340 Tơ nhịp nhàng cuốn theo các vòng quay.

Nếu có lần ta quên lảng, loi tai
Là ta thấy lo âu cho trần thế;
Thời khắc trôi, tháng năm qua mau lẹ,
Và sợi tơ đời, Thợ Dệt lấy mang đi.

NGƯỜI TRUYỀN TIN:

- 5345 Những kẻ sắp đến kia, chắc các người không biết
Dù các người sử sách rất am tường;
Đó là các thần gieo rắc lầm tai ương
Nhưng nhìn họ, ta tưởng là khách quý.

- Họ là thần Báo oán - chẳng ai tin như thế,^(*)
5350 Vì họ xinh tươi, đẹp dáng, niềm nở, trẻ trung;
Đánh bạn với họ rồi, ta sẽ nhận ra rằng:
Lũ bồ câu kia hại người chẳng kém gì rắn rết.

- Tuy vậy hôm nay - dù bọn họ vốn ác tâm, xảo quyệt,
Nhưng khi mỗi thằng hè đều vênh vang
5355 khoe khiếm khuyết của mình,
Thì họ cũng không đòi được hiển vinh như các thiên thần,
Mà sẽ thu nhận là kẻ gây tai ương cho bàn dân thiên hạ.

CÁC NỮ THẦN BÁO OÁN

Alekto, Megaera, Tisiphone.

ALEKTO:

Điều đó đâu có ích gì cho các người?

Vì chúng ta được các người tin cậy.

Bởi chúng ta biết ve vuốt như mèo, lại tươi trẻ, đẹp xinh;
Nếu ai đó trong các người có một á nhân tình

5360 **Thì chúng ta sẽ gãi tai hắn thật lâu, cho tới lúc**

Có thể nói với hắn như một người thân thuộc:

Rằng cô ấy hết vầy gọi gã này đến gã kia.

Lung thì còng, chân thì thot, đầu óc lai ngu si

Cuối á về làm dâu, á thực vô tích sỉ

5365

Còn với vị hôn thê, chúng ta cũng có cách

làm cô ta khốn khổ.

Nói anh chàng, mới tuần trước đó thôi.

Đã nói xấu cô với một á xinh tươi! -

Dù họ có làm lành thì trong lòng vẫn hận.

MEGAERA.

Đấy chỉ là trò đùa! Vì khi họ đã xe duyên kết phận,
Là lúc ta ra tay. Hạnh phúc kia dù tuyệt mĩ đến đâu,
Ta cũng biết cách làm nó tiêu vong bằng muôn nỗi ưu sầu;
Con người vốn thất thường.

5375

Niệm hồn phúc tuyệt trần, khi tận hưởng đã quen,
Người ta trốn mặt trời, mong sưởi ấm nơi tuyết băng lạnh giá.

5380

Với tất cả chuyện này ta biết đường ứng xử,
Và dẫn Asmodi đến đây, hắn là kẻ tôi trung^(*)
Hắn biết đúng thời cơ gieo xuống mọi tai ương,
Và hủy diệt con người tùng đồi, tùng cắp môt.

TISIPHONE.

Thuốc độc, dao găm thay cho lời ác độc
Ta trộn thuốc, mài dao nhầm kẻ phản phúc kia;
Chẳng chóng thì chầy cũng sẽ hủy diệt mi,
Nếu phụ tình đem lòng yêu kẻ khác.

5385 Những khoảnh khắc với mi ngọt ngào, êm ái nhất
Sẽ biến thành nỗi đau đớn, đắng cay!
Không có chuyện điều đình hay mặc cả ở đây,
Kẻ sinh sự sẽ phải cam chịu tội.

Chớ ca cảm xin dung tha, thứ lỗi!
5390 Ta kêu cùng ghênh đá việc của ta,
Hãy nghe kia! Tiếng vọng lại: báo thù!
Kẻ đổi dạ thay lòng, không được sống!

NGƯỜI TRUYỀN TIN:

Xin các người hãy vui lòng tránh dạt sang hai bên
Bởi những gì sắp diễn ra - với các người,
không cùng hội cùng thuyền.^(*)
5395 Hãy trông kia, một con vật như núi to
đang bước vào hầm hở
Hai bên sườn đeo đầy những thảm màu sắc sỡ.
Cái vòi như rắn cuộn, đầu mang cặp răng dài,
Bí hiểm biết bao! Nhưng tôi xin tiết lộ với các người.
Kìa, chẽm chệ trên vai là một nàng thật xinh tươi, diễm lệ,
5400 Bằng một chiếc roi xinh, nàng điều hành oai vệ;
Một nàng khác đứng trên rõ lộng lẫy, uy nghiêm,
Hào quang quanh đầu nàng làm tôi lóa mắt nhìn.
Hai bên, những phụ nữ bị xích xiềng trông cao sang,
quyền quý,^(*)
Kẻ có vẻ lo âu, người trông như hoan hỉ;
5405 Ả này cảm thấy mình tự do, ả kia mong muốn được tự do.
Họ là ai, mỗi người sẽ nói ra.

SƠ HÀI:

Những ngọn đuốc khói mù, đèn chiếu rọi
Ánh sáng lờ mờ qua đám hội rối ren;
Bị đẩy vào nơi những mặt mày gian dối
5410 Ôi, thân ta bị trói chặt xích xiềng!

Hãy cút đi, những kẻ cười lăng lố!
Mặt người nhăn nhở kia, ta thấy đáng ngờ thay;
Tất cả những ai, với ta đây, chống đối
Đều nhầm ta mà xô đẩy đêm nay.

5415 Ó đây, bạn thành thù rồi đó!
Mặt nạ hán deo, ta cũng đã nhận ra.
Còn kẻ nọ muu tìm ta giết hại,
Lộ hành tung, hán đã vội chuồn xa.

5420 Ôi, nơi này ta muốn mau trốn khỏi
Đến bất cứ phương nào trên thế giới;
Nhưng ngoài kia bị đe dọa diệt vong
Nên ta ở lại đây với khói, với hãi hùng.

HY VỌNG:

Xin có lời chào các chị em yêu quý!
Hôm qua và hôm nay
5425 Trong quần áo giả trang chắc vừa lòng, đẹp ý,
Nhưng ta biết là ngày mai
Các chị em sẽ cởi bỏ xiêm y:
Và nếu như chẳng thấy thích thú gì
Bên ánh đuốc khói mù trong đêm hội,
5430 Thì tới đây, trong những ngày sôi nổi;
Chúng ta lại vui thỏa thích theo ý riêng,
Khi vui một mình, khi có chị có em,
Thoải mái phiêu du nơi đồng quê hoa lệ
Tự ý ta, ta làm, ta nghỉ ngoi giải trí,
5435 Không bao giờ thiệt mình, chỉ vươn mãi lên cao
Trong một cuộc đời chẳng biết đến lo âu.
Khắp chốn, khắp nơi ta đều là khách quý,
Ta cứ bước vào chẳng phân vân, lo nghĩ:
Chắc chắn rằng ở đâu đó đấy thôi
5440 Ta sẽ tìm ra điều tốt nhất trên đời.

THÔNG MINH:

Hai trong số những kẻ thù lớn nhất của con người
Đã bị xích xiềng là *Sợ hãi* và *Hy vọng*,
Ta cách ly bọn này khỏi đám đông dân chúng,
Các người được cứu rỗi! Mau dẹp chỗ cho ta!

5445 Các người thấy không, ta điểu hành, dẫn lối
Một sinh vật khổng lồ, lung chất cao như núi,
Hắn vẫn bước đi thực nhẫn耐, hiền lành
Trên con đường nhỏ hẹp, dốc chênh vênh.

Và ở phía trên noi chòi cao tít tắp
Là vị nữ thần lẹ làng, hoạt bát,
Đang đón cánh rộn, nhìn bốn phương trời,
Để rồi nàng chinh phục khắp muôn nơi.

Quanh nàng là hào quang và vinh quang tỏa sáng,
Ánh rạng ngời chiếu rọi đến muôn nơi;
Nàng có tên là thần Chiến Thắng,
Người chỉ huy mọi hoạt động trên đời.

ZOILO - THERSITES^(*):

Hu hu! Ta đến đây quả là đúng lúc,
Ta coi lũ các người đều nhơ nhuốc xấu xa!
Nhưng cái ta đến xem và là đích của ta
5460 Lại ở trên cao kia, đó là thần Chiến Thắng.
Vị nữ thần với đôi cánh trắng
Có lẽ tự coi mình là chim đại bàng đây,
Nàng hướng mắt tối đâu thì đất nước con người
Tất, tất cả đều thuộc nàng cai quản.
Nhưng ở đâu có vinh quang chiến thắng
5465 Đầu khiến ta tức tối, phát điên lên.
Cái nghiêng phải thẳng, cái thẳng phải nghiêng,
Cái thấp phải cao, cái cao phải thấp;
Đó là điều làm cho ta khỏe nhất,
5470 Cũng là điều ta muốn thấy trên đời.

NGƯỜI TRUYỀN TIN:

Đồ chó đẻ tanh hôi
Với chiếc gậy sùng đạo này đập cho người tan xác.
Kìa, hắn quằn quại, rúm ró ngay tức khắc!
Thân xác hai thằng lùn đã co lại rất nhanh
5475 Thành một khối tròn tròn trông rõ thật khiếp kinh!
Nhưng, lạ thay! Khối tròn ấy đã biến thành quả trứng,
Nó cứ phình to rồi tách thành hai mảnh;
Từ trong đó chui ra hai con vật ghê người:
Một con rắn và một con dơi;
5480 Con thì bò đi, trườn trên cát bụi,
Con thì đèn sì bay ngay lên mái,
Chúng lao ra ngoài để cùng hại người ta;
Ta không muốn làm một kẻ thứ ba.

TIẾNG XÌ XÀO:

- Mau lên nào! Bên trong đã bắt đầu nhảy múa -
 5485 Không! Tôi không muốn ở nơi này nữa -
 Bạn không cảm thấy sao, đang ám ảnh chúng ta
 Là thứ mùi của quý sú, yêu ma?
 Nó vừa vút qua sát sát đầu tôi đây -
 Nơi bàn chân tôi nó cũng vừa ngọ nguậy -
 5490 Nhưng chưa ai bị thương tổn đến người -
 Tất cả đều hoảng sợ rụng rời -
 Vậy là tiêu ma thú vui - đi dự lễ -
 Lũ quái vật kia chỉ mong có thể.

NGƯỜI TRUYỀN TIN:

- Từ khi trong các hội hóa trang
 5495 Tôi được giao nhiệm vụ truyền tin,
 Tôi nghiêm túc đúng canh ngoài cổng ngõ,
 Để các vị ở nơi vui thú
 Không gặp phải điều gì khốc hại hoặc hãi hùng.
 Tôi không hoang mang cũng chẳng mềm lòng,
 Nhưng mà tôi lo sợ
 5500 Qua các ô cửa sổ
 Lũ quỷ ma có thể kéo nhau vào,
 Tôi lại không biết cách phải làm sao
 Để cứu các vị đây, khỏi mưu ma chước quỷ.
 Riêng gã lùn quái dị,(*)
 Đã tự lộ ra là một kẻ đáng nghi.
 5505 Ô! Có một đoàn đang hối hả tới kia!
 Mặt nạ mói có ý nghĩa ra sao
 Tôi sẽ còn giải thích,
 Nhưng có những điều tôi cũng không hiểu biết,
 Tôi làm sao cất nghĩa được êm xuôi?
 5510 Mong các vị đây hãy chỉ giáo giúp tôi! -
 Kia, các vị thấy không,
 Qua đám đông nó đang bay tới đó?
 Một cỗ xe đẹp lạ thường, bốn ngựa,(*)
 Nó đi qua tất cả mọi nơi
 Mà đám đông không tự tách làm đôi
 5515 Dặt sang bên hay chen nhau né tránh.
 Ngay từ xa, đủ sắc màu, lấp lánh,
 Những vì sao sắc sỡ sáng lung linh,
 Như được soi đường bởi đèn đuốc yêu tinh,

- Xe lao tới như bão dông mãnh liệt.
 5520 Tránh ra nào! Tôi rùng mình, chết khiếp!

THIẾU NIÊN (NGƯỜI ĐÁNH XE)^(*):

- Dừng lại!
 Hỡi bầy ngựa, hãy mau ngừng vỗ cánh,
 Hãy cảm nhận dây cương từng quen thuộc xưa nay,
 Hãy biết kiềm chế mình như ta kiềm chế các ngươi đây,
 Hãy biết hoan say khi thấy ta ái mộ -
 5525 Hãy để cho hoàng cung nhở ta thêm vinh dự!
 Xem kia, họ đang xô cả lại phía chúng ta,
 Họ tụ thành từng đám để thán phục, ngợi ca.
 Hỡi người truyền tin, hãy bắt tay vào việc,
 Hãy miêu tả bọn ta, gọi tên bọn ta cho mọi người
 được biết,
 5530 Trước khi chúng ta biến mất khỏi cuộc vui;
 Chúng ta chỉ là những biểu tượng mà thôi,
 Anh cần hiểu bọn ta cho cẩn kẽ.

- NGƯỜI TRUYỀN TIN:**
 Tôi biết gọi anh là gì được nhỉ,
 Tốt hơn hết là: xin miêu tả anh với mọi người.

THIẾU NIÊN CÀM CUỐNG:

- 5535 Vậy hãy làm thử coi!

NGƯỜI TRUYỀN TIN:

- Phải thú nhận rằng;
 Trước hết, anh đẹp trai và sắc xuân mon mòn,
 Là một thiếu niên trẻ măng mồi lón,
 Nhưng các cô các bà lại muốn thấy ở anh
 Một gã đàn ông đã thực sự trưởng thành.
 Có lẽ tương lai anh là người lấm nhân tình nhân ngái,
 5540 Là một tay quyến rũ có nòi đám đàn bà, con gái.

THIẾU NIÊN CÀM CUỐNG:

- Nghe được đấy! Xin anh nói tiếp đi,
 Hãy tìm lời tươi vui nói điều bí ẩn kia!

NGƯỜI TRUYỀN TIN:

- Tóc đen như bóng đêm, ánh thâm trầm của mắt,

- Trông càng tươi xinh nhờ dải băng châu ngọc.
 5545 Áo khoác đẹp tuyệt trần
 Chảy từ vai xuống chân,
 Kim tuyến lung linh, đường viền thắm đỏ!
 Chỉ e người đời chế anh là thiếu nữ:
 Nhưng buồn vui, hay dó cũng chẳng cần.
 5550 Ngay bây giờ phụ nữ đã thích anh,
 Họ sẵn sàng dạy anh vở lòng về chuyện đó.

THIẾU NIÊN CÀM CUONG:

Thế còn người này - một ảnh hình rạng rõ,
 Trên ngai vàng trong xe, ai đang ngồi, biết không?

NGƯỜI TRUYỀN TIN:

- Hình như một ông vua giàu có, hiền lành
 5555 Thật phuort cho ai, nếu được ngài hạ cõi!
 Ngài không cần vuon lên cái đích nào hon nữa;
 Ngài để mắt tới những noi gấp thiếp thốn, rủi ro;
 Hứng thú trong sáng nhất của ngài là đem tặng, đem cho,
 Nó lớn hon nhiều lần hạnh phúc và của cải.

THIẾU NIÊN CÀM CUONG:

- 5560 Nói giữa chừng anh không nên dừng lại,
 Phải miêu tả người kia thật chính xác rõ ràng.

NGƯỜI TRUYỀN TIN:

- Không thể nào miêu tả hết sự tôn quý, cao sang.
 Chỉ miêu tả được thôi: khuôn mặt tròn, khỏe mạnh,
 Hai má hồng hào, cái miệng tươi, đầy đặn,
 5565 Rạng rõ dưới vành khăn đã trang điểm mái đầu;
 Trong bộ áo rộng dài trông thoái mái biết bao!
 Còn biết nói gì hon về sự oai phong đó?
 Ngài trị vì thiên hạ - điều này tôi rõ.

THIẾU NIÊN CÀM CUONG:

- Đấy là thần Giàu có, Plutus là tên ngài,
 5570 Lộng lẫy và huy hoàng, ngài đang đến nơi đây,
 Cả hoàng đế cao minh cũng nóng lòng chờ đợi.

NGƯỜI TRUYỀN TIN:

Còn anh, xin tự nói,

Tự bộc bạch mình ra!

THIẾU NIÊN CÀM CUONG:

Tôi là sự Phóng túng, tôi là Thi ca,
Tôi là thi nhân đang tự thân hoàn thiện,
5575 Khi đem tài sản của riêng mình ra dâng hiến:
Tôi cũng là người giàu có khôn lường,^(*)
Với Plutus kia, tôi có thể ngang hàng,
Tôi làm đẹp ông ta bằng tiệc tùng, khiêu vũ
Ban tặng cho ông ta những gì ông không có.

NGƯỜI TRUYỀN TIN:

5580 Thói khoác lác, ba hòa - anh bạn có vẻ sành,
Nào, hãy cho chúng tôi xem tài nghệ của chính anh.

THIẾU NIÊN CÀM CUONG:

Các người xem đây: chỉ búng tay một cái
Mà quanh xe lung linh, óng ánh như vậy đấy!
A, đây rồi, cả một chuỗi ngọc trai.
(Tiếp tục búng tay)
5585 Hãy lấy những vòng vàng trang điểm cổ với tai;
Nhẫn nạm ngọc thật vô cùng quý giá,
Rồi lược, rỗi trâm cũng đầy đủ cả.
Đôi khi tôi trao tặng cả ngọn lửa mồi nhen,
Nó chớ nơi có thể sáng bừng lên.

NGƯỜI TRUYỀN TIN:

5590 Ôi, đám đông tranh nhau đuổi theo, vồ chộp lấy,
Người đem cho có nguy cơ bị lấn chen, xô đẩy.
Chàng trai búng ra châu báu nhu trong giấc mộng vàng,
Mọi người đuổi theo ruột bắt khắp gian phòng.
Nhưng kia, tôi lại thấy nhiều ngón trò khác trước,
5595 Một báu vật có kẻ vừa tóm được,
Lại mang đến cho y một phần thưởng rất tồi;
Bởi bỗng dung nó bay vút lên trời.
Rồi chuỗi ngọc trai đứt ra nhiều khúc,
Và trong tay hắn ta toàn bọ hung nhung nhúc,
5600 Gã ngổ đáng thương, vội vã quẳng đi,
Quanh đầu hắn ta toàn thấy tiếng vo ve.
Một bọn khác tưởng có quà chắc chắn,
Nhưng hóa ra tóm được toàn buom buóm.

Thế mà thằng cha hứa hẹn huênh hoang,
5605 Răng chỉ đem trao những thứ tựa bạc vàng!

THIẾU NIÊN CÀM CUONG:

- Ta đã thấy, nói về mặt nạ thì nhà anh biết cách,
Nhưng, nhìn thấy lớp vỏ ngoài, phát hiện ra bản chất,
Đó không phải việc làm của sứ giả chốn vương cung;
Nó đòi hỏi mắt nhìn phải sắc sảo, tinh tường!
5610 Nhưng thôi, ta tránh, không tranh cãi,
Hướng đến ngài, thưa đức ông, tôi xin phép hỏi.
(Với Plutus)
Chẳng phải tin tôi mà ngài đã trao tay
Cho tôi điều hành cõi xé nhanh như gió bão này?
Chẳng phải là tôi đã cầm cương mát tay
như chính ngài cai trị?
5615 Đã đi tới mọi nơi như ngài từng ngỏ ý?
Chẳng phải là tôi đã giành giật cho ngài cành lá cọ
chiến công
Trên những cánh bay dũng cảm, kiêu hùng?
Và biết bao lần, tôi đã vì ngài mà xông pha chiến trận,
Tôi luôn luôn gặp những điều may mắn:
5620 Và khi vòng nguyệt quế trang điểm vầng trán ngài,
Chẳng phải chính tôi đan nó bằng óc với bằng tay?

PLUTUS:

- Nếu cần ta làm chứng cho sáng tỏ,
Ta xin nói: chính người là tinh thần của tinh thần ta đó.
Theo ý tưởng của ta, người luôn cố làm theo,
So với chính ta, người giàu có hơn nhiều.
Để đền đáp những gì người cống hiến,
Ta đánh giá vòng lá xanh còn cao hơn vuông miện.
Ta tuyên bố thật lòng trước tất cả mọi người:
Ta rất hài lòng về con, con trai yêu quý ơi!

THIẾU NIÊN CÀM CUONG (với đám đông):

- Các người xem, những món quà quý nhất,
5630 Khắp chốn khắp nơi tay tôi đem phân phát,
Nó rực đỏ trên đầu của tất cả các người;
Một ngọn lửa mới nhen tôi trao đến muôn nơi,
Nó nhảy nhót từ người này sang người nọ,
Lửa ở lại với người này, người kia thì nó bỏ,

Thật hiếm khi nó bùng cháy rõ ràng
Nhanh chóng tạo thành vòng ánh sáng hào quang.
Nhưng với nhiều người, trước khi mình nhận biết,
Thì lửa kia đã tàn, đã buôn rầu cháy hết.

DÀN BÀ NGỒI LÊ ĐÔI MÁCH:

- 5640 Trên cỗ xe tú mā có một gã đang ngồi,
Hắn là một lang băm chuyên bịp bợm đó thôi;
Sau gã là thằng hề ngồi co ro cúm rúm,
Nhưng gầy đét vì đói ăn, thiếu uống,
Chưa ai thấy bao giờ một kẻ thế này đâu,
5645 Giá cầu véo hắn ta, hắn cũng chẳng biết đau.

GÃ GÀY ĐÉT:

- Tránh xa ta ra, giống đàn bà ghê tởm!
Ta biết, các người không bao giờ lại vừa ý với ta.
Khi đàn bà còn chăm lo việc bếp núc, cửa nhà
Thì ta có tên là người hà tiện^(*);
5650 Khi ấy nhà ta vẫn còn tiềng tiệm
Cửa vào thì nhiều, cửa ra thì không!
Ta hăng say tích cóp cho đầy tủ đầy hòm,
Và điều ấy bị coi là thói quen tồi tệ.
Rồi đến những năm hoàn toàn mới mẻ
5655 Đàn bà không còn thói quen dặm dùm xưa nay,
Và, như mọi kẻ hư thân mất nết vẫn tiêu xài,
Lòng ham muốn nhiều hơn cả số tiền mình có,
Thì người chồng phải nhiều phen chịu khổ,
Bởi nhìn vào đâu hắn cũng thấy nợ nần.
5660 Mụ vợ xở xoay, mụ có thể kiếm tiền,
Nhờ thân xác mình, nhờ nhân tình hỗ trợ,
Với đám khách làng chơi luôn luôn ve vãn mụ,
Mụ uống nhiều hon, ăn cũng tốt hon;
Việc ấy tăng thêm sức hút của bạc vàng.^(*)
5665 Đối với gã hà tiện là ta, một danh từ giống đực!

MỤ ĐÀN BÀ CHÍNH:

Mặc cho con rồng cùng bọn rồng ki cóp;
Chỉ là chuyện lừa dối và lòe bịp viển vông!
Hắn đến đây xúc xiểm cánh đàn ông,
Bọn họ đã bức mình, khó chịu.

ĐÁM ĐÔNG PHỤ NỮ:

5670 Hãy cho thằng bù nhìn cái tát!
Tên hình nhân kia muốn dọa chúng ta sao?
Cái mặt góm ghê ta chẳng sợ chút nào!
Rồng chỉ làm bằng giấy bìa và gỗ,
Xông vào hắn đi, chị em ơi, đừng sợ!

NGƯỜI TRUYỀN TIN:

5675 Phải theo gãy chỉ huy! Nào, xin hãy trấn an! -
Sự giúp đỡ của tôi, hầu như cũng chẳng cần;
Những hình thù kỳ quái đang tiến bước
Chuyển động trong gian phòng mà chúng vừa chiếm được,
Hai đôi cánh mở tung

5680 Rồng giận dữ vẫy vùng,
Mình đầy vảy và miệng phun lửa cháy;
Gian phòng thành trống tròn, đám đông thì trốn chạy.
(Plutus từ trên xe bước xuống)
Với cung cách của một vị chúa công
Ngài bước xuống xe trông rõ oai phong.
Ngài vẩy tay, con rồng ngừng uốn lượn;
5685 Và người ta chuyển từ xe xuống
Chiếc hộp bạc vàng và cả tên hèn tiện còng gầy,
Giờ thì chiếc hộp được đặt trước chân ngài,
Mọi chuyện diễn ra quả là điều kỳ diệu.

PLUTUS (với thiếu niên cầm cuồng):

Vậy là ngươi thoát khỏi sự nặng nề, khó chịu,
5690 Được thoái mái, tự do rồi, ngươi hãy về xứ sở của ngươi đi!
Nó không phải ở đây! Nơi quanh ta là cảnh tượng gom ghê,
Là rối loạn, dữ dằn, là sắc màu lòe loẹt.
Hãy về nơi ngươi nhìn thấy rõ ràng sự Diệu huyền
Thanh khiết,
Noi ngươi thuộc về mình và tin tưởng riêng mình,
5695 Noi chỉ có Cái Thiện và Cái Đẹp tồn sinh,
Hãy về cõi Cô Đơn!
Thế giới riêng của ngươi được tạo ra ở đó!

THIẾU NIÊN CÀM CUƠNG:

Như vậy, tôi xem mình là sứ giả đã được ngài yêu quý,
Tôi cũng yêu mến ngài như thân quyến của mình.
Ngài đến đâu là nơi ấy phồn vinh.

- 5700 Tôi đến đâu, ai cũng cảm thấy mình loli loli.
 Người ta ngả nghiêng trong cuộc đời ngang trái:
 Họ không biết theo ngài? Hay là họ theo tôi?"
 Theo ngài đương nhiên được nhàn nhã, nghỉ ngơi;
 Ai theo tôi phải không ngừng hành động.
 5705 Tôi không giấu việc mình đang làm vì cuộc sống,
 Chỉ chờ thôi, thế là tôi đã tiết lộ mình rồi."
 Xin tạm biệt! Ngài đã mang may mắn đến cho tôi;
 Tuy nhiên, chỉ cần ngài thầm gọi là tôi sẽ đến ngay lập tức.
 (Biến mất, như lúc xuất hiện)

PLUTUS:

- Nào, đã đến lúc rồi,
 Mở kho báu ra thôi!
 5710 Roi của người truyền tin ta đã dùng mở khóa.
 Cửa mở rồi! Hãy xem! Trong các thùng sắt đó
 Vàng nóng chảy sục sôi đang cuồn cuộn trào lên,
 Nó đe dọa làm tan bao báu vật đắt tiền
 Trước hết là dây chuyền, hoa tai và mũ miện.

TIẾNG LA HÉT CỦA ĐÁM ĐÔNG:

- 5715 Ôi, trông kia Chiếc hòm kia, vàng trào lên đến miệng -
 Cái tráp bằng vàng đã tan chảy chẳng còn,
 Những ống đựng tiền thì lăn lộn, quay tròn -
 Những đồng tiền vàng nhảy lên như bị đập.
 5720 Ôi, chúng làm tim tôi biết bao hồi hộp -
 Càng trông thấy chúng tôi lại càng thèm!
 Kia, vàng lăn trên đất, hồi chị hồi em
 Chỉ cúi xuống thôi ta sẽ thành giàu có
 Họ tặng cho mình, hãy mau mau nhặt nó.
 5725 Còn chúng tôi, nhanh như chóp, kém gì!
 Chúng tôi mau chiếm lấy chiếc va li.

NGƯỜI TRUYỀN TIN:

- Thế này là thế nào, hồi một phuông rồ dại?
 Đây chỉ là trò vui trong đêm hội!
 Tôi nay không có gì để thèm muốn nữa đâu,
 5730 Các người tưởng người ta cho vàng bạc hay sao?
 Với các người, nếu được đồng xu nhỏ
 Cũng đã là quá nhiều khi chơi trò chơi đó..

Thấy vẻ ngoài hấp dẫn, thế là lũ khùng điên
Đã tưởng ngay là sự thật hiển nhiên!
5735 Vậy đổi với các ngươi, cái gì là sự thật?
Các ngươi bám riết vào trò đồi lừa ma thuật!
Hồi Plutus giả trang, hồi người hùng của lễ hội hôm nay,
Hãy đánh đuổi giúp tôi bọn chúng khỏi nơi này!

PLUTUS:

Chiếc roi của anh làm việc này rất tốt,
5740 Nào, hãy đưa ta mượn cái roi một lúc.
Ta sẽ nhúng nó vào
Chiếc hòm lửa sôi trào -
Các ngươi coi chừng đó!
Nó chớp, nổ, bắn tung ngàn tia lửa!
Chiếc roi đã rực hồng.
5745 Kẻ nào sán đến gần,
Sẽ bị cháy thiêu không thương xót.
Giờ ta sẽ đi quanh một lượt.

LA HÉT VÀ XÔ ĐÁY:

Ói, ôi! Chúng ta khốn đến nỗi.
Ai thoát được hãy mau thoát đi thôi!
5750 Người phía sau tôi, hãy mau lùi lại!
Lửa nó bắn vào mặt tôi bỗng cháy.
Sức nặng của chiếc roi đỏ rực áp lên tôi,
Tất cả bọn ta sắp chết đến nơi rồi.
Lùi bước mau, hồi đám giả trang, mau lùi bước!
5755 Lùi lại, lùi lại đi, hồi đám đông ngu ngốc!
Ô, giá có cánh bay, tôi sẽ vút lên trời!

PLUTUS:

Đám đông bị đánh bật cả rì, -
Ta tin rằng không có ai bị cháy.
Đám người lùi lại,
5760 Họ bị xua tan. -
Thế nhưng, để giữ được trật tự an toàn,
Ta phải vạch một vòng tròn vô hình thì mới chắc.

NGƯỜI TRUYỀN TIN:

Ngài vừa hoàn thành một việc làm xuất sắc,
Uy lực thông minh, tôi rất biết ơn ngài.

PLUTUS:

5765 Nhưng vẫn cần nhẫn耐đấy, bạn ơi,
 Sự náo loạn còn đang đe dọa!

GÃ HÀ TIỆN:

Vậy là, nếu ta muốn thì ta có thể
Ngắm nhìn bọn này cho sướng mắt ta;
Bởi đi tiên phong luôn là bọn đàn bà,
5770 Đến nơi có cái ăn, có cái nhìn khoái chí.
Vả lại ta đây chưa hoàn toàn hoen gì!
Nhìn đàn bà đẹp xinh vẫn cứ thấy đẹp xinh;
Hôm nay, bởi vì ta chẳng phải tổn một trinh,
Nên ta cứ bình tâm mà đi ve thiên hạ.
5775 Chỉ phải cái nơi đây chen nhau đông đúc quá
Mọi lời ngọt ngào chẳng lọt đến tai ai,
Cho nên ta phải khôn khéo ra tay
Hy vọng thành công, khi ta diễn tả bằng điệu bộ.
Nhưng ra hiệu bằng chân, bằng tay thì chưa đủ,
5780 Ta phải có trò vui thực hết sức khôi hài.
Ta sẽ nặn vàng như người ta nặn đất sét trong tay,
Bởi thứ kim loại này có thể làm tất cả.

NGƯỜI TRUYỀN TIN:

Thằng rồ gầy đét kia, hắn làm gì thế hả?
Một gã đói ăn cũng hài hước được sao?
5785 Hắn biến tất cả vàng thành một thứ bột nhão,
Vàng mềm ra trong bàn tay của hắn;
Nhưng dù hắn có cố công bóp, nặn
Thì vàng kia vẫn chẳng có hình thù.
Hắn quay người về phía bọn đàn bà^(*)
5790 Cá bọn bõng rú lên, muốn chuồn đi cho sớm.
Với dáng điệu tục tằn và ghê tởm,
Thằng ma mãnh săn sàng làm những chuyện đáng chê.
Tôi e rằng hắn thích thú, hả hê^(*).
Khi làm hại đến thuần phong mỹ tục.
5795 Giờ thì tôi không thể làm ngơ được
Hãy trả roi cho tôi để tôi đuổi hắn đi!

PLUTUS:

Hắn đâu hay cái gì đang đe dọa ngoài kia;

Thôi, mặc hấn với ngón hề ngó ngắn!
Sẽ chẳng còn chỗ nào cho trò đùa của hấn;
5800 Luật pháp mạnh thay, nhưng mạnh hơn lại là sự khốn cùng.

HUYỀN NÁO VÀ HÒ HÁT:

Kia, cả một đạo quân dữ dội, hung cuồng^(*)
Từ rừng thẳm núi cao đang kéo tới,
Đang tiến đến không gì ngăn cản nổi:
Mừng thần Pan vĩ đại của mình.^(*)
5805 Họ biết những gì người khác chẳng tường minh
Và khoảnh đất bở không, họ xông vào chiếm chỗ.

PLUTUS:

Ta biết các người rồi, và cả thần Pan nữa!..
Các người cùng nhau tiến bước táo bạo thay,
Ta biết cả những điều mà kẻ khác không hay,
5810 Theo nghĩa vụ, ta mò lối vào cái vòng chật hẹp.
Mong cho họ gặp những điều tốt đẹp..
Họ không hay sẽ tiến tới nơi nào;
Họ chẳng canh chừng hay để ý gì đâu.

TIẾNG HÁT RỪNG RÚ:

5815 Dám đồng hóa trang, bảnh bao rạng rỡ!
Kéo nhau đến đây cục cằn, thô lỗ
Với bước chạy nhanh và bước nhảy cao
Họ đang ô ạt kéo nhau vào.

FAUNEN^(*):

Các thần rừng
5820 Tung tăng nhảy nhót,
Vòng lá sồi
Trên mái đầu xoắn tít,
Từ trong mái tóc xoắn
Đôi tai nhọn nhô ra;
5825 Mũi thì tẹt, mặt thì to,
Nhưng đàn bà chẳng thấy gì bất cập:
Hễ hấn đưa tay ra thì cô nàng đẹp nhất
Cũng không thể chối từ nhảy múa với hấn đâu!

SATYR^(*):

- 5830 Với bàn chân dê và cẳng chân gầy guộc,
Chân cẳng cứ việc gầy và gân guốc,
Hắn mong giống son dương trên đỉnh núi cao vời,
Sống tươi vui, nhìn ngắm bốn phương trời;
Hít không khí tự do và một mình hưởng thụ,
5835 Hắn chế giễu trẻ con, đàn ông cùng phụ nữ
Đang ngập chìm trong sương khói lòng thung
Vẫn khoái chí nghĩ mình cũng đang sống ung dung.
Còn hắn ở tít cao, trong lành và tĩnh lặng,
Cả thế gian chỉ thuộc riêng mình hắn.

GNOMEN^(*):

- 5840 Một đám tung tăng, ríu rít đến rồi,
Cái đám nhỏ này không thích đi đôi,
Quần áo bằng rêu, đèn con tỏa rạng,
Họ chuyển động nhanh, xem chừng hỗn loạn,
Kẻ nào kẻ ấy làm việc cho mình,
5845 Lúc nhúc như đàn kiến có lân tinh;
Chăm chỉ, nháo nhào, bò qua bò lại,
Chạy dọc, chạy ngang, việc làm hăng hái.

- Với đám tiểu thần ngoan đạo từ tâm
Bọn chúng ta có họ hàng gần;
Chúng ta nổi danh là các nhà giải phẫu:
5850 Mổ xẻ núi cao, ta tìm chậu báu,
Từ mạch đất lòng khe ta moi lấy bạc vàng,
Kim khí chất lên thành từng đống sẵn sàng,
Và yên trí ta chào: hãy gấp nhiều hạnh phúc!
Về cơ bản, lời chào hàm ý tốt,
5855 Vì chúng ta là bạn của con người.
Nhưng đưa vàng ra dưới ánh sáng trời
Lại khiến người đời mối manh và đánh cắp;
Với gã kiêu căng ta cũng không thiếu sắt,
Để hắn nghĩ ra đủ cách giết chúng dân.
5860 Còn kẻ nào miệt thị ba điều răn^(*)
Hoặc coi chẳng ra gì những tín điều này nõ,
Không phải lỗi chúng ta đã gây ra chuyện đó,
Bởi vậy, cũng như chúng ta đây, hãy kiên nhẫn bình tâm.

NHỮNG TÊN KHÔNG LỜ^(*):

Được mệnh danh là những kẻ hung hăng,

- 5865 Nổi tiếng ở Harz, tên một vùng đồi núi;
 Voi sức mạnh thiên nhiên và trần trụi
 Họ tiến tới đây đúng tính chất khổng lồ.
 Tay phải họ cầm gốc thông đung đưa,
 Dây lung quấn quanh người thì săn sùi chắp vá,
 5870 Chiếc khổ quá thô làm bằng cành với lá,
 Họ là những vệ binh,
 Đến giáo hoàng cũng chẳng có cho mình.

ĐỒNG CA NYMPHEN^(*) (vây quanh thần Pan vĩ đại):

- Kia, đúc ngài đã tới,
 Vũ trụ và thế giới,
 Bây giờ thể hiện ra
 5875 Qua thần Pan vĩ đại của chúng ta.
 Hãy vây quanh đúc ngài, hỡi ai đang vui thú;
 Hãy bay lượn quanh ngài trong tiếng ca, điệu múa,
 Ngài nghiêm trang, nhưng nhân ái vô song,
 Nên muốn ai ai cũng vui vẻ trong lòng.
 5880 Và, cả dưới trời xanh
 Ngài cũng luôn tỉnh thức,
 Suối đều chảy về nơi ngài róc rách,
 Gió dịu dàng ru ngài vào giấc ngủ say sưa;
 Khi ngài ngủ giấc trưa,
 5885 Lá trên cành cũng ngừng lay động;
 Và hương thơm cỏ cây đầy súc sống
 Tỏa khắp không gian tĩnh mịch, lặng tờ.
 Các Nymphen cũng không được vui đùa,
 Dù đúng ở đâu đều chìm vào giấc ngủ:
 5890 Nhưng, nếu bỗng nhiên tiếng ngài vang lên đó
 Âm thanh mạnh hùng
 Như sấm dậy, biển gào,
 Thì không ai biết mình phải trốn tránh ra sao,
 Nơi chiến địa, đoàn quân dũng mãnh
 Tan tác thành muôn mảnh,
 5895 Giữa chốn tàn quân run rẩy kẻ anh hùng.
 Vinh quang thay người đáng hưởng vinh quang,
 Người đưa ta đến đây, ta tung hô: vạn tuế!

SỨ BỘ CỦA CÁC GNOMEN (với thần Pan vĩ đại):

- Khi kho báu ngời lên rạng rỡ
 Trải thành mạch dài qua hẻm núi lòng khe,

5900

**Chỉ dành cho ai có que bói thần kỳ
Mới biết được các mê cung của nó.**

5905

Thì chúng tôi làm nhà, xây vòm cửa
Trong các hang ngầm dưới lòng đất tối tăm,
Vào những ngày không khí trong lành
Ngài nhân từ phân phát bao của cải.

5910

Bẩm thua ngài, chúng tôi vừa tìm thấy
Một nguồn của cải tuyệt vời ở ngay tại nơi đây,^(*)
Cái mà ta khó có thể với tay
Thì ở đây dư thừa, đầy hứa hẹn.

Việc này xin ngài ra tay hoàn thiện,
Hãy tiếp nhận; thua ngài, kho báu ấy vào tay:
Bởi của cải nào khi đã ở tay ngài
Đều ích lợi cho toàn nhân loại!

PLUTUS (với người truyền tin): *Hãy để cho ta nói rõ*

Theo ý nghĩa thanh cao, ta bình tâm nhẫn耐
Điều sắp xảy ra cứ để xảy ra thôi,
Sự kiêu dũng töt cùng - chắc người chán ngán rồi,
Bây giờ sẽ xảy ra chuyện vô cùng khiếp hãi,
Hậu thế và thế gian sẽ khăng khăng chối cãi
Nhưng người hãy trung thành với biên bản của người.

NGƯỜI TRUYỀN TIN (nắm chiếc roi ở trong tay Plutus): *Hãy để cho ta nói rõ*

5920 Kìa, lú lùn dẫn thần Pan đi rồi,
Chúng đưa ngài đến ngay nguồn lửa cháy;
Từ đáy sâu vàng sôi lên dữ dội,
Rồi lại xếp ngay xuống tận đáy sâu,
Miệng vực mở to đen thẳm một màu

5925 Và lại trào lên sục sôi, rực đỏ,
Thần Pan vì đại đứng nhìn thích thú,
Ngài vui mừng thấy có chuyện kỳ khôi,
Rồi bợt ngọc trai bắn tung tóe ra ngoài,
Sự thê thảm, ngài tin làm sao được?

5930 Ngài cúi sát nhìn -
Và bộ râu roi tuột! -
Ai có cái cầm nhẫn nhại thế kia?
Chưa kịp nhìn, bàn tay đã vội che.

- Nhung tiếp theo ngay là một tai ương mới:
 5935 Bộ râu bắt lửa, nó bỗng bay trở lại(")
 Làm cháy vòng hoa, cháy ngực, cháy đầu,
 Trò vui biến thành muôn nỗi thương đau. -
 Đám đông xô nhau nhao vào cứu hỏa.
 Nhung lửa cháy đã chẳng trừ ai cả,
 5940 Người ta càng cố dập, cố vùi
 Lửa càng bùng lên dữ dội khấp noi;
 Cả một đống với biết bao mặt nạ
 Cũng bị cuốn theo, cháy ra tro hết cả.
- Nhung mà tôi nghe thấy những gì đây,
 5945 Miệng truyền đến miệng, tai truyền đến tai!
 Ôi cái đêm ngàn đời vô phúc ấy
 Đã mang đến cho ta bao đón đau khổ ái!
 Ngày hôm sau tin mới được truyền đi,
 Một cái tin người ta chẳng muốn nghe,
 5950 Nhưng đâu đâu cũng thấy người ta nói:
 "Chính hoàng đế chịu cảnh đau đớn ấy"
 Ôi, giá chuyện khác xảy ra chắc có lẽ hay hơn!
 Hoàng đế bị lửa thiêu cùng với lũ cận thần.
 Một lũ đáng rủa nguyên xúi ngài làm chuyện đó,
 5955 Quấn buộc quanh người cành cây giàu chất nhựa
 Rồi hát hò, gào thét, điên cuồng
 Khiến mọi người phải chịu cảnh tai ương.
 Ôi, tuổi xuân, tuổi xuân nồng nở!
 Sao chẳng bao giờ sống vui chừng mực?
 5960 Ôi, đế vương, đế vương!
 Sao chẳng bao giờ làm hợp lẽ cương thường?
 Cảnh rùng đùng đùng bốc cháy,(")
 Những luôi lửa nhọn, dài, ngùn ngút vươn cao,
 Trần nhà lát gỗ kia lửa bén tới nơi rồi -
 5965 Một hỏa hoạn khôn lường đang đe dọa mọi người.
 Mỗi họa tai ương thật vô cùng khủng khiếp
 Ai cứu vớt chúng ta, tôi chẳng biết.
 Cả cung điện đế vương giàu có, huy hoàng,
 Qua một đêm thôi, sẽ là đống tro tàn.

PLUTUS:

- 5970 Khắp nơi lan tràn nỗi niềm khiếp sợ,
 Giờ đến lúc phải ra tay cứu chữa!

Người quất mạnh xuống đi,
hãy dùng sức của chiếc roi thần thiêng
Khiến mặt đất rung lên và chuyển động vang rền!
Và người, hỡi khí quyển bao la trải rộng,
Hãy dâng đầy một làn hương mát lạnh!

5975 Hỡi sương mù, hỡi những đám mây,
Hãy vây kín bốn bề và mau kéo tới đây,
Hãy trùm lên noi lửa đang cháy đỏ!
Hỡi những cụm mây bồng bềnh bé nhỏ,
Hãy cháy tan, hãy bay tới rào rào,

5980 Hãy nhẹ nhẹ bốc hơi, hãy len lách, xối trào,
Các người là ẩm uột, là thuốc làm dịu mát,
Hãy chống trả khắp nơi, thấy lửa là dập tắt,
Hãy biến ngọn lửa kiêu kỳ trong cả cuộc chơi
Thành ánh chớp lóe lên tận góc biển chân trời! -

5985 Nếu quỷ ma hại ta trong cõi sống
Thì ma thuật phải ra tay hành động.^(*)

VƯỜN NGỤ UYỄN

Ánh nắng ban mai. Hoàng đế, quần thần,
Faust và Mephisto áo quần đứng dấn theo tập quần,
không lộng lẫy. Cả hai đều quỳ.

FAUST:

Tâu bệ hạ
Trò ảo thuật làm bốc lửa đêm qua, ngài vui lòng tha thứ?

HOÀNG ĐẾ (*ra hiệu cho đứng lên*):

Ô, ta còn muốn nhiều trò vui thế nữa. -
Bỗng dung ta thấy mình đứng giữa một quầng lửa rực hồng,
5990 Và tướng mình là chủ soái Pluton.^(*)
Trước mặt ta là vực thẳm, than đen và đêm tối
Những ánh lửa bập bùng, le lói,
Rồi bùng lên cuồng nộ ngàn vạn ngọn lửa hồng
Kết thành vòm lấp loáng giữa tầng không,
5995 Lửa bén mãi, lao lên tới nhà thờ cao ngất
Khiến nó lúc hiện ra, lúc lại tan biến mất.
Ta thấy những cột lửa vẫn minh ở nơi chốn xa kia
Thần dân của ta đang lũ lượt kéo về,
Họ tụ tập quanh ta, chen chúc nhau hồn hở
6000 Như mọi khi, họ tỏ lòng ngưỡng mộ.
Ta cũng thấy các triều thần thấp thoáng giữa đám đông,
Ta cảm thấy mình là chúa của ngàn vạn kỳ nhông.^(*)

MEPHISTO:

Tâu bệ hạ, đúng rồi, chính ngài là chúa tể!
Vạn vật thừa nhận rằng chính ngài là hoàng đế.
6005 Ngài đã thủ tài cao, lửa kia phải phục tùng,

Dù ngài xuống biển sâu nơi sóng dữ cuồng hung
 Thì đáy biển đầy ngọc trai, khi chân ngài chạm đến
 Sẽ hóa thành cảnh thần tiên trong biển,
 Muôn lớp sóng dạt dào màu xanh ngọc, viền hồng
 6010 Sẽ dâng lên tạo thành một hoàng cung
 Vây quanh ngài là Trung tâm của biển.
 Ngài đi đến đâu thì đèn dài, cung điện
 Cũng theo ngài, bước kế bước nhịp nhàng,
 Những bức tường cũng vui sống rộn ràng,
 Tới tấp như tên bay, sóng lướt qua luôt lại.
 Trước vùng sáng mới bừng lên, êm ái,
 6015 Thủy tộc đua nhau lao tới bái chầu,
 Tường sóng chấn đường, không cho phép ai vào.
 Những con rồng vây vàng đùa chơi múa lượn,
 Lũ cá mập há mồm khoe răng nhọn,
 Ngài sẽ cười vào mồm lũ hơm mình.
 Vây quanh ngài hân hoan có đông đủ triều đình,
 6020 Nhưng chưa bao giờ quân thần chen chúc nhau nhu thế!
 Ngài không thiếu giai nhân tuyệt mỹ:
 Con gái của thủy thần duyên dáng, hiếu kỳ^(*)
 Đang lớn vòn đến gần cung điện tuyệt vời kia,
 Mấy cô nhỏ, như cá con, vừa thèm thuồng vừa e sợ,
 Các cô chị đến sau thì khôn ngoan, tình tứ.
 6025 Và kia, nàng Thetis đã bày tỏ nỗi lòng^(*)
 Nàng vẫn mong có chàng Peleus thứ hai
 để trao nụ hôn nồng,
 Rồi trao chàng chỗ ngồi trên Olymp vạn thuở...

HOÀNG ĐẾ:

Những khoảng không trên ấy ta nhường cho mi đó:
 Vói ta, trèo lên chiếc ngai kia vẫn còn sóm lắm thay!^(*)

MEPHISTO:

6030 Bệ hạ chí tôn! Trái đất này ngài đã có trong tay!

HOÀNG ĐẾ:

Số phận nào đã đưa mi đến đây, hay là duyên kỳ ngộ?
 Có phải mi từ Nghìn lẻ một đêm vừa tối đó?
 Nếu mi, như Scheherazade, cũng tài trí bội phần,^(*)
 Mi sẽ được ta ban thưởng mọi hồng ân.
 6035 Nào, hãy luôn luôn sẵn sàng làm phận sự,

Dù công việc của mì, như thường tình,
chẳng làm ta thích thú.

QUAN THÁI GIÁM (hối hả tiến vào):

- Tâu chúa công, trong suốt cả cuộc đời,
Thần không ngờ có lúc lại được báo tin vui,
Hạnh phúc quá lón lao, thần xiết bao vui sướng,
6040 Truóc ngai rồng, xin tâu cùng chúa thượng:
Mọi khoản nợ nần chúng ta đã trả xong,
Lũ cho vay nặng lãi đã dịu giọng, yên lòng.
Thần thoát khỏi mọi khổ hình, khỏi biết bao lo nghĩ,
Chắc ở chốn thiên đường cũng không vui hơn thế.

QUAN THƯỢNG THU BỘ BINH (vội vã vào theo):

- Tâu bệ hạ, lương lính trả xong, tiền úng trước cả rồi,
Lính tráng đua nhau xin gia hạn khắp nơi,
Binh sĩ hăng say, tràn đầy nhiệt huyết,
Chủ quán, gái làng chơi đều hả hê khôn xiết.

HOÀNG ĐẾ:

- Mà chính các khanh cũng nhẹ nhõm thở phào!
6050 Bộ mặt đầy nếp nhăn nay rạng rõ biết bao!
Ai tiến vào chầu cũng vội vàng, hể hả!

QUAN THƯỢNG THU COI NGÂN KHỐ (buộc vào):

- Tâu bệ hạ,
Xin hỏi hai vị đây, họ đã làm nên chuyện lạ.

FAUST:

- Xin mời quan tể tướng tâu trình với chúa công.

QUAN TÉ TUỐNG (buộc tối chậm rãi):

- Đối với tuổi già này thực diêm phúc vô cùng!
Đây, xin thánh thượng hãy nghe và hãy xem cho rõ,
6055 Tấm giấy hộ mệnh này nó chính là nguyên cớ
Biến tất cả buồn đau thành may mắn, tốt lành.
(Đọc) "Nay bốc cáo cho những ai muốn hiểu biết rõ rành;
Tấm phiếu này trị giá một ngàn quan tiền cũ."
Được bảo lãnh bởi vô vận kho của
6060 Chôn giấu khắp nơi trong vương quốc của quả nhân.

Tờ giấy này có giá trị thế chán
Khi kho báu được chúng ta khai thác."

HOÀNG ĐẾ:

- Trò man trá dí thường, một hành vi láo xược!
Kẻ nào dám giả mạo chữ ký của trẫm đây?
6065 Tôi lớn thế kia, sao chưa xử phạt ngay?

QUAN THƯỢNG THU COI NGÂN KHÓ:

- Tâu chúa công, kính mong ngài nhớ lại!
Trong hội đêm qua, khi sắm vai thần Pan vĩ đại,
Chính tay ngài đã hạ bút ra ân.
Khi tế tướng tấu trình cùng với các chúng thần:
"Xin chúa công giữ cho mình một niềm vui thánh đế,
6070 Ban phước cho dân, với nét bút tự tay Người ký."
Ngài vui lòng hạ bút. . . Và sau đó, trong đêm
Nhờ bàn tay nghệ nhân, ngàn vạn bản được nhân lên.
Để ân huệ của chúa công mọi người đều được hưởng,
Chúng thần đóng dấu lên, phân chia ra các hạng:
6075 Giấy 10 quan, 30, 50, cho đến 100 quan
Đem lưu hành, dân chúng rất hân hoan.
Bè hạ xem, phố xá xưa mốc meo, gần như chết,
Bỗng sống lại, ham vui, chen chúc nhau náo nhiệt!
Dù thiêng hạ xưa nay vẫn sung sướng vô cùng
Khi được nghe tên hiệu của chúa công,
6080 Nhưng chưa bao giờ, thấy tên Người, họ lại vui đến thế.
Bảng chữ cái tên Người giờ đã nhiều vô kể,
Ai có nó trong tay, người ấy được phước lành.

HOÀNG ĐẾ:

- Thật sao? Thần dân của ta coi nó như tiền vàng?
Binh lính, triều thần đều nhận lương bằng tiền giấy?
6085 Ta thấy thật lạ lùng, nhưng thôi, đành để vậy.

QUAN THÁI GIÁM:

- Không sao kiềm giữ được những tờ giấy bạc này;
Nhanh như chớp, chúng tỏa đi khắp đó đây.
Các chi điểm đổi tiền khắp nơi đều mở cửa:
Người ta đổi bạc vàng để có tờ giấy đó
6090 Chịu một chút hoa hồng - cũng là lẽ thường tình.
Tiền giấy bắt đầu bước vào cuộc hành trình

- Tới chỗ anh hàng thịt, hàng bánh mì, quán rượu;
 Nửa nhau loại dường như chỉ nghĩ ăn với nhau,
 Còn nửa kia khoe áo mới, quần sang.
 Chị hàng tẩm cắt vải, anh thợ may khâu hàng.
 6095 Dưới hầm rượu hô vang: "Muôn, muôn năm hoàng đế!"
 Rồi kẻ nấu, người xào, kẻ lanh canh bát đĩa.

MEPHISTO:

- Ai kia một mình noi ngõ vắng dạo chơi
 Sẽ gặp một mỹ nhân trang điểm đẹp tuyệt vời,
 Cầm chiếc quạt lông công nàng che hờ bên mắt
 6100 Miệng cười tình, liếc nhìn tờ giấy bạc;
 Nhanh hon lời hùng biện, lời tán tỉnh thông minh,
 Tờ giấy kia mỗi lái chuyện trao tình.
 Tấm giấy trao tay được cất ngay vào ngực,
 Chẳng cần túi gấm hay ví da chỉ tổ thêm nặng nhọc.
 6105 Giấy bạc với thư tình làm đẹp ngực người xinh.
 Còn cha cố thì thành kính kẹp tiền giữa Thánh Kinh,
 Anh lính mau trút bỏ đai lưng nặng nề tiền kim loại
 Để vận động nhanh hơn và thoái mái.
 Dường như thần hạ thấp một sự nghiệp lớn lao
 Thành những điều nhỏ nhặt chẳng ra sao,
 6110 Xin bệ hạ rộng lòng lượng thứ.

FAUST:

- Trên xứ sở của chúa công, bao tài nguyên phong phú
 Vẫn nằm sâu vô dụng trong lòng đất bấy nay..
 So với sự giàu sang ẩn dưới lớp đất dày,
 Ý nghĩ xa vời nhất của ta cũng vô cùng thảm hại,
 6115 Trí tưởng tượng, dù vút bay cao mãi,
 Dù gǎng sức hình dung - cũng chẳng thấm vào đâu!
 Nhưng tinh thần quen nghĩ rộng, nhìn sâu
 Thì tới cõi vô cùng, ta vẫn tin vô hạn.

MEPHISTO:

- Thay châu báu, bạc vàng, tiền giấy kia rất tiện,
 6120 Ai có bao nhiêu, biết mình có bấy nhiêu,
 Chẳng phải đem đổi chắc hoặc mua bán kì kèo,
 Muốn ngất ngây vì rượu, vì tình, tiền giấy đều tiêu được;
 Sở hối đoái sẵn sàng nếu ai cần vàng bạc,
 Nếu hết vàng lại khai thác đưa lên.

6125 Có thể đem đấu giá bình quý lẵn dây chuyền
Lấy tiền giấy thanh toán xong công nợ.
Kẻ ngờ vực giễu ta sẽ bẽ bàng, xấu hổ,
Bởi tiền giấy lưu thông, dân chúng đã quen dùng,
Và từ nay, trên mọi miền đất nước của chúa công,
6130 Đâu cũng sẵn bạc vàng, châu báu và giấy bạc.

HOÀNG ĐẾ:

Nhờ có các ngươi, vương quốc ta lại phồn vinh, phát đạt,
Ta sẽ đền đáp xứng đáng chiến công này.
Mọi tài nguyên nằm dưới lớp đất dày
Các người đều biết rõ
Nên xứng đáng làm người trông coi nó. (*)
6135 Các ngươi am tường kho báu cất giấu ở các noi,
Muốn khai thác, cần phải hỏi các ngươi.
Nào, hỏi các quan trông coi kho tàng cho vương quốc
Hãy gắn bó và cùng nhau hiệp sức
Hằng hái hoàn thành sứ mệnh được giao,
6140 Để cuộc sống bên trên và dưới đất hòa hợp được với nhau.

QUAN THUỢNG THU COI NGÂN KHỐ:

Vậy thì giữa chúng ta không nên để bất hòa hay cách biệt,

Tôi cũng thích có một ảo thuật gia làm đồng nghiệp.

(Cùng Faust đi vào)

HOÀNG ĐẾ:

Giờ trẫm muốn ban thưởng cho mọi người trong triều đình,

Nhưng dùng tiền làm gì, ai cũng phải tấu trình.

MỘT THỊ ĐỒNG (*nhận tiền*):

6145 Thần sẽ sống tươi vui, hả hê và hoan lạc.

THỊ ĐỒNG KHÁC (*cũng thẻ*):

Thần tặng cho người tình dây chuyền và nhẫn ngọc.

MỘT THÁI GIÁM (*nhận tiền*):

Từ giờ trở đi, loại rượu ngon thần sẽ uống gấp đôi.

THÁI GIÁM KHÁC (*cũng thẻ*):

Con súc sắc trong túi thần đã ngọ nguậy liên hồi.

MỘT CÔNG KHANH (*về tư lụ*):

Thần trả hết nợ nần về đất đai, dinh thự.

CÔNG KHANH KHÁC (*cùng thế*):

Tàu chúa công, tiền này là của,

6150 Thần cất vào kho báu của thần.

HOÀNG ĐẾ:

Mong các khanh vui thích và bền gan
Để bắt tay làm những điều mới mẻ;
Ai đã biết các khanh, hiểu các khanh cũng dễ,
Trăm biết mà, dù chau báu tràn đầy,
Các khanh vẫn một lòng với trăm như từ trước đến nay.

THÀNG HÈ (*vội nhao đến*):

6155 Ô, bệ hạ già ân, chó đẻ thần bị thiệt!

HOÀNG ĐẾ:

Mi sống lại rồi ư? Cho bao nhiêu rồi lại đem uống hết.

THÀNG HÈ:

Nhung thần không hiểu nổi những tấm giấy lạ lùng!

HOÀNG ĐẾ:

A, đúng rồi, mi đâu biết cách dùng.

THÀNG HÈ:

Kia, chúa công, giấy roi! Thần không biết phải làm gì với nó!

HOÀNG ĐẾ:

6160 Mi cứ nhặt lên đi, thưởng công cho mi đó.
(Vào)

THÀNG HÈ:

Ô, trong tay ta có tới năm ngàn quan!

MEPHISTO:

Này, chiếc thùng rượu hai chân, mi trả lại cõi trần?

THÀNG HÈ:

Phải, ta vẫn thường sống lại,

Nhung hôm nay mới thực là thoái mái.

MEPHISTO:

Đến nỗi túa mồ hôi vì sung sướng vui mừng.

THÀNG HÈ:

6165 Người xem đi, tấm giấy này làm tiền thật, đúng không?

MEPHISTO:

Với giấy đó, bụng đói mi có ăn, họng khô mi được uống.

THÀNG HÈ:

Tôi có thể mua súc vật, tậu nhà và tậu ruộng?

MEPHISTO:

Tất nhiên rồi! Cứ đưa ra, mi có hết, không lo.

THÀNG HÈ:

Cả lâu dài, rừng cây, cả muông thú, sông hồ?

MEPHISTO:

Không mơ đâu, mi có tất!

6170 Ta muốn thấy mi thành ông lớn nghênh ngang
và nghiêm khắc!

THÀNG HÈ:

Đêm nay, noi trang trại của mình, ta nghiêng ngả say mê!

(Vào)

MEPHISTO (*một mình*):

Ai còn dám hồ nghi trí tuệ của anh hè! (*)

HÀNH LANG TỐI

Faust, Mephisto.

MEPHISTO:

- Chỗ hành lang tối tăm này, sao ông kéo tôi vào
Ở trong kia không thích thú hay sao?
6175 Chốn triều đường rực sắc màu, chen chúc nhau hỉ hả,
Thiếu gì dịp để trêu đùa và bịa lừa thiên hạ?

FAUST:

- Bỏ cái giọng ấy đi! Đã bao tháng, bao ngày
Mi đi đó đi đây mòn vẹt cả đế giày:
Giờ mi lại giờ trò đi lui đi tới
6180 Chỉ cốt láng chuyện thôi, khỏi trả lời ta hỏi.
Mi biết không, ta đang khốn đốn đây:
Thái giám, nội thần thúc giục suốt đêm ngày.
Hoàng đế muốn nhìn thấy ngay tức khắc
Chàng Paris và nàng Helena tuyệt sắc -
6185 Hai mẫu mực tuyệt vời ở chốn trần gian,
Muốn họ hiện nguyên hình lộ diện trước long nhan
Vào việc, mau lên! Ta không thể nuốt lời mình đã hứa.

MEPHISTO:

Thực đên rõ, cứ nồng nỗi hứa bừa hứa phú!
FAUST:

- Này, anh bạn, trò ma thuật của anh đưa chúng ta tới đâu
6190 Thì chính anh đâu có nghĩ nồng sâu!
Trước hết, ta đã làm cho đúc vua giàu có,
Giờ phải tìm thú vui cho ngài tiêu khiển nữa.

MEPHISTO:

Ông tưởng rằng, hễ cứ muốn là xong?
Nhưng việc này lại nguy hiểm vô cùng,
6195 Một xứ sở lạ kỳ ông dám men chân tôi
Để cuối cùng sẽ phạm thêm tội lỗi.^(*)
Triệu nàng Helena đến đây, đâu phải chuyện dễ dàng
Như trò ma tiền giấy thay thế cho tiền vàng. -
Tôi sẵn sàng hầu ông: đám mụ đồng cùng yêu ma quái gở,
6200 Cả một lũ quỷ lùn buồu đầu và buồu cổ.
Nhưng tình nhân của quý, dù chẳng có gì để chê bai,
Cũng không thể biến thành các mỹ nữ anh tài.^(*)

FAUST:

Đấy, lại cái giọng cũ mèm và lời ca muôn thuở!
Đi với anh, ta luôn thấy bấp bênh, do dự.
6205 Anh là ông bố của trẻ ngại, khó khăn,
Đụng đến việc mới nào là đòi tính thêm công.
Nhưng ta biết, anh chỉ cần lầm rầm một đôi câu thần chú,
Loáng một cái, anh đã đưa Helena về đó.

MEPHISTO: Không, ta không thể làm được điều đó.
Không đâu, với dân ngoại đạo kia, tôi lại chẳng có quyền,
6210 Đám người này sống ở địa ngục riêng.
Nhưng, có cách này.

FAUST:

Nói ngay đi, còn chần chờ chi nữa!

MEPHISTO:

Huyền bí thiên cơ bí huyền, tôi khó lòng tiết lộ.^(*) -
Nhưng thôi. - Ở chốn Cô Liêu kia có các vị nữ thần
Ngự trị muôn đời, nơi không có không gian
và chẳng có thời gian;
6215 Chỉ nói về họ thôi cũng khó khăn vô kể.
Đó chính là Các Mẹ!^(*)

FAUST (giật mình):

Là Các Mẹ?

MEPHISTO:

Ông sờn gáy phải không?

FAUST:

Các Mẹ! Các Mẹ! Nghe rõ thực lả lùng!

MEPHISTO:

Đúng vậy! Với các ông là người trần mắt thịt,
Các vị nữ thần kia các ông không thể biết,
Còn ma quỷ chúng tôi lại ngại nhắc đến tên.

6220 Muốn biết nơi họ ở, phải xuống nơi sâu thẳm nhất mà tìm,
Chỉ vì lỗi của ông mà chúng ta phải kêu cầu đến họ.

FAUST:

Đường đi như thế nào?

MEPHISTO:

Không có đường tới đó!
Đó là nơi không ai bước chân vào,

không được bước chân vào,

Không ai đến kêu cầu, không được đến kêu cầu.

Ông đã sẵn sàng chưa, ta đi chứ?

6225 Ở đó, ông chẳng cần phá khóa hay bật then mở cửa,
Mà sẽ phiêu diêu trong muôn nỗi cô đơn;
Và hiểu thế nào là quạnh vắng, u buồn.

FAUST:

Ta cho rằng; anh nên tiết kiệm những ngôn từ như thế,

Ta nghe thấy có mùi ở bếp nhà phù thủy,

6230 Gọi đến một thời dĩ vãng đã xa xăm.

Chẳng phải ta từng sống với nhân寰?

Từng học cái rỗng không, đem cái rỗng không rá giảng dạy?

Khi nói bằng lương tri những gì ta nhận thấy,

Thì vang lên gấp đôi lời phản đối, kêu la,

6235 Trước những trò vô sỉ chống lại ta,

Ta đã phải né mình vào hoang vu, vắng vẻ,

Để khỏi quá cô đơn, quạnh quẽ;

Ta đã phải hiến mình cho quý sú, yêu ma.

MEPHISTO:

Nhưng, ví như ông nơi biển cả bơi qua

6240 Và thấy cảnh mènh mong vô bờ bến,

Ông còn thấy sóng theo nhau xô đến

Ngay trong lúc kinh hoàng trước cái chết kề bên,
Trong màu xanh của biển cả bình yên,
Ông còn thấy cá heo lướt mình trên sóng,
6245 Thấy trăng, sao, mặt trời, mây trôi qua trời rộng;
Nhưng ở chốn xa xôi trống vắng vĩnh hằng kia
Ông sẽ không nhìn thấy mây may gì,
Không nghe thấy tiếng chân mình cất bước,
Nơi ông đứng, chẳng có gì vững chắc.

FAUST:

Chà, anh nói cứ y như trưởng lão phái Bí huyền
6250 Lường gạt đám môn đồ trung tín buổi đầu tiên;
Còn ngược lại, ở đây, anh đưa ta vào Hư không,
Trống rỗng,
Để ta tăng thêm nghệ thuật cùng sức mạnh;
Anh xem ta như chú mèo trong câu chuyện ngũ ngôn^(*)
Bói hạt dẻ trong than hồng cho con khỉ ranh khôn.
6255 Được, cứ thế đi! Ta dẫn thân vào chốn sâu xa đó,
Trong cõi Hư không của anh,
Ta hy vọng phát hiện ra Vũ trụ.

MEPHISTO:

Xin có lời bái phục ông trước giờ phút chia tay,
Ông quả là người am hiểu gã quý này;
Đây, chìa khóa đây, ông hãy mang theo khi hành sự.

FAUST:

Một vật dùng bé nhỏ!

MEPHISTO:

6260 Hãy cầm lấy đi, dùng có vội xem thường.

FAUST:

Ô, nó lớn lên trong tay ta! Sáng rực hào quang!

MEPHISTO:

Ông đã sớm nhận ra ông có gì rồi chứ?
Nó sẽ tìm đúng nơi các vị thần ngũ trị,
Ông cứ theo chiếc chìa khóa mà đi
Sẽ đến nơi Các Mệ trị vì.

FAUST (*rùng mình*):

6265 Ôi, Các Mẹ! Hết nhắc đến là ta nghe như sấm sét!
Danh từ đó có nghĩa gì, sao ta nghe không thích?

MEPHISTO:

Lẽ nào ông thiển nghĩ, từ mới nghe gây khó chịu trong người
Hay ông chỉ muốn nghe những gì đã nghe rồi?
Chẳng hề bận tâm đến thanh âm tiếp nữa?
6270 Vậy mà ông đã quen với bao điều kỳ lạ!

FAUST:

Ta đâu tìm hạnh phúc trong sự đồng cứng của cuộc đời,^(*)
Nhưng kinh ngạc rùng mình lại là phần thú nhất
của con người;
Dù thế sự xoay vần khiến tình cảm trở nên đắt giá;
Con người vẫn xúc động sâu xa,
khi cảm nhận điều phi thường khác lạ.

MEPHISTO:

6275 Vậy thì ông hãy xuống đất! Hoặc nói khác đi: hãy lên trời!
Xuống hay lên thì cũng thế thôi.
Hãy trốn khỏi thế giới Đã-Hình-Thành,
đến với xứ Vô hình mãi mãi,^(*)
Hãy tiêu khiển với những gì từ lâu Không-Tồn-Tại;
Mọi ý niệm như gió cuốn mây vần,
6280 Hãy vung chìa khóa lên, không để chúng đến gần!^(*)

FAUST (*hào hứng*):

Được thôi! Cầm chắc nó trong tay
Ta cảm thấy có nguồn sinh lực mới,
Lồng ngực căng đầy,
Công việc trọng đại kia, ta sẵn sàng xốc tới.

MEPHISTO:

Một chiếc vạc rực hồng sẽ mách bảo cho ông
Đã tới nơi sâu thẳm tận cùng.
6285 Nhờ có ánh lửa soi ông nhận ra Các Mẹ,
Người đang đứng, người đang đi êm nhẹ.
Người khác lại đang ngồi,
Bằng ý tưởng muôn đời họ nói chuyện muôn đời,
Kiến tạo, tác thành hay đổi thay biến cách,

**Quanh họ chòn vòn những ảnh hình muôn vật,
Họ không nhìn thấy ông,**

MEPHISTO (*nhìn Faust*):

Được đấy! Được đấy!
Cái vạc kia ắt sẽ theo ông
Như một tên đầy tớ tận trung;
Ông cứ thản nhiên trở về, hạnh phúc nâng ông lên cao mãi,
Trước khi họ nhận ra, ông đã quay trở lại.
Khi đã mang được chiếc vạc về trần,
Từ bóng đêm, ông sẽ triệu về các nam nữ thánh thần,
Ông là người đầu tiên làm nên kỳ tích đó.

FAUST: Còn bây giờ, sao đây?

MEPHISTO:

Hãy chìm xuống ngay đi linh hồn cùng thân xác,
Khi xuống, ông đạp chân, khi lên, dùng chân đạp.
(Faust đạp chân và chìm xuống)

Mong là chiếc chìa khóa giúp cho hắn thành công!
Chẳng biết hắn ta còn trở lại nữa không?

CÁC GIAN PHÒNG RỰC SÁNG

Hoàng đế và các vương hầu.

Cảnh triều đình nhộn nhịp.

NỘI THÀN (với Mephisto):

Màn các thánh thần hiện lên; các ông còn nợ đấy!
Mau làm đi! Chúa công rất nóng lòng.

QUAN THÁI GIÁM:

Thánh thượng cung vừa mới hỏi tôi xong;
Này các ông! Không được chần chừ
để thành điều nhuц nhã.

MEPHISTO:

Chính vì thế mà bạn tôi đã lên đường vội vã
Ông ta biết mình phải khởi sự ra sao,
Cửa khóa chặt, lặng yên, ông thử nghiệm phép mầu,
Phải hết sức miệt mài, chăm chú.

Cái Đẹp tuyệt trần chính là chau báu đó,(*)
Cần nghệ thuật thật cao cường nếu ai muốn đua lên.
Phải có pháp thuật cao siêu của các vị thánh hiền.

QUAN THÁI GIÁM:

Pháp thuật nào các ông dùng, chúng tôi đâu cần biết,
Nhưng hoàng đế muốn xong xuôi mọi việc.

MỘT PHỤ NỮ TÓC VÀNG (*với Mephisto*):

Xin lỗi, thưa ông! Tôi hỏi một lời thôi,
Chắc ông thấy tôi có gương mặt sáng ngời,
Nhưng vào mùa hè không được nhu thế nữa!"

Hàng trăm vết sầm nâu nổi đầy lên che phủ
Làn da trắng mịn màng, tôi khốn khổ quá chừng.
Có thuốc nào chữa được không ông?

MEPHISTO:

Ôi, tiếc thay, một cô em thật diễm kiều rạng rỡ,
Nhưng cứ đến tháng Năm lại như chú báo kia loang lổ!
6325 Hãy lấy lưỡi cúc xù chung với trứng ếch xanh,
Lọc kỹ, khuấy đều vào giữa tháng, lúc tròn trăng,
Khi trăng khuyết thoả đều lên da mặt
Mùa xuân đến các vết loang sẽ mất.

MỘT PHỤ NỮ TÓC NÂU:

Thiên hạ xô nhau đến để ái mộ quý nhân,
Tôi cũng xin ông chữa! Tôi thường té ngã một bên chân,
6330 Khiêu vũ thực khó khăn, vất vả khi đi lại,
Ngay cả lúc cúi chào tôi cũng thành vụng dại.

MEPHISTO:

Vậy cô cho phép tôi ưu ái giảm chân!

PHỤ NỮ TÓC NÂU:

Ô, chuyện thường xảy ra giữa những cặp tình nhân.

MEPHISTO:

6335 Không đâu, cô bé ơi, cú giãm chân của tôi
nó vô cùng ý nghĩa.
Lấy độc trị độc mà, chữa bệnh nào chả thế!"
Chân chữa cho chân, các bộ phận khác cũng thế thôi
Nào, lại đây! Chú ý nhé! Và không được cãi lời!

PHỤ NỮ TÓC NÂU (*kêu thét lên*):

Trời ơi, đau quá! Đau quá!
Giảm gì mà quái lạ
Cứ như là móng ngựa giãm chân tôi!

MEPHISTO:

6340 Nhưng mà khỏi bệnh rồi!
Giờ thì cô em lại tha hồ khiêu vũ,
Bên bàn tiệc nồng nàn tình tứ
Thả sức mà khoeko chân, đụng cẳng với tình nhân.

MỘT QUÝ BÀ (*chen vào*):

- Cho tôi vào với! Tôi đau đớn vô ngần!
Nỗi đau quằn quại, trào sôi trong tim tôi cơ cực,
6345 Mới hôm qua, chàng còn nhìn mắt tôi tìm hạnh phúc,
Vừa gặp á hôm nay, chàng đã vội quay lưng.

MEPHISTO:

- Chà, thực ái ngại vô cùng,
Nhưng hãy nghe cho rõ:
Đến với chàng, hãy ôm chàng thực dịu dàng, gắn bó,
Rồi cầm mẩu than này và hãy vạch cho tôi
6350 Lên vai áo, ống tay, lên cả áo khoác ngoài;
Chàng sẽ thấy trong tim mình nhức nhối
Những vết khứa đớn đau niềm ăn năn hối lỗi;
Bà phải nuốt ngay mẩu than đó vào người,
Nhưng không được cho rượu nho hay nước châm đến môi;
Ngay đêm nay, chàng sẽ đến trước phòng bà than thở.

QUÝ BÀ:

Này ông, không phải thuốc độc chứ?

MEPHISTO (*nói giận*):

- 6355 Phải biết tôn trọng thầy!
Lẽ ra, bà phải đi thật xa mới có được than này,
Đó là thứ than có ở nơi giàn hóa
Mà chúng tôi kỳ công nuôi giữ lửa.

MỘT THỊ ĐỒNG:

Tôi yêu đênh dài, nhưng lại bị coi là con nít ngu ngơ.

MEPHISTO (*nói riêng*):

- 6360 Chà, ta không biết phải nghe ai bây giờ.
(*Với thị đồng*)
Đừng có dại tim thú vui chở gái tân hớ hó,
Đến với gái nhỡ thì, chú sẽ được yêu chiều lắm đó!
(*Những người khác kéo đến càng đồng*)
Họ ùn ùn đến kia! Chà, chuyện thành rắc rối rồi!
Muốn thoát thân, có lẽ ta phải nói thật mất thôi.
6365 Cách giải cứu này thực vô cùng tồi tệ!
Khốn đốn thay, hãy trả Faust cho tôi, ôi Các Mẹ!
(*Nhin xung quanh*)

Kìa, trong gian phòng, ánh sáng đã trở nên mờ tối,
Cả triều đình bỗng rộn ràng, sôi nổi.
Người ta nối nhau đúng lối, đúng hàng
6370 Kéo qua các dây dài hun hút, các hành lang,
Đôn về tụ tập nhau ở nơi cung đường cổ,
Phòng Hiệp sĩ hầu như không đủ chỗ.
Trên các bức tường rực rõ đủ các loại thảm len,
Nơi góc phòng, bệ khán, binh giáp' đúng uy nghiêm.
6375 Ở đây chẳng cần đến những câu phù chú
Mà ma quái quỷ thần vẫn tìm về hội tụ.

PHÒNG HIỆP SĨ

Ánh sáng mờ ảo.
Hoàng đế và các triều thần đã vào ngồi yên vị.

NGƯỜI TRUYỀN TIN:

Việc của tôi là giới thiệu các trò vui,
Nhưng hành động bí huyền của quý ma

- 6380 Muốn cắt nghĩa những hành vi đầy rối ren, phúc tạp
 Chỉ là điều vô ích uổng công.
 Kia, ghế tựa ghế bành được bố trí xong,
 Họ đã mời chúa công ngồi yên vị,
 Ngay trước bức tường treo đầy tranh thảm quý;
 Ngài tha hồ thoái mái chiêm ngưỡng những chiến công
 Của những thời đã qua thật vĩ đại, hào hùng.
6385 Hoàng đế với triều thần quây quần phía trước,
 Còn phía sau, trên những hàng ghế dài,
 người người chen chúc;
 Những người yêu nhau
 cũng tìm được những chỗ thực hữu tình,
 Để nép vào nhau khi ma quý hiện hình.
 Ai nấy sẵn sàng, tất cả đều yên vị,
6390 Nào, hãy hiện lên đi, hối thần linh, ma quý!
 (Một hồi kèn nổi lên)

QUAN CHIÊM TINH:

Cho bắt đầu diễn trò, thánh thượng đã phán truyền,
Các bức tường ngăn, hãy mở lối bốn bên!
Không còn gì cản đường, thả sức làm ma thuật,
Các bức thảm biến đi như bị thiêu cháy mất;
Các bức tường nứt ra, tự đảo hướng, xoay mình,

Một sân khấu thăm sâu phút chốc đã hình thành.
Ánh sáng từ đâu đây bỗng chiếu ra huyền ảo,
Giờ tôi phải bước lên nơi tiên đài sân khấu.

MEPHISTO (*từ khung nhắc vở nhô ra*):

Tù chỏ này, ta mong làm đắc ý mọi người,. . .
6400 Tài hùng biện quỷ ma là nhắc vở, móm lời!
(Nói với *quan chiêm tinh*). . .
Ngài hiểu nhịp chuyển vận của các vì tinh tú,
Chắc sẽ hiểu tuyệt vời ta thăm thì nhắc vở.

QUAN CHIÊM TINH:

Nhờ phép lạ thần kỳ, giờ hiện lên ngay trước mắt chúng ta
Một ngôi đền cổ xưa thực đồ sộ, nguy nga,
6405 Nhu Atlas từng chống đỡ bầu trời -
Những cột giăng hàng đứng thẳng.
Đủ sức đỡ khối đá kia quá nặng.
Nhưng thực ra, để đỡ cả ngôi đền,
Cũng chỉ cần hai cột đá chống lên.

NHÀ KIẾN TRÚC:

Thế mới là cổ đại! Tôi khó lòng ca ngợi,
6410 Thô kệch và nặng nề, đấy là điều đáng nói.
Người ta coi vụng về là vĩ đại, thô kệch là cao sang,
Nhưng tôi yêu những cột trụ mảnh mai,
vươn thẳng, nhẹ nhàng,
Những vòm nhọn thanh tao cho tinh thần chắp cánh,
Một kiểu nhà như thế làm lòng ta phấn chấn!

QUAN CHIÊM TINH:

Nào, xin các vị hãy kính cẩn đón coi,
6415 Giờ tốt đã đến, sao lành rạng soi;
Lý trí bị những câu niệm chú trói lại rồi,
Trí tưởng tượng tuyệt vời và táo bạo
Được tự do tung hoành chốn mịt mùng kỳ áo.
Điều ta dám khát khao - xin hãy mở mắt nhìn,
6420 Thật phi thường, đó đó rất đáng tin.
(Faust bước lên sân khấu từ phía bên kia)
Mặc áo thầy tu, đầu đội vòng hoa, một con người kỳ cục
Sẽ hoàn tất tại đây những gì được bắt đầu nghiêm túc.
Từ đây thăm vực sâu,
một chiếc vạc theo ông đã lên đến cõi trần,

Tôi đã nghe phảng phất có mùi trầm.
Kia, công việc cao siêu, Ông bắt đầu hành sự,
Chuyện gì sắp xảy ra, nhất định là kỳ thú!

FAUST (trịnh trọng):

QUAN CHIÉM TINH:

Kia, chiếc chìa khóa rực hồng
 Khẽ chạm vào vạc thằn,
 6440 Ngay lập tức gian phòng bị khói sương che phủ,
 Nhu áng mây lan tỏa
 Và luốt trôi lẹ làng,
 Khi họp, khi tan
 Khi uốn mình, tách ra, rồi sóng đôi quần tụ.
 Giờ hãy xem một tiết mục tuyệt vời kỳ thú!
 Nhũng hình ảnh chuyển rời khiến sóng nhạc trào dâng,
 6445 Giai điệu Vô Tri vang vọng giữa tầng không.
 Khi hình ảnh luốt qua, sang nơi khác
 Thì ở đó lại ngân nga tiếng nhạc,
 Các hoa văn đến trụ cột, rầm xà,
 Và cả ngôi đền như cất tiếng hòa ca.
 Rồi khói tan, sương tan, từ màn sương nhẹ nhẹ
 Theo nhịp điệu dặt dùi, bước ra chàng trai trẻ,
 Việc tôi thế là xong, khỏi giới thiệu nhiều lời,
 Ai chẳng biết Paris, người đẹp nhất trần đời! (*)
 (PARIS tiến ra)

MỘT PHU NHÂN:

Ôi, rạng rỡ biết bao, sức thanh xuân phơi phới!

PHU NHÂN THÚ HAI:

Như một trái đào tươi, mọng nước, đang vẫy gọi!

PHU NHÂN THÚ BA:

Đôi môi thanh tú, đầy đặn, ngọt ngào thay!

PHU NHÂN THÚ TƯ:

Hắn bà mong chén ngọc kia sẽ chạm tới môi này?

PHU NHÂN THÚ NĂM:

Anh chàng xinh thật đấy, dẫu kém phần tao nhã.

PHU NHÂN THÚ SÁU:

Giá lanh lẹ, hào hoa hơn chút nữa!

MỘT HIỆP SĨ:

Hình nhu, gã nô lệ chăn cừu hiện ra trước mắt mình."

6460 Chẳng có vẻ một chàng hoàng tử,
chẳng có gì là phong cách cung đình!

HIỆP SĨ KHÁC:

Kể ra, thân trại trần, trông anh chàng cũng được,
Nhưng tôi muốn thấy hắn ta trong giáp phục!

PHU NHÂN:

Chàng ngả người xuống kia, thật mềm dịu, dễ coi.

HIỆP SĨ:

Được ngồi vào lòng hắn chắc quý bà rất vui?

PHU NHÂN KHÁC:

6465 Kìa, chàng gác tay lên trán, trông có duyên lăm chú.

NỘI THẦN:

Trò thô lỗ, hỗn hào! Không thể nào tha thứ!

PHU NHÂN:

Đàn ông các ngài cái gì cũng hay chê.

NỘI THẦN:

Nhung trước mặt chúa công dám nằm khẽnh thế kia!

PHU NHÂN:

Chàng tướng có một mình mới diễn trò như thế.

NỘI THẦN:

6470 Ngay cả diễn trò cũng phải theo nghi lễ!

PHU NHÂN:

Và giấc ngủ dịu dàng
Đang tày đón tiếp chàng.

NỘI THẦN:

Hắn sẽ còn ngáy o o lên nữa,
Thế mới đúng thực sự vẹn toàn!

MỘT PHU NHÂN TRẺ (*xúc động*):

Có mùi gì ngát thơm pha lẫn vị trầm hương
Khiến tim tôi xao xuyến lạ thường?

PHU NHÂN GIÀ HƠN:

6475 Đúng rồi! Một làn hương nhẹ nhè
Tới xâm chiếm lòng ta - đến từ chàng trai trẻ!

PHU NHÂN GIÀ NHẤT:

Đó là mùi thơm của Tuổi xuân có sức sống vĩnh hằng
Tỏa ra từ chàng trai, ngan ngát khắp chung quanh.
(HELENA tiến ra)

MEPHISTO:

À đến kia rồi! Nhung trước ả, ta thản nhiên, lãnh đạm,
6480 Quả là đẹp tuyệt vời, nhưng mà ta chẳng hám.

QUAN CHIỀM TINH:

Còn tôi, kẻ trọng nghĩa khinh tài, cũng xin thú nhận rằng:
Lần này tôi chẳng có việc phải làm.
Người đẹp đến kia, miệng lưỡi tôi không đủ tài ca ngợi!
Một nhan sắc siêu phàm bao đời hằng nói tôi.
6485 Nàng đến với ai, người ấy sẽ mê mẩn vì duyên,
Nàng thuộc về ai, người ấy sướng hơn tiên.

FAUST:

Ta còn mất không đây? Phải chăng noi hồn ta sâu thẳm
Cái Đẹp từ cội nguồn đã trào dâng, say đắm?
Cuộc hành trình của ta đầy rẫy sự hãi hùng
Đã mang về một phần thưởng vô song...
6490 Đối với ta xưa nay thế giới thật vô tri, vô nghĩa!
Từ sau cuộc hành hương, giờ ra sao rồi nhỉ?
Nó thực đáng khát khao, đáng bền vững đời đời! (*)
Ôi, nhân gian, nếu có khi nào ta muốn lánh xa người,
Đấy là lúc ta tàn hoi khi cuộc đời chấm dứt! -
6495 Cái vóc dáng diễm kiều thấy trong gương ngày trước,
Từng làm ta sung sướng đến ngất ngây
Chỉ là cái bóng thôi so với sắc đẹp này! -
Phải, chính là em đấy,
Em là người khơi dậy! (tiết họ và tên) -
Bao sức mạnh trong ta và tình cảm say nồng,
6500 Ta trao em tình yêu, sự tôn thờ và cả sự điên cuồng!

MEPHISTO (*tù·noi·nhắc·vở*):

Kiềm chế đi! Đừng có diễn khác vai, lệch vở!

PHU NHÂN CÓ TUỔI:

Vóc đẹp, người cao, nhưng cái đầu quá nhỏ.

PHU NHÂN TRẺ HƠN:

Không thể nào thô hơn! Cái chân ả, xem kia!

NHÀ NGOẠI GIAO:

Tôi đã từng thấy quận chúa, vương phi;
6505 Nhưng nàng đây, từ đầu đến chân đều yêu kiều, tình tú.

TRIỀU THẦN:

Nàng rón rén lệ làng đến bên chàng đang ngủ.

PHU NHÂN:

Bên cạnh tuổi xuân trong lành kia, ả xấu xí thảm thương!

NHÀ THƠ:

Chàng rạng rỡ hán lên nhờ sắc đẹp của nàng.

PHU NHÂN:

Cứ y như trong tranh! Endymion và Luna thân nữ! (*)

NHÀ THƠ:

6510 Kia, hình như nữ thần đang cúi mình xuống đó,
Để uống hơi thở chàng, nàng ghé sát lèn môi,
Thật đáng ghen! Một cái hôn! Hoàn hảo quá đi rồi!

MỘT QUÝ BÀ GIA GIÁO:

Hôn trước mặt mọi người! Rõ, thật là quá, đáng!

FAUST:

Dành cho gã thiếu niên một ân tình ghê gớm!

MEPHISTO:

Im đi nào! Ông hãy cố bình tâm!
6515 Bóng ma ấy làm chi cứ để mặc nó làm! (*)

TRIỀU THẦN:

Nàng lẹ làng lánh đi, khi chàng trai tinh giắc.

PHU NHÂN:

Rồi ả quay lại nhìn! Điều này tôi biết chắc.

TRIỀU THẦN:

Chàng rất đỗi ngạc nhiên trước sự việc lạ kỳ!

PHU NHÂN:

Nhung với ả kia, đâu có lạ lùng gì!

TRIỀU THẦN:

6520 Nàng quay lại với chàng thật thanh cao, tao nhã.

PHU NHÂN:

Tôi đã nhận ra ngay là cô ả
Muốn dạy khôn dạy khéo cho chàng trai,
Đàn ông trong chuyện này ai cũng ngốc như ai,
Ai cũng tưởng mình là người thứ nhất!

HIỆP SĨ:

Nàng cao quý biết bao! Xin bà đừng khe khắt! -

PHU NHÂN:

6525 Thôi đi, một á lảng lơ! Tôi thấy quá tầm thường!

THỊ ĐỒNG:

Tôi ước ao mình được thể chân chàng!

TRIỀU THÀN:

Được mắng lưới ái tình ai mà không khao khát?

PHU NHÂN:

Báu vật qua tay hết người này, kẻ khác,
Ngọc mẩy lại chẳng phai, vàng mẩy lại chẳng mòn!

PHU NHÂN KẾ

6530 Từ mươi tuổi trở đi phẩm giá đã chẳng còn. (*)

HIEP SĨ:

Gặp dịp may, ai cũng muốn hưởng phần hương sắc nhất,
Phần còn lại điểm tuyệt kia, tôi mong được đắm say ngây ngất.

MỘT HỌC GIÀ:

Tôi thấy nàng mười mươi, nhưng phải thú nhận rằng:
Tôi vẫn ngờ, có đích thực nàng chàng?

6735 Cái Hiên Tai mê hoặc ta vào những điều thái quá,

Nên tốt nhất tôi đưa vào văn tự,

Tôi đọc thấy rằng: các bô lão thành Troja

Cũng mê mệt bởi nàng Helena;

Và tôi nghĩ ở đây cũng hoàn toàn như thế:

6540 Tôi rất thích nàng, dù tôi không còn trẻ.

QUAN CHIÈM TINH:

Không còn là thiếu niên! Giờ là chàng dũng sĩ hiên ngang,
Ôm siết lấy mỹ nhân,

nàng hầu như không thể cưỡng lại chàng.

Chàng bế bồng nàng lên trong cánh tay chắc khỏe,

Chàng định cướp nàng đi, đâu có lẽ?

FAUST:

Đồ táo tợn, điên khùng!

6545 Thật lớn mật to gan! Kìa, đứng lại! Quá quắt thế là cùng!

MEPHISTO:

Vậy thì tự ông đi mà làm cái trò ma mẫn ấy!

QUAN CHIỀM TINH:

Xin nói thêm một lời! Sau những gì xảy ra mà ta thấy,
Tôi xin gọi màn kịch này là *Vụ cướp Helena*.

FAUST:

Sao lại là cướp được! Ta đúng đây không có nghĩa gì à?
6550 Chẳng phải chìa khóa thần tay ta đang nắm giữ?
Nó dẫn lối ta đi qua kinh hoàng; sóng gió
Qua cõi Cô Liêu để vào tới đất liền,
Ta đặt chân vững vàng! Những sự thật hiển nhiên!
Từ đây, tinh thần có quyền đấu tranh cùng thần thánh,
6555 Dụng lên hai vương quốc lớn lao và vững mạnh.
Ôi, xưa nàng xa vô tận, nay biết mấy thân gần!
Ta cứu nàng, vậy nàng là của ta đến hai lần.
Nào, xông lên! Hồi Các Mẹ! Hãy chờ ta quyền đó!
Đã biết nàng, ta không thể để mất nàng được nữa.

QUAN CHIỀM TINH:

6560 Kia, Faust! Làm gì thế kia? Y xông tối, phủ phàng
Nấm lấy Helena. Và hình bóng đoàn trang
Bỗng mờ đi, tan trong màn sương khói.
Y chỉ chiếc chìa khóa vào chàng trai trẻ tuổi,
Rồi chạm vào người chàng! Ôi! Tai họa đến noi!
(Một tiếng nổ vang lên. Faust nằm sóng soài trên mặt đất. Các
thần linh biến mất trong khói sương)

MEPHISTO (vác Faust lên vai):

Các vị thấy chưa, kết bạn với một đứa dở hơi
6565 Thì cuối cùng chỉ khổ cho quý sú! (Bóng tối, hỗn loạn)

Hồi Hai

GIAN PHÒNG KIẾU GOTHIC

*Chật hẹp, vòm cao, tức là phòng làm việc xưa kia của Faust,
không có gì thay đổi.*

MEPHISTO (*bước ra từ phía sau một bức rèm. Y nâng rèm lên, quay lại nhìn. Người ta thấy Faust nằm dài trên chiếc giường của cha ông*):

Kẻ nằm đây là một người khốn khổ!

Bị quyến rũ vào cuộc tình khó gỡ ra,

Kẻ nào bị Helena làm tê liệt tâm hồn,

Đâu có dễ dàng tìm lại được trí khôn?

(Nhìn quanh)

6570 Ta nhìn khắp nơi, nhìn trên, nhìn dưới,

Mọi thứ vẫn y nguyên, không chút gì thay đổi.

Những tấm kính tô màu hình như thêm bụi bặm, đục mờ,

Và có thêm nhiều lưỡi nhện giăng to,

Mực trong bình cạn khô, giấy trên bàn vàng ố,

6575 Nhưng mọi vật vẫn ở nguyên chỗ cũ;

Cả chiếc bút lông cũng vẫn còn đây,

Ngày ấy Faust đã dùng chiếc bút này

Ký văn tự bán linh hồn cho quý.

Kia, một ít máu còn đọng khô trong ruột cây bút quý,

Máu lấy được của hắn ta nhờ tán tính bùi tai,

6580 Mong cho nhà sưu tầm vĩ đại gặp vận may

Có được chiếc bút này - duy nhất và tuyệt hảo.

Chiếc áo lông cũ sòn vẫn treo trên mắc áo,

Gọi ta nhớ trò bông đùa và trêu cợt thuở xưa,

Ta đã từng lên lớp dạy một chú sinh đồ,

6585 Không khéo trưởng thành rồi,

hắn vẫn nghĩ về những điều ta dạy. [293]

Chà, lúc này, ta bỗng thấy thèm thuồng biết mấy,
 Muốn lại khoác lên người chiếc áo ấy ấm êm,
 Lại giả bộ làm tôn sư thật trịnh trọng, oai nghiêm
 Và nghĩ rằng: mình nói ra là hoàn toàn có lý.
 6590 Các học giả rất mong mình được thế,
 Nhưng quý sú từ lâu đã quên chuyện đó rồi.
 (Mephisto lấy chiếc áo lông xuống, giữ giữ; các côn trùng bay ra)

ĐỒNG CA CỦA CÁC CÔN TRÙNG:

Xin nhiệt liệt đón chào!
 Xin đón chào nhiệt liệt,
 Chúng tôi bay chơi voi.
 Và ngâm nga da diết,
 Chúng tôi đã nhận ra
 6595 Ông chủ của chúng tôi!
 Xua lặng lẽ tay Người
 Đem từng con gieo rắc
 Nay quanh Người múa hát
 Có ngàn vạn chúng tôi.
 6600 Ma quái trong lòng Người
 Thường ẩn mình giấu kín,
 Nhưng chấy rận chúng tôi
 Thích xuất đầu lộ diện.

MEPHISTO:

Thật bất ngờ,
 Lũ trẻ mới sinh sôi làm lòng ta vui quá!
 6605 Cứ gieo hạt rồi có ngày hái quả.
 Ta giũ chiếc áo mốc meo này một lần nữa xem sao,
 Kìa, vẫn còn chúng sinh bay ra, chấp chới, lào rào.
 Nào, bay lên, bay quanh, hãy tìm đến trăm ngàn xó xỉnh,
 Hồi các bé thân yêu, hãy mau mau lẩn tránh
 6610 Trong tấm da thăm màu;
 Trong hộp cũ, ngăn bàn,
 Trong lọ vỡ, mảnh sành đầy bụi bặm trần gian,
 Trong hốc mắt của đầu lâu, xương sọ;
 Nơi cuộc sống tan hoang, mục rữa,
 6615 Mãi là nơi cho sâu bọ hoành hành.
 (Khoác áo lông vào)
 Nào, chiếc áo này, một lần nữa ta lại khoác lên mình!
 Ta lại thành vị giáo sư nhất nhì trong thiên hạ.

Chỉ được cái hư danh, chẳng giúp gì ta cả;
Nhưng kẻ tán tụng ta giờ họ ở đâu rồi?
(Y kéo chuông. Tiếng chuông vang lên dĩnh tai nhức óc, khiến
cho các gian phòng đều rung chuyển, mọi cánh cửa bật tung)

NGƯỜI TRỌ GIÁO (*lao đao chạy tới, qua một hành lang dài và tối*):

- 6620 Tiếng chuông khiếp thay! Nghe rọn cả người!
Cầu thang ngả nghiêng, tường rung bần bật;
Qua kính cửa đang run rẩy trăm màu
Ta thấy trời chớp giật.
Sàn nhà nứt toác ở nhiều nơi,
6625 Vội vữa trên cao trút xuống liên hồi.
Những cánh cửa được cài then, chốt kỵ
Bỗng bật tung bởi phép mầu kỳ bí! -
Trời đất ơi! Một gã khổng lồ trông thật gớm ghê,
Khoác áo cũ của Faust đang đứng ở trong kia!
6630 Gã vẫy tay, ánh mắt nhìn ma quỷ,
Ta bùn rùn, đầu gối chùng muôn quy.
Ta nên đứng lại chẳng? Hay phải chạy trốn ngay?
Ôi, cái gì sẽ đến với ta đây?!

MEPHISTO (*vẫy tay*):

Này, anh bạn, lại đây! Nicodemus là tên anh, đúng chứ? (*)

TRỌ GIÁO:

- Vâng, thưa đúc ngài cao quý, đúng tên tôi thế đó -
6635 Tôi xin cầu nguyện Chúa -

MEPHISTO:

Thôi, khỏi cần!

TRỌ GIÁO:

Ngài biết tên tôi, thực quý hóa vô ngần!

MEPHISTO:

- Phải rồi, ta biết chứ,
Là một quý ông đã mốc meo, già khụ
Nhưng vẫn còn là một chú học sinh!
Có sao đâu! Một học giả lừng danh
Cũng chẳng biết làm gì hon, nên học hoài, học mãi,
6640 Để xây đắp cho mình một ngôi nhà bằng giấy,

Mà xưa nay, kẻ thông thái nhất cũng không thể hoàn thành,

Nhưng sự phụ của anh là một bậc tài danh:

Ai chẳng biết ngài tiến sĩ Wagner cao cả

Hiện đứng đầu thế giới của các nhà học giả!

6645 Mà thế giới này không sụp đổ cũng nhờ ngài,

Người làm phong phú thêm kho thông thái mỗi ngày!

Thính giả ham tri thức

Vây quanh ngài náo nức.

Trên bục giảng học đường

Duy nhất chỉ có ngài là tỏa sáng bốn phương;

6650 Như thánh Peter, ngài sử dụng chìa khóa kia thuần thục,

Mở cửa vào thiên đường cũng như vào địa ngục..

Nhất là trước đám đông,

Khi ngài lóe sáng lên, hùng hực lửa hào hùng,

Thì với ngài, không có vinh quang,

danh hiệu nào xứng đáng.

Cả tên tuổi của Faust cũng lu mờ, ảm đạm.

6655 Chỉ có mình ngài đã sáng chế mà thôi.

TRỌ GIÁO:

Xin đức ngài cao quý hãy tha thứ cho tôi!

Nếu tôi dám có lời không thuận tình, đạt ý,

Thực ra mọi điều không phải thế;

Thầy tôi bản tính rất khiêm nhường.

6660 Người đã hoang mang, khốn đốn khôn lường,

Khi vĩ nhân biến mất mà không ai hiểu nổi,

Người vẫn kêu cầu xin vĩ nhân trở lại

Để lòng Người được an ủi, bình an.

Đấy, ngài xem, phong làm việc của vĩ nhân,

Vẫn y nguyên như những ngày tháng ấy,

6665 Vẫn chờ đợi chủ nhân xưa trở lại.

Tôi hầu như không dám bước vào đây.

Có phải giờ lành, sao tốt chiết hôm nay?

Mà tường vách cũng hân hoan, phấp phỏng,

Then chốt bật tung, cửa dang cánh rộng,

6670 Nếu không chắc ngài chẳng thể bước chân vào!

MEPHISTO:

Thầy của anh hiện ở nơi nào?

Mời ông ấy đến đây, hoặc đưa ta tới gặp!

TRỌ GIÁO:

- O, thưa ngài, chuyện đó thì thày tôi cấm ngặt!
Tôi chẳng biết có dám làm trái ý chủ hay không.
6675 Vì một công trình lớn lao mà đã mấy tháng ròng
Thầy sống một mình ở nơi yên tĩnh nhất.
Một học giả xưa nay vốn dịu dàng hết súc,
Nay như gã đốt than
Với tai, mũi nhọ nhem,
6680 Mắt đỏ ngầu vì thói lùa ngày đêm;
Thầy quý trọng từng giây, từng khoảnh khắc;
Âm nhạc ở nơi thầy là tiếng kìm lách cách!

MEPHISTO:

- Nếu ta muốn vào, lão dám chối từ không?
Ta chính là người giúp lão chóng thành công!
(Trợ giáo vào. Mephisto ngồi xuống một cách ôai vệ)
6685 Chưa kịp ngồi ấm chỗ,
Đã thấy khách quen đang lò dò đến đó.
Lần này anh ta thuộc vào đám Tận thời,
Sẽ vô cùng táo tợn, - để rồi coi!

THẠC SĨ^(*) (xăm xăm bước dọc hành lang):

- Cổng ngoài, cửa trong đều mở rộng!
6690 Hay rồi! Cuối cùng ta vẫn còn hy vọng,
Răng nơi ấm mocket này, với trước đã khác xa,
Người sống không còn nhu một thây ma,
Tự hủy hoại mình; tự biến thành khô cứng,
Và đã chết trong khi còn đang sống.

6695 Ở nơi đây những bức vách bức tường
Đang nghiêng mình chìm xuống cõi tàn hoang;
Và nếu ta không mau chân rời chỗ
Thì thân ta sẽ vùi trong sụp đổ.
Chẳng có ai lại táo tợn như ta,
6700 Cũng không ai giúp ta tiến về xa.

Hôm nay có điều chi, ta vẫn chưa biết được!
Nhưng chính nơi đây nhiều năm về trước,
Ta bước vào, lòng phấp phỏng âu lo,
Ta như chú cáo con đến học đạo, tầm sư,
6705 Đã gấp lão râu dài với tấm lòng tin cậy
Và mê say những điều lão nói nhăng nói cuội.

- Kiến thức moi ra từ những quyển sách dày,
 Và lừa ta là họ biết, họ hay,
 Điều họ biết, họ chẳng còn tin nữa,
 6710 Nhưng vẫn hại đời mình, đời ta, bằng thứ đó.
 Cái gì kia? - Ô, nơi đó, đúng rồi,
 Trong căn phòng mờ ảo có người ngồi!
- Ta lại gần và ngạc nhiên nhìn thấy
 Lão vẫn ngồi kia, vẫn khoác chiếc áo lông thuở ấy;
 6715 Chiếc áo màu nâu thô kệch vải dày,
 Y như ngày ta từ giã nơi đây!
 Ngày ấy lão ta còn lanh lợi,
 Nói những điều ta không sao hiểu nổi,
 Nay thì không thế nữa, thời thế đã khác rồi,
 6720 Cứ ung dung vào gặp lão đi thôi!
- Nay ông lão, nếu như dòng nước đục của con sông
 Quên Lãng,
 Chưa kịp nhận chìm cái đầu nghiêng ngoeo
 của ông già hói trán,
 Thì lão hãy nhận ra là trò cũ đến thăm,
 Hắn đã vượt qua cái roi trường đại học và đã trưởng thành.
 6725 Nhưng thua tôn ông, tôi thấy ngài vẫn y thuở trước;
 Còn người đến thăm ông đã là con người khác.
- MEPHISTO:**
- Ta rung chuông gọi được anh đến đây, ta rất vui.
 Ngày ấy ta đánh giá anh cũng không phải hạng tồi,
 Nhìn cái kén con sâu biết có ngày mai đó
 6730 Nó sẽ nở ra con bướm màu sắc sỡ.
 Hồi đó, đầu anh để tóc xoăn, cổ áo viền đăng ten
 Và cảm thấy mình như con trẻ hồn nhiên. -
 Chắc anh chưa bao giờ có đuôi sam sau gáy? -
 Đầu tóc kiểu Thụy Điển của anh ra dáng đấy. (*)
 6735 Anh ra chiều mạnh dạn và quả quyết hơn xưa;
 Nhưng chó có vênh vang quá mức lúc về nhà.
- THẠC SĨ:**
- Nay ông lão! Chúng ta đang ở nơi chốn cũ,
 Nhưng lão hãy nhớ cho, thời đại mới rồi,
 không còn như xưa nữa,

6740 Lão hãy tiết kiệm giùm những lời nói nước đôi;
Điều chúng tôi quan tâm hoàn toàn khác xưa rồi.
Ngày trước lão trêu tôi - gã thiếu niên chân thật;
Lão đã thành công, chẳng cần gì nghệ thuật -
Nhưng hôm nay, đó ai dám trêu tôi!

MEPHISTO:

Nếu nói cho thanh niên những sự thật mười muoi
6745 Thì đám đầu xanh này thường bực mình tự ái,
Qua tháng năm trải nghiệm đời tróc da và sảy vảy
Trưởng thành lên thì họ lại ngông nghênh
Răng mọi cái họ làm nên đều là tự sức mình,
Rồi sẽ gọi ông thầy là một tay dốt nát.

THẠC SĨ:

6750 Có lẽ đúng hơn là một tên giáo hoạt!
Hỏi có ông thầy nào nói thật với chúng tôi?
Ai cũng biết cách nói thêm, nói bớt, biết lựa lời,
Khi xởi lời lúc nghiêm trang với trẻ con sùng mộ!

MEPHISTO:

Lẽ đương nhiên, việc học hành có cái thời của nó,
6755 Giờ đến anh, như tôi thấy, sẵn sàng dạy người đời
Qua vài mùa trăng, qua ít tháng năm trôi
Kho kinh nghiệm của anh sẽ đầy nhà, chật nóc!

THẠC SĨ:

Kinh nghiệm chủ nghĩa u? Chỉ là khói mây và bọt nước! (*)
Nó đâu xứng đáng với Tinh thần tuyệt đối ở trong ta.
6760 Thú nhận đi! Những gì ta hiểu biết tự xa xưa,
Đều không đáng để cho ta nhận thức.

MEPHISTO (sau một lúc im lặng):

Điều này ta đã ngờ. Quả là ta điên thực,
Giờ ta cảm thấy mình thật khờ khạo, lố lăng.

THẠC SĨ:

Tôi thấy lão hiểu ra, thật vui sướng chi bằng!
6765 Lão là người đầu tiên tôi thấy còn lý trí!

MEPHISTO:

Ta đã đi tìm vàng, tìm của quý,

Nhung đem về, khủng khiếp thay, lại là những hòn than.

THẠC SĨ:

Lão hổ thú nhận đi, cái đầu hói của lão, một vĩ nhân...
Cùng chẳng giá trị hơn chiếc đầu lâu xương sọ?

MEPHISTO (*thích thú*):

6770 Này anh bạn, có lẽ anh không biết mình thô lỗ?

THẠC SĨ:

Ô, thưa ngài, trong tiếng Đức chúng ta,
Người ta dối lừa, khi lịch thiệp văn hoa.

MEPHISTO (*trên chiếc xe lăn, tiến gần tới tiền đài sân khấu, nói với khán giả*):

Ở trên cao này, tôi không còn ánh sáng và cả không khí nữa,
Tôi có thể kiểm được chỗ ngồi noi các ngài đấy chứ?

THẠC SĨ:

Tôi thấy rằng, vào thời gian tồi tệ nhất của con người,

6775 Khi không còn khả năng gì,

nhưng vẫn muốn mình là ai đó trên đời,
Thì quả là họ mìn, tự phụ.

Sự sống của con người sống trong dòng máu đỏ;

Hồi có dòng máu nào bằng dòng máu thanh xuân?

Máu sôi động, thắm tươi một sức mạnh vô ngần,

Và từ cuộc đời lại tạo ra đời mới.

6780 Mọi cái được tác thành và vận hành sôi nổi,

Cái yếu phải suy tàn, cái mạnh sẽ bước lên.

Trong lúc chúng tôi cường tráng tuổi thanh niên

Đã chinh phục được nửa phần thế giới,

Hồi các vị làm gì? - Gật gù và nghĩ ngợi,

Các vị mơ màng và cân nhắc triền miên;

Hết kế hoạch này đến kế hoạch khác được dựng nên.

6785 Đúng thế đấy! Tuổi già giống như con sốt rét,

Giá lạnh thất thường và khốn cùng khủng khiếp.

Ai quá ba mươi coi như đã chết rồi,

Tốt nhất là, sớm đập chết các người!

MEPHISTO:

[300] 6790 Về điều này, quý công chăng còn có gì để nói.

THẠC SĨ:

Tôi không muốn, quý cung không tồn tại!

MEPHISTO (*nói riêng*):

Rồi quý sẽ ngáng chân cho hắn thấy nhẫn tiền.

THẠC SĨ:

Đây, sứ mệnh tuyệt vời cao cả của thanh niên:

Thế giới không hiện tồn trước khi tôi kiến tạo,^(*)

6795

Tôi lôi mặt trời lên từ biển sâu kỵ ảo;

Có tôi, mặt trăng mới bắt đầu cuộc luân chuyển du hành;

Trên con đường tôi qua, ánh ngày chiếu rõ ràng,

Trái đất mừng tôi mà nở hoa, xanh cỏ,

Theo lệnh tôi, trong đêm đầu tiên đó,

6800

Muôn vì sao cùng nở rộ huy hoàng.

Ai, nếu không phải là tôi tháo gỡ mọi dây thừng -

Trói-tu-tuồng các ông hép hòi và thủ cựu?

Còn tôi, thực tự do; như tinh thần mách bảo,

Tôi vui mừng đi theo ánh sáng ở trong tôi,

6805

Trong niềm phấn hưng riêng, tôi vuon tới ánh trời,

Bóng tối phía sau lưng, ánh sáng ngời trước mặt.

(Vào)

MEPHISTO:

Độc đáo đấy! Nhưng hãy xéo đi cho khuất mắt

Cùng với sự huy hoàng, lộng lẫy của nhà anh!

Nhận thức sâu đây sẽ làm hắn bức mình:

Ai có thể nghĩ ra điều khôn hay điều dại

6810

Mà trước đó trần gian chưa có người nghĩ tới? -

Nhưng cả chuyện này cũng chẳng hại đến ta,

Vì chỉ vài năm sau đã biến đổi khác xa.

Dù nước nho đem ủ có nặng mùi, khó chịu,

Nhưng cuối cùng nó cũng thành ra rượu.

(Nói với khán giả là thanh niên, vì họ không vỗ tay)

6815

Các cậu vẫn tinh khôn khi nghe thấy lời ta?

Còn trẻ người non dạ, thôi, ta cũng bỏ qua!

Hãy nhớ lấy điều này: quý đã già khú đế,

Đến khi các cậu sẽ hiểu lời của quý!

PHÒNG THÍ NGHIỆM

Như trong thời Trung cổ, có những thiết bị cồng kềnh,
rắc rối phục vụ những mục đích huyền tưởng.

WAGNER (*bên bếp lò*):

- Tiếng chuông vang lên khủng khiếp
Làm những bức tường đầy bồ hóng chuyển rung.
Sự kỳ vọng nghiêm trang vào một cái Mông Lung
Giờ có lẽ không kéo dài thêm nữa.
Bóng tối cứ tan dần, mỗi lúc càng sáng tỏ;
Trong chiếc bình thủy tinh, nơi sâu nhất, tận cùng,
Đã bắt đầu đỏ lên như một khối than hồng,
Như ngọc lựu rạng ngời, chói lọi,
Những ánh chớp lóe lên trong bóng tối;
Một vầng sáng trắng trong đã hiện hiện lên kia!
Ô, lần này không thể để mất đi! -
Lạy Chúa! Cái gì sot soat ngoài cửa kia đấy nhỉ?

MEPHISTO (*bước vào*):

Xin chào! Tôi vào, nhưng thiện chí!

WAGNER (*sợ hãi*):

Xin chào! Đúng vào giờ linh ứng hiếu ho!
(Nói khẽ)

Xin giữ mồm giữ miệng, hãy lặng tiếng im hơi,
Một công trình tuyệt vời sắp cho người hái quả.

MEPHISTO (*nói khẽ*):

Có chuyện gì đó hả?

WAGNER (*nhỏ nữa*):

6835 Tôi đang chế ra một con người!

MEPHISTO:

Một con người? Vậy cắp tình nhân ông giấu nó đâu rồi,
Ông nhốt họ vào trong ống khói?

WAGNER:

Lạy Chúa! Cái mốc sinh con, như anh nói,
Chúng tôi coi là những chuyện tức cười.
6840 Cái điểm sáng dịu dàng, từ đó tạo ra đời,
Cái năng lực diệu kỳ phát ra từ Nội tại,
Đón nhận và tặng trao, tự tạo hình dung khối,
Tiếp thu cái cận kề, rồi cái lạ, xa xôi -
Nó đã khiếp kinh phẩm giá của nó rồi!
6845 Nếu con vật còn sướng vui chuyện đó,
Thì con người, với tài năng lớn lao, hiếm có,
Trong tương lai phải được hình thành
Từ một cội nguồn cao quý, trong lành.
(Quay lại phía bếp lò)
Ô, nó lóe sáng! Nhìn kìa! -
Giờ có thể hy vọng mình thành đạt:
6850 Nếu ta lấy từ trăm ngàn vật chất
Để kết tinh thành nguyên liệu tạo ra người,
Cái chính là pha trộn không ngoi,
Rồi cho vào bình, nút chặt, đưa lên bếp,
Chung cất nhiều lần theo đúng cách,
Công trình sẽ hoàn thành trong yên tĩnh, âm thầm.
(Lại quay vào nhìn bếp lò)
Kia, con người đang hình thành!
6855 Vật chất chuyển mình, hiện hình càng thêm rõ,
Điều ta tin, giờ càng thêm sáng tỏ:
Thiên hạ vẫn ngợi ca sự huyền bí của thiên nhiên,
Ta dám làm thí nghiệm tái tạo sự bí huyền,
Cái vốn được tạo thành xưa nay nhờ cơ thể,
6860 Nay ta tạo ra bằng kết tinh, sáng chế.

MEPHISTO:

Với ai sống lâu và từng trải việc đời,
Thì chẳng có gì mới cả, trần gian vẫn thế thôi;
Trong những năm chu du khắp chân trời góc bể,

Ta đã thấy hàng đồng người được kết tinh như thế!

WAGNER (*vẫn chăm chú nhìn vào chiếc bình*):

- 6865 Nó vươn lên, chớp sáng, vật chất tích tụ dần.
Chỉ thoảng lát nữa thôi là đại sự hoàn thành.
Một ý tưởng lớn lao ban đầu có vẻ như rõ dại;
Nhưng rồi đây ta sẽ cười thoải mái,
Về cái ngẫu nhiên hay một sự tình cờ.
Mai đây, một nhà tư tưởng cũng sẽ sáng tạo ra
6870 Một bộ óc biết tu duy thông thái.
(*Xúc động nhìn chiếc bình*)
Chiếc bình ngân nga thiết tha, thân ái,
Nó mờ đi, lại sáng, sự sống đã sinh thành!
Ta nhìn thấy một hình dáng xinh xinh,
Một chú bé tí hon đang cử động.
Còn gì hơn nữa đâu để thế gian kỳ vọng?
Vì điều bí mật kia đã lộ giữa thanh thiên!
Hình như có âm thanh, nào, hãy lắng nghe xem!
Ô, đúng là tiếng rồi, đích thực là ngôn ngữ!

NGƯỜI TÍ HON^{c)} (*trong bình, nói với Wagner*):

- 6880 Thật đấy, không đùa đâu! Giờ làm gì, hả bố?
Bố lại đây nào! Bố ơi yếm ôm riết lấy tôi đi!
Nhưng đừng chặt quá kéo bình vỡ thì nguy:
Đây cũng là đặc tính của muôn loài muôn vật:
Đối với cái tự nhiên, vũ trụ hầu như chặt,
Nhưng cái nhân tạo lại cần không gian kín nhu bung.
(*Nói với Mephisto*)
6885 Ô! Người anh em ma quái cũng có mặt trong phòng?
Anh đến đúng lúc thay, cảm ơn anh lắm đó.
Quả là vận may, duyên kỳ ngộ;
Tôi muốn hành động ngay, vì tôi đã là tôi.
Muốn bắt tay vào công việc tức thời.
Hãy rút ngắn giúp tôi quãng đường đời, đường đạo,
6890 Bởi vì anh là một tay thành thạo.

WAGNER:

Khoan đã! Một câu hỏi thôi,
Cho đến nay ta vẫn phải hổ ngươi,
Khi già trẻ vây lấy ta gặng hỏi,
Chẳng hạn như: chưa một ai hiểu nổi,

6895

Vì sao thể xác và tinh thần luôn gắn bó thiết tha,
 Khăng khít keo son, không thể tách chúng ra,
 Nhưng sớm tối vẫn hành nhau khốn khổ?
 Và lại còn...

MEPHISTO:

Thôi, ông đừng nói nữa!
 Có điều này tôi cũng muốn hỏi ông:
 Tại sao vợ và chồng
 Chịu đựng nhau quá tồi, suốt đời luôn sinh sụ?
 Ông sẽ chẳng bao giờ lý giải xong chuyện đó.
 6900 Thôi, tôi có việc cần làm như chú bé yêu cầu.

NGƯỜI TÍ HON:

Việc ở đâu?

MEPHISTO (*ra hiệu về phía cửa*):

Đấy, chú trổ tài đi chứ!

WAGNER (*vẫn chăm chú nhìn chiếc bình*):

Ôi, con ta, nó đúng là quý tử!

(*Cửa nách mở ra, người ta nhìn thấy Faust nằm dài trên giường*)

NGƯỜI TÍ HON (*ngạc nhiên*):

Chà, một việc trọng đại đây! (*)

(*Chiếc bình tuột khỏi tay Wagner, bay đến lượn lờ trên mình Faust và rơi sáng chạng*)

Ông ta mơ tuyệt hay,
 Trong rừng cây có nước nguồn trong mát,
 Những cô gái cực kỳ nhan sắc
 Đang trút bỏ xiêm y!

6905

Càng ngắm lại càng mê:

Nhưng có một nàng tột cùng mỹ lệ
 Thuộc dòng dõi thánh thần hoặc anh hùng cao quý. (*)

Nàng dịu dàng bước xuống nước xanh trong,
 Tấm thân thanh cao rạo rực lửa duyên nồng

6910

Nguôi dịu đi trong làn nước pha lê êm ái.

Tiếng vỗ cánh rào rào bỗng từ đâu dội lại,
 Rồi tiếng lao vùn vụt, tiếng quẩy đập vẩy vùng,
 Làm xáo động cả làn nước xanh trong.
 Đám thiếu nữ kinh hoàng trốn chạy.

- Nhung nữ hoàng thần nhiên ở lại,
 6915 Mắt ánh lên niềm vui đầy nữ tính, kiêu sa
 Khi thấy bên chân mình là vị Chúa Thiên Nga
 Đang áp sát người vào, càng thiết tha, róng riết
 Như đã thuần quen. - Bỗng khói sương dâng lên mù mịt,
 Thành tấm màn dày che phủ khuất mắt tôi
 6920 Cái cảnh yêu thương đắm thắm nhất trần đời.

MEPHISTO:

Chà, chuyện đâu chú kể ra, tai ta nghe cũng khoái!
 Bé tí teo, nhưng óc tưởng tượng thì quá là vĩ đại.
 Còn ta lại chẳng thấy gì hon!

NGƯỜI TÍ HON:

- Cũng đúng thôi! Anh đến từ Bắc phương,
 Sinh ra trong thời đại của sương mù Trung cổ,
 6925 Khi hiệp sĩ và thầy tu đang làm mưa làm gió
 Mắt đâu có tự do để khoáng đạt tầm nhìn!
 Quê hương anh mờ mịt, tối đen.
(Nhìn quanh)
 Chà, toàn gạch đá xám nâu, mốc meo, nhìn tức mắt,
 Nhà thấp lè tè, hoa văn lởm chởm, mái vòm nhọn hoắt! -
 6930 Con người này thức dậy ta sẽ khốn đốn đây;
 Bởi ông ta sẽ lập tức chết ngay!
 Đang mơ đầy tiên cảm
 Có suối rì rì, gái khỏa thân và thiên nga boi lội;
 Rồi thấy cảnh này, làm sao mà sống nổi!
 6935 Kẻ dẽ tính như tôi cũng bực bội nữa là,
 Thôi, chi bằng đưa ông ấy đi xa!

MEPHISTO:

Một lối thoát khá hay, ta rất là mãn ý.

NGƯỜI TÍ HON:

- Đưa lính tráng tôi nơi chiến địa,
 Dẫn cô em tôi chốn vũ trường,
 Thế là yên, hết mọi chuyện nhiễu nhương.
 6940 A, hay quá, tôi cũng vừa nghĩ đến.
 Hiện đang có Hội Yêu Ma Cổ Điển;
 Đưa ông này tới đó, chẳng còn đâu tốt hơn,
 Chắc ông ta sẽ sớm hoàn hồn.

MEPHISTO:

Ta chưa từng nghe đến một nơi như vậy.

NGƯỜI TÍ HON:

6945 Thì có dịp nào đâu để ông anh được thấy?
Các anh chỉ quen ma lâng mạn thôi mà,
Nhưng một khi đã thực sự là mà,
Thì át phải có cả ma cổ điển.

MEPHISTO:

Vậy cuộc viễn du theo phuong nào thảng tiến?
Các đồng nghiệp cổ điển kia làm tôi ón biết bao! (*)

NGƯỜI TÍ HON:

6950 Hồi ma vuong, miền Tây Bắc là noi anh thỏa chí tiêu dao,
Giờ theo hướng Đông Nam ta dong buồm, lướt sóng -
Đến noi có bình nguyên trải rộng,
Sông Peneios chảy tự do qua bát ngát cây xanh, (*)
Qua những lòng thung ẩm ướt, yên bình.
Đồng bằng trải dài tới tận noi khe núi,
6955 Trên đó có thành Pharsalus vừa cổ xưa vừa mới. (*)

MEPHISTO:

Ôi thôi! Đì noi khác! Hãy tránh xa noi ấy cho tôi,
Noi nô lệ và bạo quyền đánh nhau mãi không thôi. 7829
Tôi chán ngấy họ rồi! Vừa mới ngoi tay, chưa kịp thở,
Họ đã lại bắt đầu chém giết nhau lần nữa.
6960 Nhưng chẳng có ai ngờ, có ai biết gì đâu:
Quỷ Asmodeus ngầm xúi họ phía sau! (*)
Họ đánh nhau vì tự do, như người ta nói thế;
Nhưng nhìn kỹ thấy toàn là nô lệ đánh nhau cùng nô lệ.

NGƯỜI TÍ HON:

Hãy để mặc con người với thói ngang ngược của con người,
6965 Ai cũng có cách riêng để chống chọi với đời
Từ lúc nhỏ và cả khi thành đàn ông thực sự.
Nhưng việc làm bây giờ là làm sao cứu chữa
Cho người này khỏe mạnh như xưa.
Anh có phuong thuốc gì xin hãy thử trổ tài,
Nếu không hãy để tôi lo liệu.

MEPHISTO:

- 6970 Kể ra, vài ngón nghề xứ Brocken cũng có phần công hiệu,
Nhưng lù ma ngoại đạo đã cổng kín, tường cao;
Còn đám Hy Lạp này chẳng tích sự gì đâu!
Nhưng lại làm lóa mắt ta bằng trò chơi cảm giác,
Quyến rũ con người vào đam mê khoái lạc;
- 6975 Họ thấy trò của chúng tôi thực thảm hại, ngu ngơ.
Vậy làm chi bây giờ?

NGƯỜI TÍ HON:

Ông anh xưa nay đâu phải tay khờ dại.
Tôi nói tôi đám mụ đồng xứ Thessalien khá ái,
Nghĩ gì nói ấy, đều có cớ có duyên.

MEPHISTO (*thèm thuồng*):

- Mụ đồng xứ Thessalien? Ô, tuyệt lẩm, rất nên!
Tôi đã hỏi thăm rất nhiều về các ả,
Tuy nhiên, đêm lại đêm cùng các nàng chung chạ
Tôi không tin là khoan khoái, suông vui.
Nhưng đến thăm, được đấy! Cú thử chơi!

NGƯỜI TÍ HON:

- Vậy hãy lấy áo choàng,
Quấn quanh chàng hiệp sĩ! (*)
6985 Tấm vải này, như xưa nay, có thể
Đưa người này cùng kẻ khác viễn du.
Tôi sẽ soi đường cho!

WAGNER (*sợ hãi*):

Thế còn ta?

NGƯỜI TÍ HON:

- Ông sẽ... ở lại nhà!
Làm bao điều cực kỳ hệ trọng,
6990 Đọc cổ thư, sưu tầm các tác nhân để tạo nên sự sống,
Đúng sách, đúng bài, thận trọng ghép chúng lại với nhau,
Hãy nghĩ đến Cái gì? Và nghĩ nhiều hơn đến cái Như thế nào?
Trong khi đó tôi chu du thiên hạ,
Không chừng có phen tôi khám phá
Ra dấu chấm tí teo mà chữ i vẫn còn thiếu trên đầu. (*)

- 6995 Vậy là hoàn thành một sự nghiệp lớn lao!
Sự nỗ lực vươn lên được trả công xứng đáng:
Vàng bạc, vinh quang, tiếng tăm sáng láng,
Một cuộc đời khỏe mạnh dài lâu.
Cả khoa học và đức hạnh nữa kia - thôi, xin chào!

WAGNER (*budn*):

Tạm biệt nhé! Ôi lòng ta tê tái.
Ta sợ con đi, không bao giờ gặp lại.

MEPHISTO:

Nào, hướng về miền Peneios, ta mạnh bước lên đường!
Chú em họ của ta đâu có thể xem thường!

(Với khán giả)

Cuối cùng thì chúng ta, tất cả

Đều phụ thuộc vào cái phuờng cặn bã

Mà chính tay ta đã tạo dựng nên.

ĐÊM HỘI YÊU MA CỔ ĐIỂN

Đồng đất xứ Pharsalien. Đêm tối.

ERICHTHO^(c)

7005	<p>Như bao lần, ta lại đến đây dự Dạ hội Hải Hùng,
Ta, Erichtho, kẻ tối tăm, ám đạm;
Nhưng ta đâu đến nỗi khiến cho đời ghê tởm
Như đám thi sĩ quèn thường quá quắt,</p> <p style="text-align: right;">bày đặt thực gớm ghê,^(*)</p>
7010	<p>Họ cũng chẳng bao giờ chấm dứt việc khen chê...
Kìa, thung lũng hiện ra trước mắt ta nhợt nhòa trải rộng,
Trùng điệp những lán lều xám nhấp nhô muôn lớp sóng,
Đang hiện lên cảnh đêm xưa đầy lo sợ, hãi hùng.
Cảnh tượng này đã tái diễn bao lần!
Và vĩnh viễn vẫn sẽ còn tiếp tục...
Không ai chịu nhường vương quốc của mình cho kẻ khác,
Không chịu nhường đất đai đã dùng sức mạnh</p>
7015	<p>Và bấy lâu cai trị bởi cường quyền.
Kẻ không điều khiển nổi chính mình</p> <p style="text-align: right;">tạo lập nên^(*)</p>
7020	<p>Điều khiển ý chí của láng giềng, bởi họ mìn, tự phụ...
Trận chiến ở nơi đây là minh chứng hùng hồn:
Một bạo lực đối đầu với bạo lực mạnh hơn,
Khiến vòng hoa Tự do, ngàn đóa đẹp tươi, bị xé tung toï tả,
Vòng nguyệt quế phải uốn cong</p> <p style="text-align: right;">lại thường hay thích thú</p> <p>Chính nơi đây Pompejus mơ đến</p> <p style="text-align: right;">quanh đầu kẻ trị vì thiên hạ.</p> <p style="text-align: right;">những ngày tháng đầy hoa^(*)</p> <p>Của một thời kỳ vĩ đã lùi xa.</p>

Còn Caesar thì chăm chú dõi theo
 chiếc kim lắc lư trên bàn cân số phận!
 Rời giao tranh. Thế giới đều hay ai là người thắng trận.
 Lửa trạm canh bập bùng,
 7025 Khắp chốn rạng ánh hồng...
 Đất ánh lên hồi quang biết bao phen máu đỏ:
 Tùng đoàn quân thần thoại của thời Hy Lạp cổ
 Bị lôi cuốn bởi màn đêm ảo diệu, lạ kỳ,(*)
 Kéo nhau về quần tụ ở nơi kia.
 Bóng các thần linh chôn vùn quanh muôn ngàn ánh lửa
 7030 Hoặc ngôi thánh thoả như tháng xưa ngày cũ...
 Trăng tuy chưa tròn, nhưng ngời sáng lung linh,
 Đang nhô lên cao,
 tỏa ánh dịu dàng ra khắp chốn mênh mông;
 Ảo ảnh những căn lều biến đi. Ngọn lửa xanh chắp chói.
 Ô, lạ chua! Có một thiên thể lạ ở đâu vừa bay tới?(*)
 7035 Nó sáng rực lên, soi rõ một vật thể cùng bay.(*)
 Ta nghe thấy sự sống đến gần. Ta không thể ở đây,
 Bởi sự sống mà gần ta, ta tiêu ma túc khắc.
 Ta không muốn lại phải mang tiếng ác.
 Kia, nó hạ xuống rồi, với thiện tình, ta hãy lánh cho xong.
 (Rời sân khấu)
 (Phía trên cao, các nhân vật đang bay.)

NGƯỜI TÍ HON:

7040 Hãy lượn thêm một vòng
 Trên cánh tượng hãi hùng, lửa bập bùng lấp lóe,
 Vực thẳm, thung xa có vẻ
 Lấm yêu tinh, ma quái hiện hình.

MEPHISTO:

Như nhìn qua cửa sổ cũ nhà mình
 7045 Ở Bắc phương hoang tàn và khủng khiếp,
 Ta cũng thấy nơi đây những hình ma gớm ghiếc,
 Thành ra ta tới đây cũng như ở quê nhà.

NGƯỜI TÍ HON:

Kia, ngay phía trước chúng ta,
 Một ả dài nghêu đang bước vội!

MEPHISTO:

7050 Hình như thấy lũ ta bay tới

À hai hùng cuồn gói khói chốn này!

NGƯỜI TÍ HON:

Mặc cho á xéo đi! Hãy đặt chàng hiệp sĩ xuống đây,
Hè chạm đất là người này tỉnh lại,
Kẻ đi tìm sự sống
7055 Trong thế gian Huyền thoại.

FAUST (*chạm đất*):

Nàng đâu rồi?

NGƯỜI TÍ HON:

Chúng tôi cũng không thể trả lời!
Nhưng ở đây hỏi thăm thì chúng ta có thể.
Trước lúc rạng đông ông hãy đi mau lẹ,
Đến các đám lửa kia dò tung tích giai nhân.
7060 Nơi Các Mẹ trị vì ông đã dám dấn thân
Thì còn chi trên đời ông lại không vượt nổi?

MEPHISTO:

Đã đến đây, ta cũng phải có phần, có lợi;
Để hưởng vận may tốt nhất
Là ta cứ cùng người,
7065 Đến nơi có lửa hồng, tự tìm lấy thú vui.
Còn chuyện gặp lại nhau thì chú mày lo liệu,
Cứ chiếu sáng rực lên và ngân vang làm hiệu.

NGƯỜI TÍ HON:

Chiếu sáng như thế này! Ngân vang như thế này!
(*Bình thủy tinh rực sáng và kêu vang mãnh liệt*)
Nào, ta hãy ra tay
Làm những chuyện ly kỳ mới lạ!

FAUST (*một mình*):

7070 Nàng ở đâu? Còn hỏi làm chi nữa...
Nếu nhu góit chân nàng chưa ghé bước qua đây,
Tấm thân nàng chưa khua sóng sông này
Thì tiếng nói của nàng hòa trong lời của gió.
Ta đến được nơi đây nhờ phép lạ!
Hy Lạp đây rồi! Ta đã nhận ra ngay,
7075 Khi chân ta vừa chạm tới đất này;

Ta, kẻ đang ngủ mơ, bỗng thấy trong ta rực cháy
một tinh thần mới mẻ,
Giờ ta đứng đây, xúc động như chàng Antaeus
đặt chân lên đất mẹ. (*)

Ta thấy ở đây tụ hội biết bao chuyện hết sức lạ lùng,
Ta sẽ phải nghiêm chỉnh thăm dò

những ánh lửa mê cung.

ĐỒ THỜI TRANG ĐỘC QUYỀN

(Bỏ đi)

(Bó đì)

MIỀN THƯỢNG LƯU SÔNG PENEIOS

MEPHISTO (*quan sát xung quanh*):

- 7080 Ta cảm thấy xứ này không còn xa lạ nữa,
Khi lướt qua các noi lấp lóe ánh lửa hồng,
Thiên hạ hầu như thích sống tống ngồng
Thỉnh thoảng đó đây mới thấy tà áo mỏng:
Linh điểu tráo trác, nhân sú trần nhu nhộng.^(*)
Tất cả những gì có cánh với có lông
7085 Đầu ghẹo mắt trêu người ưỡn bụng với khoe mông...
Thực ra chúng ta ai cũng đầy lòng dục
Nhưng xứ cổ đại này lại tự nhiên quá mức;
Có lẽ phải vượt qua bàng ý tưởng tối tân
Với nhiều mốt thời trang phong phú đắp điểm thân...
7090 Quả là một đám dân tro tráo và mông muội!
Ta không được phiền lòng. Là khách xa mới tới
Phải chào hỏi người ta cho lịch thiệp, đàng hoàng...
- Tôi xin chúc phúc các vị lão làng,
Cùng các quý bà đẹp xinh tuyệt diệu!

LINH ĐIỀU (*rít lên*):

- Không phải lão làng! Mà là ngài Linh điểu!^(*)
Chẳng ai muốn người đời gọi là kẻ già nua.
Mỗi một từ vang vọng tự xa xưa
7095 Đầu chỉ cho ta cội nguồn và xuất xứ:
Càu cát, càu nhau, cắn nhăn, cau có...^(*)
Đều có cái gì đồng âm đồng nghĩa với cụ già,
Những từ này làm cụt hứng của ta!

MEPHISTO:

- [314] Nhưng không thể gạt bỏ đi chuyện ấy,

Có âm “ôp” mới vinh danh “Chộp lấy”.(*)

LINH ĐIỀU (*vẫn nhu trên kia, rít lên*):

7100 Tất nhiên rồi! Những từ trên được thử thách,
có quan hệ ruột rà,
Khối kẻ chê cười, nhưng lăm kẻ ngợi ca.
Người ta *chộp lấy* vàng, vương miện và lấy gái,
Thần hạnh phúc thường nuông chiều kẻ luôn tay *chộp lấy*!

KIẾN (*loại khổng lồ*):

Các ngươi nói đến vàng? Bọn ta tích cóp được rất nhiều,
7105 Giấu trong hang, hốc núi, biết bao nhiêu!
Bọn Một Mắt tìm ra, chúng cướp đi tất cả,(*)
Giờ thì chúng đắc ý cười hả hả.

LINH ĐIỀU: Ta bắt chúng phải thú nhận tội này.

NGƯỜI MỘT MẮT:

Ô, xin chờ làm chuyện đó trong đêm hội vui say!
7110 Chỉ cần đến sáng mai là sẽ xong xuôi hết,
Chắc lần này bọn chúng ta được việc.

MEPHISTO (*ngồi xuống giữa đám nhân sự*): Chà, mình thật dễ làm quen, đã thấy thích thú rồi,
Vì nơi đây mình hiểu biết từng người.

NHÂN SỰ:

7115 Chúng tôi thở ra những âm thanh huyền bí,
Các anh biến chúng thành vật thể.
Nhưng bây giờ anh hãy xung danh
Để chúng tôi thêm hiểu biết về anh.

MEPHISTO:

Thiên hạ gán cho tôi tục danh nhiều vô kể -
À mà người Angle có ở đây không nhỉ?(*)
Đám người này thường du ngoạn bốn phương,
Tìm thác nước, đầu non, thăm các bãi chiến trường,
7120 Tìm thành quách hoang tàn lẩn danh lam cổ điển;
Đây xứng đáng là nơi cho người Anh tìm đến!
Trên sân khấu cổ xưa, họ cũng sáng tạo rồi

Và đặt tên tôi là cái Ác ngàn đời.^(*)

NHÂN SỰ:

Làm sao họ nghĩ ra tên đó?

MEPHISTO:

Tôi cũng không biết nữa.

NHÂN SỰ:

7125 Cũng chẳng sao! Chắc anh biết về tinh tú vận hành?^(*)
Vậy giờ này theo anh là giờ dữ hay lành?

MEPHISTO (*nhìn lên trời*):

Sao đuổi theo sao, nửa vầng trăng ngồi ngài rọi chiếu,
Ở chốn thân quen này mình vô cùng dễ chịu,
Tôi sưởi ấm bên bộ lông sư tử của giai nhân.^(*)
7130 Còn cõi lên cao, cao nữa chắc sẽ thiệt tối thân;
Nào, tôi xin nàng hãy ra câu đố.^(*)

NHÂN SỰ:

Anh hãy nói về mình, câu đố là anh đó!^(*)
Hãy soi xét mình đi và giải thích cho nhanh.^(*)
"Kẻ ác cần anh, kẻ thiện cũng cần anh,
7135 Thiện dùng anh làm mộc chắn để sống đời khổ hạnh,
Ác cần anh làm kẻ cùng phe cánh^(*)
Để gây ra bao chuyện tà trời,^(*)
Nhưng cả hai đều làm trò cho thần Zeus mua vui."

LINH ĐIỀU THÚ NHẤT (*rít lên*):

Thằng cha thật đáng ghét!

LINH ĐIỀU THÚ HAI (*rít lên mạnh hơn*):

Hắn muốn gì không biết?

CÀ HAI:

Kẻ xấu xa này phải tống cổ đi ngay!

MEPHISTO (*thở bạo*):

7140 Chắc bay tưởng móng tay vị khách này^(*)
Không sắc bằng móng vuốt tui bay, cào rách thịt?
Cú chơi vào, sẽ biết!

NHÂN SỰ (*ân tồn*):

Anh cứ ở lại đây,
Nhưng chỉ e có ngày,
Tự anh sẽ rời bỏ chúng tôi để trở về xứ sở,
Ở đất nước anh, anh tha hồ vui thú,
7145 Còn nơi này, tôi nghĩ, chẳng làm đẹp lòng anh.

MEPHISTO:

Có chú! Nửa trên của cô em trông rõ thực ngon lành,
Còn nửa dưới, cái phần ác thú kia, làm cho tôi khiếp vía! (*)

NHÂN SỰ:

Anh sẽ còn đền tội, đồ giả nhân giả nghĩa!
Móng vuốt của chúng tôi vốn khỏe mạnh hơn đời,
7150 Cái cẳng ngựa nhà anh thì quặt quẹo, cọc còi
Làm sao xứng với chúng tôi mà cùng thuyền cùng hội!
(*Đoàn Sirenen dạo đàn trên cao* (**))

MEPHISTO:

Trên các cành cây dọc bờ sông bờ suối
Những con chim nào kia đang nghiêng ngả véo von?

NHÂN SỰ:

Coi chừng đấy! Những câu hát ní non
7155 Đã đánh gục những người tài giỏi nhất!

SIRENEN:

Sao các ngươi lại muốn làm quen và thân mật
Với cái tay xấu xí, kỳ quặc đến lạ lùng!
Chúng ta đến đây, cả bọn, cả đàn
7160 Với bao thanh âm du dương tuyệt mĩ.
Bản tính chúng ta là như thế.

NHÂN SỰ (*hát nhại theo các Sirenен*):

Hãy mau mau bắt các ả xuống đây!
Các ả náu mình trên các cành cây
Giấu móng vuốt diều hâu gồm ghiếc,
Xông vào anh cẩu cào đến chết,
7165 Nếu bùi tai nghe tiếng hát Sirenен.

SIRENEN:

Hãy quẳng đi Ghen ghét! Hãy vứt đi Tị hiềm!
Hãy thu nhặt niềm vui thuần khiết nhất,
Đang vung vãi khắp vòm trời, mặt đất!
Nơi đất liền hay sông nước mênh mông,
7170 Hãy hoan hỉ tung bừng
Chào đón người mong đợi.

MEPHISTO:

Chà, đối với tôi, những trò này rất mới:
Cổ họng và dây đàn cùng lên tiếng ngân vang.
Âm thanh quyện vào nhau dùu dặt, chen đan,
7175 Nhưng ca nhạc với tôi là trò vô nghĩa lý.
Tuy nó làm được buồn buồn nai tái, màng nhĩ,
Nhưng chẳng thể nào vào được trái tim tôi.

NHÂN SỰ:

Đừng nói đến trái tim! Thật họm hĩnh, ngạo đài!
Một chiếc túi bằng da, rúm ró,
7180 Chắc là thích hợp hơn với mặt anh thô lỗ.

FAUST (*bước tối*):

Ôi, quang cảnh tuyệt vời!
Đưa mắt nhìn mà lòng thấy tươi vui.
Trong cái tầm thường khó coi,
ta cũng thấy nét lớn lao, trọng đại.
Ta linh cảm thấy cơ may thuận lợi;
Ánh mắt trang nghiêm, ta liên tưởng đến ai?
(Nhìn vào nhân sự)
7185 Phải rồi, Ödipus khi xưa từng đứng trước cảnh này. (*)
(Nhìn các Sirenен).
Trước bạn này, Ulysses tự trói mình bằng dây đay khổ sở. (*)
(Nhìn lũ kiến khổng lồ).
Kho báu lớn nhất đời do bạn này cất giữ.
(Nhìn các linh điểu)
Và bạn này trung tín, quyết bảo vệ đến cùng.
Ta cảm thấy trong ta sức sống mới trào dâng;
7190 Hình tượng càng lớn lao, hoài niệm càng kỳ vĩ.

MEPHISTO:

[318] Những ngữ này xưa kia ông rủa nguyên, khinh khi,

Mà bây giờ lại thích thú biết bao!
Kẻ đi tìm người yêu thì dù đến nơi nào
Thấy quái vật cũng cúi chào thân thiết.

FAUST (với các nhân sự):

7195 Hỡi các nữ lang, xin hãy cho tôi biết:

Ai thấy Helena, biết nàng ở đâu chăng?

NHÂN SU:

Chúng tôi không tồn tại để đến được
những ngày tháng của nàng,
Herkules ra tay, những nhân sự cuối cùng bị giết^(*)
Nhưng Chiron có thể cho chàng biết.^(*)
7200 Trong đêm hội hôm nay, ông nhảy nhót khắp vùng,
Chàng sẽ biết nhiều hơn, nếu ông ấy chịu dừng.

SIRENEN:

Chúng em không để chàng chịu thiệt!...
Ulysses đã qua chỗ chúng em, nhưng đáng tiếc,
Lại mắng chửi chúng em rồi vội bỏ đi ngay,
7205 Nên chàng thế nào kể lại những điều hay;
Đến với chúng em đi, với biển xanh yên ả,
Chúng em tin yêu chàng,
Sẽ dâng chàng tất cả.

NHÂN SU:

Anh bạn cao quý ơi, chó có bị mắc lừa!
7210 Thay việc tự trói mình như Ulysses khi xưa
Bằng cách hãy nghe lời bọn chúng tôi khuyên giải;
Nếu tìm được ngài Chiron vĩ đại,
Thì sẽ tường minh, như đã nói với chàng.
(Faust vào)

MEPHISTO (bực dọc):

Cái giống gì mà vỗ cánh ầm ầm, quàng quạc kêu vang?
7215 Nối đuôi nhau vun vút qua, nhanh đến nỗi
Con mắt ta cũng không theo dõi nổi,
Phường thợ săn sẽ nhọc súc, uống công.

NHÂN SU:

Chúng có thể đem so với gió bão mùa đông
Herkules có bắn tên cũng khó lòng đuổi kịp;

7220 Đó là loại chim từ hổ Stymphalis^(*)
Hỗn qua đây là quang quác cất tiếng chào,
Bạn này chân ngỗng và có mỏ diều hâu,
Lại rất muối cùng chúng tôi một giuộc,
Nên thường tỏ ra là bà con thân thuộc.

MEPHISTO (*làm ra vẻ sợ sệt*):

7225 Kia, có tiếng con gì phun phì phì dữ tợn?

NHÂN SU:

Ô, anh bạn chó lo!
Đấy chỉ là đầu rắn xứ Lerna^(*)
Đã bị chặt đứt rồi
Vẫn tưởng mình ghê gớm.
7230 Anh làm sao thế kia? Có chuyện gì không ổn?
Anh muốn đi đâu ư? Xin cứ việc bước chân!...
A, tôi hiểu ra rồi! Dàn đồng ca của các mỹ nhân
Đã biến anh thành anh chàng ngoéo cổ.
Thôi mà, anh đi đi, đừng tự kiềm chế nữa!
Hãy đến chào bao gương mặt hoa khôi!
7235 Bạn Lami đấy mà, lũ kỹ nữ lõi đời,^(*)
Chúm chím miệng cười, lảng lơ, ngỗ nghịch,
Khiến các Satyr đem lòng yêu thích;
Chắc quỷ chân dê sẽ thỏa chí giang hồ.

MEPHISTO:

Các nàng ở đây ư?
Xin có ngày tái ngộ.

NHÂN SU:

7240 Phải! Anh cứ đi nhập bọn với phuòng trăng gió đó!
Còn chúng tôi, từ Ai Cập tới đây, chúng tôi đã quen rồi,
Hàng ngàn năm vẫn ngự trị ở đây thôi.^(*)
Nếu tôn trọng chúng tôi có vai trò tốt đẹp,
Chúng tôi sẽ điều tiết tháng ngày
đúng theo vòng nhật Nguyệt.

7245 Chúng tôi sẽ ngồi trước các kim tự tháp
Trong những ngày phán xử cõi nhân gian,
Thiên tai, lũ lụt, hòa bình, chiến tranh -
Chúng tôi không hề đổi thay sắc mặt.

Ở HẠ LƯU SÔNG PENEIOS

Thần sông Peneios, giữa sông nước và các nữ thủy thần.

PENEIOS^(*):

Hỡi khóm sậy hãy lên tiếng lao xao!
7250 Hỡi khóm lau, hãy thì thào, hiu hắt,
Bụi bô liễu kia, hãy ru êm dịu dặt,
Và những hàng phong, hãy xào xạc đôn bờ,
Hãy hòa âm nối lại giấc ta mơ...
Một chấn động lạ lùng, kinh dị,
7255 Khắp chốn đều rung lên kỳ bí
Đã đánh thức ta giữa sóng nước bình yên.

FAUST (*bước tới bờ sông*):

Nếu tai nghe không lầm, chắc ta sẽ phải tin:
Phía sau những lùm cây
Với lá cành chi chít,
7260 Có những âm thanh như tiếng người thao thiết.
Hay là sóng thì thầm những câu chuyện vu vơ,
Và làn gió nhẹ đưa như thích thú vui đùa?

NỮ THỦY THẦN (*với Faust*):

Chàng ơi, không gì hon thế:
Chàng nằm xuống đi, ngồi nghỉ
7265 Từ chi mới mệt rã rời,
Ở nơi mát mẻ tĩnh hồn,
Xin chàng hãy hưởng yên vui
Bấy lâu vẫn hăng chối bỏ;
Chúng em hát ru chàng ngủ
7270 Thầm thì, dịu dặt, du dương.

FAUST:

- Ta vẫn thức đây mà! Hãy cứ để các nàng -
Những hình dáng yêu kiều không có gì sánh nổi,
Cứ tiếp tục khiến mắt nhìn bối rối.
Ôi, nỗi xúc động diệu kỳ đang xâm chiếm hồn ta!
7275 Đó là hoài niệm chăng? Hay là cảnh trong mơ
Đã khiến ta có lần từng ngất ngây hạnh phúc?
Sóng nước lung linh uốn mình, lượn khúc
Qua những lùm cây rậm rạp, mát lành,
Không dào dạt trào tuôn mà róc rách, thanh bình;
7280 Từ mọi phía hàng trăm nguồn suối
Hợp lại thành một hồ tăm sâu, nước trong lành, mát rượi.
Những tăm thân trẻ khỏe của giai nhân,
Soi trong nước gương trong
Càng xinh đẹp bội phần,
7285 Khiến mắt nhìn càng đắm say, hoan lạc!
Các nàng đùa vui tăm mình trong nước mát,
Kẻ rụt rè lội nước, người bạo cánh tay bơi,
Bày trận té nước nhau, ầm ĩ tiếng reo cười..
Kể ra cảnh tượng này cũng đủ lòng say đắm,
7290 Con mắt tha hồ mà thưởng ngoạn,
Nhưng tâm trí ta muốn vươn tới xa hơn.
Ánh mắt ta soi rọi bồn chồn
Những lùm cây um tùm phủ màu xanh muôn lá
Đang che giấu vị nữ hoàng cao cả. (*)

*

- 7295 Ôi, kỳ thú thay! Lại có cả thiên nga
Từ vịnh hồ khuất néo bơi ra,
Chúng chuyển động thật uy nghi, đường bộ.
Luót đi yên bình, dịu dàng vui vẻ
Nghiêng mỏ, ngẩng đầu
7300 Vé đặc ý, kiêu hùng...
Có một con đặc biệt uy phong(*)
Dáng vẻ hiên ngang can trường phô diễn,
Vút qua cả đàn, xù lông tiến đến,
Như con sóng lướt qua
7305 Muôn lớp sóng trào lên,
Tim đến nơi vui sướng thiêng liêng...
Những con khác tán ra các ngả.

Lông óng ánh, bồng bềnh trên mặt hồ yên ả
Và rồi chúng bắt chót tiến công
7310 Vào các nàng xinh đẹp, khiến cho họ hãi hùng
Chỉ lo giữ thân mình
Mà quên làm phận sự.

NỮ THỦY THẦN:

Chị em ơi
Hãy áp tai lên bờ sông ròn xanh thảm cỏ;
7315 Nếu tôi nghe không lầm thì hình như
tiếng vó ngựa dội về,
Không biết ai trong lúc đêm khuya,
Sắp sửa qua đây,
Mang tin từ xa tới.

FAUST:

Ta cảm thấy mặt đất rung dữ dội
7320 Bởi ngựa ai phi nước đại vang rền.
Ta phải dõi mắt nhìn!
Biết đâu gặp duyên may, một thời cơ thuận lợi?
Điều diệu kỳ không có gì sánh nổi!
Kìa, một ky mã tài ba
7325 Phi ngựa bạch tới gần
Dáng vẻ thông minh và can đảm bội phần...
Ta không lầm đâu, đúng rồi, người ấy
Là con trai của Philyra lùng lẫy! (*)
Hãy dừng lại, Chiron! Hãy dừng lại nơi này,
7330 Ta có điều muốn nói với ông đây...

CHIRON:

Có chuyện chi? Gì vậy?

FAUST:

Hãy ghìm cương ngựa lại!

CHIRON:

Ta phi, không biết dừng!

FAUST:

Vậy hãy làm ơn cho tôi được đi cùng!

CHIRON:

Lên đây mau: hãy ngồi trên mình ngựa,
Ta có thể hỏi anh nhiều chuyện đó:
Nào, anh định đi đâu? Anh đứng ở bờ này,
7335 Muốn sang sông, ta sẽ giúp anh ngay.

FAUST (*ngồi lên ngựa*):

Đi đâu, tùy ý ông. Ông suốt đời tôi ghi tạc...
Ông là bậc vĩ nhân, một bậc thầy lỗi lạc
Đã đào luyện nên bao gương mặt anh hùng:
Những tráng sĩ Argo oai phong^(*)
Cùng biết bao hiền nhân quân tử
7340 Đã dựng lên thế giới của thi nhân muôn thuở.

CHIRON:

Thôi, nhắc làm chi đến chuyện đó lúc này!
Ngay cả thần Athene với tư cách người thầy,^(*)
Cũng đã chẳng lấy gì làm vinh hạnh;
Cuối cùng, họ vẫn cứ theo ý mình hành động,
Như chưa bao giờ được dạy dỗ trong đời.

FAUST:

7345 Người thầy thuốc tuyệt vời
Hiểu rõ từng cây thuốc, biết cội nguồn, gốc rễ,
Làm dịu đau cho kẻ bị thương,
biến người bệnh thành người mạnh khỏe,
Với tất cả trí lực và thể lực của mình, tôi ôm siết người đây!

CHIRON:

Ta có thể khuyên răn và cứu chữa liền tay,
7350 Nếu có người anh hùng bị thương, cần chữa chạy
Nhưng nghề thuốc của ta, ta đã đem truyền lại
Cho các bà lang cùng với bọn tu hành.

FAUST:

Không thích những lời khen
Ông đích thực vĩ nhân,
7355 Khiêm nhường và né tránh,
Coi mình như thiên hạ.

CHIRON:

Chà, xem ra anh cũng tinh ranh trí trá

Biết cách phỉnh phò dân, xu nịnh bọn đế vương.

FAUST:

- Và chắc Ông sẽ phải thú nhận rằng:
Ông sống cùng thời và đã thấy những con người kiệt xuất,
Đã hành động noi gương con người cao quý nhất,
Như á thánh trang nghiêm ông đã sống bao ngày.
Vậy trong số các anh hùng xuất chúng xưa nay
Ông xem ai là anh tài tuyệt thế?

CHIRON:

- Đoàn tráng sĩ Argo oai vệ
Mỗi một người một vẻ anh hùng,
Đủ sức hỗ trợ nhau
Trong cuộc chiến đấu chung.
Nếu thiên về sắc đẹp và sức xuân phơi phới,
7365 Thì anh em Dioskuren luôn luôn giành thắng lợi;(*)
Còn hành động nhanh, quả quyết vì hạnh phúc mọi người,
Thì đám con trai thần Gió giành phần đẹp tuyệt vời.
Khỏe mạnh, thông minh, trầm tu, hay khuyên nhủ
Là Jason, người được lòng phái nữ.
7370 Rồi Orpheus luôn trầm mặc, dịu dàng(*)
Chinh phục thế gian bằng tiếng hát, tiếng đàn.
Và Lynceus, người cực kỳ tinh mắt,
Lái chiếc thuyền thiêng liêng qua biết bao ghềnh thác.
Họ gắn bó bên nhau vượt thử thách, gian nan,
7375 Một người lập công, mọi người đều khen ngợi, hân hoan.

FAUST:

Thế Herkules đâu, ông không hề nhắc tới? (*)

CHIRON:

- Ôi chao! Chó gọi lại trong ta niềm khát khao, mong đợi!
Ta chưa bao giờ được nhìn mặt Apollon(*)
Hay Ares, Hermes... vốn vẫn được tôn sùng.
7385 Ta chỉ thấy trước mắt ta những dáng hình dũng mãnh
Như mọi người vẫn ngợi ca, gọi họ là thần thánh.
Herkules sinh ra thuộc dòng dõi đế vương,
Trong tuổi xuân, chàng xinh đẹp lạ thường;
Phải làm bề tôi cho một người anh họ,(*)
7390 Chàng cũng hết lòng yêu chiều mỹ nữ.
Đất mẹ Gaia không thể hiến cho đời(*)

Một người thứ hai, cũng như thế, tuyệt vời;
Để nữ thần Hebe đón rước về thượng giới;
Thật vô ích uổng công: những bài thơ ca ngợi;
Thật vô ích uổng công: bắt đá chịu cực hình.^(*)

FAUST:

7395 Nhà tạo tượng dù gắng hết sức mình,
Con người tuyệt diệu kia, không thể nào tái hiện.
Chàng trai đẹp nhất đời ông đã vừa nói đến,
Xin hãy nói cho nghe về tuyệt sắc giai nhân!

CHIRON:

Cái gì kia? - Người đẹp nhất cõi trần?
7400 Sắc đẹp của đàn bà không nói lên gì hết.
Thường chỉ là một ảnh hìn cúng nhắc.^(*)
Ta chỉ ngợi ca một tạo vật nào
Mà nó tươi vui, có sức sống tuôn trào.
Sắc đẹp ư? Nó mê mẩn chính mình,
lấy mình làm mẫn nguyện.
Nhưng mà vẻ diễm kiều lại làm ta xao xuyến,
7405 Như nàng Helena ta đã cõng trên lưng.^(*)

FAUST:

Helena, và ông đã cõng nàng?

CHIRON:

Phải, trên tấm lưng này đây, chính thế!

FAUST:

Ôi, ta bối rối và xốn xang vô kể,
Được ngồi chỗ nàng ngồi làm ta sướng ngất ngây!

CHIRON:

Nàng bám vào bờm ta,
Như anh bám lúc này.

FAUST:

7410 Ôi chao!
Ta chẳng còn là ta! Nào, hãy mau kể lại,
Nàng duy nhất là nỗi niềm ta ước mong, khắc khoải!
Ông mang nàng từ đâu, đưa nàng tới nơi đâu?

CHIRON:

- Câu hỏi này dễ giải đáp biết bao:
7415 Hồi ấy, anh em Dioskuren đã cùng nhau giải thoát
Cô em gái khỏi bàn tay lũ cướp.^(*)
Nhưng bọn kia có cam chịu thua đâu!
Chúng hoàn hồn rồi đuổi riết theo sau.
Ba anh em lâm nguy,
7420 Họ lại bị đắm lầy Eleusi cản lối^(*)
Các chàng trai đánh liều bì bõm lội
Còn ta cõng nàng vừa lội lại vừa boi,
Vừa sang tới nơi, nàng đã nhảy xuống rồi
Vuốt ve mái bờm ướt của ta đầy âu yếm,
Và nàng cảm ơn ta thật thông minh, tự tin và trìu mến.
7425 Chà, nàng quyến rũ biết bao! Già cũng phải say lòng!

FAUST:

Ngày ấy Helena mới mười tuổi là cùng!...

CHIRON:

- Ta thấy rõ là các nhà ngôn ngữ học
Đã lừa dối anh và tự mình huyền hoặc.
Người đàn bà thần thoại này thực đặc biệt khác vời;
Muốn nàng như thế nào thì nhà thơ tự sáng tạo ra thôi:
7430 Nàng không vị thành niên, không bao giờ cao tuổi,
Và vĩnh viễn có dáng hình khêu gợi,
Còn bé thơ đã bị người bắt cóc,
về già vẫn lầm kẻ cầu thân;
Không có thời gian nào trói buộc được thi nhân!

FAUST:

- Vậy là nàng cũng không bị thời gian ràng buộc!
7435 Trên đảo Pherä, Achill đã cùng nàng xe tơ kết tóc^(*)
Ngoài mọi cõi Thời gian, ôi hạnh phúc tuyệt vời
Giành lấy tình yêu, cưỡng lại cả số trời!
Vậy sao ta, với sức mạnh của ước mong mãnh liệt,
Lại không đón vào đời một dung nhan diễm tuyệt?
7440 Chẳng phải nàng bất diệt, sánh ngang với thần tiên,
Vừa uy nghi vừa đáng yêu, vừa vĩ đại lại dịu hiền?
Ông gấp nàng ngày xưa, ta ngày nay,
nàng không hề thay đổi,
Vẫn quyến rũ yêu kiều, đẹp xinh nhu mong đợi.

Nhung tinh thần ta, tâm trí ta, nàng đã bắt mất rồi,
7445 Không đến được bên nàng ta sẽ chết mất thôi!

CHIRON:

Ô, người khách lạ của tôi!

Làm người, anh đáng yêu biết mấy;
Nhung với các thần linh anh là thằng rồ dại.
Thật phúc cho anh gặp được ta đây;
Vì hằng năm, cứ đúng dịp này
7450 Ta vẫn thường ghé thăm Manto trong chốc lát,^(*)
Nàng là con gái yêu của thần Äskulap^(*)
Nàng vẫn cầu khẩn cha,
xin hãy vì danh dự của chính mình,
Khiến thầy thuốc, thầy lang được khai sáng tâm linh,
Để họ hồi tâm, không giết người vô tội...^(*)
7455 Trong cả đám nữ nhi làm cô đồng, thầy bói
Nàng là người đáng yêu nhất của ta,
Không cau có mặt mày mà thiện tính, hiền hòa
Chắc chỉ vài bữa thôi, nhờ Manto cho thuốc
Là chứng bệnh của anh sẽ hoàn toàn khỏi được.

FAUST:

Ta đâu có cần ai chữa khỏi bệnh cho mình.
Đầu óc ta thật khỏe khoắn, anh minh;
7460 Nếu không, ta cũng sẽ tầm thường như biết bao kẻ khác!

CHIRON:

Nguồn hạnh phúc thanh cao - chó chằn chù, thoái thác!
Hãy mau xuống đi thôi, chúng ta tới nơi rồi!

FAUST:

Xin nói cho hay: trong đêm tối rợn người,
Ông đưa ta đến đâu mà băng ghênh vượt thác?

CHIRON:

Đến nơi đây!
7465 Nơi La Mã thuở xưa giao tranh cùng Hy Lạp,^(*)
Bên phải là dòng sông Peneios thân quen
Còn phía kia, bên trái, là ngọn núi Olymp.
Quốc gia lớn nhất này tiêu vong trong cát bụi
Vua tháo chạy, còn thị dân thì reo hò thắng lợi

Anh nhìn lên mà xem, gần lầm, dưới ánh trăng
7470 Đã hiện lên khu đèn miếu vĩnh hằng!

MANTO (*trong đèn, lim dim mắt mơ màng*):

Bậc đá đèn thiêng
Vang tiếng vó ngựa,
Chắc vị á thần
Tới gần ta đó!

CHIRON:

Đúng vậy, chính ta
7475 Hãy mở mắt ra!

MANTO (*bừng tỉnh*):

Xin kính chào! Đúng là thần không bao giờ lỗi hẹn.

CHIRON:

Nhu ngôi đèn của nàng vẫn đúng yên, nguyên vẹn!

MANTO:

Thần vẫn chưa mệt mỏi, phi khắp bốn phương trời?

CHIRON:

Nàng thích sống yên bình tĩnh tại ở một noi
7480 Còn ta có thú vui chạy khắp trong thiên hạ.

MANTO:

Thời gian chạy quanh tôi, tôi ngồi trơ như đá.
Thế còn ai kia?

CHIRON:

Ôi cái đêm góm ghê
Đã xô hắn đến đây trong lốc xoáy,
Với ý muốn điên cuồng, rõ dại
7485 Hắn khăng khăng đòi lấy Helena!
Nhưng bằng cách nào và ở đâu ra,
Bắt đầu ra sao hắn không hề biết;
Nên theo ta, trước hết,
Chữa cho hắn khỏi cái bệnh điên khùng.

MANTO:

Tôi lại yêu kẻ nào thích làm chuyện phi thường.

(Chiron đã phỏng đi xa)

Nào, anh bạn can trường, hãy vào đây để đi tìm vui thú,
7490 Lối đi âm u này dẫn về nơi âm phủ.
Dưới chân núi Olymp, trong hang động mịt mùng,
Giai nhân kia vẫn trộm nhớ thầm mong
Một lời chào bị cấm từ dương gian vọng tới.
Thuở trước Orpheus đã được ta dẫn lối;^(*)
Anh hãy làm tốt hơn hẵn nhé, nào! Mạnh bạo tiến lên!
(Họ đi xuống)

MIỀN THƯỢNG LƯU SÔNG PENEIOS

Như cảnh trước.

SIRENEN:

- 7495 Nào, hãy ào xuống dòng Peneios!
Sóng nước lao xao ta thỏa chí vãy vùng,
Để lũ người bất hạnh được đẹp lòng^(*)
Chúng ta hãy cất cao muôn khúc hát:
Không có nước là đời không có phuối!^(*)
- 7500 Cùng đội quân tươi sáng chúng ta đi
Hãy mau mau bơi tới biển Égee,
Để đón nhận lấy mọi niềm vui thú.
(Động đất)
Sóng tung bọt quay trở về lối cũ:
Không còn chảy theo dòng để lao tới biển khơi;
Đây sông rung lên, dòng nước bị chặn rỗi,
Bờ bãi nứt toác ra, khói ùn lên khắp ngả.
Chúng ta trốn chạy thôi! Mau, mau lên, tất cả!
Cánh tượng kỳ lạ này chẳng có ích cho ai.
- 7510 Hỡi quý khách hân hoan, xin rời khỏi chốn này!
Đến lễ hội tung bừng ngoài biển cả,
Nơi muôn sóng rung rinh tung mình lên tráng xóa
Tuổi mát các bãi bờ hoặc lướt nhẹ lăn tăn,
Nơi Hàng Nga soi sáng gấp hai lần
Và làn sương thiêng liêng làm hồn ta dịu mát.
- 7515 Cuộc sống tự do tung hoành trong sóng nước
Còn nơi đây là động đất góm ghê;
Kẻ khôn ngoan hãy mau chóng rời đi!
Khắp chốn đều hãi hùng, khiếp sợ.

THẦN ĐỘNG ĐẤT^(*) (dưới đáy sâu đậm phá, gầm thét):

Hãy dùng sức đẩy lên lần nữa,
7520 Hãy dùng vai gồng mạnh, nâng lên!
Vậy là ta vuon tới phía trên,
Nơi tất cả thấy ta đều phải lùi bước hết.

NHÂN SỰ:

Đất chuyển trời rùng thật là đáng ghét,
Thời tiết rợn người, tối tệ biết bao!
7525 Mặt đất rung lên nghiêng ngả, đảo chao
Tất cả đung đưa xô qua xô lại!
Quả là bức minh không sao chịu nổi!
Nhưng chúng ta không rời chỗ của mình,
Dù địa ngục dưới kia có bùng nổ tan tành.

7530 Kia, một vòm đất đang dùn lên kỳ lạ, ^{đất} ^{nhìn}
Vẫn vị thần ấy thôi đã gây nên tất cả ^{đất} ^{nhìn}
Một lão già râu tóc bạc phơ, ^{đất} ^{nhìn}
Từng tạo ra hòn đảo Delo.^(*) ^{đất} ^{nhìn}
Cho đảo mọc lên giữa muôn trùng sóng cả ^{đất} ^{nhìn}
7535 Vì thương nàng Leto sắp đến giờ sinh hạ, ^{đất} ^{nhìn}
Giờ thì lão già đang nỗ lực bình sinh, ^{đất} ^{nhìn}
Cố đẩy, cố xô, gắng hết sức mình, ^{đất} ^{nhìn}
Lung khom xuống, cánh tay vuon cứng cáp, ^{đất} ^{nhìn}
Trông dáng điệu giống như thần Atlas, ^{đất} ^{nhìn}
Lão cố công đẩy tất cả lên trên, ^{đất} ^{nhìn}
Đồng đất bãi bờ, thảm cỏ, thảo nguyên; ^{đất} ^{nhìn}
7540 Đất sét, cát vàng, cùng sỏi đá, ^{đất} ^{nhìn}
Và cả đáy sông của chúng ta yên ả, ^{đất} ^{nhìn}
Cả nõ lòng thung mặt đất phủ bình an ^{đất} ^{nhìn}
Lão cũng xé một vạch dài khiến nó đứt ngang.
Giống các nữ thần Karyatide vĩ đại,^(*) ^{đất} ^{nhìn}
7545 Lão gắng sức mình, không bao giờ mệt mỏi, ^{đất} ^{nhìn}
Đang nâng lên cả khối đá rợn người ^{đất} ^{nhìn}
Trong lòng sâu, lên tới ngực lão rồi;^(*) ^{đất} ^{nhìn}
Nhưng lão chờ mở rộng ra thêm nữa;^(*) ^{đất} ^{nhìn}
Các nhân sự cũng đã ngồi vào chỗ. ^{đất} ^{nhìn}

THẦN ĐỘNG ĐẤT:

7550 Thiên hạ cuối cùng phải thú nhận với ta
Rằng mặt đất này mình ta đã tạo ra;^(*)

Làm sao cảnh trần gian lại đẹp tươi đến thế?
Nếu ta không đẩy xô, không lắc rung mạnh mẽ?
Làm sao có núi đồi đứng trên đó điệp trùng
7555 Dưới vòm trời lộng lẫy sắc xanh trong;
Nếu như ta không đẩy lên mặt đất
Cảnh trí đẹp như tranh khiến mắt nhìn ngây ngất?
Ngày ấy vào thời của các đấng tổ tiên,
Của Hỗn Mang và thăm thẳm Màn Đêm,^(*)
Khi các vị khổng lồ ném nhau đầy sôi động^(*)
Bằng những trái núi ở Pelion,
Ossa như người ta niém bóng,^(*)

Ta cũng tỏ ra mạnh mẽ, kiên cường
Cả bọn đua vui hò hét, đên cuồng
Đầy nhiệt huyết tuổi xuân, cho đến khi chán ngấy
Còn tinh nghịch tạo ra hai chóp núi
7565 Làm chiếc mũ hai chóm đầu chụp lên dãy Parnass...^(*)
Apollon và các thần của nghệ thuật, thi ca
Sống trên đỉnh núi kia bao tháng ngày vui thú.
Rồi cả chiếc ngai ta cũng đưa lên đó^(*)
Cho thần Zeus có luối rìu sấm sét thật oai hùng.^(*)
7570 Và giờ đây, với nỗ lực phi thường,
Từ đáy vực ta vươn lên mạnh mẽ,
Ta lớn tiếng đòi các cư dân vui vẻ
Hãy bước vào cuộc sống mới mẻ hơn!

NHÂN SỰ:

Có lẽ ta cũng sẽ thú nhận rằng
7575 Dãy núi này đã vô cùng già cỗi,
Nếu chính mắt ta không trông thấy
Nó quằn quại vươn lên từ lòng đất ra sao.
Rồi cây rừng mọc dày và lan mãi lên cao,
Những triền đá chen nhau nhô ra mãi;
7580 Nhung một nhân sự sẽ không quay người lại:^(*)
Chỗ ta ngồi thiêng liêng, không ai được quấy rầy!

LINH ĐIỀU:

Vàng vụn, vàng cây^(*)
Ta thấy lung linh qua kẽ nứt,
Kho báu này chờ để ai cướp mất;
7585 Lũ kiến đâu, mau lượm lặt, giữ gìn!

DỒNG CA CỦA BÀY KIẾN:

- Như những gá khổng lồ
Đã đẩy vàng lên trên,
Hồi dám dân lầm cảng,
Hãy mau chóng trèo lên!
- 7590 Mau tới lui, qua lại!
Trong các khe nứt ấy,
Mỗi một hạt vàng rời
Đều phải chiếm lấy thôi!
- Các người phải tìm ra
7595 Cá vụn vàng nhỏ nhất
Ở mọi nơi, ngóc ngách
Và phải kiếm cho mau,
Lấy chắm chỉ làm đầu.
- Hồi bầy kiến đông đúc
7600 Không nhặt đá nhặt đất,
Ta chỉ nhặt lấy vàng!

LINH ĐIỀU:

- Chỉ có việc nhặt vàng, chất đống
Hãy vào đi! Lũ kiến, mau lên!
Rồi chúng ta đặt móng vuốt lên trên,
Đó là cách tuyệt vời ta cài then, chốt cửa,
- 7605 Kho báu quý nhất này được chúng ta gìn giữ.

CÁC CHÚ LÙN^(*):

- Đúng là chúng ta đã yên vị từ lâu,
Chuyện gì xảy ra, ta chẳng biết được đâu.
Chúng ta từ đâu đến, xin ai kia chờ hỏi,
Chúng ta đã ở đây, chẳng còn gì đáng nói!
- 7610 Cần một chỗ ngồi thật vui vẻ cho đời
Nên xứ sở nào cũng hợp với ta thôi;
Ở đâu núi non tạo thành vết nứt,
Ở đó người lùn có mặt ngay lập tức.
- Lùn gái, lùn trai chăm làm, không ngoi;
7615 Đời nào đời ấy mẫu mực tuyệt vời;
Ở thiên đường kia liệu có giống hệt;
Như ở chốn đây, chúng ta chẳng biết,
Chúng ta thấy đây tốt đẹp nhất đời,
- 7620 Chúng ta biết on sao lành rạng soi
Vì ở phía Đông hay phía Tây tuoi sáng

Mẹ Trái Đất luôn ước mong sinh sản.

LÚ TÍ HON^(*):

Và trong một đêm thôii,
Mẹ Đất đã sinh đàn con nhỏ cho đời,
Những đứa bé tí teo, mẹ đưa vào thế giới;
7625 Chúng sẽ tìm ra các anh em đồng loại.

CHÚ LÙN NHIỀU TUỔI NHẤT:

Hãy tìm chỗ thoải mái
Mau gấp gáp khẩn trương!
Rồi nhanh tay vào việc,
Vì một sự hùng cường!
7630 Đất nước còn thái bình,
Lò rèn, ta hãy dựng -
Rèn áo giáp, guom súng
Cho quân đội chúng mình.

Nào, các ngươi - lú kiến,
Tùng đàn, mau di chuyển,
Mang kim loại về đây!
Riêng đám tí hon này,
Bé nhất, đông nhất hội,
Lệnh ban cho các ngươi:
7640 Hãy mau đi kiếm củi!
Về xếp đống, theo hàng,
Đốt lửa hồng nho nhỏ
Để mà hun lấy than!

ĐẠI NGUYỄN SOÁI:

Đeo cung tên bên người
Hãy xuất quân hồn hở!
7645 Mau đến bên hồ đó,
Bắn bọn sếu cho ta!
Bọn chúng đông vô kể
Đang xây tổ dựng nhà,
Vành vang và khuếch khoác,
7650 Hãy bắn chúng cả loạt!
Không để sót một tên!
Để chúng ta hiện lên
Có mũ cùng trang sức.^(*)

KIẾN VÀ CÁC TÍ HON:

- Nhung ai sē cứu giúp
7655 Lù chúng tôi gian nguy?
Chúng tôi khuân sắt vè,
Bọn họ rèn xích sắt,
Nhưng lại chưa phải lúc
Để xa chạy, cao bay,
Hãy mềm mại, dẻo dai!

ĐÀN SĘU CỦA IBYKUS^(*):

- 7660 Tiếng hô hoán giết người, tiếng kêu khi sắp chết!
Tiếng đập cánh hãi hùng, thê thiết!
Tiếng kêu rên và tiếng thét gào,
Đã vang lên đến tận tầng cao!
Chúng đã giết sạch tron bọn họ,
7665 Hồ nước xanh giờ đục ngầu máu đỏ;
Sự thèm muốn khát khao thực quái đản dị hình
Đã cướp đi của sếu vật trang sức đẹp xinh.
Giờ nó phất phoi bay nơi mũ kia oai vệ
Của một lú ranh ma chân không và bụng phệ.
7670 Hồi anh em đồng loại, đồng sàng;
Những kẻ vượt biển khơi bay theo lối theo hàng
Ta kêu gọi các ngươi
Hãy báo thù cho họ hàng, gia tộc;
Không ai tiếc máu xương, công sức,
7675 Mỗi thù này không đội trời chung!..
(Vừa kêu vừa bay tản ra trong không trung)

MEPHISTO (*trên cánh đồng*):

- Ta biết cách chinh phục đám phù thủy Bắc phương,^(*)
Nhưng lúng túng trước quỷ ma khác xứ.
Núi Brocken với ta vẫn là nơi lý thú,
Bởi đến đâu thì ta vẫn là ta.
7680 Trên móm đá của mình, mụ Ilse canh phòng giúp chúng ta,
Chốn đỉnh cao, gã Heinrich vẫn luôn luôn tỉnh thức,
Bọn ngủ ngáy to khiến Elend ấm ức,
Nhưng họ làm như thế đã ngàn thu.
Còn nơi đây, nên đúng đâu đi đâu, chẳng ai biết bao giờ,
7685 Và liệu đất dưới chân có dùn lên, nứt nẻ?
Nơi thung lũng phảng lì, ta bước đi vui vẻ
Vậy mà, ngay sau lưng ta, thật đáng ngạc nhiên,

Một ngọn núi, dù không đáng gọi tên, đã bất chợt đùn lên,
Nhưng cũng đủ cao để mà gây cách trở
Giữa ta với nhân sự, như thế đó.

- 7690 Kìa, nơi đây vẫn còn những ánh lửa bập bùng
Vẫy gọi sự phiêu lưu, lan tỏa xuống lòng thung...
Lũ ranh ma lảng lơ đang hát cá, nhảy múa
Chập chòe như tránh ta, lại như đang quyến rũ,
Ta vốn quen sướng khoái, nào, mạnh bước lên đi!
7695 Dẫu ở đâu cũng kiếm được chút gì.

QUÝ LAMI (*kéo Mephisto đi theo*):

- Mau lên, mau lên nào!
Và lại đi tiếp tục!
Rồi ngập ngừng chân bước
Để nói chuyện tào lao.
7700 Thật khoái chí xiết bao
Ta kéo theo cùng hội
Tên khom già tội lỗi
Để bắt hắn ăn năn.
Hắn cứng đơ bàn chân
7705 Hắn bước đi lập cập
Vừa đi vừa vấp;
Khi chúng ta trốn đi,
Với cái chân kéo lê
Hắn đuổi ta cùng khắp.

MEPHISTO (*đứng dừng lại*):

- 7710 Số phận đáng rủa nguyền!
Kiếp đàn ông hay bị người lường gạt!
Từ Adam đến nay, nam giới luôn bị mê hoặc phỉnh phờ.^(*)
Người ta dù sống lâu,
nhưng mấy ai đã hết chuyện dại khờ?
Chính mi quá nhiều lần bị bùa mê thuốc lú!
Ai chẳng biết bọn này vô tích sự
7715 Dù đáy thắt lưng ong hay môi đỏ, má hồng.
Nhưng chẳng có gì lành mạnh đáng ước mong,
Chạm vào họ, tất cả đều mục hết.
Chuyện này ai cũng hay, cũng nhìn và cũng biết,
Vậy mà ai cũng mê, cũng nhảy nhót múa may,
Khi bọn chết tiệt này lên tiếng hát mê say.

QUÝ LAMI (ngừng lại):

7720 Khoan! Hắn nghĩ ngợi, chần chừ và đứng lại;
Hãy đến với hắn đi, để hắn không trốn chạy!

MEPHISTO (đi tiếp):

Chó có điên rồ - ta hãy dẫn lên đi,
Đừng để mình sa vào lưới Hoài nghi!
Vì, nếu trên đời không có nàng phù thủy,
7725 Thì chẳng quý nào còn muốn mình là quý!

QUÝ LAMI (với vẻ yêu kiều nhất):

Quanh người anh hùng, ta nhảy múa, vui chơi,
Nơi tim chàng, tình yêu sẽ cất lời -
Sẽ lên tiếng với một người thiếu nữ!

MEPHISTO:

Thực ra, trong ánh sáng khi mờ khi tỏ,
7730 Ta thấy các nàng cũng xinh đẹp biết bao,
Cho nên ta không mắng các nàng đâu.

MA CÀ RỒNG^(*) (chen vào):

Cũng đừng mắng tôi! Tôi cũng đâu đến nỗi!
Xin cho tôi được cùng thuyền cùng hội.

QUÝ LAMI:

Vào với bọn ta, mụ là kẻ thừa thãi,
7735 Kẻ luôn luôn phá hỏng mọi cuộc chơi.

MA CÀ RỒNG (với Mephisto):

Cô em Ma Cà Rồng xin chào ông anh họ,
Em có bàn chân lừa, là người thân thích đó;
Anh có một bàn chân của con ngựa đó thôi,
Vậy lời chào đẹp nhất cho ông anh của tôi!

MEPHISTO:

7740 Ta nghĩ ở đây sẽ gặp toàn kẻ lạ,
Tiếc thay, cũng lại gặp người quen, họ hàng gần gũi cả;
Cuốn cổ thư xin hãy mở ra xem:
Từ Harz đến Hella, đâu cũng có anh em!

MA CÀ RỒNG:

Mình biết chắc rằng, phải mau mau hành động,

7745 Em có thể biến thành nhiêu thứ lầm;
Để tôn kính Ông anh, em xin phép, bây giờ
Đội lên mình em một cái đầu lừa.

MEPHISTO:

Đối với bạn này, - như ta nhận thấy,
Quan hệ họ hàng là một điều trọng đại;
7750 Nhung chuyện xảy ra, bất luận thế nào,
Một chiếc đầu lừa ta chẳng chấp nhận đâu!

QUÝ LAMI:

Xin anh mặc mu ta, con đàn bà gom ghiếc,
Mọi cái đẹp, đáng yêu - mu đều xua đuổi hết;
Ở đâu có cái đẹp, cái đáng được mến yêu -
7755 Mu ta đến nơi, tất cả sẽ tiêu điêu!

MEPHISTO: Cả các cô em đây trông dịu dàng, thanh thoát,
Đối với ta, ta đều nghi ngờ tất!
Ta e rằng sau má đỏ môi xinh
Chỉ là trò trêu ngươi đổi dạng với thay hình.

QUÝ LAMI:
7760 Anh cứ thử chơi xem! Bạn chúng em đồng lầm,
Bắt lấy đi! Không chừng anh may mắn
Trong cuộc chơi gấp vận đỏ, số hên.
Có ích chi đâu nói mãi chuyện mình thèm?
Anh là kẻ cầu hôn tệ hại,
7765 Đi lại nghênh ngang, ra điều mình vĩ đại! -
Chị em ơi,
Giờ thì hắn ta trà trộn giữa chúng ta,
Ta cứ dần dần tháo gỡ mặt nạ ra.
Cho hắn thấy mười mươi cái gì là bản chất.

MEPHISTO:
Ta đã chọn cho mình cô đẹp nhất...
(Ôm lấy một đ) Ôi, chao! Một cái chơi rắc gầy!
7770 (Choàng ôm một đ khác) Còn cô này?... Cái mặt gom ghiếc thay!

QUÝ LAMI:

Anh muôn của tốt hon?
Đừng hao huyền nhu thế!

MEPHISTO:

- Ta muôn ký thác ta cho một cô bé bé...
Nhưng con thằn lằn này đã chuôi khỏi tay luôn(*)
7775 Cái đuôi sam tròn tuột nhu lươn.
Rồi một á lệnh khênh ta đưa tay nấm lấy...
Nhưng trong tay ta hóa ra là cây gậy
Của thằn rươi nho, đầu gậy đáng quá thông!
Sẽ dẫn tới đâu đây?... Kìa, một á béo mòng,
7780 Có thể ở bên nàng ta có nguồn vui thú;
Lần cuối cùng, muốn sao, ta cũng thử!
Chà, chắc hẳn, đấy đà, đáng được giá cao đây
Nếu như bọn Đông phương mà vớ được của này...
Nhưng ôi, cái nấm đã nổ tung thành tro bụi!(*)

QUÝ LAMI:

- Nào, hãy tản ra mau, ngả nghiêng, chấp chới
Với cánh bay đen ngòm, nhanh nhu chóp, búa vây
Quần chặt tên yêu ma đã xâm nhập nơi này!
Hãy thành những vòng tròn khổng khiếp quay lấy hắn!
Hời đòn doi với cánh doi cầm lặng!
7790 Thế mà hắn vẫn thoát khỏi tay bọn chúng ta.

MEPHISTO (rung lắc người):

- Hình như ta cũng chẳng khôn ra;
Ở đây thật vô nghĩa, ở Bắc phương cũng vậy;
Ma quỷ đều rối ren, ở đây và ở đấy,
Dân chúng và nhà thờ đều nhạt nhẽo, chàng màng.
7795 Khi ở đây có đêm hội hóa trang
Thì cũng giống mọi nơi trò múa may dâm dật.
Những mặt nạ yêu kiều ta đưa tay nấm bắt
Đều làm ta phải són gáy rợn người...
Nếu nơi đây còn tiếp diễn cuộc chơi
7800 Ta sẽ phải huyễn hoặc mình, chắc thế.
(Lạc vào giữa một bãi đá)
Ta đang ở đâu đây? Đi lối nào ấy nhỉ?
Vừa mới là đường mòn, giờ đá dựng, góm thay!
Trên những con đường phẳng, ta đã đến nơi này,

Mà giờ trước mặt ta toàn đá ghênh lóm chỏm.
7805 Thật vô ích uống công ta leo lên, leo xuống,
Lũ nhân sú của ta, biết tìm chúng nơi nào?
Chỉ trong một đêm thôi mà núi mọc vút cao!
Ta phải gọi đây là trò chơi phù thủy;
Chúng mang Brocken theo
7810 Trên đường đi du hý.

NỮ SƠN THẦN (*trên một tảng đá*):
Lên đây nào! Núi của ta rất đỗi già nua,
Nó vẫn giữ nguyên hình như từ thuở khai sơ.
Vì thế, anh hãy nên kính trọng
Những vách đá như tường thành dựng đứng
Trong dãy núi Pindus, ở các nhánh cuối cùng.
7815 Ta đã đứng đây, không một chút hãi hùng,
Khi Pompejus trèo qua ta trốn chạy.
Bên cạnh đó, những ảnh hình ma quái,
Cũng tan đi khi gà gáy bình minh.
Nơi đây, chuyện hoang đường ta vẫn thấy hiện hình,
7820 Rồi cũng lại tan đi theo năm tháng.

MEPHISTO:
Vinh hạnh thuộc về nàng, hỡi nữ thần đáng kính,
Được che che bằng sức mạnh các cây sồi!
Dù ánh trăng sáng nhất bầu trời
Cũng không thể lách qua bức màn đen bao phủ.
7825 Kia, tôi vừa thấy hình như có lửa,
Ánh sáng đỏ khiêm nhường len qua các lùm cây,
Chuyện diễn ra như thế lại hóa hay!
Đúng rồi! Người tí hon!
Chú từ đâu đến đó?

NGƯỜI TÍ HON:
7830 Tôi chấp chới bay qua hết nơi này chốn nọ
Và rất muốn thành người, theo ý nghĩa tốt lành,
Chiếc bình thủy tinh - tôi nôn nóng,
muốn đập vỡ tan tành;
Song với những gì đến giờ tôi đã thấy,
Tôi vẫn không có gan lao vào nơi chốn ấy.
7835 Vì tin anh, tôi tiết lộ điều này:
Tôi tìm hai triết gia, nên mới ghé qua đây

"Thiên nhiên! Thiên nhiên!" tôi đã nghe chăm chú,
Tôi không muốn mình lại phải xa cách họ,
Vì họ chắc am tường bản chất thế gian này;
7840 Để cuối cùng tôi sẽ biết sẽ hay:
Tôi phải nhờ vả ai mới là khôn ngoan nhất!

MEPHISTO:

Việc ấy chú mày nên tự mình hoàn tất.
Vì khi ma quỷ đã yên vị nơi nào,
Thì ở đó triết gia cũng sẽ được đón chào.
7845 Và để người đời được vui mừng, hoan hỉ
Về học thuật triết gia và biết bao ân huệ,
Hắn sẽ tạo ra ngay hàng tá thứ linh tinh.
Nếu chú không lâm lạc, chú sẽ không có được trí thông minh!
Nếu chú muốn thành người, phải tự mình xoay xở!

NGƯỜI TÍ HON:

Thế nhưng,
Một lời khuyên tốt lành, không nên xem thường nó!

MEPHISTO:

7850 Vậy chú tìm họ đi! Chúng ta sẽ xem sao.
(Họ chia tay nhau)

ANAXAGORAS (*nói với Thales*)^(*):

Ông cứ nghe nhắc thay, chẳng chuyển ý chút nào!
Chắc phải thuyết phục ông thêm nữa?

THALES:

Sóng thích nghiêng mình thuận theo chiều gió,
Nhưng vách đá dựng thành thì con sóng lánh xa.

ANAXAGORAS:

7855 Vách đá kia nhờ lửa khói sinh ra.

THALES:

Ô, chính nước mới tạo nên sự sống.

NGƯỜI TÍ HON (*xen vào giữa hai người*):

Cho phép tôi được đứng

Bên hai vị cao minh,
Chính tôi đây đang muốn được hình thành!

ANAXAGORAS:

Thế nào, ông Thales,
Đã bao giờ, trong một đêm duy nhất
7860 Từ đất bùn ông làm ra một trái núi hay chưa?

THALES:

Thưa ông, chưa bao giờ
Thiên nhiên và việc nó vận hành sôi nổi,
Lại tính đến phút giờ hay ngày đêm, sớm tối.
Nó tạo dáng tạo hình
Mỗi vật, mỗi sinh linh
Và trong cái lón lao cũng không dùng bạo lực.

ANAXAGORAS:

7865 Đã dùng bạo lực rồi! Lửa sục sôi địa ngục
Và sức nổ kinh hoàng của khí đất dưới lòng sâu,
Đã phá tung vỏ trái đất bền lâu,
Để ngọn núi nhỏ lên ngay lập tức.

THALES:

Nhung rồi cái gì sẽ nảy sinh tiếp tục?
7870 Núi đã hiện tồn, rốt cuộc cũng đã xong.
Tranh cãi thế này chỉ phí sức uổng công
Và mê hoặc chúng dân vốn kiên trì nhẫn nhục.

ANAXAGORAS:

Rồi núi kia lúc nhúc
Những sinh linh bé nhỏ tụ hội về^(*)
7875 Chúng sống trong kẽ đá, bờ khe;
Đó là kiến, là lũ lùn, lũ nhóc
Và những vật nhỏ con sinh động khác.
(Với người tí hon)
Chú đã chẳng bao giờ vươn đến sự lớn lao,
Thích ẩn tích mai danh, sống chật hẹp biết bao;
Nếu có thể làm quen trò trị vì thiên hạ,
7880 Ta phong chú làm vua đám sinh linh bé nhỏ.

NGƯỜI TÍ HON:

Ông Thales của tôi, ông sẽ nói điều gì?

THALES:

- Về điểm này ta khuyên chú chó nghe!
Ta khuyên chú:
Với kẻ nhỏ chỉ nên làm chuyện nhỏ,
Đi với người lớn khôn, kẻ nhỏ sẽ lớn lên.
Chú nhìn kia! Đàn sếu đến như một đám mây đen!
- 7885 Đe dọa muôn dân đang xôn xao sợ hãi,
Có lẽ chúng đe dọa vua nữa đấy.
Bằng mỏ nhọn và móng vuốt dưới chân,
Chúng lao vào đám nhỏ xé nát thân;
Đã báo trước tai ương, - ta cũng biết,
- 7890 Khi đàn sếu bị một tên ác giết,
Khi hồ nước yên bình bị chúng đến bủa vây.
Và tên bắn như múa giết chết sếu nơi này
Gây ra sự báo thù đẫm máu và man rợ,
Khiến lũ sếu họ hàng lòng sục sôi giận dữ,
- 7895 Chúng đòi máu bọn lùn phải tuôn chảy mới yên.
Liệu có ích gì mũ giáp với lao khiên,
Liệu lông sếu giúp gì cho bọn lùn kia chứ?
Lũ tí hon và kiến đã nau mình ấm chỗ!
Đoàn quân ngả nghiêng, trốn chạy,toi bời.

ANAXAGORAS (*sau một lát ngừng, long trọng*):

- 7900 Nếu đến giờ tôi chỉ khen những gì dưới đất thôi,
Trong trường hợp này, tôi ngược mắt lên trời cao kính nể...
Hồi vị thần trên cao, ngài muôn đời tươi trẻ,
Ngài có ba tên, và ngắn ấy đáng hình(*)
Vì nỗi khổ của chúng dân, xin ngài hãy thương tình
- 7905 Hồi Diana, hồi Luna, Hekat!
Ngài mở rộng tấm lòng, theo nghĩa sâu xa nhất,
Ngài rời sáng yên bình, đầy sức mạnh nội tâm,
Xin mở ra vực thẳm của bóng râm,
Uy lực ngàn đời xin thần bộc lộ
- Mà chẳng cần đến phép mẫu, thần chú.
(*Nhưng một lát*)
- 7910 Ta được thần nhanh chóng chiếu cố đến rồi sao?(*)
Hay lời ta cầu nguyện
Gửi lên chốn trời cao
Đã làm cho thiên nhiên bị rối ren trật tự?
Chiếc ngai tròn của nữ thần sáng tỏ

7915 Đang to lên, to nữa, và tiến đến gần hơn,
Khiến mắt nhìn thấy khiếp hãi, kinh hồn!
Lửa của nó rực hồng rọi chiếu vào tâm tôi...
Xin chờ xuống gần hơn! Hồi trăng tròn dữ dội
Sẽ hủy diệt chúng tôi cùng biển cả, đất liền!

7920 Và phải chẳng đành bà xứ Thessalien^(*)
Với niềm tin vào bí huyền, kỳ ảo
Đã hát gọi ngài xuống đây và rời xa quỹ đạo?
Giành lấy từ noi ngài một tai họa góm ghê?
Vầng sáng tròn sầm tối rồi kia

7925 Bỗng nó nứt ra, chớp lòa, tóe lửa!
Tiếng rít rợn người! Vang rền tiếng nổ!
Xen lẫn tiếng gió gào và tiếng sấm ầm vang! -
Tôi xin quý trước thềm bậc ngai vàng!
Tôi đã nguyện cầu! Kính mong ngài tha thứ!

(Quỳ rạp người xuống)

THALES: Ông già ta là bùa mê của vua chúa, là thần

7930 Lão nhìn thấy gì, nghe thấy gì, không biết nữa!
Ta chẳng biết có gì đã xảy ra,
Ta cũng không cảm nhận giống ông ta.
Chắc đây là những phút giây điên dại,
Vì Hằng Ngà vẫn nằm ngoi thoái mái

7935 Ở nơi mình hằng trú ngự bao đời.

NGƯỜI TÍ HON: Ông già ta là bùa mê của vua chúa, là thần

Noi bọn lùn ăn náu, ông hãy ngó thử coi!
Quả núi trước khi tròn mà nay thì nhọn hoắt.
Tôi nghe có tiếng gì, thật góm ghê, va đập!
Hóa ra tảng đá từ mặt trăng đã rơi xuống nơi này;

7940 Chẳng cần hỏi han,
Bạn và thù nó đều đập tan thây.
Nghệ thuật như thế này tôi ngợi khen hết súc,^(*)
Sáng tạo thay! Trong một đêm duy nhất,

Cùng lúc từ trên xuống và từ dưới lên trên;
7945 Bằng cách này quả núi được tạo nên.

THALES: Ông già ta là bùa mê của vua chúa, là thần

Hãy im đi! Đây chỉ là suy tưởng;
Cứ cho chúng bỏ đời, cái giống nòi đáng tợn!
Chú đã không làm vua, thế là tốt quá rồi,

Hội Biển vui vẻ kia, ta tới đó đi thôi!
7950 Ở đó, khách quý được chờ mong và kính trọng.
(Họ bờ đá)

MEPHISTO (trèo lên từ phía đối diện):
Ta đã phải lê mình qua sườn non, vách dựng
Qua rễ cây khô cứng của bao gốc sồi già!
Cái mùi nhựa cây ở xứ Harz quê nhà tôi, làm sao
Pha mùi hắc ín đã làm ta đắc ý,
7955 Nhất là diêm sinh... Nhưng ở đây không thể,
Nơi bọn Hy Lạp này, chẳng ngửi thấy gì giống như ở quê hương;
Nhưng ta rất tò mò, ta muốn được am tường:
Ở đây, họ lấy cái gì để tạo nên hỏa ngục?

NỮ THẦN CÂY^(*):

Ở quê hương, anh thông minh rất mức
7960 Nhưng nơi đất khách này anh chưa đủ ranh ma.
Anh không nên nghĩ mãi đến quê nhà,
Nên kính trọng cây sồi thiêng và phẩm hàm của nó.

MEPHISTO:

Ta nhớ đến những gì mà ta vừa từ giã,
Những gì ta quen thân vẫn là cả thiên đàng.
7965 Hãy nói ta hay: cái gì kia ru rú ở trong hang,
Trong ánh sáng nhạt mờ, ba bóng hình quần tụ?

NỮ THẦN CÂY:

Bọn Phorkyas đấy mà! Anh thử liều tới đó,
Trò chuyện với họ đi, nếu không thấy hãi hùng.

MEPHISTO:

Ta đến chứ, sao không!
Những gì mắt ta nhìn, ta ngạc nhiên vô hạn!
7970 Dù ta vốn kiêu căng cũng buộc lòng thú nhận:
Ta chưa từng thấy ai giống họ ở cõi trần
Họ còn tồi tệ hơn cả thú rẽ ngái sâm...
Tôi lỗi được vẽ tranh thực vô cùng xấu xí,
Nhưng người ta liệu có còn thấy thế,
7975 Khi nhìn thấy vật kia nó gom ghiếc gấp ba?
Ta chịu đựng bọn này không ở nơi ngưỡng cửa vào ra

Của địa ngục xứ ta thật vô cùng khủng khiếp,
Mà ở ngay tại quê hương Cái Đẹp,
Xứ sở được ngợi ca là cổ đại quang vinh...
Kia, bọn họ cưa mình,
7980 Có lẽ đã đánh hơi thấy ta và họ biết,
Lũ doi hút máu người đang ríu ra ríu rít.

PHORKYAS:

Chị em ơi
Hãy đưa mắt cho tôi,
Để tôi xem kẻ nào liều chết
Dám đến gần đèn chúng ta không biết.

MEPHISTO:
Thưa các nàng! Xin cho phép tôi được tới gần,
7985 Xin các nàng hãy ban phước ba lần.
Tôi đến đây, tuy với các nàng còn là người xa lạ,
Nhưng nếu tôi không lầm,
Tôi là họ hàng xa, cùng bà con ta cả.
Tôi từng cùi rạp người trước Ops và Rhea^(*).
Từng được thấy các lão thần đáng kính của chúng ta;
7990 Cả chị em của các nàng - các nữ thần Mệnh số.
Tôi mới thấy hôm qua - hay hôm kia gì đó.
Nhưng, tôi chưa từng thấy ai lại tương tự các nàng,
Thôi, tôi im lặng đây, lòng tôi thực hân hoan.

PHORKYAS:

Xem ra con quỷ này có trí khôn đầy chú!

MEPHISTO:
Có điều thật lạ lùng, tôi chẳng rõ
7995 Sao không nhà thơ nào ca ngợi các nàng đây?
Xin nói đi: chuyện gì đã xảy ra, sao lại đến nổi này?
Chưa bao giờ thấy các nàng xuất hiện trong tranh tượng.
Con dao khắc, giá tạc tượng các nàng thì mới đúng,
Hon là Juno, Pallas, Venus hay là bất kỳ ai.^(*)

PHORKYAS:
8000 Chìm trong cô đơn và sâu thẳm đêm dày,
Chuyện này ba chúng ta chưa bao giờ nghĩ tới!^(*)

MEPHISTO:

Cũng phải thôi, bởi các nàng đã lánh xa thế giới,
Ở đây, không ai thấy các nàng, các nàng chẳng thấy ai.
Lẽ ra các nàng phải sống ở những nơi
8005 Có nghệ thuật trị vì song hành cùng hoa lệ,
Nơi mỗi ngày, trong bước đi mau lẹ,
Đá cẩm thạch bước vào đời như thể một anh hùng.^(*)
Nơi -

PHORKYAS:

Im đi! Chớ gọi trong chúng ta lòng ham muối,
thèm thuồng,
Dù có biết rõ hơn, liệu có gì ích lợi?
8010 Sinh ra trong đêm tối, họ hàng cùng bóng tối,
Chúng ta xa lạ với mọi người, với chính cả ta đây.

MEPHISTO:

Chẳng có gì phải nói thêm trong trường hợp thế này,
Tuy nhiên, người ta vẫn có thể hóa thân vào kẻ khác.
Cả ba nàng có chung một răng và một mắt,
8015 Vậy chuyện diễn ra như thần thoại đó thôi:
Hai người đắm đương bản chất của ba người,
Còn hình ảnh người thứ ba xin cho tôi đội lốt
Trong thời gian ngắn thôi, nếu được.

MỘT PHORKYAS:

Ý chị em ra sao? Liệu ta có nên chăng?

NHỮNG PHORKYAS KHÁC:

Cú thử xem! Nhưng không mắt, không răng.

MEPHISTO:

8020 Các nàng lấy mắt đi những gì xinh đẹp nhất,
Vậy hình ảnh trang nghiêm, làm sao tôi hoàn tất?

MỘT PHORKYAS:

Anh nhấp một mắt lại, mọi việc sẽ hoàn thành,
Và luôn để chìa ra chỉ một chiếc răng nanh!
Vậy là, nếu nhìn nghiêng, anh sẽ ngay lập tức
8025 Giống chị em chúng tôi như đúc.

MEPHISTO:

Vinh hạnh thay!

PHORKYAS:

Nào, xin hãy ra tay!

MEPHISTO (*nhìn nghiêng, giống Phorkyas*):

Và giờ ta đứng đây,

Đứa con trai của Hỗn Mang được thế gian yêu quý!

PHORKYAS:

Không cần tranh cãi đâu, lũ chúng tôi cũng thế,

Chúng tôi là con gái của Hỗn Mang.

MEPHISTO:

Ôi chao, giờ thì họ nghĩ ta là ái nữ ái nam!

PHORKYAS:

8030 Nhóm mới ba chị em đẹp thật!

Chúng ta có hai răng, hai mắt.

MEPHISTO:

Trước con mắt mọi người, riêng ta phải trốn đi,

Để còn dọa quỷ ma nơi địa ngục, âm ty.

(Vào)

VỊNH NHỎ Ở BIỂN ÉGÉE

Vầng trăng đứng yên trên thiên đinh.

SIRENEN (*nằm rái rác trên các mỏm đá, thổi sáo và ca hát*):

- Trong bóng đêm
Các phù thủy miền Thessalien
Thường to gan hồn xược
Gọi nàng xuống trần gian bằng được,
Giờ xin nàng bình yên
Nhìn từ vòm trời đêm
Xuống nhấp nhô muôn sóng
Xin dịu dàng tỏa sáng
Cho đám đông rạng ngời
Rợi chiếu những trò vui,
Nhô lên từ sóng nước.
Chúng tôi chỉ mong được
Hầu hạ cho nàng thôi,
Hồi Luna xinh đẹp,
Hãy thương đến chúng tôi!

NEREIDEN VÀ TRITONEN (*kỳ quan của biển*):

- Hồi đám dân ở dưới sâu kia
Hãy cất tiếng to lên và gay gắt nữa đi,
Để rền vang khắp nơi biển rộng!
Ta trốn chạy miệng bão dông rùng rợn
Tới những đáy sâu yên tĩnh nhất trên đồi.
Lôi cuốn chúng ta là tiếng hát tuyệt vời.

- Các người thấy không, trong sương vui dào dạt
Chúng ta trang điểm toàn dây vàng sợi bạc,

Có cá nguyệt trâm, có cá ngọc châu,
Cá đai lung lanh thoa quý cài đầu!
Tất cả thứ này do các ngươi đem lại.^(*)
8055 Các ngươi hát mang cho ta của cải,
Vì chủ nhân thất bại, báu vật chìm xuống đáy,
Hồi lũ quỷ ma ở nơi vịnh nhỏ này!

SIRENEN:

Chúng ta biết rồi, nơi nước biển mát trong
Lũ cá mình tron rất thoái mái trong lòng,
8060 Cuộc sống tung tăng không lo không khổ.
Nhưng hôm nay chúng ta mong biết rõ,
Hồi đám đông đang dự hội quây quần,
Có phải các ngươi không phải cá đơn thuần.

NEREIDEN VÀ TRITONEN:

Trước khi ta tới vịnh
Ta đã có ý định
8065 Làm sáng tỏ điều này;
Anh chị ơi, hôm nay
Làm chuyến đi nho nhỏ
Đủ chứng minh cho rõ:
Chúng ta hon bội phần
Không phải cá đơn thuần.
(Vào).

SIRENEN:

8070 Và họ bỏ đi rồi, trong nháy mắt!
Về phía đảo xa vời Samothrak^(*)
Họ biến đi theo con gió thuận chiều.
Ở xứ các Kabiren cao siêu?^(*)
Bọn họ định làm gì chẳng rõ!
Kabiren là thánh thần kỳ lạ
Vẫn luôn luôn tự sản tự sinh,
Chẳng bao giờ hiểu nổi chính mình!

8080 Hồi Luna xinh đẹp tuyệt trần,
Xin nàng cứ ở trên cao ấy,
Để màn đêm vẫn còn tồn tại
Và ánh ngày không xua đuổi chúng tôi!

THALES (trên bờ, nói với người tí hon):

- Ta sẵn lòng dẫn chú đến lão già Nereus^(*)
Thực ra, chúng ta không ở xa hang động của lão đâu,
Chỉ có điều lão là kẻ cúng đầu,
- 8085 Một lão già hay càu nhau, đáng ngại;
Đối với lão thì toàn nhân loại
Chẳng bao giờ vừa ý lão mấy may.
Nhưng lão có tài biết trước được tương lai.
Nên lão được mọi người kính nể,
- 8090 Tôn vinh lão xứng danh cuong vị; lão đôi khi
Lão đôi khi cũng làm việc giúp người.

NGƯỜI TÍ HON:

Vậy ta cứ thử xem và gõ cửa đi thôi:
Chắc chưa thể tiêu tan chiếc bình và ánh lửa.

NEREUS:

- Có phải tiếng người tai ta vừa nghe đó?
8095 Nó làm ta khó chịu tận đáy thẳm tâm can.
Con người muốn vuon lên sánh ngang các thánh thần
Nhưng, đáng nguyên rủa thay, nó vẫn là chính nó.
Đã bao năm rồi đó,
Theo cách thánh thần ta có thể nghỉ ngoi.
Ta vẫn muốn cứu mang những kẻ tốt trong đời.
8100 Nhưng nhìn lại những gì đã được ta mang lại,
Ta lại thấy mình chưa làm gì được mấy.

THALES:

- Lão được người tin cậy, hối ông già cua biển khơi,
Lão là nhà thông thái, xin đừng đuổi chúng tôi!
Lão xem đây, ngọn lửa này giống hình người thực sự,
8105 Nếu được lão khuyên răn, nó hoàn toàn tuân thủ.

NEREUS:

- Khuyên răn ư?
Xưa nay lời khuyên nào có giá trị gì?
Lời nói hay chết cóng trong tai người không nghe.
Dù việc làm đã nhiều phen đổ vỡ,
Nhưng thiên hạ cứ ý mình hành sự.
- 8110 Gã Paris kia, ta từng khuyên can hắn
như một người cha hiền,

Trước khi hắn si mê người phụ nữ không quen,
Hắn đã đứng hiện ngang ngại bến bờ Hy Lạp,
Ta báo cho hắn hay những gì ta thấy trước:
Màu đỏ lan tràn, khói mù mịt không gian,
Nhà rực cháy, chém giết nhau và chết chóc kinh hoàng.
Ngày tàn phá thành Troja

đã được những vần thơ ghi chép,

8115

Hàng ngàn năm sau vẫn coi là khủng khiếp.
Lời nói phải của một kẻ già nua,
Tên hồn lão kia coi như một trò đùa,
Hắn chạy theo lạc thú và Troja thất thủ -
Thành cái xác khổng lồ sau bao ngày khốn khổ,
Và đại bàng núi Pindus có những bữa ăn sang.^(*)
Cá Ulysses nữa! Chẳng phải chính ta

đã nói trước với chàng

8120

Về quỷ kế của Circe và Zykloben đáng sợ?^(*)
Hắn đã lắn khân, còn bọn tùy tùng thì nhẹ dạ,
Và còn biết bao điều! Hắn được lợi gì chẳng?
Chờ đến lúc bị sóng xô, khi đã quá muộn màng,
Đưa tới bờ biển kia mến người và mến khách.^(*).

8125

THALES:

8130

Thái độ đó làm ta đau lòng thật,
Nhất là với ông già thông thái, một hiền nhân,
Ông lão tốt bụng ơi, xin thử lại một lần!
Một chút ít sự biết он sẽ làm ông vui vẻ,
Hon cả tạ sự vô ơn bạc nghĩa.
Điều chúng tôi cầu xin không phải nhỏ trên đời:
Thằng bé này nó muốn được thành người!

NEREUS:

8140

Đừng có phá của ta niềm sướng vui hiếm có!
Hôm nay, ta định làm một việc gì khác lạ:
Ta đã triệu tới đây bọn con gái của ta,
Bọn chúng đều do Doris sinh ra,^(*)
Là những nàng tiên diễm kiều noi biển cả.
Không phải đinh Olymp hay nơi con người ở
Có được những ánh hình thực xinh đẹp, đáng yêu
Ở nơi đây, với dáng vẻ yêu kiều,
Từ rồng biển chúng nhảy lên ngựa biển^(*)
Trên sóng nước chúng nhẹ nhàng di chuyển

- Bọt nước tưởng chừng nâng bổng chúng lên cao.
 Ngồi trong xe vỏ sò của Vệ nữ rực sắc màu^(*)
 8145 Giờ là Galate, con ta, nữ tiên xinh đẹp nhất.^(*)
 Kể từ khi Vệ nữ già từ và đi mất
 Vị thần được tôn thờ ở Paphos chính là Galate.
 Vậy là, đã từ lâu nó thừa kế cỗ xe,
 Cả thành phố có ngôi đền đó nữa.
 8150 Thôi, tránh đi! Trong giờ phút một người cha vui thú,
 Tim không thích oán thù, miệng chẳng muốn rầy la,
 Hãy tìm đến Proteus! Hỏi ông ấy cho ra^(*)
 Cái cách con người hình thành và biến hóa!
 (Bỏ đi ra biển)

THALES:

- Lần này ta chẳng được gì hết cả!
 8155 Dù có gặp Proteus, chắc lão cũng biến thô;
 Nếu đúng lại tiếp ta, lão sẽ nói những lời
 Khiến cho ta ngạc nhiên và càng thêm bối rối:
 Cần có những lời khuyên mà chủ mày mong đợi,
 Ta lại thử xem sao, nào, tiếp tục ta đi!
 (Vào)

SIRENEN (*trên các mỏm đá*):

- 8160 Hãy nhìn nơi xa kia
 Cái gì đang lướt sóng?
 Như những cánh buồm trắng
 Theo chiều gió tới đây
 Trông thực sáng láng thay,
 Đó là các thần nữ
 8165 Xinh tươi của biển cả.
 Đã nghe tiếng họ rồi,
 Nào, ta nhảy xuống thôi.

NEREIDEN VÀ TRITONEN:

- Những gì ta nâng niu trên tay
 Sẽ làm cho tất cả vui vầy
 8170 Trên chiếc mai khổng lồ lấp lánh^(*)
 Một hình ảnh trang nghiêm, đáng kính:
 Là các thần được đưa đến với ta,
 Hãy cất cao tiếng hát ngọt ca.

SIRENEN:

8175

Uy lực lớn lao,
Thân hình bé nhỏ,
Luôn luôn cứu trợ
Những kẻ sa cơ
Đó là các thần
Cao quý, già nua.

NEREIDEN VÀ TRITONEN:

8180

Chúng ta đem các thần Kabiren đến
Để dạ hội diễn ra được vui vẻ, bình yên;
Vì nơi nào họ ngự trị thiêng liêng,
Thì thần Biển cũng trị vì thân thiện.

SIRENEN:

8185

Chúng tôi xin nhận mình thua kém;
Vì chẳng may có tàu đắm thuyền tan,
Các vị đây sẽ cứu thủy thủ đoàn
Bằng sức mạnh không ai địch nổi.

NEREIDEN VÀ TRITONEN:

Chúng ta đem đến ba vị thần tài giỏi(*)
Còn vị thứ tư không chịu theo cùng,
Mà bảo rằng: người chân chính như ông
Còn bận tư duy thay cho tất cả.

SIRENEN:

8190

Một vị thần nghĩ thay cho thiên hạ
Thật là trò hài hước, túc cười!
Hãy kính trọng điều nhân ái ở đời,
Hãy khiếp sợ những gì nguy hại.

NEREIDEN VÀ TRITONEN:

Thực ra bọn họ có bảy thần cả thảy.

SIRENEN:

8195

Còn ba vị khác, họ ở đâu?

NEREIDEN VÀ TRITONEN:

Chúng ta đây cũng chẳng biết nói sao,
Hãy lên Olymp mà hỏi vậy;
Vị thứ tám biết đâu cũng ở trên cao ấy

8200

Nhưng chưa ai nghĩ đến để nêu ra,
 Các vị này vẫn chờ đợi chúng ta.
 Và tất cả còn dở dang, bối rối.
 Các vị này không ai sánh nổi,
 Văn luôn mong tiến nữa, tiến thêm,
 Là những thần đói khát muốn vuơn lên^(*)
 Tới cái mình không bao giờ tới được.

SIRENEN:

Chúng ta đã quen rồi
 Thần ngự đâu, chẳng biết -
 Mặt trăng hay mặt trời
 Cầu nguyện, đều tốt hết.

NEREIDEN VÀ TRITONEN:

8210

Được điều hành lễ hội
 Là chúng ta đạt tới đỉnh vinh quang.

SIRENEN:

8215

Các anh hùng cổ đại
 Làm gì có vẻ vang
 Dù họ giành được bộ lông cừu vàng
 Văn thua các người mang Kabiren tới!
 (Nhắc lại, cùng đồng ca)
 Dù họ giành được bộ lông cừu vàng
 Văn thua các người mang Kabiren tới!
 (Nereiden và Tritonen vào)

NGƯỜI TÍ HON:

8220

Ta thấy lũ dị quái
 Như những chiếc nồi bằng đất và xấu xí biết bao,^(*)
 Thế mà bội hiền minh vì chúng đối địch nhau,
 Khiến có kẻ buou đầu, sút trán.

THALES:

Đó chính là điều mà người ta thèm muốn:
 Lớp giói làm nên cái giá của đồng tiền.^(*)

PROTEUS (*không trông thấy*):

8225

Như thế mới làm vui lòng ta, nhà biến hóa cao niên,
 Cái gì càng dị kỳ, cái đó càng đáng quý.

THALES:

Ô, thần Proteus, Ông ở đâu nói thế?

PROTEUS (*nói giọng bụng, khi xa khi gần*):

Ở đây! Ở đây!

THALES:

Tôi bỗn quá cho ông trò đùa cũ kỵ này,
Nhưng với bạn bè, xin chờ kiêu căng như thế nữa,
8230 Tôi biết mà, ông nói từ một nơi không đúng chỗ.

PROTEUS (*như từ một nơi xa xôi*):

Thôi nhé, xin chia tay!

THALES (*với người tí hon*):

Chú soi sáng lên đi, lão ta ở ngay đây!
Lão cũng tò mò chẳng khác gì con cá,
Nếu đang nấu mình ở một nơi nào đó
Bằng ánh lửa hồng có thể nhử lão ta.

NGƯỜI TÍ HON:

8235 Tôi đỡ ánh sáng ra,
Nhưng chỉ ít thôi, không chiếc bình sê vỡ.

PROTEUS (*xuất hiện dưới hình dạng một con rùa khổng lồ*):

Ô, cái gì sáng lên, hữu tình như thế đó?

THALES (*che người tí hon*):

Tốt, ông có hứng thú ư? Đến gần nó mà trọng!
Nỗ lực một chút thôi chắc ông chẳng phiền lòng,
8240 Nhưng xin hãy hiện ra với chân người tử tế.
Nhờ chúng tôi hảo tâm và thiện chí
Người ta mới được xem cái chúng tôi giấu đi!

PROTEUS (*hiện ra một cách sang trọng*):

Ông vẫn chưa quên trò ảo thuật tinh vi.

THALES:

Còn ông vẫn thích chơi trò thay hình đổi dạng.
(*Bỏ tay che người tí hon ra*)

PROTEUS (*ngạc nhiên*):

8245 Ô, ta chưa thấy bao giờ! Một nhóc lùn rọi sáng!

THALES:

Hắn đang tìm lời khuyên vì muốn trở thành người!

Như tôi nghe hắn nói với tôi,

Thì hắn được sinh ra nửa vời và kỳ lạ.

Nhưng đặc tính thần hồn có đầy đủ cả,

8250 Nhưng thiếu cái để nắm cầm, rất thiếu một thân hình.

Hắn có lạng có cân chỉ là bởi chiếc bình

Nên rất muốn được thành người thực sự.

PROTEUS:

Đích thị là con trai của một nàng trinh nữ,

Trước khi trở thành người, chú mày đã hiện tồn.

THALES (*nói nhỏ với Proteus*):

8255 Mặt khác, theo tôi, còn chuyện đáng ngờ hơn,

Tôi nghĩ hắn ái nam ái nữ.

PROTEUS:

Thế thì lại càng may cho nó,

Khi bước vào đời dễ ứng biến, đổi thay.

Nhưng thôi, không phải nghĩ ngợi nhiều về mọi cái ở đây

8260 Chú mày phải bắt đầu ngay từ nơi biển cả! (*)

Phải khởi sự trước tiên từ cái nhỏ,

Thấy cái nhỏ nhất kia phải hòn hở nuốt liền!

Nhờ thế người ta sẽ dần lớn mãi lên

Sẽ trưởng thành, làm được điều vĩ đại.

NGƯỜI TÍ HON:

8265 Không khí ở đây luôn nhẹ nhàng êm ái,

Cây lá tươi xanh, dịu dịu mùi hương!

PROTEUS:

Ta cũng tin như thế, hỏi chú bé thân thương!

Ta sẽ thoái mái hơn, nếu đi xa hơn nữa,

Không khí càng tuyệt vời

8270 Ở nơi doi cát nhỏ,

Ô, mắt ta đang nhìn thấy gì đây?

Phía trước kia có một tốp đang bay

Chấp chời, đến gần. Nào, chúng ta bước tới!

THALES:

Xin cho tôi đi với!

NGƯỜI TÍ HON:

Những bước đi ma quái, thật lạ lùng!

(Telchinien ở Rhodos ngồi trên lưng hải mã và rồng biển, điều khiển đỉnh ba của thần Biển)^(*)

ĐỒNG CA:

8275 Cây đình ba của thần Biển do chúng ta rèn ra,

Ngài dùng nó để trấn an sóng dữ,

Khi thần Sấm kéo mây đen che phủ

Thần Biển cũng ra tay, khùng khiếp tiếng rú gào;

Khi ngoằn ngoèo chớp sáng lóe trời cao

8280 Thì ở dưới; kế tiếp nhau tung lên muôn sóng cả.

Và giữa đó là những gì đang hãi hùng, vật vã,

Bị quăng quật triền miên rồi hút xuống khôn cùng;

Hôm nay, ngài cho chúng ta mang theo

chiếc quyền trượng của mình,

Để chúng ta yên tâm, nhẹ nhàng và vui vẻ.

SIRENEN:

8285 Thần Thái dương các ngươi kính nể

Nên được thần ban phước ngày vui,

Chào giờ khắc của Luna diễm lệ -

Với biết bao tôn kính dâng Người.

TELCHINEN:

Hỡi vị nữ thần đáng yêu nhất vòm trời!

8290 Lời ca ngợi anh trai, nàng nghe đầy phấn hưng?^(*)

Và nghe dân đảo Rhodos ca tụng

Thần Mặt trời bằng ca khúc vĩnh hằng:

Khi bắt đầu và kết thúc một ngày làm,

Thần đều nhìn chúng dân với ánh nhìn rực lửa.

8295 Núi non, sóng nước, bến bờ và thành phố.

Đều đáng yêu, tươi sáng, khiến thần vui.

Không có suông mù bao phủ nổi chúng tôi,

Nhờ gió thổi và nắng trời, đảo quang và trong sáng!

Thần Cao cả hiện ra với muôn hình muôn dạng,

8300 Khi là vị khổng lồ hiền dịu, lúc là gã thiếu niên.
Chính chúng tôi là những kẻ đầu tiên
Thể hiện sức mạnh của thánh thần
theo mẫu người trần tục.

PROTEUS:

Cú mặc chúng ba hoa và hát hò thỏa sức!
Đối với những tia sáng thiêng liêng,
tạo ra sự sống của Mặt trời,
8305 Thì những tác phẩm chết cứng kia
chỉ là chuyện nực cười.
Thần Thái dương luôn hun đúc,
tác thành, không quản ngại.
Chúng đúc tượng các thần, chạm khắc vào kim loại
Và nghĩ rằng mình sáng tạo thành công,
Với bọn kiêu ngạo kia, cái kết cục sau cùng?
8310 Các pho tượng thánh thần cao to từng đúng đó
Một trận động đất thôi, tất cả đều sụp đổ;^(*)
Mọi công trình đã tan biến lâu rồi:
Vậy nên, mọi hoạt động trên đời,
Luôn chỉ là những nhọc nhăn, vất vả.
8315 VỚI CUỘC SỐNG, NƯỚC VẪN LÀ HƠN CẢ;
Cá heo - Proteus
Sẽ đưa chú em tôi cái cõi vĩnh hằng.
(*Proteus hóa thân*)
Vậy là việc đã thành!
Và hạnh phúc nhất đời sẽ mỉm cười với chú:
Ta cõng chú trên lưng
8320 Rồi để chú kết duyên cùng biển cả.

THALES:

Một đời hỏi đáng khen, chú em nên nhuộm bộ
Quá trình sáng tạo kia, chú làm lại từ đầu!
Hãy sẵn sàng để hành động cho mau,
Theo quy luật muôn đời, chú hãy luôn vận động^(*)
8325 Và trải qua muôn hình, muôn dạng
Chú còn đủ thời gian để biến hóa thành người.
(*Người tí hon cười lên lưng cá heo - Proteus*)

PROTEUS:

[360] Nào, bằng tất cả tinh thần, hãy theo ta ra khơi,

Ở đó chú tha hồ mà dọc; ngang, xa rộng,
Chú cứ việc tự do vận động;
Nhưng chờ mong vuon tới những lĩnh vực cao vời!
8330 Vì một khi chú đã hóa thành người,
Thì ôi thôi, hết rồi, chẳng thể nào cứu nưa!

THALES:

Nhưng cũng thật tuyệt vời, nếu như sau chuyện đó,
Lại thành kẻ tài ba trong thời đại của mình!

PROTEUS (với Thales):

Có lẽ hắn ta cùng một loại như anh!
Còn chút ít thời gian để cho mình tồn tại;
Vì trong đám yêu ma nhợt nhạt và xanh tái,
Ta đã nhìn thấy anh từ nhiều thế kỷ nay.

SIRENEN (trên các mỏm đá):

Đám mây gì đang bay
8340 Quanh mặt trăng, thành vòng tròn khép lại?
Đấy là bồ câu nồng nàn tình ái,
Với đôi cánh trăng tinh nhu ánh sáng ban ngày.
Thành Phaphos đã phái chúng tới đây,
Đã gửi tới bầy chim đang khát thèm âu yếm;
8345 Ngày hội của chúng ta lại càng thêm hoàn thiện,
Hiển nhiên rồi, niềm hoan lạc ngất ngây!

NEREUS (lại gần Thales):

Và lữ khách đêm nay
Thấy trăng viền quầng sáng,
Gọi nó là hiện tượng
Do không khí tạo thành.
Nhưng chúng ta thánh thần
8350 Nói khác và nói đúng:
Đó là đàn bồ câu bay hộ tống
Cho cỗ xe của con gái ta đi,
Một chuyến bay thực đặc biệt lạ kỳ
Từ ngàn xưa mà chúng ta học được.

THALES:

Tôi cũng thấy đó là điều tốt nhất
Khiến ông già tốt bụng được vui lòng,

Nếu trái tim yên tĩnh, ấm nồng,
Có một vị thánh thần ngự trị.

PSYLLEN VÀ MARSEN^(*) (cưới trên các thu biển, bê và cừu biển):

- Ở đảo Síp, trong các hang thô tháp,
8360 Nơi chưa bị thần Biển kia vùi lấp,
Nơi chưa bị thần Động đất chuyển dời,
Nơi ngàn thu vẫn thoảng mát gió trời
Như những tháng ngày xa xưa ấy,
Trong bình yên và với lòng thoái mái
Những cỗ xe của đảo Síp từ lâu
Được chúng ta gìn giữ đến mai sau.
Và trong tiếng thầm thì, đêm tĩnh lặng,
Luót qua vẻ đáng yêu của muôn ngàn lớp sóng,
Chúng ta rước về đây người con gái đẹp xinh,
Với thế hệ mai sau, nàng vô ảnh vô hình.
8370 Chúng ta chăm làm và yên lặng,
Chẳng sợ đại bàng hay mảnh sương có cánh,^(*)
Chẳng sợ cây thập tự và chẳng sợ vàng trăng^(*)
Ngự trên trời cao
Luôn biến ảo, chuyển vẫn,
Đang trôi nổi hay là đang tàn phá
Nhưng mầm sinh cùng đô thành, phố xá.
Chúng ta cứ đón rước về đây
Vị nữ chủ nhân đáng yêu nhất đời này.

SIRENEN:

- Hỡi các con gái của Nereus đẹp xinh, tráng kiện
Các người đang nhanh chân và lé làng di chuyển
8380 Quanh cỗ xe, hết vòng nọ đến vòng kia, ⁸¹
Có lúc theo hàng, có lúc biến mất đi,
Và nhu rắn ngoằn ngoèo
Các người đang tiến lại.
Các người, những cô gái ngang tàng và dữ dội,
8385 Hỡi những người con của Doris dịu dàng^(*)
Hãy đưa Galatea tới đây, hình ảnh của mẹ nàng:
Giống thánh thần, nghiêm trang;
Và xứng danh bất tử;
Nhưng cũng đầy vẻ yêu kiều, quyến rũ
8390 Của những trang tuyệt thế giai nhân.

CÁC CON GÁI CỦA DORIS (*trên lưng cá heo, đồng ca kéo qua trước
thần Nereus*):

Hỡi Hằng Nga,

Hãy cho chúng ta muộn ánh sáng và bóng đêm,

Cho đám thiếu niên này vẻ sáng tươi rạng rỡ!

Vì chúng ta muốn ngỏ lời và cầu xin thần phụ

Cho họ làm chồng yêu quý của chúng ta. (*)

(Với Nereus)

- 8395 Nhũng thiếu niên này được chúng con cứu sống, thưa cha,
Khỏi nanh vuốt góm ghê khi biển gầm, sóng dậy,
Họ được đặt lên rong rêu, lau sậy,
Được sưởi ấm và trả về với ánh sáng thiêng linh,
Nền cám ơn chúng con thật thắm thiết, chí tình
8400 Bằng nhũng nụ hôn biết bao là cuồng nhiệt!
Cha hãy nhìn họ đi, nhũng chàng trai xinh đẹp!

NEREUS:

Một việc làm mà có lợi gấp đôi:

Vừa được sự nhân từ, vừa được cả thú vui.

CÁC CON GÁI CỦA DORIS:

Hành động của chúng con mong được cha ban thưởng,

8405 Thú vui giành được kia, xin cha cho được hưởng!

Xin cho phép chúng con giữ họ sống vĩnh hằng

Bên bờ ngực chúng con vạn kiếp vẫn thanh xuân.

NEREUS:

Các con cứ hân hoan vui vẻ

Về của bắt được kia làm đẹp mắt, đẹp lòng,

Hãy rèn chàng thiếu niên thành một gã đàn ông!

8410 Duy có điều cha không ban tặng được

Nếu điều đó thuộc quyền riêng thần Zeus.

Con sóng làm các con phải nghiêng ngả, xốn xang

Không thể làm tình yêu bền vững đến muôn năm,

Và khi nỗi si mê hết phép mầu của nó

8415 Hãy bình thản trả họ về nơi đất liền quê họ.

CÁC CON GÁI CỦA DORIS:

Hỡi các chàng trai yêu quý, xinh tươi,

Chúng tôi phải buồn rầu ly biệt các chàng thôi;

Dẫu chúng tôi muốn chung tình mãi mãi

Nhưng các thánh thần lại không ưa chuyện ấy.

CÁC THIẾU NIÊN:

8420 Mong' được các nàng ưu ái mãi chúng tôi -
Những thủy thủ can trường, xuân trẻ;
Chưa bao giờ chúng tôi lại sướng vui đến thế
Và chẳng ước mong điều gì tốt đẹp hơn!
(Galate ngồi trong cỗ xe vỏ sò tiến lại)

NEREUS: Ô, đúng là con
Con gái yêu của bố!

GALATE:

Ôi, cha! Thật là may mắn quá!
8425 Dừng lại đi, cá heo! Ta rất thích cảnh này.

NEREUS:

Thôi, qua rồi, chúng đã kéo qua đây,
Chúng di chuyển xoay vòng, nhấp nhô như con sóng;
Chẳng quan tâm đến lòng ta xúc động!
8430 Giá chúng đem ta theo về với chốn xa vời!
Nhưng, một cái nhìn duy nhất cũng sướng vui,
Đủ an ủi cho ta cả năm trời cách biệt.

THALES:

Hoan hô! Hoan hô! Quả là rất tuyệt!
Lòng mừng vui thăm nở nhu hoa,
Cái Đẹp, Cái Chân thuần khiết... tràn ngập trong ta...
8435 Bởi tất cả đều sinh ra từ Nước!
Nhờ có Nước, mọi cái tồn tại được!
Hơi đại dương,
Xin ngàn đời cai trị chúng tôi đây,
Vì nếu Người không tạo những đám mây,
Không ban phát những suối nguồn đầy ắp,
8440 Không nắn các dòng sông uốn khúc,
Không đổ đầy các đại trường giang,
Thì sẽ ra sao tất cả thế gian,
Sẽ ra sao đây núi non, đồng ruộng?
Chính Người đã duy trì sự sống.

TIẾNG VANG (đồng ca của tất cả các thần):
Chính Người là cội nguồn cho cuộc sống thắm tươi!

NEREUS:

- 8445 Kìa, họ trở lại rồi;
Chập chờn nơi xa xôi,
Và cũng chẳng nhìn rõ nhau được nữa;
Họ mừng vui,
Mở ra những vòng to như khiêu vũ
Và cả đoàn đồng đúc đang múa lượn kéo về.
- 8450 Chiếc ngai của Galate
Ta nhìn thấy rồi kia,
Nó lấp lánh như sao
Giữa đám đông quần tụ;
Ở nơi chen chúc nhau, con gái ta rạng rỡ,
8455 Dù vẫn còn xa
Đã tỏa sáng rõ ràng,
Đúng là con ta đang mỗi lúc lại gần.

NGƯỜI TÍ HON:

- Trong chất nước tuyệt diệu,
Những gì tôi rời chiếu,
8460 Tất cả đều đẹp thay!

PROTEUS:

Nhờ chất nước tạo nên sự sống này,
Đèn của chú mới sáng lên thực sự.
Có cả âm thanh diệu kỳ nữa chứ!

NEREUS:

- Có chuyện gì bí ẩn xảy ra giữa đám đông,
8465 Liệu có hiện ra trước mắt chúng ta không?
Quanh cổ xe và Galate, cái gì đang cháy đỏ?
Khi dịu dàng, đáng yêu, khi bùng lên rực rỡ
Như xúc động sâu xa bởi nhịp đập tình yêu?

THALES:

- Đấy là người tí hon, Proteus đã dẫn theo...
8470 Và triệu chứng của khát khao rực cháy,(*)
Tiếng kêu vang ta nghe chùng đáng ngại,
Va vào chiếc ngai óng ánh kia nó sẽ vỡ tan tành,

Thôi rồi, nó bốc cháy, chớp lóe lên, và tan chảy rất nhanh.^(*)

SIRENEN:

Sự thần kỳ nồng cháy nào đã làm tan tác sóng,
8475 Chúng va đập vào nhau và cùng nhau tỏa sáng?
Tất cả rực lên, lấp loáng và lan tỏa lên trên
Mọi vật đỏ hồng trên quỹ đạo ban đêm,
Và bốn bề ánh lửa vây rực rõ;
Hỡi vị thần Tình yêu, hãy điều hành đi chứ
Thần là sự khởi đầu của tất cả trên đời!
Hoan hô con sóng! Hoan hô biển khơi,
8480 Nơi đang được ngọn lửa thiêng vây tỏa;
Hoan hô Thủy! Hoan hô Hỏa!
Và cuộc phiêu lưu hiểm có chốn trần gian!^(*)

TẮT CÁ:

Hoan hô không khí mát lành!
8485 Hoan hô bí huyền hang động!
Hoan hô cả bốn tố thành,
Cùng nhau làm nên sự sống!^(*)

Hồi Ba

TRƯỚC LÂU ĐÀI CỦA MENELAS Ở SPARTA

Helena tiến ra cùng dàn đồng ca của các nữ tù binh xứ Troja.

Panthalis, trưởng đoàn đồng ca.

HELENA:

Ta, Helena, người được ái mộ nhiều

và cũng bị nhiều lần nhục mạ,^(*)

Ta mới từ bãi biển tới đây, nơi chúng ta vừa đổ bộ lên bờ,

8490 Vẫn còn choáng váng bởi bao ngày bồng bềnh

nơi biển cả,^(*)

Rời đồng đất xứ Phrygi, biển mang ta tới đây

trên lưng cồn sóng dữ,

Nhờ thần Biển ưu ái và nhờ sức mạnh của Gió Đông

Ta mới về tới hải vịnh quê hương.

Dưới kia, vua Menelas cùng các chiến binh tuyệt vời

dũng cảm^(*)

8495 Đang hân hoan vui mừng ngày trở về thắng trận.

Vậy ngươi hãy đón mừng ta đi, hởi ngôi nhà của ta,

Ngôi nhà mà cha ta, Tyndareos,

đã dựng lên gần sườn đồi Palla^(*)

Sau ngày Người trở lại.

Chính nơi đây, ta đã lớn lên cùng anh trai, em gái,

8500 Đã cùng Klytämnestra, Kastor và Pollux vui đùa

thuở xưa xa,

Ngày ấy, dinh thự này được trang hoàng

lộng lẫy nhất Sparta.

- Ta chào mi, hởi cánh cổng sắt quen thân từ thuở nhỏ!
 Mì đã từng mến khách, mời chào với cánh tay rộng mở,
 Nhờ đó mà Menelas, trong y phục của một vị tân lang,
 Đã tới đón ta về rạng rỡ, huy hoàng.
 8505
 Nào, cửa lại mở ra đi, hãy để ta được làm tròn phận sự
 Đức vua giao, đúng trách nhiệm của một người làm vợ.
 Hãy để cho ta vào! Và, hãy ở lại phía sau
 Tất cả những gì làm đời ta đảo điên,
 đầy tai họa, thương đau.
 8510
 Bởi vì, kể từ ngày ta vô tư bước chân qua ngưỡng cửa^(*)
 Làm nghĩa vụ thiêng liêng tới thăm đền Vệ nữ
 Và bị một tên cướp xứ Phrygi bắt cóc, - bao chuyện
 đã xảy ra,
 Khiến người đời khấp chốn gần xa
 Thích kể lại chuyện này. Nhưng hắn ta không thích;
 8515
 Huyền thoại về hắn ta biến dần thành cổ tích.

ĐỒNG CA:

- Chó xem thường báu vật cao quý nhất trên đời,
 Hởi nữ hoàng diễm tuyệt, nàng làm chủ nó rồi!
 Hạnh phúc nhất trần gian chỉ tặng riêng nàng đó,
 Vinh quang của Sắc Đẹp, vinh quang hon mọi thứ.
 8520
 Tiếng tăm kẻ anh hùng thường đi trước anh ta,
 Vì thế kẻ anh hùng thường dẫn bước kiêu sa;
 Nhưng kẻ mày râu dẫu vô cùng gan góc
 Trước Sắc Đẹp mê hồn vẫn cúi đầu quy phục.

HELENA:

- Thôi, đủ rồi! Ta vượt biển về đây
 cùng với đám phu quân,
 8525
 Nhung tôi noi, chàng lại phái ta về trước chốn đô thành;
 Tâm trí chàng thế nào, ta không sao đoán được.
 Ta về đây, với tư cách vợ nhà vua?
 Hay một nữ hoàng trong vương quốc?
 Hay là vật hy sinh cho nỗi đắng cay,
 đau đớn của quân vương?
 Cho những gì người Hy Lạp phải gánh chịu tai ương?
 8530
 Ta bị chinh phục, hay bắt làm tù binh?
 Điều này ta chẳng biết!
 Cho hay, đối với ta, thần linh đã định đoạt nước đôi:
 Tiếng tăm và Sổ kiếp,

Chúng là những đồng hành đáng ngại
của vóc ngọc dáng ngà,
Thậm chí còn theo ta đến tận bậc cửa nhà
Hiện diện ngay bên ta, với dung mạo khó đăm đăm,
hăm dọa...

- 8535 Bởi vì, ngay khi ở chiến thuyền, chồng ta đã nhìn ta xa lì,
Chàng cũng không nói với ta được một tiếng ân cần.
Chàng ngồi lặng đi trước mặt ta, dường như đang
toan tính đến một chuyện chẳng lành.
Nhưng ngay khi những chiến thuyền đầu tiên mới
tiến vào cửa sông Eurotas rộng sâu như vùng vịnh,^(*)
- 8540 Mũi thuyền chưa chào bờ, chàng đã cất lời,
như thể được Chúa Trời thúc tinh:
Chàng nói, các tráng sĩ của ta, theo trình tự sẽ đổ bộ
xuống đây,
- Ta sẽ duyệt các hàng quân ngay trên bãi biển này.
Còn nàng, nàng đi tiếp! Cứ dọc theo bờ sông Eurotas
mà tiến bước,
Con sông thiêng liêng, hai bên bờ phì nhiêu, tươi tốt,
8545 Hãy khiến vó ngựa phi trên thảm cỏ đầy hoa
và ẩm ướt hơi sương,
. Cho tới khi đến một vùng đất bằng xinh đẹp lạ thường,
Đấy là Sparta, xưa nguyên là một cánh đồng
mênh mông và màu mỡ,
Bốn bên có núi non điệp trùng
đứng nghiêm trang canh giữ.
Tới đó, nàng hãy vào hoàng cung có những đỉnh tháp
cao ngút tận trời mây,
- 8550 Xem xét đám nữ tỳ mà khi đi ta giữ họ lại đây,
Kẻ cá mụ quản gia thông minh và già cả.
Mụ sẽ chỉ cho nàng xem mọi kho tàng quý giá
Mà cha nàng để lại hoặc ta tự làm ra
Trong thời buổi thái bình cũng như lúc can qua.
- 8555 Nàng sẽ thấy mọi cái vẫn như xưa, trật tự và ngăn nắp,
Đó là đặc quyền của chúa công muốn mình lúc trở về
cũng như khi xuất phát
Mọi vật vẫn y nguyên, ở đúng chỗ, đúng nơi -
Mà kẻ làm tôi không được phép chuyển dời!

ĐỒNG CA:

8560 Trước kho báu tuyệt vời vẫn không ngừng chất chứa,

Hãy no mắt ngắm nhìn và để lòng hòn hỏi
Vì vẻ đẹp của vương miện, của chuỗi ngọc dây vàng
Đang nằm đó kiêu kỳ, ngỡ mình rất cao sang;
Hãy bước chân vào đi, thách thức cùng chầu báu,
8565 Chúng nhanh chóng, sẵn sàng cùng thi đấu.
Thật vui thú biết bao thấy sắc đẹp con người
Cùng tranh đua với vàng, ngọc trên đồi.

HELENA:

Rồi, vẫn bằng giọng của kẻ trị vì, chàng cất lời phán tiếp:
- Sau khi, theo trình tự, mọi vật đã được nàng xem xét,
8570 Nàng hãy chọn lấy một số lư hương, bao nhiêu tùy ý nàng,
Cả những lọ, những bình cản cho lễ tế thần
Đúng nghi thức thiêng liêng diễn ra như thường lệ.
Cá cái vạc, mâm tròn và bát đĩa;
8575 Hãy chúa săn nước thiêng thanh khiết ở trong các bình to,
Để ngọn lửa bén nhanh cắn xép săn cùi khô;
Sau cùng, không được thiếu một con dao mài rõ sắc;
Mọi thứ khác ta để nàng định đoạt. -
Dứt lời, chàng hối thúc ta hãy tức khắc khởi hành.
8580 Người ra lệnh chẳng nói gì về vật giết để tế thần.
Ta phân vân; nhưng ta chẳng bận tâm lo nghĩ nữa,
Bởi các đấng thần linh cao minh đã an bài mọi sự,
Các vị vẫn hoàn tất mọi điều
Theo ý định riêng mình;
8585 Mặc cho con người coi đó là điều dữ hay điều lành,
Kẻ phàm tục hãy một bẽ cam phận.
Có khi, kẻ hiến sinh đã vung lên chiếc rìu sắc lạnh
Nhầm xuống gáy vật tế thần đầu cúi sát đất kia
Mà việc gia hình vẫn không thể thực thi,
8590 Vì kẻ thù đến gần hoặc thần linh cản lối.

DÒNG CA:

Chuyện gì sẽ xảy ra, xin nàng đừng nghĩ tới;
Hỡi nữ hoàng,
Can đảm, tiến lên thôi!
Điều dữ, điều lành vẫn đến với người đời.
8595 Thực bất ngờ -
Chẳng bao giờ hẹn trước,
Thành Troja bốc cháy, lũ chúng tôi đã nhìn tận mắt
Thấy cái chết liền kề, chết nhục nhã, phũ phàng;

Nhưng chẳng phải giờ đây
8600 Chúng tôi đang quấn quýt, đang hâu hạ nữ hoàng?
Chẳng phải chúng tôi đang ngầm nhìn
vâng thái dương sáng chói,
Và lệnh bà, người đẹp nhất thế gian và đầy lòng ưu ái,
Chẳng phải nàng đã làm cho chúng tôi
được hạnh phúc đó sao?

HELENA:

Thôi thì, muốn ra sao cũng mặc! Dù chuyện gì xảy ra
8605 Ta vẫn phải bước lên, không ngại ngần
vào hoàng cung thuở trước,
Nơi đây, tưởng đã tiêu vong, xa vắng đã lâu,
lòng ta hằng mong ước,
Giờ bỗng hiện ra ngay trước mắt. Ta chẳng hiểu vì sao
Chân ta không phấn chấn, can đảm bước lên cao
Qua những bậc thềm ta đã từng nhảy qua ngày thơ bé.
(Vào)

ĐỒNG CA:

Hỡi các em các chị
8610 Những tù nhân âu sầu,
Hãy vứt bỏ thương đau,
Để cùng nữ chủ nhân -
Cùng nàng Helena -
Chia vui niềm hạnh phúc,
Nàng về nhà cha mẹ
8615 Tuy rằng có muộn màng,
Nhưng chân bước vững vàng
Và hân hoan vui sướng!

Hãy ca ngợi thánh thần
8620 Đã ban cho hạnh phúc
Đưa nàng trở về quê!
Kẻ được giải thoát kia
Như có đôi cánh mọc
Bay trên sự bạo ngược,
Trong lúc kẻ tù đày
Dù dang rộng cánh tay
Sau chấn song nhà ngục
Với lòng đầy khao khát
Vẫn vô ích uổng công.

Nhung có một vị thần
Cứu kẻ tha hương ấy
8630 Khỏi Troja tan hoang
Và đưa nàng hồi hương
Về ngôi nhà cha mẹ
Được trang hoàng mới mẻ
Và sau bao tháng ngày
8635 Vui sướng và đắng cay
Bây giờ nàng nhớ lại
Thời niên thiếu trước đây.

PANTHALIS^(*) (trưởng dàn đồng ca):

Hỡi chị em, con đường vui của tiếng ca, ta hãy mau rời bỏ
Và hãy hướng mắt nhìn về phía cửa ra vào!
8640 Ta thấy gì kia? Chẳng phải là hoàng hậu đó sao,
Nàng quay lại chỗ chúng ta, gấp gáp bước chân,
mặt mày biến sắc?
Ngay tại nhà mình, hỡi nữ chúa cao minh,
chuyện gì nàng đã gặp?
Để rồi, thay cho sự chào mừng lại là nỗi kinh hoàng?
Nàng không giấu nổi đâu; bởi vầng trán của nàng
8645 Vẫn còn hiện rõ nỗi bất bình
Cùng với sự tức giận vẻ cao sang, quyền quý,
Xen lẫn với vẻ ngạc nhiên vô kể.

HELENA (bước ra, xúc động, để ngó cánh cửa):

Con gái thần Zeus không quen nỗi sợ hãi tầm thường,
Cả bàn tay hù dọa nhẹ lướt qua cũng không làm ta sợ,
8650 Nhung mà, nỗi kinh hoàng trào lên từ mịt mù
thuở khai thiên lập địa
Với muôn vẻ muôn hình, như những quầng mây
rực đỏ, từ lòng sâu núi lửa ngun ngút bốc lên trời,
Thì đến gan anh hùng cũng run sợ mà thôi.
Và hôm nay, lúc vào nhà, bước chân qua ngưỡng cửa,
Ta thấy các hung thần của âm ty khiến ta đầy khiếp sợ
8655 Đến nỗi ta, như một vị khách bị xua đuổi,
phải tránh vội ra xa,
Khỏi ngưỡng cửa ta vẫn hằng nhớ mong
và từng bước chân qua.
Ô không! Ta chỉ lánh ra đây có ánh trời rạng rỡ,

Các ngươi, dù là thế lực nào, cũng không thể
xua đuổi ta được nữa!

Ta cần nghĩ đến các nghi lễ tế thần,
Và bếp lò sẽ phải thanh quang và rùng rực lửa hồng
8660 Để chào đón chính ta cũng như mừng già chủ.

TRƯỜNG DÀN ĐỒNG CA:

Tâu phu nhân tôn quý,
Chúng con là tì nữ,
Luôn luôn tôn kính Người, cúi xin Người tiết lộ
Có chuyện gì trong ấy đã xảy ra?

HELENA:

Mắt ta thấy điều gì rồi các ngươi cũng sẽ thấy như ta,
Nếu bóng tối ngàn xưa đã không thâu tóm nó
8665 Vào đáy thẳm lạ lùng của màn đêm vạn thuở.
Tuy nhiên, để cho các ngươi biết, ta cũng nói đôi lời:
Khi ta - chỉ nghĩ đến nghĩa vụ sắp tới của mình thôi -
Đầy trịnh trọng bước vào cung thất,
Tới những nơi phía trong tôn nghiêm nhất,
Thì ta rất ngạc nhiên và cũng chẳng thể ngờ
8670 Rằng các hành lang đều vắng lặng nhu tờ,
Không một chút âm vang tiếng chân người lại qua tất bật,
Cũng chẳng thấy mảy may vẻ rộn ràng công việc,
Chẳng thấy các thị tì, cũng chẳng thấy quản gia,
Những kẻ thường tươi vui chào khách lạ vào nhà.
8675 Khi đến gần khu bếp, noi đống tro còn nồng hơi lửa tắt,
Ta thấy một mụ già to lớn, trùm kín người,
Ngồi im trên nền đất,
Không phải mụ đang ngủ, mà có vẻ
đang suy nghĩ mông lung.
Bằng giọng nữ chủ nhân, ta ra lệnh cho mụ
8680 Vì ta nghĩ mụ là quản gia mà chồng ta giữ lại
vì tính chàng thận trọng;
Nhưng mụ vẫn cứ ngồi thu lu, lặng cảm và bất động;
Mãi sau, khi thấy ta gay gắt, mụ mới đưa tay phái của mụ ra,
Như thể muốn đuổi ta ra khỏi bếp khỏi nhà.
Ta giận dữ quay đi, vội vã lên phòng ngủ ở tầng trên
được trang hoàng lộng lẫy,
8685 Phòng khơ báu cũng liền kề ngay đấy.

Nhung cái hình thù kỳ quái ấy nháy phát lên
và quyết liệt cản đường,

Để lộ ra một thân hình gầy guộc, dị thường

Với đôi mắt hoảng sợ và đặc ngầu máu đỏ

Ôi, một quái dạng dị hình,

8690 Nó khiến tinh thần ta phải hoang mang, khiếp sợ.

Thôi, không nói nữa, có nói cũng như không,

Dùng Lời sáng tạo ra hình tượng quả vô ích, uổng công,

Dù Lời có cố công cố sức.

Hãy xem kia! Giữa thanh thiên bạch nhật

Mà mұ dám ra đây!

Cho đến khi vua tối, ta là chủ noi này.

8695 Thần Apollon, người bạn của Cái Đẹp, sẽ đẩy lùi
những đứa con của bóng đêm rùng rợn,

Chế ngự chúng, đẩy chúng về hang động.

(PHORKYAS[”] xuất hiện giữa khung cửa)

ĐỒNG CA:

Dù mái tóc rủ xuống thái dương ta

Vẫn còn uốn lượn đầy xuân sắc,

Nhung ta đã từng trải nhiều rồi!

Đã chúng kiến biết bao điều khủng khiếp,

Nỗi thống khổ của chiến tranh

Và đêm thành Troja

Bỗng sụp đổ tan tành.

8700

Trong cảnh các chiến binh xô đẩy nhau

Khói bụi mịt mù, nháo nhào, gầm thét,

Ta nghe tiếng thánh thần cất lên khủng khiếp,

Nghe thấy tiếng sắt, tiếng đồng của thù hận

tương tàn,

8705

Ngân vang qua cánh đồng,

Vang vọng dọc tường thành.

Khi ấy, than ôi,

Những bức tường thành Troja còn đó,

Rồi rực trời lửa đỏ

8710

Lan qua các nhà, tỏa ra khắp đó đây;

Lửa thành bão động, chụp xuống đô thành

Đang trong giấc ngủ say.

Vừa chạy trốn, ta vừa nhìn qua khói lửa đặc dày,

Những lưỡi lửa dâng lên cháy đỏ,

8715

Thấy các quỷ thần tiến lại gần, giận dữ,
Những hình bóng khổng lồ, kỳ lạ bước lên
Qua làn khói mịt mùng
Loang loáng lửa trong đêm.

8720

Ta nhìn thấy thật không
Hay hồn ta vì hoảng loạn, hãi hùng
Đã nhìn ra những hình thù quái gở?
Ta nào hay; nhưng ở đây, mắt ta nhìn thấy rõ
Quái vật hiển nhiên,
Thậm chí có thể nắm bắt nó bằng tay
Nếu ta không sợ hãi
Trước mối hiểm họa này.

8725

Trong đám con gái của Phorkys gồm ghiếc^(*)
Mi là đứa con nào không biết?
Vì ta coi mi

8730

Thuộc nòi giống ấy thôi!
Phải chăng mi
Là một trong đám quái
Ra đời,
Luân phiên nhau một răng
Có chung nhau một mắt?

8735

Cái đồ kinh tởm kia,
Mi có dám thò mặt
Cạnh nhan sắc tuyệt vời?
Và bước ra trước con mắt tinh đời
Của Phöbus, thần Thái dương chói lợi?
Thì mi cứ cả gan bước tới,
Bởi cái gì xấu xí, thần đâu có thèm nhìn,
Con mắt của thần
Không biết đến bóng đêm.

8740

Thương ôi, bạn người trần chúng ta
Phải chịu phận buồn rầu, xấu số
Khiến con mắt phải đón đau vô độ,
Buộc phải nhìn sự bất hạnh vĩnh hằng
và mọi cái xấu xa,
Nó kích thích lòng yêu Cái Đẹp ở trong ta.
Phải, nghe đây, nếu như mi hồn xược

8750

Mi sẽ phải nghe ta nguyên rủa nặng nề,
Nghe những lời mắng nhiếc, răn đe
Từ miệng chúng ta,
những con người sung sướng,
Chúng ta được thánh thần tạo dựng.

PHORKYAS:

- Lời đã cũ mềm rồi,
Nhưng ý nghĩa còn cao siêu và vẫn đúng với đời:
8755 Sắc đẹp và sự hổ ngươi không bao giờ
tay cầm tay sánh bước
Qua con đường tươi xanh trên trái đất.
Ở cả hai bên, sự căm ghét lâu đời đã bám rễ thâm sâu,
Đến nỗi, hễ gặp mặt,
Bọn chúng liền quay lưng lại với nhau;
8760 Rồi bỏ đi, mỗi bên đều mau chân rảo bước,
Sự thẹn thùng thì phiền muộn,
còn sắc đẹp thì nghĩ suy xác xược;
Cứ thế cuối cùng đến một ngày kia
Cá hai bị búa vây bởi đêm tối âm ty,
Nếu trước đó chúng không bị tuổi già khuất phục.
Ta thấy các ngươi, từ xứ lạ đến đây,
là một phường hồn xược,
8765 Đầy cái vẻ kiêu kỳ, chẳng khác gì lũ sếu bay qua,
Kéo lũ kéo đàn quang quác trên đầu ta,
Thành một dải mây dài,
gửi xuống dưới tiếng kêu thao thiết,
Lôi cuốn kẻ lữ hành trầm lặng phải nhìn lên trời biếc;
Nhưng rồi, sếu cứ bay đường sếu,
người cứ đi đường người;
8770 Ta với chúng bay cũng như thế mà thôi.

* * *

Lũ các ngươi là ai mà dám làm huyền náo
cả cung vua phủ chúa,
Giống như phường say rượu bét nhẹ nổi con điên gây gổ?
Lũ các ngươi là ai mà dám la hét vị quản gia
Như bầy chó sủa trăng ôn i khắp cả nhà?
8775 Các ngươi tưởng rằng, dòng dõi các ngươi
ta đây không biết chắc?

Chẳng phải chính mi, một đài to,
do chính chiến sinh ra và nuôi dạy noi trận mạc?
Còn mi, kẻ thèm khát đàn ông, bị người đời mê hoặc
và mê hoặc người đời,
Sinh lực của dân thường lẫn chiến binh,
mi bòn rút hết rồi!

Thấy các nguoicả dám, ta tưởng châuchấu bay mù mịt
Đương lao xuống cánh đồng, mầm non ăn kỵ hết.
Kẻ ăn cướp công lao người khác - chính là lũ các nguoic!
Bọn mi làm tiêu ma mầm hạnh phúc mới đâm chồi!
Các nguoic là thú hàng chiếm được,(*)
Là thú để bán mua và đổi chác!

HELENA:

Kẻ nào dám mắng nhiếc đầy tớ trước mặt chủ nhà,
Kẻ đó đã ngỗ ngược xúc phạm quyền gia chủ!
Chỉ chủ nhân mới có quyền ngợi khen
điều đáng khen ở họ,
Mới có quyền trừng phạt điều gàn dở, xấu xa.
Nhưng ta rất hài lòng, vì họ đã tận tâm tận lực
phục dịch ta

Ngay từ khi thành Troja
8790 Bị búa vây, thua to, rồi thất thủ,
Cả trong lúc lạc đường, chịu trăm đắng ngàn cay,
vẫn một lòng với chủ,
Khi mà thói thường ai nấy cũng chỉ nghĩ đến thân.
Cả ở đây nữa, ta cũng chờ đợi ở đám nữ tì vui vẻ kia,
một lòng một dạ với chủ nhân;
Người chủ không hỏi thân thế của gia nhân,
mà chỉ muốn biết y có hết lòng phụng sự.
Vậy mụ hãy im đi, đừng có mà cắn nhăn và chê bai họ nữa!
8795 Bấy lâu, thay mặt nữ chủ nhân, mụ đã trông nom
cai quản chốn hoàng cung(*)
Việc làm này xứng đáng được ghi công;
Nay bà chủ đã về, mụ hãy lui lui cho phái lối,
Kéo dáng được thưởng công lại bị ta trị tội.

PHORKYAS:

8800 Răn dạy gia nhân là thẩm quyền cao cả của phu nhân,
Một vương hậu cao sang của một đấng minh quân,
Người xứng đáng hưởng quyền này sau bao năm
khôn ngoan điều hành nơi vương phủ.

Nhưng trước hết, xin che chở cho già này
trước một bầy gái xấu,
Chúng như đàn ngỗng cái, quàng quạc suốt ngày,
lông cánh xác xơ,
Bên cạnh sắc đẹp nhu thiên nga kiều diễm của lệnh bà.

TRƯỜNG DÀN ĐỒNG CA:

8810 Cạnh sắc đẹp, cái xấu xí lại càng thêm xấu xí!

PHORKYAS:

Cạnh trí thông minh, sự dốt nát lại càng dốt nát thêm!
(Từ đây, dàn đồng ca từng người một tiến ra đối đáp)

THÀNH VIÊN I:

Hãy nói về mi đi, cha mi là Bóng Tối, mẹ mi là Đêm Đen.^(*)

PHORKYAS:

THÀNH VIÊN 2:

Cây phả hệ nhà mi mọc đầy phường quái di.

PHORKYAS:

8815 Xuống địa ngục mà xem! Dòng tộc nhà bay
sao mà đông đúc thế.

THÀNH VIÊN 3:

So với mi, những kẻ ở dưới kia, chỉ là lũ nhóc con.

PHORKYAS:

Ve văn lão Tiresias, chắc hợp với bay hơn! (*)

THÀNH VIÊN 4:

Đối với mi, bà đỡ của Orion chỉ thuộc hàng cháu chắt! (*)

PHORKYAS:

Chắc quái điểu Harpyen nuôi lớn bay bằng thú đỗ uế tạp.⁽¹⁾

THÀNH VIÊN 5:

8820 Còn mi, ăn cái chi mà hình hài gầy đét đến nhường kia?

PHORKYAS:

Không phải máu, thú lù bay luôn thèm khát, si mê.

THÀNH VIÊN 6:

Mi là cái thây ma tóm lợm luôn thèm xác chết!

PHORKYAS:

Giống ma hút máu người, nhìn răng trong mõm người, đủ biết!

TRƯỞNG DÀN ĐỒNG CA:

Mi sẽ phải câm mõm, nếu ta nói ra, mi là ai!

PHORKYAS:

8825 Bay xung tên trước đi! Chuyện sẽ rõ ràng ngay!

HELENA:

Bước đi giữa các người, ta thấy buồn lòng,
nhưng không giận dữ,
Ta cấm các người, không được cãi cọ,
ôn ào như thế nữa!

Vì đối với chủ nhân, không có gì lại tai hại cho bằng

Khi có mối bất hòa âm i ngay trong đám gia nhân.

8830 Lệnh chủ truyền ra sẽ không còn được hồi âm
mẫn nguyện

Bằng công việc mà mọi người đều nhất lòng hoàn thiện,

Cánh cãi cọ, ôn ào làm bối rối chủ nhà

Khiến chủ phải hoang mang và tuyệt vọng rầy la,

Không những thế, khi các người, trái đạo làm tội,
nổi con thịnh nộ,

Các người còn réo gọi về đây những hình ảnh yêu ma
ghê sợ,

8835 Chúng chen lấn quanh ta, đến nỗi ta cảm thấy mình
bị lôi xuống âm cung,

Phải xa rời xứ sở của cha ông.

Phải chăng đó chỉ là hoài niệm?
Hay ta bị con hoảng loạn của tinh thần xâm chiếm?
Tất cả đã là ta đó sao? Có phải chính ta không?
Và tương lai, cũng sẽ lại là ta - một hình tượng mộng mơ
và khiếp đảm hãi hùng

8840 Của những kẻ vì ta phá tan hoang bao kinh đô,
thành quách!

Đám con gái rùng mình. Riêng mi, người già nhất,
Vẫn đứng đó thản nhiên và lặng thinh,
Nào, hãy cho ta nghe những lời nói thuận tình!

PHORKYAS:

Ai nhớ lại bao năm trưởng mì sống trong hạnh phúc
Thì cuối cùng, thấy những ân huệ được thánh thần
ban cho cao quý nhất

Chẳng qua như một giấc chiêm bao.

8845 Riêng nàng, nàng được ưu ái quá dồi dào
Chỉ thấy dọc đời mình toàn những kẻ khát khao Tình ái,
Họ vì nàng bốc cháy
Và sẵn sàng lao vào chuyện táo bạo, hiểm nguy.
Nàng còn bé thơ, vậy mà Theseus thèm muốn
đã sớm cướp nàng đi,^(*)

Hắn giống Herkules, cũng có thân hình
thực tuyệt vời khỏe đẹp!

HELENA:

Phải, ta bị chàng cướp đoạt
8850 Lúc lên mười, ta như chú nai con còn thơ bé, mảnh mai,
Rồi bị giam cầm trong một lâu đài
Của Aphinus, bạn chàng, trên bán đảo Attika
ở miền Đông Hy Lạp.

PHORKYAS:

Chẳng bao lâu, nàng đã được hai anh Pollux và Kastor
giải thoát,
Để rồi các anh hùng lũ lượt kéo nhau đến cầu hôn.

HELENA:

Nhưng ta thú nhận rằng:
8855 Chỉ có Patroklos, bạn thân của Achill, là ta nhiều ưu ái.

PHORKYAS:

Còn cha nàng thì đã nhầm Menelas cho con gái,
Một người dũng cảm vượt biển khơi và gìn giữ cửa nhà.

HELENA:

Người trao con gái Người cho chàng,
trao luôn việc cai quản quốc gia,
Và Hermione sinh ra từ cuộc hôn nhân đó.

PHORKYAS:

8860 Nhung khi chàng, đến Kreta xa xăm,
kiêu hùng tranh giành quyền thừa kế,(*)
Thì nời kẻ cô đơn, một vị khách đẹp tuyệt trần
cũng đã tới thăm nàng.

HELENA:

Nhung có sao mi gợi lại với ta cảnh góa bụa dở dang?
Mà với ta, đó là cội nguồn của tai ương, sầu túi?

PHORKYAS:

Bởi chuyến đi của chàng đưa tôi tới(*)
8865 Kiếp nô lệ dài lâu cho già đây là dân tự do xứ Kreta!(*)

HELENA:

Nhung chàng đã lập tức cùi ngươi làm quản gia
Tin cậy cho ngươi trông coi kho báu cùng lâu đài,
thành quách.

PHORKYAS:

Trông coi những gì nàng rời xa, để tới thành Troja
với biết bao ngọn tháp,
Tới những niềm vui bất tận của tình yêu.

HELENA:

8870 Đừng nói đến niềm vui! Mà đau khổ quá nhiều
Đã giội xuống đầu ta liên tiếp.

PHORKYAS:

Nhung người ta nói rằng: nàng có phép
Nàng xuất hiện thành hai ở gần lẩn ở xa(*)
Có thể thấy nàng ở Ai Cập cũng như ở Troja.

HELENA:

Thôi đi, trò vô nghĩa,
Đừng có làm ta thêm bấn loạn trong đầu,
8875 Ngay cả bây giờ, ta là ai, ta nào có biết đâu!

PHORKYAS:

Họ còn nói: đến cả Achill noi mịt mùng địa phủ(*)
Cũng lao lên gấp bóng nàng cùng giao hoan quần tụ!
Chàng yêu nàng từ thuở xa xôi
Và đã yêu bất chấp cả mệnh trời.

HELENA:

Ta là thần tượng, gắn bó với chàng cũng là thần tượng.
8880 Chính mọi người đều nói, đó chỉ là mộng tưởng,
Ôi, ta choáng váng quá chừng,
chính ta đang trở thành thần tượng của ta đây!
(Ngã vào tay những người hát đồng ca)

ĐỒNG CA:

Thôi, mi im đi! Im đi ngay!
Đồ độc miệng độc mồm, đồ mắt vẩn hần học!
Từ cái miệng có một răng cay độc
8885 Mi phun ra nanh nọc.
Ác nghiệt đến nhường này!

Kẻ độc ác xưa nay
Thường giả nhân giả nghĩa,
Núp dưới bộ lông cừu
Là một con sói dữ,
8890 Còn đáng sợ hơn cả giống chó ba đầu!
Chúng ta đứng đây nghe ngóng, lo âu:
Chẳng biết bao giờ, bằng cách nào,
Và ở đâu,
Âm mưu quý quyết kia
Sẽ gây ra tai họa.

Giúp nàng quên biết bao nỗi ưu phiền,
Thì mi bối móc ra từ quá khứ
Chuyện lành thì ít mà toàn là chuyện dữ,
Ánh hào quang của hiện tại

8900 Mi che phủ mây đen
Làm mờ tối cả tương lai
Niềm hy vọng mới nhen.
Thôi, mi im đi! Im đi ngay!

Để linh hồn nữ chúa
8905 Sắp sửa bay trốn đi
Ở lại và gắn bó,
Với thân hình đẹp hơn mọi thân hình
Mà mặt trời đã chiếu rọi ân tình.

(Helena hồi tinh lại, giờ lại đứng ở giữa)

PHORKYAS:

Mây thoảng qua,
Hồi Thái dương cao cả, xin Người hãy hiện ra,
8910 Người vẫn đẹp khi mây che, bây giờ càng chóp chang rực rõ.
Cả thế gian vì Người bừng nở,
Và Người nhìn xuống đây với ánh mắt rõ ràng.
Dẫu họ có chê tôi là xấu xí, tôi tàn
Nhưng tôi cũng nhận ra thế nào là Cái Đẹp.

HELENA:

Ta lảo đảo bước ra từ hoang mạc
vây quanh ta khủng khiếp,
Tú chi ta rã rời, ta rất muốn được nghỉ ngơi,
8915 Nhưng với các nữ hoàng hoặc người khác cũng thế thôi;
Phải biết làm chủ mình, can đảm đương đầu
với nguy nan hiểm họa.

PHORKYAS:

Lệnh bà lại đứng trước chúng tôi,
với nhan sắc tuyệt vời và uy nghi, cao cả,
Ánh mắt nhìn ra lệnh, vậy xin cho hay,
chúng tôi phải làm gì?

HELENA:

Các ngươi cãi lộn nhau, giờ hãy mau đèn bù
sự chậm trễ kia đi; [383]

PHORKYAS:

Tâu lệnh bà, mọi thứ trong nhà đã sẵn sàng chuẩn bị
Rìu sắc, lư hương, mâm đĩa, nước để rưới, hương để xông
Chỉ còn vật tế thần? Xin cho biết là xong!

HELENA:

Về điều này, nhà vua không thấy nói.

PHORKYAS:

Ngài không nói ra ư? Than ôi, bao khóc hại!

HELENA:

Có chuyện chi khiến người phải đau lòng?

PHORKYAS:

Tâu lệnh bà, vua đã nghĩ đến nàng!

HELENA:

Đến ta?

PHORKYAS:

Vâng! Và cả bọn này!

ĐỒNG CA:

Hời ôi, tai họa, thảm thương thay!

PHORKYAS:

Nàng sẽ chết bởi lưỡi rìu oan nghiệt!

HELENA:

Ôi, thực là khủng khiếp!

8925 Ta đã linh cảm thấy! Thật tội nghiệp thân ta!

PHORKYAS:

Không có cách nào tránh tai họa xảy ra.

ĐỒNG CA:

Trời ơi! Còn chúng tôi, rồi chuyện gì sẽ đến?

PHORKYAS:

Nàng sẽ chết cái chết đầy vinh hiển.
Còn chúng bay thì... dưới chiếc rầm nhà cao nhất
đỡ mái kia,
Như những chú chim rừng bị săn bắt đem về -
Cứ lần lượt theo nhau lên đó mà giãy giụa
(Helena và dàn đồng ca kinh hoàng và sợ hãi quay tụ lại thành
nhóm, có ý chuẩn bị, đề phòng)

PHORKYAS:

8930 Kìa lũ ma!... Chúng bay đứng tro ra như tượng gỗ:
Khiếp sợ phải từ giã ánh sáng ngày
không phải của chúng bay?
Cả người và cả ma - như lũ bay đang đứng nơi đây
Đều không muốn liá xa ánh dương quang lẫm liệt;
Chẳng có ai cầu xin hay cứu vớt lũ chúng bay
thoát chết!
8935 Ai cũng biết điều này, nhưng mấy ai lại muốn phái lìa đời
Chúng bay thua cuộc rồi!
Nào chúng ta mau vào việc đi thôi!
(Vỗ tay ra hiệu, liền đó xuất hiện một lũ lùn đeo mặt nạ hóa trang
bên lối cửa ra vào, nhanh nhẹn làm các công việc theo lệnh mụ)
Nào, lăn cả lại đây, hởi lũ quý xám đen, tròn trùng trục!
Muốn tác quái tác yêu thì ở đây thả súc!
Hãy dọn chỗ kê lên chiếc bàn tế Sùng Vàng,
8940 Lưỡi rìu sắc đặt nằm sát mép bạc của bàn!
Các bình nước đổ đầy để phải cồn gột rửa
Thú máu đen bắn ra mùi tanh hôi lộn mửa.
Chỗ sàn bụi bẩn này mau trải thảm quý ra
Để vật hiến sinh quỳ xuống, xứng với một lệnh bà,
8945 Rồi liệm thi thể nàng, dù đâu lìa khỏi xác,
Vẫn cứ phải đường hoàng đem nàng đi chôn cất.

TRƯỞNG DÀN ĐỒNG CA:

Hoàng hậu đứng tách ra một bên,
đang suy nghĩ mông lung,
Đám nữ tì thì héo khô như cỏ cắt ngoài đồng,
Còn tôi, người chị đầu đàn,
cái chúc phận thiêng liêng tôi cũng xin gánh vác
8950 Là thưa chuyện với bà, người già nhất trong
những người tuổi tác.

Bà từng trải nhiều, thông minh,
và dường như không ghét bỏ chúng tôi,
Mặc dù bọn gái ngu muội kia đã xác xược quá lời.
Xin bà mách bảo cho
Liệu còn có cách nào cứu chúng tôi được nữa?

PHORKYAS: Nói thì dễ thay! Nhưng tất cả phụ thuộc vào nữ chúa,

8955 Nếu nàng muốn cứu mình và cứu cả gia nhân!
Thì nàng cần kiên quyết và phải quyết định nhanh.

ĐỒNG CA: Hỡi thần số mệnh đáng kính, hỡi nhà tiên tri

vô cùng thông thái,
Xin giữ lại chiếc kéo vàng, cho chúng tôi điều lành
và tai qua nạn khôi;
Chúng tôi đã cảm thấy mình treo lủng lẳng, đung đưa,
8960 Chân yếu tay mềm của chúng tôi
ước mong được nhảy múa như xưa
Rồi bên ngực người yêu được nghỉ ngơi thoải mái.

HELENA: Cứ mặc chúng hãi hùng!

Ta chỉ thấy đau lòng nhưng ta không sợ hãi;
Nhưng nếu ngươi biết phương cứu nạn,
ta cũng rất biết ơn,
Bởi đối với người nhìn xa trông rộng và với kẻ tinh khôn
Thì cái Không thể nhiều khi cũng trở thành Có thể,
8965 Nào, ngươi hãy nói cho ta nghe mọi lẽ!

ĐỒNG CA: Nào, nói đi, nói mau lên! Chúng tôi thoát cách nào

Khỏi sợi dây thòng lọng oan nghiệp
đang sắp chụp xuống đầu?
Thoát khỏi thú nữ trang khốc hại nhất trên đời
đang tròng dần vào cỗ?
Khiến chúng tôi tàn hơi và nghẹt thở,
8970 Nếu Đức Bà Rhea cao cả, mẹ của các thánh thần,
không thương xót chúng tôi.")

PHORKYAS: Liệu các ngươi có đủ kiên trì để nghe hết đầu đuôi

Một câu chuyện dài dòng với biết bao tình tiết?

DÒNG CÁ:

Vâng, chúng tôi xin kiên trì nghe hết,
Vì còn nghe là còn sống ở đời này.

PHORKYAS:

8975 Ai kia bền gan ở lại nhà giữ kho báu lâu nay
Và hàn gắn, sửa sang cho tường lầu vững chắc,
Lo giữ cho mái nhà lâu bền trước mưa sa gió tát
Sẽ được hưởng lâu dài một cuộc sống ấm êm.
Còn ai kia, lẹ làng bước qua noi nguồng cửa thiêng liêng,
Gót chân tội tình vội vàng hối hả,
Thì kẻ đó, khi trở về noi chốn xưa, cảnh cũ,
Tất cả đổi khác rồi, nếu chẳng đã tan hoang.

HELENA:

Những câu nói đã quá quen, nhắc chi mãi thêm nhảm?
Người kể chuyện kia mà, đừng có gọi
những điều phiền muộn nữa!

PHOBKYAS:

Chuyện cũ mà, đâu phải điều trách cứ.
Quả tình, Menelaus, cùng đoàn thuyền đi cướp bóc,
đã từ vịnh nọ đến vịnh kia,
Cuộp phá các bãi bờ, hải đảo, chiếm của cải đem về
Và chất đầy trong các kho quý giá.
Trước đô thành Troja, chàng lưu lại mười năm ròng rã,
Rồi mất bao năm nữa, chàng hồi hương,
mới về được tới đây!
Nhưng lâu dài uy nghi của Tyndareos ra sao,
có ai biết ai hay?
Và chuyện gì xảy ra quanh bốn bề cõi?

HELENA:

Phải chăng, người không thể hé môi
nếu người không soi mói,
Việc nhieć móc, với người, đã thành thịt thành da?

PHORKYAS:

Suốt nhiều năm; có một vùng non nước

thời thế đã bỏ qua, [387]

8995 Đó là vùng núi đồi, ở phía sau Sparta,
cao dần về hướng Bắc,
Vùng đất này, tựa lưng vào rặng núi Taygetos,
nơi con sông Eurotas mới chỉ là một dòng suối bạc
Rộn rã đổ về, chảy qua thung lũng của chúng ta,
Rồi trôi rộng mãi ra, qua những vùng lau sậy,
nuôi sống các thiên nga.

Ở nơi đó, có một tộc người từ Bắc phương anh dũng
9000 Đã lặng lẽ chiếm cứ vùng núi non, thung lũng,
Xây những lâu đài kiên cố, rồi mặc sức tung hoành
Cai trị đất đai và lớp lớp dân lành.

HELENA:

Họ làm được vậy sao? Điều này đâu phải dễ!

PHORKYAS:

Họ có đủ thời gian, hai chục năm có lẻ! (*)

HELENA:

9005 Có ai chủ tướng không? Hay toàn phuông kẻ cướp
chúng kết đảng với nhau?

PHORKYAS:

Không phải kẻ cướp đâu, có chủ tướng dẫn đầu.

Người này đã tới đây, nhưng tôi không có
điều gì oán trách,
Lẽ ra bọn họ có thể vơ vét sạch,
Nhưng không, người cầm đầu lại chỉ thích vui lòng
Nhận một chút quà, người gọi là tặng phẩm,
- không phải công phẩm phải tiến dâng!

HELENA:

Người ấy ra sao?

PHORKYAS:

9010 Không đến nỗi tôi! Riêng tôi cũng lấy làm ưng ý,
Sôi nổi, hiên ngang, thông minh, tài trí,
Trong những người Hy Lạp, mấy ai đã sánh bằng!
Người ta chê họ là mọi rợ, dã man
Nhưng riêng tôi nghĩ khác,
Trong bọn họ chắc không ai lại hung tàn, độc ác
Bằng một số anh hùng khát máu khi đánh chiếm Troja.

Tôi tin vào chủ tướng này, tin vào lượng hải hà,
Còn lâu dài ư? Mong lệnh bà sẽ được nhìn tận mắt!
So với xứ ta, quả là rất khác,
Không phải như những tường thành thô kệch
mà tổ tiên lệnh bà bao thuở đã dựng lên
9020 Bằng những khối đá khổng lồ,
thô mộc và chồng chất, ngả nghiêng;
Mà ở đó, mọi thứ đều dọc thẳng,
ngang bằng, theo quy cách.
Hãy ngắm nó ở bờ ngoài! Tường vươn thẳng lên
trời cao tít tắp,
Mạch tường rắn đanh, liền khít;
tường bóng tron tựa như ánh thép ngời,
9025 Chỉ tính chuyện trèo lên - ta tụt roi ngay trong ý nghĩ rồi!
Và bên trong, những sân điện thênh thang
với không gian thoáng đãng,
Công trình dựng xung quanh thực đủ hình đủ dạng,
Cột trụ lớn, cột trụ con, cửa cuốn, cửa vòng,
Đủ kiểu hành lang, đủ loại ban công
9030 Tha hồ nhìn bao quát trong ngoài! À, lại còn cả gia huy nữa chứ!

HELENA:

Gia huy là cái chi?

PHORKYAS:

Như các người thấy đó:
Trên mặt khiên của Ajax thường có hình
con rắn cuốn mình,^(*)
Bảy dũng sĩ thành Theben cũng đều có tượng hình^(*)
Của mỗi người trên mặt khiên một cách đầy ý nghĩa.
Nào là trăng, là sao của trời đêm sáng tỏ,
9035 Rồi ngọn đuốc, thanh gurom; thần nữ, anh hùng
Và những gì đe dọa các đô thành
Bọn dũng sĩ ở đây họ cũng có những biểu trưng
như vậy,
Toàn những thứ rực sắc màu do tổ tiên truyền lại.
Các người sẽ thấy thôi: nào mỏ chim, vuốt thú,
sư tử, diều hâu,
9045 Nào đuôi công, hoa hồng và có cả sừng trâu,
Lại có cả những dải băng xanh, đỏ, đen,
vàng và trắng bạc.

Những thứ đó được treo khắp các phòng thành hàng,
Những phòng phòng thành lợp,
Phòng của họ rộng vô cùng, như thế giới mênh mông;
Các người tha hồ mà khiêu vũ!

ĐỒNG CA:

Nhung có vũ nam không?

PHORKYAS:

Còn phải nói! Toàn những tay giỏi nhất!

9045 Những chàng trai tóc vàng tươi mát.

Ôi, tuổi xuân ngào ngạt tỏa hương!

Nhu Paris thom phúc đi đến sát nữ hoàng!

HELENA:

Này, mụ lạc đê quá xá!

Hãy nói lời cuối cùng kết thúc câu chuyện đã!

PHORKYAS:

Không, lời cuối cùng là ở nơi nàng!

Chỉ cần một tiếng "Vàng", thực nghiêm túc, rõ ràng,

Là túc khắc nàng được lâu dài kia che chở.

ĐỒNG CA:

9050 Ôi, xin lệnh bà nói đi, nói ngay đi từ đó,

Để cứu lấy mạng mình và cứu vớt chúng con!

HELENA:

Sao kia? Nghĩa là ta phải khiếp vía kinh hồn

Vì vua Menelas nhẫn tâm sẽ đem ta đi giết?

PHORKYAS:

Nàng đã quên rồi sao, sau khi Paris chết,

9055 Deiphobus, em trai chàng, vì chiếm đoạt

người vợ góa là nàng^(*)

Đã bị Menelas trừng trị thật kinh hoàng,

Bị xéo mũi, cắt tai và hủy hoại nhiều phần thân thể.

HELENA:

Chính vì ta vua mới làm như thế.

PHORKYAS:

- 9060 Vua cũng sẽ vì vua mà trùng trị lệnh bà.
 Sắc đẹp của mỹ nhân không phải thứ đem chia,
 Kẻ chiếm được nó rồi thà đang tay hủy hoại
 Hơn là phải rửa nguyên chuyện chia năm xé bảy.
(Tiếng kèn vang lên ở phía xa, dàn đồng ca giật mình run sợ)
 Kia, tiếng kèn đồng nhúc nhối ngân vang^(*)
 Nhói vào tai và cắt cúa tâm can,
 Nhu tiếng kèn kia, sự ghen tuông cũng giương lên
móng vuốt
- 9065 Cào nát trái tim vua, người không sao quên được
 Cái nhan sắc từng là của mình, giờ đã mất, còn đâu.

ĐỒNG CA:

Lệnh bà có nghe tiếng tù và giục giã?
 Có thấy chăng loang loáng ánh guom đao?

PHORKYAS:

Bệ hạ vạn tuế! Chúng thần xin nhiệt liệt đón chào!
 Hạ thần xin tấu trình mọi sự.

ĐỒNG CA:

Còn chúng tôi?

PHORKYAS:

- Thì các ngươi thấy đó
 Cái chết của lệnh bà đã đến trước mắt rồi,
 Hãy nhận ra thần Chết của các ngươi!
 9070 Ô không! Lũ các ngươi không thể nào cứu vớt.
(Ngừng)

HELENA:

- Ta đang nghĩ xem việc gì nên làm trước.
 Mi đúng là giống yêu ma, ta cảm thấy thế, và ta cũng lo xa;
 Sợ rằng mi rắp tâm biến điều lành thành điều dữ với ta.
 Giờ ta muốn theo mi đến lâu dài chốn xa kia trú ngụ,
 9075 Việc khác liệu sau; còn nỗi riêng tư mà nữ hoàng áp ủ,
 Giấu kín trong thẳm sâu, chẳng ai được tỏ tường!
 Nào, ta đi, mụ già hãy dẫn đường!

ĐỒNG CA:

Ô, chúng tôi muốn đi tới đó,

9080

Nên bước chân gấp gáp, vội vàng;
Cái chết phía sau lưng,
Còn trước mặt:
Pháo đài cao vời vợi,
Với tường thành không sao vượt nổi;
Sẽ bảo vệ chúng tôi cũng tốt đẹp như xưa
Khi chúng tôi trú ngụ ở Troja,
Đô thành này cuối cùng thành hoang phế
Chỉ vì có mưu ma chuốc quỷ!

(Sương mù lan tỏa, phủ kín phía trong sân khấu, kể cả phía ngoài, tùy ý...)

9090

Sao kia? Sao lại như thế kia?
Chị em ơi, hãy quay lại, nhìn đi!
Chẳng phải vừa thanh thiên bạch nhật?
Bỗng sương mù dâng lên dày đặc
Từ dòng sông Eurotas thầm thiêng;
Đôi bờ lau duyên dáng đã biến khỏi tầm nhìn;
Cả những con thiên nga đang tung tăng bơi lội,
Dáng yêu kiều, uy nghi
Đang nhẹ nhàng luốt tới,
Cũng không thấy nữa rồi
Biến mất giữa mù sương.

9095

9100

Nhưng ta nghe,
Còn vọng rõ âm vang,
Tiếng thao thiết khàn khản
Từ miền xa đưa tới
Nó báo hiệu tai ương,
Như người đời vẫn nói;
Ôi, tiếng vọng thiên nga
Xin hãy báo điềm lành
Được nạn khỏi tai qua
Đừng mang tin báo tử;
Chúng ta đây
Giống thiên nga lấm đó,
Cũng cổ cao kiều diễm
Với da trắng muốt mà!
Nữ chúa ta
Cũng dòng dõi thiên nga!(*)
Ôi, khốn khổ, ôi, xót xa!

9105

9110

Tất cả lặng chìm
Trong sương mù mịt.
Chị em ơi, không còn thấy được nhau!
Chuyện gì đã xảy ra? Ta đang bước đi sao?
Sao ta lại chơi voi,
Chân chấp chới như không hề chạm đất?
Kia, thấy không? Phải chăng phía trước
Thần Hermes cũng bay liệng hiên ngang? (*)
Loang loáng trong tay vung lên chiếc gậy vàng
Bắt ta quay về cõi âm ty bao u sầu, tăm tối
Nơi các vong hồn chen chúc nhau chật lối
Cũng là nơi muôn đời vẫn trống rỗng, hoang liêu. (*)

9120

Kia, bỗng dung trời sầm tối,
Rồi sương khói chuyển màu
Từ xám sang màu nâu,
Như có bức tường chắn ngang tầm mắt,
Còn kia, một cái sân? ..
Hay vực thẳm đang nằm trước mặt?
Thương ơi, nhìn thấy rợn cả người!
Chị em ơi, chúng ta bị bắt rồi,
Ta bị cầm tù hơn bao giờ hết.

9125

SÂN TRỌNG CỦA LÂU ĐÀI

Bao quanh bởi những tòa nhà kỳ thú thời Trung cổ.

TRƯỜNG DÀN ĐỒNG CA:

HELENA:

9135 Pythonissa, mi ở đâu? À, tên mi là gì
ta cũng chưa tường tận! (*)
Hay từ chốn cung môn của lâu đài đầy âm u, bí ẩn
Mi ở đâu, mau tiến bước ra đây!
Phải chăng mi đi gặp chủ nhân - người anh hùng
tuyệt diệu của xứ này! (**)
Để báo tin cho chàng chuẩn bị đón tiếp ta chu tất?
Ta cảm ơn. Nhưng hãy sớm đưa ta đến gặp chàng ra mắt!
Ta muốn mau chấm dứt bước lưu lạc cơ hàn,
Chỉ mong sao sớm được sống bình an.

9140

TRƯỜNG DÀN ĐỒNG CA:

Tâu lệnh bà, dấu đua mắt tìm quanh cũng uổng công vô ích,

Cái hình hài khó coi đã mất tăm mất tích,
Có lẽ còn lưu lại trong màn sương mù mịt ở nơi kia,
Mây mù đưa ta tới chốn đây, nhanh như gió,
mà chân chẳng cần đi.

9145 Cũng có thể, mụ bị lạc, quẩn quanh trong mê lộ
Của lâu đài với nhiều tòa nhà phụ,
Tim chủ nhân, tấu trình việc đón tiếp theo
nghỉ lễ đế vương.
Kia, lệnh bà xem! Dưới chính môn, bên cửa sổ,

9150 trên các lối hành lang
Đã xuất hiện bao nhiêu là đầy tú, quân hầu lại qua hối hả,
Báo trước lễ đón mừng khách cao sang, vương giả.

DỒNG CA:

Ôi, lòng tôi hứng khởi biết bao!
Kia, hãy xem, đoàn thiếu niên xinh đẹp biết nhường nào!
Đức độ, trang nghiêm, theo nhịp bước khoan thai,
hàng nối hàng thẳng tiến.
9155 Theo lệnh của ai mà các chàng xuất hiện,
Còn trẻ thế kia, mà sao sóm tinh khôn, khuôn phép
đến nhường này?
Hỏi rằng tôi thích nhất gì đây?
Dáng đi đứng dịu dàng;
Làn tóc xoăn rủ xuống vàng trán chàng rạng rõ,
9160 Hay đôi má như anh đào tươi đỏ
Phủ lông to mon mòn, mịn màng?
Ôi, ước gì tôi được cắn má chàng!
Nhưng tôi bỗng rùng mình khiếp sợ,
Vì than ôi, đã có lần tương tự
Miệng của tôi, khiếp quá, ngậm đầy tro.

9165 Kia, những chàng trai
Đẹp nhất trên đời
Họ tới kia rồi
Họ khiêng gì đó?

Bè ngọc, ngai vàng,
Ghế ngồi, thảm đỏ,
Áo choàng rực rỡ
Đình gấm, màn hoa

Lớp lớp nguy nga
Bên mình nữ chúa,
Kia chị em ơi,

Lệnh bà đã được
Mời ngự ngai vàng.
Ta mau tới đó
Trang nghiêm xếp hàng,
Lễ đón nữ hoàng,
Thật là xứng đáng!
9180 (Tất cả diễn ra như dàn đồng ca miêu tả. Sau khi đoàn thiếu
niên theo một hàng dài đã đi xuống phía dưới thì Faust xuất
hiện trên bậc thang trong trang phục hiệp sĩ thời Trung cổ, ung
dung bước xuống một cách trang trọng, uy nghi)

TRƯỞNG DÀN ĐỒNG CA (*chăm chú nhìn chàng*):
Nếu nhu, với con người này, các thần linh
không như thông lệ
Mà ban phát cho chàng bèn lâu một thân hình
đáng trầm trồ như thế,
Một sự hiện diện thực đáng yêu, vẻ lịch duyệt cảo sang,
Thì bất kể việc chi chàng đã bắt tay làm
Đều thắng lợi vẻ vang, dù ngoài noi chiến địa,
Hay trong chốn tình trường chinh phục giai nhân,
chàng đều thắng thế.
Quả thật chàng ăn đút biết bao kẻ mày râu
Mà chính mắt ta từng ái mộ bấy lâu.
9190 Kia, tôi thấy đức ông, ngài đang tiến lại
Dáng oai phong, trang nghiêm và chậm rãi;
Thưa lệnh bà, Người quay lại mà xem!

FAUST (*bước lại gần, bên cạnh là một người bị trói*):
Đáng lẽ là lời chào long trọng, đầy cao quý,
Là sự đón mừng tôn nghiêm, lời tung hô vạn tuế,
Ta lại đem đến đây tên già nhân để giao nộp nữ hoàng,
9195 Bởi y không làm tròn phận sự, khiến cho ta
phải thất lẽ với nàng.
Trước mắt người đàn bà cao quý nhất trên đồi,
tên kia - hãy mau mau quỳ gối!
Hãy thú nhận lỗi lầm và cúi đầu chịu tội!
Con người này, tâu lệnh bà cao cả,
9200 có mắt sáng phi thường,
Từ tháp cao, y có thể nhìn cả đất trời,
bao quát khắp bốn phương,
Trông rõ mười mươi mọi động tĩnh ở nơi này, chốn nọ -

Từ núi dời đến lồng thung đến lâu dài kiên cố;
Dù là đàn gia súc di chuyển như sóng gọn lăn tăn
Hay một đoàn quân lợ tiến binh,
Nhờ thế, súc vật được chở che,
9205 giặc thù thì kịp thời ứng chiến.

Thế mà hôm nay, sơ suất biết bao! Đúng hôm nàng đến.
Y lại chẳng báo gì! Khiến ta phải có lỗi với nàng,
Không đón tiếp được tôn nghiêm
Vị thượng khách cao sang.
9210 Y tự hại đời mình, tội muôn phần đáng chết.
Tuy vậy, chỉ riêng nàng mới có quyền phán xét
Xử phạt y hay sinh phúc cho y.

HELENA: Chàng phong cho quyền vị cao quý đến nhường kia,
Là án quan, là nữ chúa trị vì 9215 Dù lòng muốn thử lòng, ta cũng xin ưng thuận
Làm nghĩa vụ đầu tiên của quan tòa xét án:
Là nghe bên can phạm. Nào, người hãy nói đi!

LÍNH CANH LYNCEUS^(*): Hãy cho tôi được quỳ, hãy cho tôi được nhìn,
Hãy cho tôi được chết, hãy cho tôi được sống,
9220 Vì với người đàn bà do thánh thần tạo dựng,
Tôi đã đem trao tặng mất tôi rồi.

Tôi đã đợi chờ niềm vui buổi sớm mai,
Mắt dõi nhìn phuong Đông đón nắng dương mọc dậy,
Nhung bỗng nhiên con mắt tôi lại thấy
9225 Mặt trời từ phuong Nam xuất hiện, diệu huyền thay.^(*)

Thế là mắt tôi nhìn theo mãi hướng này,
Chẳng thấy nữa núi cao hay vực sâu thăm thẳm,
Chẳng thấy nữa đất bằng hay bầu trời xa rộng,
Tôi chỉ thấy có nàng, duy nhất thấy nàng thôi!

9230 Tôi được giàn có đôi mắt sáng ngời
Như con mèo rùng trên ngọn cây cao nhất,
Tôi đã phải rất gắng công gắng sức
Mà vẫn thấy mịt mùng như trong giấc mộng sâu.

- Tôi nào có biết mình phiêu lạc ở đâu?
 9235 Đầu ụ súng, đâu cổng thành, đâu cột tháp?
 Chỉ thấy sương mịt mù, rồi sương tan biến mất
 Rồi hiện ra một tuyệt thế giai nhân.
- Mắt với lòng tôi đều hướng cả tối nàng.
 Tôi mê đắm vẻ dịu dàng, sáng láng;
 9240 Ôi nhan sắc vẫn làm đời choáng váng
 Cũng làm kẻ tội nghiệp này hồn vía tối cao xanh.
- Tôi đã quên nghĩa vụ của lính canh,
 Cả chiếc tù và cũng hoàn toàn quên thối;
 Xin hãy răn đe, đem tôi ra xử tội
 9245 Sắc đẹp làm tan mọi oán hờn; mọi giận dữ trong ta.
- HELENA:** Ta không được phép trừng phạt một tai ương
 mà ta đã gây ra!
 Ôi, khốn khổ thân ta! Số phận nghiệt ngã kia
 cứ bám theo ta mãi,
 Khiến ta đến bất cứ đâu trái tim đàn ông
 9250 Đến nỗi, họ chẳng tiếc thân mình và kẻ cả uy danh.
 Họ cướp đoạt ta, dù dỗ ta, đấu guom kiếm tranh giành,^(*)
 Các vị á thần, các anh hùng, các thần linh,
 cả yêu ma quý sú,
 Đều khiến ta phải phiêu bạt sống nay đây mai đó.
 Trần thế vì ta đã điên đảo đói phen,^(*)
- 9255 Giờ tai họa gấp ba gấp bốn lần, ta cũng đã gây nên.
 Thôi, thả người ta ra đi, ý là người nhân đức;
 Kẻ mê loạn tâm linh không được làm khổ nhục!
- FAUST:** Ôi nữ hoàng, cùng một lúc, ở đây, ta rất đỗi ngạc nhiên
 9260 Thấy được người bắn tên tài ba và kẻ bị trúng tên;
 Ta nhìn thấy cây cung, tên phỏng đi từ đó
 Đã làm y bị thương, và cả tim ta nữa.
 Ta ngờ rằng: tên lướt nhẹ tựa lông hồng
 Đã xuyên khắp lâu đài, bay khắp các gian phòng

9265

Bây giờ ta là ai? Bỗng nhiên nàng biến hóa
 • Những kẻ trung thành nhất của ta thành ngắn ngo,
 không còn theo ý chủ,
 Cả pháo đài thành quách cũng không còn được
 kiên cố như xưa.
 Ta e rằng quân đội rồi cũng chỉ muốn nghe
 Lệnh của nàng, người đàn bà chiến thắng,
 không bao giờ chiến bại...
 Ta biết làm gì hon là mang ta trao lại...
 Cùng tất cả những gì là của ta, dâng hiến hết cho nàng?
 9270 Là quỳ xuống bên chân nàng xin tự nguyện, trung thành
 Suy tôn nàng là chủ nhân, là nữ chúa.
 Cả vương quốc và ngai vàng ở trong tay nàng đó.

LYNCEUS (*vác một cái hòm; cùng những người đàn ông mang nhiều hòm khác nối theo sau*):

Tâu nữ hoàng, Người nhìn thấy tôi quay trở lại!
 Kẻ giàu có cầu xin một cái nhìn ưu ái,
 9275 Mới trông thấy nàng đây hắn đã cảm thấy ngay:
 Hắn vừa giàu như vua chúa, vừa nghèo như ăn mày.
 Tôi là gì hôm nay? Tôi là ai ngày trước?
 Tôi phải làm chi đây? Cái gì tôi mong ước?
 Ánh mắt nhìn sắc sảo giúp gì được tôi đâu!
 9280 Đến ngôi báu của nàng, ánh mắt phải quay đầu.

Từ phương Đông đoàn chúng tôi tiến đến
 Và phương Tây bị chúng tôi đánh chiếm,
 Đội ngũ chúng tôi điệp điệp trùng trùng.
 Kẻ đi đầu không biết kẻ sau cùng.

9285

Kẻ trước ngã, kẻ sau đứng vững,
 Người thứ ba, mác trong tay hùng dũng;
 Sức mạnh mỗi người tăng tiến gấp trăm lần,
 Hàng ngàn người ngã xuống, vẫn tiến quân.

9290

Chúng tôi tiến ào ào như bão táp,
 Trở thành chủ nhân nơi này rồi nơi khác,
 Nơi chúng tôi làm ông chủ hôm nay,
 Sẽ là nơi kẻ khác đến cướp bóc ngày mai.
 Chúng tôi đua mắt tìm, vội vàng và gấp gáp,

Kẻ thì kiếm cho mình cô nàng xinh đẹp nhất,
9295 Kẻ lại cướp mang theo con bò tót mạnh hùng,
Ngựa có bao nhiêu đều bị bắt đi cùng.

Nhung riêng tôi chỉ chăm chăm tìm kiếm
Thú lạ nhất trên đồi, đích thị là của hiếm;
Còn những gì kẻ khác cũng kiếm được cho đồi
9300 Tôi coi như đồ rác rưởi mà thôi.

Bằng đôi mắt tinh tường nhìn xuyên thấu
Tôi lẩn theo dấu vết tìm kho báu,
Mọi cái túi cái bao tôi đều để mắt nhìn
Hòm tủ nào với tôi cũng trong suốt thủy tinh.

9305 Vàng đến tay tôi thực vô vàn, vô kể
Tuyệt vời nhất là một viên đá quý:
Chỉ có ngọc bích này mới đáng được vè vang,
Xứng đáng tỏa màu xanh bên ngực của nữ hoàng.

9310 Và sẽ phải đung đưa ở giữa tai và miệng
Hạt châu này lấy lên từ đáy biển;
Còn hồng ngọc thận thùng đâu có dám phô ra,
Sợ má hồng làm cho nó phai pha.

9315 Và kia là kho tàng với nhiều châu báu nhất
Tôi xin đem đặt dưới chân nàng đây,
Là kết quả bao mùa màng đã gặt
Nơi chiến trường đẫm máu bấy lâu nay.

9320 Tôi khiêng đến đây nhiều hòm báu vật,
Vẫn còn nhiều hòm nữa chưa đem sang;
Kho báu của nàng sẽ đầy lên chất ngất
Chỉ xin cho tôi được hầu hạ bên nàng.

Bởi khi ngai vàng nàng còn chưa chạm tới,
Thì mọi trí khôn, quyền uy cùng của cải
Đã phải nghiêng mình, quy thuận, xin theo
Cái bóng hồng duy nhất yêu kiều!

9325 Mọi cửa cải của tôi, tôi đã từng gìn giữ,
Giờ khác rồi, là của nàng hết đó!

Trước tôi thấy nó thật quý giá biết bao
Giờ lại thấy rằng; nó vô nghĩa làm sao!

Cái tôi có trong tay giờ đây không còn nữa,
Như cỏ cắt chất chồng, nó khô vàng, héo úa.
9330 Ôi, xin nàng, hãy nhìn chúng với ánh mắt tươi vui,
Để cỏ lại tươi xanh, giá trị lại phục hồi!

FAUST:

Hãy mau mang khỏi đây cái gánh nặng mi can trường
chiếm được,
Ta không ban thưởng mi, cũng không hề chê trách.
9335 Bởi vì, tất cả những gì hiện có trong lâu đài
đều đã thuộc về nàng,
Nên cũng vô ích thôi, nếu như mi muốn riêng biệt tiến dâng.
Thôi, đi đi! Hãy sắp xếp báu vật cho gọn gàng trên dưới,
Hãy dựng lên cảnh huy hoàng chưa mắt nào biết tới!
9340 Hãy trang điểm cho vòm nhà lấp lánh như vòm trời
rạng rỡ ánh thái dương,
Còn với những vật vô tri vô giác, hãy tạo ra cho chúng
một cảnh trí thiên đường.
Hãy đón bước nàng đi bằng những thảm hoa
nối tiếp nhau bùng nở,
Gót sen nàng tới đâu, đất ở đó phải êm đềm, nâng đỡ;
Tất cả phải bừng lên vẻ rạng rỡ, huy hoàng,
9345 Nhưng phải là sự lộng lẫy thần tiên,
không làm chói mắt nàng.

LYNCEUS:

Lệnh truyền của chủ
Nhẹ nhàng thế thôi,
Tôi làm phận sự,
Dễ dàng như chơi!
Ở nơi đây cả của lẩn người
Đều làm tôi cho dung nhan tuyệt mỹ.
Trước bóng hồng diêm lệ
9350 Các đạo quân cũng hóa lành hiền,
Guom mất sắc, kiếm mất thiêng,
Đến cả thái dương
Cũng mờ đi, giá lạnh,
Trước nhan sắc muôn phần tươi tắn,

Mọi cái đều vô nghĩa,
Mọi cái thành hư không.
(Lyceus vào)

9355

HELENA (või Faust):

Tôi muốn được cùng chàng nói chuyện
Mời chàng lên trên này!
Lại bên tôi, vẫn còn chỗ trống đây!
Nó vẫn đợi chủ nhân
Để tôi ngồi yên vị.

FAUST:

HELENA.

FAUST:

Nàng thấy thích cách nói của dân chúng xứ ta,^(*)
Chắc sẽ thích hơn khi nghe tiếng thơ ca,
Cả tâm trí lẩn tai nghe đều thỏa lòng, mãn nguyện;
Nhưng tốt nhất là chúng ta hãy cùng nhau tập luyện;
Lời đối đáp lời khơi gợi những vần thơ.

HELENA:

FAUST:

Dễ thôi, phải từ trái tim trào ra thành lời nói.
Khi lòng ta đầy khát khao, mong đợi
Ta đưa mắt nhìn quanh, cất tiếng hỏi cuộc đời
Ai là người...

HELENA:

9380 Chia sẻ mối tình tôi?"

FAUST:

Tinh thần không nhìn về phía sau,
không hướng về phía trước;
Hiện tại của chúng ta -

HELENA:

Mới là nguồn hạnh phúc!

FAUST:

Hiện tại là kho báu, là gia tài, là bảo lánh và sinh lời;
Ai xác nhận điều này?

HELENA:

Bàn tay em, chàng ơi!

ĐỒNG CA:

9385 Hỏi ai dám nghi ngờ nữ chúa,
Khi thấy nàng ân cần niềm nở
Với ai kia là chủ lâu đài?
Bởi chúng ta, ai cũng như ai,
Chỉ là tù nhân, vẫn thường khổ khốn
9390 Từ khi thành Troja thất thủ,
Phiêu dạt trong mê cung,
Bao lo sợ, hãi hùng.

Đàn bà quen tình ái của đàn ông,
Họ là kẻ sành đời,
Nhưng không phải là người
9395 Có được quyền lựa chọn.
Dù là vị thần rừng có tóc lông đen, cứng
Hay là gã chăn cừu có mái tóc xoăn vàng

- Họ đều cho tất cả được ngang hàng
 Về quyền lợi
 9400 Hướng tấm thân luôn căng phồng tình ái.
 Kia, hai người ngồi xích lại gần nhau
 Và càng gần thêm măi,
 Họ ngả người vào nhau,
 Vai sát vai, đầu áp mái đầu.
 Đầu gối cận kề, tay đan tay gắn bó
 Nghiêng ngả, dung đưa
 9405 Trên ngai vàng rạng rõ.
 Trước mặt thần dân,
 Hai bậc đế vương
 Cũng chẳng còn ý tứ
 Phô diễn kiêu sa
 9410 Những vui thú lặng thầm.

HELENA:

Tôi cảm thấy mình ở rất xa, nhưng cũng lại rất gần;
 ~ Và rất muốn nói rằng: Ở đây! Ở đây! Tôi tồn tại!

FAUST:

Ta hồn như nghẹt thở, người run lên, lời nghẹn lại;
 Thật là một giấc mơ,
 thời gian không gian đều như khói mây tan.

HELENA:

9415 Tôi cảm thấy mình quá lỗi thời, nhưng lại rất thanh tân,
 Muốn hòa quyện với chàng,
 muốn thủy chung với con người xa lạ.

FAUST:

Xin đừng nghĩ mông lung về số phận nàng lả lùng,
 nghiệt ngã,
 Tồn tại là nghĩa vụ, dù chỉ là một khoảnh khắc mà thôi.

PHORKYAS (*sẵn sò bước vào*):

Phải rồi, phải rồi!
 Trong sách vở lòng về tình yêu các vị cứ đánh vần
 [404] 9420 Cứ suy tư dần vặt chơi trò trăng với gió,

Cú nhàn tản gió trăng, dàn vặt với suy tư,
Nhưng các ngươi đâu còn có thời giờ!

Các ngươi không thấy sao, thảm họa đến nơi,
Trời dùng dùng bão nỗi?

- 9425 Kèn xung trận vang rền, nhức nhối.
Menelas đốc toàn quân
Như sóng dữ kéo tối đây;
Các ngươi hãy sẵn sàng trong trận huyết chiến này!
Kẻ thắng trận sẽ vây quanh; các ngươi không thoát khỏi,
9430 Như Deiphobus xưa kia, bị cắt tai xéo mũi,
Vì tội chiếm vợ người. Nhưng treo lủng lẳng trước tiên
Sẽ là lũ gái kia; thú hàng hóa rẻ tiền.
Còn lưỡi rìu mài sắc đặt sẵn nơi bệ thờ
Đợi người này đến lượt!

FAUST: Mụ thực sốt sắng, quấy phá đầy ngang ngược!
9435 Ngay cả lúc hiểm nguy, ta cũng không uất ngùi
Tin dữ làm xấu kẻ đưa tin,

- 9440 Còn mi, đã xấu xí nhất đời, lại còn thích loạn tin khủng khiếp.
Nhưng mà lần này mi lại không được việc,
Đòn đánh vào không trung chỉ phí sức hoài hoi,
Ở đây, làm gì có hiểm nguy, hù dọa bóng gió thôi!

(Hiệu lệnh, súng nổ trên các chòi canh, tiếng kèn và tù và, quân
nhạc, một đoàn quân hùng mạnh kéo qua) (*)

- FAUST: Không, mi sẽ thấy quanh ta, ngay lập tức
Các anh hùng cùng chung lòng hiệp sức.
Chỉ có ai dũng cảm bảo vệ được người tình
9445 Mới đáng hưởng đặc ân nàng ban tặng cho mình.
(Nói với các tướng lĩnh vừa tách ra khỏi hàng quân tiến đến
bên chàng) Các ngươi, những đóa hoa tuổi thanh xuân phuong Bắc,(*)
Còn các ngươi, những sức mạnh hào hùng phong phú
của phuong Đông,
Biết nén giận điên cuồng; trong tĩnh lặng,

- 9450 Sẽ giúp mình vươn tới mọi chiến công.
Mang sắt thép trên mình giữa bốn bê sắt thép
Đoàn quân đi xô đổ mọi vương triều,
Đất rung chuyển theo bước chân trùng điệp
Đoàn quân qua, chớp giật sấm rền theo.
- 9455 Thành Pylos chúng ta vừa tiến tới
Lão tướng Nestor liền biến khỏi trần gian;
Các liên minh tiểu vương cùng tiểu bá
Đều bị quân ta tiến đến, đập nát tan.
- 9460 Từ những bức tường này, ta đuổi ngay tức khắc
Menelas quay về với biển cả mênh mông,
Số phận y, thiên hướng y là làm nghề hải tặc,
Ở đó y tha hồ cướp bóc với săn lùng.
- 9465 Ta chào mừng các người đã trở thành công tước,
Đó là theo ý chỉ của nữ hoàng,
Non nước thâu gom về, các người cùng hưởng phuort^(*)
Hãy tiến dâng tất cả dưới chân nàng.
- Hồi dân Germane, hãy giữ gìn, bảo vệ
Các vịnh xứ Korinth nhò kiên cố tường thành,
Miền núi Achaia với hàng trăm thung lũng
Dân chúng Gote hãy chiếm lấy cho mình!
- 9470 Vùng Elis, phía Tây, dân Franken
mau tiến quân chiếm giữ,
Còn dân vùng Sachsen hãy kéo đến Messen;
Dân chúng Normann tảo thanh nơi biển cả,
Xây dựng miền Argolis ngày một lớn mạnh lên.
- Nhu vậy, ai cũng có một cõi riêng để ở;
Đủ sức mạnh, uy phong đối lập với quân thù;
Nhưng Sparta vẫn trị vì ở bên trên tất cả,
Dưới quyền nữ hoàng đã có tự thuở xưa.
Ai nấy đều dự phần và cùng nhau hưởng thụ
Trên đất nước của nàng sẽ mãi mãi giàu sang,
Dưới chân nàng các người hãy cầu xin che chở,

Xin công nhận, xin uy quyền cùng cả ánh dương quang
(Faust bước xuống, các vương tước vây quanh chàng để nghe rõ
mệnh lệnh và sự sắp đặt)

ĐỒNG CA:

- Ai muốn chiếm được giai nhân tuyệt sắc
Người đó cần tinh khôn lo đến điều trước mắt
Là guom đao, là binh lực trong tay;
Cái quý nhất ở trên thế gian này
Dù chiếm được bằng tán dương, nịnh bợ,
Đâu có thể yên tâm mà hưởng thụ,
Vì khối kẻ rập rình mưu chiếm đoạt cho mình;
Cả bọn cuồng táo gan cũng sấn đến tranh giành
Để ngăn chặn chuyện này phải lao tâm khổ tú.
- Vì vậy, tôi ngợi cả ông chủ -
Vị chủ tướng tuyệt vời,
Tôi đánh giá Người cao hơn hẳn mọi người,
Người biết liên minh thật khôn ngoan, dũng cảm,
Khiến kẻ mạnh cũng cúi đầu vâng lệnh.
Chỉ cần vẫy tay là rầm rắp sẵn sàng,
Mệnh lệnh truyền đi được thực hiện trung thành,
Vì lợi ích riêng mình và vì mong biểu thị
Lòng biết ơn chân thành dành cho người cai trị.
Vậy là cả hai cùng đến được vinh quang.
- Chủ tướng mạnh cường,
Hỏi ai dám cướp nàng?
Nàng thuộc về Người, chỉ riêng Người hưởng thụ;
Chúng tôi theo hầu cũng được Người che chở
Bằng tường thành kiên cố nhất bên trong,
Và bên ngoài là quân đội mạnh hùng.

FAUST:

- Những tặng vật ta ban cho bọn họ -
Mỗi người được cả một vùng giàu có -
Rộng lớn, tuyệt vời - thôi, để họ lên đường!
Còn chúng ta, ở trung tâm, sẽ bám trụ vững vàng.
Họ sẽ đua nhau bảo vệ giang san.
Bao bọc xung quanh là âm ào sóng vỗ,
Những triền đồi nối tiếp nhau kỳ thú,

Bán đảo nối liền với nhánh núi cuối cùng
của lục địa châu Âu.

Xứ sở này đã lâu

Hơn mọi miền, mọi nước,

9515 Mỗi dòng tộc ở đây đều được trời ban phước,

Nay được chinh phục để tiến dâng nữ hoàng

Một xứ sở từ lâu đã hướng mắt tới nàng.^(*)

Bên bờ Eurotas, ngay từ thời xưa ấy,

Khi cùng tiếng lao xao của khóm lau bờ sậy,

Từ trong vỏ trứng kia nàng rực rõ bước ra,^(*)

9520 Ánh mắt nàng rực sáng, nguy nga,

Khiến mẫu thân và các anh cảm thấy mình lóa mắt.

Thì đất này chỉ hướng đến một mình nàng duy nhất,

Muôn đóa hoa bừng nở tặng nữ hoàng;

Tổ quốc của nàng đây, tất cả thuộc về nàng,

9525 Xin nàng ưu ái hơn, nặng tình hơn với nó!

Dù trên đỉnh núi cao khi mặt trời chiếu tỏa,

Tia sáng có tới nơi nhưng vẫn lạnh tuyết băng,

Thì mỏm đá, lòng khe vẫn cứ phủ màu xanh,

Chú dê đói vẫn được ăn chút cỏ.

9530 Nguồn nước trào tuôn, suối tụ về, ào ào thác đổ,

Sườn dốc, khe sâu, bãi cỏ lại tươi xanh.

Trên những ngọn đồi rái rác khắp đồng bằng

Những đàn cừu thong dong, tản đi về mọi hướng.

Bò kéo nhau từng đàn, khoan thai và thận trọng,

9535 Rủ nhau lên tận mép núi chênh vênh,

Non nước vẫn có nơi để cho chúng náu mình;

Những vách đá uốn cong thành hàng trăm hang động.

Có thần núi, thần rừng luôn che chở cho chúng,

Cùng các thần thiên nhiên ẩn khuất nơi thoáng mát,

Trên những ngọn đồi xanh tươi xanh,

9540 Cây cối chen chúc nhau, nâng mình lên

để tua túa lá cành,

Và khát vọng dâng trào, muốn lên cao, cao nữa.

9545

Đây là những cánh rừng vạn cổ!
Cây sồi già uy nghi, cành chi chít đan nhau,
Cây phong dịu dàng, đầy dòng nhựa ngọt ngào,
Vừa vuon lên vừa vui đùa cùng lá cành trĩu nặng.

Trong bóng mát thanh bình tĩnh lặng
Đòng sữa mẹ ấm nồng nuôι trẻ lắn cùu non;
Trái cây, thức ăn của bình nguyên, cũng lại ở rất gần,
Và từ các hốc cây, bầy ong cho đầy mật.

9550

Noi đây, cuộc sống ấm no đời này qua đời khác,
Miệng cười tươi và đôi má ửng hồng,
Mọi người vui và khỏe mạnh, hài lòng,
Và ai nấy đều thấy mình bất diệt.

9555

Và cứ thế qua tháng ngày, thuần khiết
Đứa bé xinh tươi nay đã hóa thành cha,
Chúng ta thường ngạc nhiên và ta lại hỏi ta:
Có phải đây là thánh thần hay con người trần tục?

Nơi đây Apollon làm người chăn súc vật.^(*)
Khiến đời nghĩ rằng: chàng chăn cừu đẹp nhất
chắc chắn phải giống Thần!

9560

Ở đâu thiên nhiên ngự trị trong lành
Thì ở đó thần linh và con người cùng giao hòa quần tụ.
(*Ngôi xuống cạnh nàng*)
Vậy là nàng, cũng như ta, đã thành công rồi đó;
Cái quá khứ phía sau cũng khép lại rồi;
Nàng duy nhất thuộc về thế giới khởi nguyên thôi,
Và nàng được sinh ra bởi vị thần cao nhất!

9565

Vì thế mọi lâu đài thành quách
Không thể nào trói buộc được giai nhân!
Gần Sparta, xứ Arkadien vẫn ngàn thuở thanh xuân,
Đang chờ ta trú ngụ sống những ngày hoan lạc.

9570

Bị quyến rũ để sống nơi đài các
Nàng trốn vào duyên phận kỳ thú nhất trên đời!
Nơi bệ ngọc ngai vàng, giờ là những lùm cây bóng mát
Xứ Arkadien - niềm hạnh phúc lứa đôi!
(*Cánh tri thay đổi hoàn toàn. Các lùm cây tựa mình bên một*

*dãy hang động. Cây cối rậm rạp tảo bồng khắp các vách đá vây quanh.
Không nhìn thấy Faust và Helena. Những người hát đồng ca nằm ngủ
rồi rác đó đây.)*

PHORKYAS:

- Bọn con gái kia ngủ lâu chưa, chẳng biết, 9575
Chúng có mơ thấy những gì chính mắt ta thấy hay không?
Điều đó cũng chẳng hay. Vì vậy ta phải đánh thức chúng ngay.
Rồi đám trẻ tha hồ mà kinh ngạc;
Cả các vị ngồi dưới kia có râu dài tóc bạc,^(*) Cũng mong chờ lời giải cho những chuyện thần kỳ.
Nào, dậy đi! Các cô ả, dậy đi!
Mau giữ tóc đi nào, mau xua tan cái ngủ! Hãy nghe đây! Đừng hấp háy mắt nhìn như thế nữa!

ĐỒNG CA:

Nào, nói đi! kể đi, kể đi già! Có chuyện gì kỳ lạ đã xảy ra?
Có chuyện gì càng khó tin chúng tôi nghe càng thích,
Nhìn mãi vách đá kia, có mà bùơn đến chết!

PHORKYAS:

- 9585 Chưa kịp dụi mắt các ngươi đã kêu chán rồi à?
Vậy thì nghe đây: nữ hoàng và chủ tướng của chúng ta
Như một cặp tình nhân mơ mộng trong hốc đá cùng hang động.
Đã tìm được ở đây: dưới lùm cây,

Trong hốc đá cùng hang động.

Một chốn an toàn, che chở nỗi riêng tư.

ĐỒNG CA:

Sao kia? Trong đó ư?

PHORKYAS:

- Phải rồi, cách biệt với thế gian,
Chỉ duy nhất có ta được gọi vào hầm hố,
9590 Ta cung kính đứng bên; nhưng được tin dùng
Ta lại càng ý tứ,
Ta giả bộ ngó nghiêng, tìm kiếm khắp đó đây,
Tim rêu xanh, rễ củ, vỏ cây,
Vì thế, họ luôn có một mình, ở bên nhau tình tự...

Faust và Helena
Tranh của W. von Kaulbach (1805-1874)

DỒNG CA:

Mụ làm như trong đó là mènh mông vũ trụ,
Có rừng cây, đồng cỏ, sông suối lẵn hồ ao,
9595 Câu chuyện hoang đường, mụ khéo bịa làm sao!

PHORKYAS:

Các ngươi chưa từng trải, tất nhiên rồi!
Những bí ẩn ở nơi sâu xa chưa được người khám phá,
Phòng kế phòng, sân kề sân, những thứ đó ta đã tìm ra cả.
Nhưng bỗng nhiên, trong hang động có tiếng cười
ở đâu đó vọng ra,
Ta nhìn xem, thấy một chú bé đang nhảy từ lòng mẹ
sang lòng cha,
9600 Rồi lại nhảy từ lòng cha sang lòng mẹ.
Thôi thì đủ thứ âu yếm, chọc ghẹo, nô đùa,
hét vang và tiếng reo con trẻ,
Khiến ta nhiều phen phải nhức óc, ù tai.
Vừa như một thần rừng, nhưng không nhu con thú,
vừa trần trụi nhu thiên thần
nhưng không có cánh bay,
Chú bé nhảy xuống đất, đất hất chú lên cao,
rồi lại lên cao nữa,
9605 Đến lần thứ ba thì chạm sát tới vòm trần động đá.
Bà mẹ lo lắng nói: con cứ tha hồ chạy nhảy đó đây,
Nhưng nhớ là không bay, con không thể nào bay!
Còn người cha chân thành thì nhắc nhở:
Đất có sức mạnh ở trong lòng, hất con lên cao đó!
9610 Con chỉ cần đưa ngón chân chạm đất rất nhẹ nhàng
Như con trai thần Biển là Antäus, con sẽ thấy mạnh cường!
Rồi chú bé nhảy khắp trong hang động,
Hết móm đá nọ đến móm kia, nhảy xuống bật lên
như trái bóng;
9615 Rồi, đến một khe núi sâu hiểm trở, đột nhiên chú biến đi,
Biệt tích biệt tăm. Bà mẹ kêu than, cha an ủi vỗ về,
Còn ta thì lắc đầu lo sợ.
Nhưng rồi chú lại hiện ra rạng rỡ!
Phải chẳng có kho báu dưới khe sâu?
Ta thấy chú choàng lên người tấm áo rực sắc màu,
Dải băng lượn quanh thân, tràng hoa rung trước ngực,
9620 Tay cầm chiếc đàn vàng giống tiểu thần Phöbus,

Chú bước trên các mỏm đá cheo leo trông thoái mái biết bao.
Cha mẹ chú quá vui mừng choàng tay ôm siết nhau.
Nhưng mà, ánh sáng tỏa trên đầu chú kia, từ đâu tới?
Cái gì sáng ánh lên, quả là điều khó nói;
Phải chăng là do đồ trang sức bằng vàng?
Hay đó là ngọn lửa của trí lực siêu cường
ở nơi chú phát quang?

- 9625 Mọi cử chỉ, hành vi của chú đều báo hiệu:
Đây là bậc thầy trong tương lai của Cái Đẹp
muôn đời kỳ diệu,
Là con người mà những âm thanh vĩnh hằng
luôn tràn ngập tấm thân,
Rồi các người sẽ được nghe, được thấy,
được hâm mộ vĩ nhân.

ĐỒNG CA:

Phải chăng mụ già sinh ở xứ Kreta?"

- 9630 Coi chuyện đó là thần kỳ, khác lạ?
Lời giáo huấn của thi ca muôn thuở
Chắc mực chưa nghe đến bao giờ?
Chưa từng nghe về xứ Ionia,
Chưa từng biết điều gì về Hy Lạp?
Biết bao chuyện thần kỳ của cha ông ngày trước
Thật phong phú biết bao: thần thánh lẫm anh hùng.

Ngày nay
Dù mọi việc xảy ra,
Cũng chỉ là dư âm buồn bã, nhạt nhòa,
Từ thời đại huy hoàng của tổ tiên ngày trước;
Chuyện của mụ làm sao sánh được
Với chuyện kể về Hermes, con trai của thần nữ Maja! (*)

- Đó là sự bịa đặt đáng yêu đã lên tiếng hát ca
Nghe còn đáng tin hơn cả những điều sự thật:
Chú bé Hermes này khỏe mạnh và xinh đẹp,
Ngay khi mới lọt lòng
Đã được đầm đần bà hay ngồi lê đôi mách
Nghĩ ra chuyện lạ lùng
Là quần bằng tã - lông chim mịn màng sạch sẽ,
Rồi bó quanh toàn thú đồ trang trí.
Thế nhưng, chú bé xinh tươi, khỏe mạnh,
Và rất tinh nghịch này

Khi chú còn mềm mại chân tay,
Đã khôn khéo đánh lừa
9655 Trườn mình ra, trút bỏ
Lớp vỏ bọc đỏ hồng trói buộc người đáng sợ.
Rồi, như con bướm
Vừa thoát ra khỏi kén cứng lâu nay,
Nó nhanh chóng
9660 Lao vút lên không trung rực nắng
Và vùng vẫy cánh bay.

Chú bé hiếu động kia cũng vậy,
Chú đã thành vị thần đài đài ưu ái
Đối với phuòng trộm cắp cũng như lũ lưu manh,
9665 Cùng bọn chuyên kiếm lợi cho mình.

Chú cũng sớm khẳng định mình, bằng cách
Trình diễn rất tinh ranh những tài hoa nghệ thuật:
Và rất nhanh chú xoáy chiếc đinh ba
Của kẻ trị vì chốn biển cả bao la.
Còn với Mars, chú trổ tài thi tho
9670 Rút trộm chiếc guom thần, để lại cho cái vỏ;
Thăm thần Apollon, chú nắn bộ cung tên,
Với thần Hephaestos, chú đánh cắp chiếc kìm;
Cả với Zeus, phụ thân - nếu chú không sợ lửa,
Thì Tia chớp của ngài chắc chắn không còn nữa;
9675 Vật ngã thần Ái tình bằng cái mèo ngáng chân,
Được Vệ nữ ôm hôn, xoáy luôn của nữ thần
Chiếc dây lung nàng vẫn mang dưới ngực.
(Có tiếng đàn thụ cầm du dương vang vọng ra từ nơi hang động.
Mọi người chăm chú lắng nghe, tỏ ra rất xúc động. Từ đây cho đến
lúc ngừng luôn có tiếng nhạc làm nền.)

PHORKYAS:

Các ngươi hãy lắng nghe những cung đàn huyền diệu,
9685 Mau quên đi chuyện thần thoại xa vời!
Thần thánh của các ngươi cũ kỹ quá rồi,
Hãy để họ qua đi, đã hết thời của họ!
Chuyện các ngươi không ai mong biết nữa,
Người ta đòi những thứ quý giá hơn:
9685 Bởi cái gì muốn đến được trái tim
Cũng phải từ trái tim mà xuất phát.
(Mu rút lui vào phía vách đá)

DÒNG CA:

Nếu như mụ - con người trông góm ghiếc
 Cũng xiêu lòng bởi tiếng nhạc vuốt ve,
 Thì bọn ta, cảm thấy mình sống lại
 Muốn khóc òa vì sung sướng đê mê.

9690

Hãy để ánh dương quang vút tắt
 Khi hồn ta bừng sáng tựa ban ngày,
 Ta tìm thấy trong tim ta hạnh phúc
 Mà trần gian không ban phát xưa nay.
(Helena, Faust, Euphorion xuất hiện trong trang phục như đã miêu tả ở trên)

EUPHORION^(*):

9695 Nghe con trẻ vang lên lời hát
 Lòng mẹ cha dào dạt niềm vui;
 Nhìn thấy con nhảy nhót, vui chơi,
 Tim bố mẹ cũng nhịp nhàng nhún nhảy.

HELENA:

Tình giao kết lứa đôi
 9700 Khiến người đời sung sướng,
 Nhung niềm vui thẳn thánh
 Tình giao kết ba người -

FAUST:

Vậy thì nay có đủ cả đây rồi:
 Nàng là của ta, ta của nàng -
 9705 Không thể nào khác được!
 Gắn bó bên nhau cùng hưởng phước.

DÒNG CA:

Ánh sáng dịu dàng của đứa trẻ thơ ngây
 Chiếu rọi nhiều năm lên lứa đôi này,
 Sự mẫn nguyện sẽ ngày càng tích tụ,
 9710 Thấy họ giao hòa, ta xao xuyến thay!

EUPHORION:

Nhung mà giờ đây
 Hãy cho con

Được tung mình nhảy nhót!
Lên mọi tầng không,
Lên cao chót vót,
Sự thèm khát bay lên
Đã xâm chiếm con rồi!

FAUST:

Nhung từ từ, con ơi!
Chớ nên liều lĩnh quá,
Đừng để mình bị ngã
9720 Tai họa thiệt đến thân,
Hỡi con trai
Ta yêu quý vô ngần
Chớ để cho mẹ cha
Vì con mà khốn khổ!

EUPHORION:

Nhung trên mặt đất này
Con không muốn chôn chân
Ở đây lâu hơn nữa;
9725 Hãy buông tay con ra,
Hãy buông tóc con ra,
Buông áo con ra!
Đây là của con,
Tất cả của con mà!

HELENA:

Con ơi, nghĩ lại đi!
Sao mà con chẳng nhớ
9730 Con là con ai chứ?
Cha mẹ thực phiền lòng
Sao con lại phá đi
Hạnh phúc vẫn ước mong
Của mẹ cùng của cha
Và của con nữa chứ!

ĐỒNG CA:

9735 Ôi, chúng tôi lo sợ
Mối giao kết tay ba
Đang sấp sửa tan ra!

HELENA VÀ FAUST:

Vì lòng yêu cha mẹ
Xin con hãy kiềm chế
Những ham thích trong lòng
Chúng mãnh liệt khôn cùng
9740 Và mạnh hơn sự sống!
Hãy làm cho đồng ruộng
Thêm vẻ đẹp yên vui.

EUPHORION:

Để chiều lòng hai người
Con cũng xin kìm bước.
(Lách qua dàn đồng ca, kéo họ ra nhảy múa)
9745 Nơi đây ta nhẹ lướt
Quanh đám người xinh tươi!
Âm nhạc thế nào rồi,
Nhảy thế này được chứ?

HELENA:

Phải rồi, hay lắm đó;
9750 Hãy dẫn các cô xinh
Theo đường múa của mình!

FAUST:

Ôi, mong nhanh kết thúc!
Với ta, trò ảo thuật
Nào có thích thú gì!
(Euphorion và dàn đồng ca vừa nhảy vừa hát, chuyển động
thành từng hàng uốn lượn)

DỒNG CA:

9755 Nếu đôi tay đưa đẩy
Thực êm ái hữu tình,
Làn tóc xoăn rung nhẹ
Trong ánh sáng lung linh,
Và bàn chân chú lướt
9760 Lẹ làng qua mặt đất,
Chuyển động cả tú chi
Nơi này rồi nơi kia,
Thế là chú đạt được
Cái đích mình mong ước.

Hời chú bé xinh tươi.
9765 Lòng tất cả chúng tôi
Đều yêu thương chú đấy!
(Ngừng)

EUPHORION:

Rất nhiều cô ở đây
Nhanh chân như chú nai;
Nào, hãy mau bước tới,
9770 Ta chơi trò chơi mới!
Các cô làm con mồi
Còn tôi thì săn đuổi.

ĐỒNG CA:

Muốn bắt được chúng tôi
Chẳng phải nhanh phái vội
9775 Vì cuối cùng, chúng tôi
Ai cũng đều mong mỏi
Được ôm chú vào người
Chú em xinh đẹp ơi!

EUPHORION:

Nào, hãy chạy lên đồi!
Băng qua rừng qua núi!
Cái dễ dàng đạt tới
Làm cho tôi chán chê,
Chỉ cái cần chinh phục
Mới làm tôi sướng mê!

HELENA VÀ FAUST:

9785 Chà, thực là trò ngông cuồng! Cuộc săn lùng dữ dội!
Chẳng còn hy vọng gì để mà kiềm chế nổi.
Như có tiếng tù và inh ôi khắp nơi nơi,
Khắp rừng núi, lòng thung tiếng hò hét vang trời;
Tiếng gào thét ghê người! Một trò chơi tai hại!

ĐỒNG CA (*tùng người một nhanh nhẹn bước ra*):

9790 Chú ấy chạy qua mặt chúng tôi;
Vé coi khinh, chú nhạo báng mọi người.
Trong cả đám, chú đã lôi đi mất
Cô ả nọ tính tình ngang ngạnh nhất.

EUPHORION (đỗn vào một cô gái trẻ):

Ta lôi vào đây cô bé chắc nịch này,
 9795 Ép buộc cô phải cùng ta thụ hưởng.
 Mang hưng thú cho ta và làm ta sung sướng,
 Bộ ngực ma mẫnh này ta ghì nó trong tay,
 Ta hôn lên làn môi cố cưỡng lại ta đây,
 Ta biểu lộ ý chí và sức mạnh.

CÔ GÁI:

Buông tôi ra! Trong lớp vỏ bọc này
 9800 Tinh thần cũng mạnh mẽ và can trường lắm đó;
 Ý chí của chúng tôi, nào có thua gì chú
 Đâu dễ gì bắt nó phục tùng!
 Muốn úc hiếp phải không?
 9805 Chú quá tin vào cánh tay mình đấy!
 Nào, giữ chặt vào
 Để cho tôi đốt cháy
 Đồ điện rồ; tôi chỉ đốt để chơi.
 (Cô ta bốc cháy thành ngọn lửa bay lên cao)
 Nào, hãy theo tôi lên không trung chơi voi,
 Hãy theo tôi đến mồ sâu u uất,
 9810 Hãy đuổi theo con mồi vừa biến mất!

EUPHORION (giữ những ngọn lửa cuối cùng):

Nơi đây, ghềnh đá chen lấn nhau
 Giữa những lùm cây rừng rậm rạp,
 Chẳng giúp được gì ta, nơi này quá chật,
 Mà ta đang phoi phoi xuân đời.
 9815 Ta nghe thấy từ xa
 Tiếng gió rít
 Tiếng sóng biển sục sôi
 Ta ước gì đến gần nơi chốn ấy.
 (Nhảy trên các mỏm đá, lên cao mãi)

HELENA, FAUST VÀ DÀN ĐỒNG CA:

Chúng ta rợn cả người, coi chừng không ngã đấy!
 9820 Muốn sánh với sơn dương, làm thế ích lợi gì?

EUPHORION:

Tôi muốn lên cao, cao nữa, tít trên kia,

- Muốn tắm mắt mỗi lúc càng xa rộng!
 Giờ thì tôi biết rồi, chính nơi tôi đang đứng
 Là Pelops, một bán đảo thần tiên
 9825 Vừa thân cận với biển khơi
 Vừa gắn bó với đất liền.

ĐỒNG CA:

- Chú không thích hay sao, ở lại với núi rừng,
 Sống thanh bình, yên ả?
 Ta sẽ cùng đi tìm những chùm nho mọng quả,
 Nho trên các sườn non
 9830 Nho theo luống, theo hàng,
 Những trái vả ngon, những quả táo vàng.
 Non nước thắm tươi này
 Ở lại đây
 Hỡi chú em xinh đẹp!

EUPHORION:

- 9835 Hóa ra các người ước mơ cảnh hòa bình an lạc?
 Ai muốn mơ, xin hãy cứ việc mơ!
 Nhưng chiến tranh! Là sự thực bây giờ,^(*)
 Và chiến thắng! Lời này vang vọng mãi.

ĐỒNG CA:

- Trong hòa bình
 9840 Ai muốn có chiến tranh trở lại,
 Kẻ đó bị gạt ra
 Khỏi Hạnh phúc chờ mong.

EUPHORION:

- Còn những ai
 Được đất nước sinh ra^(*)
 Để từ hiểm nguy này vào nơi nguy hiểm khác,
 9845 Tự do và dũng cảm khôn lường,
 Vì non sông không tiếc máu xương,
 Ý tưởng thiêng liêng
 Không gì ngăn cản nổi,
 Các chiến sĩ chúng ta
 9850 Họ sẽ giành thắng lợi!

ĐỒNG CA:

- [420] Nhìn kia, chú đã leo lên cao chót ngắt

Và hình như không còn bé như xưa,
Hình như mặc áo giáp để chiến thắng quân thù,
Trông ngời ngời ánh đồng, ánh thép.

EUPHORION:

- 9855 Không tường thành; không chiến lũy
Mỗi người đều tự biết tự hay
Trái tim sắt đá của người trai,
Là pháo đài vững bền, kiên cố.
Không muốn sống bị đè đầu cưỡi cổ
Hãy vũ trang, mau xốc tới chiến trường!
9860 Mỗi phụ nữ đều trở thành chiến sĩ,
Mỗi bé em đều thành một anh hùng.

ĐỒNG CA:

- Ôi, Thi ca thiêng liêng^(*)
Trời cao, bay vút lên!
9865 Hãy rực sáng, hối vì sao đẹp nhất,
Tiếng thơ ngân về xa, tí tắp,
Nhưng vẫn luôn đến được với chúng tôi,
Tai còn được nghe,
Còn yêu thích khôn nguôi.

EUPHORION:

- 9870 Không, ta hiện ra lúc này không phải là đứa trẻ,
Mà là một chàng trai mang vũ khí trong tay!
Ta đã thuộc lớp người tự do, can trường và mạnh mẽ,
Tinh thần ta đã làm được điều này.
Nào, đi thôi!
9875 Đi thôi!
Con đường tới vinh quang
Đã rộng mở kia rồi!

HELENA VÀ FAUST:

- Vừa mới bước vào đời
Ngày vui chưa tận hưởng,
9880 Con đã khát khao những tầm cao choáng váng^(*),
Muốn vươn tới khoáng không với đầy nỗi đón đau...
Thế đối với con
Mẹ cha đây không có nghĩa gì sao?
Sự gắn bó chúng ta,
Hay chỉ là giấc mộng?

EUPHORION:

- 9885 Cha mẹ có nghe trên biển cả âm âm tiếng sấm?
Sấm cũng nổ rền vang khắp các lòng thung,
Trên muôn lớp sóng cồn, trong cát bụi mịt mùng,
Các đạo quân tấn công nhau dữ dội.
Xô đẩy nhau vào đau thương, quần quại.
Cái chết
Là mệnh lệnh
9890 Thật dễ hiểu làm sao!

HELENA, FAUST VÀ DÀN ĐỒNG CA:

Ôi, kinh hoàng! Ôi, biết bao khủng khiếp!
Chẳng lẽ đối với con, mệnh lệnh là cái chết?

EUPHORION:

Lẽ nào đứng từ xa để mà ngó mà trông?
Không, phải chia sẻ sự âu lo, chia sẻ sự khổn cùng!

NHỮNG NGƯỜI TRÊN:

- 9895 Gian nguy và ngạo mạn,
Số phận người tử nạn!

EUPHORION:

- Phải! - Một đôi cánh
Đã mở ra!
Hãy để ta
Bay tới nơi xa ấy!
9900 Ta phải bay! Ta phải...!
(Euphorion tung mình lên không trung, áo choàng giữ cho chàng bay được một quang, đầu tỏa hào quang, một luồng sáng kéo theo.)

ĐỒNG CA:

Ikarus! Ikarus! (*)
Nỗi đau thương khôn xiết!
(Một chàng trai xinh đẹp rơi xuống bên chân hai cha mẹ, người ta dường như nhận ra ở người chết một hình bóng quen thuộc, (*) nhưng thân xác biến đi ngay tức khắc; một vầng hào quang bay lên trời như ngôi sao chổi, chỉ còn lại trên mặt đất quần áo, áo choàng và một cây đàn)

HELENA VÀ FAUST:

Theo sát sau niềm vui
Là nỗi khổ vô ngần.

EUPHORION (*tiếng nói vọng đến từ nơi sâu thẳm*):

9905 Mẹ ơi, nơi mù mịt tối tăm,
Đừng để con phải một mình cô quạnh!
(Ngừng)

ĐỒNG CA (*khúc điếu ca*)^(*):

Không, chàng ơi; chàng không cô quạnh!
Vì chúng em quen biết, nhớ thương chàng,
Dẫu quá vội vàng rời bỏ ánh dương quang
9910 Không trái tim nào muôn cùng chàng ly biệt
Chúng em chỉ còn biết khóc than, thương tiếc,
Ghen tị với chàng và hát mãi về chàng;
Đúng khí và tiếng thơ luôn hào hùng, tươi đẹp^(*)
Trong những ngày sáng tươi hay u ám, gian nan.

9915 Chàng được sinh ra vì hạnh phúc trần gian,
Tổ tiên cao sang, cội nguồn hùng vĩ,
Tiếc thay, tiếc thay, chàng mất đi sớm thế,
Đóa hoa xuân chớm hé gió đã giật khởi cành!
Chàng nhìn trần gian với ánh mắt tinh anh,
9920 Hiểu thấu mỗi trái tim đang tràn trề hy vọng,
Người đẹp nhất yêu chàng với tình yêu cháy bỏng,
Tiếng thơ chàng thực độc đáo, riêng tư.

9925 Chàng tự nguyện lao mình vào tấm lưới hư vô
Mà chẳng ai có thể ngăn chàng lại,
Chàng quyết liệt đem sức mình chống đối^(*)
Luật lệ cùng mỹ tục, thuần phong,
Rồi ý tưởng cao siêu đã bùng dậy trong lòng
Khiến dũng khí nơi chàng càng hào hùng, mãnh liệt,
Muốn vươn tới sự huy hoàng trác việt,
9930 Nhưng thương ôi, sự nghiệp đã chẳng thành.

Ai thắng đây? Câu hỏi thật vô tình:
Mà số phận lặng thinh, không một lời giải đáp,
Vào cái ngày tang thương, u buồn nhất,^(*)

Hồn muôn dân máu ứa, tắt tiếng cười.
9935 Nhưng xin chờ cui đầu sâu thảm mài, ai ơi!
Hãy tuii tần hát lên những khúc ca mới me:
Vì xưa nay vẫn thế,
Đất Mẹ lại sinh ra khúc ca mới cho đời!
(Ngừng lặng hoàn toàn, âm nhạc chấm dứt)

HELENA (với Faust):

Một câu nói xưa, tiếc thay, nó cũng ứng với em:
9940 Hạnh phúc và sắc đẹp không kết tình muôn thuở;
Sợi dây đời, sợi tơ tình, đứt rồi không còn nữa,
Em thương tiếc cả hai, em đau lòng xin vĩnh biệt chàng đây,
Hãy cho em gieo mình lần cuối vào đôi cánh tay này! -
Hỡi Persephone, xin hãy đón ta cùng con trai ta đó! (*)
(Nàng ôm Faust, thể xác tan biến đi, còn lại quần áo và chiếc
khăn trùm đầu trên tay chàng)

PHORKYAS (với Faust):

Còn lại được bấy nhiêu, ông hãy cầm cho chắc!
Chó có buông áo ra, lũ quỷ ma cướp mất,
Chúng đã lăm lăm giật mép áo lôi đi,
Muốn lấy những thú này để đem xuống âm ty.
Cầm chắc vào! Nữ thần không còn lưu lại nữa,
9950 Ông đã mất nàng; nhưng khí thiêng còn đó.
Hãy sử dụng đặc ân của nàng để nhắc bổng thân lên:
Chiếc áo sẽ nâng ông vượt qua mọi thấp hèn
Luót đi trong không trung, chừng nào còn chịu được.
Ta sẽ lại gặp nhau ở nơi xa, xa lắc.
(Bộ áo của Helena tan thành mây, vây bọc Faust, nâng chàng
lên cao, đưa chàng bay đi)

PHORKYAS (cầm lấy quần áo và đòn của Euphorion, tiến ra trước sân
khấu, giờ những thú đó lên cao, nói với khán giả):

9955 Vớ được những thú này vẫn may mắn lăm thay!
Ngọn lửa biến mất rồi, (*)
Nhưng ta không buôn cho trần thế,
Mấy thú này, đủ cho ta tấn phong bao thi sĩ,
Gây nên mối tị hiềm, ganh ghét kiểu phường hội thủ công. (*)
9960 Và nếu ta không thể tặng được cho họ tài năng
Thì ít ra chiếc áo này có thể cho họ mượn!
(Mу đến ngồi cạnh cây cột trước sân khấu)

Bởi thiên nhiên sinh động vĩnh hằng
9990 Cần đến chúng ta, dù là những tiểu thần,
Còn chúng ta cũng vậy,
Cần đến thiên nhiên để vĩnh hằng tồn tại.

MỘT BỘ PHẬN CỦA DÀN ĐỒNG CA:

Trong tiếng lao xao, thầm thào của hàng ngàn
lá cành lay động,
Chúng em vuốt ve khích lệ, khơi gợi dịu dàng
nguồn nhựa sống
Dâng lên từ cội rẽ tỏa đến các cành cây,
Để mái tóc chúng em vờn trong gió tung bay
9995 Tha hồ được điểm tô bằng lá xanh, hoa nở.
Trái chín rụng rơi; lập tức vật và người tụ tập về hồn hở,
Chạy tới vội vàng, chen lấn đẩy xô,
thi nhau nhặt và ăn các trái cây,
Tất cả đều cúi khom, vây quanh chúng em đây ..
Như đến trước các thần linh cao cả.

MỘT BỘ PHẬN KHÁC:

Bên bờ mặt bóng gương phản chiếu ngời ngời
của sườn non, vách đá,
10000 Chúng em như làn sóng dịu dàng đến ngả mình
và ve vuốt thương yêu;
Lắng nghe mọi âm thanh, nghe chim hót véo von,
tiếng lau sậy đặt dùi,
Cả tiếng nói đáng sợ của thần Pan,
chúng em cũng săn lòi nghênh tiếp;
Thầm thào sẽ đáp lại thầm thào, còn sấm sét vang rền
sẽ dội lại vang rền sấm sét,
Đáp lại mạnh gấp đôi, gấp ba, thậm chí cả gấp mười.

MỘT BỘ PHẬN THÚ BA:

10005 Chị em ơi! Chúng em sôi nổi hon, thích lao theo
dòng suối đến những chốn xa vời,
Những triền đồi ở nơi xa, điểm tô muôn sắc màu,
vẫn luôn luôn vẫy gọi.
Theo sườn dốc xuôi dòng, ngày càng xuống sâu hon,
chúng em uốn lượn quanh co mà đi tới
Tuổi mát cho các vườn cây mọc quanh nhà,
cho đồi cỏ, ruộng đồng

Nơi ấy có bách tùng cao vút, vươn lên tối tầng không,
Chúng mọc dọc bờ sông, soi mình trên sóng nước.

MỘT BỘ PHẬN THÚ TÙ:

Tùy ý các chị thôi, muốn uốn lượn tới đâu mà chẳng được,
Còn chúng em, chỉ thích rì rào vây kín những đồi nho
mon mòn tươi xanh,
Nơi người trồng nho, ngày tháng si mê,
chăm chỉ hết sức mình,
Mà sự thành công, như ta được thấy,
luôn là điều nghi hoặc.

10025 Tùng gốc nho lao xao, tiếng râm ran truyền đi hết
lùm cây này sang cây nọ,
Rồi tiếng lanh canh, ngắn ngang các sọt, các xô,
các thùng, các giỏ,
Rồi ùn ùn được chuyển về bồn chúa lớn, để những
người đẹp nho khỏe mạnh khiêu vũ với đôi chân,
Và thế là, những chùm nho thanh cao,
chín mọng trong lành,
Bị giảm đạp phũ phàng, ngầu bột sủi tăm,
nhào trộn vào nhau, tan nát.

10030 Rồi bỗng dung, nhức óc đinh tai, bốn bề vang lên
tiếng thanh la náo bạt,

Hóa ra, từ bức màn bí huyền, thần Rượu nho Bacchus
đã tới rất hả hê,
Cùng các thần nam, thần nữ với sùng nhọn, chân dê
Lại có cả tiếng the thé rống lên của con lừa *Thúi* (còn gọi là
chở thần Silenus.^(*)

Các vị chăng nề hà hay giữ gìn tí chút!
Chân móng xé đôi giẫm nát mọi mĩ tục thuần phong,
10035 Tiếng hò hét đinh tai, mọi giác quan đều choáng váng
quay cuồng,
Đầu và bụng đã ú tràn, vẫn tìm hũ, tìm vò loạng choạng,
Đôi ba kẻ chưa say mềm, hét hò thêm náo loạn.
Vì, để có cái chúa rượu mới ngon lành,
Thì rượu cũ trong bình phải uống sạch sành sanh!
(Màn hạ. Phorkyas ở phía trước sân khấu vươn mình đứng lên
thành một gã khổng lồ, bước xuống trút bỏ giày để cao, mặt nạ
và áo choàng, lộ nguyên hình là Mephisto, để nếu cần sẽ bình
luận vở kịch ở phần kết.)

Hồi Bốn MIỀN NÚI CAO

Những đỉnh núi đá rắn chắc, nhấp nhô.
Một đám mây kéo đến, từ từ hạ xuống một đỉnh núi
có bối nhô ra bằng phẳng. Đám mây tan đi.

- FAUST (bước ra):
- Ta vừa thấy dưới chân ta cảnh hoang vu thăm thẳm,
Và thận trọng bước xuống đây, bờ mép đỉnh núi này,
Ta rời khỏi đám mây
Đã dịu dàng đưa ta qua bão biển cả với đất liền
vào những ngày trong sáng,
Giờ đây tách khỏi ta, chậm rãi khoan thai, không tiêu tán
Mà tụ lại thành khói mây cuồn cuộn
bay miết về phương Đông;
Con mắt dõi theo, kinh ngạc và thán phục vô cùng.
Kia, mây đã tách ra, biến ảo, trông như muôn lớp sóng,
Nó đổi thay, muốn kết hình, tạo dáng.
Mắt ta đâu có nhầm! Trên nệm mây trong nắng
Ta thấy hình ảnh một mỹ nhân thư thái ngả mình,
Tuy to lớn lạ thường, nhưng dung nhan thần nữ,
Ô, ta nhìn thấy rõ!
Nàng giống Juno, Leda, đúng rồi, Helena,
Uy nghi và khả ái, hình ảnh nàng lung linh trước mắt ta.
Nhưng rồi mây biến hóa!
Không còn hình chi cả.
Trải rộng ra và lớp lớp chất chồng
Giống những dải núi băng tít tắp phía trời Đông

Ánh lén lung linh những ngày đây ý nghĩa đã qua
không trở lại.

- 10055 Giờ đây, một dải sương mù mỏng manh và êm ái
Đang vẩn vít quanh ta, quanh vắng trán của ta,
Vừa tươi mát, vừa khích lệ, vừa ve vuốt thiết tha.
Dải sương dâng lên nhẹ nhàng, ngập ngừng và lên cao,
cao mãi,
Rồi thu mình, tụ lại...
Có phải đó, một hình ảnh tuyệt vời mê hoặc, dối lừa ta
Niềm hạnh phúc tột cùng xuân trẻ đã rời xa?
10060 Báu vật xa xưa noi sâu thẳm lòng ta bỗng trào lên
đời đoạn;
Vút bay lên nhẹ nhàng, ôi tình yêu buổi bình minh
ló dạng,^(*)
Và cái nhìn đầu tiên ta mơ hồ cảm nhận
và nhanh chóng cảm thông,
Nó tỏa sáng hơn ngọc châu, còn lưu mãi trong lòng.
Như vẻ đẹp tâm hồn, hình bóng diễm kiều
càng trở nên đầm thắm
10065 Nó không tan đi, mà vươn mãi lên không gian xanh thẳm
Mang theo phần tốt đẹp nhất của hồn ta.
(Một chiếc hải bảy đậm^(*) xuất hiện, một chiếc khác tiếp theo.
Mephisto bước ra. Những chiếc hài vội vàng đi tiếp.)

MEPHISTO:

- Chà, ông phóng trước như thế là rất khá!
Nhưng ông hãy nói xem, ông làm sao thế hả?
Sao lại đỗ xuống một nơi khủng khiếp đến nhường này
10070 Toàn móm đá góm ghê há hốc móm, rợn người?
Cảnh này, tôi biết mà, nhưng mà từ nơi khác,
Nó chính là cảnh quan nơi đây cùng địa ngục!^(*)

FAUST:

Lại sắp bắt đầu ăn nói huyên thuyên,
Ngươi đâu có thiếu gì những câu chuyện khùng điên.

MEPHISTO (*nghiêm trang*):

- 10075 Khi Chúa Trời thảng tay, - vì sao, tôi biết lắm -
Đây bọn tôi từ trời mây xuống tận cùng vực thẳm,
Đấy là nơi, ở trung tâm hỏa ngục cháy rực hồng,
Một ngọn lửa vĩnh hằng bốc cao mãi lên không.

Chính ở nơi chơi lò, nhúc mắt
Bọn tôi chen chúc nhau trong một nơi ở chật.
Đứa nào đứa ấy đều sặc sụa mà ho,
Ở dưới ở trên đều phun thở phì phò;
Cả địa ngục thối inh mùi diêm sinh và hơi nồng axít,
Một khối khí thoát ra! Dồn nén đến tận cùng khủng khiếp
Đến nỗi, dù dày dặn, phẳng phiu, vỏ trái đất cuối cùng
Cũng phải rạn nứt dần rồi nứt toác, nổ tung.
Thành ra, tất cả đã lộn nhào trên, dưới,
Cái ở đáy khi xưa nay lại là đỉnh núi.
Và người đời đưa ra những học thuyết lẫy lừng
Về cái ở dưới cùng chuyển thành cái trên cùng!
Còn bọn tôi trốn khỏi nơi hầm cháy bỏng
Và ngự trị phần nhiều nơi trần gian gió lộng.
Điều bí mật hiển nhiên này được giữ kín bao đời,^(*)
Mãi về sau dân chúng mới biết thôi. (Ephes. 6, 12)

FAUST:

10095 Đối với ta; núi non xưa nay vẫn lặng im - cao quý,
Ta chẳng hỏi từ đâu ra và vì sao như thế.
Khi thiên nhiên tự hình thành từ chính bản thân mình,
Thì nó cũng làm cho trái đất được tròn trịa, đẹp xinh,
Dụng lên đỉnh núi cao, đào sâu bao đáy vực,
Núi tiếp núi điệp trùng rồi ghềnh ghềnh thác thác,
Những triền đồi thoai thoái
Đổ dần xuống lòng thung
Khắp chốn tươi xanh, muôn vật vui mừng,
Thiên nhiên đâu có cần những đảo điên vô tích sự.

10100

MEPHISTO;

- 10115 Chúng tôi đã từ duy hủy hoại cả cuộc đời! -
 Chỉ có đám dân đen trung thành, chất phác,
 Không bận tâm vì khái niệm rối tinh là hiểu được,
 Sự thông thái đã chín muồi trong họ mách bảo rằng:
 Đó là điều diệu kỳ - vinh dự của Satan.
- 10120 Còn lữ khách của tôi, với chiếc nạng của đức tin cao quý^(*)
 Đang tập tành tới Thạch Ma, Cầu Quý.

FAUST:

Thật cũng đáng lưu tâm nếu được biết, được xem
 Quý nhùn nhặn như thế nào về thế giới tự nhiên.

MEPHISTO:

- Chẳng liên quan đến tôi! Thiên nhiên thế nào,
 Vẫn thế thôi, đâu khác!
- 10125 Niềm vinh hạnh vẫn là: quý đã luôn có mặt!
 Chúng tôi chuyên làm những chuyện lớn, phi thường,
 Hỗn loạn, đảo điên, cuồng bạo! Dấu tích thật rõ ràng!
 Nhưng thôi, giờ tôi nói dễ hiểu; ông sẽ rõ:
 Trên mặt đất của chúng ta ông không hề thích thú?
- 10130 Khi ông lượt qua nơi tít tắp mênh mang
 Ông bỏ qua các vương quốc và muôn vẻ huy hoàng.^(*)
- (Math.4)
- Chả lẽ đối với ông, một kẻ không bao giờ mẫn nguyện
 Lại không có cái gì lòng khát khao tìm đến?

FAUST:

Có chứ! Một việc lớn lao đang cuốn hút ta đây.
 Hãy đoán thử xem!

MEPHISTO:

- 10135 Vâng, chuyện đó xong ngay!
 Tôi đã chọn một kinh thành để ở
 Với một trung tâm chen chúc người lẫn thúc ăn đắng sọ!^(*)
 Với những ngõ hẻm chật chội, quanh co;
 nhũng nóc nhà nhọn hoắt chọc trời xanh,
 Chợ búa nhỏ nhoi, hận hẹp, đủ bắp cải, dưa, hành,
- 10140 Các phản thịt đầy nhặng, ruồi trú ngụ
 Tranh nhau ăn những miếng rán, miếng quay nung núc mỡ;
 Ông sẽ thấy ở đây, đâu có kẻ ngày đêm;
 Cảnh sinh hoạt rộn ràng cùng mùi thối xông lên.

Rồi đến những phố xá thênh thang,
những quảng trường bê tông

- 10145 Phô diễn vênh vang vẻ cao sang quyền quý.
Và sau cùng, khi cổng thành đã lùi lại sau lưng
Là những vùng ngoại ô kéo dài tới mênh mông.
Tôi rất khoái cảnh ngựa xe rộn rã
Âm ī đi về,

10150 Ngày đêm hối hả,
Nhu kiến tan đàn, chạy ngược chạy xuôi,
Nếu tôi đi xe hay phi ngựa đến nơi,
Tôi sẽ luôn luôn là trung tâm của họ.
Và sẽ được hàng vạn người ngưỡng mộ.

FAUST: Nicht, nein, was sind gleichzeitig hier da?

- 10155 Chuyện đó chẳng làm ta vừa lòng!
Người ta vui thấy dân chúng thêm đông,
Và theo cách riêng nuôi sống mình thoái mái
Thậm chí họ tự học hành lên mai. -
Và người ta...
Chỉ đào tạo cho mình những kẻ chống đối thôi!

MEPHISTO:

- 10160 Vậy thì tôi, tại một chốn tươi vui,^(*)
Sẽ xây dựng một lâu đài nguy nga để chúng ta hưởng thụ.
Rừng rú, đồi nương, ruộng đồng, bãi cỏ...
Sẽ biến thành cảnh lạc thú đào nguyên.
Thảm nhung treo trên những bức tường xanh,
Đường thăng túp, bóng cây nghiêng,
y như trong nghệ thuật,

Rồi thác nước đổ về
Lao qua các phiến đá đứng bên nhau từng cặp,
Và cả vòi phun đủ loại, đủ hình;
Chỗ này nước phun lên uy nghi, còn chỗ khác, ở các bên
Có hàng ngàn thanh âm rì rào, róc rách,
Thế rồi, với các nương nương thuộc hàng kiều diễm nhất,
Tôi sẽ xây cho những ngôi nhà nhỏ
nhưng thoái mái tuyệt vời,
Bởi ở đây, thời gian vô tận sẽ mau trôi
Trong nỗi cô đơn thật khoái đời và chung vui giải trí,
Tôi nói các nương nương, vì bao giờ cũng nghĩ
Đến số nhiều, khi nói tới giai nhân.

FAUST:

Chà, đúng kiểu Sardanapal! (*)
Tận kỵ và nhơ nhuốc!

MEPHISTO:

Điều ông muốn vươn lên, có lẽ tôi đoán được!
Hắn là điều táo bạo, thanh cao;
Kẻ đã nhiều phen chấp chới muốn vươn tới trăng sao,
10180 Chắc là lại lên cơn, khát thèm nơi chốn đó?

FAUST:

Đoán sai rồi! Trái đất này vẫn còn rộng chỗ
Cho những hành động lớn lao được thỏa sức tung hoành,
Cho những điều đáng kinh ngạc hoàn thành!
Ôi, ta cảm thấy trong ta nguồn sức mạnh
Để làm việc kiên trì và dũng mãnh.

MEPHISTO:

10185 A, nghĩa là ông muốn kiểm xác vinh quang?
Người ta nhận ra ngay: ông vừa mới giao du
với đám nữ anh hùng.

FAUST:

Không đâu, vinh quang là hư không, hành động là tất cả, (*)
Ta muốn quyền sở hữu, quyền trị vì thiên hạ!

MEPHISTO:

Nhung rồi đám thi nhân sẽ tìm đến sẵn lòng
10190 Truyền lại cho đời sau sự lùng lẫy của ông,
Bằng sự điên rồ, họ khơi lên bao sự điên rồ khác.

FAUST:

Điều ta nói, nhà anh không thể nào hiểu được!
Con người khát vọng gì, liệu anh biết hay sao?
Cái giống ranh ma, ngang ngược và sắc nhọn như dao,
10195 Hiểu sao nổi điều con người cần đến?!

MEPHISTO:

Thôi được rồi, mọi cái sẽ diễn ra theo ước nguyện!
Hãy tiết lộ với tôi những ảo vọng kỳ khôi!

FAUST:

Mắt ta đã có lần chăm chú dõi theo chốn biển khơi:
Biển dâng lên, lớp lớp tầng tầng, gầm gào náo động,
Rồi đổ xuống, hất tung muôn lớp sóng,
Tràn vào bờ phẳng rộng, sóng mặc sức tung hoành.
Điều này làm ta rất khó chịu, bức mình!
Nó cũng giống sự kiêu căng tự mãn,
Khi dòng máu nhiệt thành sôi sục trong huyết quản,
Đã xô đẩy tinh thần yêu tự do, yêu lẽ phải trên đời
Thành cảm giác bất bình, khó chịu mãi khôn nguôi.
Ta coi đó là tình cờ, mắt nhìn chăm chú mãi,
Ta thấy sóng ngừng dâng, rồi rút lui trở lại,
Cái đích vuơn tới kia, sóng kiêu hanh xa rời,
Nhưng cứ đến giờ, nó lặp lại trò chơi! (*)

MEPHISTO (*với khán giả*):

Ô, chuyện đó đối với tôi chẳng có gì mới lạ!
Tôi biết cảnh tượng này cả ngàn van năm rồi!

FAUST (sôi nổi nói tiếp):

Từng bước đi ta dự tính cả rồi;
Uớc nguyện của ta như vậy đó,"
Hãy mau giúp ta làm đại sự!
(Ở phía sau của khán giả, từ phía bên phải, có tiếng trống trận
và quân nhạc từ nơi xa vọng tới)

MEPHISTO:

Tưởng gì, chuyện ấy quá dễ dàng!
Nhưng ông có nghe từ xa tiếng trống trận rền vang?

FAUST:

10235 Lại chiến tranh! - Người thông minh
không muốn nghe điều đó!

MEPHISTO:

Dù hòa bình hay chiến tranh, kẻ khôn đều phải cố
Bòn rút được cái gì đem lợi ích cho mình.
Người ta phải lưu tâm,
để ý từng khoảnh khắc thuận tình,
Thời cơ đến rồi! Nào, ông Faust, hãy mau mau nắm lấy!

FAUST:

10240 Thôi đi, đừng có đánh đố ta như vậy!
Có chuyện gì? Hãy nói thẳng ra thôi!

MEPHISTO:

Trên đường đi, không có chuyện gì lại lọt khỏi tai tôi:
Vị hoàng đế tốt bụng kia đang rầu lòng lo nghĩ;
Người này ông biết mà! Khi chơi trò giải trí
10245 Ta đã đem kho của dởm tiến dâng,
Ngài tưởng mình mua được cả thế gian!
Vì có được ngai vàng khi ngài còn thơ dại
Nên ngài đã rút ra kết luận nhiều sai trái.
Ngài cho rằng: thật đáng ước mong và tốt đẹp biết bao
10250 Khi cả hai thứ đó cùng sánh bước bên nhau,
Nghĩa là: vừa cai trị đồng thời vừa hưởng thụ!

FAUST:

Lâm to rồi! Kẻ ra lệnh chỉ nên tìm hùng thú
Trong mệnh lệnh của mình và phải thấy niềm vui,
Những ý chí thanh cao trong lòng ngực trào sôi

10255 Song hắn muốn cái gì, không ai dò biết được.
Hắn thầm thì vào tai những người trung tín nhất
Và mọi việc hoàn thành, cả thế giới xôn xao,
Như thế, hắn sẽ luôn là một đấng tối cao,
Và là người đáng được tôn kính nhất!
Sự truy hoan biến ta thành đốn mạt.

MEPHISTO:

10260 Nhưng nhà vua không thể!
Ngài xả thân hưởng lạc ở trần gian!
Trong lúc cả giang sơn đã hỗn loạn hoàn toàn,
Lớn với bé đánh lộn nhau khủng khiếp
Anh em chung một nhà xua đuổi nhau, chém giết
Các thành phố chống nhau,
các thành quách chống nhau;
10265 Các nghiệp đoàn chống lại giới quý tộc sảng giàu,
Còn giám mục thì đối phó với giáo dân cùng giáo phận;
Chỉ đưa mắt nhìn nhau cũng trở thành cừu hận;
Cánh giết chóc diễn ra ngay trong các thánh đường,
Lữ khách, thương nhân bỏ mạng trước cổng thành,
10270 Ai ai cũng dạn dày, cũng trở nên gan góc,
Vì sống là tự vệ, giữ thân! - Cú thế mà tiến bước!

FAUST:

Tiến bước ư? Bước khập khieng, ngã bổ nhào,
Lại đứng lên, lại lộn cổ, ngã thành đống vào nhau.

MEPHISTO:

Nhưng mà tình trạng này ta không nên trách cứ,
10275 Ai cũng muốn ta đây là cái gì đó chứ!
Kẻ tiểu nhân tự coi mình là quân tử toàn tài.
Nhưng cuối cùng, những con người tốt nhất ở xứ này
Cũng thấy mọi chuyện quá điên rồ và đứng lên chống cự.
Họ tuyên bố: ai mang bình an cho chúng tôi,
người ấy là ông chủ!

Hoàng đế đã không muốn,
và cũng không thể làm nổi điều này,
10280 Vậy hãy để chúng tôi được lựa chọn người thay.
Hoàng đế mới phải biết làm cho giang sơn sống lại,
Biết chờ che cho mỗi người, kể cả trai lắn gái,
Trong một thế giới được tạo ra mới mẻ, tươi xinh,

Nơi Công lý sẽ kết duyên bền vững với Hòa bình.

FAUST:

Chà, cái giọng anh nghe như tu sĩ đó!

MEPHISTO:

10285 Tất nhiên rồi, có cả tu sĩ nữa!

Cái bụng căng phồng của họ cần bảo đảm an ninh,
Nên họ, hăng hơn người khác kia,

nhập cuộc hết sức mình,
Cuộc nổi loạn bùng lên và được thần thánh hóa;

10290 Vị hoàng đế ngày nào được ta làm cho tươi vui khoái trá,
Đang kéo quân tới đây, có lẽ là tham chiến trận cuối cùng!

FAUST:

Ái ngại cho ông ta; sống cởi mở, hiền lành.

MEPHISTO:

Nào, ta đi xem thử!

Kẻ còn sống vẫn còn hy vọng đó.

Ta cứu thoát ông ta khỏi thung lũng tử thần!

Được cứu sống một lần, sẽ thoát chết ngàn lần.

10295 Con súc sắc sẽ roi xuống ra sao, ai mà lường trước được!

Vua sẽ có chủ hầu, nếu như vua có phước.

(Họ trèo qua một dãy núi cao vừa phải, quan sát việc bài binh
bố trận trong lòng thung; có tiếng trống, tiếng nhạc chiến trận
từ phía dưới vang vọng lên)

MEPHISTO:

Thế trận của nhà vua xem chừng tốt đẹp đây,
Có chúng ta giúp vào, nhất định thắng trận này.

FAUST:

Nhung giúp bằng cách gì? Có gì đâu để cho ta kỳ vọng?

10300 Bằng đối lừa! Áo thuật, hay ảo hình trống rỗng?

MEPHISTO:

Không! Bằng thủ đoạn chiến tranh

để giành lấy chiến công!

Ông cứ việc vững lòng nuôi chí lớn của ông,

Nghĩ cho kỹ cái đích cần đạt được:

10305

Ta mà giữ được cho vua ngai vàng cùng vương quốc
Thì Ông sẽ vào châu, quỳ xuống để lĩnh công:
Lãnh địa được ban cho là bối biển mênh mông.

FAUST:

Thôi được, anh đã trải qua nhiều việc lớn
Vậy trận đánh này, anh cũng nên chiến thắng.

MEPHISTO:

Không, ông thắng, ông chỉ huy!
10310 Lần này ông là thượng tướng nữa kia!

FAUST:

Ghê thật, anh đặt ta lên một đỉnh cao chót mặt,
Phải ra lệnh, khi ta chẳng hiểu gì trận mạc!

MEPHISTO:

Ông chỉ lo quyền tư lệnh của ông thôi,
Còn nguyên soái chiến trường thì giấu mặt, là tôi.
10315 Đã từ lâu, tôi cảm thấy sẽ có cuộc chiến tranh nhỏ nhuốm,
Nên đã lập ra một hội đồng chiến tranh, phòng bị trước.
Hội đồng toàn dũng sĩ có sức mạnh nguyên sơ,
Có xuất xứ từ núi rừng nguyên thủy, tự ngàn xưa,
Thu gom họ trong tay, tha hồ mà yên trí.

FAUST:

Kia, ta nhìn thấy gì kia, đám người mang vũ khí?
10320 Hay là anh kích động dân tình chốn sơn khẽ?

MEPHISTO:

Không đâu! Cũng giống ngài Squenz trong vở kịch xưa kia^(*).
Tù rác ruồi, bùn nhơ, lọc lấy phần tốt nhất.
(Ba vở sĩ bước ra, - Sam. II. 23, 8.)^(*)

MEPHISTO:

A, kia rồi, các chàng trai của tôi đã sẵn sàng có mặt!
Ông thấy không, chàng có ai giống ai,
10325 Rất khác nhau về võ trang, về ăn mặc lẩn tuối đời,
Ông sẽ không phải than phiền về họ.
(Với khán giả)
Thời buổi này, đứa trẻ nào mà chẳng như vậy đó,

Thích áo giáp, thích cổ áo kiểu hiệp sĩ lẫy lùng;
Quần áo rách buom, mang ý nghĩa biếu trung,
10330 Càng làm chúng thêm hài lòng, đắc ý.

DÁNH LUÔN (*trẻ trung, trang bị nhẹ, áo quần sắc sỡ*):

Nếu có kẻ nào dám nhìn ta vào mắt
Thì quả tống này ông giáng cho võ mặt,
Và với tên hèn nhát định tháo lui
Ông sẽ tóm ngay lấy tóc hắn ông lôi.

CÓ NGAY (*đứng tuổi, trang bị tốt, ăn vận vẻ giàu sang*):

10335 Cãi vã, đói co chỉ là trò hài hước
Chỉ tổ làm thiu thối cả tháng ngày;
Đừng có phân vân, cứ vơ vét thẳng tay
Mọi chuyện khác sau này ta sẽ liệu.

TÓM CHẬT (*già, trang bị đầy người, không quần áo*):

Dù có như thế nữa, cũng chẳng nước non gì,
10340 Tài sản lớn, theo dòng đời, rồi cũng tiêu tán mất,
Cuớp được của, đó là điều tốt thật,
Giữ được của cho mình, cái đó mới thiệt hay!
Thôi thì, người cứ giao luân phó mặc lão già này
Để lão cai quản cho, chẳng đứa nào dám lấy!
(Chúng cùng đi xuống dưới)

TRÊN DÂY NÚI PHÍA TRƯỚC

Tiếng trống và âm nhạc chiến trận nổ lên ở bên dưới.

Lán trại của hoàng đế được dựng lên -

Hoàng đế, thượng tướng, lính hầu.

THƯỢNG TƯỚNG:

- 10345 Thân vẫn luôn cho rằng ý đồ của ta đã được cân nhắc kỹ,
Ta đã rút toàn quân cùng tướng sĩ
Về bài binh bố trận ở trong thung,
Cách chọn lựa này tin chắc sẽ thành công.

HOÀNG ĐẾ:

- Thành bại ra sao, vào trận rồi sẽ biết,
10350 Nhưng rút quân, gần như tháo chạy, thì ta đâu có thích.

THƯỢNG TƯỚNG:

- Kia, xin chúa công hãy xem phía cánh phải của chúng ta!
Một địa bàn như thế, nhà tướng nào mà lại chẳng ước mơ:
Sườn đồi không dốc lắm, nhưng trèo lên thì không dễ,
Đó là cạm bẫy với quân thù, còn với ta lại chính là lợi thế.
10355 Địa hình như sóng lượn nhấp nhô, chúng ta dễ ém quân,
Địch có kỵ binh cũng không dám tới gần.

HOÀNG ĐẾ:

- Vậy là ta chẳng còn gì để nói,
Ngoài mỗi việc là tỏ lời khen ngợi;
Đây là nơi thử thách của cánh tay và của cả tấm lòng!

THƯỢNG TƯỚNG:

- Còn kia, trên một vùng đất bằng ở ngay giữa cánh đồng,

HOÀNG ĐẾ:

Cánh ngoạn mục thế kia ta chưa thấy bao giờ.
Một đạo quân như vậy mạnh gấp đôi quân số!

THƯỢNG TƯỚNG:

Còn cánh quân bên trái, thắn không có gì
cần phải trình tấu nữa:

- 10370 Những tráng sĩ kiên cường chiếm lĩnh các mỏm cao,
Noi ghềnh đá cheo leo đã lấp loáng gươm đao,
Con đường mòn quan trọng được bố phòng cẩn thận,
Quân giặc kéo qua đây chắc chắn là bại trận
Trong một cuộc giao tranh đẫm máu, chúng không ngờ.

HOÀNG ĐẾ:

THƯƠNG TƯỚNG:

Một kẻ tận trung, được phái đi do thám,
chạy vội xuống sườn đồi,
Mong cho hắn gặp những điều may mắn.

TRINH SÁT THÚ NHẤT:

- 10385 Nhờ chúng tôi cơ mưu và dũng cảm
Nên việc được giao đã may mắn hoàn thành,
Khắp chốn khắp nơi chúng tôi đã dẫn thân;
Nhưng tin tức đem về có chiều không thuận ý
Nhiều kẻ thù nguyễn tôn sùng hoàng đế
10390 Như mọi đội quân tỏ ý trung thành;
Họ xin lỗi việc mình đã làm thịnh:
Sợ nội biến dân tình mang hiểm họa.^(*)

HOÀNG ĐẾ:

- Bài học của tính ích kỷ là: lo giữ thân trước đã!
Đừng nghĩ đến biết ơn, yêu quý, nghĩa vụ hoặc vẻ vang,
10395 Toan tính thiệt hon, nhưng chó có nghĩ rằng
Mặc hàng xóm cháy nhà, mình chẳng lo hỏa hoạn.

THƯỢNG TƯỚNG:

- Trinh sát thứ hai về, trông rõ rời lượng choạng,
Chậm chạp trèo xuống kia, run rẩy cả tú chi.

TRINH SÁT THÚ HAI:

- Thoạt tiên, chúng thần nhìn hả hê
10400 Cảnh náo loạn như điên cuồng rồ dại;
Ngay lập tức, thật bất ngờ, bỗng từ đâu tiến lại
Một tên hoàng đế mới xuất hiện trước đám đông,
Tất cả ùa theo, băng qua khắp ruộng đồng,
Tiến theo những con đường đã được trù tính trước;
10405 Những lá cờ đổi lùa giương lên phất phới,
Cả một lũ cừu non hối hả chạy theo cờ!

HOÀNG ĐẾ:

- Một hoàng đế đổi đầu, như thế cũng có lợi cho ta,
Vì mãi bây giờ, ta mới cảm thấy mình thực sự là hoàng đế!
Ta từng mang giáp phục giả trang làm binh sĩ,
10410 Nay vận áo giáp vào, mục đích lớn lao hơn.
Bao yến tiệc, hội hè thực rạng rỡ, mê hồn,
Ta chẳng thiếu thứ gì, nhưng lại thiếu mối hiểm guy
đe dọa.

- Các người kéo ta vào trò chơi cướp vòng phi ngựa,
Cảnh tập trận thế này ta hứng thú xiết bao.
10415 Giá các người đã không ngăn cản ta lao vào cuộc binh đao

Thì ta đâu thiếu gì những kỳ tích anh hùng
để sáng ngời, rực rỡ.

- Ta cảm thấy trái tim ta tự chủ,
Khi ta soi mình trong ánh lửa rực hồng;
Lửa cứ nhăm ta mà lấn tới, thật hãi hùng;
10420 Chỉ là ảo ảnh thôi, nhưng vô cùng sáng láng.
Ta đã từng ước mơ vinh quang và chiến thắng;
Bây giờ ta giành lại những gì để mất đi!
(Những người truyền tin được cử đi khiêu chiến với hoàng đế
đối phương.)
(FAUST mặc giáp phục, mũ sắt che kín nửa mặt. Ba tên vũ sĩ
vũ trang và ăn mặc nhu miêu tả trên kia.)

FAUST:

- Chúng thần xin bái kiến chúa công
Và mong rằng không bị ngài quở trách.
Dù không gặp gian nguy, nhưng phòng xá
vẫn cứ là đắc sách.
10425 Nhu chúa công đã biết, dân chốn son lâm
rất giỏi nghĩ giỏi làm,
Hiểu được ngôn ngữ của thiên nhiên,
ngôn ngữ của núi ngàn.
Còn các thần linh từ lâu đã rời xa đồng nội,
Giờ càng quyến luyến hon với ghềnh khe, vách núi.
Họ âm thầm hành động trong các hẻm sâu,
đường hiểm như mê lộ mịt mùng
10430 Trong các lòn hơi chứa kim loại thơm lừng;(*)
Họ không ngừng phân loại, kiểm tra và chấp nối,
Động cơ duy nhất là: phát minh ra cái mới.
Bằng những ngón tay hiền dịu đầy phép lực thần linh
Họ tạo ra những hình thể trong suốt tựa thủy tinh;
10435 Và trong khói pha lê đòi đòi im lặng đó:
Họ nhìn thấy trần gian với muôn ngàn biến cố!

HOÀNG ĐẾ:

Ta tin người. Chuyện đó ta cũng đã từng nghe,
Nhưng ở đây, nào có nghĩa lý gì?

FAUST:

- Số là, một tiên sinh xứ Norcia, nổi danh là thuật sĩ,(*)
[444] 10440 Là bầy tôi của chúa công, trung thành và tận tụy.

Xưa kia, một số phận hãi hùng đe dọa cướp sinh mệnh!
Khi cùi khô nổ tí tách, ngọn lửa bén lên rồi;
Giàn hỏa chất đầy những cây cành dễ cháy
Trộn lẫn nhựa, lưu huỳnh, vây quanh con người ấy,
10445 Không gì cứu nổi đâu, cả người, cả quý lão thần linh -
Nhưng chúa công đã đập tan vòng lửa cứu tiên sinh!
Hồi ấy ở Roma. Thuật sĩ vẫn biết ơn hoàng đế,
Và thường lo âu, theo dõi từng bước đi của chúa công
trên trần thế,

Ông cũng đã vì thánh thượng mà quên hết bản thân,
10450 Luôn hỏi trăng sao, hỏi chốn thẳm sâu;
về số mệnh của ân nhân.
Rồi lệnh cho chúng thần, phải gấp bước nhanh chân,
đến đây cùng hoàng đế,
Dựa sức mạnh lớn lao của núi non hùng vĩ
Nhờ thiên nhiên hùng cường để cứu lấy son hà,
Bọn tu sĩ u mê mắng nó là ảo thuật tà ma.

HOÀNG ĐẾ:

10455 Vào ngày vui xưa kia, khi chúng ta chào đón khách
đến nhà,
Khách đến thật hân hoan để hân hoan hưởng thụ,
Người xô đẩy, chen nhau, làm cho ta thích thú,
Và các gian phòng đều chật ních khách mời.
Nay nhiệt liệt chào mừng trang hảo hán trên đồi,
10460 Dũng mãnh đến bên ta, nhiệt thành làm trợ thủ
Vào cái buổi sớm mai đầy phân vân, tư lự
Vì cán cân số mệnh đang lơ lửng trên đầu.
Và giờ đây, trong khoảnh khắc thanh cao,
Hồi bàn tay chắc khỏe
Xin chó rút gươm ra khỏi vỏ⁽¹⁾
10465 Hãy tôn vinh chính khoảnh khắc này,
Khi ngàn vạn con người đang tiến bước hăng say
Để vì ta hoặc chống ta mà lao vào chiến đấu!
Ai muốn có trong tay vương miện cùng ngôi báu
Thì phải tự mình giành lấy vinh quang.
Quân tử tự lập thân!
10470 Dù bóng ma kia tự xung là hoàng đế,
Là chủ của giang sơn, thống soái toàn quân sĩ,
Hay là chủ hầu của những bậc tài ba,
Thì việc đưa hán xuống âm ty, phải để chính tay ta!

FAUST:

Dù sao, để hoàn tất việc lén lao trọng đại
 Mà bệ hạ đem đầu ra thi thố cũng là điều không phải.
 10475 Chẳng lẽ hình mào gà và tua báu không điểm tô
 cho chiếc kim khôi?
 Mũ bảo vệ cái đầu, khích lệ lòng dũng cảm
 của chúng tôi!
 Không có đầu, hỏi tú chi làm được gì kia chứ?
 Cái đầu mệt thiếp đi, tú chi cũng rã rời ủ rũ;
 Cái đầu bị tổn thương, tất cả bị tổn thương,
 Cái đầu được mạnh lành, tất cả lại tươi tắn như thường.
 10480 Và cánh tay, luôn luôn biết dùng uy quyền và sức lực
 Để bảo vệ cái đầu bình an sau cánh mộc;
 Rồi thanh guom túc thời làm chức phật oai phong
 Gạt phắt luối guom thù, quay trở lại tiến công,
 10485 Và hạnh phúc cuối cùng có bàn chân tham dự,
 Nó đạp lên đầu thù nằm chết lăn ra đó.

HOÀNG ĐẾ:

Ta cũng như thế đấy, muốn thỏa nỗi hờn căm
Muốn cái đầu kiêu ngạo bị giãm đập dưới chân.

NGƯỜI TRUYỀN TIN (*ho trả về*):

10490 Chúng thần đã đích thân đến đó,
 Ít được việc, ít cả phần vinh dự.
Lời tuyên chiến hào hùng, cao quý của đúc vua,
Chúng phá lên cười, coi như một trò đùa.:
- "Hoàng đế các người, mất tích rồi, còn đâu nữa,
Như tiếng vọng trong lòng thung lũng đó;
Có nhớ đến y, đọc cổ tích là vừa:
Ngày xưa ngày xưa có một ông vua..."

10495

FAUST:

Hay! Mọi việc xảy ra đúng như ý tưởng
Của các trung thần hết lòng vì chúa thượng.
Địch đang tiến đến gần,
quân sĩ ta đang nóng ruột đợi chờ,
Xin ra lệnh tấn công! Kéo lõi mất thời cơ.

HOÀNG ĐẾ:

Không! Ở đây ta không muốn chỉ huy.

(Với tư lệnh)

Kia, công tước, người làm phận sự đi!

THƯƠNG TƯỚNG:

Nào, cánh phải của quân ta, hãy mau mau xốc tới!

Tả quân của giặc thù đang cố leo lên núi,

- 10505 Hãy đem hết sức trai được thử thách lòng thành,
Trước khi chúng tôi noi, đập cho chúng tan tành!

FAUST:

Người anh hùng này rất sôi nổi, thanh xuân,

Xin cho được nhập ngũ, dưới quyền của tướng quân.

Để anh ta gắn bó keo sơn cùng binh sĩ,

- 10510 Đem sức mạnh của mình vẫy vùng cho thỏa chí!

(Chi về phía tay phải)

DÁNH LUÔN (buộc ra):

Kẻ nào dám ló mặt trước ta, kẻ đó chỉ quay ra

Khi hàm dưới, hàm trên tan tành không còn nữa!

Kẻ nào quay lưng lại phía ta sẽ gục ngay xuống đó

Với đầu, cổ, tóc tai trên gáy nát nhu tương.

- 10515 Nếu quân sĩ của ngài mà cũng dám đấu tranh
Bằng súng bằng guom như tôi khi điên tiết,
Thì kẻ thù sẽ bị tiêu diệt hết,
Chết đuối trong vũng máu của chính mình.

CHIET
(Vào)

THƯƠNG TƯƠNG.

Đôi hình bộ binh ở giữa triển khai nhanh,

- 10520 Või toàn bộ sức mình, thông minh,

quyết xông vào giết giặc,

Xa một chút về bên phải đã giao tranh gay gắt,

Ta dữ dội tiến công, hàng ngũ địch hoang mang.

FAUST (chỉ vào người đứng giữa):

Cả người này, xin tướng quân cũng cho đứng vào hàng,

Hắn nhanh nhẹn, sẽ lôi cuốn mọi người cùng xốc túi.

CÓ NGAY (*tiến ra*):

- 10525 Sứ hám của hám lời cần xe tơ, kết mối
Với ý chí anh hùng của binh sĩ hoàng gia,

- Cái đích chung cho tất cả chúng ta:
 Là doanh trại giàu sang của tên vua đồi thủ.
 Hắn sẽ chẳng huênh hoang còn được bao lâu nữa,
 10530 Nào, hãy cho tôi đi đâu, trong đội ngũ tiên phong.

CỦA TÓM VỘI (*gái bán hàng trong trại lính, ngả người vào gã Cố Ngay*):

- Đối với tôi, anh ấy chẳng phải chồng,
 Nhưng là một người tình đáng yêu vào bậc nhất,
 Với hai chúng tôi, mùa thu này sẽ là mùa thu hoạch!
 Đàn bà thật dữ dằn khi cơ hội đến tay
 10535 Chẳng hề kiêng nể gì, cứ vơ vét cho đầy;
 Trong chiến thắng, xông lên! Tất cả đều được phép!
 (Cả hai cùng vào)

THƯỢNG TUỐNG:

- Như dự đoán, địch tấn công ráo riết
 Vào cánh trái của chúng ta. Ta kháng cự kiên cường,
 Từng người một chống lại sự hung hăng điên cuồng,
 10540 Chúng muốn chiếm con đường đèo hiểm trở.

FAUST (*chỉ về phía bên trái*):

- Xin tướng quân hạ cố đến cả người này nữa;
 Sức mạnh được tăng cường, thiết nghĩ có sao đâu!

TÓM CHẶT (*bước ra*):

- Cánh quân bên trái ư? Yên trí, chẳng lo âu!
 Có mặt ta ở đâu, ở đó được giữ gìn vững chắc,
 10545 Giữ tài sản thì lão đây đã nhiều phen thử thách,
 Không sấm sét nào cuớp nổi khỏi tay ta.
 (Vào)

MEPHISTO (*từ trên đi xuống*):

- Các vị hãy xem, ngay ở phía sau kia
 Nơi hẻm núi hình chữ chi có hằng hà sa số
 Những binh sĩ vũ trang sẵn sàng
 10550 Chen lấn nhau làm chặt cả đường mòn.
 Giáp phục, mộc, khiên, tua túa giáo guom
 Họ tạo nên sau lưng ta một bức tường vững chắc
 Chỉ chờ lệnh là xông vào giết giặc.
 (Nói nhỏ với những người biết chuyện)

FAUST:

- Ngài chưa nghe thấy sao, miền duyên hải Sizilien^(*)
10585 Có những dải sương mù đã hiện lên kỳ lạ?
Giữa ban ngày mà làn sương cứ bồng bềnh nghiêng ngả
Nâng mình lên cao mãi giữa tầng không,
Trong làn hương diệu kỳ, sương sáng ánh như gương
Phản chiếu một cảnh quan thực dị thường, khác lạ:
10590 Những thành phố chập chờn, nghiêng ngả,
Những khu vườn lênh đênh khi hạ lại khi nâng,
Hình ảnh thay nhau ẩn hiện giữa tầng không.

HOÀNG ĐẾ:

- Tuy vậy, ta vẫn cứ phân vân lo nghĩ!
Đầu ngọn giáo của quân ta luôn ánh lên lấp lóe;
10595 Những đốm lửa chập chờn cứ nhảy nhót lung linh
Trên lưỡi mác xưa nay sáng bóng của quân mình.
Ta thấy hình như có những điều ma quái -

FAUST:

- Tâu bệ hạ, cúi xin Người thứ lỗi,
Đó là dấu tích của thần linh đã biến mất từ lâu;
10600 Là ánh hào quang của các thần con trai Đấng Tối cao
Mà thủy thủ khắp nơi đều tôn thờ, sùng ái.
Nay vì chúa công mà về đây cùng nhau chung sức lại.

HOÀNG ĐẾ:

- Vậy hãy nói ta hay
Ta phải cảm ơn ai,
Để được thiên nhiên hết lòng phù trợ
10605 Tập hợp cho ta thử hiểm hoi nhất đó?

MEPHISTO:

- Chẳng phải sáo, vị lão sư có bản lĩnh cao cường^(*)
Luôn canh cánh trong lòng số mệnh của quốc vương?
Thấy hoàng đế bị kẻ thù uy hiếp
Nên tiên sinh lòng lo âu khôn xiết,
10610 Ông muốn cứu chúa công để đền đáp công ơn,
Cho dù bản thân có thịt nát xương tan.

HOÀNG ĐẾ:

Ngày đó chúng dân tung hô vạn tuế

Đón rước ta thật linh đình khôn kể;
Ta cũng muốn thử xem uy lực của ta thôi
Và chẳng nghĩ ngọt nhiều, khi cơ hội đến nơi
10615 Ta đem làn gió mát tặng lão già đang ở trên giàn hỏa
Làm hỏng mất thú vui của các ngài cha cố,
Tất nhiên các vị này chẳng ủng hộ gì ta.
Lẽ nào giờ đây, bao năm tháng đã qua,
Hành động vui thú kia lại cho người gặt hái?

FAUST:

10620 Một hành động từ tâm bác ái
Sẽ trổ bông, hoa trái sum suê,
Xin chúa công nhìn lên phía trên kia,
Hình như tiên sinh gửi tới điềm báo hiệu,
Hãy chú ý xem, rồi chúng ta sẽ hiểu!

HOÀNG ĐẾ:

10625 Một con đại bàng bay lơ lửng trên cao
Một linh điểu điện cuồng hung hăn ruột theo sau.

FAUST:

Thần thấy đường như có nhiều thuận lợi!
Linh điểu là con vật hoang đường, hỏi làm sao địch nổi
Với đại bàng là có thật, hiển nhiên?
Điều chính yếu này nó đã cố tình quên!

HOÀNG ĐẾ:

10630 Giờ thì cả hai, theo vòng rộng mãi ra, cùng đuổi bắt
Chúng vây quanh nhau; và chỉ trong nháy mắt
Chúng lao thẳng vào nhau
Để mổ ngực, cắn đầu.

FAUST:

10635 Kìa, chúa công xem, con điểu linh thám hại,
Chỉ tìm được cho mình nỗi đón đau thất bại,
Bị cắn xé xác xơ, nó sã cánh, cúp đuôi,
Lao xuống rùng xanh và mất hút giữa trời.

HOÀNG ĐẾ:

Và trăm sẽ vui với lòng thán phục
Nếu điềm báo kia trở thành hiện thực.

MEPHISTO (chi về phía bên phải):

- 10640 Những cú đánh tối tấp, dập dồn,
Khiến quân thù phải né tránh, hoảng hồn,
Chúng đánh đỡ quáng quàng
Và chen nhau rút về hướng phải,
Khiến chủ lực của địch quân, bên cánh trái
10645 Bỗng roi vào cánh hỗn độn, hoang mang,
Mùi nhọn vũng chắc của quân ta
Cú hướng phải tiến công,
Nhầm chỗ yếu quân thù, giáng những đòn chí tử. -
Bây giờ, hai bên ngang súc nhau -
10650 Như biển trào sóng dữ
Lao vào nhau cuồng nộ, sục sôi;
Chẳng có gì tuyệt hơn thế trên đồi,
Nhất định trận này chúng ta giành chiến thắng!

HOÀNG ĐẾ (nhìn về hướng trái, nói với Faust):

- Người nhìn kia, cánh quân này làm ta lo lắng,
10655 Trận địa của ta đang bị giặc bao vây.
Bấy đá đâu, ta không thấy đá bay?
Những mỏm đá dưới thấp kia, chúng đã trèo lên được,
Còn phía trên cao, hình như ta đã rút.
Kia! - Bọn giặc đông như kiến kéo lên,
10660 Mỗi lúc chúng càng tiến đến gần thêm,
Có lẽ đã chiếm được con đường mòn hiểm trở,
Thắng lợi cuối cùng thảm thương thế đó
Nghệ thuật của các người chỉ vô ích mà thôi!
(Ngừng)

MEPHISTO:

- A, hai con quạ của tôi đã bay đến kia rồi,
10665 Có tin gì mang về cho chủ?
Tôi chỉ e đây lại là tin dữ.

HOÀNG ĐẾ:

- Những con chim góm ghiếc này
Sao chúng lại đến đây?
Mà lại đến từ nơi hẻm núi
Nơi trận chiến đang diễn ra dữ dội.

MEPHISTO (với đôi quạ):

- 10670 Nào, xuống đây, đậu sát bên tai ta,

Các nguōi bảo v̄e ai, k̄é đó ch̄ảng thành ma!
Ai cũng mūn được các nguōi khuyê̄n nhủ.

FAUST (*v̄ōi hōàng đế*):

- Về chuyện chim câu bệ hạ đâu lạ nữa,
Từ những xứ xa xôi tít tắp vạn trùng dương
10675 Chúng vẫn tìm được về noi tổ ấm quê hương.
Nhưng ở đây có những điều khác lạ:
Hòa bình - chim câu làm sứ giả,
Còn chiến tranh thì có quạ đưa thư.

MEPHISTO:

- Chà, một số phận nặng nề:
10680 Các binh sĩ của chúng ta noi vách núi m^u q^ung ch^ung
Đang bị địch đánh nồng lén; lần tới! n^o u^u i^u i^u i^u
Các móm cao gần đó chúng đã chiếm lĩnh rồi;
Con đường mòn chơi voi...
Nếu rơi vào tay chúng
Thì tình thế quân ta sẽ vô cùng nghiêm trọng.

HOÀNG ĐẾ:

- 10685 Vậy là cuối cùng ta đã bị mắc lừa!
Lũ các nguōi giă̄ng bă̄y để hại ta,
Ta đã rọn người từ khi sa vào đó.

MEPHISTO:

- Đã thất bại đâu mà, xin chúa công vũng dạ!
Phải kiên trì, mưu lược để gỡ rối cho đến nút cuối cùng!
10690 Càng về cuối càng ác liệt, chuyện đó cũng bình thường.
Trong tay tôi có những người tin cậy,
Cho phép tôi chỉ huy, việc sẽ đâu vào đấy.

THƯỢNG TƯƠNG (*cũng vừa mới tới*):

- Bệ hạ đã cùng họ kết thân
Khiến cho thắn hết sức khổ tâm,
Trò ma thuật chảng thể nào mang lại
10695 Một hạnh phúc vững bền mãi mãi.
Thắn chảng biết cách nào cho thế trận văn hồi,
Bạn họ đã khởi đầu, sẽ phải kết thúc thôi,
Chiếc gậy chỉ huy đây, xin trả về bệ hạ.

HOÀNG ĐẾ:

- Thì khanh hằng cứ cầm lấy đâ
10700 Biết đâu vận may lại chặng đến cứu sinh!
Con người suông sâ kia vẫn làm trãm rùng mình,
Lại thấy hắn với quạ đen cùng một giuộc.
(Nói với Mephisto)
Ngươi chưa phải là con người thích hợp,
Nên gậy chỉ huy ta không thể trao tay.
10705 Người cứ việc chỉ huy, hãy cứu chúng ta ngay!
Cái gì muốn xảy ra, cứ xảy ra, ta mặc kệ!
(Cùng thương tướng vào trong trường)

MEPHISTO:

Chiếc gậy mòn vẹt kia, cứ việc chở che cho hoàng đế!
Hình như có cả chiếc thập tự cũng được gắn lên mi,
Nhưng với chúng ta, mi chẳng tích sự gì!

FAUST:

Bây giờ, làm sao chú?

MEPHISTO:

- 10710 Đâu sẽ vào đó cả! -
Nào, các chú em áo đen, hãy vào việc, mau lên
Đến ngay Hồ Trong Núi, chào các nữ thủy thần,
Muộn cho ta ảo ảnh mưa nguồn cùng lũ lụt!
Nghệ thuật của đàn bà thật khó ai lường trước,,
10715 Họ biết cách tách rời bản chất với hiện tượng ngoại hình,
Nhưng mà ai cũng cả quyết định ninh
Rằng cái hư ảo kia đích thực là hiện hữu!
(Ngừng một lát)

FAUST:

- Chắc đôi quạ đến noi xin cứu trợ
Cũng biết khéo phỉnh phờ cho thủy nữ đẹp lòng.
Kia, trời đã bắt đầu mưa khắp chốn khắp vùng,
10720 Nơi ghềnh đá ráo khô, tro trọi
Nuốc trào lên ào ào nhu thác xối;
Tất cả vì thắng lợi của đức vua!

MEPHISTO:

Khiến những kẻ đang táo tợn
trèo lên phải hoang mang lo sợ.

FAUST:

- 10725 Thác nước đổ xuống ầm ầm, thành trăm ngàn suối nhỏ,
Đồn vào các vực sâu, rồi hiện ra, mạnh mẽ gấp hai lần,
Một dòng sông xuất hiện, và uốn khúc lượn quanh
Rồi ào ạt đổ vào bãi đất bằng chân núi,
Từ mọi phía, bọt tung cao, nước réo sôi dữ dội,
10730 Rồi từng bậc, thấp dần, sông ào xuống lòng thung.
Chặn dòng nước lại ư? Dẫu biết mấy anh hùng
Sóng dữ cũng cuốn phăng, nhấn chìm trong thác lũ.
Bạo lực hung cuồng kia chính ta còn phải sợ.

MEPHISTO:

- Áo ảnh dối lừa nước cuốn sông trôi
10735 Tôi chẳng nhìn thấy gì! Chỉ người trần mắt thịt bị lừa thôi!
Cảnh tượng lạ lùng này mới làm tôi khoái trá:
Bạn chúng chạy xô nhau ngã cả đàn, cả lũ
Lũ điên kia tưởng mình sẽ chết đuối đến nơi!
Đứa nào đứa ấy cứ cuống quýt mà boi
10740 Trên đất cạn hằn hoi, há hốc mồm hít thở.
Giờ thì khắp nơi đều như ong vỡ tổ!
(Với đôi qua mới trở lại)
Ở chỗ vị tôn sư cao cả, ta sẽ khen các người;
Nếu muốn làm tôn sư thì hãy thử sức chơi.
Các chú hãy đến ngay khu Lò Rèn rực đỏ,
10745 Nơi có bọn quý lùn đang miệt mài quai búa.
Lên đá và kim loại, lửa tung tóe bắn ra.
Các chú sẽ tán tỉnh bông lon, xin xỏ, mang cho ta
Một ngọn lửa sáng lòa, nổ bùng, chói lọi
Như các chú có thể hình dung nổi.
Cảnh tượng chốn xa xăm chớp lóe sáng liên hồi,
10750 Hay cảnh sao băng như chớp vút ngang trời
Thì đêm hè nào mà người đời chẳng thấy;
Nhưng mà chớp lóe lên từ bụi cây gần đấy,
Nơi bãi ẩm đất băng sao sa xuống, rít lên,
Thì người đời đâu đã dễ được xem.
Các chú cứ đến noi, chờ làm gì cho khổ,
Trước thì xin, sau ra lệnh - chẳng có chi là khó!
(Quạ bay đi. Việc xảy ra như miêu tả)

MEPHISTO:

Chụp lên đầu thù là bóng tối, đêm dày!
Chúng lẩn mò từng bước khắp đó đây!
10760 Những đốm lửa ma troi bay chập chờn mọi ngả,
Bất chợt chớp lóe lên khiến mắt nhìn chói lóa!
Tất cả diễn ra thực tuyệt diệu vô cùng,
Nhưng giờ cần có thêm những tiếng nổ hãi hùng!

FAUST:

Những giáp trụ rỗng không đua lên từ hầm kho dưới đất,
10765 Gặp khí trời tự do, chúng mạnh lên, như sống thật;
Tiếng lách cách, lanh canh, vang động đã lâu rồi,
Những âm thanh giả tạo, rợn người.

MEPHISTO:

Đúng thế đấy! Giờ thì họ không thể nào kiềm chế,
Họ choảng nhau theo lối chơi hiệp sĩ,
10770 Như thời xưa tươi đẹp, vẻ vang
Giữa những kẻ chống vua và những kẻ bảo hoàng.
Giờ giáp trụ hiên ngang, họ bắt đầu nổi lại
Cuộc tranh chấp đời đời
Kiểu cha truyền con nối,
10775 Cả hai đều chứng minh quyết không đội trời chung;
Tiếng vũ khí va chạm nhau vang vọng khắp trong vùng.
Cuối cùng, khi đến hội của yêu ma quý sú,
Mỗi hận thù giữa hai bên lại như diều gặp gió
Đạt tới đỉnh tận cùng của muôn nỗi kinh hoàng;
Thù hận đội lên đủ mọi âm yang
10780 Khiếp đám rợn người, đinh tai, chát chúa,
Thú âm vang của yêu ma, quý dữ
Gây hãi hùng vang vọng khắp lòng thung.
(Dàn nhạc thể hiện cuộc hỗn chiến, cuối cùng chuyển sang điệu
quân nhạc tươi vui.)

TRẠI CỦA HOÀNG ĐẾ ĐỐI PHƯƠNG

Ngai vàng, xung quanh chất đầy của cải.

Có Ngay. Của Tóm Vội.

CỦA TÓM VỘI: *Chúng tôi đến đây trước tất cả mọi người!*

CÓ NGAY:

Chẳng con quạ nào bay nhanh bằng chúng tôi.

CỦA TÓM VỘI:

10785 *Ôi, ở đây của chất đầy, cao ngất!
Em bắt đầu từ đâu? Đến đâu thì kết thúc?*

CÓ NGAY:

*Cả một gian phòng đầy ắp của thế này!
Anh chẳng biết chỗ nào nên khởi sự, ra tay.*

CỦA TÓM VỘI:

10790 *Hay lấy tấm thảm này, hợp với em đấy chứ!
Chỗ nằm ngủ của em, trông chẳng ra hồn nữa.*

CÓ NGAY:

*Ô, sao Mai đây rồi, quả chùy thép tuyệt vời,
Anh từng mong có được nó bên người.*

CỦA TÓM VỘI:

*Còn đây, chiếc áo khoác viền vàng, màu đỏ,
Em vẫn hằng ước mơ có nó.*

CÓ NGAY (*cầm lấy vũ khí*):

- 10795 Có thứ này mọi việc chóng êm xuôi,
Đập chết đối phuong, mạnh bước đường đời.
Này, em vớ được cái nào, nhét ào vào tất cả
Toàn những thứ chẳng có gì đáng giá.
Đó vô dụng rẻ tiền chó đụng tới, để yên,
10800 Chỗ kia kia, chiếc hòm đó, nhắc lên!
Đấy là két đựng tiền lương quân đội,
Bụng nó chứa những đồng vàng chói lọi.

CỦA TÓM VỘI:

Nhung anh ơi, nó nặng đến chết người!
Em không nâng lên được, vác sao nổi lộc trời!

CÓ NGAY:

- 10805 Thì cô cúi xuống đi! Mau lên nào, cúi nữa! Tôi đặt nó lên lưng, cô tha hồ chuyên chở.

CỦA TÓM VỘI:

Ô, đau quá! Đau quá! Hỗn hết rồi!
Lưng em như muốn gãy, đau quá, ối trời ôi!
(Chiếc hòm rơi xuống và bật nắp)

CÓ NGAY:

- 10810 Ô kia, vàng! Tüm đống vàng, tuyệt quá -
Nào, nhanh lên, thu gom vào đi chứ!

CỦA TÓM VỘI (*nhặt nhặt cúi xuống*):

Nhặt nhanh tay vào chiếc tạp dề này!
Cũng còn được khói vàng để ta sống đủ đầy.

CÓ NGAY:

- Thôi, đủ rồi! Mau chuồn đi cho le!
(Ái đứng lên)
Chiếc tạp dề của cô, kia, nó thủng rồi, khổ thế!
10815 Cô đứng hay cô đi
Cũng tung tóe ra vàng!

LÍNH HÀU (*của hoàng đế chúng ta*):

Này, bọn kia, chúng bay giờ trò gì ở nơi chốn thiêng liêng?
Đấy là cửa cải cửa nhà vua, sao chúng bay dám lấy?

CÓ NGAY:

- Chúng tôi góp chân tay, máu xương cho Ông ấy,
10820 Và bây giờ chiến quả, chúng tôi đến lấy phần.
Cái lệ này được áp dụng trong doanh trại địch quân,
Và lại hai chúng tôi cũng là dân lính tráng.

LÍNH HÀU:

- Trong đội ngũ chúng ta, điều này không xứng đáng,
Không thể vừa là kẻ cắp lại vừa là quân nhân;
10825 Với hoàng đế của chúng ta kẻ nào muốn đến gần,
Kẻ đó phải là một chiến binh chân thật!

CÓ NGAY:

- Chân thật ư? Ai chẳng biết, có nghĩa là: cống nạp.
Lũ các người cùng một guộc nhu nhau:
- "Nào, đưa đây!"
10830 Đó là câu tướng sĩ vẫn thường chào.
(Nói với Cửa Tóm Vội)
Thôi, ta đi, mang theo cả những gì vừa lấy được,
Ở đây, chúng ta không phải khách được chào mừng,
đón rước -
(Vào).

LÍNH HÀU THÚ NHẤT:

- Này, tại sao cậu đã không xử trí ngay,
Cho thằng bố lão kia ăn một cái bạt tai?

LÍNH HÀU THÚ HAI:

- 10835 Cũng chẳng hiểu sao, người tớ bỗng rã rời bả hoải,
Hai đứa này cứ như là ma quái.

LÍNH HÀU THÚ BA:

- Lúc ấy mắt tớ tự nhiên mờ
Nó nhòe đi, chẳng thấy gì rõ nữa.

LÍNH HÀU THÚ TƯ:

- Còn tớ đây chẳng biết nói gì hơn:
10840 Suốt cả ngày nóng bỏng kinh hồn,
Vừa sợ hãi, vừa ối nồng ngọt thở,
Đứa đứng như trời trồng, đứa lăn dùng ra đó,
Vừa dò dẫm lẩn mò, vừa chém giết lẫn nhau,

Mà lần nào quân địch cũng thua đau;
10845 Trước mắt thấy chòn vòn một làn sương mờ mịt,
Rồi thấy tai ù ù, ong ong, rồi tiếng rít,
Việc cứ thế diễn ra, giờ chúng tớ ở đây,
Cái gì đã xảy ra, chúng tớ cũng chẳng hay.
(Hoàng đế vào cùng bốn vị vương hầu, các lính hầu lui ra)

HOÀNG ĐẾ:

Dù thế nào mặc lòng,
nhưng trận này ta đã giành thắng lợi!
10850 Khắp cánh đồng bằng phẳng,
địch tán loạn đã kéo nhau rút vội.
Đây là chiếc ngai vàng còn bỏ lại trống không,
Bao của cải gian phi được phủ dưới thảm nhung,
Chồng chất khắp chung quanh gian phòng
chật chội.
Chúng ta, được các vệ sĩ riêng che chở không mệt mỏi,
Với tư cách một ông hoàng,
ta đang chờ sứ giả của muôn dân;
10855 Từ khắp nơi chuyển tới những tin tức tốt lành:
Tất cả mừng vui; bình an trong vương quốc.
Dù rằng trong chiến tranh có bàn tay ma thuật,
Nhưng xét cho cùng chỉ có chúng ta đã chiến đấu,
hy sinh
Còn chuyện ngẫu nhiên cũng tốt đối với các chiến binh:
10860 Đá từ trời rơi xuống, máu đổ nơi quân địch,
Từ hang động vang ra những âm thanh dị thường và
khốc liệt,
Khiến quân ta phấn chấn, quân địch càng bức bối tâm can.
Kẻ bại trận sẽ luôn bị giễu cợt, chê cười ở trần gian,
Còn kẻ thắng, dù rạng rỡ hào quang,
vẫn ngợi ca Chúa Trời đã ra on tề độ,
10865 Không cần lệnh, nhưng hàng triệu con người
cùng hòa ca hồn hở:
Chúng con ngợi ca Người, hởi Thượng đế chí tôn!
 Riêng với ta, dù điều này hiếm thấy,
ta cũng được ban phần thưởng quý giá hơn,
Là đã biết hướng ánh mắt mộ đạo của mình
vào chính tấm lòng mình, soi xét lại.
Một quân vương đã phung phí tháng ngày
khi trẻ trung, xốc nổi,

10870	Nhưng rồi năm tháng dạy con người ý nghĩa
mỗi giờ khắc trôi qua.
Vì thế, ngay bây giờ,
Ta muốn cùng các khanh là tú trụ triều đình
bàn tính việc quốc gia ^(*)
(Với vương hầu thứ nhất)
Khanh bố trí thông minh các đạo quân tham chiến,
Họ xông lên diệt thù, thật anh dũng oai hùng,
khi thời cơ đã đến,
10875	Giờ đây, khanh hãy tiếp tục cầm quân
trong khung cảnh hòa bình,
Vậy ta trao kiếm lệnh đại nguyên soái cho khanh.
	ĐẠI NGUYÊN SOÁI:
	Quân đội trung thành của bệ hạ,
cho đến nay vẫn đóng ở hậu phương đất nước,
Để tăng cường uy danh của chúa công,
nên đưa họ tới biên cương tổ quốc.
	Giờ đây, xin phép cho chúng thần được sửa soạn
tiệc mừng,
10880	Trong lâu đài của tiên vương để chúc mừng chúa công!
Và mang thanh guom sáng láng này đi hộ vệ
Nguyên phò tá suốt đời cho chúa công tôn quý.
	HOÀNG ĐẾ (với vương hầu thứ hai):
Còn khanh, vừa rất mực dịu dàng lại
luôn luôn dũng cảm,
Bây giờ ta phong khanh làm quan đại thái giám!
Công việc của khanh chẳng phải nhẹ nhàng đâu.
10885	Trong đám gia nhân, khanh là kẻ đứng đầu,
Chúng rất hay cãi nhau, nhiều kẻ hầu tội tệ;
Khanh sẽ là tấm gương trong vinh dự,
Để chúng biết phải làm đẹp lòng vị hoàng đế ra sao.
	QUAN ĐẠI THÁI GIÁM:
Bệ hạ có ý tưởng lớn lao,
Sẽ mang lại bao ơn dày, nghĩa cả:
10890 Không làm hại ngay cả kẻ xấu xa,
còn người tốt được hết lòng nâng đỡ,
Quang minh chính đại không kế độc mưu sâu;
bình an - không dối trá, lọc lừa!

HOÀNG ĐẾ:

Lòng ta còn nặng nhiều bề, chưa nghĩ đến tiệc tùng, lễ hội,
Nhưng thôi, cứ tiến hành!

Như một sự mở đầu đầy phấn khởi.

(Với vương hâu thứ ba)

10900 Trẫm phong khanh làm đại thị thần! Nghĩa là, kể từ nay
Khanh trông coi việc săn bắn, trang trại và khu vực chăn nuôi!
Tùy theo tháng, theo mùa, khanh hãy lo chu tất,
Chọn cho trẫm những món ăn mà trẫm ua thích nhất.

QUAN ĐẠI THI THẦN:

Việc làm dễ chịu nhất đối với thần là chay tịnh,

kiêng khem

Cho tôi khi đặt trước chúa công được một món ăn ngon.

10905 Đám gia nhâm trong bếp phải cùng thần một dạ

Để thúc giục mùa màng, kiếm từ xa về

những của ngon vật lạ,

Trái cây chín sớm, đồ ăn nước ngoài, bê ha chẳng ra dùng

Ngày chỉ thích những món ăn bổ dưỡng thực đơn giản

... g. Một số đường thực đơn giản, bình thường

Bhut undong.

HOANG DĘ (với vương hầu thứ tư):

10910 Bởi ở đây, không nói gì khác hon là chuyện về tiệc rượu,
Nên khanh, người anh hùng trẻ tuổi.

được biến thành quan đại thần ngũ túr!

Vậy khanh hãy chăm lo cho hầm rượu của quả phân!

Luôn ê hè những loại vang thơm ngon nhất cõi trần!

Nhung bản thân khanh phải giữ cẩn

Chó đẻ non nonuôi dẫn dắt

Vào những cuộc nồng say ngây ngất

QUAN ĐẠI THẦN NGƯ TRÍ

DÀI THAN NGỤ TƯU:

10915 Tuổi trẻ một khi được ưu ái tin dùng,
Thoát một cái, nó đã thành người đàn ông thực sự.
Về yến tiệc tối đây thần cũng xin tham dự:
Thần xin hiến một dàn ngũ túr thật huy hoàng
Với những chiếc bình hoa lệ, những chén ngọc, ly vàng,
10920 Thần chọn riêng cho chúa công chiếc ly kỳ diệu nhất,
Loại pha lê Venezia cầm mát tay suông mắt,(*)
Nó làm rượu thêm nồng nàn,
còn người uống chẳng cảm thấy mình say,
Người đời thường quá tin vào vật quý hiếm này.
Nhưng chúa thượng chẳng lo: ngài là người điều độ.

HOÀNG ĐẾ:

10925 Trong giờ phút nghiêm trang, những gì ta đã hứa,
Các khanh có thể vững lòng tin vào lời của quỷ nhân.
Nó bảo đảm bỗng lộc cho các khanh,
Tuy nhiên, để khẳng định điều này thêm chắc chắn,
Chúng ta cần chữ viết, và quốc ấn.
Để chuẩn bị sẵn sàng các thủ tục, lễ nghi,
10930 Trẫm nhìn thấy con người giỏi giang đã đến đúng lúc kia!
(Đại giám mục - đồng thời là đại tể tướng xuất hiện)

HOÀNG ĐẾ (tiếp tục):

Khi vòm nhà trao niềm tin vào viên gạch cuối cùng
Thì chắc chắn rằng: nó đã được xây xong
để bền vững vĩnh hằng.
Trước mặt khanh đây là bốn vị đại thần trong vương quốc!
Chúng ta vừa bàn tính với nhau về mưu lược
Để quốc gia và hoàng triều sẽ hưng thịnh mãi lên.
10935 Nhưng cái gì có thể giữ cho vương quốc vững bền,
Theo ta, trọng lượng và sức mạnh của một con số 5 rất cần
cho đất nước,
Lãnh địa của các khanh vì thế phải đàng hoàng hơn
kẻ khác,
Cho nên, ta mở rộng cho các khanh ranh giới
các thái ấp của mình,
Bằng cách lấy phần đất kế thừa của những kẻ
đã phản nghịch, cầu vinh.
10940 Ta ban cho các khanh những miền đất đẹp giàu,
vì các khanh trung nghĩa,
Đồng thời được toàn quyền mở mang thêm lãnh địa

Bằng chuyển nhượng, kế thừa hoặc trao đổi, bán mua,
Các khanh sẽ không bị quấy rầy, được xét xử tự do
Những vụ việc liên quan về pháp luật.

- 10945 Trên lãnh thổ của mình, các khanh là quan tòa cao nhất,
Được quyền phán xét cuối cùng, không lệ thuộc bê trên.
Tất cả thuộc các khanh: các hầm mỏ, đồng muối,
việc đúc tiền,
Rồi thuế khóa, địa tô cùng lợi tức,
Với các khanh, ta muốn bày tỏ lòng biết ơn chân thực,
10950 Đưa các khanh lên vị trí tối cao, kế cận với quân vương.

ĐẠI GIÁM MỤC:

Thay mặt các vị đây, thần xin bày tỏ với chúa công
Lòng biết ơn vô cùng sâu sắc!
Chúa công làm cho chúng thần thêm hùng cường, vị thế
thêm vững chắc,
Cũng là làm mạnh thêm quyền lực của ngai vàng.

HOÀNG ĐẾ:

- Trẫm còn muốn ban cho năm vị đại thần
Niềm vinh hạnh cao quý hơn chuyện đó;
Trẫm đang sống cho non sông và còn ham sống nữa;
10955 Nhưng sợi dây dòng dõi cao quý của tổ tiên
Đã kéo ánh mắt nhìn trầm ngâm
ra khỏi lòng hăng hái vươn lên,
Để trẫm thấy những gì đang đe dọa:
Rồi cũng đến một ngày, trẫm sẽ phải chia tay
các khanh cùng bàn dân thiên hạ,
Khi đó các khanh có nghĩa vụ chọn người lên kế vị
ngai vàng,
Đưa người ấy lên ngôi thiêng, đội vương miện,
đăng quang,
10960 Lúc ấy sẽ kết thúc yên bình những gì hôm nay
còn gây ra bão táp.

QUAN ĐẠI TẾ TUỐNG:

Với cử chỉ khiêm nhường và tấm lòng tự hào sâu sắc
Năm vương hầu, những người sung sướng nhất,
đang đứng cúi mình trước chúa công,
Chừng nào, trong huyết mạch, dòng máu trung quân
còn tuôn chảy không ngừng,

Thì chừng đó năm chúng thần vẫn chỉ là cơ thể
Để ý chí của chúa công điều khiển nó dễ dàng,
như xưa nay vẫn thế.

HOÀNG ĐẾ:

- 10965 Nhu vậy, những gì ta bàn tính đã xong,
Sẽ được xác nhận bằng quốc ấn, văn bằng.
Với tư cách chủ nhân, các khanh có toàn quyền tự do
sở hữu về tài sản,
Nhưng với điều kiện là: đất vua ban
không được đem chia hay phân tán.
Ngay cả khi các khanh làm phong phú thêm
những vùng đất vua ban,
10970 Thì kẻ được thụ hưởng hoàn toàn lộc đức vua
phải là một trưởng nam.

QUAN ĐẠI TẾ TUỐNG:

Những văn bản quan trọng bậc nhất này thần sẽ thảo
ngay trên giấy bằng da thuộc,
Vì hạnh phúc của chúng thần, của non sông đất nước;
Tòa chưởng ấn sẽ lo viết sạch và đóng dấu son lên,
Rồi bệ hạ chuẩn y bằng chữ ký thiêng liêng.

HOÀNG ĐẾ:

- 10975 Giờ thì các khanh có thể lui rồi đấy,
Để mà tĩnh tâm suy ngẫm đến những điều trọng đại.
(Các vương hầu ra về)

NHÀ TU HÀNH (ở lại, nói với giọng thống thiết):

Tế tướng là thần thì đã rút,
còn đại giám mục cũng là thần ở lại đây,
Có những điều hệ trọng, muốn khuyên can,
thần mong được giải bày!
Trái tim kẻ làm cha đang lo cho hoàng đế.

HOÀNG ĐẾ:

- 10980 Trong giờ phút hân hoan này,
có chuyện gì khanh phải lo lắng thế?
Nào, xin hãy nói ra!

ĐẠI GIÁM MỤC:

Cũng trong giờ phút này lòng thần thực cay đắng xót xa, [465]

Vì thấy ngôi thánh thượng linh thiêng liên minh
cùng quý sú.

- Và hình như, nhờ đó mà ngai vàng
được vững bền gìn giữ,
Nhưng tiếc thay! Nó lại là sự nhạo báng đối với
Đức Chúa Trời cũng như Đức Giáo hoàng,
10985 Ngài mà biết chuyện thì búa rìu trừng phạt
sẽ đổ xuống giáng san
Và hủy diệt vương quốc tội lỗi này bằng tia sáng
linh thiêng, huyền bí.
Chúa Trời đâu đã quên, hôm lễ đăng quang,
vào giờ khắc vô cùng cao quý,
Bệ hạ đã giải thoát cho tên phù thủy ranh ma.
Vòng hào quang quanh đầu chúa công đã gây hại
cho giáo hội chúng ta,
10990 Nhưng nó lại chiếu tia sáng đầu tiên ban phước
cho mái đầu đáng đời đời nguyên rúa.
Vậy bệ hạ hãy tự đắm vào ngực mình ăn năn
và hãy nhường phần nhỏ
Cái niềm hạnh phúc cướp được kia cho giáo hội, nhà thờ;
Thú đến là cả khu đồi, nơi đã dựng lên các lều trại
của nhà vua,
Noi quý ma hợp sức bảo vệ ngai vàng cho bệ hạ,
10995 Noi hoàng thượng lắng tai nghe bọn lọc lừa dối trá,
Nay tinh ngộ, sùng đạo rồi,
hãy hiến nó cho nhà thánh linh thiêng;
Và núi non, rùng rảm trải rộng đến mọi miền,
Những ngọn đồi phủ xanh thành bãi chăn màu mỡ,
Rồi ao cá, hồ trong, vô vàn con suối nhỏ,
11000 Uốn lượn quanh co đổ xuống các lòng thung;
Rồi các thung lũng rộng, dài, những bãi cỏ, cánh đồng:
Ăn năn thì phải thể hiện ra và bệ hạ sẽ được
Người cứu rỗi!

HOÀNG ĐẾ:

Ôi, ta xiết đỗi kinh hoàng vì mắc bao tội lỗi;
Thôi thì, ranh giới cấm ra sao là theo ý của khanh đây!

ĐẠI GIÁM MỤC:

- 11005 Trước hết, vùng đất xảy ra tội lỗi kia
phải đem nó hiến ngay

Để phục vụ cho điều cao cả nhất!

Trong tâm trí thần đã hiện lên

những bức tường cao cao sê mọc,

Gian đồng ca rõ ràng trong ánh nắng ban mai,

Đến tận nơi thánh giá, gian bốn đạo sải dài,

Gian chính cao và dài, mang niềm vui

cho những người kính Chúa;

Qua cổng chính tôn nghiêm,

con chiên kéo nhau vào hầm hở,

Tiếng chuông đầu tiên vang lên khắp thung lũng núi đồi

Chuông ngân nga từ những đỉnh tháp cao hướng lên trời,

Kẻ đi xung tội đến nơi đây để bước vào đời mới.

11015 Chẳng bao lâu ngày khánh thành sẽ tới!

Sự có mặt của Chúa công sẽ là niềm vinh hạnh nhất

của muôn dân.

HOÀNG ĐẾ:

Mong công trình vĩ đại sẽ bày tỏ được lòng ta

một cách trọn vẹn, hoàn toàn là một đạo chân thành,

Vừa để ngợi ca Chúa cao minh, vừa xin Người xá tội.

Thôi, đủ rồi! Ta đã thấy tinh thần được nâng cao, thoái mái.

ĐẠI GIÁM MỤC:

11020 Là tể tướng, thần xin hoàn tất mọi thủ tục, giấy tờ.

HOÀNG ĐẾ:

Một văn bản đúng nghi thức dành riêng cho nhà thờ,

Khanh hãy trình lên, ta sẽ vui lòng cầm bút ký.

ĐẠI GIÁM MỤC (đã cáo lui, nhưng ra tối cửa lại quay vào):

À, xin Chúa công cũng hiến luôn cho công trình

để đời như thế

Toàn bộ những khoản thu về đất đai

mãi mãi thuộc nhà thờ.

11025 Mười phần trăm hoa màu, rồi lợi tức, địa tô,

Vì bảo quản nhà thờ, rồi quản trị,

chi phí thực vô cùng to lớn.

Trên một vùng đất tan hoang, muôn công trình xong sớm,

Xin bệ hạ chia sẻ bớt cho ít vàng chiến lợi phẩm

trong kho.

A, còn điều này nữa, thần không dám giấu đức vua -

- 11030 Phải đem về từ xa gõ, ngồi, đá vôi và biết bao thứ nữa.
Việc chuyên chờ có dân chúng,
những kẻ được các cha dạy dỗ,
Nhà thờ chỉ ban phước cho ai đã phục vụ nhà thờ.
(Vào)

HOÀNG ĐẾ:

Ta gánh trên mình tội lỗi thực to lớn, nặng nề;
Bạn phù thủy đáng ghét kia gây cho ta
biết bao điều khốc hại!

ĐẠI GIÁM MỤC (*lại quay ra sân khấu, cúi mình sát đất*):

- Ô, xin Chúa công thứ lỗi!
Thần được hay bệ hạ đã gia ân
11035 Cho kẻ xấu xa kia dải bãi bờ ven biển của giang sơn;
Hắn sẽ bị rửa nguyền, họa sẽ đến, nếu như Chúa thương
Không ăn năn để nhà thờ được hưởng
Tất cả các khoản thu từ vùng đất xứ này,
Mười phần trăm hoa màu, thuế lợi tức, thuế đất đai.

HOÀNG ĐẾ (*bực dọc*):

Thì đã có đất đâu, nó còn nằm dưới biển!

ĐẠI GIÁM MỤC:

- 11040 Ai có lẽ phải, lại kiên trì, thì thời cơ sẽ đến.
Chỉ mong lời bệ hạ đối với nhà thờ có hiệu lực muôn đời!
(Vào)

HOÀNG ĐẾ (*một mình*):

Ôi, có lẽ cả cái vương quốc này phải cúng lão mất thôi!

Hồi Năm MỘT MIỀN THOÁNG ĐĂNG

LÚ KHÁCH^(*):

- Phải, mấy cây bồ đề ngày xưa xanh sẫm lá
Vẫn còn đứng kia với sức lực về già.
11045 Ta phải tìm bằng được chúng cho ta
Sau những năm dài chu du tú xú!
Chẳng phải đó sao? Chốn xưa cảnh cũ,
Và túp nhà kia đã che chở cho ta,
Khi biển dữ dằn nổi sóng lúc phong ba
Hất thân ta đặt vào nơi cồn cát!
Ta thành tâm cầu phúc
Cho gia chủ của ta,
Một cặp vợ chồng thật tốt bụng, hiền hòa;
Họ cũng đã già, khi cứu ta ngày ấy,
Chẳng biết hôm nay liệu ta còn gặp lại,
11055 Ôi, những con người mới mẻ đạo biết bao!
Dạ, con xin có lời chào!
Ta có nên gọi to? Ta có nên gõ cửa?
Nếu lòng mến khách vẫn như xưa thì chắc họ
Vẫn được hưởng phúc trời trong những việc từ tâm!

BAUCIS^(*) (một bà mẹ bé nhỏ, rất già):

- Này, ông khách mời đến ơi, khẽ chứ! Chớ làm ầm!
11060 Để ông lão nhà tôi được nghỉ ngơi, ngon giấc,
Người già cần ngủ lâu dưỡng sức
Đến lúc thức rồi công việc mới nhanh tay.

LÚ KHÁCH:

- Ôi, mẹ! Có đúng mẹ không đây?
Để con được tạ ơn lần nữa,
11065 Chẳng phải mẹ cùng với chồng ngày đó
Đã cứu con cho được sống trên đời?
Có phải mẹ chính là bà Baucis
Đã bón thúc ăn cho miệng kẻ tàn hoi?
(*Người chồng vào*)
Ô, bác Philemon, chẳng phải chính bác đây
đã lao ra sóng nước,
11070 Tài sản của cháu, bác cứu về bằng được?
Không có ngọn lửa vội nhóm lên cho cháu sưởi ấm người,(*)
Không có tiếng chuông ngân gọi người cứu kịp thời,
Tai nạn khủng khiếp kia
Cháu làm sao thoát nổi?
11075 Giờ cháu xin được bước ra ngoài bãi
Nhìn lại biển khơi vô hạn, vô cùng,
Quỳ xuống noi đây và cầu nguyện hết lòng,
Ôi, lòng cháu trào dâng bao niềm xúc động.
(*Anh ta bước lên cồn cát*)

PHILEMON (với Baucis):

- Này, bà hãy dọn bữa ăn mau chóng,
11080 Kê bàn ra giữa vườn, nơi có lăm hoa kia!
Cứ để mặc anh ta chạy lại chạy đi,
Tha hồ mà sững sờ, không tin vào mắt nữa.
(*Đến cạnh lũ khách*)
Nơi ngày nào biển tràn muôn sóng dữ
Hành hạ anh đến khốn khổ, thảm thương,
11085 Anh thấy chưa, nay thành những dải vườn
Nhìn cứ như cảnh thiên đường đấy chứ!
Lão già rồi, không làm gì nổi nữa,
Muốn giúp người, không còn sức như xưa,
Cũng vừa hay khi sức lực già nua
Thì sóng biển cũng lùi xa bờ bến.
Những ông chủ thông minh đã đến
Và kéo theo đám đầy tớ can trường,
Biển bao la bị thu hẹp quyền hành,
Bởi họ đã đào kênh, đắp đê ngăn sóng dữ,
Nơi biển rút họ thay làm ông chủ.
11095 Anh hãy nhìn những đồng cỏ tươi xanh!

Rời vườn tược, rừng cây, những thôn xóm yên lành!
Nhưng mà thôi, ta hãy về dùng bữa,
Vì mặt trời sắp lặn chìm rồi đó. -
Và ở chốn mù khói xa típ ngoài kia.
11100 Thuyền cũng đã dong buồm thảng cánh quay về
Tim chõ chắc chắn để qua đêm, như chim tìm về tổ,
Vì bến cảng bây giờ đã chuyển về bên đó.
Đứng đây nhìn, anh chỉ thấy từ xa,
Đường viền xanh của biển cả bao la,
11105 Còn hai bên
Là những vùng đất rộng và dân cư đông đúc.
(Trong vườn nhỏ.
Ba người ngồi bên bàn ăn)

BAUCIS: Kia, sao anh im lặng thế?
Sao không gấp miếng nào cho cái miệng chờ ăn?

PHILEMON: Anh chàng muốn biết chuyện là thường,
11110 Bà hãy kể cho anh ta được rõ.

BAUCIS: Phải, đúng là chuyện lạ!
Nhưng đến hôm nay tôi vẫn chẳng an lòng,
Vì toàn bộ việc làm -
Như có gì uẩn khúc ở bên trong.

PHILEMON:

11115 Không lẽ nhà vua đã mắc sai lầm,
Khi ban cho người ta cả một vùng bờ bãi?
Chẳng phải sứ giả đã kèn vang ánh ỏi
Khi qua đây ban bố lệnh triều đình?
Rồi đoàn người vừa đến
Gần cồn cát nhà mình,
11120 Là dựng lán, cắm lều rầm rộ!
Chẳng mấy chốc mọc lên một lâu đài đồ sộ
Giữa một vùng cây lá xanh tươi.

BAUCIS:

Ban ngày thì đám thợ cứ ầm ĩ khắp nơi

- Xéng xúc, cuốc đào, toàn trò vô tích sự,
 11125 Những chõ nào ban đêm thấy chòn vòn ánh lửa
 Thì sáng hôm sau con đê đã xây xong.
 Chắc đã chết nhiều người, đã đổ lấm máu hồng,
 Vì đêm đêm rền rĩ tiếng khóc than thê thảm;
 Những dòng lửa chảy về phía biển,
 11130 Sáng hôm sau đã thấy một con kênh.
 Kẻ vô đạo kia đang nhòm ngó nhà mình^(*)
 Hắn muốn lấy cả túp lều lẩn khu vườn cây trái;
 Cũng ướn ngực ta đây là láng giềng kia đấy,
 Nhưng chỉ muốn người ta phải quy phục mình thôi.

PHILEMON:

- 11135 Và người ta cũng đã chào mời
 Gạ đổi cho chúng tôi một trang trại tốt tươi
 Ở ngay vùng đất mới!

BAUCIS:

- Cái thứ đất lấn biển kia, làm sao mà tin nổi,
 Chúng ta cứ đứng vững ở đây, trên khu đất cao này!

PHILEMON:

- Để ngắm nhìn những tia nắng cuối ngày,
 11140 Chúng ta hãy cùng nhau vào trong nhà thờ đạo!
 Để thỉnh chuông, quỳ xuống và cầu nguyện
 Gửi niềm tin nơi Đức Chúa muôn đời!

LÂU ĐÀI

Vườn cảnh rộng. Kênh lớn thẳng tắp.
Faust, rất già, đi dạo, vẻ trầm ngâm.^(*)

LYCEUS, LÍNH GÁC TRÊN THÁP CANH (*nói vào loa*):

Mặt trời lặn,
Những con thuyền cuối cùng tươi vui về bến cảng.
11145 Một hải thuyền cỡ lớn
Đã vào kênh và tiến thẳng tới đây.
Cờ đuôi nheo sắc sỡ phất phoi bay,
Những cột buồm cứng cáp đã sẵn sàng chờ đợi.
Thủy thủ gặp chủ nhân lòng dạt dào hứng khởi,
11150 Hạnh phúc chào đón ngài trong giờ khắc huy hoàng!
(Có tiếng chuông ngân vang nơi cồn cát.)

FAUST (*giật mình*):

Ôi, tiếng chuông ô nhục, đáng rửa nguyền!
Nó làm ta bị thương như mũi tên bắn lén;
Trước mắt ta, đắt dai của ta mở ra vô bờ bến;
Nhưng nỗi bức mình đùa giỡn phía sau lưng,
11155 Tiếng chuông tị hiềm đã nhắc nhở ta rằng:
Tài sản của ta không trong lành, nguyên vẹn.
Căn nhà nhỏ màu nâu, kể cả ngôi Nhà Nguyễn
Và những cây bồ đề đều chưa phải của ta!
Nếu muốn đến nơi kia để tĩnh dưỡng tuổi già
11160 Những bóng cây xa lạ cũng làm ta hoảng hốt,
Nó như cái gai cắm gót chân, như cái gai trong mắt;
Ôi, ước gì ta xa cách hắn chốn này!

LÍNH CANH TRÊN THÁP CANH (*như trên*):

Kia, con thuyền ngũ sắc đang vun vút tới đây
Buồm căng gió chiều hôm phơi phới!
Nào thùng gỗ, hòm ruộng, bao tải,
Hàng trên khoang cao như núi chất đầy!
(Một con thuyền lộng lẫy, sắc sỡ, chất đầy sản vật từ phương xa ghé vào bờ.
Mephisto cùng ba tên thủ hạ lực lượng xuất hiện)

ĐỒNG CA:

Chúng ta cặp bến,
Ta đến nơi rồi.
Cầu chúc chủ soái
11170 Hạnh phúc suốt đời!
(Họ ra khỏi thuyền, của cải được khuân lên bờ)

MEPHISTO:

Vậy là chúng ta đã vượt qua thử thách, 11171
Chủ nhân mà ngợi khen, bọn ta thực vui mừng.
Vén vẹn hai chiếc thuyền hôm rời cảng lên đường,
Nay có hai mươi thuyền cùng chạy vào bến bờ.
11175 Bọn ta đã làm nên biết bao điều vĩ đại, 11176
Nhìn của cải đem về cũng đủ biết vĩ nhân. 11177
Biển cả tự do đã giải phóng tinh thần, 11178
Chẳng cần phải đắn đo hay nghĩ suy gì hết!
Cú tóm bắt cho nhanh là chúng ta được việc:^(*)
11180 Người ta bắt con cá, ta bắt cả ngũ thuyền,
Làm chủ ba chiếc rồi -
Thì chiếc thứ tư ta bắt áp theo liền;
Nếu đến chiếc thứ năm gặp khó khăn trở ngại
Thì kẻ dùng bạo lực cũng sẽ giành lẽ phải.
11185 Chỉ hỏi có cái gì chứ không hỏi vì sao!
Chuyện hàng hải, ta có lạ gì đâu:
Một thứ Chúa ba ngôi không thể nào tách được,
Đó là buôn bán, chiến tranh và ăn cướp.

BA THỦ HẠ LỰC LUÔNG:

11190 Chẳng chào hỏi, không cảm ơn!
Chẳng cảm ơn, không chào hỏi!
Như thế ta đem về
Cho chủ nhân thứ đồ thiu thối.

Mặt ông ta
Trông rõ khó coi,
Và chẳng thấy đoái hoài
Đến cửa cải cửa quốc vương, hoàng đế.

11195

MEPHISTO:

11200

Thường công ư?
Đừng có mong như thế!
Vì các chú mỗi người
Đều đã lín phẫn rồi.

CÁC THỦ HẠ:

Nhưng đấy chỉ là
Cái khoản giải sầu thôi;
Chúng tôi đòi
Phải chia đều, chia đủ.

MEPHISTO:

11205

Thì trước hết
Món hàng vô giá đó
Phải mang lên các phòng
Sắp xếp ổn thỏa đi.

11210

Chi li,
Chắc chủ sẽ phóng tay
Cá chủ đâu thua thiệt!

11215

Và sẽ khao đội thuyền
Yến tiệc, rồi yến tiệc.

Những á chim sặc sỡ sẽ bay đến ngày mai,^(*)
Ta sẽ lo cho các chú khoán này.
(Các kiêng hàng được chuyển đi)

MEPHISTO (*või Faust*):

11220

Với vầng trán trang nghiêm và mắt nhìn u uất.
Vậy mà, sự thông thái của ông nó đã được đăng quang:
Biển và bờ đã hòa thuận nhịp nhàng;

Biển đón thuyền từ bờ
Đưa ra khơi nhanh chóng,
Từ lâu dài này nhìn trời cao, biển rộng
Cánh tay ông ôm cả thế gian rồi!

Công trình lớn của đời
 Cũng từ đây khởi sự,
 Nơi đây, lần đầu tiên ta dựng căn nhà gỗ;
 Ta xé một rãnh sâu, nay đã hóa kênh đào;
 Cho mái chèo khua sóng nước lao xao.
 Ý chí cao cả của ông, sự chăm chỉ của đoàn thủ hạ,
 Được đón nhận phần thưởng đầy quý giá
 Mà đất liền và biển cả ban khen!
 Từ nơi đây -

FAUST:

Hai tiếng “nơi đây” đáng rủa nguyền! (*)
 Nó làm ta ưu phiền, khổ sở.
 11235 Anh là kẻ sành đồi, ta nói cho anh rõ:
 Con tim ta đang đau nhói trãm bể,
 Cơ hồ không chịu nổi nữa kia!
 Hễ nhắc đến chuyện này là ta đâm xấu hổ
 Hai người già nơi kia cần phải rời chỗ ở, (**)
 11240 Những cây sồi của họ, ta muốn có lâu rồi,
 Vì không phải của ta, ôi, chỉ mấy cây sồi
 Làm hỏng cả ý đồ của ta: muốn có toàn thế giới.
 Trên các cành cây, ta muốn dựng một chòi canh mới;
 Để mở rộng tầm nhìn
 11245 Bao quát khắp xung quanh,
 Để thấy được những gì
 Mà ta đã hoàn thành,
 Và xác nhận bằng mắt nhìn một công trình vĩ đại
 Của tinh thần con người, và thông minh tài giỏi
 11250 Đã làm lợi cho nhân寰 một vùng đất mênh mông.
 Vậy mà ta bị hành hạ, thực khổn khổ vô cùng,
 Chính trong sự giàu sang ta cảm nhận những gì
 đang thiếu vắng!
 Mùi hương cây bồ đề và tiếng chuông văng vẳng
 Vậy lấy ta, như trong hầm mộ hay ở chốn giáo đường,
 11255 Sự vuon lên của ý chí quật cường
 Bỗng đổ vỡ ở đây, bên một vùng cồn cát.
 Nỗi ám ảnh này, có cách nào giải thoát?
 Chuông lại đổ hồi, ta điken tiết lên đây!

MEPHISTO:

- 11260 Nó làm đời ông trãm cay nghìn đắng!
 Và điều này không thể nào phủ nhận.
 Bất cứ cái tai cao quý nào khi nghe tiếng chuông ngắn
 Đều thấy ghê và khó chịu bội phần!
 Rồi những âm thanh binh-boong đáng nguyên rủa nữa,
 Nó khiến trời chiều đẹp tui bị sương mù bao phủ,
- 11265 Nó chen vào mọi việc của kiếp người
 Từ lúc chào đời cho đến lúc lìa đời,
 Như thế giữa hai tiếng binh-boong, đó chính là kiếp sống
 Vụt qua đi như một con ác mộng.

FAUST:

- Thành công xán lạn nhất cũng có thể tiêu ma,
 11270 Bởi sự ương gàn, chống đối của người già,
 Đến nỗi ta bị hành hạ sâu xa, khốn khổ,
 Quá mệt mỏi, chẳng thiết công minh nữa.

MEPHISTO:

Việc gì ông cứ ngăn ngại lôi thôi?
 Khu vực này lẽ ra phải khai phá lâu rồi!

FAUST:

- 11275 Vậy người hãy đi ngay, đưa họ sang nơi khác! -
 Ta đã dành cho hai con người tóc bạc,
 Một trang trại đẹp xinh, người cũng biết đó thôi.

MEPHISTO:

- Bưng họ khỏi một nơi, đặt họ xuống một nơi,
 Chưa kịp ngoảnh lại nhìn, họ đã đứng lên rồi;
 11280 Sau khi họ hoàn hồn vì chuyển đi cõng bức,
 Họ sẽ người ngoại, vì nơi mới thật đẹp xinh hết sức.
 (Y huýt sáo nghe chóp tai. Ba thủ hạ xuất hiện)

MEPHISTO:

Nào, đến mau! Ông chủ giao việc, ta phải lo!
 Còn ngày mai thì đội thuyền được tiệc rượu tha hồ.

BA THỦ HẠ:

- Chủ nhân già tiếp ta xoàng xinh quá,
 11285 Một tiệc rượu linh đình mới làm ta khoái trá.
 (Vào)

MEPHISTO (với khán giả):

Chuyện xảy ra ở đây, ngày xưa cũng thế thôi,
Đồi nho của Naboth cũng đã ở đây rồi! (*)
(Regum I, 21!)

ĐÊM SÂU

LYCEUS, NGƯỜI LÍNH CANH (*hát trên tháp canh của tòa lâu dài*):

- Sinh ra đời để nhìn đời,
Để được đời mời quan sát,
Thế gian thích lăm ai ơi,
Nguyễn mãi gắn đời với tháp.
Ta nhìn chốn xa vời vợi
Ta nhìn gần cận xung quanh
Nhìn trăng, nhìn sao chiếu rọi,
Nai vàng cùng với rừng xanh.
Ta thấy bốn phương trời biển
Cánh đời vĩnh viễn đẹp xinh,
Cuộc đời ta yêu ta mến,
Nên ta cũng thấy yêu mình.
- Ôi, đôi mắt đầy diễm phuốc
Những gì người thấy xưa nay,
Cánh đời muôn sao cũng được,
Cuộc đời vẫn đẹp lắm thay.

(*Ngừng*)

- Ôi, ta đứng cao chót vót ở trên này
Đâu chỉ để cho lòng mình hóng khởi;
Ở nơi kia, trong mịt mùng đêm tối
Nỗi khiếp đám góm ghê đang đe dọa con người!
Ta thấy nhiều đốm lửa bắn lên trời
Phía những cây bồ đề chìm trong đêm dày đặc;
Được luồng gió thổi vào
Lửa càng hồng, càng đên cuồng hiểm ác.
Ôi, túp lều rực lửa ở bên trong,

- Thường ngày vẫn đứng kia ẩm uớt lắn rêu phong,
Cần nhanh chóng cứu ngay,
- 11315 Nhưng không ai ở đó,
Ôi! Tôi nghiệp thay ông bà già đức độ,
Với lửa bao giờ cũng thận trọng, giữ gìn,
Giờ thành miếng mồi của khói lửa cuồng điên!
Cảnh tượng thực kinh hoàng biết mấy!
- 11320 Vẫn rùng rực sắc hồng, vẫn đùng đùng lửa cháy,
Chỉ thấy mỗi khung nhà đứng tro đó, cháy đen;
Cầu mong những con người thực nhân hậu, hiền lành
Thoát khỏi lửa địa ngục đang bùng lên cuồng nộ!
Những luồng lửa sáng lòa đã liếm sang các khóm cây gần đó!
- 11325 Loang loáng giữa lá cành, thiêu đốt những nhành tươi;
Những cành khô bỗng cháy lên
Rồi rơi tả, rụng rơi.
Ôi, đôi mắt lại phải nhìn cảnh tượng như thế đó!
Mắt tinh tường làm chi cho thêm khổ!
- 11330 Dưới sức nặng của cành cây đổ
Nhà Nguyên cũng sập rồi!
Lửa ngoằn ngoèo leo lên đốt các ngọn cây sồi,
Rồi từ rẽ đến cành,
Các thân cây rỗng ruột hồng lên
- 11335 Như cột than đỏ rực. -
(Ngừng lặng lâu. Rồi lại hát)
Than ôi, những gì khiến mắt nhìn ngoạn mục
Hàng bao thế kỷ qua, phút chốc đã tiêu tan!

FAUST (đứng trên ban công, nhìn về phía cồn cát):

- Tiếng hát vọng xuống đây, sao nghe như tiếng than?
Lời đã nói, nhưng âm thanh đến muộn màng, buồn thảm.
- 11340 Người lính canh thở than, còn lòng ta chán ngán
Bởi việc làm nóng vội mới đây thôi.
Hàng cây kia đã bị hủy hoại rồi,
Những thân cây xám màu than cháy dở,
Rồi một tháp canh được dựng lên ở đó
- 11345 Để có thể nhìn tới những chốn mù xa.
Ta sẽ được nhìn thấy cả ngôi nhà
Tặng cho cặp vợ chồng già tối Ỏ,
Trong cảm giác được cưu mang, che chở
Họ sẽ tươi vui tận hưởng những năm tháng cuối đời.

MEPHISTO VÀ BA THỦ HẠ (*phía dưới*):

- 11350 Bước chân ngựa phi nhanh, chúng tôi đã về rồi;
Xin chủ xá tội cho! Việc làm không êm á.
Chúng tôi đến, gõ cửa rồi đập cửa
Nhưng vẫn lặng im, chốt khóa, then cài;
Chúng tôi đập, rồi chúng tôi lay
Cánh cửa mục lâu ngày liền đổ xuống.
11355 Chúng tôi hăm dọa, chúng tôi hét tướng,
Nhưng chẳng ai chịu lên tiếng trả lời.
Tinh huống này chẳng lạ với chúng tôi:
Họ không nghe hoặc chẳng thèm nghe thấy!
11360 Còn chúng tôi cũng đã không ngần ngại
Xông ngay vào gạt bỏ họ liền tay
Họ không có thời gian chịu đau đớn, đọa đày,
Vì khiếp đảm, hồn sóm lìa khỏi xác.
11365 Một khách lạ náu mình đâu trong góc,
Xông ra định đấu guom cũng bị đập vỡ đầu.
Cuộc xô xát diễn ra dữ dội và rất mau,
Than hồng bắn tứ tung, khắp nhà than rơi vãi,
Lửa bén rom, lửa bùng lên cao mãi
Thành một giàn hỏa thiêu hóa kiếp cả ba người.

FAUST:

- 11370 Các ngươi điếc hay sao mà không chịu nghe lời?
Ta muốn đổi chứ không muốn cướp!
Một việc làm hồ đồ, ngạo ngược,
Ta nguyên rủa nó. Lời rủa nguyên các ngươi hãy chia nhau!

DÒNG CA:

- Lời xưa có câu:
11375 Bạo lực hoành hành thì mình quy phục nó!
Ai muôn hiên ngang can trường chống cự
Sẽ thiệt nhà, thiệt cửa, lại thiệt đời.
(Vào)

FAUST (*trên ban công*):

- Ngôi sao giấu đi ánh sáng giữa bầu trời,
Ngọn lửa lụi tàn, chỉ bập bùng lay lắt,
11380 Làn gió lạnh thổi về, lửa bùng lên giây lát,
Khói theo gió bay lan đến tận nơi này.
Lệnh đưa ra vội vàng, y lệnh quá mau tay!
Kia! Hình như có bóng ai đang vật vờ tiến lại?

NÚA ĐÊM

Bốn mù già xám xịt bước ra^(*).

MỤ THÚ NHẤT:

Tên tôi là Túng Thiếu.

MỤ THÚ HAI:

Tên tôi là Nợ Nần.

MỤ THÚ BA:

Tên tôi là Lo Âu.

MỤ THÚ TU:

11385 Còn tôi là Khốn Quẫn.

CÁ BA:

Chúng ta không thể vào, vì nhà này khóa cửa;
Trong này người giàu ở, ta chẳng vào làm gì!

TÚNG THIẾU:

Ở đây tôi chỉ là cái bóng.

NỢ NẦN:

Tôi chẳng là cái chi.

KHỐN QUẨN:

Kẻ được nuông chiều thấy tôi ngoảnh mặt đi.

LO ÂU:

[482] 11390 Các chị không thể vào

Và không ai được phép vào đây cả,
Chỉ một mình Lo Âu lách được qua lỗ khóa.
(Lo Âu biến mất.)

TÚNG THIẾU:

Chị em xám xịt ơi, ta phải lánh đi xa!

NƠ NẦN:

Tôi theo sát chị đây, vì gắn bó thiết tha.

KHỐN QUÂN:

.Khốn Quân bao giờ cũng theo chân Túng Thiếu.

CÀ BA:

11395 Mây kéo đến rồi, những vì sao chạy trốn!
Phía sau kia! Phía sau kia! Từ chốn xa xôi
Anh chúng ta đã đến kia rồi,
Anh ta đến, tên anh là... thần Chết.
(Vào)

FAUST (*trong lâu dài*):

Vì sao ta chẳng biết
Ta thấy bốn tên vào, nhưng ra chỉ có ba;
Chúng nói gì với nhau ta không thể hiểu ra.
11400 Tiếng vọng lại nghe như là - "Khốn khổ",
Rồi "thần Chết" được gieo vẫn tiếp đó,
Nghe thều thào, trống rỗng, như thể tiếng yêu ma.
Ta vẫn chưa đấu tranh vuon được tới tự do.
Ôi, trên đường đời, giá ta tránh xa được những trò ma thuật.^(*)
11405 Giá những câu thần chú đã bị ta quên mất
Thì đúng trước thiên nhiên, chỉ có ta, một quân tử mà thôi,
Thực giá trị biết bao được làm một con người!

11410 Ta đã từng như thế, trước khi tìm mình trong tăm tối,
Bằng những lời thậm tệ, ta nguyên rủa chính ta và thế giới.
Bây giờ thì không trung đầy ma quái, quý thần,
Đến nỗi, chẳng còn biết cách nào để tránh né, yên thân.
Dù ngày có tươi vui, trong lành và hoan hỉ
Thì đêm đến bị cuốn thân vào giấc mơ ma quỷ;

- Đã nắm bắt trong tay mọi lạc thú trên đời,
Cái gì không thỏa lòng ta vứt bỏ ngay thôi,
Cái gì thoát tay ta, ta để cho nó thoát.
Ta chỉ có khát khao và vươn lên hoàn tất.
Đã biết bao lần ta mơ ước cao xa,
Manh liệt dấn thân vào bão táp, phong ba,
Vào cuộc sống lớn lao và mạnh mẽ.
Giờ thì trải đời, thông minh, cả nghĩ.
Thế giới này quá quen thuộc với ta,
Ta chẳng mong gì ở thế giới bên kia.
Hướng mắt về nơi đó sẽ là anh giàn dở
Tự huyễn hoặc mình ở trên mây trên gió!
Ta đứng vững nơi đây và nhìn ngắm xung quanh,
Với một kẻ hăng say, trần thế chẳng vô tình.
Còn chốn vĩnh hằng, hẩn đâu cần phải phiêu du đến đó!
Nhận biết được cái gì, hẩn chắc tay nắm giữ;
Theo nhịp tháng ngày, cứ thế hẩn dấn thân,
Đường hẩn hẩn đi; mặc ma quý cản ngăn.
Hẩn tiếp tục hành trình tìm khổ đau, hạnh phúc.
Chẳng bao giờ hẩn thỏa mãn, dù chỉ trong khoảnh khắc!
- 11435
- 11440
- 11445
- 11450

LO ÂU:

- Kẻ nào bị ta chiếm giữ ở trong lòng,
Thì thế gian này với hẩn cũng bằng không,
Sự tăm tối ngàn đời chìm sâu vào tâm tưởng,
Chẳng có mặt trời mọc lên hay lặn xuống,
Dù mọi giác quan của hẩn vẫn chu toàn
Thì bóng đêm đã trú ngụ trong lòng,
Bao báu vật vẫn đợi người lấy của
Hẩn không thể giành cho mình được nữa.
Bất hạnh thì ưu phiền, hạnh phúc cũng ưu phiền,
Chết đói nhăn rồng trên đống của, đống tiền;
Dù là nỗi giày vò hay là niềm hoan lạc,
Hẩn vẫn đẩy lùi sang một ngày mai khác;
11465 Chỉ ngóng ngóng tương lai rồi sẽ đến với mình
Nên chẳng bao giờ công việc được hoàn thành.
- 11455
- 11460
- 11465

FAUST:

- Im đi! Mi không thể làm cho ta nản chí!
Ta không muốn nghe những điều nhảm nhí,
Hãy cút đi! Những lời mi lải nhải, nói linh tinh!

11470 Có thể làm rối trí kẻ thông minh.

LO ÂU:

- Hắn nên đi hay là nên đến?
Hắn không còn khả năng quyết định;
Giữa con đường đã được mở ra,
Hắn bước đi loạng choạng, lẩn mờ.
11475 Càng ngày hắn càng lầm đường lạc lối,
Nhìn mọi vật càng ngày càng sai trái,
Chỉ làm tội cái thân và phiền nhiễu người đời,
Hỗn hển tùng con thở dốc, tàn hơi,
Không nghẹt thở, nhưng chẳng còn sức sống.
11480 Hắn vẫn chưa chịu hàng, hắn vẫn không thất vọng.
Hắn vẫn cứ lẩn đi, hắn lẩn mãi không ngừng,
Làm thì không đủ sức, bỏ lại thấy đau lòng,
Vừa mới được tự do lại thấy mình khổ sở,
Giấc ngủ chập chờn, mỏi mòn hung thú,
11485 Bị cột vào một chỗ, để sẵn sàng
Được đưa về địa ngục với Diêm vương.

FAUST:

- Lũ quỷ ma khóc hại!
Hàng ngàn lần
Lũ bay đối xử với con người như thế đấy!
Ngay cả những tháng ngày rất yên ả, bình thường
11490 Bay cũng biến chúng thành rối loạn, lấm tai ương,
Người khó thoát khỏi ma, điều này ta biết rõ
Mối liên hệ tinh thần nghiệt ngã không thể nào cắt bỏ.
Nhưng, quỷ Lo Âu, quyền lực mi lén lút, lớn lao.
Ta sẽ không thua nhện nó đâu.

LO ÂU:

- 11495 Được thôi! Quyền phép của ta mi biết ngay tức khắc
Khi ta nguyên rủa mi và quay đi nơi khác!
Con người chốn trần gian mù quáng suốt cuộc đời,
Vậy thì; Faust, cuối đời mi cũng mù mắt thôi!
(Hà hơi vào Faust.) Vào.)

FAUST (đã bị mù):

- Đêm tối đường như dày hơn, thăm sâu hơn trước đó,
Nhưng, nơi sâu thăm hồn ta, rực sáng lên rạng rỡ;

Những gì ta đã nghĩ, phải gấp rút hoàn thành,
Không có sức mạnh nào bằng lệnh của chủ nhân.
Nào, các thủ hạ của ta, từng người từng người,
mau đứng dậy!

Những gì ta táo bạo nghĩ ra, hãy cho đài được thấy.

11505 Hãy cầm dụng cụ lên, hãy dùng xéng, dùng mai,
Cái đích đã vạch ra, ta phải đạt được ngay.

Tiếp theo sự cần cù, lệnh chấp hành nghiêm ngặt,
Chúng ta sẽ đón nhận phần thưởng cao quý nhất,
Là hoàn thành sự nghiệp vĩ đại nhất trên đài,
Một khối óc thông minh đủ cho cả ngàn người.

11510

SÂN LỚN TRƯỚC LÂU ĐÀI

Đuốc sáng.

MEPHISTO (bước ra, với tư cách người cai quản):

Nào, lại đây! Lại đây! Vào tất cả trong này!
Hồi các hung thần lắc lư, loạn choạng,(*)
Những hình hài nửa vời được chắp nhằng, vá tạm
Từ dây chằng, gân nhão với xương người.

CÁC HƯNG THẦN (*đồng ca*):

- 11520 Nên đã mang tới đây
Xích dài dùng đo đạc;
Cọc nhọn dùng cắm mốc,
Vì sao phải đến đây,
Thì chúng tôi quên mất.

MEPHISTO:

- Ở đây, chẳng cần nỗ lực gì về nghệ thuật;
Cứ làm theo kích thước của bọn bay!
11525 Thẳng dài ngoẵng thì nằm dài xuống ngay đây,
Những đứa khác, quanh mình hăn, hãy nhanh tay giấy cỏ;
Rồi theo cách vẫn làm cho tiên tổ,
Đào một hố sâu hình chữ nhật dài dài!
Từ lâu dài chuyển sang ngôi nhà chật hẹp này
11530 Phần kết thúc ngu si như thế đó!

CÁC HUNG THẦN (*đào huyệt với điệu bộ đùa nghịch*):

Ngày xưa trẻ trung ta yêu, ta sống,^(*)
Ta thấy đời dịu ngọt biết bao nhiêu,
Đâu có tiếng ca tươi vui, náo động
Là chán ta cũng nhún nhảy vui theo.

11535

Rồi đến lúc cái tuổi già gian trá
Đã còng lưng chống nặng đến gấp ta;
Ta đi tới cửa mồ thì vấp ngã
Sao khéo thay, cửa mồ đã mở ra!

FAUST (*tù trong lâu đài bước ra, tay quờ quạng lần theo khung cửa*):

Tiếng cuốc, tiếng mai, nghe xiết bao khoan khoái!

11540

Mọi người đang vì ta mà dốc lòng hăng hái,
Bất đắt đai phải hòa giải, kết liên,
Bất con sóng xô bờ không vượt quá đường biên,
Dụng bức tường trang nghiêm ngăn biển khơi hung dữ.

MEPHISTO (*nói riêng*):

Mọi nỗ lực nguoi làm là vì ta đấy chứ!

11545

Với sông đào, con đập, con đê,
Nguoi đang lò cho yêu quái của thủy tề
Một bữa tiệc thật linh đình, kỳ thú.
Chẳng có cách nào cứu các nguoi được nữa,
Mọi quỷ ma đều hợp sức, kết đảng với ta rồi,
11550 Cái cuối cùng là hủy diệt mà thôi.

FAUST:

Quản lý đâu?

MEPHISTO:

Tôi đây!

FAUST:

Cái gì có thể làm, nguoi hãy gắng làm ngay,
Hãy tuyển mộ nhân công nhiều cả ngàn, cả vạn,
Khích lệ bằng sự nghiêm minh và thường ngoạn,
Bằng lương cao, dụ dỗ hoặc cưỡng bức về đây!
11555 Ta muốn được báo tin về công việc từng ngày,
Muốn biết con kênh đào mỗi ngày dài thêm mãi.

MEPHISTO (lầm bầm):

Theo tin tức đến tai tôi thì người ta đồn đại,
Ở đây đang đào huyệt, chứ đâu phải đào kênh.

FAUST:

- Phía chân rặng núi kia là một dải sình lầy,
11560 Làm uế tạp nhũng gì ta đã giành thắng lợi
Phải tháo cạn, lấp đi khu đầm lầy hôi thối.
Đó sẽ là thành công cao đẹp nhất cuối đời:
Ta mở ra đất sống cho hàng triệu con người,
Dù chưa thể an cư, nhưng tự do sinh sống.
11565 Đất phì nhiêu, tươi xanh niềm hy vọng,
Trên miền đất mới tinh, vật và người đều thoả mái, yên
vui.
- Rồi người tối định cư nơi gò đống, bãi đồi
Được tạo nên bởi đám thợ cần cù và dũng khí.
Phía bên trong, đó là cảnh thiên đường noi tràn thế,
11570 Còn bên ngoài, thủy triều lén sát bờ, dữ dội tiến công,
Cố xói mòn, dùng bạo lực vào tàn phá bên trong,
Nhưng hễ có lỗ rò biển định gây tác hại
Là dân chúng nhanh tay, xúm nhau vào, chặn lại;
Chính vì ý tưởng này ta đã hiến đời ta,
Kết luận sau cùng của mọi điều thông thái, đó là:
11575 Chỉ xứng đáng hưởng tự do và cuộc sống,
Ai kia biết ngày ngày đấu tranh giành lấy chúng!
Và nhu thế, dẫu còn bao nỗi nguy hiểm bủa vây,
Nhưng tuổi thơ, tuổi xuân và tuổi già đều muốn sống ở đây,
Và sẽ sống những tháng năm đáng sống.
Ôi, ta ước mong được thấy đám nhân quần sôi động,
11580 Muốn được cùng nhân dân tự do đúng vững
trên mảnh đất tự do!
- Vào thời khắc này đây ta muốn được nói ra:
Xin hãy dừng lại đi, người đẹp quá!
Dấu vết những tháng ngày ta sống trên trần thế
11585 Không thể nào tiêu tan chìm xuống cõi vĩnh hằng.
Trong tiên cảm tràn trề niềm hạnh phúc lâng lâng
Lúc này đây, ta tận hưởng phút giây cao đẹp nhất!
(Faust ngủ xuống. Các hung thần đỡ lấy và đặt nằm trên mảnh
đất)

MEPHISTO:

Con người này, không có hạnh phúc nào làm hấn ta
ngây ngất,
Không có khoái lạc nào làm cho hấn thỏa lòng,
Hấn thèm khát những bóng hình luôn thay đổi
không ngừng;
Vậy mà vừa đây, kẻ tội nghiệp kia lại ước mong giữ lại
Cái khoảnh khắc cuối cùng, rỗng không và thảm hại!
Hấn đã chống lại ta thực mãnh liệt muôn phần,
Giờ thì, thân già trên cát bụi, còn Thời gian chính là
vị chủ nhân.
Đồng hồ đúng yên -

ĐỒNG CA:

Không nhúc nhích!
Như lúc nửa đêm lặng im, u tịch
Kim đồng hồ rơi xuống.

MEPHISTO: Chiếc kim roi! Công việc đã hoàn thành.^(*)

ĐÒNG CÁ:

Thế là xong.

MEPHISTO:

11595 Xong! Một tiếng nghe ngốc nghếch quá chừng.
 Sao lại xong?
 Xong và hư không, hoàn toàn cùng một ý!
 Đối với ta, sáng tạo vĩnh hằng là một điều vô nghĩa!
 Cái được tạo thành sẽ thành cái hư không!

11600 Ta hiểu gì, khi nói "thế là xong"?
 Xong có nghĩa như chưa từng tồn tại;
 Trong cái vòng quẩn quanh, nó như thể đã hiện tồn nơi ấy,
 Bởi thế ta mến yêu sự Trống Rỗng vĩnh hằng.

HẠ HUYỆT

MỘT HUNG THẦN (*đơn ca*)^(*):

11605 Ai làm cái nhà này mà tồi tàn quá mức
Chắc thuở kia để đào và xéng kia để xúc?

CÁC HUNG THẦN (*đồng ca*):

Với người khách chết rồi, còn chiếc áo vải đây,
Thì có được nhà này vẫn may mắn lắm thay.

MỘT HUNG THẦN (*đơn ca*):

Ai trong nom phòng này mà tồi tàn đến thế?
Đã để đâu cả rồi, chẳng thấy bàn thấy ghế?

CÁC HUNG THẦN (*đồng ca*):

11610 Ghế với bàn chỉ được mượn túc thời;
Có biết bao kẻ bắt nợ trên đời.

MEPHISTO:

Thân xác nằm đây, nhưng hồn thì muốn trốn,
Ta đã phải vội vàng chìa ngay ra cho hắn.
Bản giao kèo viết bằng máu khi xưa;
Phiền một nỗi ngày nay họ biết đủ thứ trò
11615 Để đánh tháo linh hồn khỏi bàn tay quý sú.
Người ta va vấp nhiều, nếu làm theo cách cũ,
Còn cách mới thì ta lại chưa được phép làm;
Trước đây ta vẫn hành động một mình,
Nay lại cần đến tá phù, hữu bật.
11620 Chà, với lũ quý chúng ta mọi việc tồi tệ thật!
Luật lệ cũ và thói quen truyền lại tự ngàn đời,

Chẳng có gì để tin tưởng nữa rồi!
Xưa kia, hắt hơi thở cuối cùng là hồn lìa khỏi xác,
Ta chỉ việc đón rình chộp luôn con chuột nhất,
Hấp! Xong rồi! Hồn đã nằm trong móng vuốt của ta.
Còn bây giờ? Nó chằn chừ, nó chẳng muốn chui ra
Khỏi ngôi nhà thối thây, chốn ngủ cư lợn mửa;
Các tố chất tạo thành người ghét nhau và tan rã,
Hồn cuối cùng cũng bị tống ra thôi!
Nhưng chờ đợi ngày, giờ, thực khổn khổ, tốn hơi,
Bài ca này hứa Thúy à, 25

Ở đâu? - quả vô cùng hót hót

Cả cái chết cổ truyền cũng không nhanh chóng nữa,
Còn câu hỏi: "Liệu chết thật hay chưa?"

Cũng lầm nỗi hồ nghi;

Ta nhiều phen hau háu nhìn thân cúng tú chi -

11635 Nhung chỉ là chết giả! Rồi tay chân lại bắt đầu cử động.

(Làm những điều bô phù phép kỳ di)

Nào, tui tính vào việc đi! Hãy tới đây nhanh chóng,

Hồi lũ quý đầu sùng, sùng thảng lẩn sùng cong,

Hỏi quý con nhà nòi, hỏi ma quái chính

Hãy đem mồm địa ngục lên đây ngay tức khắc!

11640 Địa ngục có nhiều mồm, đủ loại và kích thước,

Nuốt tội nhân, tùy theo phẩm hàm và đẳng cấp xưa nay.

Nhưng cả với trò chơi lý thú, cuối cùng này

Trong tương lai, không phải không đáng ngại.

(Miếng địa ngục hiện lên khủng khiếp ở phía trái)

Miêng há, nanh hô; từ vòm họng hút sâu trào lên mõi .

11645 Một thác lửa bùng bùng; cuồn cuộn cháy cuồng hung,

Sau lòn hơi hốc lên ngùn ngut phía trong cùng,

Ta trông thấy một biển lửa ngàn đời hùng hực cháy.

Những sóng lửa rực hồng tràn ra bị hàm răng ngăn

Những song tua Tục Kông tràn ra
Những thân tôi cố hơi theo, hy vọng thoát khỏi đây

Thì chó ngao khổng lồ đã nghiên nát

hơi theo dòng lửa đó.

Kết luận cuối trong mâm cỗ hao điều khiếp sơ

Mỗi lần ra biển quá chật, đầy những nỗi kinh hoàng!

Các người làm rất hay, khiến tôi nhân phải khiếp vía,

... là mèo là đối lừa, man trá -

(Để minh họa có cicina ngắn và thẳng)

ĐOÀN THIỀN BINH:

Hồi sú giả thiên đàng
Cùng thân quyến, họ hàng
Hãy bay xuống trần gian
Nhẹ nhàng và thư thái:
Tha cho người mắc tội,
Làm hồi sinh cát bụi;
Để dấu ấn tươi vui
Cho vạn vật trên đài,
Thong dong trong chơi voi
Hãy cứu nhân độ thế!

MEPHISTO:

11685 Ta nghe thấy những thanh âm lạc điệu,
những tiếng vong chối tai,

Từ trên cao đang dội xuống đây
 Cùng ánh sáng ban ngày chẳng làm ta thích thú;
 Đó là lũ đại khờ dở nam và dở nữ,(*)
 Làm bộ mình sùng đạo để mong được thương yêu.
 Các ngươi biết đấy, trong những giờ nhục nhã,

bọn ta nghĩ đủ điều

- 11690 Để hủy diệt giống người trên trái đất.
 Nhưng, chính cái điều chúng ta nghĩ ra tồi tệ nhất,
 Họ lại đem cầu nguyện xin cứu rỗi linh hồn.
 Kìa, bọn làm dáng đến kia, lũ trí trá ranh con!
 Chúng đã cướp của ta vài linh hồn tội nợ,
 Lại dùng chính vũ khí của ta để thắng ta nữa chứ;
 Chúng cũng là quý sứ cải trang thôi!
 Ở đây mà thua chúng thì nhục nhã muôn đời;
 Nào, tất cả đến sát mồ, bám xung quanh
 và giữ cho thật chắc!

ĐỒNG CA CỦA CÁC THIÊN THẦN (vừa hát vừa rắc hoa hồng):

- Muôn đáo hoa hồng rạng rỡ
 Tỏa ra ngào ngạt hương thơm!
 Cánh hoa rung rinh chòn vòn,
 Bí mật tái hồi sự sống,
 Nhánh nhỏ, cành non tung cánh
 Nụ hồng chớm hé làn môi
 Nở bừng lên nhẹ, hoa ơi!

Mùa xuân đâm chồi nảy lộc
 Thắm hồng khoe với biếc xanh
 Hãy đem thiên đường xuống tặng
 Cho ai yên nghỉ giấc lành.

MEPHISTO (với bọn quý sứ):

- Sao mà co rúm lại? Sao run rẩy rùng mình?
 Địa ngục xưa nay có lệ nào nhu thế?
 Cứ mặc chúng rắc hoa, hãy vững vàng kiên nghị,
 Quý lớn quý con, mau mau về vị trí tiến công!
 Chúng tưởng chơi trò đem vung vãi hoa hồng
 Có thể dìm chết chúng ta trong tuyết băng, giá rét;
 Ta chỉ thối cho vài hơi là hoa tàn héo hết.
 Nào, các tráng sĩ Phù Phù, mau mau thối phù ngay!(*)
 Thôi, đủ rồi! Mới phả hơi chúng đã tái mặt mày. -

Đừng mạnh quá! Hãy bít mũi, che mồm đi chút nữa!
Các người chẳng biết thế nào là mức độ!

CÁC THIỀN THẦN (*đồng ca*):

Muôn nụ hoa hạnh phúc;
Muôn ngọn lửa tươi vui,
Đem tình yêu cho người
Mang lại niềm hoan lạc
Cho trái tim khao khát.
Lời chí thiết chân thành,
Nơi cao xanh xán lạn,
Với bầy tiên vĩnh hằng
Đâu cũng là ánh sáng.

MEPHISTO:

- 11735 Ôi, một lũ vô tích sự
 Ta nguyên rủa chúng bay!
 Nhục nhã đến nhuồng này!
 Quỷ sứ gì lại chân chổng lên trời, đầu đâm xuống đất,^(*)
 Một lũ thộn thì lộn vòng, quay quắt
 Trốn ngay về địa ngục như thế chạy giật lùi.
 Cầu chúc cho chúng bay được tắm lửa dầu sôi!

11740 Còn ta cứ ở đây, quyết không rời vị trí! -
 (Đập túi bụi những bông hồng đang bay lượn xung quanh)
 Cút đi, lũ ma troi! Được, mi cứ việc lập lòe như thế!
 Bị tóm rồi, mi chỉ là đồ nhǎo nhoét tanh hôi.
 Còn chờn vòn cái chi? Hãy cút xéo đi thôi! -
 Chà, như có nhựa và diêm sinh bám gáy ta bỏng rát.

CÁC THIỀN THẦN (*đồng ca*):

- 11745 Hãy tránh cho xa, cho khuất
Cái gì không thuộc về mình,
Cái gì gây rối tâm linh
Cũng đừng khổ đau vì nó.

11750

Cái gì len vào mạnh mẽ
 Ta nên chống lại kiên cường,
 Chỉ có tình yêu đưa được
 Người yêu tôi cõi vĩnh hằng!

MEPHISTO:

11755

Ôi, cái đầu ta, ruột gan ta, con tim ta bốc cháy,
 Một chất lửa siêu phàm hon hảm lửa quỷ ma!
 Sắc ngọt hon lửa địa ngục chúng ta! -
 Thảo nào các ngươi, bị lăng nhục, lũ si tình khốn khổ,
 Vẫn sái cổ quay lại nhìn
 Kẻ các ngươi ái mộ.

Cả ta nữa! Sức mạnh nào xoay đầu ta
 Nhìn chăm chú phía kia?

11760

Ta với bọn này vốn tranh chấp gớm ghê!
 Chỉ nhìn thấy chúng thôi là hận thù sôi sục.
 Vậy mà, có cái gì khác lạ xâm chiếm ta? Kỳ dị thực!
 Ta bỗng thấy ưa nhìn những chú em đáng yêu nhất
 Cõi tiên;
 Cái gì ngăn cản ta, để ta không cất lên tiếng rủa nguyền?
 11765
 Và nếu như ta để người ta cám dỗ
 Thì mai đây, còn biết gọi ai là thằng điên nữa chứ?
 Lũ trời đánh kia, ta vốn ghét chúng bay,
 Nhưng bây giờ thấy chúng đáng yêu thay! -

11770

Ôi, các em mỹ miều, hãy nói cho ta biết:
 Có phải các em thuộc dòng dõi Luzifer xinh đẹp?"
 Chà, các em xinh ghê, ta muốn hôn quá chừng!
 Các em đến đây đúng vào lúc ta mong.
 Ta khoan khoái trong lòng, tự nhiên và hồn hở,
 Tựa hồ với các em đã ngàn lần gặp gỡ,
 11775
 Ôi, theo cái cách của mèo, ta rình rập, thèm thuồng;
 Càng nhìn các em lại càng thấy xinh hơn.
 Lại gần đây, các em! Hãy dành cho nhau một cái nhìn ưu ái!

CÁC THIÊN THẦN:

Chúng ta đến đây, kia, sao mi lùi lại?
 Chúng ta đến gần rồi, nếu mi có gan thì mi hãy đứng yên!
 (Các thiên thần luộn quanh và chiếm toàn bộ sân khấu)

MEPHISTO (bị đẩy ra phía tiền đài):

- 11780 Các ngươi nhiếc chúng ta là ma quỷ đáng rủa nguyền,
Nhưng chính các ngươi là phù thủy, là mụ đồng đich thực;
Cả đàn ông, đàn bà các ngươi đều mê hoặc!
Ôi, một chuyện phiêu lưu đáng nguyền rủa biết bao!
Chẳng lẽ đó là bản chất của tình yêu?
- 11785 Toàn thân ta đây đang bùng bùng bốc lửa,
Ta hầu như không biết trên gáy mình cháy nǔa.
Lượn lờ mãi làm chi, các em hãy xuống đây
Và hãy trần tục hơn khi cử động chân tay;
Quả thật, với các em, vẻ trang nghiêm càng tôn thêm
nhan sắc!
- Nhưng mà ta ao ước
- 11790 Thấy các em mỉm cười, dù chỉ một lần thôi;
Sẽ làm ta xúc động đến ngàn đời.
Ý ta là, như những kẻ si tình vẫn nhìn nhau âu yếm,
Một nét nhỏ bên môi khẽ nhích lên,
thế là xong mọi chuyện.
- Này, chú em cao kều kia, ta thích thú biết bao,
- 11795 Nhưng vẻ mặt thầm tu lại chẳng hợp chút nào!
Hãy nhìn ta đi nào, nhìn với vẻ khát thèm, ao ước!
Ăn mặc có thể đúng đắn hơn - hở hang hơn càng tốt!
Chiếc áo dài nhiều nếp trông đạo đức quá trời!
Kia, chúng quay đi! Từ phía sau thấy chúng thật tuyệt vời!
- 11800 Bọn nhóc này trông rõ là ngon mắt!

ĐỒNG CA CÁC THIÊN THẦN:

- Hồi ngọn lửa ân tình
Hướng về phía quang minh!
Chân lý sẽ chữa lành
Kẻ biết mình tội lỗi,
Để họ được cứu rỗi
11805 Khỏi Cái Ác trong đời,
Được hạnh phúc tươi vui
Trong cộng đồng siêu thoát.

MEPHISTO (đã trản tĩnh lại):

- Ta làm sao thế này? Như Hiob xưa kia,
khắp người đầy ung nhọt, (*)
- 11810 Khiến hắn ta phải ghê sợ chính mình,
Nhưng đồng thời hắn chiến thắng quang vinh,

Khi thấu hiểu con người mình đang sống,
Khi hăn vững tin vào bản thân, vững tin vào dòng giống;
Còn ta, đã được cứu thoát rồi - những cấu thành

11815

ĐỒNG CA CÁC THIÊN THẦN:

11820

Ôi, lửa thiêng hồng rực!
Lửa vây bọc quanh ai
Thì người đó ở đời
Gặp điều lành, hạnh phúc.
Tất cả cùng hợp súc,
Ngợi ca, bay lên trời,
Hồi linh hồn, hãy thở!
Không khí trong sạch rồi!

(Các thiên thần bay lên, mang theo linh hồn bất tử của Faust)

MEPHISTO (*ngó ngác nhìn quanh*):

11825 Sao thế này? - Chúng nó bay đi hết?
Chúng làm ta bất ngờ, lũ ranh con chết tiệt!
Nắng của ta con mồi rồi bay thẳng lên trời;
Thảo nào chúng la cà quanh lỗ huyệt mãi thôi!
Chúng xoáy mất của ta một báu vật lớn lao và duy nhất:
11830 Một linh hồn cao cả đã giao kèo, ký thác,
Lũ ranh con tinh quái đã cướp trăng trên tay.

11835

Bây giờ ta biết khiếu nại, kêu ai?
Ai bênh vực cho ta cái quyền ta giành được?
Chà, già đói như mi còn bị người lường gạt,
Tình cảnh khốn nạn thay! Rõ đáng kiếp nhà mi!
Ai bảo mi đã hành động ngu si
Công sức biết bao nhiêu, nhục nhã thay! ..
Mà thành ra công cốc!

11840

Một thèm muốn đê hèn, một tình yêu ngu ngốc
Đã u mê con quý khét tiếng lọc lõi đời.
Một kẻ khôn ngoan, từng trải, thế mà lại mê choi
Với mấy đứa trẻ ranh ngây thơ và gàn dở,
Sự điên rồ của ta không phải nhỏ,
Vì cuối cùng thì chính nó đã chinh phục được ta.

KHE NÚI

Rừng, vách đá, cảnh cô tịch.
Các ẩn sĩ thánh linh rải rác trên núi, từ thấp lên cao,
nằm giữa các khe núi.

ĐỒNG CA VÀ TIẾNG VỌNG:

11845 Rừng xanh nghiêng ngả, điệp trùng,
Vách đá ép mình vào núi,
Rẽ cây bám chặt, ăn sâu,
Thân cây đứng sát bên nhau.
Tung mình sóng lao theo sóng
Động sâu hang thẳm chở che.
Sư tử rón rén bước đi
Quẩn quanh bên người, thân thiện,
Đây chính là nơi chí thánh
Thiêng liêng một cõi Ân Tình.

CHA ECSTATICUS^(*) (bay lửng lơ, lên xuống):

11855 Hạnh phúc nồng nàn muôn thuở
Dây tình rùng rực lửa hồng,
Nỗi đau sôi sục trong lòng
Dâng trào niềm vui thần thánh.
Thân ta, tên ơi xuyên suốt,
Thân ta, mác ơi đâm nát,
Chùy ơi, đập nát ta đây.
Sét ơi, đánh cháy thân này!
Tất cả đều là vô nghĩa,
Tất cả đều thoảng qua thôi,
Chỉ có tình yêu muôn thuở
Sáng mãi như sao trên trời.

CHA PROFUNDUS^(*) (ở phía dưới):

Như dưới chân ta vách đá lao hun hút
Đổ xuống vực sâu thăm thẳm khôn cùng,
Như hàng ngàn con suối sáng trong
Đổ xuống dữ dằn bọt bắn tung trăng xóa.

11870 Như thân cây, tự lòng mình giục giã,
Lao thẳng lên vươn tới không trung,
Thế đấy! Tình yêu mãnh liệt khôn cùng,
Nó tạo ra tất cả và giữ gìn tất cả.

Ta nghe thấy xung quanh tiếng ầm ào, hoang dã,
11875 Như vực đá, rừng cây đều nổi sóng ngả nghiêng,
Đó chính là tiếng thác nước vang rền
Cuồn cuộn chảy xuống sâu, với tình yêu dào dạt,
Để thung lũng được tưới dòng nước mát.
Và chớp giật, sấm rền, ánh lửa sáng bùng lên,
11880 Xua tan đi bao khí độc, mây đen,
Để không gian thêm trong lành, sáng tỏ.

Những sứ giả của tình yêu vạn thuở,
Mách bảo rằng tất cả ở quanh ta,
Đều bởi tình yêu vĩnh cửu sáng tạo ra.
Ta mong ước trong ta cũng được Người thắp sáng,
11885 Nơi tinh thần lạnh lẽo và rối loạn,
Quắn quại trong giới hạn của ý nghĩ u mê,
Trong đón đau bởi xiềng xích nặng nề.
Xin Chúa hãy trấn an những suy tư khốn khổ,
Hãy soi sáng tim con cần cứu trợ!

CHA SERAPHICUS^(*) (ở quãng giữa):

11890 Một áng mây ban mai lửng lơ bay tới đó
Trên mái tóc đung đưa của những hàng thông,
Có cái gì sống động ở bên trong?
Đó là đám thần linh bé nhỏ.

ĐỒNG CA CỦA CÁC HÀI ĐỒNG HƯƠNG PHƯỚC:

Chúng con ở đâu đây, xin cha nói rõ,
11895 Xin Đấng Nhân từ cho biết: chúng con đây là ai?
Tất cả chúng con đều hạnh phúc, suông vui,
Tồn tại thế này thật biết bao dịu ngọt!

CHA SERAPHICUS:

Hồi các con

- Được sinh ra lúc nửa đêm khuya khoắt,^(*)
Chưa đầy đủ tinh thần, chưa vẹn toàn trí óc;
11900 Đối với song thân là kẻ sóm lìa trán,
Nhưng lại là cái hay, cái lợi của thiên thần.
Các con lại gần đi, và chắc rằng đã thấy
Một người biết thương yêu đang đứng đấy;
Các con hạnh phúc thay! Vì chẳng dính bụi trần
11905 Trên con đường thế tục lầm gian truân.
Nào xuống đây, hòa nhập vào ta đó,
Hãy nhìn bằng mắt ta trần gian và vũ trụ,
Dùng mắt ta như mắt của chính mình,
Hãy xem kia, một miền đất hữu tình!
(Đón đám trẻ vào lòng.)
11910 Đây là cây rùng, đây là đá núi,
Đây là dòng nước đang lao mình xuống dưới,
Cuồn cuộn chảy, hung cuồng
Chỉ cốt sao rút ngắn được con đường.

CÁC HÀI ĐỒNG (*tù bên trong*):

- Cánh nhìn biết bao hùng vĩ,
11915 Nhưng ở đây sao mà âm u thế,
Khiến chúng con thấy rùng rợn, ghê người,
Cha cao quý, nhân từ - để con trẻ đi thôi!

CHA SERAPHICUS:

- Thôi được, các con hãy bay lên những tầng cao hơn nữa,
Và sẽ không ngờ, mình lớn khôn thêm đó,
11920 Sức lực được tăng cường nhờ gần Chúa cao minh,
Sự hiện diện của Người đối với các thần linh
Chính là chất dưỡng sinh
Hiện tồn trong vũ trụ:
Là thể hiện của tình yêu muôn thuở,
11925 Đưa ta vào cõi cực lạc vĩnh hằng.

ĐỒNG CA CỦA CÁC HÀI ĐỒNG (*múa lượn quanh các đỉnh cao nhất*):

Ta nắm tay tung tăng
Kết vòng vui nhu hội,
Múa lượn và ca ngợi
Những tình cảm thiêng liêng!
Được giáo dưỡng thần thiêng,

Ta có quyền tin tưởng:
Đức Chúa ta kính trọng,
Ta sẽ được thấy Người.

CÁC THIỀN THẦN (*bay trên không trung, ở tầng cao hơn, mang theo linh hồn của Faust*):

11935

Đã được cứu thoát rồi,
Phần tinh hóa cao quý của con người
Khỏi Cái Ác của bầy ma quỷ:
"Ai nỗ lực vuơn lên không nghỉ,"^(*)
Sẽ được ta cứu rỗi linh hồn."
Nếu được tình yêu
Nơi cao cả gia ân
Thì đoàn thiên thần hạnh phúc này
Sẽ đón mừng nhiệt liệt:

11940

CÁC THIỀN THẦN TRẺ HƠN:

11945

Những cánh hoa hồng
Từ bàn tay yêu thương tha thiết
Của các nữ nhi đã sám hối, hiến linh,
Đã giúp ta giành thắng lợi về mình,
Là hoàn thành một công trình quý giá:
Giành lại được một linh hồn cao cả.
Cái Ác phải lùi xa khi rắc cánh hoa rơi,
Quỷ ma phải trốn chạy khi chúng ta đến noi,
Khác hình phạt thông thường chúng quen noi địa ngục,
Chúng bị lửa ái tình đọa dày cung cục;
Ngay cả quỷ trùm sò già lão vốn gom ghê,
Cũng bị giày vò khủng khiếp bởi đam mê.
Hãy reo vui lên đi! Ta đã giành thắng lợi!

11950

CÁC THIỀN THẦN HOÀN HẢO:

11955

Còn chúng tôi, khốn nỗi
Vất vả mang phần sót lại từ cõi tục lên đây,
Dù nó tốt nó hay
Nhưng vẫn không thuần khiết.^(*)

Khi sức mạnh của tinh thần mãnh liệt

11960

Đã hút chặt vào mình

Các tố chất tác thành,

Thì đến cả thiên thần

Cũng không thể tách chúng rời nhau được.

Cái bản chất nhị nguyên kết hợp
Khăng khít keo sơn vật chất, tinh thần,
Thì chỉ có tình yêu cao cả, vĩnh hằng
11965 Mới có thể tách chúng thành hai ngả.

CÁC THIÊN THẦN TRẺ HƠN:

Tôi thấy quanh đỉnh núi
11970 Có làn sương rung rinh,
Một cuộc sống thần linh
Sôi động, gần ta đó!
Áng mây càng sáng tỏ,
Tôi thấy đoàn hài đồng
Nhộn nhịp, hướng phước lành,
Bụi trần không vướng bận,
Trong vòng tay bầu bạn
11975 Hướng mùa xuân thanh tân
Trên tầng cao trong ngần.
Buổi đầu lên thượng giới
Người này cho nhập hội^(*)
Với đám trẻ thoát trần
11980 Rồi lên cao, cao dần!

CÁC HÀI ĐỒNG:

Chúng tôi vui mừng đón tiếp
Ai kia trong kén chưa sinh,^(*)
Vậy là chúng tôi có được -
Báu vật gìn giữ bên mình.
11985 Hãy mau trút đi lớp vỏ
Trần gian quần chật quanh người!
Nhờ sống cuộc đời thánh thiện
Rồi ta sẽ lớn, đẹp tươi.

TIẾN SĨ MARIANUS^(*) (*ở nơi cao nhất, thuần khiết nhất*):

Noi đây tầm nhìn bao la
11990 Tinh thần bay cao vời vợi.
Có đoàn nữ nhi lướt tới
Nâng mình lơ lửng lên cao.
Giữa quầng xán lạn muôn sao
Hiện lên một bà tuyệt đẹp,
Nhìn ánh hào quang đủ biết
11995 Đó là Thượng giới Nữ hoàng!

(Xúc động)

Hội Nữ vương cao cả nhất thế gian!

Trong vòm trời cao xanh, rộng mở,

Xin cho được minh tường

12000 Sự huyền vi của Người muôn thuở.

Và xin Người thừa nhận

Những gì làm cho bộ ngực của đàn ông

Phải xúc động trang nghiêm và êm ái khôn cùng,

Và dâng Người trái tim

Cùng nỗi khát khao một tình yêu thánh thiện.

12005 Lòng dũng cảm không súc gì lay chuyển

Khi nghe Người cất tiếng phán truyền;

Và khi Người ban tặng sự bình yên

Là ngọn lửa rực hồng trong lòng ta lắng dịu.

Ôi, Thánh Nữ Đồng Trinh, thực sáng trong huyền diệu,

12010 Đức Mẹ quang vinh khả kính muôn đời;

Vị Nữ vương cao quý của chúng tôi,

Người ngang hàng cùng thánh thần ngự trị!

Quấn quýt quanh Người

Bao áng mây êm nhẹ,

12015 Đó là đám nữ nhi đã sám hối ăn năn,

Duyên dáng, hiền lành

Vây quanh chân Người

Quỳ xin ân huệ,

Được hít thở hồng ân, thanh khí.

12020 Ôi, Thanh khiết Nữ vương

Lòng mẹ thật bao dung,

Khiến bao kẻ dễ dàng bị người đời cám dỗ,

Tìm đến mẹ, lòng thành xin tế độ.

Họ bị cuốn vào sự yếu đuối, mềm lòng

12025 Đầu dễ gì được cứu rỗi linh hồn;

Nhung ở đời mấy ai đã tự mình đủ súc

Giật tung được xích xiềng của đám mê nhục dục?

Và chân người dễ trượt ngã lầm thay

Trên con đường tron dốc cõi đời này!

12030 Hồi thở mon man, lời chào, ánh mắt,

Hồi có ai không bị đời mê hoặc.

(ĐỨC MẸ VINH QUANG["] bay lại)

DỒNG CA CÁC NỮ TU SÁM HỐI:

- Nơi xứ sở vĩnh hằng
Mẹ bay lên
Những tầng cao bất tận,
Xin lắng nghe
Lời chúng con cầu khẩn,
12035 Hồi Đức Mẹ
Duy nhất cao siêu,
Ôi Nữ vương
Giàu lòng tế độ!

MAGNA PECCATRIX^(*) (St. Lucac VII, 36):

- Xin tha thứ cho tình con
Đã nhở lệ chứa chan xoa chân Chúa Chí Tôn
Là con trai của Mẹ,
12040 Mặc bọn Pharisäer mai mỉa.
Và bình ngát hương thơm
Được rót xuống luôn luôn
Xoa dịu bàn chân Chúa,
Cả lòn tóc của con đây nữa
Đã lau khô chân Chúa thiêng liêng -

MULIER SAMARITANA^(*) (St. Joh. IV):

- Và bên giếng nước thiêng
Nơi thánh Abraham dẫn đàn chiên đến đó,
Gầu nước múc lên được dâng tối Chúa;
Khiến môi Người mệt mỏi lúc khát khao,
Nguồn nước trong mãi mãi dâng trào
12050 Từ giếng đó tràn trề, dào dạt,
Chảy đến khắp nơi trên trái đất
Vĩnh hằng nước mát, nước trong.

MARIA AEGYPTIACA^(*) (Acta Sanctorum):

- Xin vì chốn tôn nghiêm
Người ta đặt Chúa nằm.
12055 Vì bàn tay vô hình
Đã ngăn con bước tối;
Vì bốn mươi năm con sám hối
Trung thành ngoài sa mạc xa xôi,
Vì lời chào vinh biệt cuộc đời
Con để lại, viết trên mặt cát -

CÀ BA:

- Mẹ đã không chối từ
Chúng con đây, những người trọng tội,
Ai có công tâm thành sám hối,
Mẹ còn đưa lên cõi Vĩnh Hằng.
12065 Linh hồn tốt đẹp này - xin Mẹ rủ lòng thương,(*)
Nó chỉ mới một lần đánh mất mình khốn khổ,(*)
Cũng chẳng biết rằng mình lầm lỗi nữa:
Chúng con xin Đức Mẹ xá tội cho!

UNA POENITENTIUM(*) (xưa được gọi là Gretchen; nếp người):

- 12070 Xin nghiêng mình, nghiêng mình,
Hỡi Đức Mẹ không ai sánh bằng,(*)
Hỡi Đức Mẹ chan hòa ánh sáng,(*)
Xin Người gia ân ban hạnh phúc cho con!
Người yêu năm xưa nay đã không còn
Là một kẻ âm u, tăm tối,(*)
12075 Chàng đang quay trở lại.

CÁC HÀI ĐỒNG HƯƠNG PHUỐC (chuyển động theo vòng tròn, tiến lại gần):

- Người này đã lớn vượt chúng tôi,
Với tú chi mạnh mẽ hơn người,
Chúng tôi đã ân cần chăm sóc,
Nhất định được rộng lòng đền đáp.
12080 Chúng tôi sớm xa rời -
Cõi sống của con người;
Còn người này được học qua cõi thế
Sẽ dạy bảo chúng tôi điều mới mẻ.

MỘT NỮ TU SÁM HỐI (còn gọi là Gretchen):

- Giữa vòng vây cao quý các thần linh
12085 Người mới hầu như còn chưa nhận ra mình,
Chưa tiên cảm thấy cuộc đời mới mẻ,
Nhưng đã giống các thiên thần thơ bé.
Mẹ nhìn kia!
Chàng đang thoát ra khỏi lớp vỏ cũ,
Khỏi sợi dây ràng buộc chốn trần gian,
Trong tấm áo thần tiên, chàng bước tới,
Với sức lực thanh xuân buổi đầu tiên phơi phới,

Xin Mẹ cho phép con được chỉ lối cho chàng,
Bởi ngày mới với chàng còn lóá mắt, chói chang.

ĐỨC MẸ VINH QUANG:

- Con hãy nâng mình lên tầng cao hơn nữa!
12095 Nếu nhận ra con, chàng sẽ theo con đó!

TIẾN SĨ MARIANUS (*cầu nguyện, đầy vẻ sùng kính*):

- Hãy nhìn lên
Hồi những kẻ hiền lành đang ăn năn hối lỗi,
Để đón nhận ánh mắt nhìn cứu rỗi,
Tạ ơn Người, hãy mau biến đổi mình
Và bước vào đời mới hưởng phước lành:
12100 Mỗi ý tưởng tốt lành, cao quý
Đều sẵn lòng để phụng thờ Đức Mẹ;
Hồi vị Nữ Đồng Trinh, Nữ Thánh, Nữ Vương,
Đức Mẹ cao minh, xin Người mãi ra ơn!

ĐỒNG CA THẦN BÍ:

- Những Gì Chóng Qua Đì^(*)
12105 . Đều chỉ là biểu tượng;
Cái Không Được Vẹn Toàn;^(*)
Ở đây thành hoàn tất;
Cái Không Miêu Tả Được,^(*)
Ở đây đã hình thành;
Cái Nữ Tính Vĩnh Hằng,^(*)
12111 . Nâng ta lên cao mãi.

CÁC CHÚ THÍCH

ĐỀ TẶNG

- Câu 1 *Bóng hình lăng đèn* - Goethe sáng tác bài "Đè tặng" năm 1797, in năm 1808, khi xuất bản *Faust - Bi kịch, phần thứ nhất*. Ông có ý đồ sáng tác *Faust* từ khi còn trẻ, nay mới có thể thực hiện được ý định của mình. Ở đây, tác giả trò chuyện với các nhân vật đang ẩn hiện trong tâm trí ông.
- 10 *Hình bóng thân thương* - tác giả hồi tưởng đến những người thân yêu đã qua đời của mình như Herder, Klinger, Jacobi, Klopstock; Lili, Friederike, v.v.
- 27 *Đàn phong thu cầm* - Aeolsharfe, một nhạc cụ cổ đặt ngoài trời, các dây đàn căng đều, ngân rung nhè dao động khi gió thổi.
- 31 *Những gì ta có...* - gia đình, bè bạn, tước vị, hiện tại... đã lùi lại trước con mắt nhà thơ, để các nhân vật hiện lên sống động, biến ước mơ của tác giả thành hiện thực.

MÀN GIÁO ĐẦU Ở NHÀ HÁT

- Goethe đã xem bản dịch vở kịch *Sakuntala* của Kalidasa (Ấn Độ, khoảng nửa đầu thế kỷ V) do G. Forster dịch sang tiếng Đức (1791). Màn giáo đầu của kịch Ấn Độ đã gợi ý cho tác giả viết phần này. Ở đây, Goethe trình bày các quan điểm và nhận xét của ông về kịch trường và công chúng thời đại mình.
- 39 *Rạp được dựng lên* - trong thế kỷ XVIII, các gánh hát rong thường dựng rạp ở các khu chợ hoặc những nơi có hội chợ cuối năm.
- 52 *Nơi thụ phước* - gợi nhớ hài huớc đến "cánh cổng hẹp" dẫn vào thiên đường; *Tân Uớc* (Math. 7. 13.)

- 128 *Nàng Thor - nguyên văn "Musen"*, nói đến chín con gái của thần Zeus là các nữ thần của các ngành nghệ thuật trong thần thoại Hy Lạp.
- 156 *Olymp* - nơi trú ngụ của các vị thần Hy Lạp.
- 184 *Hãy trả lại cho tôi* - "... Họ đã tạo ra cho tôi một tuổi xuân thứ hai và lại biến tôi thành thi sĩ." (Thư Goethe gửi Schiller, ngày 6.5.1827.)
- 242 *Từ thiên đường...* - "Đây không phải là ý niệm mà là tiến trình của hành động." (Goethe nói với Eckermann, thư ký của ông, vào ngày 6.5.1827.)

KHÚC ĐẠO ĐẦU TRÊN THIÊN ĐƯỜNG

Ba thánh Raphael, Gabriel, Michael - theo Thiên Chúa giáo, là những thánh cao cả nhất, gần Thượng đế nhất. Ở đây các thánh ca ngợi công trình sáng tạo của Thượng đế. Phần này Goethe sáng tác trong thời gian 1797-1800, in năm 1808.

- 244 *Anh em tinh tú* - theo quan niệm của trường phái Pythagore thì có mười thiên thể quay quanh một "khối lửa trung tâm", trên các quỹ đạo giống nhau; khi chuyển động tạo ra các thanh âm to nhỏ, "hòa ca" mà người trần không thể nghe được. Ở đây, theo tiến sĩ G. Eversberg, thánh Raphael ca tụng Thượng đế, sử dụng vũ trụ quan của phái Ptolemaeus "Trái Đất là trung tâm".
- 252 *Văn quay nhanh* - thánh Gabriel, khi ca ngợi, sử dụng quan điểm của Copernic, theo đó các hành tinh đều quay quanh Mặt Trời, kể cả Trái Đất.
- 281 *Ông Thánh con của trần gian* - Goethe sử dụng gần như nguyên văn câu nói của nhà bác học Đức Leibniz "con người là một ông thánh bé nhỏ trong thế gian của mình." (Xem: *Thần chính luận*, quyển I, trang 117.)
- 299 *Là bê tôi của ta* - Faust được so sánh với Hiob trong kinh Cựu Ước, người bị quỷ tìm mọi cách hành hạ khổ nhung vẫn không mất niềm tin vào Chúa. "Người có để ý đến bê tôi của ta là Hiob không?" (Hiob, I; 8)
- 335 *Như dì tôi...* - theo Kinh Thánh, rắn là quỷ sứ tàng hình đã quyến rũ Eva vào tội lỗi.
- 344 *Bầy con chân chính* - theo huyền thoại Sáng thế thì quỷ sứ nguyên thủy cũng do Chúa tạo ra, cũng là những "thiên

thần", nhưng sau đó, Luzifer, "kẻ mang ánh sáng", đã chống lại Chúa, bị Chúa trừng phạt đẩy vào Bóng Tối, vậy không thuộc vào những đứa con chân chính. Goethe quan niệm cái Ác là mặt khác của cái Thiện, cần thiết cho sự tồn tại của cái Thiện và cũng thuộc vào một Tổng thể.

FAUST - BI KỊCH

PHẦN THÚ NHẤT

ĐÊM

- 354 *Ôi chao! Ta đã nhiệt tâm* - Faust đã qua bốn khoa truyền thống của một trường đại học thời Trung cổ, trong đó khoa thần học được coi là cao cả, sáng giá nhất. Sau nhiều năm ông đã trở thành giáo sư đại học.
- 420 *Nostradamus (1503-1566)* - thầy thuốc và nhà chiêm tinh người Pháp.
- 424 *Sức mạnh linh hồn* - Goethe sử dụng một khái niệm của nhà toán học và duy linh Thụy Điển Swedenborg (1688-1772), người cho rằng các thần linh có tác động làm cho bầu trời và thiên nhiên sống động.
- 427 *Dấu hiệu linh thiêng* - các ký hiệu ma thuật huyền bí.
- 450 *Các áu vàng* - các bình ánh sáng được các thần linh chuyên tay đưa xuống Trái Đất.
- 534 *Nếu lòng anh... đến câu 557* - phê phán môn hùng biện và quan điểm "diễn văn không phải cái đầu tiên mà là cái duy nhất" để thuyết phục.
- 558 *Nghệ thuật thì dài...* - một thành ngữ Latin: "Ars longa vita brevis."
- 583 *Hay cùng lăm... phủ chúa* - nói đến những vở kịch được các gánh hát trong thế kỷ XVII dàn dựng quá tốn kém, nội dung chỉ đề cập đến bước thăng trầm của các vua chúa, đã bị Gottsched phê phán mạnh mẽ.
- 593 *Nên đã bị người ta thiêu sống* - các nhà khoa học đã bị tòa án giáo hội hỏa thiêu, như G. Bruno (1548-1600) hoặc Huse, Savonarola...
- 618 *Ta, hơn cả Thiên thần...* - hơn cả Cherubim, thiên thần có cánh, vì Cherubim chỉ nhìn, còn con người giống hình ảnh Chúa lại hành động.

664. *Mi cười gần đó ư* - số người dùng cho việc nghiên cứu, cũng như những dụng cụ thí nghiệm vật lý (xem câu 675).
- 701 *Đến bến bờ xa* - Faust quyết định uống thuốc độc tự tử và tưởng tượng đến một thế giới khác ở bên kia.
- 702 *Cỗ xe lửa* - mô típ trong kinh Cựu Ước, quyển 2, Các vua. Trong tác phẩm *Thiên đường đã mất* của Milton: Chúa Giêsu đã dùng một cỗ xe lửa để lên trời.
- 715 *Được tưởng tượng ra...* - trí tưởng tượng của con người đã sáng tạo ra địa ngục cũng như các hình phạt dày đọa ở đó.
- 737 *Chúa Giêsu...* - lời hát đồng ca, báo hiệu bắt đầu ngày lễ Phục sinh.
- 765 *Nhưng đức tin chẳng có* - Faust vô thần, không tin vào Chúa, tiếng hát làm Faust thức tỉnh, nhớ lại những ngày thơ bé.
- 771 *Lễ Sabbath* - ngày của Chúa, ngày nghỉ của người Do Thái (thứ Bảy); ở đây Faust muốn nói tới ngày nghỉ của người Thiên Chúa (Chủ nhật).
- 782 *Đã ngăn...* - kỷ niệm thời thơ ấu đã ngăn Faust tự tử.

TRƯỚC CỔNG THÀNH

- 878 *Trong đêm thánh Andrea* - theo mê tín, trong đêm 29 rạng ngày 30 tháng Mười một các cô gái có thể nhìn thấy trong một khối thủy tinh hình ảnh người yêu tương lai của mình, nếu vừa nhìn chăm chú vừa khấn thầm linh phù trợ.
- 955 *Giô-hê* - giống nhu ô ta hát dô ta, dô ta nào!
- 1034 *Học giả âm thầm* - cha của Faust sử dụng ma thuật để hành nghề thầy thuốc và cũng đã gây ra những tác hại nhất định.
- 1038 *Nhà bếp tối đen* - phòng thí nghiệm của các nhà giả kim thuật.
- 1041 *Nào là Hồng Mảnh Sư...* đến câu 1047 - làm thí nghiệm phản ứng hóa học, cho ôxít thủy ngân (Hồng Mảnh Sư) tác động với axít clohydric (nàng Bạch Huệ) trong một bình thủy tinh (phòng hoa chúc) và được một chất mới là kết quả của cuộc kết hôn giữa Hồng Mảnh Sư và Bạch Huệ.
- 1112 *Hai linh hồn* - ý tưởng nhị nguyên về linh hồn đã có trong thời kỳ cổ đại, được phục sinh trong thế kỷ XVII và XVIII, nhất là qua Wieland, Xenophon cũng như B. Bekker.

PHÒNG LÀM VIỆC (I)

- 1224 *Khởi thủy là Lời* - câu đầu tiên trong *Phúc Âm Faust* dịch giống Luther “Khởi thủy là Lời và Lời là của Chúa và Chúa là Lời”. Theo Herder, từ *Lời* (*Wort*) trong tiếng Đức không diễn tả được nhiều hàm ý trong chữ *Logos* tiếng Hy Lạp, cần tìm từ khác thỏa đáng hơn. Ở đây, Faust đã suy nghĩ theo tinh thần Herder, cân nhắc các nghĩa từ *Logos* để quyết định...
- 1258 *Án quyết Salomon* - tên một cuốn sách nổi tiếng trong thế kỷ XVIII, dạy phép niệm thần chú buộc ma quỷ phải hiện hình.
- 1272 *Chú Bốn Vì* - sáng tạo của Goethe, nói tới bốn nguyên tố: Lửa, Nước, Đất, Không khí.
- 1290 *Incubus* - Goethe dùng theo nghĩa thổ thần.
- 1300 *Hãy xem bùa dấu này* - hình Chúa Giêsu trên cây thập tự.
- 1395 *Đạo bùa* - hình ngôi sao năm cánh, được dùng làm đạo bùa chống ma quỷ; một góc chưa khép kín, Mephisto vào được, nhưng không ra được.

PHÒNG LÀM VIỆC (II)

- 1535 *Tối xuất hiện... quý tộc* - ăn mặc theo kiểu quý tộc Tây Ban Nha.
- 1589 *Vào tâm thân thế tục* - ngay từ thời Plato (427-324 trước CN), người ta đã cảm nhận thân xác như một “hang ổ sâu”.
- 1599 *Mammon* - thần giữ của.
- 1636 *Con kền kền* - dùng theo nghĩa đại bàng do thần Zeus phái tới Kavkaz moi gan Prometheus.
- 1672 *Cam kết* - xin ông hãy ký hợp đồng giao kèo đi!
- 1699 *Nào, đập tay* - một cử chỉ khi hai bên thỏa thuận với nhau, người nọ đập bàn tay mình vào bàn tay người kia.
- 1789 *Ông hãy... thi sĩ* - những gì Faust ước mong, Mephisto cho rằng quá viển vông, chỉ có trí tưởng tượng mông lung của một nhà thơ mới nghĩ ra được. Mephisto chế nhạo ý tưởng của Faust một cách khôi hài.
- 1940 *Thiên nhiên...* - nguyên văn: “Encheiresin natura”.
- 1959 *Từng mục, từng chương* - cho đến thế kỷ XVIII, hoạt động giảng dạy đại học ở Đức chủ yếu là việc giải thích bằng

miệng những điều viết trong sách giáo khoa. Goethe chế nhạo cách truyền thụ kiến thức theo kiểu này.

- 1973 *Như... bệnh kinh niên* - nhiều đạo luật được ban hành cho một giai đoạn lịch sử nhất định, nhưng khi thời thế đã thay đổi, luật vẫn giữ nguyên, do đó lợi bất cập hại; con cháu coi đó là sự vô nghĩa, vô dụng; luật lệ cha ông và tiền nhân đưa ra có thể làm hại cho chính con cháu mình. Đây cũng là một chủ đề tranh cãi trong thế kỷ XVIII được Goethe đề cập đến trong tác phẩm.
- 2048 *Người sẽ được... điều Dở* - nguyên bản tiếng Latin "Eritis sicut Deus, scientes bonum et malum" - "Người sẽ được như Chúa và biết được cái gì là điều Thiện và điều Ác". Đây là lời con rắn đã cám dỗ Eva ăn trái "cây nhận thức" (vom Baum der Erkenntnis).
- 2069 *Một ít không khí nóng* - Goethe nhắc đến một sự kiện lịch sử của ngành hàng không. Năm 1783, anh em Montgolfier đã dùng không khí nóng cho khinh khí cầu bay lên.

QUÁN AUERBACH Ở LEIPZIG

- 2098 *Bầu giáo hoàng* - trong các cuộc vui, sinh viên Đức thời xưa thường bầu một người uống rượu giỏi nhất hội làm giáo hoàng.
- 2101 *Nàng họa mi ơi* - Goethe phỏng tác theo một bài dân ca trong thế kỷ XVI.
- 2113 *Con dê già* - ở đây ý nói là con quỷ.
- 2172 *Paris nhỏ bé* - từ dùng chỉ thành phố Leipzig với tấm lòng yêu mến của tác giả.
- 2190 *Cùng ông Hans ăn bữa tối* - Hans Rippach là một nhân vật kỳ quặc do sinh viên bịa đặt ra. Rippach là trạm thuê ngựa trên đường từ Frankfurt về Leipzig.
- 2207 *Ngày xưa có một ông vua* - trong cuốn *Biên niên sử Đức* (1774) giới thiệu truyện ngụ ngôn của Schubart châm biếm chốn cung đình, mở đầu: "Có một đức ngài rất yêu gà trống." Truyện này đã gợi ý cho Goethe sáng tác khúc ca về con bọ chó.
- 2276 *Rượu Tokay* - rượu nho ở miền Bắc Hungary.

BẾP PHÙ THỦY

- 2392 *Cháo hoa* - nguyên văn: xúp cho ăn mày, thường rất loãng, được ban phát cho người nghèo trong các nhà thương ở Đức.
- 2393 *Cái đám công chúng này...* - ở đây, Goethe chế nhạo các ấn phẩm giải trí vô vị trong thời đại ông, như cháo loãng cho đồng đảo công chúng.
- 2416 *Cái rây bột...* - quan niệm mê tín từ thời cổ đại, nhìn qua cái rây bột có thể phát hiện được những điều bí ẩn.
- 2430 *Trong tấm gương ma thuật* - Faust nhìn thấy hình ảnh Helena, hình tượng người đàn bà đẹp nhất thời cổ đại.
- 2452 *Băng máu và mồ hôi* - ám chỉ cách mạng tư sản Pháp.
- 2455 *... ghép vần thơi* - chế giễu một hạng văn nghệ sĩ.
- 2464 *Thi nhân thành khẩn* - chế nhạo các nhà thơ đương thời, khi ghép vần "mới phát hiện ra tư tưởng".
- 2491 *Cả đôi qua theo hầu* - thực ra, theo huyền thoại Bắc phương, thần chủ Wodan luôn có hai con quạ tháp tùng, ở đây, Goethe đã gán chúng thành bồ tôt của quỷ Mephisto.
- 2552 *Đây là cửu chương* - quan niệm về những con số có tính chất ma thuật bí ẩn trong hậu kỳ Trung cổ, chẳng hạn việc sắp xếp các con số theo hình vuông, cộng dọc và ngang đều có kết quả như nhau:

10	2	3	15
0	7	8	15
5	6	4	15
15	15	15	15

- 2604 *Helena* - người đàn bà tuyệt mỹ nhất trong thần thoại Hy Lạp, là con gái thần Zeus với nàng Leda - vợ của vua xứ Lakedamon, Tyndareos. Hồi bé đã bị Theseus và Aphidna cướp đi, sau được các anh trai là Kastor và Pollux giải thoát. Helena trở thành vợ của vua Menelas, sinh được con gái là Hermione. Sau đó bị Paris đến cướp đem về thành Troja, là nguyên nhân dẫn đến cuộc chiến tranh Troja. Sau khi Paris chết, trở thành vợ của Deiphobos. Thành Troja thất thủ, Helena trở về Sparta, với tư cách vợ của Menelas. (Goethe đã hư cấu ra chuyện Menelas định giết nàng để thần để cho Mephisto dẫn Helena chạy trốn, trở thành vợ Faust, sinh ra Euphorion). Thực ra, theo thần thoại, Helena

sống ở Sparta một thời gian. Sau khi nàng chết, hồn về sống ở đảo Leuke, "Hòn đảo Hạnh phúc", và nàng trở thành vợ của Achill, cũng đã rời bỏ cõi trần.

NGOÀI PHỐ/BUỒI TỐI

- 2605 *Margarete*, tên gọi thân mật là Gretchen trong tác phẩm *Faust* xưng hô là "thưa tiểu thư", chung tỏ học giả (dù đã được làm trẻ lại) rất lạc hậu với thời cuộc, vô tình đã khinh miệt cô gái mình có thiện cảm.
- 2633 Ông thánh phán - nguyên văn "Magister Lobesan", tên gọi chế giễu các nhà thông thái rỏm, từ này xuất hiện trong thế kỷ XVII.
- 2645 Người Pháp - được nhìn nhận như những tinh nhân lọc lõi và tinh ranh, ma mãnh.
- 2652 Nhu những truyện phong tình - ám chỉ những chuyện kể về dục tình ở một nước Nam Âu, chẳng hạn *Mười ngày* của Boccaccio.
- 2706 Cát lạo xao dưới chân - ngày xưa, nền nhà phòng ngủ thường được rải cát trắng.
- 2759 Vua xứ Thule - tên một hòn đảo ở đâu đó rất xa xôi thuộc phương Bắc.

MỘT CUỘC ĐI DẠO/ NHÀ HÀNG XÓM

- 2828 Ngựa đã tặng cho mình - dựa theo một câu tục ngữ Đức: "Con ngựa được tặng, không ai xem mõm", đã là quà được tặng thì không nên xem xét, đánh giá.
- 2837 Đã nuốt gọn bao đất đai - Goethe gợi nhắc đến những đòi hỏi của nhà thờ về sở hữu đất đai, lãnh thổ, nhất là của những giáo hoàng thời Phục hưng.
- 2868 Đêm rom - thời xưa, chưa phải là biểu hiện của sự nghèo đói.
- 2925 Padua - tên một thành phố ở Bắc Ý, nơi có nhà thờ thánh Antonius.
- 2971 Malta - một hòn đảo ở Địa Trung Hải.
- 2983 Nàng đã tặng cho ông - đã đổ bệnh giang mai cho chồng mụ Marthe.

NGOÀI PHỐ / TRONG VUÔN / NGÓI NHÀ NHỎ TRONG VUÔN / RỪNG VÀ HANG ĐỘNG

- 3064 *Bất tử* - Faust muốn chứng minh với Mephisto tình cảm yêu đương mãnh liệt của mình đối với Gretchen (từ câu 3060-3064) sau khi bị Mephisto chế giễu và lục ván.
- 3072 *Bởi vì ta... phải thế* - sự thôi thúc bạo liệt đã khiến Faust hả minh công nhận Mephisto có lý!
- 3155 *Tục ngữ có câu* - tục ngữ Đức "Một bếp lửa riêng quý giá như vàng", "Ai được tặng một nàng đúc hạnh thì quý giá hơn mọi châu báu ngọc ngà". Goethe đã sử dụng hai câu tục ngữ này cho sáng tác của mình.
- 3179 *Hoa cúc* - nguyên văn "hoa sao", hoa margarite.
- 3203 *Đôi bướm* - nguyên văn "Những con chim mùa hạ".
- 3217 *Hồi thần linh cao cả* - ở đây, thần Đất, vị thần đã hiện lên trước Faust trong ánh lửa.
- 3287 *Cả công trình...* - toàn bộ thời gian sáng tạo của Chúa.
- 3291 *Cử chỉ* - ám chỉ hành vi tình dục của Faust đối với Gretchen sẽ diễn ra.
- 3318 *Ôi, ước gì em có cánh như chim* - dân ca Đức, đã được Herder sưu tầm và xuất bản.
- 3337 *Vì cặp nai song sinh* - trong thánh ca đã dùng hình ảnh này để nói về đôi vú phụ nữ.

BUỒNG RIÊNG CỦA GRETCHEN / VUÔN NHÀ MUMARTHE / BÊN GIẾNG / CHÂN TƯỜNG THÀNH

- 3374 *Sự bình yên đã mất...* - đoạn thơ này của Goethe đã có cuộc sống độc lập ngoài tác phẩm, được nhiều nhạc sĩ phổ nhạc như K. F. Zelter, F. Schubert và Louis Sphor.
- 3414 Heinrich là tên, Faust là họ; khi quan hệ đã trở nên thân mật, gọi tên riêng: Heinrich.
- 3537 *Sành xem tướng số* - sành môn nhân tướng học. Ám chỉ J. K. Lavater, người đã viết nhiều sách về xem tướng mặt suy ra tính người, gây xôn xao trong dư luận thời đó. Goethe không tán thành các quan điểm của Lavater, nguyên là bạn của ông.
- 3569 *Khoác áo tội nhân* - cho đến cuối thế kỷ XVIII, việc con chiên có tội bị xử phạt, mắng nhiếc giữa nhà thờ vẫn còn là thực tế. Nhiều người cho rằng chính sự sỉ nhục công

khai này đã là nguyên nhân chính dẫn đến hành vi giết hại nhi ngoài giá thú. Goethe phản đối việc làm tàn nhẫn đó (1781) và đến năm 1786, ở Weimar, cách xử tội công khai này bị xóa bỏ.

- 3575 *Trai tráng sẽ rút tung...* - các cô gái trước khi cưới đã nhẹ dạ đánh mất mình sẽ bị nhạo báng khi đến làm lễ ở nhà thờ. Họ không được phép đội vòng hoa cỏ dâu, nếu làm việc đó, sẽ bị trai tráng rút tung. Người ta sẽ treo trước cửa nhà họ một vòng rom bện và rắc rom rạ trên lối đi, thay cho rắc hoa như lễ thường (câu 3576).
- 3587 *Đức Mẹ đau thương* - tiếng Latin: "Mater Dolorosa", Đức Mẹ Thương khó.

BAN ĐÊM/ TRONG NHÀ THỜ

- 3681 *Hỡi cô em Kathrin bé nhỏ* - đoạn thơ này dựa theo bản tình ca của Ophelia trong kịch *Hamlet* của Shakespeare. Goethe đã dựa trên bản dịch của A. W. Schlegel. Khi bị Byron chê trách, Goethe nói: "Mephisto của tôi hát một ca khúc của Shakespeare, tại sao lại không được cơ'chú? Tại sao tôi lại phải vất vả khó nhọc để nghĩ ra một bài hát riêng, khi ca khúc của Shakespeare đã đầy đủ và nói được điều (tôi) cần nói?" (Với Eckermann ngày 18.1.1825). Đoạn hai là sáng tác của Goethe.
- 3699 *Quân bắt chuột* - người bắt chuột ở Hameln. Goethe đã chuyển nghĩa thành "kẻ săn bắt phụ nữ".
- 3756 *Dây chuyền vàng trước ngực* - theo quy định của cảnh sát Frankfurt trong thế kỷ XVII thì những cô gái bán thân không được phép đeo dây chuyền vàng cũng như không được dự lễ ở nhà thờ!
- 3776 *Bóng ma* - hiện thân cho lương tâm độc ác, theo Cựu Ước (quyển 1, Samuel, chương 16).
- 3798 *Vào ngày nổi giận...* - nguyên văn tiếng Latin: "Dies irae, dies illa / Solvet saeclum in favilla", một đoạn trong một bài hát từ thế kỷ XIII, nói về ngày phán xử cuối cùng.
- 3813 *Khi quan tòa đã ngự* - nguyên văn tiếng Latin:
"Judex ergo cum sedebit,
Quidquid latet, apparebit,
Nil inultum remanebit."
- [518] 3825 *Tôi, kẻ khổn cùng...* - nguyên văn tiếng Latin:

"Quid sum miser tunc dicturus?
Quem patronum rogaturus,
Cum vix justus sit securus?"

ĐÊM HỘI YÊU MA

- 3835 Ông có cần... cần chổi không? - theo một truyền thuyết Đức, hằng năm, vào đêm 30 tháng Tư sang ngày 1 tháng Năm, ma quỷ, phù thủy khắp nơi về tụ tập dự dạ hội trên núi Brocken ở vùng núi Harz miền Trung Đức. Phuơng tiện đi lại là cần chổi, dê, đinh ba... Schierke và Elend là hai địa danh, từ đây người ta có thể theo đường dốc lên núi Brocken.
- 3866 Dạ vắng, em nhận ra rồi - ở đây, Mephisto là chủ soái, đứng đầu đám ma quỷ...
- 3880 Dương ngủ say, ngáy mạnh - ở vùng Brocken có hai khối đá được gọi là Schnarcher - Người đang ngáy.
- 3915 Thấy kho... Mammon - thần giữ cửa đã dựng một lâu đài với các nhánh vàng tỏa ra bốn phía:
- 3959 Urien - tên gọi của quý.
- 3962 Baubo - trong thần thoại Hy Lạp, Baubo là một nữ tì của Demeter. Mụ đã kể những chuyện tiểu lâm tục tĩu để安慰 nũ chủ nhân, khi Persephon - con gái của Demeter - bị Diêm vương cướp về làm vợ.
- 3977 Mẹ muốn nứt tung - do chen chúc xô đẩy nhau, nhiều nữ phù thủy đã sinh con non.
- 4064 Dải Nhung Xanh - loại huân chương cao quý nhất ở Anh năm 1350, có một dải nhung xanh quấn quanh bắp chân trái.
- 4076 Lão tướng, thương thư, kẻ hành tiến, (từ câu 4076-4087) - ba nhân vật này tượng trưng cho các tốp chính khách sống lưu vong ở châu Âu sau cuộc Cách mạng Pháp.
- 4088 Tác giả - chế nhạo một tác giả Đức có những tác phẩm khai sáng đã lỗi thời.
- 4119 Chính nàng Lilith - theo truyền thuyết Do Thái cổ xưa, Lilith là vợ đầu tiên của Adam, sau khi cãi lộn với Adam đã bỏ chồng, trở thành người tình của quỷ Satan. Kinh Thánh nói đến việc Chúa cùng lúc đã sáng tạo ra đàn ông và đàn bà bằng cách lấy xương sườn Adam để tạo thành Eva.

- 4120 *Nhưng hãy coi chừng* - quan niệm về mê tín: mái tóc đẹp của đàn bà là nơi trú ngụ nguồn sức mạnh của ma quỷ cám dỗ con người.
- 4128 Một hôm mơ thật tuyệt vời... đến câu 4143 - đoạn này gây tranh cãi rất nhiều trong giới nghiên cứu văn học, nhất là về phương diện "đạo đức", F. T. Fischer cho rằng "Faust đã trở thành một con lợn", người khác đánh giá là phi luân và công kích Goethe đã có một sáng tác đi ngược thuần phong mỹ tục.
- 4144 *Lũ khốn kiếp! Chúng bay táo tợn thế kia à?* - tác giả châm biếm nhà văn và triết gia C. F. Nicolai, người đã viết một tác phẩm phản Werther (năm 1775) dưới tiêu đề *Niềm vui của chàng Werther*, đối lại với *Nỗi đau của chàng Werther*, tiểu thuyết đầu tay của Goethe nổi tiếng khắp châu Âu và thế giới. Ngay trong năm 1775, Nicolai đã báo cho J. H. Merck biết là ông nghe được lời đồn đại rằng Goethe sẽ phi báng ông trong tác phẩm *Faust* của mình. Nhưng mãi hơn 30 năm sau (1808) điều này mới là sự thật: Goethe đã đưa Nicolai vào một tình huống tức cười cho thiên hạ. Nicolai, người luôn luôn phản bác quan niệm có tà ma đã bị Goethe biến thành một con ma: "Hậu môn tiên tri" trong đêm hội yêu ma. Cái cơ để Goethe sáng tạo ra hình tượng này là bài diễn thuyết của Nicolai trước Viện Hàn lâm Khoa học Hoàng gia Berlin vào tháng 2/1799, in trong tạp chí *Berlin* mới tháng 5/1799. Trong "công trình" của mình, Nicolai nói đến lời đồn đại có ma hiện hình ở trang ấp của nhà bác học Humboldt ở Tegel. Ông đã cho biết là ông - Nicolai - do rối loạn tim, áp huyết và quá căng thẳng cũng đã thấy ma sống, ma chết trước mắt mình. Bác sĩ khuyên ông cho đỉa cẩn vào hậu môn sẽ khỏi bệnh tưởng này. Nicolai làm theo và không thấy ma nữa, do đó khuyên mọi người nên làm theo để trừ ma. Goethe đã sử dụng tiếng Hy Lạp để ghép thành một từ mới đặt tên cho Nicolai là *Proktophantasmist*, nghĩa là "người nhìn thấy ma ở lỗ đít" (Aftergeisterseher), chúng tôi tạm dịch là "Hậu môn tiên tri". Xem ra vĩ nhân cũng thật thâm thúy!
- 4155 *Chiếc cối xay* - ám chỉ cửa hàng sách của Nicolai ở Berlin, nơi ông này cho xuất bản tạp chí *Thư viện phổ thông Đức*, trong đó có nhiều bài đả kích văn học cổ điển Weimar.
- 4161 *Vậy mà... ở Tegel* - trang ấp của Humboldt.

- 4169 Sách về hành trình - từ 1783-1796, Nicolai đã cho công bố 12 tập sách *Hành trình qua Đức và Thụy Sĩ*.
- 4194 *Chuyện nàng Meduse* - Meduse (tiếng Đức); Medusa (tiếng Latin) là một nữ quái khủng khiếp trong thần thoại Hy Lạp, có cái nhìn chết người, biến người thành đá.
- 4208 *Perseus* - con trai của thần Zeus với nàng Danae, đã chặt đầu nữ quái Meduse.
- 4211 *Prater* - tên một công viên lớn ở Wien, thủ đô nước Áo.
- 4214 Người mẫn cán - "servibilis" (tiếng Latin) là một người mẫn cán tới mức gây khó chịu cho người khác. Có lẽ ở đây tác giả ám chỉ K. A. Boettinger, giám đốc trường trung học Weimar và là một nhà báo quá năng nổ trong việc công bố các bài viết của mình.

GIẤC MƠ ĐÊM HỘI YÊU MA

- 4223 *Mieding* - nghệ nhân trang trí sân khấu cho nhà hát Liebhabertheater ở Weimar.
- 4235 *Puck* - ma rùng trong *Giấc mộng đêm hè* của Shakespeare.
- 4239 *Ariel* - thần không trung trong *Bão táp* của Shakespeare.
- 4243 *Oberon và Titania* - hai nhân vật trong *Giấc mộng đêm hè* của Shakespeare; Oberon, đúc vua của các thần tiên bé nhỏ, Titania, nữ hoàng của các tiên nữ, đã ly hôn sau những trận tranh cãi về một chú bé Ấn Độ. Nhưng do xa cách nhau, họ đã phát hiện ra tình yêu đích thực dành cho nhau và rồi đoàn tụ.
- 4255 *Kèn hơi có túi... bong bóng xà phòng* - ám chỉ một cách giễu cợt các nhà văn hay thổi phồng tác phẩm của mình, nhưng khi đọc xong, người đọc thấy xoàng xĩnh.
- 4267 *Du khách tò mò* - F. Nicolai, xem chú thích câu 4144.
- 4271 *Tín đồ chính giáo* - ở đây là F. L. Graf zu Stolberg, người đã phê phán bài thơ "Các thánh thần Hy Lạp" của Schiller.
- 4275 *Nghệ sĩ phuơng Bắc* - chỉ tác giả, Goethe, người có ý định lại du hành sang Ý.
- 4279 *Người sinh tu từ* - phê phán những người cuồng tín trong việc giữ gìn sự trong sạch của ngôn ngữ cũng như đạo đức (purist) - ở đây phê phán các mụ phù thủy trần truồng.
- 4295 *Cờ báo gió* - tác giả châm biếm J. F. Reichardt, nhạc sĩ và nhà báo, một mặt ca ngợi Goethe, mặt khác lại công kích các văn nghệ sĩ Weimar, trong đó có Goethe.

- 4303 *Thơ châm biếm* - Xenien, gồm những bài thơ Goethe và Schiller sáng tác phê phán các đối thủ cũng như các trào lưu văn học và triết học đương thời.
- 4307 *Hennings* - August von Hennings, nhà ngoại giao và nhà văn, là một trong số các đối thủ của Goethe và Schiller, thường nhân danh Thiên Chúa giáo phê phán nghệ thuật "ngoại đạo" của dòng văn học cổ điển Weimar.
- 4311 *Người chỉ đạo nghệ thuật* - là tên gọi tác phẩm của Hennings, xuất bản từ 1798 đến 1799.
- 4315 *Thiên tài trước kia của thời đại* - Hennings là chủ bút tạp chí *Thiên tài của thời đại*, Goethe thêm chữ "trước kia" để châm biếm.
- 4323 *Con sếu* - ám chỉ J. K. Lavater, bạn của Goethe khi ông còn trẻ; "Lavater có dáng đi như một con sếu" (Goethe) và tác giả đã cho ông xuất hiện thành con sếu trong tác phẩm của mình.
- 4327 *Đứa con trần thế* - chính là Goethe.
- 4342 *Nhu của Orpheus* - theo huyền thoại Hy Lạp, Orpheus có tài chơi đàn đến mức thuần phục được cả ác thú và khiến cây phải xúc động ngả nghiêng.
- 4371 *Lũ bất lực* - các quý tộc chạy trốn sang Đức sau cuộc Cách mạng Pháp 1789.
- 4379 *Sao băng* - ám chỉ những kẻ thăng tiến rất nhanh và cũng rất nhanh biến mất.
- 4383 *Khối đông* - quần chúng trong cuộc cách mạng.

NGÀY U ÁM/ ĐÊM/ NHÀ GIAM

- 4399 *Quanh noi hành hình* - noi đặt giá treo cổ tội nhân. Khi Faust và Mephisto phi ngựa qua, thấy lũ phù thủy đã tụ tập làm các nghi lễ, chuẩn bị cho việc hành hình Gretchen.
- 4412 *Mẹ tôi, một con đĩ* - Gretchen hát một bài dân ca tác giả được nghe từ thời thơ ấu; bài hát dựa theo một truyện cổ tích đã được anh em Grimm sưu tầm. Nội dung: một mụ dì ghẻ độc ác đã giết con riêng của chồng làm thức ăn cho chồng. Em gái nhặt xương chị đem chôn dưới gốc cây đồ tùng; xương hóa thành một con chim rất đẹp bay lên và cất tiếng hát: "mẹ tôi, một con đĩ..."
- 4514 *Chao ôi, tay anh máu dính đầy* - vì Faust đã giết Valentin, anh trai của Gretchen.

- 4590 Chiếc đưa đón bê đới - quan tòa bê một thanh gỗ nhỏ, đó là hiệu lệnh thi hành án.

FAUST - BI KỊCH PHẦN THỨ HAI

HỒI MỘT MIỀN ĐẤT HỮU TÌNH

- 4624 *Hãy nhớ đi mũi tên...* - sau khi rời nhà giam, lương tâm Faust bị giặc xé khốn khổ và được thiên nhiên chữa lành vết thương lòng. Ở đây; các thần thiên nhiên bé nhỏ (thiên tinh) là biểu tượng cho sức mạnh thiên nhiên.
- 4626 *Bốn canh* - những người La Mã cổ xưa chia đêm làm bốn canh (từ 6-9, 9-12, 12-3, 3-6 giờ). Bốn đoạn thơ được hát đồng ca tương ứng với bốn canh.
- 4629 *Suối Lãng Quên* - nguyên văn (tiếng Hy Lạp): "Lethes Flut", trong tiếng Hy Lạp, Lethes có nghĩa là "quên lặng". Người Hy Lạp cổ xưa tin rằng ở âm phủ có một dòng suối chảy qua. Linh hồn người chết uống nước suối này để quên đi cõi trần. Với Faust, chàng cần quên những gì đã qua để đi tiếp con đường của mình.
- 4727 *Trong ánh phản quang...* - ánh cầu vồng phản ánh nỗ lực của con người, vì cuộc đời của chúng ta là sự phản quang muôn màu và luôn biến đổi của cuộc sống thần thánh và của ánh sáng tinh khiết, và vì nỗ lực của chúng ta chỉ hướng tới cái mà con người có khả năng vuon tới được (biểu tượng: ánh sáng muôn màu, vì không thể tri kiến ánh sáng thuần khiết nhất) - giải thích của Dr. G. Eversberg. Một cách giải thích khác, trích dẫn Goethe: "Chân lý, đồng nhất với cái thần thánh, không bao giờ để cho chúng ta nhận thức nó một cách trực tiếp, chúng ta chỉ thấy nó trong ánh phản quang, trong ví dụ, trong biểu tượng, trong những hiện tượng riêng biệt và liên quan đến nhau mà thôi. Chúng ta nhận thức chân lý như là một tồn tại bất khả tri, mặc dầu vậy ta vẫn không thể chối bỏ được khát vọng nhận thức chân lý. - Điều này có ý nghĩa đối với tất cả mọi hiện tượng của thế giới có thể tri giác được" (Xem: Goethe, *Poetische Werke*, tập V, trang 851, Nxb. Aufbau, Berlin u. Weimar, 1937).

HOÀNG CUNG

- 4731 *Nhưng còn tên hê đầu* - theo lời Goethe, tên hê của vương triều đã bị "Mephisto loại bỏ một cách mau lẹ" (với Eckermann, ngày 1.10.1827). Mephisto lập tức thế chân hắn.
- 4772 *Tể tướng* - các tước vị trong tác phẩm phù hợp với thời kỳ Trung cổ ở Đức; nhất là thời kỳ hoàng đế Karl IV (1346-1378).
- 4845 *Bọn Ghibellin... bọn Guelfen* - Goethe chỉ trích tình trạng phe phái kìm hãm sự phát triển của nước Đức; phe Ghibellin ủng hộ hoàng đế, phe Guelfen ủng hộ các giáo hoàng.
- 4897 *Vật chất và tinh thần* - nguyên văn. "Natur und Geist", được coi là hai cội nguồn của vũ trụ. Dưới con mắt của người chính giáo thì quan niệm này là phi báng Chúa. Theo họ, cái Ác khởi thủy nằm trong vật chất, còn lý trí trần tục xa rời đức tin chân chính tồn tại trong tinh thần.
- 4906 *Đó là các đức cha* - nhà thờ và giới quý tộc được coi là chỗ dựa của ngai vàng.
- 4940 *Đúng, đây là quyền của chúa công* - dưới thời Karl Đại đế (Karl der Grosse) có điều luật quy định: mọi cửa cải nambi dưới đường cà đều thuộc đặc quyền của nhà vua.
- 4955 *Vàng. Thái dương... Thổ tinh* - các hành tinh và vị trí của chúng có tác động đến số phận của con người. Ngoài ra, các nhà chiêm tinh còn lấy các tinh tú làm biểu trưng cho kim loại; ví dụ: Thái dương: vàng; Hằng Nga: bạc; Thổ tinh: chì; Mộc tinh: thiếc... Ở đây, Mephisto morm lời cho quan chiêm tinh nói ra để khơi gợi lòng tham vàng bạc ở con người.
- 4979 *Chó mục* - theo truyền thuyết, các kho báu đều do chó mục canh giữ.
- 4980 *Cây ngải sâm* - rễ cây hình dạng giống người, vì vậy từ thời La Mã cổ đại đã được coi là cây quý, có tác động kỳ diệu, được truyền tụng là nếu đem đặt tiền bên cạnh thì tiền sẽ nhiều gấp đôi lên. Theo dân gian, cây ngải sâm chỉ mọc dưới giá treo cổ, ai nhổ nó sẽ chết ngay tức khắc.
- 5051 *Xin Đức Chúa Trời ban phước* - chỉ được Chúa ban phước mới không bị tai ương và có thể khai thác được kho báu, nghĩa là phải sau hội hóa trang mở đầu cho Mùa Chay. Bằng cách này, Mephisto đã kiếm cơ để trì hoãn việc thực hiện lệnh vua.

- 5064 *Ngọc lại thiếu người khôn...* - nguyên văn: "nếu như họ có được viên đá (thần) của nhà thông thái thì viên đá (thần) lại thiếu nhà thông thái" - chúng tôi dịch lấy ý. Mephisto ché nhạo đám vua quan chỉ nhăm nhăm hưởng thụ mà không chịu bỏ công sức ra giành lấy hạnh phúc cho mình. Vì thế, dẫu sở hữu viên đá thần trong tay cũng không có trí khôn để sử dụng.

PHÒNG LỄ HỘI RỘNG LỚN VÀ CÁC PHÒNG PHỤ

- 5065 *Người truyền tin* - có nhiệm vụ giới thiệu các đoàn, các nhân vật diễu hành tham dự hội hóa trang.
- 5072 *Hôn gót giày...* - các hoàng đế thường hôn giày của giáo hoàng để bày tỏ sự tôn kính.
- 5088 *Các cô gái làm vườn* - các cô gái xứ Florenz đi theo hoàng đế Đức hồi hương. Họ giới thiệu và chào mời các sản phẩm thủ công của xứ sở mình, chẳng hạn như hoa giấy, cành ô liu, hành lúa, những vành hoa giả...
- 5128 *Quà tặng của nữ thần Ceres* - nữ thần của mùa màng, là con của thần Kronos, được coi là người nuôi sống nhân loại.
- 5137 *Đến Theophrast* - Theophrast (372-278 trước CN): triết gia và nhà nghiên cứu thiên nhiên Hy Lạp, học trò của Aristoteles và Plato, được coi là cha đẻ của ngành thực vật học.
- 5194 *"Trò ký phạt"...* *"Người thứ ba"* - hai trò chơi ở phương Tây. Trò thứ nhất: người tham dự cuộc chơi, nếu làm hoặc nói một điều gì sai, phải ký thác một vật gì đó của mình làm "vật bảo lãnh"; cuối cuộc chơi, sau khi hoàn tất một công việc được giao - thường là chọc cười - mới được nhận lại. Trò chơi thứ hai: ba người đứng cùng hàng, người thứ ba bị đánh bằng một chiếc khăn.
- 5199 *Thợ đốn gỗ...* đến câu 5262 - đối lập với thợ đốn gỗ phải làm việc nặng nhọc, vất vả là bọn ăn bám, hưởng thụ trên sức lao động của người khác.
- 5295 *Nhà thơ trào phúng* - đây là một cảnh kịch Goethe định sáng tác theo đề cương nhưng không thực hiện. Tác giả có ý định cho đám thi sĩ háo danh, hám lợi xuất hiện, chen lấn xô đẩy nhau trong cuộc đời, không ai chịu nhường ai. Và đối lập với họ là nhà thơ trào phúng khoái trá được viết những điều mà chẳng ai muốn nghe.

- 5298 Sau câu thơ này cũng là một cảnh đã lên đê cương nhưng không được thực hiện. Goethe công kích và phê phán một số nhà văn, nhà thơ thuộc dòng lãng mạn và những yếu tố ma quỷ, rùng rợn trong tác phẩm của họ, coi đó là những "hiện tượng bệnh hoạn" trong văn học. Đối lập với xu hướng này, Goethe đã tạo dựng những hình tượng "lành mạnh". *Cái xác hút máu người vừa mới hồi sinh*: phản ứng chế nhạo của tác giả đối với cuốn tiểu thuyết Anh *The Vampire* (Quỷ hút máu, 1819) được xuất bản mạo danh Byron, thực ra là của J. W. Polidori. Ở Đức lúc đó có một số nhà văn sáng tác theo xu hướng này.
- 5299 Các nữ thần diễm kiều - nguyên văn. "die Grazien". Tiếng Latin là "Gratiae", các con gái của thần Zeus; đó là các thần nữ của sự diễm kiều và niềm vui. Họ gồm có *Aglaiā*, nữ thần Rực rỡ, *Hegemone*, nữ thần Chỉ lối, và *Euphrosyne*, nữ thần Vui vẻ; bản chất của họ là Cho, Nhận, và Cám ơn. Goethe liên tưởng đến triết gia La Mã Seneca.
- 5305 Các nữ thần Số mệnh - nguyên văn "Parzen", tiếng Latin là "Parcae", là những vị thần rất cổ, dệt số phận con người. Khi con người đã sống hết thời gian được ban cho thì thần dùng kéo cắt đứt sợi tơ dệt nên cuộc đời ấy. Theo truyền thuyết, Lachesis già nhất, Klotho trẻ nhất. Goethe đã thay đổi một số chi tiết: thông thường Klotho là thần xe sợi, dệt nên sợi tơ đời; Lachesis sắp xếp các sợi tơ, và Atropos cầm kéo cắt; nhưng Goethe đã thay đổi vị trí của Atropos cho Klotho, vì Atropos đã phạm sai lầm để cho những kẻ vô dụng sống quá lâu, ngược lại đã cắt tơ quá sớm đối với một số người còn xuân trẻ. Nhưng riêng hôm nay, Klotho đã cắt giấu kéo đi, để mọi người được vui vẻ. *Klotho*: có nghĩa là người xe sợi, *Lachesis*: người phân chia, và *Atropos*: không thể khác được, không thể tránh được. (Xem từ câu 5305-5344).
- 5349 Các nữ thần Báo oán - người truyền tin phải giới thiệu với công chúng các nữ thần Báo oán, vì họ hóa trang thành những cô gái xinh đẹp mê hồn khiến không ai có thể nhận ra họ. Họ sống ở thế giới âm ty, từ đó trừng phạt con người trên trần thế, và là những bóng hình xám xịn. Các nữ thần Báo oán (theo nhà viết bi kịch người Hy Lạp Euripides) gồm ba nữ thần: *Alekto*: có nghĩa vị thần không bao giờ ngoi nghỉ, *Tisiphone*: thần Báo thù, và *Megaera*: thần Hận thù. *Alekto* còn được coi là *thần xúc*

xiểm gây ra các cuộc chiến tranh; *Megaera* còn là *thần địch bệnh*, và *Tisiphone* là *thần giết người để báo thù*. Goethe sáng tác cho *Alektos* là kẻ xúc xiểm gây ra tranh cãi giữa vợ chồng và những người yêu nhau; *Megaera* làm họ thành những kẻ tinh khí thất thường và không chung thủy, và *Tisiphone* nuôi dưỡng và khuyến khích sự trả thù bằng mọi giá. Goethe sáng tạo ba nhân vật này thành các "nữ thần đại diện" cho những đam mê bạo liệt tàn phá hạnh phúc của các gia đình. (Xem từ câu 5349-5392).

5378 *Asmodi* - ác quỷ dưới trướng thần Hận thù *Megaera* đã giết chết bảy người đàn ông trong đêm tân hôn. Ở đây với tư cách là kẻ cám dỗ con người vào sự không chung thủy. *Asmodi* có xuất xứ từ Ba Tư.

5394 *Bởi những gì... không cùng hội cùng thuyền* - sau đoàn diễu hành gồm các nhân vật giả trang biểu hiện cho cuộc sống cũng như các nhân vật huyền thoại, tiếp đến là nhóm nhân vật mới, mang tính biểu tượng. Người ta sẽ thấy xuất hiện một con voi, biểu trưng cho bộ máy và hoạt động của nhà nước. Bộ máy này được điều khiển bằng sự Thông minh - một nàng xinh tươi diễm lệ và dưới trướng của nữ thần Chiến thắng, nữ thần của "mọi hoạt động trên đồi" (câu 5456). Đối với Goethe, hoạt động là tín điều cao cả nhất của mọi đạo lý cá nhân và xã hội theo tinh thần "khỏi thủy là hành động", vì vậy, bên cạnh con voi Nhà nước phải nhờ hoạt động và trí thông minh mới đến được bến bờ hạnh phúc, có hai phụ nữ cao sang bị xiềng xích biểu tượng cho sự Sợ hãi và Hy vọng. Đó là sức mạnh thù địch làm tê liệt sức sáng tạo. Ở đây, Hy vọng cần được hiểu theo nghĩa "hy vọng mơ hồ, thụ động, chỉ đợi chờ trông mong thay cho những quyết định sáng suốt và cương quyết để hành động." Còn Hy vọng tích cực là bạn đồng hành, liên minh của Lý trí. (Xem R. Buchwald, *Dẫn lối qua thi phẩm Faust của Goethe*, Nxb. Weimar, 1957, trang 138.)

5403 *Những phụ nữ... cao sang, quyền quý* - như trên, biểu trưng cho sự Sợ hãi và Hy vọng. Chúng chỉ có tác động tốt đẹp, nếu trí thông minh của Nhà nước chế ngự được chúng. Một bức tranh của A. Manfegna miêu tả cảnh diễu hành chiến thắng của Julius Caesar đã gợi ý cho Goethe viết cảnh kịch trên đây.

5457 *Zoilo - Thersites* - Goethe đã kết hợp tính cách của hai nhân vật khét tiếng thời cổ đại thành hình tượng chung

chỉ những kẻ có tính đố kỵ nhỏ nhen. Zoilo là một nhà hùng biện và nhà ngũ pháp học Hy Lạp (khoảng 350 trước CN), người đã tìm mọi cách phê phán sử thi của Homer, kẻ cả những điều nhỏ nhen nhất, thậm chí vu khống tác giả. Thersites là nhân vật xấu xí nhất trong *Iliad* của Homer, một kẻ khét tiếng về khoa nói xấu và bôi nhọ người khác. Trước thành Troja, y đã bị Ulysses dùng gậy chỉ huy của mình trừng phạt, khi thấy y chửi rủa các anh hùng đánh chiếm thành Troja. Mephisto nấp sau mặt nạ này. Bị người truyền tin dùng gậy đánh, Zoilo-Thersites co rúm lại, biến thành một quả trứng, trứng nở ra một con rắn và một con doi, cốt làm cho những người dự hội hoảng loạn.

- 5503 *Riêng gã lùn quái dị* - người truyền tin cảm thấy có những nhân vật giả trang mới và đáng ngờ tiến đến.
- 5513 *Một cỗ xe đẹp lạ thường* - đó là chiếc xe chở Faust hóa trang thành thần Plutus (thần của sự giàu có) và Mephisto trong vai gã hèn tiện gầy đét. Cỗ xe do một thiếu niên điều khiển.
- 5521 *Thiếu niên, người đánh xe* (hoặc thiếu niên cầm cương) - trong cuộc nói chuyện với thư ký riêng của mình, Eckermann, ngày 20.12.1829, Goethe hỏi: "Faust nau mình trong mặt nạ thần Plutus, Mephisto trong mặt nạ gã keo kiệt, chắc anh đã nhận ra. Nhưng chàng thiếu niên đánh xe là ai thế?" "Đó là Euphorion!" Trả lời câu hỏi của Eckermann: "Euphorion mãi tới hồi III mới được sinh ra; sao lại xuất hiện ở đây trong hội hóa trang?" Goethe đáp: "Euphorion không phải một nhân vật người mà là một nhân vật biểu tượng. Trong nhân vật này Thi ca đã được nhân cách hóa, mà Thi ca không bị ràng buộc bởi thời gian, không gian hay một cá nhân nào. Vẫn là tinh thần ấy (nhân vật ấy) sau này, tùy ý thích, sẽ là Euphorion, còn bây giờ xuất hiện với tư cách người thiếu niên cầm cương; trong tư cách này thiếu niên cầm cương cũng giống những bóng ma có thể hiện ra ở khắp nơi và vào bất cứ giờ nào."
- 5565 *Rạng rỡ dưới vành khăn* - một kiểu mũ quấn quanh đầu của vua chúa Đông phuong.
- 5576 *Tôi cũng là người giàu có* - so với Plutus, thần của sự giàu có vật chất, thi ca giàu có về tinh thần, có thể coi như ngang hàng, thậm chí còn giàu có, phong phú hơn cả thần Plutus (xem câu 5625).

- 5649 *Người hà tiện* - Mephisto nhạo báng “xưa kia từ hà tiện (Avaritia) thuộc về giống cái, khi người đàn bà còn biết tàn tiện, bây giờ sự hoang phí ở họ thật gớm ghê, đến nỗi giống cái đã trở thành giống đực. Danh từ “der Geiz” có quan từ giống đực” (câu 5665). Ở đây Mephisto chơi chữ.
- 5664 *Sức hút của bạc vàng* - đối với người chồng có vợ tiêu hoang, phung phí thì lòng hám vàng bạc ở anh ta càng trở nên mạnh mẽ.
- 5702 *Họ không biết theo ngài* - con người thường đắn đo không biết nên sống vì vật chất hay vì tinh thần.
- 5706 *Chỉ thở thôi* - ngay việc làm thơ đã là sự tiết lộ chính bản thân nhà thơ.
- 5789 *Hắn quay người về phía bọn đàn bà* - gã hà tiện (tức Mephisto) nặn vàng thành một hình thù tục tĩu khiến đàn bà con gái phải xấu hổ.
- 5793 *Tôi e rằng... mỹ tục* - trò đùa quái quỷ của Mephisto ám chỉ sự đồi bại về đạo đức do lòng hám tiền hám của của con người gây ra, vì dân gian Đức có câu: “Ở nơi nào trước đó có mưa tiền, thì sau đó mưa thói hư tật xấu”.
- 5801 *Đạo quân... hung cuồng* - một tốp mặt nạ mới xuất hiện, không ai biết đó là hoàng đế (trong vai thần Pan) cùng các cận thần. Sự hung cuồng của “đạo quân” này đã tàn phá vương quốc tan hoang.
- 5804 *Thần Pan vĩ đại* - khởi nguyên là thần của rừng, đồng cỏ và săn bắn, có sừng và chân dê, lông lá, phù hộ cho việc chăn nuôi súc vật, săn bắn của người Hy Lạp. Sau này, do hiểu sai từ “pan” trong tiếng Hy Lạp (có nghĩa là tất cả), ở Đức, thần Pan đã được hiểu như một vị thần của cả vũ trụ, “của tất cả” vạn vật.
- 5819 *Faunen* - các vị thần rừng và đồng cỏ của người La Mã, giống thần Pan của người Hy Lạp. Ở đây Faunen tượng trưng cho dục vọng, cho sự ham muốn hưởng khoái lạc.
- 5829 *Satyr* - một vị thần trong đám tùy tùng của thần Rượu Bacchus có hình người; tai, đuôi, sừng, bàn chân thú vật. Ở đây Satyr biểu trưng cho sự ăn chơi phóng đãng, ngông cuồng của kẻ cai trị, chỉ muốn tự do và hưởng thụ cho cá nhân mình.
- 5840 *Gnomen* - các tiểu thần núi và Thổ tinh, tiểu thần giữ cửa và tìm kiếm các mỏ kim loại, len lỏi trong các khe núi và luôn lách sâu xuống lòng đất. Ở đây Gnomen biểu trưng

cho lòng tham vô độ của con người đối với của cải và quyền lực.

- 5860 *Ba điều răn* - không được trộm cắp, không được ngoại tình, không được chém giết (*Kinh Thánh*).
5864 *Những tên khổng lồ* - các vệ sĩ của hoàng đế.
5873 *Nymphen* - tiếng Hy Lạp "Nymphē", tiếng Latin "Nympha", là những thần nữ đồng trinh. Các Nymphen biểu hiện cho sức mạnh của thiên nhiên trên mặt đất, trên núi, trong các sông suối, hang động, v.v. Các Nymphen còn được phân chia thành *Nereiden* (ở biển cả), *Najaden* (ở sông hồ trên đất liền), *Oreaden* (nơi đồi núi), và *Dryaden* (trong cây cối). Đồng ca Nymphen ám chỉ lú xiểm nịnh nơi cung đình đã mê hoặc hoàng đế bằng những lời tụng ca không ngót, khiến kẻ cai trị lóa mắt tự mãn, chỉ còn biết có riêng mình.
5907 *Một nguồn của tuyệt vời ở ngay tại nơi đây* - trong chiếc hòm của Plutus mang đến.
5935 *Bộ râu bắt lửa* - năm 1394, trong hội hóa trang, công tước xứ Orlean đã lấy đuốc soi phía dưới cầm vua Karl VI (đóng giả làm Satyr) làm cháy râu giả và sau đó gây ra hỏa hoạn, một số cận thần chạy đến cứu vua đã bị chết.
5962 *Cánh rừng dùng dùng bốc cháy* - các phông trang trí cho đêm hội với cảnh núi rừng.
5986 *Thi ma thuật phải ra tay* - trong hội hóa trang lần này, hỏa hoạn chỉ là ảo ảnh, tạo nên nhò ma thuật. Faust đã dùng ma thuật để trị lửa.

VUÔN NGỤ UYỄN/ HÀNH LANG TỐI

- 5990 *Pluton* - Diêm vương, theo tiếng Hy Lạp.
6002 *Kỳ nhông* - theo truyền thuyết, loài kỳ nhông có thể sống trong lửa và được coi là biểu tượng của thần lửa. Vì hoàng đế đã biết trò chơi trong lửa nên Mephisto tả cảnh vui chơi trong nước cho ngài nghe.
6022 *Con gái của thủy thần* - Nereiden (xem 5872) là những con gái xinh đẹp của thần biển Nereus. Thetis, con gái cá, đã lấy Peleus, vua xứ Nam Thessalien và là mẹ của Achill. Thetis (câu 6026) đang khát khao có một người chồng thứ hai và sẽ rất sung sướng nếu hoàng đế xuống đáy biển hưởng niềm vui.
[530] 6029 *Lên chiếc ngai kia* - theo truyền thuyết La Mã, các hoàng

- để chết đi đều được đón về đinh Olymp sống cùng các thánh thần.
- 6033 *Scheherazade* - nhân vật đã kể chuyện cho vua nghe trong *Nghìn lẻ một đêm*, nhờ đó không bị vua giết.
- 6053 *Xin hỏi hai vị đây* - là Faust và Mephisto, đã phát minh ra loại tiền giấy, cứu cả vương quốc thoát khỏi cảnh khốn cùng. John Law (1671-1729) là người phát minh ra tiền giấy ở ngoài đời.
- 6058 *Một ngàn quan tiền cũ* - nguyên văn: "một ngàn cuaron" (krone). Tiền cuaron được dùng ở Áo từ năm 1755, và từ năm 1809 ở các nước miền Nam Đức.
- 6134 *Nên xứng đáng làm người* - Faust được hoàng đế phong là "người trọng nom" cai quản các kho báu của vương quốc ở "dưới lòng đất", có đồng nghiệp là quan thương thư coi ngân khố ở "trên mặt đất".
- 6172 *Ai còn dám hổ nghi* - thằng hề là người duy nhất không ngoan biêt chuyển hóa tiền giấy không có gì bảo đảm chắc chắn thành tài sản cố định, sẽ trở thành một điền chủ nghênh ngang noi trang trại của mình.
- 6196 *Để cuối cùng sẽ phạm thêm tội lỗi* - dám bước vào một xứ sở không dành cho người trần tục.
- 6202 *Mỹ nữ anh tài* - các nhân vật nữ nổi tiếng của thời kỳ cổ đại.
- 6212 *Thiên cơ bí huyền* - xứ sở của Các Mẹ. Mephisto e ngại nếu Faust tới đó hắn có thể mất Faust.
- 6216 *Đó chính là Các Mẹ* - biểu tượng cho các ý tưởng nguyên thủy (*Ur-Ideen*) của mọi sự Tồn tại, không phụ thuộc vào không gian và thời gian, nhất là các ý tưởng chân - thiện - mỹ. Nói về Các Mẹ cũng khó khăn vô kể (câu 6215), người ta không thể miêu tả bằng lời hay bằng suy tưởng những ý niệm tuyệt đối (*absolute Ideen*).
- Nhà văn Hy Lạp cổ đại Plutarch (thế kỷ I CN) đã viết về một thành phố rất cổ xưa và nổi tiếng ở đảo Sizilien, nơi có các nữ thần - gọi là Các Mẹ. Plutarch cũng nói đến quan điểm của Plato về số lượng các thế giới tồn tại, không phải chỉ có một thế giới, hay 5 thế giới, mà có 183 thế giới tất cả. Có thể hình dung theo hình một tam giác đều, mỗi cạnh có 60 thế giới và 3 đỉnh góc tối cao chỉ phối tất cả là 3 thế giới còn lại ($60 \times 3 + 3 = 183$). Diện tích bên trong tam giác là cái bếp chung của tất cả, có tên gọi là cánh đồng của chân lý. Trên cánh đồng

đó là những phác thảo, dự định, hình dáng và hình ảnh nguyên thủy của tất cả những gì đã và sẽ xảy ra... có thể hiểu các đỉnh góc chi phối tất cả là Các Mẹ. Một ý tưởng tương tự cũng được nói đến là các nữ thần số mệnh Hiện tại, Quá khứ, và Tương lai. Có thể đó là những gợi ý cho Goethe đưa vào tác phẩm hình ảnh Các Mẹ - để Faust có thể tìm được Helena và Paris cho hoàng đế chiêm ngưỡng...

- 6253 *Anh xem ta như chú mèo* - ám chỉ một truyện ngụ ngôn của La Fontaine: con khỉ tinh ranh đã dụ dỗ con mèo lấy hạt dẻ nướng cho mình để nó không bị nguy hiểm.
- 6271 *Trong sự đông cứng* - ở đây: trong sự bàng quan lạnh lùng.
- 6277 *Xứ Vô hình mãi mãi* - xứ sở của các ý niệm về vạn vật đã tồn tại, xứ sở này đã tách khỏi thế giới hiện thực.
- 6280 *Không để chúng đến gần* - khi bước vào xứ sở của Các Mẹ thì người ta không được phép dừng lại ở việc quan sát lịch sử những ý niệm đã hình thành và đã tiêu vong, mà phải nắm bắt được một cách sinh động mọi ý niệm cơ bản, mọi ý niệm nguyên thủy đời đời bất biến của mọi tồn tại.

CÁC GIAN PHÒNG RỰC SÁNG / PHÒNG HIỆP SĨ

- 6315 *Cái Đẹp tuyệt trần* - Helena là biểu tượng của Cái Đẹp.
- 6320 *Nhưng vào mùa hè* - nghe nói đến pháp thuật, mọi người đổ xô đến xin Mephisto chữa bệnh. Mephisto đã chữa trị cho họ theo cách của quỷ ma.
- 6336 *Lấy độc trị độc mà* - chế nhạo thầy thuốc Hahnemann theo phái "tương đồng liệu pháp", người đã nêu thành nguyên tắc trị bệnh: "Lấy cái giống nhau trị cái giống nhau". Và Mephisto đã "lấy chân chữa cho chân, các bộ phận khác cũng thế thôi".
- 6429 *Ảnh hình sự sống* - đó là những ý niệm, một phần đã xuất hiện trong thế giới hiện tượng hoặc sẽ xuất hiện, phần khác ở lại trong "thế giới bóng đêm", phi vật chất; chỉ chìm đắm sâu xa vào tư duy mới có thể lĩnh hội được.
- 6452 *Ai chẳng biết Paris* - con trai vua Priamus đến làm khách trong lâu đài Menelas, vua xứ Sparta, đã quyến rũ và cuốp đi nàng Helena, vợ Menelas. Đó là nguyên nhân dẫn đến cuộc chiến thành Troja.

- 6459 *Gã nô lệ chăn cừu* - theo thần thoại, Paris đã chăn cừu cho cha trên núi Ida.
- 6492 *Nó thực đáng khát khao* - sau khi thấy Helena, biểu tượng của Cái Đẹp, Faust cảm thấy yêu đời, khát khao hạnh phúc.
- 6509 *Endymion và Luna* - nữ thần Luna trinh tiết thăm yêu chàng thợ săn xinh đẹp Endymion, nhưng chỉ dám hôn trộm chàng trong lúc chàng ngủ. Ở đây, các phu nhân ví Helena trinh tiết như Luna một cách nhạo báng. Hình tượng Endymion và Luna là một mô típ rất được ưa chuộng trong hội họa.
- 6515 *Bóng ma* - ám chỉ Helena, không phải người bằng xương bằng thịt, chỉ là cái bóng hiện lên. Mephisto muốn Faust tự kiềm chế sự mê cuồng của mình, nên đã dùng khái niệm miệt thị này.
- 6530 *Tù mười tuổi trở đi* - theo thần thoại, mười tuổi Helena đã bị Theseus cướp đoạt và về sau đã qua tay nhiều người. Ở đây, các bà chê bai Helena để càng ngợi ca chàng Páris được nhiều hơn.
- 6555 *Dụng lên hai vương quốc* - hai thế giới, thế giới tưởng tượng và thế giới hiện thực.

HỘI HAI

GIAN PHÒNG KIỂU GOTHIC / PHÒNG THÍ NGHIỆM

- 6634 *Nicodemus* - tên một môn đệ chậm hiểu của Giêsu. "Người là thầy giáo xứ Israel, có thể mà không hiểu hay sao?" (Joh. 3,1-21)
- 6688 *Thạc sĩ* - nguyên văn: "Bakkalaureus," người được đội vòng nguyệt quế." Đây chính là chàng sinh viên trong phần thứ nhất của tác phẩm, đã tốt nghiệp, biểu tượng cho thói hờn mình của thanh niên thời đó, tưởng mình là tất cả, thế giới chỉ tồn tại vì mình và nhờ mình mới có thế giới. (Goethe trả lời Eckermann ngày 6.12.1829.)
- 6734 *Đầu tóc kiểu Thụy Điển* - kiểu tóc mới, cắt ngắn, du nhập từ Thụy Điển. Năm 1780, công tước Karl August ở Weimar là người đầu tiên cắt tóc ngắn.
- 6758 *Kinh nghiệm chủ nghĩa* - đối với triết gia tư biện thì học thuyết chó rằng nguồn gốc duy nhất của tất cả tri thức là kinh nghiệm cảm tính (do sự vật và hiện tượng tác

- động vào giác quan) chỉ là thứ vô dụng, là khói mây, bèo bọt. Ám chỉ sự tranh chấp giữa phái tư biện và phái kinh nghiệm chủ nghĩa.
- 6794 *Thế giới không hiện tồn* - quan điểm của chủ nghĩa duy tâm theo hướng tinh thần (ý thức) có trước và quyết định vật chất (tồn tại).
- 6879 *Người tí hon* - nguyên văn: "Homunkulus", tiếng Latin, có nghĩa người bé nhỏ, ở đây là "người nhân tạo" như các nhà kim thuật tìm cách chế tạo. Ám chỉ nhà hóa học và bác sĩ Thụy Sĩ Paracelus (1493-1541).
- 6903 *Chùa, một việc trọng đại đây* - người tí hon biết được Faust đang mơ về chuyện ái ân giữa thần Zeus (biển thành thiên nga) với Leda (vợ vua Tyndareos) sinh ra nàng Helena. Bức tranh "Leda với con thiên nga" của Correggios trong viện bảo tàng Berlin đã gợi ý cho Goethe viết cảnh này.
- 6907 *Thuộc dòng dõi thánh thần* - ngụ ý: Helena là con của vị thần tối cao, như 6903.
- 6949 *Các đồng nghiệp cổ điển* - Mephisto tỏ ý miệt thị đám yêu ma của thời kỳ cổ đại, vì y là quý của thời đại mới - thời Trung cổ Bắc phương.
- 6952 *Peneios* - dòng sông lớn xứ Thessalien, nơi xảy ra trận kịch chiến giữa Caesar và Pompeius vào ngày 6 tháng Bảy năm 48 trước CN.
- 6955 *Pharsalus* - thành phố lớn thời Hy Lạp cổ đại, phía Nam đồng bằng Thessalien.
- 6961 *Asmodeus* - ác quỷ chuyên gây rắc rối cho các cặp vợ chồng.
- 6984 *Hiệp sĩ* - Faust.
- 6994 *Dấu chấm tí teo* - ngạn ngữ. "Dấu chấm trên chữ i". Có nghĩa điểm dấu chốt, thiếu nó không thể thành chữ i. Người tí hon hy vọng sẽ tìm được giải pháp mâu nhiệm để được thực sự trở thành người.

ĐÊM HỘI YÊU MA CỔ ĐIỂN/ MIỀN THƯỢNG LUU SÔNG PENEIOS

- 7005 *Erichtho* - phù thủy xứ Thessalien, chuyên hút máu người, sống lảng vắng trên mồ người chết, có dáng hình gây nên sự khiếp đảm. Ở đây Erichtho tường thuật lại trận giao chiến giữa Caesar và Pompeius năm 48 trước CN.
- [534] 7007 *Đám thi sĩ quên* - ám chỉ nhà thơ La Mã A. Lukanus (39-65

- CN), đã miêu tả trận đánh ở Pharsalus có phần không trung thực và xu thời.
- 7014 · *Dùng sức mạnh tạo lập nên* - hoàng đế Caesar (Julius Caesar, 100-44 trước CN).
- 7022 · *Chính nơi đây...* - Pompejus (106-48 trước CN), tại Scotusa đã mơ thấy dân chúng hô reo chào đón mình trong nhà hát giống như khi thắng trận lúc còn trẻ.
- 7028 · *Bị lôi cuốn* - các nhân vật huyền thoại Hy Lạp sẽ xuất hiện đồng đảo.
- 7034 · *Một thiên thể* - người tí hon trong bình thủy tinh bay qua không trung.
- 7035 · *Vật thể cùng bay* - Faust, được quấn trong chiếc áo choàng có phép màu của Mephisto.
- 7077 · *Như chàng Antaeus* - tiếng Latin, tức thần Antaeus, con trai khổng lồ của thần biển Poseidon, hễ chạm chân vào đất mẹ là có sức mạnh vô địch.
- 7083 · *Linh điểu... nhân sư* - linh điểu (die Greife), loại chim thần thoại, đầu đại bàng, mình sư tử, có cánh, canh giữ các kho vàng, không cho láng giềng là lũ quý mọt mắt (Arimaspes) đến cướp. Nhân sư (Sphinx), quái vật nửa người nửa sư tử, đầu đàn bà - theo huyền thoại Hy Lạp.
- 7093 · *Không phải lão làng* - nguyên văn: "Greis" (lão già, cụ già); tác giả chơi chữ: "Greis" và "Greif" ("cụ già" và "linh điểu", cùng âm *Greis*).
- 7096 · *Càu cát, càu nhau* - tác giả chơi chữ: "grau" (xám), "graemlich" (càu cát), "greisgram" (cần nhẫn, càu nhau), "grimmig" (tức tối), v.v. đều là những từ có "gr". Chúng tôi phỏng dịch.
- 7099 · *Có âm "ôp" ... Chộp lấy* - từ "greifen" (âm *grei*) tạo nên từ *greifen*, vừa có nghĩa nắm bắt, chộp lấy, vừa chơi chữ ám chỉ linh điểu Greife. Chúng tôi dịch theo nghĩa chộp lấy để bắt lấy từ này cho câu sau: chộp lấy vàng, vương miện, gái.
- 7106 · *Bọn Một Mắt* - một tộc người huyền thoại, có một mắt, sống ở xứ tận cùng vùng Đông Bắc châu Âu, chuyên cướp vàng của lũ kiến khổng lồ thu nhặt được và thường đánh nhau với linh điểu.
- 7118 · *Người Anh có ở đây không* - chế giễu người Anh có máu ham mê chu du thiên hạ.
- 7123 · *Và đặt tên tội* - nguyên văn: "old Iniquity", có nghĩa tội lỗi cổ xưa (die alte Sünde).

- 7131 *Nào, tôi xin... ra câu đố* - tương tự nhân sư ngồi trước cổng thành Theben thường ra câu đố cho ai muốn vào thành, giết chết bất kỳ ai không giải đố được. Ví dụ: "sáng bốn chân, trưa hai chân, chiều ba chân là con gì?" - giải: con người, khi bé, lớn lên và lúc già chống gậy.
- 7132 *Giải thích cho nhanh* - câu đố này có nghĩa là con quỷ. Kẻ ác là bạn của quỷ sứ, người lành lấy quỷ ra để răn đe mình hoặc để đả kích, nhưng điều là trò mua vui cho thần Zeus.
- 7147 *Cái phần ác thú kia* - phần dưới của nhân sư dạng sư tử có móng vuốt đáng sợ.
- 7151 *Sirenen* - nhân vật trong thần thoại Hy Lạp, sống trên một hòn đảo ở miền Tây xa xôi, thường cất tiếng hát mê hồn để quyến rũ thủy thủ rồi giết hại. Trong nghệ thuật cổ đại thường được biểu hiện bằng những con chim có đầu thiếu nữ.
- 7185 *Ödipus khi xưa* - tiếng Hy Lạp: "Oidi-pus", nguyên nghĩa là "chân xung", người đã giải được câu đố của nhân sư và vào được thành Theben.
- 7186 *Ulysses tự trói mình* - Ulysses; tiếng Latin: "Odysseus", vua xứ Ithaka, khi đi ngang qua hòn đảo của các Sirenen đã cho lấy sáp nhét vào tai các thủy thủ còn mình tự trói thân vào cột buồm để tránh tai ương (xem Homer, *Odyssey*, ca khúc XII).
- 7198 *Những nhân sư cuối cùng* - việc Herkules giết chết những con nhân sư cuối cùng là hư cấu của Goethe.
- 7199 *Chiron* - tiếng Hy Lạp: "Cheiron", con trai của Kronos và Philyra, đầu người mình ngựa (nhân mã), am hiểu sức mạnh và tính năng của các loài cây cỏ và rất thông thái, là thầy dạy của Achill và nhiều nhân vật lừng danh khác.
- 7220 *Stymphalis* - loài ác điểu ở hồ Stymphalis vùng Arkadien, có cánh, mỏ và móng sắt, lông chim bắn ra như tên sắt. Tiêu diệt loài chim này là một trong mười hai kỳ tích của Herkules.
- 7227 *Đầu rắn xứ Lerna* - nguyên văn: "Lernaeische Schlange", tiếng Hy Lạp: "Lerna": một vùng đầm lầy ở Böotien, có con mäng xà chín đầu. Hễ Herkules chặt được một đầu, quái vật lại mọc ra hai đầu khác. Cuối cùng chàng phải lấy củi, nỗi lửa đốt chỗ vết chém, không cho cái đầu khác mọc ra, mới hoàn thành được công việc.
- [536] 7235 *Bọn Lamia* - tiếng Latin: "Lamia", bọn ma nữ chuyên

quyến rũ trẻ con và nhất là những người trẻ tuổi để ăn thịt hoặc hút máu. Chúng có khả năng biến hóa tài tình, thường biến ra các cô gái cực kỳ xinh đẹp để mê hồn nam giới.

- 7242 *Hàng ngàn năm* - ngũ ý: sự ngung trệ không tiếp tục phát triển của nghệ thuật Ai Cập.

Ở HẠ LUU SÔNG PENEIOS/ MIỀN THUỢNG LUU SÔNG PENEIOS

- 7249 *Peneios* - ở đây là vị thần sông Peneios.
- 7294 *Vị nữ hoàng cao cả* - tức Leda.
- 7301 *Có một con đặc biệt uy phong* - do thần Zeus biến thành.
- 7328 *Là con trai của Philyra* - tức Chiron.
- 7338 *Những tráng sĩ Argô* - các anh hùng trong thần thoại Hy Lạp, dưới sự chỉ huy của Jason, đã đi trên chiến thuyền Argo sang Kolchis lấy chiếc áo lông cừu vàng. Trong đoàn có Herkules, Kastor, Pollus (con của thần Zeus)... Chiron đã là thầy dạy của nhiều tráng sĩ lừng danh trong đội quân này.
- 7342 *Ngay cả thần Athene* - con gái của thần Zeus, thần bảo hộ của các thành phố trong chiến tranh cũng như trong hòa bình, thần của tài năng nghệ thuật và sự thông thái. Athene đã kèm cặp và chỉ bảo cho con trai Odysseus là Telemach, nhưng chẳng vinh hạnh gì cho vị nữ thần này, vì Telemach không bao giờ có được những vinh quang như cha mình.
- 7370 *Anh em Dioskuren* - tức là các con trai của thần Zeus với Ledá là Kastor và Pollux, anh của Heleña.
- 7372 *Con trai thần Gió* - Zetes và Kalais, các con trai có cánh của thần Gió (Hy Lạp) Boreas, đã giải thoát vua Phineus bị mù mắt khỏi lú quái vật có cánh Harpyen.
- 7374 *Là Jason* - con trai vua Aison; người chỉ huy chiến thuyền Argo. Chàng cường tráng và đẹp trai tới mức ngay cả nàng Medea, con gái của đối thủ, cũng phải say đắm, đã giúp chàng lấy được chiếc áo lông cừu vàng của cha mình rồi bỏ trốn theo.
- 7375 *Rồi Orpheus* - xem chú thích câu 4342.
- 7377 *Và Lynceus* - Lynceus, tên một tráng sĩ của Jason, có đôi mắt linh miêu rất tinh, nhìn qua được cả vật rắn; Goethe

đã dùng tên Lynceus theo ba nghĩa: a) là người cắm lái trong số các tráng sĩ Argo, b) là lính canh trên chòi quan sát (trước câu 9218), và c) người gác nhìn thấy hỏa hoạn (trong hồi năm của bi kịch).

- 7381 *Thể Herkules* - tiếng Latin: "Hercules", tiếng Hy Lạp: "Herakles", là hình ảnh lý tưởng về sức mạnh và sắc đẹp, con trai của thần Zeus với nàng Alkeme, vợ của Amphitryon. Thời trẻ, do bị Hera (Juno), vợ của thần Zeus căm ghét, đã phải làm kẻ hầu người hạ cho một người anh họ (Eurysteus) và phải hoàn thành 12 công việc đầy nguy hiểm... Sau được đón về Olymp, trở thành bất tử; ở đây Herkules đã lấy nàng Hebe, nữ thần của Sắc đẹp tuổi xuân vĩnh hằng.
- 7383 *Nhin mặt Apollon* - tiếng Hy Lạp: "Apollon"; còn gọi là Phöbus (có nghĩa: rực sáng) là con trai của thần Zeus với nàng Leto (Letona), là vị thần của thơ ca, nghệ thuật, cũng được tôn sùng là thần ánh sáng.
- 7384 *Ares* - tiếng Hy Lạp: "Ares", tiếng Latin: "Mars", là con trai của thần Zeus với nàng Hera, là thần chiến tranh.
Hermes - con trai thần Zeus với nàng Maja, là thần của sự sáng tạo, luyện tập thân thể, diễn thuyết, còn là vị thần của thương gia và kẻ cắp, thần của việc chăn nuôi gia súc nơi đồng bãi và là thần đưa linh hồn người chết xuống âm phủ. Mới sinh ra đã rất tinh ranh, đánh cắp của thần biển Neptune: chiếc đinh ba; của thần chiến tranh Mars: thanh kiếm; của thần Apollon: cung và tên; của thần Vulkan: chiếc kìm; của thần Zeus: quyền trượng. Vào ngày ra đời, Hermes đã gãy gẫm thần tình ái Cupid đấu vật, kéo chân cho Cupid bị ngã thua cuộc: Thần Vệ nữ thích thú bế Hermes vào lòng, cũng bị Hermes xoáy luôn chiếc đai lưng, vì vậy Hermes còn là vị thần của phuòng trộm cắp.
- 7389 *Phải làm bẽ tôi cho... anh họ* - Goethe viết làm người hầu hạ cho người anh; tiến sĩ Eversberg chú thích là anh họ; giáo sư F. Friedrich giải thích là ông chú (Oheim), chúng tôi dịch anh họ (Vetter).
- 7391 *Đất mẹ Gaia* - trái đất được coi là Bà Mẹ toàn năng, hình thành sau Hỗn mang, là vị thần khởi thủy đã tạo ra bầu trời và các thần khổng lồ.
- 7394 *Thật vô ích công* - để miêu tả Herkules với sức mạnh và vẻ đẹp của chàng, văn học nghệ thuật đều bất lực.

- 7401 *Một ánh hình cứng nhắc - không phải sự cân đối lạnh lùng* của dáng vóc, *về ngoài tĩnh tại, mà sự kiêu diễm sống động* mới làm nên cái đẹp đích thực ở người đàn bà.
- 7405 *Như nàng Helena ta đã cõng trên lưng* - chi tiết này là hư cấu của Goethe.
- 7416 *Khói bàn tay lũ cuộp* - Pollux và Kastor đã giải thoát cho Helena. Goethe hư cấu chi tiết Chiron tham gia cứu nàng và được nàng cảm ơn tri ân mến.
- 7420 *Đâm lấy Eleusi* - Eleusi là thành phố ven biển, đối diện với đảo Salamis.
- 7435 *Trên đảo Phera* - theo truyền thuyết, hình bóng của Achill sau khi chết đã kết hôn với hình bóng (Schatten) của Helena trên hòn đảo Leuke, chứ không phải ở Phera. Hai người sinh được một con trai là Euphorion.
- 7450 *Manto* - trong thần thoại, là con gái của Tiresias, một thầy bói mù nổi tiếng. Manto đã xây một ngôi đền ở Karien để thờ thần Apollon, thường dành những lời khuyên cho người đời trong việc chữa bệnh. Để có thể trao Faust cho Manto chữa, Goethe đã biến nàng thành con gái của Äskulap, một danh y lừng lẫy và là con của Apollon.
- 7451 *Thần Äskulap* - tiếng Hy Lạp: "Asklepios", con trai của thần Apollon. Hồi nhỏ Äskulap được Chiron dạy về các môn nghệ thuật và y học. Sau này trở thành vị thần của ngành y.
- 7454 *Không giết người vô tội* - Goethe chế giễu các thầy thuốc bất lương ở thời đại ông.
- 7465 *Nơi La Mã giao tranh* - tại Pydna, năm 168 trước CN, vua xứ Mazedonien là Perseus đã bị tướng La Mã Paullus đánh bại và bắt sống, Mazedonien trở thành một tỉnh của La Mã.
- 7494 *Thuở trước Orpheus* - vợ Orpheus là Eurydike chết, chàng đánh đàn đầy bi ai, khiến nàng Persephone vô cùng xúc động. Nàng cho phép Orpheus xuống âm phủ đưa vợ lên, với điều kiện không được phép quay lại nhìn vợ đi phía sau. Orpheus đã quên lời cấm đoán đó và vợ chàng vĩnh viễn phải ở lại âm phủ.
- 7497 *Để lũ người bất hạnh* - chỉ những người theo thuyết Hỏa thành (Plutonismus) quan niệm bề mặt trái đất được kiến tạo nhờ lửa từ trong lòng đất phun lên; ví dụ: kết quả của động đất, núi lửa hoạt động và các dòng nham thạch.
- 7499 *Không có nước là đời không có phước* - quan niệm của những

- người theo thuyết Thủy thành (Neptunismust): bề mặt trái đất đã được nước tạo thành (lũ lụt, mưa, v.v.)
- 7519 *Thần Động đất* - nguyên văn: "seismos", có nghĩa là "động đất". Goethe đã nâng lên thành một vị thần, biểu trưng cho sự hoạt động của các núi lửa cũng như những biến động của vỏ trái đất. Đoạn này Goethe nói tới những quan niệm về sự hình thành thế giới do những vận động mãnh liệt của trái đất mà ông đã đả kích. Goethe thiên về thuyết Thủy thành.
- 7533 *Từng tạo ra hòn đảo Delo* - Seismos (thần Động đất) là một tên phụ của thần Poseidon (thần Biển và là thần lay chuyển trái đất). Ở đây, thông qua thần Poseidon, Goethe đã cho hòn đảo Delo nhô lên khỏi biển cả để nàng Leto (câu 7535) có thể chạy trốn tới đó. Leto (hoặc Latona) là bạn tình của thần Zeus sắp đến giờ sinh hạ, nhưng bị Hera, vợ thần Zeus, đánh ghen rượt đuổi khắp nơi trên đất liền. Tại đảo này, theo thần thoại, Leto đã sinh ra Apollon và Diana.
- 7544 *Nữ thần Karyatide* - các thiếu nữ đội trên đầu mình các giỏ đựng lễ vật trong ngày lễ. Thần Seismos lấy vai gồng, đẩy llop vỏ trái đất lên, có dáng đứng giống Karyatide.
- 7551 *Răng mặt đất này mình ta đã tạo ra* - Goethe giễu phái Hỏa thành, cho thần Động đất nói lên học thuyết của họ.
- 7559 *Hỗn Mang và Màn Đêm* - "Chaos und Nacht" (Hỗn Mang và Màn Đêm) là hai vị thần thủy tổ của thế gian. Thần Màn Đêm là con gái của thần Hỗn Mang.
- 7560 *Các vị khổng lồ* - Titanen, là các con của Uranos, đã dùng những quả núi để ném nhau.
- 7561 *Pelion, Ossa* - là hai dãy núi ở Hy Lạp, theo truyền thuyết, do các thần khổng lồ ném nhau tạo thành.
- 7565 *Dãy Parnass* - dãy núi ở miền Trung Hy Lạp, có hai ngọn nhô lên, một ngọn là nơi của thần Rượu (Bacchus), ngọn kia là nơi ngự của thần Apollon và các thần nghệ thuật.
- 7568 *Chiếc ngai* - Olymp, nơi thần Zeus ngự trị. Ở đây, Goethe cũng cho ngọn Olymp được tạo nên theo quan điểm của thuyết Hỏa thành.
- 7580 *Nhung một nhân sư* - nếu quả thật kiến tạo bề mặt trái đất như thế thì một nhân sư cũng chẳng thèm quay đầu lại để nhìn.
- 7582 *Vàng vụn* - linh điểu giữ của đã phát hiện thấy dấu vết của vàng trong trái núi mới hình thành.

- 7586 *Như những gã khổng lồ - ở đây: ý nói đến sức mạnh khổng lồ do thần Động đất tạo nên.*
- 7606 *Các chú lùn - nguyên văn: "Pymaeen", tiếng Hy Lạp: "Pygmaios", có nghĩa tí xíu như ngón tay cái (Däumling), là những người lùn thằn thoại, sống ở bờ biển phương Nam. Ở đây, do núi hình thành, nên chúng đã lộ diện với tư cách là đại diện cho thuyết Hỏa thành. Chúng thường đánh nhau với đàn sếu kéo nhau từ phương Bắc tới vào mùa thu. Sếu sống nhờ nước, biểu trưng cho phái Thủy thành:*
- 7622 *Lũ tí hon - nguyên văn: "Daktyle" (tiếng Hy Lạp, có nghĩa bé bằng ngón tay) nghĩa là còn bé hon ngón tay cái, tức là bé hon các chú lùn. Lũ tí hon sống trong núi Idā, là những thợ rèn khéo tay, phục vụ cho các chú lùn.*
- 7653 *Có mũ cùng trang sức - các chú lùn bắn sếu lấy lông cắm lên mũ của các vị tướng soái. Vì việc này, sếu bị chết nhiều và kêu gọi báo thù.*
- 7660 *Đàn sếu của Ibykus - tên một bài thơ của Schiller. Là loài chim di cư, chúng bay cao trên bầu trời, nhìn thấy cảnh bọn lùn sát hại thê thảm đồng loại mình và kêu gọi báo thù. Ibykus (trong thơ Schiller) là tên nhà thơ trữ tình Hy Lạp, Ibykus (khoảng 528 trước CN), trên đường đi dự hội đã bị bọn cướp giết hại. Vụ giết người này đã được đàn sếu phơi bày ra ánh sáng.*
- 7676 *Ta biết cách chinh phục - Mephisto nhớ đến vùng núi Harz "quê hương" với các địa danh Ilsenstein (mụ Ilse), Heinrichshoh (gã Heinrich), Schnarcher (bọn ngủ ngáy to) và Elend.*
- 7711 *Adam - con người đầu tiên do Chúa sáng tạo ra, sau đó Chúa lấy một chiếc xương của Adam tạo ra Eva, là người nam, người nő thủy tổ của con người, theo Cựu Ước.*
- 7732 *Mã cà rồng - "Empusa", tiếng Hy Lạp, có tài biến hóa, thích hút máu người, là nỗi khiếp sợ của trẻ em và lữ khách, có một chân lừa và một chân người. Còn đầu lừa là do Goethe thêm thắt vào, dựa theo kịch *Giặc mộng đêm hè* của Shakespeare. Việc ma cà rồng luôn xua đuổi Cái Đẹp là hư cấu của Goethe.*
- 7774 *Con thằn lằn - danh từ của Goethe dùng để chỉ các cô gái làm tiền' (luốt nhanh qua đường phố như thằn lằn).*
- 7784 *Nhung ôi, cái nấm - có tên gọi Bovist (nấm bụi), loại nấm mỏng đầu, khi nổ tung ra một lớp bụi.*

- 7814 *Pindus* - dãy núi làm ranh giới giữa miền Thessalien và Eripus, sau khi Pompejus thua trận năm 48 trước CN đã leo qua dãy núi này chạy trốn ra biển (câu 7816).
- 7851 *Anaxagoras* - triết gia cổ đại Hy Lạp thuộc môn phái Miletos, thế kỷ V trước CN; Anaxagoras. cho rằng vũ trụ được tạo thành bởi những hạt nhân vật thể. Tư tưởng duy vật tự phát. Ở đây, ông là đại diện cho thuyết Hỏa thành (Platonismus).
- Thales* - (khoảng 624-547 trước CN) là nhà toán học, thiên văn học, triết học tự nhiên Hy Lạp, quan niệm nước là nguyên tố của tất cả vũ trụ. Ở đây, Thales đại diện cho thuyết Thủy thành (Neptunismus).
- 7873 *Những sinh linh bé nhỏ* - Myrmidonen, là một bộ tộc huyền thoại ở miền Nam Thessalien, được thần Zeus biến từ kiến mà thành, sau khi một trận dịch đã xóa sổ dân chúng ở đảo này.
- 7903 *Ngài có ba tên* - vẫn là một vị thần, trên trái đất là Diana, ở trên trời là Luna, và dưới âm phủ là Hekate, đều là thần Mặt trăng.
- 7910 *Ta được thần* - Anaxagoras tin rằng lời cầu nguyện có thể khiến mặt trăng xuống với trái đất.
- 7920 *Đàn bà xứ Thessalien* - những phụ nữ làm nghề bói toán ở Thessalien có khả năng hát để đưa mặt trăng xuống trái đất trợ giúp mình.
- 7942 *Nghệ thuật nhu thế này* - người tí hon (và cả tác giả) chế giễu phái Hỏa thành, cho rằng sự biến dạng của bề mặt trái đất là “từ trên xuống” bởi các thiên thạch, và “từ dưới lên” bởi núi lửa, nham thạch.
- 7959 *Nữ thần cây* - nguyên văn: “Dryas” (nghĩa là “cây sồi” trong tiếng Hy Lạp) - ở đây biểu hiện một sức mạnh thiên nhiên.
- 7967 *Bọn Phorkyas* - (Phorkyaden) là ba con gái của thần Biển già nua Phorkys, có chung nhau chỉ một mắt và một răng, luôn phiêu nhau sử dụng, biểu hiện cho tuổi già, bọn này cực kỳ xấu xí.
- 7988 *Trước Ops và Rhea* - Ops nguyên thủy là một nữ thần La Mã cổ, phù trợ cho mùa màng. Sau này đồng nghĩa với nữ thần Hy Lạp. Rhea là con gái của Uranos, là vợ của Kronos, là mẹ của các thần: Zeus, Hades, Hera, Poseidon.
- 7999 *Juno, Pallas, Venus* - Juno, tên gọi khác là Hera, là con gái đầu của thần Kronos và thần nữ Rhea, vừa là em gái vừa

là vợ thần Zeus, che chở cho hôn nhân; Pallas (tên gọi khác của nữ thần Athene) che chở cho các thành phố, và Venus (Aphrodite) là con gái của thần Zeus, nữ thần Tình yêu và Sắc đẹp.

- 8001 *Chuyện này ba chúng ta chưa bao giờ nghĩ tới* - các mụ già quái dị Phorkyas tưởng Mephisto nói thật và họ xứng đáng làm hình mẫu cho các nhà tạc tượng. Trong thực tế, ba nhân vật cực kỳ xấu xí này chưa bao giờ xuất hiện trong nghệ thuật Hy Lạp.
- 8007 *Như thể một anh hùng* - đá cẩm thạch được sử dụng tạc tượng các anh hùng.

VỊNH NHỎ Ở BIỂN ÉGÉE

Cánh này miêu tả "Hội Biển" (xem câu 7510). Các Sirenien chạy trốn động đất đến đây ca hát.

- 8044 *Nereiden và Tritonen* - Nereiden là những con gái xinh đẹp của thần biển Nereus (xem câu 6022), ở trong động lấp lánh ánh bạc của cha, đeo đồ trang sức bằng vàng, cuối cá heo và có khả năng làm biển lặng.
- Tritonen cũng là những thần ở biển, là con trai của thần Poseidon (Neptune) và nàng Amphitrite, nửa người nửa cá, bàn chân ngựa.
- 8054 *Tất cả... do các người đem lại* - các Tritonen khen ngợi đám Sirenien đã hát hay làm đám nhiều thuyền, mang lại nhiều của cải.
- 8071 *Samothrak* - Samothrak tên một hòn đảo trong biển Égée.
- 8074 *Kabiren* - tiếng Hy Lạp: "Kabeiroi", là những vị thần Hy Lạp được tôn thờ ở đảo Samothrake. Theo Herodot, Kabiren là những vị thần có xuất xứ Ai Cập, thân thiện với con người, bảo trợ việc trồng nho, phù hộ cho người đi biển. R. Buchwald giải thích đó là các thánh thần của hòa bình và cứu giúp, là những biểu tượng của sự biến hóa vĩnh hằng và không ngừng phát triển, của sự khát vọng tới cái không thể vuon tới được. Ở đây Goethe dùng theo nghĩa bảo hộ cho Hội Biển diễn ra một cách yên bình.
- 8082 *Lão già Nereus* - là vị thần Biển già và thông thái ở biển Égée, tốt bụng, có khả năng biết được mọi việc trong tương lai, đã tiên đoán những bất hạnh sẽ đến với Paris.

- 8121 *Đại bàng núi Pindus* - theo nghĩa bóng là các anh hùng Hy Lạp, theo nghĩa đen, đại bàng núi Pindus bay tới thành Troja, có những bữa ăn sang là hứa cầu của Goethe.
- 8123 *Circe và Zykloben* - Circe là con gái của thần Mặt trời Helios, pháp thuật cao cường, đã biến hóa một nửa số tùy tùng của Odysseus thành lợn. Zykloben là khổng lồ một mắt đã nuốt sống sáu tùy tùng của Odysseus.
- 8127 *Đua tới bờ biển... mến khách* - các tùy tùng của Odysseus bằng bột, nồng nỗi (câu 8124) đã mổ thịt những con bò thiêng liêng của Helios, và vì tò mò, đã mở chiếc túi - quà tặng của thần Gió, trong đó nhốt những con gió ương buông ra. Kết quả bão nổ dữ dội, lại đẩy các con thuyền sắp về tới quê hương ra tít tắp biển khơi. Sau đó, đoàn thuyền đến đảo Phaeken "mến khách", rồi được đưa về xứ sở. (*Odysseus*, khúc ca XII).
- 8137 *Do Doris sinh ra* - các con gái do Doris, vợ Nereus, sinh ra - hứa cầu của Goethe.
- 8141 *Ngựa biển* - ngựa của Poseidon (Neptune) là cá heo, kéo cỗ xe của thần Biển lướt trên sóng.
- 8144 *Xe vỏ sò của Vệ nữ* - Venus, còn có tên là Aphrodite, nữ thần Tình yêu và Sắc đẹp, ngồi trên một vỏ sò và được các sinh vật biển đua về đảo Kypros (đảo Síp).
- 8145 *Galate* - con gái đẹp nhất của thần Nereus, là nữ thần sắc đẹp của biển cả, giống Vệ nữ là nữ thần sắc đẹp của đất liền. Vì vậy, nàng được tôn sùng ở thành phố biển Paphos, như Vệ nữ xưa kia, vì - như Nereus nói - thần Vệ nữ đã "sang Hy Lạp và lên đỉnh Olymp".
- 8152 *Hãy tìm đến Proteus* - Proteus; một vị thần Biển già dưới quyền Poseidon; có tài biến hóa và là một tiên tri.
- 8170 *Trên chiếc mai khổng lồ* - một nữ thủy thần Hy Lạp đã bị thần Zeus biến thành một con rùa khổng lồ. Nereiden và Tritonen đưa các thần Kabiren đến dự hội. Rùa khổng lồ làm cỗ xe đón khách.
- 8186 *Chúng ta đem đến ba vị thần* - Goethe chế giễu cuộc tranh cãi về số lượng các vị thần Kabiren giữa Schelling (bốn vị) và Creuzer (ba vị). Tác giả còn cho thêm: bảy vị thần tất cả (câu 8194), thậm chí có cả vị thứ tám nữa (câu 8198) hoặc hơn thế, nhưng các nhà nghiên cứu thần thoại chưa nói tới.
- 8204 *Thần đói khát* - quan điểm của Schelling: Kabiren là các thần không ngừng vươn tới hình dáng ngày càng hoàn

- mỹ hon, bằng cách không ngừng thử tiêu hình dáng cũ, để thay vào đó những hình dáng mới, đói khát những gì chưa đạt được.
- 8220 *Như những chiếc nồi bằng đất* - các thần Kabiren thường được miêu tả như những chiếc nồi đất nung. Có thể mà các nhà thông thái cũng cãi cọ, đổi đầu với nhau (câu 8221).
- 8224 *Lớp giùm mới làm nên cái giá của đồng tiền* - một sự việc càng khó nhận thức bao nhiêu thì càng quan trọng, lý thú đối với một học giả bấy nhiêu, cũng như đồng tiền bị lớp giùm phủ nén khó nhận biết vậy.
- 8260 *Chú mèo phải bắt đầu* - thể hiện quan điểm của Thales, nước là nguyên tố của tất cả vũ trụ, muốn có thể xác như người, phải bắt đầu từ nước.
- 8274 *Telchinen ở Rhodos* - theo truyền thuyết, Telchinen là những cư dân nguyên thủy trên đảo Rhodos, là những thợ rèn khéo tay, đã rèn cho thần biển Neptune cây đinh ba và dựng một pho tượng lớn thần Helios - người khổng lồ Rhodos đã là một trong bảy kỳ quan thế giới.
- 8289 *Hồi vị nữ thần... ca ngợi anh trai* - Luna, thần Mặt trăng và Helios, thần Mặt trời được hình dung là hai anh em.
- 8311 *Một trận động đất thôi* - tượng thần Mặt trời khổng lồ ở Rhodos đã sụp đổ, vỡ vụn vì trận động đất xảy ra năm 224 trước CN.
- 8324 *Theo quy luật muôn đời* - theo các quy luật phát triển không ngừng từ con vật nguyên thủy tới con người.
- 8359 *Psyllen và Marsen* - Psyllen là một bộ tộc ở xứ Li Băng, nổi tiếng về nghề dạy rắn; Marsen là tộc người ở miền Trung nước Ý, nổi tiếng về tìm kiếm dược thảo và thuần phục rắn. Cả hai tộc này do Goethe hư cấu, di chuyển về đảo Síp để bảo vệ Galate.
- 8371 *Đại bàng, mãnh sư có cánh, cây thập tự, vàng trăng* - biểu tượng bốn dân tộc thay nhau thống trị đảo Síp và vùng Địa Trung Hải: những người La Mã, Venice, Thổ Nhĩ Kỳ và người Anh; đại bàng (Roma), mãnh sư (Venice), trăng (Thổ), thập tự (Anh).
- 8385 *Con của Doris dịu dàng* - con của Doris và thần Biển Nereus.
- 3894 *Cho họ làm chồng* - các con gái giới thiệu với bố các thủy thủ trẻ họ cứu được là chồng mình.
- 8470 *Triệu chứng của khát khao* - chiếc bình của người tí hon lấp

lửa cháy bùng lên là dấu hiệu cho nỗi khát khao rực cháy muốn giao hoan với nữ thần đẹp nhất của biển cả.

- 8473 *Tan chảy rất nhanh* - trong khoảnh khắc, khi chiếc bình có người tí hon ở trong và vào cổ xe vỏ sò của Galate tan vỡ và bốc cháy, người tí hon cũng tan ra, hòa vào nước biển, để bắt đầu bước vào quá trình tiến hóa thành người. Hình tượng này biểu trưng cho tình yêu nguyên thủy (người tí hon kết duyên với Galate), lửa cháy trên mặt nước rồi tan trong nước, cũng là biểu tượng cho hai nguyên tố khởi nguyên của mọi Tồn tại là Lửa và Nước.
- 8483 *Cuộc phiêu lưu hiếm có* - sự kết duyên của Lửa với Nước.
- 8487 *Hoan hô cả bốn tố thành...* - bốn yếu tố cơ bản làm nên sự sống: nước, lửa, không khí, và đất.

HỘI BA

TRƯỚC LÂU ĐÀI CỦA MENELAS Ở SPARTA:

- 8488 *Ta, Helena* - nhân vật xuất hiện tự giới thiệu về mình trước công chúng là một tục lệ của sân khấu Hy Lạp cổ đại.
- 8490 *Vẫn còn choáng váng* - sau một cuộc hành trình lâu dài lênh đênh trên biển cả, thậm chí trôi dạt sang tới đất Ai Cập, mới về được quê hương (tám năm).
- 8494 *Dưới kia, vua Menelas* - "Menelaos" tiếng Hy Lạp là con trai của Agamemnon, do lấy Helena mà được làm vua xứ Sparta.
- 8497 *Cha ta, Tyndareos* - Tyndareos, vua xứ Sparta, vì là chồng của Leda nên cũng là cha của Helena, mặc dù - như đã biết - Henela là con gái của thần Zeus. Sau khi từ Athens trở về, Tyndareos đã xây dựng lâu đài này.
- 8510 *Bước chân qua ngưỡng cửa* - Helena nhấn mạnh ý mình bị ép đi, khi nàng tới đền thờ Vệ nữ, đã bị kẻ cướp xứ Phrygi (là Paris) bắt cóc.
- 8539 *Cửa sông Eurotas* - sông chính chảy qua miền Lakonia, Hy Lạp. Thành phố Sparta nằm bên bờ sông này.
- 8638 *Panthalis* - tên một nữ tì của Helena, đã xuất hiện trong tranh vẽ của Polygnot (họa sĩ Hy Lạp khoảng 450 trước CN). Ở đây Goethe xây dựng nhân vật này làm trưởng dàn đồng ca, thể hiện lòng mến mộ cái đẹp cao thượng, khác với các nữ tì bình thường chỉ biết tụng ca cái đẹp thân xác và sự hưởng lạc.

- 8696 *Phorkyas* - xem chú thích câu 7967, ở đây là Mephisto biến ra, đóng vai mụ quản gia của vua Menelas, để lừa đem Helena đến cho Faust.
- 8727 *Con gái của Phorkys* - Phorkys, thần Biển già nua xấu xí.
- 8783 *Các người là thú hàng* - các nữ tù binh chiến tranh, như các cô gái trong dàn đồng ca này, thường bị đem bán đấu giá, có khi người mua còn đổi chác cho nhau.
- 8796 *Mụ... cai quản chốn hoàng cung* - Helena tin rằng Phorkyas (tức Mephisto) chính là mụ quản gia của vua Menelas.
- 8812 *Cha mi là Bóng tối* - Erebus (Bóng tối) là con trai của Hỗn Mang; em gái của Erebus là Màn Đêm. Ở đây ví họ là cha mẹ của mụ quản gia.
- 8817 *Tiresias* - thầy bói mù ở thành Theben.
- 8818 *Orion* - tên một thợ săn khổng lồ trong thần thoại Hy Lạp, chết rồi vẫn là một cái bóng đi săn dưới âm phủ.
- 8819 *Quái diều Harpyen* - quái vật trong huyền thoại, trong nghệ thuật thường được thể hiện bằng hình thù kỳ dị mình chim, có cánh, có đầu một cô gái. Nhưng gì Harpyen không ăn được đều bị y biến thành đồ xú uế! Tiếng Hy Lạp: "Harpyia".
- 8848 *Theseus* - con trai vua xứ Athens, học trò của Chiron, có vinh quang nhiều chiến công, cướp Helena lúc nàng còn nhỏ tuổi, đưa về Attika.
- 8860 *Nhưng khi chàng, đến Kreta...* - khác với trong thần thoại, Goethe cho Paris đến Sparta sau khi Menelas lên đường tới đảo Kreta tranh chấp quyền thừa kế.
- 8865 *Dân tự do xứ Kreta* - Phorkyas (ở đây Mephisto) nói dối mình là dân tự do trên đảo Kreta, bị Menelas bắt làm tù binh đưa về Sparta làm quản gia.
- 8872 *Nàng xuất hiện thành hai ở gần lẩn ở xa* - theo một huyền thoại khác do Euripides sử dụng thì Helena, theo lệnh của Hera, đã được thần Hermes cứu thoát khỏi Paris và đưa sang Ai Cập, còn Helena về Troja theo Paris chỉ là ảnh ảo do Hera sáng tạo ra.
- 8876 *Đến cả Achill* - theo thần thoại, Achill đã nhìn thấy Helena trên tường thành Troja, yêu nàng mê mẩn đến nỗi mẹ chàng là Thesis phải tạo cho chàng có được một giấc mơ hưởng lạc với nàng. Sau này cái bóng của Achill đã lấy cái bóng của Helena làm vợ, sinh ra Euphorion (xem chú thích câu 7435).
- 8970 *Nếu Đức Bà Rhea* - con gái của Uranos (Trời) và Gaia

(Đất), mẹ của các thượng đấng thần: Zeus, Poseidon, Hera, Hades, Hestia, Demeter.

- 9004 *Hai chục năm có lẻ* - mối liên hệ về thời gian của Goethe rất táo bạo. Giữa chiến tranh Troja và thời kỳ Thập tự chinh có khoảng 20 năm! Faust xuất hiện ở đoạn này với tư cách hiệp sĩ Bắc phương.
- 9031 *Trên mặt khiên của Ajax* - Ajax, con trai của Telamon, là vua xứ Salamis. Trên mặt khiên của chàng có hình một con rồng. Goethe đổi thành con rắn cuốn mình.
- 9032 *Bảy dũng sĩ thành Theben* - các nhân vật trong vỏ kịch cùng tên của Aschylus.
- 9055 *Deiphobus* - theo Vergil, sau khi Paris chết, Deiphobus, em trai Paris, cưới Helena. Khi đánh chiếm thành Troja, Helena giúp sức cho Menelas vào nhà. Menelas đã xé mũi, xéo tai và chặt tay Deiphobus đang ngủ.
- 9063 *Kìa, tiếng kèn đồng* - Mephisto cho yêu ma dưới quyền mình thổi kèn, lừa Helena là Menelas sắp về đến lâu đài, buộc Helena phải quyết định chạy trốn đến với Faust.
- 9108 *Dòng dõi thiên nga* - ám chỉ nàng là con thần Zeus đã hóa thành thiên nga.
- 9117 *Thần Hermes* - ở đây với tư cách vị thần đưa linh hồn người chết xuống âm phủ, tay cầm một chiếc gậy vàng. (xem thêm chú thích câu 7384)
- 9121 *Muôn đời vẫn trống rỗng* - mặc dù âm phủ chen chúc hình bóng của người chết, nhưng vẫn muôn đời trống rỗng, vì các hình bóng này không chiếm không gian.

SÂN TRONG CỦA LÂU ĐÀI

- 9135 *Pythonissa* - tên gọi những người làm nghề bói toán, ảo thuật ở Delphi. Helena không biết tên của Phorkyas nên gọi như thế.
- 9137 *Người anh hùng tuyệt diệu* - tức Faust, người mà Mephisto trong vai mụ quản gia đã ra sức tán dương.
- 9218 *Lính canh Lynceus* - Goethe đặt tên nhân vật theo Lynceus, tráng sĩ và người cầm lái trên chiến thuyền Argo. (xem thêm chú thích câu 7377)
- 9225 *Mặt trời từ phương Nam* - Helena đến từ phương Nam.
- 9251 *Họ cướp đoạt, dụ dỗ...* - Theseus cướp, Paris dụ dỗ, Menelas đấu guom, thần Hermes đưa Helena sang tận Ai Cập.

- 9254 *Trần thể vì ta* - dù là người hay là ảo ảnh, ở Troja, ở Ai Cập, ở Sparta hay ở pháo đài này, Helena đều làm mê hồn giới mày râu.
- 9367 *Vì sao lời nói... ngân nga* - Helena kinh ngạc vì cách nói của Lynceus, nghĩa là những đoạn thơ có vần điệu khác hẳn với thời Hy Lạp cổ đại.
- 9327 *Nàng thấy thích cách nói của dân chúng xứ ta* - thơ ca có vần có nhịp điệu của phương Tây.
- 9380 *Chia sẻ mối tình tôi* - Helena học cách làm thơ, gieo vần của Faust bằng cách nói xen vào một câu theo vần. Ở đây có ngụ ý: tinh thần Hy Lạp và tinh thần phương Bắc nỗ lực hòa nhập vào nhau.
- 9441 *Hiệu lệnh, súng nổ* - đây cũng là mưu kế của Mephisto.
- 9446 *Các người, những đóa hoa* - ở đoạn này có sự liên tưởng đến việc chinh phục xứ Peloponnes trong lịch sử thời kỳ Thập tự chinh.
- 9465 *Non nước thuỷ gom về* - bờ cõi vương quốc được mở rộng, các công tuốc đều được hưởng.
- 9517 *Một xứ sở từ lâu đã hướng mắt tới nàng* - xứ Arkadien.
- 9519 *Tù trong vỏ trứng* - ám chỉ Helena là con của thiên nga (là một thần Zeus).
- 9558 *Nơi đây Apollon* - con trai thần Zeus với nàng Latona, là vị thần bảo hộ luật pháp, phải đi chăn bò một năm cho vua Admetos xứ Thessalian, vì tội đã giết người khổng lồ một mắt.
- 9578 *Các vị có râu dài tóc bạc* - Phorkyas quay xuống nói với khán giả, nhất là những người già khó tin vào sự ra đời của Euphorion, con trai của Faust và Helena.
- 9629 *Mụ già xứ Kreta* - Phorkyas.
- 9642 *Con trai của thần nữ Maja* - những điều Phorkyas kể lại, đâu có thẩm tháp gì với những câu chuyện kể về Hermes, con trai của Maja khi mới chào đời. (Hermes, xem chú thích câu 7384).
- 9672 *Hephästos* - "Hephaestos" tiếng Hy Lạp, "Vulcanus" tiếng Latin, là con trai của thần Zeus và nàng Hera, biểu tượng cho sức mạnh của lửa, là một thợ rèn tài năng, ống khói lò rèn của thần đặt ở núi Aetna, ngọn núi lửa có tiếng của Ý.
- 9695 *Euphorion* - theo huyền thoại Hy Lạp, ở giai đoạn sau, Achill và Helena đã thành vợ chồng sau khi chết, rời bỏ cõi trần tục, sinh được một con trai là Euphorion có cánh. Euphorion đã bị thần Zeus dùng tia chớp giết chết. Theo

các tác phẩm (*Faust*) khác, Faust và Helena cũng sinh được một con trai, đặt tên là Justus Faust. Goethe cân nhắc rất lâu phần kết thúc cho bi kịch Helena. Nhưng hình tượng Euphorion của ông mới thực sự hình thành, sau khi ông nghe tin về cái chết của nhà thơ Anh Byron (ngày 19.4.1824, tại thành phố Hy Lạp Mesolongion). Goethe đánh giá Byron, người đã tình nguyện tham gia vào cuộc chiến tranh giải phóng chống quân xâm lược Thổ Nhĩ Kỳ của nhân dân Hy Lạp, là “tài năng vĩ đại nhất của thế kỷ”, là “người đại diện cho thời đại thi ca mới mẻ nhất”. Vì vậy, nhân vật Euphorion của Goethe trong tác phẩm là biểu tượng của Thi ca, đồng thời cũng là biểu tượng cho Byron. Goethe đã xây dựng hình tượng này thành một “đài kỷ niệm bất tử của tình yêu” dành cho Byron. (Nói chuyện với Eckermann ngày 5.7.1827.)

- 9837 *Nhưng chiến tranh!... Và chiến thắng!* - Ở đoạn này, Euphorion là hình ảnh của nhà thơ chiến sĩ Byron.
- 9843 *Còn những ai được đất nước sinh ra* - lời của Euphorion ở đây chính là lời của Goethe trong một bài viết “gửi những người Hy Lạp đang chiến đấu cho Tự do của mình” (năm 1822).
- 9861 *Mỗi phụ nữ đều trở thành chiến sĩ* - nguyên văn: phụ nữ trở thành Amadonen. Trong thần thoại Hy Lạp, Amadonen là một tộc người rất thượng võ, gồm toàn phụ nữ, sống cạnh sông Thermodon ở Kappadokien. Chúng tôi dịch lấy ý câu này.
- 9863 *Ôi, Thi ca thiêng liêng* - ở đây, Euphorion là biểu tượng của Thơ ca.
- 9879 *Tâm cao choáng váng... đầy nỗi đón đau* - Euphorion đã lên tới tầm cao chóng mặt, muốn vươn vào khoảnh không có thể mang cho chàng sự đau đớn và cái chết.
- 9901 *Ikaros!* - “Ikaros” tiếng Hy Lạp. Để giúp con chạy khỏi Mê cung, Daidalos đã làm cho Ikarus một đôi cánh nhân tạo. Không nghe lời cảnh báo của cha, Ikarus đã bay cao gần Mặt Trời, xi gắn cánh nóng chảy và Ikarus đã rơi xuống biển. - Khi Euphorion “roi xuống bên chân cha mẹ, người ta dường như nhận ra ở người chết một hình bóng quen thuộc”. - Ám chỉ Byron.
- 9907 *Khúc điếu ca* - về Byron.
- 9913 *Dũng khí và tiếng thơ* - của Byron.

- 9925 *Chàng quyết liệt... thuần phong* - năm 1809, đến tuổi trưởng thành, Byron, đã đứng về phe đối lập trong Thượng viện. Giàu có, đẹp trai và đầy sức thanh xuân, chàng lao vào những cuộc tiêu khiển, nhưng rồi ý tưởng cao siêu bùng dậy (câu 9925-9927).
- 9933 *Vào cái ngày tang thương...* - ngày Byron qua đời.
- 9944 *Hồi Persephone* - "Persephoneia" tiếng Hy Lạp, con gái của thần Zeus với nàng Demeter, đang cùng các bạn hái hoa, bị Diêm vương bắt cóc về âm phủ làm vợ và cai quản thế giới âm ty.
- 9956 *Ngọn lửa biến mất rồi* - Goethe chế giễu những người bắt chước Byron nhưng họ lại thiếu ngọn lửa của thiên tài.
- 9959 *Kiểu phuòng hội thủ công* - các phuòng hội thường ban phát nhiều phần thưởng, danh hiệu, là nguyên cớ dẫn đến sự ghen tị nhau. Mephisto sẽ làm cho đám thi sĩ háo danh hám lợi ghen ghét nhau kiểu phuòng hội thủ công.
- 9975 *Trên đồng hoa té lạnh* - hoa Asphodelos, một loại hoa huệ mà Diêm vương ưa thích. Cánh đồng hoa Asphodelos ở âm phủ là nơi trú ngụ của các vong hồn.
- 9986 *Tuy không còn là người* - đám nữ tù binh thành Troja vui sướng vì không phải xuống âm phủ theo Helena mà được ở lại trên mặt đất, không còn là người mà được biến thành các thần thiên nhiên nhỏ bé: trong cây cối (Dryaden), trong các vách núi vàng vọng (Oreaden), trong sông nước (Najaden) và thiên tinh trong các đồng nho; từ câu 9986-10038: "Nảy ra ý nghĩ rằng dàn đồng ca không muốn xuống âm phủ mà để họ ở lại trên mặt đất tươi vui và tan thành các yếu tố nguyên thủy - tôi đã làm được cho mình một điều gì đó thực sự tốt đẹp." (Goethe với Eckermann, ngày 1.9.1829)
- 10033 *Thần Silenus* - con trai của thần Hermes với một nữ thủy thần, thầy dạy và bạn đồng hành của thần Rượu Bacchus, thích ca hát và rượu, luôn luôn say, thường cười lùa.

HỒI BỐN MIỀN NÚI CAO

- 10061 *Tình yêu buổi bình minh ló dạng* - tình yêu ban đầu của Faust với Gretchen.

- 10066 *Hài báy dặm* - Mephisto đi “đôi hài báy dặm” trong cổ tích Đức để đuổi theo Faust.
- 10072 *Nơi đây cùng địa ngục* - cảnh tượng này hình thành là do từ lòng đất đưa lên, ám chỉ thuyết Hỏa thành; Faust gọi đó (thuyết Hỏa thành) là câu chuyện khùng điên (câu 10074).
- 10093 *Điều bí mật hiển nhiên* - Ephes. 6, 12 - kinh Tân Ước, thư của Paulus gửi Epheser, Kap. 6, Vers 12: “Vì chúng ta không phải đấu tranh chống lại máu và thịt, mà là chống lại bọn vua chúa và cường quyền, tức là chống lại những kẻ cai trị thế giới đương trị vì trong cõi tối tăm của thế gian này; chống lại bọn quỷ ma độc ác dưới bầu trời.” Những chú thích về sự liên quan đến Kinh Thánh trong hồi IV và hồi V đều do Goethe đích thân ghi vào bản thảo.
- 10109 *Khi Moloch vung búa* - Moloch, một con quỷ hiếu chiến, đã gầm thét điên cuồng và đập những khối đá lớn đem chất cao như núi để bảo vệ địa ngục chống lại Jehova. Goethe nhắc liên tưởng những miêu tả con quỷ này trong tác phẩm *Messias* của Klopstock.
- 10111 *Trước những khối đá khác thường* - những khối đá kỳ lạ không giống đá của xứ sở. Người đồng thời với Goethe, chẳng hạn như nhà địa chất học L. Buch (1774-1853), theo thuyết Hỏa thành, trong cuốn sách của ông, quan niệm rằng: những khối đá khác thường do núi lửa phun lên, văng ra xa. Ngày nay người ta đã biết rằng: những khối đá lạ nằm rải rác ở nhiều nơi là từ các dãy núi ở miền Bắc bị cuốn theo trong thời kỳ băng hà. Dân chúng mê tín coi đó là công trình của ma quỷ (câu 10119).
- 10120 *Với chiếc nạng của đức tin* - người ít học thường lấy sự mê tín thay cho sự hiểu biết, giải thích những khối đá có hình thù dị thường là do quỷ tạo thành, như Goethe được nghe trong chuyến đi Thụy Sĩ.
- 10131 *Đã bỏ qua các vương quốc* - (Math.4) Tân Ước, chương 4, có đoạn viết: “Quỷ sứ lại dẫn Chúa (Giêsu) theo mình lên một ngọn núi rất cao và chỉ cho ngài thấy mọi vương quốc trên trần gian và vẻ đẹp huy hoàng của chúng.”
- 10137 *Với một trung tâm chen chúc người* - Goethe nhớ đến khu chợ trung tâm chật chội của thành phố Frankfurt cổ, đầy các quầy hàng bán thực phẩm.
- 10160 *Vậy thì tôi, tại một chốn tươi vui* - ám chỉ vua Louis XIV đã cho xây dựng Versailles nguy nga, tuyên bố: “Ta là nhà nước.”

- 10176 *Đúng kiểu Sardanapal* - Sardanapal, theo truyền thuyết, là ông vua khét tiếng xa hoa truy lạc.
- 10188 *Hành động là tất cả* - Goethe: "lễ hội đích thực của người đàn ông chân chính là Hành động" (Pandora 1045).
- 10209 *Trò chơi* - trò chơi của biển: thủy triều lên và xuống, gây tác hại cho khu vực ven bờ, làm Faust bất bình.
- 10233 *Ước nguyện của ta* - Faust mong ước chế ngự sức mạnh của thiên nhiên.
- 10321 *Giống ngài Squenz trong vở kịch* - tên nhân vật trong vở kịch cùng tên của A. Gryphius (1616-1664), trong đó có một đám nông dân tham gia diễn vở kịch *Pyramus và Thisbe*, và đã chứng minh họ là đám diễn viên tồi tệ nhất.
- 10323 *Ba võ sĩ bước ra*, - Sam. II. 23, 8. - ghi chú của Goethe, kinh Cựu Ước, trong đó nêu tên ba anh hùng của David: Jacobeam, Eleasar và Samma. Tác giả đặt tên cho nhân vật của mình là Đánh Luôn, Có Ngay, Tóm Chặt.

TRÊN DÃY NÚI PHÍA TRƯỚC/ TRẠI CỦA HOÀNG ĐẾ ĐỐI PHƯƠNG

- 10392 *Sợ nội biến* - các nước chư hầu làm ngơ, lấy cớ sợ nội biến ở ngay nước mình, không giúp vua.
- 10430 *Trong các làn hơi* - dân gian cho rằng kim loại nguyên thủy ở thể khí rồi mưa xuống có kết lại.
- 10439 *Tiên sinh xứ Norcia* - tên nhân vật do Goethe hư cấu. Xứ Norcia nằm giữa xứ Sabiner và Spoleto, được coi là quê hương của các thuật sĩ, những người có khả năng "nhìn thấy người đã chết dưới âm phủ" và gọi hồn về. Một người như thế đã bị đưa lên giàn hỏa ở Roma và được đức vua cứu thoát. Faust đóng vai sứ giả của người được cứu ở Roma đến giúp sức nhà vua.
- 10464 *Xin chó rút guom ra khỏi vỏ* - cứ để guom trong vỏ. Hoàng đế không muốn Faust giúp sức, muốn tự mình giành lấy vương miện và ngôi báu (câu 10468).
- 10555 *Tất nhiên, tôi chẳng đợi chờ lâu* - Mephisto đã thu lượm giáp phục, vũ khí của các hiệp sĩ trong các bảo tàng, phù phép cho xung trận.
- 10562 *Chúng muốn làm sống lại* - Goethe chế giễu đám văn nghệ sĩ lảng mạn ngồi ca chế độ phong kiến Trung cổ.

- 10581 *Thoạt tiên, ta thấy một cánh tay - hoàng đế nghi ngại vì đã nhận ra có trò ma thuật.*
- 10584 *Miền duyên hải Sizilien - Faust trấn an hoàng đế, kể chuyện ảo ảnh ở vùng bờ biển đảo Sizilien, dân chúng đã từng thấy cả một thành phố trên không trung.*
- 10606 *Vị lão sư - nhà ảo thuật ở xứ Norcia đã được hoàng đế cứu vẫn không quên ơn hoàng đế.*
- 10872 *Ta muốn cùng các khanh - một vị hoàng đế không biết làm gì khác cho ích lợi quốc gia hơn là phong chức vị! Đó là việc quốc gia.*
- 10921 *Loại pha lê Venezia - cốc pha lê Venezia được coi là có phép lạ đối với người uống rượu. Chà của Goethe có cả một tủ đầy loại cốc này.*

HỘI NĂM MỘT MIỀN THOÁNG ĐẲNG/ LÂU ĐÀI

- 11043 *Lữ khách - là người cách đây nhiều năm đã được Philemon cứu sống sau một vụ đắm tàu:*
- 11059 *Baucis và Philemon - hai vợ chồng già, những người mộ đạo duy nhất ở xứ Phrygi đã đón tiếp thần Zeus và Hermes ăn cần, chu đáo, cho ngủ trọ, mặc dù không biết đó là các thánh thần. Khi cả làng không mến khách bị nạn hồng thủy hủy diệt, thần Zeus đã cứu mang họ, biến túp lều của họ thành một ngôi đền và hai người thành người trông coi đền. Họ cũng xin thần Zeus đừng bắt người họ phải chứng kiến cái chết của người kia và cũng được thỏa nguyện. Thần biến Philemon thành một cây sồi và Baucis thành một cây bồ đề. Ở đây Goethe chỉ muộn tên nhân vật thần thoại.*
- 11071 *Không có ngọn lửa - câu này trong nguyên bản không đầy đủ (theo Eversberg), chúng tôi dịch theo ý đã được các nhà nghiên cứu Faust cắt nghĩa.*
- 11131 *Kẻ vô đạo kia - Faust, chủ công trình.*
- 11143 *Faust, rất già - theo Goethe nói chuyện với Eckermann (ngày 6.6.1831) thì Faust ở hội năm đã được 100 tuổi.*
- 11179 *Cứ tóm bắt cho nhanh - Mephisto cũng đã làm ngược ý Faust như thường lệ, thay cho đội thuyền buôn, y lập ra một đội thuyền chuyên cướp biển.*
- [554] 11217 *Chim sặc sỡ - gái điếm.*

11233 *Hai tiếng "nơi đây"* - biểu đạt sự hữu hạn. Nỗ lực vuon lên vô tận của Faust bị cản trở bởi giới hạn về không gian và thời gian nói chung; riêng nơi đây, ngôi lều của hai người già vẫn nằm ngoài phạm vi quyền lực của Faust, vì vậy Faust đã quyết định dùng bạo lực để xử trí (xem câu 11255).

11287 *Đồi nho của Naboth* - theo Kinh Thánh (Regum I, 21), Naboth có một đồi nho cạnh lâu đài vua Ahab. Nhà vua muốn mua và muốn đổi cho ông một đồi nho khác, nhưng ông không chịu. Sau đó Naboth bị vu khống đã xúc phạm đến Chúa và bị tử hình. Đồi nho rơi vào tay vua Ahab. Mephisto nói ngụ ý: sẽ xử trí Philemon theo cách Ahab.

ĐÊM SÂU/ NỬA ĐÊM/

SÂN LỚN TRƯỚC LÂU ĐÀI/ HẠ HUYỆT

11348 : *Trong cảm giác được cứu mang* - Faust tin rằng Philemon và Baucis đã thoát nạn.

11384 *Bốn mụ già xám xịt* - Goethe xây dựng bốn nhân vật này phần nào dựa theo Macbeth của Shakespeare. Bốn mụ già là Túng Thiếu (Mangel), Nợ Nần (Schuld), Lo Âu (Sorge), Khốn Quẫn (Not). Chữ Schuld trong tiếng Đức có nghĩa “tội lỗi”, nghĩa khác là “nợ nần”. Chúng tôi dịch theo nghĩa “nợ nần” như các nhà nghiên cứu Faust lý giải. Đối với một người giàu có như Faust thì những con ma Túng Thiếu, Nợ Nần, Khốn Quẫn không thể vào được nhà, như ta thấy trong tác phẩm. Bản thân Faust ở thời kỳ này cũng không cảm thấy day dứt vì tội lỗi. Chỉ có Lo Âu là vào được qua lỗ khóa...

11404 *Tránh xa trò ma thuật* - Faust ước muốn lại như một “Con người” vuơn lên bằng chính những nỗ lực và sức mạnh của bản thân mình, không cần đến ma thuật trên đường đời.

11498 *Hà hơi vào Faust* - trong dân gian người ta cho rằng nếu bị ma quỷ ác độc hà hơi vào thì con người sẽ bị đủ thứ bệnh tật. Ở đây bóng ma Lo Âu đã làm cho Faust bị mù.

11513 *Các hung thần* - Lemuren. Theo dân gian La Mã, Lemuren là các vong hồn của kẻ ác, khác với Laren, vong hồn của người tốt; chúng luôn luôn bị hành hạ và đi hành

hạ người khác. Trong nghệ thuật chúng được miêu tả là những bộ xương.

- 11531 *Ngày xưa trẻ trung* - dựa theo một bài hát của người đào huyệt trong tác phẩm của Shakespeare.
- 11594 *Công việc đã hoàn thành* - Mephisto nhại theo câu nói của Chúa Jesus trước khi chết (Joh. 19, 30).
- 11604 *Hung thần (đơn ca)* - ở đây hung thần nói thay lời người chết.
- 11659 *Lân tinh* - ám chỉ thuyết vật chất trước đây quan niệm linh hồn hình thành từ chất lân tinh của não bộ.
- 11660 *Gái đồng trinh có cánh* - Psyche, linh hồn, trong nghệ thuật tạo hình được miêu tả là gái đồng trinh hiền dịu, có cánh bướm hoặc đơn thuần là con bướm. Mephisto: nếu vật cánh đi, linh hồn chỉ còn là một con sâu thảm hại.
- 11662 *Ta sẽ đóng dấu của ta lên* - theo dân gian, quý ẩn lên linh hồn người chết một cái nốt ruồi để đánh dấu.
- 11664 *Lũ bị thịt các người* - Mephisto phân công bọn quý béo (bọn bị thịt) canh giữ nửa thân dưới của Faust và lũ quý gầy phần trên và bao quát không trung để bắt linh hồn Faust thoát ra, vì khi thân xác đang tan rã, linh hồn không thể ở lâu trong "ngôi nhà mục nát" được.
- 11668 *Nhung chỗ rốn* - ám chỉ những người kỳ quặc tìm được sự "ngây ngất cho linh hồn" bằng cách chìm đắm vào việc quan sát cái rốn của chính mình (die Omphalopsychiten).
- 11687 *Lũ đại khò dở nam dở nữ* - Mephisto ám chỉ các thiên thần.
- 11716 *Tráng sĩ Phù Phù* - chỉ lũ quý phồng mồm trộn mắt thổi lửa phun phì phì hơi ra, một hình ảnh thường xuất hiện trong hội họa.
- 11736 *Quý sứ gì lại chân chống lên trời* - vì bị hoa hồng của các thiên thần thiêu đốt, lũ quý đau đớn chống chân lên trời hoặc lộn tròn lăn về mõm - địa ngục.
- 11770 *Dòng dõi Luzifer* - "Lucifer" tiếng Latin, có nghĩa là người mang ánh sáng, nguyên là một thiên thần "xinh đẹp như sao Mai" bị đuổi khỏi thiên đường, trở thành một "vương hầu của Bóng Tối".
- 11809 *Nhu Hiob xưa kia* - Hiob có bảy con trai, ba con gái, là một tộc trưởng (theo Cựu Ước) sở hữu 7000 con cừu, 3000 lạc đà và 5000 con bò. Ông được Chúa rất ưu ái vì là một người ngoan đạo. Quý Satan đã cười nhạo Chúa, hắn nói rằng sở dĩ Hiob tôn kính Chúa vì y là chủ nhân của nhiều của cải như vậy, nếu lấy đi tất cả của y, y sẽ phi báng

Chúa ngay thôi. Sau đó Chúa cho phép quỷ Satan thử thách niềm tin của Hiob. Satan đã cướp đi của Hiob toàn bộ tài sản, giết tất cả con cái và kẻ hầu người hạ. Mặc dù vậy Hiob không hề nguyên rủa Chúa. Lại được Chúa cho phép, Satan đã làm cho mụn nhọt mọc đầy người Hiob để hành hạ ông cùng cực. Nhưng Hiob vẫn không hề lay chuyển niềm tin đối với Chúa.

- 11843 *Chính nó đã chinh phục được ta* - chính sự điên rồ của Mephisto đã khiến hắn để mất linh hồn của Faust vào tay các thiên thần. Hắn đã bị sự điên rồ chinh phục.

KHE NÚI

Cảnh trí cho màn kịch này có lẽ Goethe được gợi ý từ bài viết của Humboldt miêu tả ngọn núi Montserrat ở Tây Ban Nha với những nơi trú ngụ của các ẩn sĩ và bức tranh của Campo Santo.

- 11854 *Cha Ecstaticus* - "Cha trong niềm khoái cảm nhiệt thành." Hình ảnh bay lơ lửng, lên xuống ngũ ý đã khắc phục được lực hút của trái đất - cõi tục.
- 11866 *Cha Profundus* - "Cha ở dưới sâu", "profundus" trong tiếng Latin có nghĩa là "dưới sâu", ám chỉ trái tim của cha chưa hoàn toàn được soi sáng, chưa hoàn toàn sáng suốt.
- 11890 *Cha Seraphicus* - "Cha thiên thần", đã được soi sáng hon, sáng suốt hơn.
- 11898 *Lúc nửa đêm khuya khoắt* - trẻ hài đồng được sinh lúc nửa đêm (giờ của ma quỷ hiện hình) và chết ngay, mặc dù chưa phạm tội, nhưng vẫn chịu tội tổ tông nên cần được giác ngộ: Chúng cũng cần được dạy dỗ, vì không thể có kinh nghiệm ở cõi trần gian và còn thiếu trí tuệ.
- 11936 *Ai nỗ lực vuơn lên không nghỉ* - ý tưởng cơ bản của tác phẩm. "Trong những câu thơ này hàm chứa chiếc chìa khóa cứu vớt Faust: bản thân Faust luôn luôn có sự hoạt động ngày càng cao cả hon và thuần khiết hon, cho tới khi kết thúc. Từ trên cao có Tình yêu vĩnh hằng đến giúp súc. Điều này hoàn toàn hài hòa với ý tưởng tôn giáo mà theo đó chúng ta được hạnh phúc không đơn thuần nhờ sức mạnh riêng mình, mà còn nhờ ân huệ của thánh thần." (Goethe với Eckermann ngày 6.6.1831.)
11957. *Không thuần khiết* - phần còn sót lại của người trần tục

- (tinh thần, linh hồn) vẫn không trong lành, vì nó đã gắn chặt với vật chất thành một thể thống nhất (theo thuyết nhị nguyên, câu 11962). Sự gắn bó này khăng khít đến mức ngay cả thiên thần cũng không thể tách chúng ra. Chỉ có Tình yêu vĩnh hằng mới có khả năng tách tinh thần khỏi thể xác, làm cho nó tinh khiết, không còn vướng bụi trần và hòa nhập vào thế giới tinh thần.
- 11978 *Nhập hội với đám trẻ thoát trần* - linh hồn Faust được đưa lên thượng giới, chưa được thuần khiết, phải hội nhập vào đám trẻ hướng phuộc - trẻ hài đồng đã thoát tục và ở cấp độ cao hơn, để từ đó trưởng thành, vươn lên những giá trị cao hon.
- 11982 *Ai kia trong kén chua sinh* - như bướm bướm trước khi bước vào hình thái tồn tại đích thực của mình. Ở đây có nghĩa Faust còn phải trút bỏ hoàn toàn lớp vỏ trần tục để trong lành bước vào một hình thái tồn tại giống như các thiên thần.
- 11989 *Tiến sĩ Marianus* - nhà thần học hoàn toàn dâng mình cho sự tôn sùng Đức Mẹ Đồng trinh Maria. Ở đây có sự liên tưởng đến thầy tu Bernard de Clairvaux (1090-1153), nổi tiếng về sự mộ đạo cuồng nhiệt và sùng kính Chúa Giêsu. Tiến sĩ Marianus đã vươn tới những giá trị cao hơn so với các cha khác.
- 12032 *Đức Mẹ vinh quang* - tiếng Latin: "Mater glorios", Đức Mẹ Maria là nữ hoàng của Thượng giới.
- 12037 *Magna Peccatrix* - tiếng Latin, có nghĩa người "đàn bà phạm trọng tội". Theo Kinh Thánh, khi nghe tin Chúa Giêsu đang ở nhà Pharisäer, nàng đã đến đó, khóc than, nhỏ nước mắt lên bàn chân Chúa rồi lấy tóc mình lau khô, sau đó xúc dầu thơm lên và hôn chân Chúa xin được tha thứ vì nàng đã yêu nhiều. Pharisäer thấy thế nói mỉa nàng là một kẻ tội lỗi.
- 12045 *Mulier Samaritana* - tiếng Latin có nghĩa là: "người đàn bà xứ Samaria", đã gặp Chúa Jesus bên giếng Giacôp (Jakob) và được Chúa ban cho nước uống mang lại sự sống lâu dài.
- 12053 *Maria Aegyptiaca* - tiếng Latin có nghĩa là: "nàng Maria xứ Ai Cập", nguyên là một phụ nữ sống truy lạc, vì thế khi tới lễ nâng thánh giá ở Jerusalem, nàng đã bị một bàn tay vô hình gạt ra. Sau đó hối hận vì tội lỗi của mình, nàng cầu nguyện Đức Bà Maria, xin được tha thứ. Maria đã tư

- nguyễn ra sống sám hối 40 năm trên sa mạc. Trước khi chết, Maria viết lên cát, xin thầy tu Socinius chôn cất và cầu nguyện cho nàng.
- 12065 *Linh hồn tốt đẹp này* - Gretchen.
- 12066 *Chỉ mới một lần đánh mất mình* - mói phạm tội một lần khi hiến mình cho Faust.
- 12070 *Una Poenitentium* - tiếng Latin có nghĩa là: "một trong những người sám hối", ám chỉ Gretchen.
- 12074 *Không còn là một kẻ âm u, tăm tối* - Faust không còn vuông bụi trần nữa mà đã được soi sáng, giác ngộ.
- 12104 *Những Gì Chóng Qua Đì* - tất cả những gì diễn ra trong thế giới trần tục này, thế giới của các hiện tượng, đều chỉ là biểu tượng, là hình ảnh phản quang của một sự Tồn tại hoàn thiện và vững bền (làm cơ sở cho nó) ở một thế giới khác ngoài cõi tục.
- 12106 *Cái Không Được Vẹn Toàn* - mọi cái trần tục đều bất cập, không trọn vẹn, đều thiếu, không đầy đủ mãn nguyện. Ở đây, nơi thế giới của thánh thần đã trở thành *hiện thực hoàn mỹ* (câu 12107).
- 12108 *Cái Không Miêu Tả Được* - là sự hoàn thiện lý tưởng mà con người không thể nào miêu tả được thì ở đây đã là một sự thật hiển nhiên.
- 12110 *Cái Nữ Tính Vĩnh Hằng* - Goethe quan niệm rằng: trong bản chất thẳm sâu nhất của người phụ nữ có sự khát vọng vươn tới cái cao cả nhất, cái tốt đẹp nhất, nghĩa là vươn đến sự hoàn thiện lý tưởng. Chính đặc tính bản chất vĩnh hằng này (cái nữ tính vĩnh hằng) đưa chúng ta vươn tới gần hơn sự Tồn tại chân chính và sự Hoàn thiện. Biểu tượng cho khát vọng vĩnh hằng vươn đến sự hoàn thiện lý tưởng là Đức Mẹ Maria (ở cõi thánh thần) và Gretchen (ở nơi trần thế).

*

TU LIỆU THAM KHẢO

- - *Faust*, Nxb. C. Bange - Verlag, Auflage 1990.
- - Theodor Friedrich...: *Kommentar zu Goethes Faust*, Reclam UB Nr. 7177, Stuttgart, 1985.
- - *Goethes Faust*, kommentiert von E. Trunz, Hamburg, Wegner, 1963. v.v.

LỜI BAT

FAUST - MỘT ANH CHÀNG QUÝ SÚ

Một anh chàng quý sú (ein Teufelskerl) - thành ngữ này trong tiếng Đức chuẩn hóa đương đại trước hết thể hiện sự tôn trọng đối với một con người làm được chuyện phi thường. Ý nghĩa đánh giá tích cực đó (đối với Faust - Q. C.), ngoại trừ một chút e sợ gây nên bởi chữ quý, chính là điểm kết thúc tạm thời của một quá trình phát triển ngôn ngữ mà trong đó các trọng lực đã chuyển dịch có tính chất quyết định. Tuy nhiên, khi quý sú còn được cảm nhận như một mối đe dọa hiện hữu và trực tiếp, thì khía cạnh sợ hãi trước những hiểm họa đối với linh hồn và sự đầy ái nỗi địa ngục vẫn còn mang tính quyết định.

Tính chất hai mặt, vừa quyến rũ mê hoặc vừa gây sợ hãi đã xác định hình ảnh lấp lánh của bản thân nhân vật Faust (Johann hoặc Georg Faust) trong lịch sử. Faust, có lẽ sinh khoảng năm 1480 ở Knittlingen và mất vào khoảng 1540 ở Staufen/ Breisgau, từng là nhân vật bí hiểm ở điểm khởi đầu của một thời đại mới. Có chín bằng chứng của người đương thời xác nhận sự tồn tại của Faust và chỉ ra rằng: ông là một nhân vật gây nhiều tranh cãi trong du luận công khai, một thây lang có tiếng tăm, một người am tường thuật xem tướng số và các ngón nghề ma thuật chữa bệnh, đã thu hút không chỉ các nông dân và thợ thủ công mà hấp dẫn cả các chức sắc cao cấp bên thế tục lẫn trong giáo hội. Trong các diễn văn bên bàn tiệc của nhà cải cách Luther, người ta cũng nghe đến danh tiếng của nhà chiêm tinh và nhà kim thuật-ảo thuật, con người vừa được tán dương đồng thời bị bài bác một cách quyết liệt này.

(Faust - Dấu vết của một cuộc đời đầy bí hiểm,
Günter Mahal, Bern, München, 1980)

Điều ngạc nhiên là: sau khi Faust mất, mối quan tâm của người đời đối với ông không chấm dứt. Hơn nữa, do có một số nội dung trong truyện kể dân gian, vốn liên quan đến các nhân vật khác giờ lại được gán cho Faust, nên hình tượng này càng ngày càng thêm nhiều yếu tố yêu ma quái dị. Việc yêu ma hóa một nhân vật thường có nhiều ý nghĩa. Trong các truyện chép tay về "khổ hình noi địa ngục" thì những kẻ hành động theo hình mẫu các nhân vật trong truyện, ví như Faust chẳng hạn, thường lợi dụng địa ngục làm phương tiện để giành quyền lực, tiền của hoặc phụ nữ.

Bước đột phá quyết định trong việc định hình hình tượng Faust là tác phẩm Historia von Dr. Johann Fausten xuất hiện vào mùa thu năm 1587 tại Frankfurt am Main. Vì người ta chỉ biết tên của bác thợ in sách Johann Spies nên cuốn sách dân gian này được lấy nhan đề theo tên ông. Ở đây, các truyền thống văn học thành văn và truyền khẩu đã hòa nhập vào nhau tạo nên tiểu sử hư cấu về một học giả, thể hiện vai trò của nhân dân với tư cách là những người kể chuyện. Cách nhìn của tác giả nói chung mang dấu ấn của đạo Tin Lành, đối lập với giáo hoàng và Thiên Chúa giáo, nhưng đồng thời cũng chống lại sự phục hưng và chủ nghĩa nhân văn. Những tình tiết hấp dẫn trong tác phẩm, như việc gọi hồn nàng Helena xinh đẹp hay những chuyện chu du thiên hạ của nhân vật thuộc vào những dữ kiện được người đọc yêu thích, tuy nhiên, nỗi khiếp sợ địa ngục cũng tăng lên, trở thành khúc thán ca có ý nghĩa cảnh tỉnh, và tác phẩm kết thúc với những cảnh rùng rợn. Ở đây, nhân vật Faust cũng đã luôn luôn có một bạn đồng hành là Mephisto, kẻ đã cùng ông ký giao kèo liên minh ma quỷ với thời hạn 24 năm. Tính phê phán và sức hấp dẫn hòa quyện trong tác phẩm dân gian chắc đã gây được sự chú ý trong bạn đọc, nên sau đó không lâu xuất hiện nhiều bản in lại và những truyện kể song hành tương tự. Một bản dịch tác phẩm nói trên sang tiếng Anh đã gợi nguồn cảm hứng cho Christopher Marlowe viết kịch Tragical History of D. Faustus. Chính bi kịch này đã đưa nhân vật Faust vào văn học thế giới. Nhờ các đoàn kịch lưu động Anh, với việc diễn kịch rối (diễn khiến bằng các đầu ngón tay hoặc bằng dây) thịnh hành thời đó tại các chợ phiên, và sau cùng là qua các ấn phẩm hội chợ, nhân vật Faust của Marlowe đã hồi hương về nước Đức.

Tác giả Khai sáng G. E. Lessing đã mở đường thay đổi cách đánh giá hình tượng Faust. Những chỉ dẫn của ông khích lệ cả một thế hệ các nhà văn thời kỳ Báo táp và Xung kích, gồm cả Goethe, trong việc sáng tạo và làm mới hình tượng này, kể từ năm 1771. Hình ảnh một người đàn bà trẻ tuổi, bình dị, dâng mình cho tình yêu được phác họa sơ khởi trong cuốn truyện dân gian đã trở thành một dù kiện chủ yếu đối với nhà văn. Sau vụ một người mẹ giết con bị tử hình ở Frankfurt am Main năm 1772, luật sư trẻ tuổi Goethe đã thực sự bắt tay vào sáng tác vở kịch để cập đến sự chán chường cuộc sống của một nhân vật phi thường và về Gretchen, một người vì yêu mà phạm tội. Bản thân Goethe, những năm 1774-1775 đã xuất chúng trên văn đàn Đức. Tại Weimar, ông nhiều lần đọc cho bạn bè nghe tác phẩm ông viết về Faust, sau này được gọi là Faust khởi nguyên. Rồi việc sáng tác Faust bị bỏ dở. Mãi tới khi sang Ý (1787-1788), Goethe mới viết tiếp tác phẩm, đó là các phần "Bếp phù thủy", "Rừng và hang động". Và khi Faust còn ở dạng chưa hoàn chỉnh, Goethe đã cho công bố. Tuy nhiên, phải nhờ có những đóng góp đầy khích lệ và cương quyết của F. Schiller, từ năm 1797 trở đi, Goethe mới thực sự xem bi kịch Faust là công việc chủ yếu trong sự nghiệp văn chương của ông. Việc quyết định chia tác phẩm thành hai phần đã tạo điều kiện cho Goethe kết thúc bi kịch Faust - phần thứ nhất, vào năm 1806, công bố năm 1808.

Cái Đẹp đối với Goethe là "cái sống động theo quy luật khi ta nhìn thấy nó trong sự vận động lớn lao nhất và hoàn thiện nó", là cái "mà nhờ nó chúng ta cảm thấy mình được kích thích để tái tạo, đồng thời cảm thấy mình sống động và cuốn theo vào những vận động cao cả nhất" (Campagne ở Pháp, 11.1792). Cũng theo tinh thần ấy mà biết bao bạn đọc đã tiếp nhận Cái Đẹp ở Faust và cảm thấy mình được khích lệ để sáng tạo. Việc tiếp nhận Faust còn biểu hiện qua các bức tranh minh họa, trong đó đặc biệt phải nhấn mạnh đến tranh của các họa sĩ cùng thời với Goethe như Peter Cornelius và Eugene Delacroix, và cả những phác họa của Moritz Rentzsch. Sang thế kỷ XX, đó là những loạt tranh về Faust của Ernst Barlach, Max Slevogt và Max Beckmann. Faust của Goethe cũng đã được các nhạc sĩ như Ludwig Spohr, Hector Berlioz, Robert Schumann và Charles Gounod phổ nhạc. Trong bản giao hưởng số 8, nhạc sĩ Gustav Mahler đã mang đến cho phần kết của bi kịch Faust một vẻ uy nghiêm cao quý đầy xúc

dộng. Các sáng tác của nhạc sĩ Anton v. Radziwill, được bắt đầu từ năm 1808, đã dẫn đến buổi công diễn Faust lần đầu tiên ở Berlin vào năm 1819. Còn với tư cách là một vở kịch nổi tiếng mãi tới năm 1829 Faust mới được công diễn ở nhiều thành phố Đức, sau khi sự thâm thoại hóa quốc tế nhân vật Faust đã diễn ra từ lâu. Tác phẩm Về nước Đức của nữ văn sĩ Pháp, bà de Staël, đã góp phần đáng kể vào việc này. Bà đã vinh danh Goethe trên văn đàn thế giới với tư cách là một nhà thơ Đức vĩ đại nhất. Riêng ở Đức, nhiều nhà thơ cũng đã được khích lệ sáng tạo, như: Achim v. Armin, Dietrich Grabbe, Nikolaus Lenau hay Heinrich Heine. Việc nghiên cứu khoa học toàn bộ chất liệu Faust được đẩy mạnh, đưa đến nhiều công trình xuất bản trong những năm 40 của thế kỷ XIX. Các công trình này nắm bắt tốt hơn truyền thống sách dân gian cũng như kịch múa rối. Nhân vật Faust không những càng ngày càng trở thành hình tượng của một thời đại mới, mà còn là một hiện thân cho bản sắc dân tộc Đức.

*

Thực hiện kế hoạch sáng tác của mình, từ giữa những năm 20 trở đi, Goethe viết phần hai bi kịch, coi đó là "hoạt động chủ yếu" của ông và kết thúc tác phẩm vào năm 1831. Theo ước nguyện của Goethe, Faust - phần thứ hai, chỉ được công bố sau khi ông mất (năm 1832). Việc Faust được cứu rỗi trong phần kết tác phẩm của Goethe đã có tác động đến nhiều nhà văn, khiến họ tìm lại và sử dụng Faust khởi nguyên với việc Faust bị đày xuống địa ngục làm chất liệu sáng tác. Nhờ đó Thomas Mann đã giành được vinh quang trên văn đàn thế giới bằng tiểu thuyết Tiết sĩ Faustus (1947).

*

Điều gì đã khiến cho Faust của Goethe đặc sắc đến như vậy? Đối với một nhà thơ, trước hết đó là sức mạnh của thứ ngôn từ có khả năng biểu đạt một cách đầy ấn tượng những tư tưởng và ý niệm quen thuộc, nhờ đó vô số các câu cách ngôn ngắn gọn hàm súc trong Faust dễ dàng được ghi nhớ và đã đi vào kho tàng những danh ngôn Đức vẫn còn được ua dùng trong thời nay. Chẳng hạn:

Vẻ hào nhoáng ánh lên chỉ dành cho khoảnh khắc

Còn Cái Đẹp chân thuần nguyên vẹn đến mai sau.
hoặc:

Chừng nào còn vươn lên, con người còn lầm lạc.
và:

Ta nghe thấy truyền tin, nhưng đức tin chẳng có.

hay:

A, hóa ra đây là chân tướng chú chó xù!

Trong Faust - phần thứ hai, các câu châm ngôn ít hơn nhiều, chẳng hạn như:

Trong tiếng Đức người ta nói dối khi người ta lịch sự.

hoặc:

Dấu vết những tháng năm ta sống trên trần thế

Không thể nào tiêu tan, chìm xuống cõi vĩnh hằng.

Ngoài bản dịch Kinh Thánh của Luther, không có một tác phẩm nào trong tiếng Đức đã để lại nhiều dấu ấn ngôn ngữ như Faust của Goethe.

Các nhân vật chính trong Faust cũng có những tác động tương tự. Faust hiện thân cho sự phi thường vĩ đại, là thiên tài mang tính chất Prometheus được đặt vào những giới hạn của nó. Đối lập với những cách tôn vinh, anh hùng hóa nhân vật giản đơn, tác giả đã đề cập đến những mối đe dọa về đạo đức và tinh thần. Goethe cũng làm sáng tỏ tính đa tầng, đa dạng đã dẫn đến việc Faust phạm tội đối với Gretchen, và ở phần hai, phạm tội đối với Baucis và Philemon. Về mặt tinh thần, do thiếu thốn vật chất (của cải, tiền bạc) và sự công nhận vị trí xã hội (danh tiếng, vinh quang, quyền lực), Faust đã lâm vào một cuộc khủng hoảng và muôn giải thoát khỏi nó nhờ sự trợ giúp của những sức mạnh quý thần. Nhưng khi niệm chú gọi thần Đất lên rồi bị vứt bỏ lại trong nỗi tuyệt vọng, Faust đã quyết định tự tử và chỉ từ bỏ ý định đó trong khoảnh khắc cuối cùng. Sự tuyệt vọng của Faust tăng dần mãi lên tới mức ông đã nguyên rủa niềm hy vọng muôn tìm đến chân lý phía sau các hiện tượng, nguyên rủa tình yêu và niềm tin, rồi sẵn sàng liên kết với quỷ sứ, kẻ hứa hẹn mang lại cho ông những gì đã mất mát, thiệt thòi, với điều kiện là ông rời bỏ thế giới cũ của ông, một thế giới muốn phát triển lên cao mãi, muốn nỗ lực vuơn lên không ngừng. Tuy nhiên, ngay cả trong những giờ phút cay đắng nhất của mình, khi Faust không thể nào cứu nổi Gretchen thoát chết, và kêu lên: "Trời ơi, giá như ta đừng cất tiếng chào đời!" thì lương tâm của ông không phải là đã mất hết. Thất bại của Faust với tư cách một học giả và một người tình được lặp lại ở mức cao hơn trong các phần tiếp theo thông qua các nhân vật như Wagner và Helena. Người đồng nghiệp hoạt động khoa học của ông là Wagner đã chế ra một người tí hon chỉ có khả năng sống trong một môi trường nhân tạo. Với Helena, hiện

thân cho sắc đẹp phụ nữ, và trong một không gian huyền thoại thời Trung cổ, Faust cũng đã có được những năm sống trong sự hòa hợp giữa cổ đại và hiện đại.

Nhân vật đối lập với Faust là Mephisto, một hình tượng của địa ngục, trong màn "Khúc dạo đầu trên thiên đường", hình tượng này đã xuất hiện trong đám bầy tôi của Chúa Trời, rồi teo tóp lại thành hiện thân cho linh hồn hưởng lạc. Thông thường Mephisto là kẻ đồng hành của Faust, là kẻ phát ngôn những chân lý, những sự thật bài bác tính lý tưởng đơn thuần. Trong một màn kịch duy nhất bằng văn xuôi "Ngày u ám" còn giữ lại từ Faust khởi nguyên của Goethe, nhân vật Faust, ngay trước khi chuyển sang cảnh "Nhà giam" đã tìm cách phủi tay mọi tội lỗi, nhưng, bằng một sự duy lý lạnh lùng, Mephisto đã quy trách nhiệm cho Faust. Ở đây, kẻ ác đã sắp xếp Faust vào phạm vi cái ác, và phản bác: "Ông tìm búa rìu sấm sét phải không? May mà bọn phàm trần khốn khổ các ông lại không được trao vào tay thứ đó. Nghiên nát kẻ vô tội đi ngược đường mình, đấy là cách mà bạo chúa vẫn thường làm khi lúng túng phân vân." Gắn liền với Mephisto là một hình diện ngôn ngữ châm biếm và thô tháp, dẫn lối đưa đường vào một thứ chủ nghĩa thực dụng tầm thường. Nhưng chính với Mephisto ta mới có thể lĩnh hội được thế giới trong toàn bộ tính hiện thực của nó.

Nhưng Faust sẽ ra sao đây nếu không có Gretchen, người con gái đáng yêu, hấp dẫn đã đánh mất mình trước sức mạnh cám dỗ của Faust, để rồi vì trốn tránh sự phi báng của xã hội mà trở thành kẻ giết con? Nhân vật này không được lý tưởng hóa. Cô thèm khát đối với của cải vật chất, háo hức với những nữ trang được tặng. Quan hệ yêu đương ngày thơ và tội lỗi của cô không những đưa cô tới pháp trường mà còn gây nên cái chết cho mẹ và anh cô. Còn Faust, không phải vì thế mà kém phần tội lỗi; tuy nhiên, so với Faust của truyền thống, cách nhìn nhận tội lỗi giờ đây đã thay đổi. Trong thế kỷ XVI, vấn đề trừng phạt được đặt lên hàng đầu, còn trong tác phẩm của Goethe lại là tội lỗi của cá nhân. Với việc hủy hoại cuộc đời của Gretchen, tội lỗi đã mang đến một nạn nhân cho chính nó mà Faust gọi đó là địa ngục (câu 3361). Từ điểm nhìn này, Goethe, có thể nói là vượt cả những quan điểm hiện sinh hiện đại, coi địa ngục là chính bản thân chúng ta.

Một bộ sưu tập tranh gồm 26 phác họa của Rentsch xuất bản lần đầu tiên năm 1816 đã nắm bắt được hồn cốt của Faust. "Lời nói đầu" dành cho tập sách tranh này có đoạn viết: Faust là một cuốn "giáo khoa" toàn diện, không phải thứ "văn bản pháp quy". Và, "nếu ta đưa một người trẻ tuổi bước vào thế giới, muốn lưu ý về mọi tảng đá ngầm đe dọa con thuyền đời bé nhỏ của người ấy, chỉ cần trao cuốn Faust vào tay anh ta và nói: Anh bạn hãy đọc và suy ngẫm! Còn nếu một cụ già muốn kể các trải nghiệm trong cuộc đời trường thọ của mình nhưng nghẹn lời bởi những hoài niệm xúc động, cụ sẽ hơi đỏ mặt, nom nhu tre ra, rồi chỉ vào cuốn Faust mà thốt lên: "Tất cả có ở trong sách ấy!" Một cuốn sách giáo khoa mang tính chất nhân loại - Đó là vỏ bì kịch vè "anh chàng quý sú" của Goethe.

GS. TS. VOLKMAR HANSEN
Giám đốc Viện Bảo tàng Goethe - Düsseldorf

PHỤ LỤC

FAUST - TÁC PHẨM MUÔN ĐỜI

Puskin từng viết: "Có một lòng dũng cảm cao cả nhất: ấy là lòng dũng cảm phát minh; xây dựng, trong một kế hoạch lớn đã hình thành bởi tư tưởng sáng tạo - lòng dũng cảm như thế Goethe đã thể hiện trong Faust..."

Lòng dũng cảm của ý đồ đó là ở chỗ, đối tượng của tác phẩm Faust, được thể hiện không chỉ ở một xung đột của cuộc sống mà là một chuỗi liên tục những xung đột sâu sắc không thể tránh được trong suốt một chặng đường đời thống nhất, hay nói theo lời Goethe, "một loạt các dạng hoạt động ngày càng thanh khiết hơn và cao cả hơn của nhân vật". Một ý đồ như thế của tác phẩm bi kịch trái ngược với toàn bộ các quy tắc đã được chấp nhận rộng rãi của nghệ thuật kịch, và nó cho phép Goethe đưa vào Faust toàn bộ sự thông thái đời thường và phần lớn kinh nghiệm lịch sử của thời đại ông.

Bản thân hình tượng Faust không phải là sáng tạo của riêng Goethe. Hình tượng này诞生 trong mạch nguồn sáng tác dân gian: và chỉ mãi về sau mới đi vào văn học - vào một loạt các "cuốn sách mỏng dành cho công chúng" do nhiều tác giả khác nhau viết. Một trong các cuốn sách mỏng ấy đã lọt vào tay Wolfgang Goethe ngay thời ông còn bé.

Vào thời đại Khai sáng ở Đức, có thể hình tượng Faust trong cải biên sân khấu của văn hào Anh Christopher Marlowe (1564-1593) đã thu hút sự chú ý của con người tiên tiến nhất trong số các nhà văn Đức thời đó là Lessing. Lessing đã chú ý đến truyền thuyết về Faust, và là người đầu tiên có tư tưởng kết thúc tấn kịch không phải bằng việc đưa nhân vật xuống địa ngục mà bằng sự hân hoan rộn rã khi các thiền thần trên trời chào đón vinh quang của một con người rất say mê và hiếu kỳ trong hành trình kiếm tìm chân lý. Cái chết ngăn cản Lessing kết thúc vở kịch đã trù định, và để tài vở kịch được truyền lại

cho các nhà thơ của phong trào Bão táp và Xung kích... Hầu như tất cả các "thiên tài bão táp" đều sáng tác Faust của mình. Nhưng chỉ có Goethe tồn tại vượt thời gian và là người sáng tạo nhân vật Faust được công nhận rộng rãi.

Tác phẩm Faust của Goethe là một vở kịch mang tính dân tộc sâu sắc. Tính dân tộc bộc lộ ngay trong xung đột tinh thần của nhân vật khởi loạn vì hướng đến tự do hành động và tự do tư tưởng, chống lại cuộc sống lay lắt vô vị giữa hiện thực nước Đức hủ lậu. Những khát vọng như vậy không chỉ có ở những con người thuộc thế kỷ XVI mãnh liệt, mà còn cháy bỏng tâm tư cả thế hệ các nhà văn phong trào Bão táp và Xung kích, trong đó có Goethe.

Goethe bắt tay viết Faust bằng sự táo bạo thiên tài. Bản thân đê tài của Faust - vở kịch về lịch sử của loài người, về mục đích của cuộc đời con người - chưa thực sự hình thành cụ thể và trọng vẹn với ông ở bước khởi đầu này, nhưng Goethe vẫn cầm bút, trông chờ vào "sự hợp tác trực tiếp với sự thông tuệ" nơi ông. Cũng như các cư dân của những vùng đất cằn cát đá khôn ngoan và cằn mẫn hướng từng dòng suối nhỏ, từng lạch nước ngầm nhỏ bé chảy vào các hồ nước của mình, Goethe suốt cuộc đời dài lâu, với lòng kiên nhẫn không hề suy giảm, đã thu góp vào tác phẩm Faust từng ngụ ý tiên tri, từng ám dụ mang tính lịch sử của thời đại.

Do kể về mục đích cuối cùng trong sự sống xã hội của loài người nên Faust không phải là kịch lịch sử theo ý nghĩa thông thường của từ này. Điều đó không ngăn trở Goethe tái tạo màu sắc thời Trung cổ hậu kỳ ở nước Đức trong phần thứ nhất của trường ca đầy kịch tính này, như trong tác phẩm Götz trước đây.

Ta hãy bắt đầu từ chính câu thơ của vở bi kịch: Trước mắt chúng ta là câu thơ hoàn thiện của Hans Sachs, nhà thơ - thợ đóng giày thành Nuremberg thế kỷ XVI. Goethe đã truyền cho dòng thơ sự uyển chuyển cao độ của các ngũ điệu vốn thể hiện thật xuất sắc cả cái dừa cọt mặn mòi của dân gian, lẫn những thăng hoa kỳ diệu của trí tuệ, cùng những nét vận động tinh tế nhất của tình cảm. Trong thơ của vở bi kịch, Goethe vận dụng một cách hài phóng những nét mô phóng chân thành, xúc động dân ca Đức cổ - "Nhà vua sống ở Thule xa xôi..." "Điều gì còn lại với tôi/ Đường như tôi đắm say..." hoặc khúc ca xúc động của nàng Margarete đã phát điên trong cảnh cuối cùng phần thứ nhất. Cả những lời chú thích hướng dẫn cho vở Faust khi tái hiện hình ảnh sống động của một đô thị thời Trung cổ nước Đức cũng biểu cảm đến kỳ lạ.

Dẫu sao trong vở kịch của mình, Goethe cũng không hẳn tái hiện bối cảnh lịch sử của thế kỷ XVI mà là thúc tinh những sức mạnh sáng

tạo đã im lặng nơi nhân dân trỗi dậy, nhưng nguồn sức mạnh từng bùng cháy vào thời vinh quang trong lịch sử nước Đức. Truyền thuyết về Faust là thành quả sáng tác căng thẳng nơi trí tuệ nhân dân. Truyền thuyết ấy cũng như vậy dưới ngòi bút của Goethe: không hề phá bỏ sườn cốt của truyền thuyết, nhà thơ tiếp tục đắp thêm cho nó những khát vọng mới mẻ nhất của nhân dân thời đại mình. Chiến công của Goethe, người sáng tạo Faust, là ở chỗ ông biết kết hợp sự phê bình mang tính khai tâm với khát khao tìm kiếm chân lý cháy bỏng của dân tộc Đức bao đời nay.

Khi tìm nhập vào thế giới kỳ lạ này của Goethe, ta cần phải quen với sự phong phú các nhân vật Thánh Kinh vốn đặc thù cho vở kịch. Đức Chúa Trời và các thượng đẳng thiên thần, Mephisto và các loại tà ma khác - ấy chính là những nhân vật mang các sức mạnh tự nhiên và xã hội đang tranh đấu vĩnh cửu. Goethe đã đặt những quan niệm của riêng ông về con người, cùng niềm tin về giải pháp tốt lành cho lịch sử loài người của mình vào miệng Đức Chúa Trời. Khi ngắt đoạn những lời tán dương của các thượng đẳng thiên thần, Mephisto nói:

Tôi thấy trần gian vẫn tồi tệ khôn lường

Và ái ngại cho con người sống ngày tháng thê luong

Đức Chúa Trời liền đưa ra con người say mê kiếm tìm chân lý là Faust để đối nghịch với những con người đáng thương đang ngập ngụa trong sự tầm thường nhảm nhí.

Mephisto ngạc nhiên: gã nhìn thấy sự đảm bảo chắc chắn về cái chết của tiến sĩ Faust trong những cuộc kiếm tìm nhọc nhằn ấy. Tin chắc vào sự đúng đắn trong cuộc chơi của mình, quỷ Mephisto tuyên bố với Đức Chúa Trời rằng gã sẽ nỗ lực làm tiêu tan "tên khùng trong con người Faust". Chúa Trời nhận lời thách thức của Mephisto. Người tin tưởng không chỉ bởi Faust là:

Một người tốt trong khát vọng tối tăm

Văn ý thúc được con đường chính nghĩa

mà còn vì Mephisto sẽ chỉ càng giúp con người tìm kiếm chân lý kiên trì kia đạt được chân lý cao cả nhất bằng mọi âm mưu của gã mà thôi.

Đề tài luồng phân tích cách của Faust, lần đầu tiên được nhắc đến qua lời Mephisto trong "Khúc dạo đầu trên thiên đường" xuyên suốt cả vở kịch. Nhưng "tinh luồng phân" ấy không có gì chung với sự yếu đuối của ý chí hay sự thiếu vắng tinh kiên trì hướng đích. Faust muốn hiểu thấu được "Mối liên hệ nội tại của vũ trụ", hiến mình cho hoạt động thực tiễn không hề mệt mỏi và sống trong sự phát triển hoàn toàn mọi sức lực tinh thần và thể lực của mình. Faust căm ghét cái rào chắn bằng học thức của mình chính bởi lẽ khi nằm trong "thế giới ngọt ngào" ấy, ông không bao giờ có thể đạt được những khát khao

trên. Vô vọng vì những tín điều chết cứng và những công thức kinh viện trí tuệ của cái anh minh bí hiểm thời Trung cổ, ông liên quay sang ma thuật. "Thần Đất" hiện lên đáp lại lời khẩn cầu ba lần của Faust, nhưng rồi thần lại lui bước trước pháp sư, chính bởi lẽ pháp sư còn dang tiếp tục đào xói lục lợi cái đồng tàn tích "thảm hại của cha ông để nuôi mình bằng những thành quả của thú khoa học non nớt chưa trưởng thành". Faust lại một mình tiếp tục tranh đấu với những mồi hoài nghi của chàng. Những hoài nghi ấy dẫn chàng tới ý nghĩ tự sát. Những ý nghĩ ấy hoàn toàn không phải bị thúc đẩy bởi mệt mỏi hay tuyệt vọng; Faust muốn già từ cuộc sống chỉ là để hòa nhập với vũ trụ; còn đáng tin hơn nữa là theo mạch suy tư của chàng, chàng muốn thâm nhập vào những "bí mật" của vũ trụ. Tiếng chuông nhà thờ trước lễ Phục sinh vang lên bất ngờ đã giật chén thuốc độc ra khỏi môi chàng. Một điều đáng ghi nhận ở đây là Faust được đưa trả về "Đường thế" không phải bởi tình cảm tôn giáo bùng tỉnh mà là ký ức về thời thơ ấu, khi vào những ngày lễ nhà thờ chàng cảm nhận được sự hòa quyện với nhân gian.

Chúng ta thấy Faust giao tiếp sinh động với dân chúng ở cảnh sau đó, "Trước cổng thành". Nhưng ngay cả ở đây, ý thức đầy tính bi kịch của Faust cho thấy rằng chàng không xứng với tình yêu của dân gian mà chàng quý báu xiết bao, rằng chàng đã làm hại cho đồng bào bằng cái nghệ thuật thầy lang của mình. Vòng tròn đã khép kín như thế. Cả hai "Linh hồn" trong lòng ngực Faust, linh hồn quan chiêm và linh hồn hành động đều không thỏa mãn ở mức độ nhu nhau. Vào cái thời khắc khi Faust bất bình một cách bi thảm với chính mình đó, Mephisto xuất hiện dưới hình hài con chó xù. Vì tiến sĩ không hề biết mệt mỏi đang miệt mài dịch thơ Phúc Âm: "Khởi thủy là Lời", đã trở thành "Khởi thủy là Hành động". Faust nhấn mạnh không chỉ tính chất hành động, tính chất vật chất biến đổi của thế giới mà còn cả quyết tâm sắt đá muốn hành động của chính chàng. Hơn nữa, chàng đã lờ mờ dự cảm rằng con đường đặc biệt về nhận thức bằng hành động của mình vẫn còn mờ mịt. Và điều đó cũng cố cho tính toán của Mephisto trong việc gã sẽ chiếm đoạt linh hồn của Faust. Nhưng vị tiến sĩ ngang ngạnh đâu có dễ để cho quỷ quyền rũ. Dẫu Mephisto dùng những đam mê trần thế để ga gẫm, Faust vẫn kiên định.

Say mê với ý tưởng táo bạo triển khai một hoạt động phổ quát, sinh động với sự trợ giúp của Mephisto, Faust đưa ra điều kiện riêng của mình để lập hợp đồng: Mephisto phải phục vụ chàng cho đến khoảnh khắc đầu tiên khi chàng - Faust, mẫn ý, hài lòng với điều đã đạt được:

Xin hãy dừng chân! Ôi, người đẹp quá chừng!
Thì anh cứ việc khóa ta vào xiềng xích cùm gông,
Ta xin sẵn lòng bước chân vào Hủy diệt!
Chuông cầu hôn sẽ ngân lên thao thiết,
Còn phản anh, anh sẽ được tự do,
Sẽ vĩnh viễn đứng im kim phút, kim giờ,
Và với ta, thời gian sống trên đời không còn nữa!

Mephisto chấp nhận điều kiện của Faust. Vốn không có khả năng hiểu được "toute bête vụ trụ này", nên Mephisto không hề nghĩ rằng một nhiệm vụ tích cực được phó thác cho gã, rằng thực sự gã là "một phản súc mạnh" trái ngược với ý chí "sáng tạo cái thiện" của súc mạnh ấy. Hơn nữa, gã không chỉ tin vào thắng lợi đối với người tìm kiếm chân lý cô đơn kia mà còn vào thắng lợi cuối cùng của đối trả trước sự thật, của bóng tối toàn thế giới trước ánh sáng cả trái đất này.

Margarete là cảm dỗ đầu tiên trên con đường của Faust, là quyến rũ đầu tiên tán dương cái khoảnh khắc đẹp riêng rẽ. Khuất phục những cảm dỗ của Margarete có nghĩa là ký kết hòa giải với hiện thực xung quanh. Không nghi ngờ gì nữa, nàng có nhiều cái tốt, cái thiện, cái thanh khiết. Nhưng cái tốt thụ động, cái thiện thụ động ấy tự thân sẽ không làm cho cuộc đời nàng tốt hay thiện cả. Theo ý chí mình, nàng sẽ không chọn cái tồi tệ, xấu xa, nhưng cuộc đời có thể ép buộc nàng đi tới cái xấu, cái tồi tệ. Toàn bộ chiều sâu của tần bi kịch nơi Gretchen (Margarete), của nỗi đau khổ và nỗi kinh sợ của nàng là ở chỗ thế gian đã lén ám nàng, tổng nàng vào ngực tối và tuyên án tử hình nàng vì cái ác mà người yêu của nàng không những không ngăn chặn, lại còn đắc ác đẩy nàng vào.

Faust không chấp nhận thế giới của Margarete, nhưng không chối bỏ tận hưởng cái thế giới ấy. Lỗi của chàng là ở đó - chàng có lỗi trước cô gái bất lực. Nhưng chính Faust cũng nếm trải tần bi kịch bởi vì chàng đã hy sinh tình yêu với Margarete, thứ chàng trân quý nhất, để theo đuổi những cuộc kiếm tìm đầy ưu lo của mình.

Lúc ban đầu Faust không muốn phá vỡ sự bình yên tâm hồn của Gretchen. Nhưng niềm say mê của chàng đối với nàng đã mạnh hơn tiếng nói của lý trí và luong tâm: chàng trở thành kẻ quyến rũ. Tình cảm của chàng với Margarete giờ đây đã bớt đi ít nhiều sự cao thượng. Những mê đắm thấp hèn đã lấn át tình yêu thanh cao. Toàn bộ sự thoái hóa suy đồi sâu sắc của Faust thể hiện ở cảnh chàng giết anh trai của Margarete rồi chạy trốn công lý tới Brocken, nơi phù thủy và quỷ sứ quản tụ. Nhưng Faust rời bỏ Margarete mà vẫn nung nấu ý định trở về với nàng.

Chàng sẽ quay lại bởi những hình ảnh tưởng tượng đầy tiên tri

trong đêm Walpurgis¹¹) về Margarete khiến chàng bất an. Nhưng trong khi Faust vắng mặt, tất cả những gì có thể xảy ra đã xảy ra. Gretchen giết chết con - giọt máu của Faust, và trong con bão loạn nàng nhận về mình mọi điều bi thảm: nàng thừa nhận mình là kẻ mắng tội giết mẹ và anh trai.

Mephisto không thể lấy những ám ảnh ma quỷ để buộc Faust quên đi tình cảm với Gretchen. Chàng đã vội vã tới giúp nàng. Faust đã chứng kiến đêm cuối cùng của Gretchen trước giờ hành hình. Chàng sẵn lòng hy sinh hết thảy vì nàng, kể cả những khát vọng lớn lao nhất. Nhưng nàng đã hóa diên. Nàng không cho họ đưa mình thoát khỏi nhà ngục. Goethe đã giúp Margarete tránh thoát được sự lựa chọn: ở lại và chịu hình phạt hay là sống ám ảnh bởi tội lỗi đã phạm. Phần này của vở bi kịch đã gợi liên tưởng đến các cảnh diên dại của Ophelia trong Hamlet, hay Desdemona đau đớn trong những phút hấp hối ở vở Othello. Nhưng với Faust, lần đầu tiên sự bất lực yếu đuối của một người con gái bình dân được thể hiện đối nghịch thú quyền uy tối thượng tàn bạo của nhà nước phong kiến đang giáng hình phạt xuống nàng. Chứng kiến con mè sảng điên dại, đớn đau của người yêu dấu và bất lực không cứu giúp được nàng - nỗi khủng khiếp ấy nhu sát nung đỏ thiêu đốt tâm can chàng Faust thấp hèn, không xứng đáng.

Faust đã nhận thức được tội lỗi quá lớn của mình trước Gretchen, không nằm ngoài thứ tội lỗi truyền đời của xã hội phong kiến đối với phụ nữ, đối với con người.

Đương nhiên Mephisto không thể tạo ra một kẻ thèm khoái lạc vô tâm từ chàng Faust, và khiến chàng quên hẳn giấc mơ theo đuổi lý tưởng cao cả. Cuộc tìm kiếm vĩ đại của nhân vật không thể bị chặn lại bằng cách đó. Mephisto phải viện đến những độc kế mới.

Giọng nói từ trên trời: "Nàng được cứu rồi" vang lên không chỉ là lời biện hộ về đạo đức cho Margarete, mà còn dự báo giải pháp lợn quan cho vở bi kịch.

Phản ứng của Faust gồm năm hồi lớn gần kết không hẳn do sự thống nhất bên ngoài của cốt truyện, mà bằng sự thống nhất nội tại của ý tưởng kịch tính và khát vọng ý chí của nhân vật. Trong văn học phương Tây khó có thể tìm được một tác phẩm nào khác sánh ngang

1. Đêm Walpurgis (tiếng Đức Walpurgisnacht): đêm hội quỷ. Đêm trước ngày 1 tháng Năm khi các thầy phù thủy đến dãy núi Brocken ở Đức để hội gặp và tiệc tùng với quỷ. (ND)

Faust về độ phong phú và đa dạng của các biện pháp nghệ thuật. Ở đây đôi lúc cả ngôn ngữ thơ cũng thay đổi thích hợp với những biến đổi riêng trong tình huống lịch sử. "Đồng thơ đứt gãy" của thơ Đức, vận luật chủ yếu của bi kịch, luôn chuyển lùi với phong cách thơ dù dội của Dante, lúc khác với khổ thơ và phản khổ thơ của các bài đồng ca bi kịch, sau đó với thơ Alexandri cầu kỳ, phô trương, một phong cách thơ mà Goethe không viết từ khi là sinh viên và rời Leipzig, hoặc với những ca khúc trữ tình xúc động, và vượt qua tất cả, vang lên trang trọng "thú tiếng Latin dân gian trong trẻo" của trung thế kỷ, Latinitas argentata. Toàn bộ lịch sử thế giới của tư tưởng khoa học, triết học và thi ca - thành Troja và Missolunga, Euripides và Byron, Phales và Alexander von Humboldt, - đã lượt qua ở đây như con lốc theo đường xoáy tròn ốc tiến lên cao của con đường Faust đã đi (theo ý tưởng của Goethe, con đường ấy chính là hành trình của nhân loại).

Phản thứ hai của vở kịch bắt đầu từ lúc Faust khỏi bệnh. Các vị thần thiện tâm đã xóa sạch hối ức về cù súc vừa qua trong trí nhớ chàng. Những sức mạnh của sự sống vốn đòi hỏi con người vuơn đến đích tinh táo cả về tinh thần lẫn thể xác có thể chế ngự được những gì luồng tâm của chúng ta không thể thắng được. Faust không bị đè bẹp mà lại được biến cải nhờ những đau khổ đã trải nghiệm: tội lỗi gây ra cho Margarete và cái chết của nàng vẫn đọng lại trong tâm khảm chàng. Nhưng không có lầm lỗi nào lại có thể ngáng trở khát vọng của con người vuơn tới chân lý.

Vậy Faust thông tuệ kia khác gì với chàng Faust mà ta quen biết ở phần một vở bi kịch? Trước hết, giờ đây chàng đã nhận thức được tính hạn chế trong mọi khả năng của con người đơn lẻ, của một nhân cách đơn lẻ. Chàng đã không còn huyễn hoặc tự coi là thần thánh hay siêu nhiên, mà nhìn nhận mình là con người - như tất cả mọi người khác - phải biết lượng sức tiếp cận mục tiêu tuyệt đối cuối cùng. Nhưng cái mục đích này trong những hình ảnh nhất thời của nó có liên quan đến cái tuyệt đối, đưa con người và loài người tiếp cận gần hơn tới sự hoàn thành cuối cùng, hay nói đúng hơn, tới sự hoàn thiện vô hạn của phúc lợi toàn thế giới, tới việc lý giải mọi bí ẩn và di huấn của lịch sử. Những lời đầu tiên do Faust thốt lên trong phần hai vở bi kịch là một độc thoại dài, chính là một trong hai hoặc ba đỉnh cao vĩ đại nhất của tác phẩm Faust - có sự hài hòa của thi ca và chiều sâu triết học.

Mắt chúng ta không thể nhìn thẳng vào mặt trời, cũng không nhìn được trong bóng tối mù mịt: cái thế giới biểu kiến tồn tại với chúng ta chỉ vì nó được ít nhiều rọi sáng. Theo tác phẩm Học thuyết về màu của Goethe thì màu sắc luôn luôn là sự kết hợp của ánh sáng và bóng tối. Trong độc thoại này, hình ảnh "đồng vĩnh hằng" trở nên

một biểu tượng phổ quát - ấy là chiếc cầu vồng không hề phai màu ánh lên trong màn bụi nước của những dòng suối trên núi đổ xuống. Cái nén nước ấy được bổ sung, đổi mới liên tục. Chiếc cầu vồng, ánh hào quang của mặt trời vĩnh cửu không rời bỏ thác nước: "tất thảy đều trôi qua, chỉ một chân lý còn lại" - ấy là bảo đảm của chân lý tương lai, cao cả nhất khi con người rốt cuộc "sẽ quắn tụ lại với nhau" như Dostoyevski diễn đạt. Ý nghĩa mới mà Faust từ nay đặt vào khái niệm chân lý như một sự tiếp cận tới nó chứ không phải là sự chiếm lĩnh chân lý đó "lập tức" đã gây khó khăn, hay xét về thực chất, đã khiến cho đoạn kết mà Mephisto mong muốn trong bản hợp đồng ký kết với Faust trở nên bất khả.

Mephisto không chối bỏ những quỷ kế "hấp dẫn" và những quyền rủ mời của gã. Gã đã muốn quyền rủ Faust bằng biết bao kế độc: nào tước vị cao noi cung đình của hoàng đế, nào sự dẫn dụ về dương thế một người phụ nữ đẹp nhất thế giới cổ đại - nàng Helena (ở đây Faust hoàn toàn có thể thốt lên "Hỡi khoảnh khắc, hãy dừng lại!" nếu như chàng không biết mọi nhẽ ấy chỉ là giấc mơ hư ảo đánh lừa do thần Persephone ban tặng) và cả vinh quang của một vị tướng vĩ đại từng cứu thoát được hoàng đế khỏi bàn tay đẫm máu của kẻ thoán đoạt vương miện.

Nhưng chàng Faust buông bình từ bỏ công vụ nhà nước sau khi được ban thưởng một khoảnh đất mà chàng định quản lý theo cách của mình. Mephisto hào hứng giúp chàng. Gã thực hiện công việc "tiêu cực" không lồ là phá nhà cửa và dựng lên "quyền lực đồng tiền" vô nhân đạo. Để làm được điều này, gã trang bị một hạm đội thương thuyền hùng mạnh, bùa mạng lưới quan hệ thương mại khắp thế giới; gã chẳng thương xót gì khi dùng sự tàn bạo đầy quyền lực tiêu diệt cuộc sống cổ xưa của dân chúng, hon nứa là trừ khử những cụ già yếu đuối mà Goethe gọi bằng tên của cặp vợ chồng trong thần thoại: Philemon và Baucis mà Lynceus tinh anh đã tiên báo cái chết của họ.

Nói tóm lại, gã được mô tả ở đây như hiện thân của chủ nghĩa tư bản đang sinh ra, của thói bóc lột tàn tệ và tài xoay xở tàn bạo.

Song cả cuộc sống làm giàu này cũng không hợp với Faust. Là con người mê đắm với vòng xoáy mãnh liệt của sự phát triển tư bản, Faust cho rằng chàng tiến lại gần mục đích cuối cùng của những kiềm tim kiêng trì của chàng chỉ vào thời khắc đã mất thị giác, và chàng nhìn thấy rõ hơn tương lai của loài người tự do. Bây giờ chàng phần nào là "tư sản" theo "chế độ công nghiệp" của Saint-Simon, trong đó "nhà tư sản" tựa hồ một người được ủy nhiệm của toàn xã hội. Quyền lực của anh ta đối với người khác (lại theo tinh thần của nhà không tưởng vĩ đại đó) rất khác với quyền lực truyền thống. Trong tay anh ta, quyền lực

đã biến thành quyền lực đối với các sự vật, thành việc quản lý các quá trình sản xuất. Faust đã trải qua một chặng đường dài, vất qua xác chết của Gretchen, qua tro than còn lại từ căn lều yên bình của Philemon và Baucis, của cuộc sống thôn dã xa xưa giờ đã hóa phế tích, và đi qua một loạt những do tướng ngọt ngào nhất trở thành những con vở mộng cay đắng nhất. Mọi điều đó đã ở lại đằng sau. Chàng nhìn thấy phía trước không phải là sự tàn phá mà là sự sáng tạo tương lai chàng đang suy tính bắt tay vào.

Trước khi chết, cảm giác hòa nhập với nhân dân choán ngợp con người Faust đã trở thành thứ cảm giác sáng rõ, không còn mù mờ. Giờ đây chàng biết rằng hình thức duy nhất của sự hòa nhập ấy là lao động tập thể, là góp sức vào công việc chung đem lại lợi ích cho mỗi người.

Faust thốt lên những lời định mệnh: "Ta giờ đây đang nếm trải khoảnh khắc cao cả nhất." Mephisto liền có cẩn cú để coi đó là sự chối bỏ khát vọng vuơn tới mục đích cuối cùng. Gã có quyền chấm dứt cuộc đời chàng theo khẽ ước xa xưa. Faust đã gục. "Đồng hồ đã chết rồi. Kim đã rơi." Nhưng về thực chất, Faust không bị đánh bại vì niềm say mê khoảnh khắc của chàng, không hề bị mua chuộc bằng cái giá chối bỏ sự hoàn thiện vô tận cùng của loài người và của con người. Hiện tại và tương lai ở đây hòa vào trong một sự thống nhất cao cả: "hai tâm hồn" của Faust, tâm hồn chiêm nghiệm và tâm hồn hành động, gắn kết lại. "Khởi thủy là hành động." Chính hành động đã dẫn Faust tới nhận thức mục đích cao cả nhất trong sự phát triển của con người. Sức hút tới sự phủ định mà Faust sẻ chia với Mephisto rất cuộc có một đối trọng cần thiết là lý tưởng xã hội tích cực. Điều này giải thích vì sao Faust dẫu sao vẫn xứng đáng với màn tán dương mà Goethe dùng để kết thúc vở bi kịch của mình bằng cách trang hoàng lộng lẫy theo cách biểu trưng tôn giáo truyền thống.

Nhưng vì sao Faust trong thời khắc lóe sáng thông tuệ cao nhất của mình lại trở thành kẻ mù lòa? Vì tất có ai lại coi cảnh huống này là ngẫu nhiên: lý do ở chỗ Goethe là một nhà hiện thực vĩ đại và ông không muốn gọi cho ai nghĩ rằng hình ảnh tưởng tượng tráng lệ của Faust đã trở thành hiện thực đâu đó trên trái đất. Điều hé lộ cho cặp mắt khiếm thị của Faust không phải là hiện tại mà là tương lai. Faust nhìn thấy con đường tất yếu phát triển của hiện thực xung quanh ông. Hình ảnh ấy về tương lai không nằm nơi bề mặt, được tri nhận không phải bằng cảm giác của đôi mắt mà bằng lý trí tiên tri. Trước mặt Faust lúc nhúc loài vượn cáo biểu trưng "những sức mạnh kìm hãm lịch sử... không cho thế giới vọt nhanh tới đích như chàng nghĩ và hy vọng" như Goethe đã từng bộc bạch. "Những con quỷ kìm hãm" ấy không hút khô đàm lẫy mà đào mồ chôn Faust. Nhưng trên cánh đồng ấy, những con người tự

do sẽ làm việc, đảm lây ấy sẽ được hút khô, biến của "cái ác" lịch sử sẽ bị con đập chặn lại. Chân lý vững bền trên con đường của ông, chân lý nơi tần bi kịch lịch sử toàn thế giới của Goethe về số phận xã hội tương lai của loài người nằm ở đó.

N. VILMONT

(NGUYỄN CHIẾN dịch từ nguyên tác tiếng Nga,
tạp chí Văn học nước ngoài 4/1999)

VỀ CÁC NHÂN VẬT CHÍNH TRONG TÁC PHẨM

CHÚA TRỜI

Chúa Trời xuất hiện ở màn "Khúc dạo đầu trên thiên đường". Tuy nhiên, chúng ta không được đánh đồng nhân vật này với Chúa Sáng thế theo quan niệm Cơ Đốc giáo. Trong quá trình sáng tác, Goethe sử dụng khá nhiều hình ảnh và biểu tượng Cơ Đốc giáo, mặc dù vở tác phẩm không phải là một áng văn chương theo nghĩa biểu đạt những nội dung tín ngưỡng hay các giáo lý của nhà thờ. Để có thể tiếp cận hình tượng "Chúa Trời" của Goethe, chúng ta cần hiểu quan điểm của ông về tôn giáo. Quan điểm này được Faust bộc lộ khi bị Gretchen lục vấn:

Người là đấng bao trùm lên tất cả,
Là sự chở che, gìn giữ muôn loài,
Chẳng phải chính Người đang gìn giữ hai ta
Và gìn giữ chính Người?

Ở đây, Faust của Goethe đại diện cho học thuyết về sự thống nhất của thế giới dựa trên quan niệm triết học của phái Plato mới, quy nạp tất cả những mặt đối lập giữa tự nhiên và tinh thần vào nguyên tắc chung của một linh hồn thế giới bao trùm lên tất cả, vật chất chỉ là cái từ linh hồn thế giới toát ra, "toute bộ linh hồn thế giới đều hàm chứa trong từng linh hồn, và mỗi linh hồn đều mang trong nó toàn bộ vũ trụ" (Plotinos, 205-270 CN).

Trong màn kịch này, Goethe khắc họa hình ảnh Chúa Trời với diện mạo của một quân vương thời Trung cổ, vây quanh Chúa là các thánh thiên thần ngồi ca sú sáng thế, tập trung vào Thái Dương hệ (thánh Raphael), tiếp đến là hành tinh Trái Đất (Gabriel) và những sức mạnh thiên nhiên ngự trị trên Trái Đất (Michael). Ở đây, Goethe đã sử dụng cả hai vũ trụ quan, coi Trái Đất là trung tâm vũ trụ (Ptolemaios) và học thuyết thiên văn học hiện đại khẳng định Mặt Trời là trung tâm

vũ trụ (Copernik, 1473-1543). Cả hai quan điểm này hợp lại tạo nên một sự thống nhất phản ánh nhận thức của con người về sự sáng thế và vũ trụ.

Mephisto, với tư cách một "anh hùng" trên thiên đình - như nhân vật ta thường thấy trong các cung vua phủ chúa ở trần gian - cũng có mặt trong đám quần thần của Chúa Trời. Mephisto phê phán sự sáng thế của Chúa, nhưng không phải là một sự phê phán toàn cục (vì không biết gì về Mặt Trời hay về vũ trụ nói chung) mà chủ yếu phê phán sự sáng tạo ra con người trên Trái Đất. Lời phê phán gay gắt của Mephisto đã bị Chúa bác bỏ bằng cách nêu tên tiến sĩ Faust, "một bồ tát của ta", tức là một con người cụ thể có tính chất điển hình. Như vậy là Faust được giới thiệu với công chúng và trở thành đối tượng tranh luận giữa Chúa và quỷ sứ, thực chất là tranh luận về bản chất con người. Mephisto khẳng định việc sáng tạo ra con người và ban cho con người lý trí là một sai lầm, còn Chúa, qua ví dụ cụ thể là Faust, đánh giá sự sáng tạo của mình:

Chúa so sánh con người với một cái cây non sê hoàn thiện trong quá trình trưởng thành, nói về sự nỗ lực vuơn lên của con người và sự lầm lạc của con người ("Chừng nào còn vuon lên, con người còn lầm lạc.") Chúa cũng khẳng định kết quả sáng tạo của mình: là "một người tốt", và người ấy dù có bị bủa vây bởi "khát vọng tối tăm", nhưng vẫn "ý thức được con đường chính nghĩa". Vậy là, bản chất của con người là sự vuon lên, con người có khả năng vuon lên vì con người có lý trí đã được Chúa ban cho. Mephisto bác lại và phủ định. Tuy nhiên, theo quan điểm của Đăng Sáng thế, thì lý trí ấy không phải là lý trí thánh thần, mà là lý trí của con người với giới hạn của nó, vì vậy, con người lầm lạc trong khi nỗ lực vuon lên, nhưng điều tốt đẹp ở nơi con người chính là con người ý thức được con đường chính nghĩa, ngay cả trong dục vọng tối tăm. Vì vậy, một người như Faust, không thể bị Mephisto chinh phục, không thể bị Mephisto lôi kéo, cám dỗ rời khỏi cội nguồn của mình. Vì lẽ đó, Chúa lặng lẽ chấp nhận sự thách đố của Mephisto, đồng ý cho phép Mephisto tìm mọi cách dụ dỗ Faust rời khỏi con đường chính nghĩa, cho phép y làm mọi thử nghiệm và dùng mọi mưu kế đưa Faust vào địa ngục: "Ta không cấm đoán ngươi, cứ việc làm thỏa sức!" Chúa hiểu rõ rằng:

Cho dù hôm nay hắn chỉ phụng sự ta trong mê đai,

Nhưng ta sẽ sớm dẫn hắn đi tới quang minh, chính đại.

Hơn nữa, Chúa còn vui vẻ cho Mephisto làm bạn đồng hành của Faust, vì Chúa cũng biết rằng: con người vốn thường hay thỏa mãn, bằng lòng với chính mình, thường thích an nhàn, tĩnh tại, trè nái trong hoạt động.

Bởi vậy, ta cho hắn một bạn đường ngang trái
Là quỷ sứ tác thành, kích thích hắn không ngừng.

Và để con người luôn luôn vuon lên nhu bản chất của mình, con người cũng cần đến những sức mạnh đối kháng, những hành vi khiêu khích sự an nhàn, tĩnh tại và những thử thách để hoàn thiện, để tìm đến chính đạo.

Chúa Trời trong màn "Khúc đạo đầu trên thiên đường" còn là sự nhân cách hóa một nguyên tắc đã sáng tạo ra thế giới như nó hiện hữu, nghĩa là từ hỗn mang trật tự đã được lập thành, nguyên tắc này đồng thời cũng tác động để giữ vững trật tự vũ trụ, không để nó rơi trở lại hỗn mang. Bằng cách xác định hai cấp độ ngữ nghĩa của khái niệm được gọi là Chúa Trời trong tác phẩm và nêu lên hàng loạt những biểu tượng và hình ảnh cũng như quan niệm về lĩnh vực này, tác giả đã tìm cách đưa ra câu trả lời cho một trong những vấn đề trung tâm mà lý trí con người luôn tìm cách lý giải: đó là ý nghĩa của thế giới và ý nghĩa của cuộc sống con người. Có thể Gretchen bằng lòng với những lời giải thích của cha cố, nhưng Faust, với tư cách đại diện cho con người không ngừng vuon lên, không thể bằng lòng với những cách lập luận hay giải thích như vậy. Cũng như nhân vật Faust của mình, Goethe luôn tìm cách giải đáp những vấn đề trên đây và bày tỏ với những người cùng thời của ông. Và Goethe đã sử dụng thi ca làm phương tiện biểu đạt. Cơ sở thế giới quan của tác phẩm chính là những ý tưởng của thi nhân về toàn bộ sự sáng tạo và những nguyên tắc - theo giác độ của ông - làm nền tảng cho các ý tưởng đó. Nhưng đó không chỉ là những kết quả nghiên cứu một cách trừu tượng và mang tính triết học xuyên suốt toàn bộ hệ vấn đề về Chúa, về thế giới cũng như về con người, mà phần nhiều là những kinh nghiệm sống đầy thông tuệ và cảm hứng Goethe muốn truyền đạt cho khán giả.

MEPHISTO

Trong màn "Phòng làm việc", Mephisto từ phía sau lò sưởi bước ra trong làn sương khói đang tan đi, ăn mặc như một chàng sinh viên đi du học và tự giới thiệu về mình:

Là một phần của uy lực nô,
Nó luôn mong điều ác, lại luôn tạo điều lành.

Tôi là yêu ma luôn luôn phủ định!
Mà điều này phải lầm,
Vì mọi cái sinh ra,
Đều đáng phải tiêu ma.

Cho nên tốt nhất là
Chẳng có cái gì sinh thành hết cả.
Mọi cái mà các ngài gọi là tội nọ,
Là phá hủy, diệt vong, tóm lại là cái Ác trên đời,
Đó chính là bản chất của tôi.

Hoặc trong một đoạn khác, Mephisto đã định nghĩa mình là một phần của bộ phận khởi đầu là tất cả, là một phần của Tối tăm đã sinh ra Ánh sáng cho đời. Faust tự nhận là "đứa con lạ lùng của Hỗn Mang". Nhân vật này xuất hiện trên thiên đình cũng như trên trái đất không với tư cách là một đối thủ bình đẳng với Chúa Trời mà là một bộ phận của sáng tạo, một phần của các hung thần theo đuổi mục đích khác Chúa, mặc dù vậy vẫn thuộc về toàn bộ sự sáng tạo.

Ở thiên đình, với tư cách "một anh hùng", Mephisto cũng giống mọi anh "hùng cung đình" khác có chức năng nói cho vua chúa biết những sự thật và chân lý dưới dạng khôi hài, bông lon. "Chân lý" mà Mephisto nói với Chúa Trời là sự phê phán cơ bản công trình sáng tạo của Chúa. Y nói con người đang khổn khổ, thậm chí y còn "ái ngại... mùi lồng, nên không nỡ hành hạ họ", nguyên nhân là Chúa đã sai lầm ban cho con người lý trí để phân biệt với loài vật. Nhưng con người lại lạm dụng lý trí "để rồi còn súc sinh hơn mọi loài súc vật". Ở đây ta thấy rằng, trước khi triển khai đê tài thực sự của bi kịch Faust, tác giả đã đê cập đến một vấn đề có tính nguyên tắc liên quan đến Tôn tại và Thế giới. Rồi chúng ta lại được biết - qua màn tự giới thiệu của nhân vật - Mephisto là một phần của sự sáng thế. Vậy là phần nào mà chính nó lại phủ định sự sáng tạo của Chúa? Điều này có thể hiểu được nếu phân tích mọi phát ngôn của Mephisto, tuy nhiên ta cũng cần biết ý đồ sáng tác khởi đầu của tác giả. Trong các kế hoạch sáng tác của Goethe (1769-1770), nhân vật Mephisto được dự kiến là một đầy tớ của Luzifer, chủ soái của Tối tăm, của Màn đêm, Luzifer nguyên là một thiên thần xinh đẹp nhưng làm ngược lại ý Chúa nên bị đày vào Bóng tối vĩnh viễn. Thông qua hình tượng Luzifer, tác giả muốn đê cập tới huyền thoại về Adam và Eva và việc ăn trái cây Nhận thức (Cựu Ước)... Sau này Goethe đã từ bỏ ý đồ sáng tác ban đầu. Là "đứa con của Hỗn Mang" Mephisto là đối cực của sáng tạo, nghĩa là đối cực với sự hài hòa đã được sắp xếp, hay với vũ trụ. Hỗn Mang đe dọa sự hài hòa, nhưng lại là một bộ phận của sáng thế, bởi cái trật tự phải được cách ly, phân biệt với cái không trật tự. Sự sáng tạo với tư cách là một cái gì đó Tôn tại chỉ có nghĩa nếu nó phân biệt được với những gì không phải là chính nó. Không có các thành tố của hỗn độn phi trật tự thì cái hài hòa, trật tự cũng không tồn tại. Vì thế, xét tổng thể, Mephisto với tư cách là một đối cực cần thiết đối lập với cái tốt đẹp của sự sáng tạo, có chức năng chỉ cho con người

luôn luôn thấy cái xấu xa, sự hủy diệt, thấy mặt trái của sự vật, và hơn nữa, ngược lại cả ý muốn, nó gop phần làm cho con người không ngừng hoạt động, sáng tạo và vươn lên. Cái tiêu cực là xung lực kích thích cái tích cực phát triển, là đối trọng cần thiết của Faust trong quá trình tìm đến chân lý.

Sau khi đánh cược với Chúa, khẳng định "Người mất hắn, đó là cái chắc!" Mephisto sẽ phải hành động, tìm mọi cách dụ hoặc Faust để chứng minh rằng Chúa đã sai và y đã đúng, rằng Faust còn "súc sinh hơn mọi loài súc vật", cũng sẵn sàng vì sự hoan lạc và dục vọng mà chối bỏ cội nguồn và đắm chìm trong sự hưởng thụ vật chất. Việc ban lý trí cho con người sẽ được chứng minh là một sai lầm, nếu Mephisto khiến được Faust trở nên không khác gì một con vật, khiến Faust ngừng vươn lên, dù là vươn lên trong lầm lạc như Chúa khẳng định.

Logic của tổng thể tác phẩm Faust hàm chứa tư tưởng thần chính luận, một trào lưu triết học muốn chứng minh sự sáng thế, như nó hiện hữu, không mâu thuẫn với sự Toàn năng và Toàn ái của Chúa Trời. Bởi vì, nếu như ta theo dõi bước đi của Faust cùng những tội lỗi đã gây ra như việc hủy diệt Gretchen và cả gia đình cô, giết hai vợ chồng Ông lão Philemon và Baucis (trong phần hai) thì dường như Mephisto có lý khi khẳng định con người còn súc sinh hơn cả con vật. Sự sáng thế trở nên đáng nghi vấn và những lời tụng ca của ba thánh thiên thần là vô nghĩa:

Bao công trình của Chúa thực cao cả, bí huyền

Vẫn tuyệt vời như trong buổi đầu tiên.

Bản chất nhí nguyễn của Faust cũng như của con người, là một nhục thể trong một nguyên thể có lý trí chỉ có ý nghĩa nếu nỗ lực vươn lên của con người đạt tới kết thúc tốt đẹp. Trong phần hai của tác phẩm; Chúa Trời cũng đã dẫn dắt Faust đến với khai sáng. Đó là nhận thức rằng nỗ lực vươn tới một cái đích có sẵn ở ngoài cõi thế tục không phải là ý nghĩa của cuộc sống con người, và con người chỉ có thể tìm được ý nghĩa của Tồn tại ngay trong sự vươn lên của chính mình. Hai câu thơ ở phần kết tác phẩm:

Ai nỗ lực vươn lên không nghỉ,

Sẽ được ta cứu rỗi linh hồn

cũng chứa đựng điều gì đó mà Faust đạt đến lúc cuối đời: đó là, chỉ trong sự liên tục vươn lên, liên tục sáng tạo con người mới có thể tìm được sự hài lòng và mãn nguyện. Mephisto không hiểu điều cơ bản này của bản tính người. Trường hoạt động của Mephisto hoàn toàn nhằm vào nhục thể. Trong phần một, Mephisto đóng vai trò chủ động trong mối quan hệ với Faust. Chính y đã phù phép, giúp Faust dụ dỗ Gretchen, và giết mẹ, anh trai của Gretchen. Hành vi của Mephisto ở trần gian biểu hiện một cách thô lỗ, đê tiện, nhục dục và hủy diệt.

Y đã đạt được mục đích của mình: hủy diệt cái quý giá nhất của sự sáng tạo biểu trưng qua tính ngây thơ trong trắng của Gretchen, da dụ hoặc Faust làm đổ vỡ cả một thế giới nhỏ bé, hài hòa và yên bình. Riêng ở đây Mephisto đã thành công khi biến Faust thành con người theo quan niệm của y, tuy nhiên, y vẫn không hiểu nổi bản tính đích thực của Faust. Điều này thể hiện trong cảnh giao kèo giữa người với quỷ, khi Faust lấy sự vuon lên của con người làm mục tiêu thách thức.

Trong tác phẩm đồ sộ này, Mephisto là một nhân vật đa dạng, thực hiện nhiều chức năng: hiện thân cho nguyên tắc phủ định, đồng thời là nhân vật hè như trong các hài kịch cổ đại và là bạn đồng hành của con người. Với vai hè, như truyền thống, Mephisto thực sự đã điều hành tiến trình của vở kịch và hành động kịch. Nhiều yếu tố hài thể hiện qua nhân vật Mephisto. Trong các kịch truyền thống, điểm nổi bật ta nhận thấy là nhân vật hè thường nói lời cuối cùng khi kết thúc màn biểu diễn. Trong Faust cũng vậy. Trong màn "Bếp phù thủy", sau khi Faust uống thuốc trẻ hóa, Mephisto bình luận: thuốc ngấm rồi thì nhìn người đàn bà nào mà chẳng thấy đó là một nàng Helena! Khi Faust muốn có quà tặng cho Gretchen, Mephisto nói với khán giả:

Chà, một thằng điên si tình nhu thế đó,

Không chừng sẽ đốt cả trăng sao, đốt cả mặt trời,

Cho người tình tiêu khiển, chứ chẳng chơi!

Là một nhân vật hè, Mephisto còn kết hợp trong vai diễn của mình hình ảnh một nhà bình luận sắc sảo, châm biếm và khôi hài. Nhà bình luận gắn chặt với chức năng phủ định, với một hệ thống giá trị đối lập với các thánh thiên thần:

Thiên thần	Mephisto
<i>Hình thành</i>	<i>Hủy diệt</i>
<i>Ánh sáng</i>	<i>Bóng tối</i>
<i>Trưởng thành</i>	<i>Tàn phá</i>
<i>Toàn thể</i>	<i>Bộ phận</i>
<i>Một ít</i>	<i>Hoàn toàn không/ hư vô</i>

Ngoài chức năng đại diện cho nguyên tắc phủ định, Mephisto còn thể hiện vai trò của kẻ dụ hoặc, cám dỗ Faust, hoặc nói một cách khác, Mephisto còn là biểu trưng cho nguyên thể thứ hai trong nhị nguyên Faust, đó là sức mạnh cám dỗ tự thân của nhục thể, của bản năng, cản bước vuon lên cái cao cả và tốt đẹp như Chúa Trời đã phán định về bản chất con người.

con người. Với một học giả như Faust, Mephisto là một bạn chơi tương xứng, thông minh, ranh mãnh và có lúc, có khi còn "cao tay" hơn cả học giả trong những phân xét và bình luận. Trong mỗi con người đều có chất Faust và chất Mephisto như hai mặt của một thực thể người. Trong tác phẩm, ta thấy tính chất Mephisto thường thắng tính chất Faust và kéo ông ta xuống. Nhưng lần nào cũng vậy, cứ mỗi khi tưởng như Mephisto chiến thắng thì lại có một bước ngoặt. Mephisto muốn cùng Faust ký giao kèo mang đến cho Faust những lạc thú trần gian, Faust lại biến nó thành một sự thách đố, đánh cược và khẳng định mình sẽ luôn luôn là con người vuơn lên. Với Gretchen, Mephisto muốn dẫn Faust vào hoan lạc nhục dục, Faust lại chuyển thành tình yêu, Mephisto muốn biến Faust thành một bạo chúa, Faust lại trở thành một hình mẫu như thể lý tưởng của kẻ trị vì... Mọi hành vi tội ác khủng khiếp của Mephisto đều diễn ra sau lưng Faust, nhưng vì thế Faust cũng là kẻ tòng phạm. Mephisto tác động cùng hướng với Faust, nhưng kết quả Faust vẫn hành theo hướng khác. Và bao giờ cũng vậy, hễ Faust theo Mephisto là lại có một sự đảo chiều. Tính chất Mephisto luôn luôn là đối trọng và lực tác động ngược lại trong quá trình con người trưởng thành trong bi kịch.

FAUST

Faust đại diện cho một bộ phận của nhân loại mà theo quan điểm của Chúa Trời thể hiện sự sáng tạo trong sáng nhất của Chúa. Chúng ta thấy Faust (phần một) sống trong sự tuyệt vọng sâu xa nhất. Faust là một nhà khoa học, đã nghiên cứu tất cả các bộ môn khoa học đặc trưng cho thời đại mình: triết học, y học, luật học, thần học; bản thân trưởng thành từ một sinh viên thành một giáo sư và học giả. Nhưng Faust đã nhận thức được rằng: các ngành khoa học của con người luôn luôn vấp phải những giới hạn, lý trí của con người tưởng như vô hạn cuối cùng cũng đã chứng tỏ là hữu hạn, và cánh cửa nhận thức về toàn bộ sự thật của vũ trụ cũng như về sự tồn tại của con người vẫn luôn khép kín. Đó là nguyên nhân dẫn đến sự tuyệt vọng của nhà khoa học Faust, dẫn đến việc quyết định dâng mình cho ma thuật - với hy vọng khám phá những bí ẩn của thế giới. Nhưng rồi Faust cũng nhanh chóng hiểu ra rằng: bằng ma thuật con người cũng không thể khám phá nổi vũ trụ, thậm chí không thể nâng mình lên ngang hàng với các thần linh. Mọi nỗ lực vuơn lên đều bị hất trở lại với cuộc sống thảm hại và sự nghi hoặc đối với khả năng nhận thức của con người. Điều này không minh chứng sự bất lực của con người cùng khả năng nhận thức của họ như Mephisto khẳng định, vì Chúa Trời đã nói đến sự tăm

tối trong quá trình vuon lên của con người và những lầm lạc tất yếu của sự trưởng thành.

Faust chưa thấy điều đó. Ông khốn khổ vì tuyệt vọng, muốn giải thoát, nhìn nhận cái chết là khả năng cuối cùng để vượt qua giới hạn của con người. Tuy không tin vào một cuộc sống khác sau khi chết và việc tự kết thúc cuộc sống có thể là một sai lầm; nhưng viễn cảnh được giải thoát khỏi mọi nỗi hành hạ càng ngày càng đón; ép tâm can đã khiến Faust dẫn thân vào "bước đi cuối cùng và nghiêm túc" để "tìm đến bến bờ xa". Những hoài niệm về tuổi thơ tươi vui và hạnh phúc đã ngăn Faust trong bước đi cuối cùng và trả Faust về cho trần thế.

Cuộc du ngoạn trong ngày lễ Phục sinh đã lôi kéo nhà khoa học ra khỏi những suy tư khốn khổ và tự hủy hoại. Faust hòa mình vào dòng người náo nức đón mùa xuân cùng với sự phục sinh của muôn vật. Nhưng tiếp xúc với những người dân thuần phác, nghe những lời ca tụng của họ, Faust hận vì y học không đủ khả năng để cứu bao người đang chết trong con dịch bệnh. Trong tâm trạng ấy, Faust đã thổ lộ cùng Wagner nguồn cơn những nỗi khổ của mình:

Ôi! Trong lồng ngực ta đây hai linh hồn cùng trú ngụ;
Mà linh hồn này muốn tách bỏ linh hồn kia;
Một bên, khát tình đòi đến bạo liệt, si mê
Bằng mọi giác quan bám riết vào trần thế;
Một bên, quyết dứt bụi trần, vuon mình lên mạnh mẽ
Đến với tổ tiên cao quý chốn thiên đàng.

Ở đây, Faust đã đề cập tới quan niệm xem con người là một bản thể nhị nguyên: một phần hồn gắn bó với cuộc sống trên trái đất; đó là cội nguồn của mọi niềm vui và đau khổ, là bản nguyên của sự hữu hạn và của mọi giới hạn. Còn phần hồn khác lại nỗ lực vuon lên để vượt qua cội thế tục. Đây chính là nét đặc thù bản ngã, là lý trí gắn bó con người với cái thần thánh. Tuy nhiên, theo cách nhìn nhận của Mephisto và những thế lực của Bóng Tối, thì đó chính là gốc rễ của mọi tai ương và bất hạnh, cũng là nguyên nhân dẫn đến bi kịch của nhà khoa học Faust. Bản thân Faust cũng nhận thức được rằng: sự hành hạ giày vò trong ông bắt nguồn từ tính nhị nguyên của con người. Bản chất nhị nguyên ở Faust chính là kết quả của những nỗ lực vuon lên muốn phá vỡ và vượt khỏi mọi giới hạn vây chặt lấy con người. Nhưng Faust không thành công, vì nhận ra mình không thể vượt qua hoặc phá vỡ những giới hạn đó, ông trở nên tuyệt vọng. Faust cũng chưa tìm ra khả năng nào khác để hoàn thiện mình.

Đúng lúc Faust rơi vào trạng thái tuyệt vọng sâu sắc đó thì Mephisto xuất hiện. Faust nghĩ mình có thể liên kết với đại diện của địa

ngục để hiện thực hóa ước vọng. Ở đây, tác giả không đề cập đến "liên minh ma quỷ" hay bản hợp đồng giữa quỷ với người như trong truyện dân gian, mà chui trọng vào cuộc thách đố: Faust thách Mephisto, lấy sự vươn lên của con người làm mục tiêu thách thức.

Faust tuyệt vọng vì giới hạn của nhận thức. Nhưng Mephisto không chào mời đối tượng mà hắn phải mỗi chài theo hướng ấy, nghĩa là không chịu giúp Faust phá vỡ và vượt qua những giới hạn của con người. Điều này đi ngược lại ý đồ mà Mephisto biểu lộ trước Chúa. Mephisto muốn dẫn dụ Faust đắm chìm trong khoái cảm nhục thể để đưa Faust theo con đường của hắn. Trong lần gặp thứ hai với Mephisto, ta thấy Faust đã trong tâm trạng khác: Faust vẫn nói đến những đọa dày khổn khổ giằng xé trong tâm can, đồng thời thổ lộ rằng mình không thể chịu đựng cảnh huống ấy thêm, và, không muốn phải hy sinh như trước đây, không muốn mình "không có ước vọng nào được toại nguyện".

Ông nói:

Vậy nên, Hiện hữu đối với ta là gánh nặng trần ai,
Cái Chết ta ước mong, cuộc Đời ta oán ghét.

Ở đây, vấn đề không còn là tri thức hay nhận thức và giới hạn nữa, mà là cuộc sống, là hiện sinh nơi thế tục, là một bộ phận của sự sáng tạo mà Chúa coi là tốt đẹp, và cái phần sáng tạo ấy sẽ khẳng định mình trong cuộc sống của một con người vươn lên. Nhưng con người vươn lên ấy, Faust lúc này đã bị quan tuyệt vọng đến mức phải nguyên rủa:

Ta nguyên rủa chùm nho có chất rượu say lòng!
Nguyên rủa thú yêu đương với mê đắm tột cùng!
Ta nguyên rủa Niềm tin, nguyên rủa niềm Hy vọng!
Và trên hết,
Ta nguyên rủa tính Kiên trì trong cuộc sống!

Như vậy là Faust đã nguyên rủa ba khái niệm cực kỳ quan trọng đối với một con người thiết tha yêu cuộc sống, đó là Niềm tin, Tình yêu và Hy vọng. Lời nguyên của Faust còn khốc hại tới mức phủ nhận hoàn toàn một yếu tố có ý nghĩa quan trọng và quyết định cho sự vươn lên của con người, đó là lòng kiên trì, vì để vượt qua được những dục vọng tối tăm, những lầm lạc và vươn lên trong suốt cuộc đời mình, con người không thể thiếu sự kiên trì.

Chính trong lúc Faust tuyệt vọng phủ định cuộc sống thì Mephisto tình nguyện phục vụ ông, hứa hẹn sẽ mang đến cho ông một cuộc sống dễ chịu, hay nói khác đi, sẽ mang đến cho ông những khoái lạc và hưởng thụ nhục cảm. Hắn cũng rất đặc ý sau khi giao kèo và thấy Faust nguyên rủa tất cả:

Cứ để hắn coi khinh khoa học và lý trí
Là sức mạnh tối cao của con người trần thế,
Cứ để quỷ Dối lừa làm hắn thêm vững tin
Vào hào nhoáng bên ngoài, vào ma thuật bí huyền,
Và thế là, ta đã tóm được hắn một cách vô điều kiện
Số phận ban cho hắn một tinh thần cầu tiến,
Nó luôn luôn bất kham, vươn lên mãi không ngừng.
Nhưng khi hắn vươn lên chân gấp bước vội vàng
Thì hắn cũng bỏ qua bao thú vui trần thế,
Nay ta dẫn hắn đi qua cuộc đời dâu bể,
Qua những cảnh chán chường, vô vị ở trần gian.

.....
Thế nhưng mọi sự thu hưởng mang tính nhục thể hoặc sự giải trí vô vị mà Mephisto mang đến cho Faust (như ở "Quán Auerbach" hoặc trong "Đêm hội yêu ma") không phải điều Faust mong ước. Faust chất vấn kẻ đồng hành:

Một con quỷ tội nghiệp nhu anh có gì đem hiến chủ?
Chả lẽ các ngươi là yêu ma quý sứ
Lại hiểu được hồn người khi nó muốn vươn lên?
Như vậy là Faust đã bác bỏ khả năng của Mephisto, y không thể đem đến cho Faust những gì Faust muốn vươn lên đạt tới, đó là sự hòa hợp của hai phần tâm hồn đối lập nhau trong lòng ngực, là sự hài hòa của những xung đột giằng xé tâm can trong Tồn tại. Mâu thuẫn, nghịch lý của tồn tại lại được nhắc đến khi Faust đặt ra những yêu cầu đối với Mephisto:

Chắc anh có món ăn, ăn mãi, vẫn thấy thèm,
Hay là có một thú vàng màu đỏ
Như thủy ngân, trên tay ta nó không ngừng tan rã,
Hay anh có trò chơi để người ta không thắng được bao giờ,
Hoặc một á, áp đầu vào ngực ta, nhưng con mắt lảng lơ
Dan díu với ông bạn láng giềng đầy tình tú,
Hay cho ta thú vui đầu tiên của Vinh quang, Danh dự
Những thú như sao băng vụt biến giữa bầu trời?
Thôi thì, anh cứ chỉ cho ta trái cây nào chưa chín

đã thối rồi,

Và những cây nào từng ngày xanh trở lại!

Những đòi hỏi trên đây không thể đáp ứng được vì Faust đã nêu lên trong mỗi câu hỏi một cặp khái niệm đối lập, loại trừ nhau. Chẳng hạn: trái cây biểu trưng cho sự hoàn thiện của quá trình trưởng thành, nó không thể cùng một lúc trưởng thành và hủy diệt, hay một món ăn, ăn mãi, vẫn thấy thèm tức là vẫn không no, điều đó là nghịch lý. Ở đây,

Faust nêu lên những nghịch lý trong thế giới mà mình đã trải nghiệm. Ông cũng hiểu là những nghịch lý ấy không có khả năng làm cho chúng mất đi. Nhưng Mephisto không hiểu được điều đó. Y nói không hề sợ hãi trước những công việc được giao phó, rồi khẳng định, sẽ đến một lúc con người mong muốn được an nhàn, thành thời hưởng lạc thú nơi trần thế. Faust khẳng định điều này sẽ không bao giờ xảy ra đối với mình, không bao giờ có chuyện ông sẽ nằm dài trên chăn nệm lười nhác và hưởng thụ, bởi lẽ, sự yên bình và mẫn nguyên đối lập với bản chất vuon lén của con người. Faust sẵn sàng đánh cược với Mephisto rằng ông sẽ không bao giờ nói với thời khắc, xin hãy dừng lại đi, vì người đẹp quá chừng, bởi dừng lại đồng nghĩa với mẫn nguyên, với việc rời bỏ bản chất vuon lén đặc trưng người.

Ở đây, Goethe không để cho Faust bị ràng buộc vào một "hợp đồng" với các cam kết, các nghĩa vụ mà hai bên phải thực hiện. Goethe đã để Faust thách thức Mephisto, đố y lôi kéo được mình xa rời bản chất không ngừng vuon lén của con người, để dám chìm vào trạng thái yên bình và mẫn nguyên. Hoặc nói theo ngôn ngữ của Mephisto thì Faust đã thách thức hắn "trị được thói tham lam không bao giờ mẫn nguyên" ở nơi ông. Như vậy là ở đây, sự khởi đầu cho một cuộc thách đố được gọi mở trong màn "Khúc dạo đầu trên thiên đường" giữa Chúa Trời và Mephisto được xác định và tiếp diễn. Trong khi trên thiên đường Mephisto là phía khởi sự muôn đánh cược với Chúa Trời rằng y có thể chứng minh cho Chúa biết là y nói đúng, rằng y có khả năng dẫn dụ Faust vào sự yên bình, mẫn nguyên và quy thuận sự sống nhục thể thì ở dưới trần gian Faust đã thách đố điều hoàn toàn ngược lại, nghĩa là Mephisto sẽ thất bại trong việc dụ hoặc ông theo con đường của y. Trên thiên đường, Chúa Trời đã không công khai chấp nhận chuyện thách đố của Mephisto, vì xem đó không xứng đáng với uy phong của một vị chúa tể, nhưng Chúa cho phép Mephisto tự do hành động theo ý mình. Điều mà Chúa chối từ đã được Faust thực hiện với tư cách người đại diện cho một bộ phận của nhân loại mà theo ý Chúa, bản chất con người là tốt đẹp, dù "trong khát vọng tối tăm, vẫn ý thức được con đường chính nghĩa".

Trong cuộc thách đố này, Faust không lấy linh hồn mình làm cái để đánh cược, vì đối tượng của sự thỏa thuận trong tác phẩm, cho dù theo kiểu cách thời Trung cổ có được xác nhận bằng máu đi nữa, không phải là chuyện "bán linh hồn cho quỷ" mà duy nhất là cuộc sống ở thế giới bên này. Mephisto, không hiểu nổi điều đó. Ở cuối phần hai, Mephisto nhận ra mình là con quỷ bị lừa, khi y nói trước đây:

Tôi muốn cam kết rằng, ở đây, nơi Cõi thế,

Xin hầu hạ Ông hết sức chẳng nghỉ ngơi,

Nhung sang Cõi bên kia, khi gặp lại nhau rồi,
Tôi hầu Ông ra sao, Ông đáp đèn như vậy.

Liệu Faust có sang Cõi bên kia hay không, điều này duy nhất do Chúa Trời phán định, mà Chúa lại tin tưởng vào sự trưởng thành, hoàn thiện của con người khi so sánh con người với một chiếc cây non:

Người làm vườn thấy mầm cây non xanh

Đã biết chắc mai sau hoa trái sẽ đầy cành!

Sự thách đố trong tác phẩm không đặt cái bất tử (nghĩa là linh hồn) của Faust làm đối tượng mà là toàn bộ sự sáng tạo, một vấn đề quan trọng gây tranh luận giữa Mephisto và Chúa. Kết quả của nó đã được định đoạt ngay trong màn "Khúc dạo đầu trên thiên đường". Chúa đã nói trước cái kết cục sẽ tới: Mephisto sẽ phải hổ thẹn khi phải thú nhận rằng con người dẫu trong tăm tối vẫn ý thức được con đường chính nghĩa. Ý tưởng cơ bản này đã được triển khai trong bi kịch phần thứ nhất và phần thứ hai. Một điểm quan trọng khác cũng cần được nhắc lại là Faust, sau khi đập tay giao kèo với Mephisto, đã nhấn mạnh:

Toàn bộ sức vươn lên trong nghị lực ta đây;

Chính là điều mà ta vừa mới hứa.

Nghĩa là Faust đã nói rõ thù ông đem ra đánh cược, không phải linh hồn, mà là cái quý giá đặc trưng cho bản chất con người, sự vươn lên. Faust kỳ vọng gì ở việc liên kết với Mephisto? Hiển nhiên không phải là những thú vui nhục thể như Mephisto hứa hẹn mang đến cho ông. Faust cũng nói rõ điều này cho Mephisto, nhưng y đã không hiểu:

Ô hay, anh nghe đây, ta đâu có nói gì đến Niềm vui,

Ta chỉ muốn dâng mình cho ngày ngất trên đồi,

Cho tốt cùng khổ đau trong Khoái lạc,

Cho mê đắm Hận thù và Nỗi buồn làm dịu khát.

Một lần nữa Faust lại sử dụng những khái niệm mâu thuẫn, đòi hỏi những nghịch lý. Từ đó suy ra rằng, kỳ vọng duy nhất của Faust trong mối liên kết với Mephisto là giải tỏa những sự hành hạ, hy vọng thay thế lòng ham hiểu biết không bao giờ được mãn nguyện bằng những trải nghiệm đau khổ trong hoan lạc. Sự trải nghiệm này không phải là phương thuốc chữa cho Faust khỏi mọi sự hành hạ vì lòng ham hiểu biết, để trong Ông không còn khát vọng nhận thức nữa, không còn ham muốn vươn lên như bản chất con người. Faust muốn đưa mình ra khỏi tình trạng khốn đốn vì bất lực trong khoa học, trong tìm kiếm nhận thức về vũ trụ và thế giới, muốn giải tỏa theo một hướng khác, hoặc nói một cách khác, liên kết với Mephisto, Faust muốn đánh lạc hướng chính mình, muốn "gây mê" chính mình.

Chính vì vậy, lần thử nghiệm đầu tiên, Mephisto đưa Faust đến

quán Auerbach để tìm những thú vui, đã thất bại. Đám sinh viên ăn nhậu và vô vị không làm Faust phấn hưng. Mephisto lập tức đổi phuong cách, đưa Faust đến bếp nhà phù thủy, làm cho Faust tré lại, cho uống thứ "thần dược" để biến một nhà khoa học già lão thành một chàng trai trẻ hưng hực lửa dục tình, thậm chí cho Faust nhìn qua gương thấy được Helena, biểu tượng Đẹp hoàn mỹ của nữ giới. Mephisto hy vọng với thứ thuốc kỳ diệu ấy Faust sẽ thấy bất kỳ người đàn bà nào cũng là một Helena.

Gặp gỡ Gretchen, Faust trải nghiệm thú vui nhục thể, nhưng từ đây nhà bác học biết đến thú hạnh phúc bình dị và yên ấm trong một gia đình thị dân, hiểu ra rằng nơi cõi thế vẫn có những con người mẫn nguyên, sống thanh thản và bằng lòng với những điều kiện sinh hoạt mình có được. Mặc dù lối sống ấy không thích hợp với Faust và ý chí vuon lên vô hạn của ông, nhưng chính ở môi trường ấy, ông có những trải nghiệm mới mẻ: được tận hưởng tình yêu trong sáng của Gretchen, để rồi ông đã phá hoại cuộc sống hạnh phúc của những con người bình dị ấy. Tội lỗi là một trải nghiệm mới với nhà bác học này.

Xét cả cuộc đời của Faust, từ khi liên kết với Mephisto cho đến lúc ông chết, ta thấy đó là một chuỗi dài những lầm lạc tăm tối: là người tình, Faust đã hủy diệt cả một gia đình (Gretchen, bà mẹ, anh trai Gretchen); là nghệ sĩ, Faust đã thất bại, không có khả năng giữ gìn được hình ảnh lý tưởng về Cái Đẹp cổ đại (Helena); là bê tôi của hoàng đế, Faust góp sức làm vương quốc sụp đổ; là chủ nhân cai quản cả một vùng duyên hải, khi khai hoang và mở rộng đất đai, Faust đã sử dụng lao động khổ sai, đã giết hại người vô tội, chinh phục thiên nhiên một cách tàn bạo... Cuộc đời ấy, trong quá trình vuon đến chính nghĩa, gắn liền với bao lầm lạc và tội lỗi. Điều này minh chứng cho tư tưởng được phát ngôn bởi Chúa Trời ngay từ đầu tác phẩm: "Chừng nào còn vuon lên, con người còn lầm lạc." Đó cũng là chủ đề xuyên suốt và bao trùm bi kịch Faust của Goethe: vuon lên trong lầm lạc, lầm lạc trong vuon lên, lầm lạc và vuon lên là hai yếu tố gắn bó mật thiết với nhau trong quá trình trưởng thành của con người. Và sau cùng, chìa khóa mở cửa cứu rỗi Faust không ở nơi những sức mạnh huyền bí, mà ở chính bản chất của con người, không ngừng vuon lên là điều kiện để cứu rỗi:

Ai nỗ lực vuon lên không nghỉ,

Sẽ được ta cứu rỗi linh hồn

Và Faust đã được các thiên thần đón lên thiên đường.

Cuối đời, Faust bị quỷ Lô Âu làm cho mù mắt, đứng trong sân trước tòa lâu đài, nghe tiếng cuốc, tiếng mai của các vong hồn đang đào huyệt cho mình theo lệnh Mephisto, ngõ đó là những người thợ

đang hăng hái làm việc theo lệnh của mình, trong lòng đầy cảm hứng và phấn khích:

Tiếng cuốc, tiếng mai, nghe xiết bao khoan khoái!

Mọi người đang vì ta mà dốc lòng hăng hái,

Bắt đất đai phải hòa giải, kết liên,

Bắt con sóng xô bờ không vượt quá đường biên,

Dựng bức tường trang nghiêm ngăn biển khơi hung dữ.

Chìm đắm trong áo ảnh huy hoàng thuộc về tương lai, với khát vọng kiến tạo cả một vùng đất an cư mới cho hàng triệu người dân, rút cạn các đầm lầy và lấn biển, Faust phấn chấn cao giọng:

Chính vì ý tưởng này ta đã hiến đời ta,

Kết luận sau cùng của mọi điều thông thái, đó là:

Chỉ xứng đáng hưởng tự do và cuộc sống

Ai kia biết ngày ngày đấu tranh giành lấy!

Như vậy, Faust đã nói lên và khẳng định ý nghĩa của Hiệu hưu con người; con người phải hăng ngày giành giật lấy tự do và cuộc sống. Sự nỗ lực vuon lên có vẻ nhu vô nghĩa của Faust ở phần đầu tác phẩm đến cuối đã thực sự có ý nghĩa, thực sự là chính nghĩa: vuon lên không chỉ có ý nghĩa khám phá nhận thức và tri thức, vuon lên còn có ý nghĩa là hành động (theo tinh thần "Khởi thủy là hành động"). Những hành động của Faust trong phần cuối vở bi kịch là những hoạt động sáng tạo, là một sự vuon lên không chỉ có ý nghĩa bởi mục đích của nó mà còn có ý nghĩa ngay trong quá trình diễn ra. Faust đã mường tượng ra một tương lai tốt đẹp khi ước nguyện đã hoàn thành:

Nhưng tuổi thơ, tuổi xuân và tuổi già

đều muốn sống ở đây,

Và sẽ sống những tháng năm đáng sống.

Ôi, ta ước mong được thấy đám nhân quần sôi động,

Muốn được cùng nhân dân tự do đứng vững

trên mảnh đất tự do!

Với viễn cảnh như vậy, Faust tiếp tục hào hứng:

Vào thời khắc này đây ta muốn được nói ra:

Xin hãy dừng lại đi, người đẹp quá!

Dấu vết những tháng ngày ta sống trên trần thế

Không thể nào tiêu tan chìm xuống cõi vĩnh hằng.

Trong tiên cảm tràn trề niềm hạnh phúc lâng lâng

Lúc này đây, ta tận hưởng phút giây cao đẹp nhất!

Faust đã nhắc lại những thỏa thuận với Mephisto, nhưng với ý nghĩa hoàn toàn khác! Chỉ dựa theo câu châm đơn thuần, người ta có thể cho rằng Faust đã mãn nguyện và thua cuộc Mephisto. Tuy

nhiên, sự mâu thuẫn của Faust trong viễn cảnh xán lạn của tương lai không may mắn có nghĩa là mâu thuẫn như Mephisto quan niệm và đã thách đố trên thiên đường: mâu thuẫn theo ý là sự chơi bời bẩn chất vuơn lên để ngập chìm trong hoan lạc nhục thể và bằng lòng với lối sống đó. Nhưng Faust mâu thuẫn không phải vì hoan lạc mà vì cuối cùng ông đã nỗ lực vuơn lên vì lý tưởng cao cả, để được cùng nhân dân tự do đứng vững trên mảnh đất tự do! Faust đã nhận thức được rằng, dù với tính chất nhị nguyên, với hai linh hồn trong lòng ngực, con người vẫn có khả năng mâu thuẫn trong hoạt động sáng tạo. Những điều Chúa Trời tiên tri trong màn "Khúc dạo đầu trên thiên đường" trở thành hiện thực ở phần cuối bi kịch: Faust đã được dẫn dắt tới quang minh chính đại. Và cuối đời, Faust đã nhận thức được ý nghĩa của Tôn tại: sự vuơn lên của con người không chỉ biểu hiện và cạn nguồn trong sự tìm kiếm nhận thức mà còn phải trở thành một hoạt động sáng tạo. Kẻ bầy tôi của Chúa chỉ có thể bảo tồn và phát huy bản chất của mình nếu biết sử dụng lý trí để giải quyết một cách sáng tạo những công việc nơi trần thế, nghĩa là, thông qua hoạt động thực tiễn, thông qua lao động sáng tạo để tiếp tục phát triển nền văn minh nhân loại. Theo tinh thần đó thì Mephisto đã thua cuộc trước Faust, và sẽ phải hổ thẹn trước Chúa Trời. Và để tài vuơn lên trong lầm lạc xuyên suốt tác phẩm đã đi tới hồi kết, minh chứng rằng Chúa đã đúng khi phán định:

Một người tốt, trong khát vọng tối tăm

Vẫn ý thức được con đường chính nghĩa.

GRETCHEN

Gretchen sống trong thế giới nhỏ bé, trật tự, ngăn nắp và bình dị của những thị dân. Cô đại diện cho thế giới này. Cuộc sống và môi trường sống của Gretchen đã bị Faust phá vỡ. Tuy nhiên, nhờ có Gretchen, Faust cũng đã biết đến một thế giới khác, một khả năng khác của tồn tại và mâu thuẫn.

Ngay trong lần gặp đầu tiên sau khi được trẻ hóa, Faust đã cư xử với cô gái trinh trắng này không lịch thiệp và xúc phạm cô. Gretchen phản kháng. Nhưng cú hích đầu tiên cho một tình cảm mới mẻ chớm nở trong cô đã được thực hiện. Và từ đó trở đi là sự mối lái quỷ quái dưới bàn tay đạo diễn của Mephisto, dồn dập và bạo liệt, khiến Gretchen không còn khả năng cự tuyệt.

Vì xuất thân từ môi trường thị dân nên Gretchen lúc này vẫn còn là một cô gái rất ngây thơ, trong trắng và sống giản dị, luôn bằng lòng với thế giới mình đã quen. Cô không được học hành mấy. Cô cũng

không suy nghĩ sâu xa gì về thế giới hay về ý nghĩa của cuộc sống; việc này có để cho các cha cố làm thay mình. Mặc dù còn rất trẻ, nhưng Gretchen cũng đã có sự trải nghiệm quan trọng: cô phải thay mẹ chăm sóc, nuôi dưỡng đứa em nhỏ và chứng kiến cái chết tội nghiệp của nó. Như vậy là Gretchen đã có những kinh nghiệm cơ bản của cuộc sống con người, đã cảm nhận hạnh phúc khi chăm sóc, yêu thương người khác và đã trải nghiệm cái chết của đứa em gái thương yêu. Đó là hai thái cực trong cuộc sống của con người, cái sinh và cái tử. Nhưng sống trong một thế giới nhỏ bé, hạn hẹp như vậy mà Gretchen vẫn bằng lòng với cuộc sống của mình, đó cũng là một nhận thức mới mẻ đối với Faust, một khả năng sống mà bản thân Faust chưa từng biết đến. Điều này có ý nghĩa đặc biệt trong mối quan hệ của Faust với Gretchen, cho dù cô không am hiểu gì về các ngành khoa học, không hiểu những điều trừu tượng liên quan đến niềm tin của nhà khoa học Faust. Gretchen hiện thân cho một bộ phận khác của nhân loại mà Chúa đã sáng tạo. Bộ phận này chấp nhận những điều kiện và môi trường sống Chúa ban; biết nghĩa vụ và bổn phận của mình và tự nguyện làm tròn sứ mạng của mình với khả năng tốt nhất. Và như vậy, họ vẫn có thể có được một cuộc sống mãn nguyện, vẫn phân biệt mình với thế giới loài vật nhỏ có lý trí và hiện hữu đầy đủ bằng cả cảm tính lẫn thực thể. Faust đã tàn phá đời sống này một cách tàn nhẫn. Những người như Gretchen cũng được dẫn dắt ra khỏi khát vọng tối tăm để đến với chính đạo: những gì Gretchen đã làm, như anh trai cô nói lúc lâm chung, là sai lầm, tội lỗi, nhưng xuất phát từ cảm xúc chân thành của tình yêu nên dù Gretchen giết con và có tội với những người thân, nhưng cuối cùng vẫn được cứu rỗi.

Trong các cuộc trò chuyện tại nhà Marthe, Gretchen tỏ ra rất thơ ngây và thậm chí ít hiểu biết. Nhưng đến màn "Nhà giam", Gretchen đã biến đổi và trở thành người kết tội Faust, chỉ cho Faust thấy những hành vi tội lỗi và bản chất của ông. Sau khi tự lên án mình đã gây tội với người thân, Gretchen nhìn thấy máu trên tay người yêu, bèn trối trǎng bằng những lời đắng sọ:

Không, anh cần sống chứ?

Em muốn nói cho anh noi đặt mộ.

Gretchen muốn Faust sống để nhìn tận mắt hậu quả hủy diệt do tay mình gây ra, để không chỉ bị hành hạ vì những giới hạn của cuộc sống cũng như những giới hạn ngăn cản vươn lên, Faust còn dần vặt luồng tâm bởi tội ác phá hoại thế giới nhỏ bé hài hòa nơi cô đã sống. Gretchen cũng cảm thấy tình yêu nơi Faust đã tàn lụi, thứ ràng buộc Faust với cô không còn là tình yêu mà là sự thương hại và cảm giác tội lỗi đối với số phận mình. Vì vậy cô khuất từ lời thỉnh cầu của Faust,

*lên án Faust và tự nguyện dang minh cho Chúa Trời phán xử, khi bình
minh lên và Faust đã cùng Mephisto chạy trốn.*

T.S.G. Eversberg, *Faust I và II*, Nxb. C. Bange, 1991;

E. Hermes, *Faust - phần I và II*, Nxb. Klett, 1992 và

GS. TS. Theodor Friedrich: *Kommentar zu Goethes Faust*,

Reclam UB-Nr. 7177, Stuttgart, 1985...

QUANG CHIẾN biên soạn;

Thành phố Frankfurt am Main quê hương của Goethe

I. J. W. V. GOETHE

- CUỘC ĐỜI VÀ TÁC PHẨM

- Năm 1749: Goethe sinh ngày 28 tháng Tám tại Frankfurt.
- Cha là Johann Caspar Goethe (1710-1782), mẹ là Katharina Elisabeth, tên khai sinh là Textor (1731-1808).
- Năm 1759: Frankfurt bị quân Pháp chiếm đóng. Diễn ra Cuộc chiến tranh bảy năm 1756-1763.
- Năm 1764: Hoàng đế Joseph II đăng quang.
- Năm 1765: Từ tháng Mười năm 1765 đến 1768 là sinh viên ở Leipzig. Viết sách các bài ca *Annette; Tâm tình của người yêu* (*Annette; Laune des Verliebten*).
- 1768/1770: Frankfurt.
- 1770: Từ tháng Ba năm 1770 đến tháng Tám năm 1771 ở Strassburg. Các cuộc viếng thăm ở Sesenheim, yêu Friederke Brion (1752-1813). Viết luận văn tiến sĩ luật học.
- 1771/1772: Frankfurt. Thực tập luật sư trong một thời gian ngắn. Viết *Götz, Thông báo của giới học giả Frankfurt, Về nghệ thuật kiến trúc Đức* (*Götz, Frankfurter Gelehrten-Anzeigen, Von deutscher Baukunst*).
- 1772: Từ tháng Năm đến tháng Chín ở Wetzlar. Yêu Charlotte Buff (1753-1828).
- 1773/1775: Frankfurt. Viết hài kịch, thơ, *Clavigo*, bắt đầu sáng tác *Faust* và *Egmont, Werther*. Hứa hôn với Lili Schönemann (1785-1817).
- 1775: Từ tháng Năm đến tháng Bảy, sang Thụy Sĩ. Đến Weimar tháng Mười một, theo lời mời của công tước Karl August (1757-1828).
- 1776: Được bổ nhiệm làm ủy viên Hội đồng Cơ mật.

- Yêu Charlotte von Stein (1742-1827). Viết *Anh chị em (Geschwister)*. Phụ trách khai thác mỏ ở Ilmenau.
- 1777: Từ tháng Mười một đến tháng Mười hai: hành trình đến vùng đồi núi Harz.
- 1778: Tháng Năm, thăm Berlin. - Chiến tranh Bayern (1778-1779).
- 1779: Được bổ nhiệm làm Cố vấn Cơ mật. Tiếp quản Hội đồng chiến tranh và xây dựng đường sá. Viết *Iphigenie* bằng văn xuôi. Từ tháng Chín năm 1779 đến tháng Một năm 1780, sang Thụy Sĩ lần hai. Bắt đầu viết *Tasso*.
- 1782: Được phong quý tộc. Tiếp nhận Cục Quản lý Tài chính.
- 1784: Nghiên cứu giải phẫu học. Phát hiện xương hàm giữa (Zwischenkieferknochen).
- 1785: Thăm Karlsbad. Thương thuyết về liên minh các vương hầu. Nghiên cứu thực vật học.
- 1786: Tháng Chín đến tháng Sáu năm 1788 sang Ý. Xuất bản *Iphigenie*, *văn vần*, *Egmont*, *Tasso*.
- 1788: Trở lại Weimar. Giải thoát mình khỏi các công vụ của vương triều. Yêu Christiane Vulpius (1765-1816) là công nhân xưởng làm hoa giấy. Bắt đầu chung sống với C. Vulpius. Viết *Bi ca La Mã*.
- 1789: Tháng Mười hai, con trai August Goethe ra đời (mất 1830). August là người con duy nhất sống được trong số năm người con của Goethe.
- 1790: Sang Ý lần thứ hai. Kết thúc việc sắp xếp tuyển chọn 8 tập tác phẩm của Goethe. *Thơ trào lộng Venedig (Venezianische Epigramme)*. Từ tháng Bảy đến tháng Mười, đồn trú ở Schlesien. Nghiên cứu khoa học tự nhiên: giải phẫu học, thực vật học và quang học. Viết *Sự biến hóa của thực vật (Metamorphose der Pflanzen)*.
- 1791: Làm giám đốc Nhà hát Cung đình Weimar. Công bố các bài viết *Những đóng góp về quang học (Beiträge Zur Optik)*, 2 tập.
- 1792: Từ tháng Tám đến tháng Mười một, tham gia hành quân vào nước Pháp. - Chiến tranh liên minh lần thứ nhất 1792-1797. Bộ *Tuyển tác phẩm* của Goethe bắt đầu xuất bản 7 tập, cho đến năm 1799.

- 1793: *Reineke Fuchs*, Ông tướng công dân (der Bürgergeneral). Từ tháng Năm đến tháng Bảy Mainz bị bao vây.
- 1794: Bắt đầu có quan hệ thân thiết với Schiller (1759-1805). Viết tiểu thuyết *Những năm tháng học nghề của Wilhelm Meister* (*Wilhelm Meisters Lehrjahre*), hoàn thành năm 1796.
- 1795: Viết *Các nử thắn Bốn Mùa*; Trò chuyện của những người di cư Đức, Cổ tích (*die Horen, Unterhaltungen deutscher Ausgewanderten, Maerchen*.)
- 1796: Xuất bản *Thơ châm biếm* cùng Schiller, *Hermann và Dorothea* (*Xenien, Hermann und Dorothea*.)
- 1797: Xuất bản tập *Balat* (*Balladen*). Từ tháng Bảy đến tháng Mười, về miền Nam nước Đức. Sang Thụy Sĩ lần thứ ba. - Đại hội Rastatt (1797-1798).
- 1798: Bắt đầu viết cho tạp chí *Propylaeen* (đến 1800).
- 1799: Viết *Achilieis*. - Chiến tranh liên minh lần thứ hai (1799-1802).
- 1801: Bị bệnh đan độc ở mặt (*Gesichtsrose*).
- 1803: Viết *Người con gái hồn nhiên* (*die natürliche Tochter*). Quan hệ với dòng họ Frommann ở Jena. Tại đây, 1807, làm quen và yêu Wilhelmine Herzlieb (1789-1865). Kết thúc giai đoạn *Vương quốc La Mã Thần thánh*.
- 1804: Nữ văn sĩ Pháp Madame de Staël đến Weimar.
- 1805: Viết *Winckelmann*: Napoleon lên ngôi hoàng đế.
- 1806: Bị bệnh thận nặng. Schiller qua đời. Kết bạn với Zelter (1758-1832). Dịch *Người cháu của Rameaus* - "tác phẩm bậc thầy của biện chứng Pháp" D. Diderot (1713-1784).
- 1807: 14 tháng Mười, trận chiến ở Jena. Weimar bị quân Pháp chiếm đóng. 19 tháng Mười, làm lễ cưới với Christiane Vulpius. - Thành lập liên minh sông Rhein.
- 1808: Kết thúc *Faust*, phần thứ nhất. Xuất bản *Pandora*.
- 1809: Xuất bản *Faust*, bi kịch phần thứ nhất. Công bố *Goethe toàn tập* lần đầu tiên gồm 12 tập (1806-1808). Gặp gỡ Napoleon tại Đại hội Erfurt vào ngày 2 tháng Mười. - Kết thúc cuộc chiến tranh liên minh lần thứ 3 (1805-1807).
- 1810: Xuất bản tiểu thuyết *Tình họ hàng có lựa chọn* (*Wahlverwandtschaften*). Bắt đầu viết *Tiểu sử*. -

- Napoleon đánh Áo. Khởi nghĩa ở Tiriol, Tây Ban Nha, Kalabrien.
- 1810: Xuất bản *Lý thuyết màu* (*Farbenlehre*).
- 1811: Xuất bản tiểu sử *Từ cuộc đời tôi, văn chương và sự thật* (*Aus meinem Leben, Dichtung und Wahrheit*), đến 1832, 6 tập.
- 1812: Gặp gỡ Beethoven, nữ hoàng Áo Maria Ludovica.
- 1813: Napoleon tiến quân đánh Nga.
Từ tháng Tư đến tháng Tám ở Teplitz. - Chiến tranh giữa liên quân Nga-Áo-Phổ chống Napoleon. Từ 16 đến 18 tháng Mười, trận chiến lớn ở Leipzig. Tháng 4/1814, Napoleon thoái vị: Hội nghị Wien.
- 1814: Viết *Sự thức tỉnh của Epimenides* (*des Epimenides Erwachen*). Đến vùng Main và vùng sông Rhein. Yêu Marianne von Willemer (mất năm 1860). Viết *Đông - Tây thi tập* (*West-Östlicher Divan*).
- 1815: Hành trình mới tới vùng Main và sông Rhein, du ngoạn ở Koeln. *Goethe toàn tập* lần thứ 2 (20 tập, 1815-1819). - Trận Waterloo, Napoleon đi đày ở St. Helena: Weimar trở thành đại công quốc.
- 1816: Christiane Vulpius qua đời. Xuất bản tạp chí *Nghệ thuật và cổ đại* (đến năm 1832).
- 1817: Giải thoát khỏi cuồng vị giám đốc Nhà hát. Con trai August cưới Ottilie von Pogwisch (1796-1872); cháu nội Walter (1819-1885), Wolfgang (1820-1883). Tạp chí *Về khoa học tự nhiên* (*Zeitschrift zur Naturwissenschaft*), đến năm 1824. Dịch *Manfred* của thi sĩ Anh Lord Byron (1788-1824).
- 1819: Xuất bản *Đông - Tây thi tập* (*West-Östlicher Divan*). Công diễn lần đầu một số màn trong kịch *Faust* tại Berlin.
- 1821: Xuất bản tiểu thuyết *Năm tháng chu du của Wilhelm Meister* (*Wilhelm Meister Wanderjahre*), phần I.
- 1823: Đầu năm bị ốm nặng. J. P. Eckermann (1792-1854) đến Weimar, là thư ký riêng của Goethe. Từ tháng Sáu đến tháng Chín ở Boehmen, đến Marienbad. Yêu Ulrike von Levetzow (1804-1899). Viết *Bi ca Marienbad* (*Marienbader Elegie*).
- 1825: Tiếp tục *Faust*, bi kịch phần thứ hai.
- 1826: Dịch thân sắp xếp tuyển chọn *Goethe toàn tập*: đến năm 1831, 40 tập (20 tập tiếp theo được đòi sau

- hoàn thành từ 1833-1842). Xuất bản các truyện vừa.
1828: Xuất bản tập *Thư từ trao đổi với Schiller*.
1830: Con trai August qua đời tại Roma.
1831: Viết di chúc. Hoàn thành *Faust phần thứ hai*. Sinh nhật lần cuối cùng tại Ilmenau.
1832: Ngày 14 tháng Ba, chuyển rời nhà lần cuối. 16 tháng Ba, ốm nặng. Mất lúc 11 giờ 30 ngày 22 tháng Ba năm 1832. An táng ngày 26 tháng Ba tại khu nhà mộ các vương hầu.

MỤC LỤC

ĐẾN VỚI TIỀN SĨ FAUST.....	5
ĐÈ TẶNG	9
MÀN GIÁO ĐẦU Ở NHÀ HÁT.....	11
KHÚC DẠO ĐẦU TRÊN THIÊN ĐƯỜNG	18
FAUST - BI KỊCH: PHẦN THỨ NHẤT	23
ĐÊM.....	25
TRƯỚC CỔNG THÀNH.....	41
PHÒNG LÀM VIỆC	55
PHÒNG LÀM VIỆC	68
QUÁN AUERBACH Ở LEIPZIG.....	88
BẾP PHÙ THỦY.....	103
NGOÀI PHỐ	116
BUỔI TỐI	121
MỘT CUỘC ĐI DẠO	126
NHÀ HÀNG XÓM	129
NGOÀI PHỐ	137
TRONG VUÔN	140
NGÔI NHÀ NHỎ TRONG VUÔN	147
RỪNG VÀ HANG ĐỘNG.....	149
BUÔNG RIÊNG CỦA GRETCHEN.....	155
VUÔN NHÀ MỤ MARTHE	157
BÊN GIÉNG.....	163
CHÂN TƯỜNG THÀNH.....	166
BAN ĐÊM.....	169
TRONG NHÀ THỜ	177
ĐÊM HỘI YÊU MA	181
GIẤC MƠ ĐÊM HỘI YÊU MA.....	196
NGÀY U ÁM	203
ĐÊM.....	207
NHÀ GIAM	208
FAUST - BI KỊCH: PHẦN THỨ HAI	219
HỘI MỘT: MIỀN ĐẤT HỮU TÌNH	221
HOÀNG CUNG.....	225
PHÒNG LỄ HỘI RỘNG LỚN VÀ CÁC PHÒNG PHỤ.....	236
VUÔN NGỤ UYẾN	266
HÀNH LANG TỐI.....	274
CÁC GIAN PHÒNG RỰC SÁNG.....	280
PHÒNG HIỆP SĨ.....	284
HỘI HAI: GIAN PHÒNG KIẾU GOTHIC.....	293

PHÒNG THÍ NGHIỆM	302
ĐÊM HỘI YÊU MA CÓ ĐIỀN	310
MIỀN THƯỢNG LUU SÔNG PENEIOS.....	314
Ở HẠ LUU SÔNG PENEIOS.....	321
MIỀN THƯỢNG LUU SÔNG PENEIOS.....	331
VỊNH NHỎ Ở BIỂN ÉGÉE	350
HỒI BA: TRƯỚC LÂU ĐÀI CỦA MENELAS Ở SPARTA.....	367
SÂN TRONG CỦA LÂU ĐÀI	394
HỒI BỐN: MIỀN NÚI CAO.....	429
TRÊN DÂY NÚI PHÍA TRƯỚC	441
TRẠI CỦA HOÀNG ĐẾ ĐỐI PHƯƠNG	457
HỒI NĂM: MỘT MIỀN THOÁNG ĐẲNG	469
LÂU ĐÀI.....	473
ĐÊM SÂU	479
NỬA ĐÊM	482
SÂN LỚN TRƯỚC LÂU ĐÀI.....	488
HẠ HUYỆT.....	492
KHE NÚI	500
CÁC CHÚ THÍCH.....	509
LỜI BẠT: FAUST - MỘT ANH CHÀNG QUÝ SÚ.....	561
PHỤ LỤC: FAUST - TÁC PHẨM MUÔN ĐỜI.....	569
VỀ CÁC NHÂN VẬT CHÍNH TRONG TÁC PHẨM	579
I. J. W. V. GOETHE - CUỘC ĐỜI VÀ TÁC PHẨM	597

FAUST

Chịu trách nhiệm xuất bản:

NGUYỄN ANH VŨ

Chịu trách nhiệm nội dung:

TS. LA KIM LIÊN

Biên tập	Trịnh Thị Diệu
Biên tập viên Nhã Nam	Kiều Vân
Thiết kế bìa	Tùng Năm
Trình bày	Hồng Nhung
Sửa bản in	Phạm Thủy

NHÀ XUẤT BẢN VĂN HỌC

18 Nguyễn Trường Tộ - Ba Đình - Hà Nội

Điện thoại: 04 37161518 | 04 37163409 | Fax: 04 38294781

Website: www.nxbvanhoc.com; www.nxbvanhoc.vn

Email: tonghopvanhoc@vnn.vn

Chi nhánh tại thành phố Hồ Chí Minh

290/20 Nam Kỳ Khởi Nghĩa - Quận 3

Điện thoại: 08 38469858 | Fax: 08 38483481

Văn phòng đại diện tại thành phố Đà Nẵng

344 đường Trung Nữ Vương - thành phố Đà Nẵng

Điện thoại & Fax: 0511 3888333

LIÊN KẾT XUẤT BẢN VÀ PHÁT HÀNH

CÔNG TY VĂN HÓA & TRUYỀN THÔNG NHÃ NAM

59 Đỗ Quang, Trung Hòa, Cầu Giấy, Hà Nội

Điện thoại: 04 35146875 | Fax: 04 35146965

Website: www.nhanam.vn

Email: nhanambook@vnn.vn

<http://www.facebook.com/nhanampublishing>

Chi nhánh tại TP Hồ Chí Minh

Nhà 015 Lô B chung cư 43 Hồ Văn Huê,

Phường 9, Quận Phú Nhuận, TP Hồ Chí Minh

Điện thoại: 08 38479853 | Fax: 08 38443034

Email: nhanamhcm@hcm.fpt.vn

In 2000 cuốn, khổ 15x24cm tại Công ty CP In Viễn Đông (km 19+400, Giai Phẩm, Yên Mỹ, Hưng Yên). Căn cứ trên số đăng ký xuất bản: 2482-2015/CXBIPH/54-178/VH, cấp ngày 01.9.2015 và quyết định xuất bản số 1595/QĐ-VH của Nhà xuất bản Văn Học ngày 03.9.2015. Mã ISBN 978-604-69-6919-8. In xong và nộp lưu chiểu năm 2015.

Hiện nay, trên thị trường đã xuất hiện hàng loạt cuốn sách làm giả sách của Nhã Nam với chất lượng in thấp và nhiều sai lầm. Mong quý độc giả hãy cẩn thận khi chọn mua sách. Mọi hành vi in và buôn bán sách lâu dẻu vi phạm pháp luật và làm tổn hại đến quyền lợi của tác giả và nhà xuất bản.

*"Faust là Kinh thánh cuộc đời
của dân tộc Đức"*

- HEINRICH HEINE

*"Tác phẩm của Goethe chứa đựng
những chân lý sâu sắc. Thậm chí tôi
cho rằng thời đại của Goethe bây giờ
mới đang thực sự đến... Phần II của vở
bi kịch Faust rất gần gũi với những gì
mà người đọc ngày nay chờ đợi từ một
nền văn chương hậu hiện đại. Đặc
trưng cho các tác phẩm này không
phải là chủ nghĩa hiện thực, mà là thế
giới của các biểu tượng."*

- NICHOLAS BOYLE,
*Giáo sư Văn học và Lịch sử tinh thần Đức
tại Đại học Cambridge*

*"Faust là đỉnh cao nhất của tư tưởng
châu Âu trong nghệ thuật. Không một
nhà văn nào, không một họa sĩ nào,
không một nhà triết học nào đi xa đến
mức ấy trong tư duy của mình."*

- ALEXANDRE SOKOUROV,
*đạo diễn phim Faust,
dựa theo tác phẩm của J.W.Goethe*

BECOME A FAN

 [nhanampublishing](#)

Frong đêm tối nghìn năm Trung cổ, nhân loại dần tinh giắc, dần bước kiếm tìm giá trị bản thân và nhận thức thế giới. Trên chặng đường đó, đã sinh ra Faust - một nhân vật có thật, được huyền thoại hóa nhiều vào bậc nhất lịch sử thế giới, cả trong văn học dân gian lẫn văn học bác học, với đỉnh cao của mọi đỉnh cao là Faust của JOHANN WOLFGANG VON GOETHE.

Là quân bài trong ván cá cược giữa Đức Chúa Trời và Quỷ, khi già nua, tinh thần kiệt quệ, Faust đã lấy máu mình ký kết một bản hợp đồng thật hoang đường - bán linh hồn cho Quỷ. Rồi Quỷ làm bùa phép, trẻ hóa vị học giả thông kim bác cổ. Faust, trong khát vọng cháy bỏng muốn khám phá bí mật của tự nhiên và tận hưởng lạc thú thế gian, diễu qua sân khấu cuộc đời dưới nhiều diện mạo. Nhưng dù là ai, kẻ ăn chơi phóng dâng, tên phản Chúa, gây tội ác với thiếu nữ Gretchen kiêu diễm, hay bậc anh hùng chinh phục thế giới, trong thời đại của phong trào 'Bão táp và Xung kích', Faust của Goethe - vẫn luôn là con người hành động, không ngừng vươn lên, trưởng thành qua mọi bi kịch để nhận ra ý nghĩa của hiện hữu, vĩnh viễn là tượng đài trường tồn uy nghi cho tinh thần của nhân loại cách mạng và hiện đại.

"Faust là sự tinh túy trong sáng nhất, sâu sắc nhất của thời đại, được tạo ra từ những gì mà toàn bộ thời đại chưa dựng và cả những gì thời gian sẽ còn chưa dựng."

- FRIEDRICH WILHELM JOSEPH SCHELLING, triết gia Đức

nhã nam
www.nhanam.vn

8 935235 200847